

Oznámení č.	Obsah	Strana
	I <i>Informace</i>	
	.....	
	II <i>Přípravné akty</i>	
	<b>Evropský hospodářský a sociální výbor</b>	
	<b>429. plenárním zasedání ve dnech 13. a 14. září 2006</b>	
2006/C 318/01	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Udržitelný rozvoj jako hnací síla průmyslových změn .....	1
2006/C 318/02	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Územní řízení průmyslových změn – úloha sociálních partnerů a příspěvek rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovaci .....	12
2006/C 318/03	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu <i>Přínos celoživotního učení využívajícího informační technologie pro evropskou konkurenceschopnost, průmyslové změny a rozvoj sociálního kapitálu</i> .....	20
2006/C 318/04	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu <i>Služby a evropský zpracovatelský průmysl: interakce mezi odvětvími a její dopad na zaměstnanost, hospodářskou soutěž a produktivitu</i> .....	26
2006/C 318/05	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci KOM(2006) 91 v konečném znění – 2006/0033 (COD) .....	38
2006/C 318/06	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o vykonávání hlasovacích práv akcionáři společností, které mají své sídlo v členském státě a jejichž akcie jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu, a o změně směrnice 2004/109/ES KOM(2005) 685 v konečném znění – 2005/0265 (COD) .....	42

2006/C 318/07	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o stanovení společných pravidel pro poskytování základních informací o paritách kupní síly a pro jejich výpočet a zveřejňování KOM(2006) 135 v konečném znění – 2006/0042 (COD) .....	45
2006/C 318/08	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o bezpapírovém prostředí pro clo a obchod KOM(2005) 609 v konečném znění – 2005/02476 (COD) .....	47
2006/C 318/09	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Provádění lisabonského programu Společenství: návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2000/12/ES a 2002/65/ES KOM(2005) 603 v konečném znění – 2005/0245 (COD) .....	51
2006/C 318/10	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I) KOM(2005) 650 v konečném znění – 2005/0261 (COD) .....	56
2006/C 318/11	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o schvalování typu motorových vozidel s ohledem na emise a na přístup k informacím o opravách vozidla, kterým se mění směrnice 72/306/EHS a směrnice .../.../ES KOM(2005) 683 v konečném znění – 2005/0282 (COD) .....	62
2006/C 318/12	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Sociální cestovní ruch v Evropě ...	67
2006/C 318/13	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o strukturální statistice podnikání KOM(2006) 66 v konečném znění – 2006/0020 (COD). .....	78
2006/C 318/14	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Rady 91/477/EHS o kontrole nabývání a držení zbraní KOM(2006) 93 v konečném znění – 2006/0031 (COD) .....	83
2006/C 318/15	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu o Tematické strategii pro městské životní prostředí KOM(2005) 718 v konečném znění – (SEK(2006) 16) .....	86
2006/C 318/16	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vyhledky na budoucnost zemědělství v oblastech se zvláštním přírodním znevýhodněním (horské, ostrovní a nejvzdálenější regiony) .....	93
2006/C 318/17	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Čelíme klimatické změně – úloha občanské společnosti .....	102
2006/C 318/18	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zpracování kadáverů a využití vedlejších živočišných produktů .....	109
2006/C 318/19	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady o zvláštních opatřeních na podporu chovu bource morušového (kodifikované znění) KOM(2006) 4 v konečném znění – 2006/0003 (CNS) .....	114
2006/C 318/20	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Rady 76/769/EHS, pokud jde o omezení uvádění na trh určitých měřících zařízení obsahujících rtuť KOM(2006) 69 v konečném znění – 2006/0018 (COD) .....	115

2006/C 318/21	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu o zlepšování hospodářské situace v odvětví rybolovu KOM (2006) 103 v konečném znění .....	117
2006/C 318/22	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady o glukose a laktose (kodifikované znění) KOM(2006) 116 v konečném znění – 2006/0038 CNS .....	122
2006/C 318/23	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Občanská společnost v Bělorusku	123
2006/C 318/24	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Imigrace v rámci EU a integrační politika – spolupráce místních a regionálních zastupitelstev s organizacemi občanské společnosti .....	128
2006/C 318/25	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Evropské rady zaměstnanců: nová úloha v podpoře evropské integrace .....	137
2006/C 318/26	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Účast občanské společnosti v boji proti organizované trestné činnosti a terorismu .....	147
2006/C 318/27	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Kvalita profesního života, produktivita a zaměstnanost v kontextu globalizace a demografických výzev .....	157
2006/C 318/28	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Evropské občanství a prostředky ke zvýšení jeho viditelnosti a účinnosti .....	163
2006/C 318/29	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Plán pro dosažení rovného postavení žen a mužů 2006-2010 KOM(2006) 92 v konečném znění .....	173
2006/C 318/30	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Transevropské dopravní koridory 2004 – 2006 .....	180
2006/C 318/31	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zásobování EU energií: strategie pro optimální energetický mix .....	185
2006/C 318/32	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o souladu s požadavky na stát vlajky — KOM(2005) 586 v konečném znění – 2005/0236 (COD), návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví společná pravidla a normy pro subjekty pověřené inspekcemi lodí a prohlídkami lodí a pro související činnosti námořní správy — KOM(2005) 587 v konečném znění – 2005/237 (COD), návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o státní přístavní inspekci (KOM(2005) 588 v konečném znění – 2005/0238 (COD), návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2002/59/ES, kterou se stanoví kontrolní a informační systém Společenství pro provoz plavidel (KOM(2005) 589 v konečném znění – 2005/0239 (COD), návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví základní zásady pro vyšetřování nehod v odvětví námořní dopravy a kterou se mění směrnice 1999/35/ES a 2002/59/ES — KOM(2005) 590 v konečném znění – 2005/0240 (COD), návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o odpovědnosti dopravců k cestujícím po moři a na vnitrozemských vodních cestách v případě nehod — KOM(2005) 592 v konečném znění – 2005/0241 (COD), návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o občanskoprávní odpovědnosti a finančních zárukách majitelů plavidel — KOM(2005) 593 v konečném znění – 2005/0242 (COD) .....	195



2006/C 318/33	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Rady 89/552/EHS o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících provozování televizního vysílání KOM(2005) 646 v konečném znění – 2005/0260 (COD) .....	202
2006/C 318/34	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Program GALILEO – úspěšně realizovat Evropský úřad pro dohled .....	210
2006/C 318/35	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise o podpoře vnitrozemské vodní dopravy „NAIADES“ – integrovaný evropský akční program pro vnitrozemskou vodní dopravu KOM(2006) 6 v konečném znění .....	218
2006/C 318/36	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Překlenutí propasti v širokopásmovém připojení KOM(2006) 129 v konečném znění .....	222
2006/C 318/37	Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 417/2002 o urychleném zavádění požadavků dvojitého trupu nebo rovnocenné konstrukce u ropných tankerů s jednoduchým trupem, a kterým se ruší nařízení Rady (ES) č. 2978/94 KOM(2006) 111 v konečném znění – 2006/0046 (COD) .....	229





## II

(Přípravné akty)

## EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR

## 429. PLENÁRNÍM ZASEDÁNÍ VE DNECH 13. A 14. ZÁŘÍ 2006

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu *Udržitelný rozvoj jako hnací síla průmyslových změn*

(2006/C 318/01)

Dne 14. července 2005 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s článkem 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní k tématu *Udržitelný rozvoj jako hnací síla průmyslových změn*.

Poradní komise pro průmyslové změny, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 31. srpna 2006. Zpravodajem byl pan SIECKER a spoluzpravodajem pan ČINČERA.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 14. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 98 hlasy pro, 11 hlasy proti a 11 členů se zdrželo hlasování.

**Část 1: Shrnutí závěrů a doporučení EHSV**

A. V lednu 2003 přijal EHSV stanovisko z vlastní iniciativy s názvem *Průmyslové změny: současný stav a výhledy do budoucna – celkový přehled*. Cílem tohoto stanoviska nebylo pouze sestavení přehledu nejnaléhavějších otázek vyplývajících z průmyslových změn a trendů, ale také zdůraznění úlohy a budoucí práce CCMI. Mezi oblasti působnosti přidělené CCMI v této souvislosti patřily:

- „analýza průmyslové změny a jejích příčin z hospodářského, sociálního, územního a ekologického hlediska, a rovněž hodnocení dopadu průmyslové změny na průmyslová odvětví, podniky, pracovní síly, území a životní prostředí,
- hledání společných postupů na podporu udržitelného rozvoje [...]“.

Uvedené stanovisko dále zdůraznilo potřebu „kombinovat konkurenceschopnost s udržitelným rozvojem a sociální a územní soudržností“ v souladu s Lisabonskou strategií. Dále přišlo s návrhem pracovního pojmu „průmyslové změny“, zahrnujícího jak vývoj ovlivňující podniky, tak interakci těchto podniků s okolním prostředím.

CCMI se dosud soustředila především na dopad průmyslových změn na odvětví, podniky, zaměstnance, území a životní

prostředí. Cílem tohoto stanoviska z vlastní iniciativy je zjistit, jak se může udržitelný rozvoj stát katalyzátorem průmyslových změn.

B. Závěrem téhož stanoviska bylo, že ke změnám v evropském průmyslu se často přistupuje z hlediska restrukturalizace, jedná se však o mnohem dynamičtější pojem. Svět podnikání je úzce propojen s evropským politickým a sociálním prostředím, ve kterém se vyvíjí, a to zase ovlivňuje proces průmyslových změn. Zásadní průmyslová změna probíhá dvěma způsoby: prostřednictvím radikálního opatření nebo postupným přizpůsobováním. Konkrétním cílem tohoto stanoviska z vlastní iniciativy je zjistit, jak se může udržitelný rozvoj dle Brundtlandovy definice (rozvoj, jenž naplňuje dnešní potřeby, aniž by ohrožoval naplňování potřeb budoucích generací) stát katalyzátorem postupných a proaktivních průmyslových změn.

C. Ve stanovisku jsou uvedeny příklady z energetického odvětví a z odvětví příbuzných, zde popsané procesy však lze aplikovat i na další z nich. Důvodů pro tuto volbu odvětví je několik:

- Brundtlandova definice udržitelného rozvoje předpokládá potřebu přechodu k obnovitelným přírodním zdrojům,

- energie je meziodvětvový problém,
- poznatky ze zavedení nových technologií v této oblasti lze využít v jiných odvětvích,
- 25 členských států v současné době dováží zhruba 50 % požadovaného množství ropy a plynu; tento údaj by do roku 2030 mohl vzrůst na 70 %, přičemž Komise předpokládá, že v té době bude většina dodavatelů pocházet z „geopoliticky nejistých oblastí“.

D. Okamžik, kdy je určitá technologie připravena k využití, určuje výzkum a vývoj. Okamžik, kdy bude využita v praxi, však určuje trh. Mezera mezi nimi pak může ovlivňovat také politika. Díky vyrovnané skladbě politických opatření – dotací, propagace, daní – podniky ve Švédsku a Japonsku včas zahájily technický rozvoj tepelných čerpadel, resp. solárních panelů. Také díky tomu si tyto země úspěšně vybuďovaly vedoucí postavení na trhu.

E. EHSV znovu zdůrazňuje, že všechny tři pilíře Lisabonské strategie mají stejný význam. Často se však zdůrazňuje, že environmentální a sociální hlediska lze řešit pouze za předpokladu zdravého, rostoucího hospodářství. Jde o velmi zjednodušené vysvětlení strategie, neboť totéž platí i opačně. Jisté není možno dosáhnout zdravého, rostoucího hospodářství ve zkaženém životním prostředí či ve společnosti, jíž zmítají sociální rozpory. Výbor vítá opatření přijatá v této oblasti, jež jsou popsána v Příloze 2 sdělení Komise Hodnocení strategie udržitelného rozvoje. Akční platforma <sup>(1)</sup>.

F. Udržitelnost není jen jednou z nabízejících se možností; jedná se spíše o jedinou cestu k zajištění životaschopné budoucnosti. „Udržitelnost“ je široký pojem, který se neomezuje na životní prostředí, ale zahrnuje též hlediska hospodářské a sociální udržitelnosti. Kontinuita určitého podniku je formou hospodářské udržitelnosti, jíž lze nejlépe dosáhnout zachováním ziskovosti. Evropa zde může přispět posílením konkurenceschopnosti pomocí inovací a podněcováním výzkumu a vývoje prostřednictvím aktivní politiky a skladby cílených opatření (viz např. Švédsko a Japonsko).

G. Sociální udržitelnost znamená umožnit lidem vést zdravý život, vytvářet příjem a zaručit přiměřenou úroveň sociálního zabezpečení pro ty, kdo takový život vést nemohou. EHSV se domnívá, že Evropa může v této oblasti přispět úsilím o vybudování společnosti, jež dá lidem možnost udržet si profesní dovednosti, a tím, že jim nabídne slušnou práci v bezpečném a zdravém pracovním prostředí a podmínkách,

kde mají své místo jak práva pracujících, tak plodný sociální dialog.

H. Řadu příležitostí hospodářského růstu nabízí ekoprůmysl. Evropa má silnou pozici v několika sektorech tohoto odvětví. EHSV se domnívá, že Evropa musí pro zachování a rozvoj svých silných stránek a dosažení podobné pozice v jiných sektorech prokázat větší ambice.

I. Průmyslová politika zaměřená na udržitelný rozvoj může přispět ke konkurenceschopnosti celého evropského hospodářství, a to nejen jeho rozvíjejících se nových, ale i tradičních průmyslových odvětví. EHSV si přeje, aby Evropská komise podporovala takovou politiku. Příklady uvedené v tomto stanovisku ukazují, že dobře promyšlené a realizované podpůrné programy (kombinované zdanění, garantované výkupní ceny za elektřinu, podpora a regulace) v průběhu zavádění nových environmentálních technologií mohou napomoci vytvořit trh pro tyto technologie, jež se dále budou moci rozvíjet již bez podpory. Každý podpůrný mechanismus musí být zřetelně degresivní, neboť náklady na státní podporu by neměly omezovat mezinárodní konkurenceschopnost jiných odvětví.

J. EHSV poznamenává, že dotace a pobídky nejsou vždy účinné a při nesprávném použití mohou vyvolat vysoké finanční náklady s nízkým hospodářským účinkem. Dotace a regulace by měly napomoci nastartování trhu a jeho počátečnímu rozvoji, dokud technologie neuzraje do podoby, která přežije zcela bez podpory. Klíčovými faktory úspěchu podpory jsou:

- správná doba trvání,
- náležitá specifikace,
- časově degresivní nastavení,
- včasné zveřejnění,
- spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem.

K. Udržitelný rozvoj by neměl být omezován pouze na Evropu – má globální rozměr. Evropská politika udržitelnosti by měla být vybavena nástroji proti přesouvání pracovních sil do jiných regionů. Pro zajištění rovných podmínek je nutný obousměrný přístup: na jedné straně směrem dovnitř EU, na straně druhé směrem z EU ven. V prvním případě by měly být zavedeny přiměřené nástroje, jež by zajistily internalizaci sociálních a environmentálních nákladů plynoucích z nedostatečně udržitelných výrobních metod v Evropské unii do ceny zboží, na znamení podpory ústředního tématu zprávy Světové komise pro sociální rozměr globalizace o soudržnosti politik ILO, WTO,

<sup>(1)</sup> KOM(2005) 658 v konečném znění, 13.12.2005.

MMF a Světové banky (viz CESE 252/2005). Ve druhém případě by EU na relevantních mezinárodních fórech (zejména WTO) měla učinit vše pro zahrnutí neobchodních faktorů, jako jsou základní sociální a environmentální standardy, do mezinárodních obchodních dohod s cílem usnadnit rozvoj politik na podporu udržitelnosti u konkurentů Evropy. Dokud nebudou země jako Spojené státy, Indie a Čína vázány cíli snížení CO<sub>2</sub> dle Kjótského protokolu, budou mít proti Evropě nespravedlivou ekonomickou výhodu. Tyto dohody by měly být zaváděny celosvětově, neboť skutečně volný obchod může být realizován pouze tehdy, až bude také spravedlivý.

## Část 2: Argumenty na podporu stanoviska

### 1. Přehled

1.1 Naše hospodářství je v současné době založeno na dostupnosti levné energie a surovin. Jejich zásoby jsou však konečné, a mimo jiné také proto značně roste jejich cena. Strukturální a technické změny, jež je možno provést, jsou potřebné a Evropa musí k těmto změnám přispět s cílem pomoci evropskému průmyslu najít řešení. Odvětví s vysokou mírou spotřeby energie a surovin se musejí v budoucnu zaměřit na udržitelnější výrobu, aby snížily čerpání přírodních zdrojů. Tato odvětví totiž budeme potřebovat i v budoucnu, neboť výroba vstupních materiálů a polotovarů je základem průmyslové hodnoty.

1.2 Energeticky náročná odvětví evropského průmyslu s udržitelnou výrobou, jež působí v mezinárodní konkurenci, nesmějí být vytlačena z trhu konkurenty mimo EU, kteří používají méně udržitelné výrobní postupy. Tomu je třeba zabránit vytvořením rovných podmínek pro tato odvětví prostřednictvím spolupráce občanské společnosti a veřejného sektoru.

1.3 Největší výzvou, před níž stojíme, je rozvoj udržitelné společnosti, jež dokáže zachovat současnou úroveň prosperity a zároveň neutralizovat negativní vedlejší účinky současných spotřebních vzorců. Jedním z hlavních předpokladů je naučit se pokrýt naše energetické potřeby jinak a přeorientovat se na jinou formu průmyslové výroby.

1.4 O potřebě přejít postupně k udržitelnějšímu modelu společnosti nemůže být pochyb. Důvodů pro tento požadavek je několik. Odborníci se liší v názoru na délku období, po které budou fosilní paliva dostupná za přiměřené ceny, každý však souhlasí s tím, že budou čím dál vzácnější a dražší. Dále také z hlediska našim spotřebním návykům čelíme jedné z nejvýznamnějších hrozeb naší doby, změně klimatu.

1.5 V ideálním případě bychom pro zastavení těchto procesů museli přestat spalovat fosilní paliva způsobem, jakým tak činíme dnes. V krátkodobém měřítku to však není politicky ani ekonomicky možné. Musíme zaujmout jiné přístupy, neboť něco se změnit musí – pokud ne tak rychle, jak bychom chtěli, tedy alespoň tak rychle, jak to bude možné.

1.6 V krátkodobém měřítku lze přechod k udržitelnější spotřebě a výrobě zahájit aplikací *energetické triády* (<sup>2</sup>), což je model, na jehož základě lze účinnější využití energie stimulovat ve třech krocích. Těmito třemi kroky jsou:

- snížení poptávky po energii pomocí účinnější spotřeby,
- maximální využití udržitelných, obnovitelných zdrojů energie,
- aplikace účinných technologií, jež umožňují využití zbývajících fosilních paliv čistším způsobem.

1.7 K naplnění těchto tří cílů a příklonu k udržitelnější průmyslové výrobě je zapotřebí přijmout balíček opatření. Tato opatření musejí být založena na ekonomické a strategické kalkulaci. U podobných kalkulací dříve nebo později přijde chvíle, kdy je nutno volit mezi protichůdnými zájmy. Těmto střetům zájmů se nesmíme vyhýbat. Existují všestranně výhodná řešení, jež by vždy měla být cílem politik; v praxi však může být dosažení tohoto cíle velmi obtížné. V takovém případě je třeba volit mezi možnostmi udržitelné změny a ochranou stávajících zájmů, a to s ohledem na přirozený růst a pokles kteréhokoli odvětví vůči druhému. Takové existující a vzájemně protichůdné zájmy by měly být označeny a řešeny.

1.8 Udržitelnost znamená, že hospodářské, environmentální a sociální aspekty rozvoje evropské společnosti mají stejnou důležitost. Toto stanovisko:

- se zaměří především na obnovitelné zdroje energie a úsilí o účinné využití energie a surovin (kapitoly 2 a 3),
- prozkoumá možnosti udržitelného rozvoje ve vybraných odvětvích (kapitola 4),
- pojedná o několika sociálních aspektech (kapitola 5).

(<sup>2</sup>) Energetická triáda – přístup k energetické udržitelnosti pocházející z Technické univerzity v Delftu.

## 2. Obnovitelné zdroje energie

### 2.1 Úvod

2.1.1 Země pohltí každý rok 3 miliony exajoulů (EJ) sluneční energie. Celkové zásoby fosilních paliv dosahují výše 300 000 EJ, tj. 10 % celkového slunečního záření dopadajícího na povrch Země za rok. Celková roční spotřeba energie je 400 EJ. Ze tří milionů EJ přijaté energie je k dispozici 90 EJ ve formě hydroelektrické energie, 630 EJ ve formě větrné energie a 1250 EJ ve formě biomasy. Zbytek připadá na solární energii<sup>(3)</sup>. Proto lze říci, že k pokrytí našich potřeb existuje dostatek udržitelné energie. Problémem zůstává, jak ji získat.

2.1.2 Jelikož vzhledem k nákladům a nedostatku vhodné technologie nebudou obnovitelné zdroje energie v krátkodobém horizontu schopny pokrýt rostoucí poptávku po energii, budeme potřebovat další zdroje. Potenciálně lze čistým způsobem využít fosilní paliva například tak, že se odstraní CO<sub>2</sub> a poté se uloží, aby se zabránilo jeho uvolnění do ovzduší. Technologie pro zachytávání a skladování CO<sub>2</sub> je na vrcholu rozvoje – desítky pilotních zařízení v Evropě, severní Americe nebo Číně je již ve fázi spuštění, nebo ve fázi budování. Pozitivní ekonomické bilance v souvislosti s touto technologií bude možné dosáhnout od roku 2015/2020.

2.1.3 Klíčová je zde doba trvání podpůrných programů pro obnovitelnou energii, neboť jejich předčasné ukončení by mohlo nové odvětví ohrozit; na druhou stranu není příliš dlouhá podpora účinná. Typicky lze podporu postupně tlumit, neboť VaV a úspory z rozsahu stlačí cenu technologií níže. Vysoce důležitá je také náležitá specifikace podpůrného programu. Konečně je též důležité včasné zveřejnění podpůrných programů, aby měly podniky čas připravit se na nové tržní podmínky.

2.1.4 Rostoucí význam má diskuse o jaderné energii, jak vyplývá ze Zelené knihy Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii<sup>(4)</sup> a závěrů zasedání Evropské rady z března 2006 na toto téma. V některých zemích je většina obyvatel pro jadernou energii, v jiných je většina proti – zejména kvůli problému s ukládáním odpadu<sup>(5)</sup>. Jaderná energie bude nicméně ještě poměrně dlouhou dobu nezbytná k uspokojení rostoucí poptávky po energii, neboť jde o bezemisní zdroj energie a objem odpadu je ve srovnání s množstvím vygenerované energie relativně malý. V dlouhodobém horizontu se řešením nedostatků jaderného štěpení může stát jaderná syntéza.

<sup>(3)</sup> Zdroj: Energie Centrum Nederland, www.ecn.nl.

<sup>(4)</sup> KOM(2006) 105 v konečném znění, 8.3.2006.

<sup>(5)</sup> Eurobarometer číslo 227 (o jaderné energii a jaderném odpadu, červen 2005) a 247 (Postoje k energii, leden 2006).

2.1.5 Je třeba poznamenat, že zde nevěnujeme zvláštní odstavce hydroelektrárnám, protože tato technologie (vyjma přílivových elektráren) se považuje za rozvinutou a plně funkční. To však nijak nesnižuje její význam v oblasti udržitelného rozvoje.

### 2.2 Biomasa

2.2.1 Biomasa je organická hmota získávaná z rostlin a stromů speciálně pěstovaných pro energetické účely. Používají se dřeviny a rychle rostoucí plodiny s velkým hektarovým výnosem. Jako biomasa se používá i zemědělský odpad, zejména z potravin. Jako příklad lze uvést slámu a zbytky cukrové třtiny. Biomasu lze též získávat ze zbytků, např. odpadu z výsadby a údržby či z domácností, podniků a průmyslu. Příkladem jsou zbytky ovoce a zeleniny, zahradní odpad, odpadní dřevo, hnůj, splašky, piliny a slupky kakaových bobů.

2.2.2 Biomasu lze využít k (částečnému) nahrazení fosilních paliv. Roční spotřeba energie z fosilních paliv je 400 EJ. Ročně je k dispozici 1 250 EJ energie z biomasy. To však neznamená, že je možná okamžitá změna. S využitím dostupných technologií je v současné době možno vyrobit 120 EJ energie z biomasy. Současná světová spotřeba energie z biomasy je 50 EJ<sup>(6)</sup>. V krátkodobém horizontu je proto možný omezený nárůst využití biomasy jako paliva, k využití potenciálu však bude zapotřebí výraznějšího technologického pokroku.

2.2.3 Několik iniciativ již přineslo slibné výsledky. V Rakousku došlo k šestinásobnému nárůstu využití biomasy ve veřejném vytápění, ve Švédsku zase k osminásobnému nárůstu za posledních deset let. V USA je více než 8 000 MW instalované výrobní kapacity založeno na využití biomasy. Ve Francii pochází z biomasy 5 % energie využívané k vytápění. Ve Finsku zaujímá bioenergie již 18 % celkové výroby energie a cílem je nárůst tohoto podílu na 28 % do roku 2025. V Brazílii se ve velkém vyrábí etanol jako palivo do automobilů; v současné době tvoří etanol zhruba 40 procent nedieselových paliv v Brazílii<sup>(7)</sup>.

2.2.4 Vývoj biomasy je důležitý z několika hledisek:

- a. Politika životního prostředí: životní cyklus biomasy jako obnovitelného materiálu má neutrální účinky na emise CO<sub>2</sub> a SO<sub>2</sub>. Při masovém využití biomasy je navíc možné uzavřít koloběh minerálů a dusíku.

<sup>(6)</sup> Zdroj: Energie Centrum Nederland, www.ecn.nl.

<sup>(7)</sup> www.worldwatch.org.

- b. Zemědělská politika: zemědělská půda v Evropě byla vyřazena z výroby. Odhaduje se, že 200 milionů hektarů zemědělské půdy a 10 až 20 milionů hektarů omezeně produktivní půdy by bylo možno využít k výrobě biomasy jako zdroje surovin a energie. Potřebu rozsáhlejší zemědělské výroby je třeba posuzovat na pozadí potřeby zachovat krajinné bohatství Evropy, dosáhnout cíle EU zastavit úbytek biologické rozmanitosti a zajistit vyčlenění dostatečných oblastí k ochraně přírody. Bude zapotřebí řádně zohlednit rovnováhu mezi všemi těmito oblastmi.
- c. Sociální politika: globálně vzato znamená každý megawatt instalované výrobní kapacity vytvoření 11 nových pracovních míst. Kdyby využití biomasy jako zdroje energie v Evropě vzrostlo ze 4 % energetických potřeb v roce 2003 na zhruba 10 % v roce 2010 <sup>(8)</sup>, znamenalo by to 160 000 nových pracovních míst.
- d. Regionální politika: biomasu lze využít jako decentralizovaný zdroj energie tam, kde konverze probíhá nedaleko místa výroby prostřednictvím malých elektráren. Takto lze podpořit sociální stabilitu na regionální úrovni, zejména v ekonomicky znevýhodněných oblastech.
- e. Povinnost vyrábět zelenou elektřinu: jedna z evropských směrnic ukládá evropským výrobcům elektřiny, aby vyráběli určité procento elektřiny na základě obnovitelné energie. Toto procento se liší v jednotlivých zemích, ale poměr se pravidelně zvyšuje. V případě nedodržení stanoveného procenta budou ukládány pokuty (nebo zrušeny dotace). Výroba elektřiny z biomasy samotné nebo ve spojení s uhlím v kombinovaném spalování evidentně velmi přispěje k realizaci cílů zelené elektřiny.

## 2.3 Větrná energie

2.3.1 Teoretický potenciál větrné energie v celosvětovém měřítku více než dvakrát přesahuje odhad energetických potřeb v roce 2020. Tento potenciál a postupně čím dál lepší konkurenční postavení díky technickému pokroku činí z větrné energie jednu z klíčových náhrad za fosilní paliva. Větrná energie nebude vzhledem ke kolísavé dodávce nikdy moci pokrýt všechny potřeby.

2.3.2 Instalovaná výrobní kapacita využívající větrnou energii v posledních několika desetiletích znatelně vzrostla. Kapacita komerčních turbín se zvýšila z 10 kW (průměr rotoru 5 m) na více než 4 500 kW (průměr rotoru přes 120 m) <sup>(9)</sup>. Během posledních osmi let zaznamenala instalovaná výrobní kapacita využívající větrnou energii růst o více než 30 % ročně <sup>(10)</sup>. Podle odhadů Evropské asociace pro větrnou energii (European Wind

Energy Association, EWEA) bude celková kapacita větrné energie v roce 2020 postačovat k pokrytí 12 % potřeb elektrické energie. To znamená nárůst kapacity větrné energie ze 31 GW na konci roku 2002 na 1 260 GW v roce 2020, což je roční nárůst o 23 %. Lídry na trhu a největšími vývozci jsou Spojené království, Dánsko a Německo, hlavními exportními trhy jsou Čína, Indie a Brazílie. V Číně se situace změní, neboť strojírenský průmysl zaměřený na větrnou energii zde zaznamenává rychlý růst. Počet výrobců v Číně v roce 2005 vzrostl ve srovnání s rokem 2004 o 60 %. To znamená, že evropští výrobci zařízení pro větrnou energii se mohou setkat s tímž scénářem, jaký postihl odvětví solárních panelů, a přijít o obrovský podíl na trhu ve prospěch čínských konkurentů.

2.3.3 Odvětví větrné energie stále do jisté míry závisí na různých podpůrných opatřeních. Nejvýznamnějším z nich je cena, již výrobci dostávají za energii dodanou do sítě, a dále též jistota garantované úrovně cen na příštích deset až dvacet let. Díky těmto opatřením patří větrná energie v některých členských státech mezi rychle rostoucí odvětví. Nevýhodou je, že tato opatření vedou k budování rozsáhlých, centralizovaných větrných parků, jež přinášejí velký zisk, spíše než husté sítě malých a decentralizovaných větrných elektráren. Veřejné mínění se postupně obrací proti tomuto masovému jevu. Na konci pak samozřejmě i větrná energie musí být schopna přežít bez dotací a garantovaných výkupních cen.

2.3.4 Je třeba zvýšit úsilí v oblasti výzkumu a vývoje za účelem dalšího zlepšení konkurenčního postavení větrné energie. Je také nutno trvale věnovat pozornost právním pokynům a politickým cílům. Další velké výzvy souvisejí s rozvojem nových lokalit pro větrné parky na moři a eliminací nejistot vyplývajících ze zavedení větrné energie.

2.3.5 Vývoj větrné energie je důležitý z několika hledisek:

- a. Environmentální politika: větrná energie je čistou formou energie bez emisí CO<sub>2</sub> či jiných znečišťujících látek. Její dostupnost kolísá, je však obrovská.
- b. Sociální politika: v roce 2002 přispívala větrná energie k zaměstnanosti až do výše 20 pracovních míst na megawatt instalované kapacity. V důsledku získávání zkušeností při projektování, výrobě a instalaci turbín však zaměstnanost neroste úměrně růstu kapacity a očekává se, že dopad na zaměstnanost klesne v roce 2020 na 9,8 pracovního místa na megawatt instalované kapacity. To znamená, že zaměstnanost v odvětví větrné energie vzroste z přibližného počtu 114 000 pracovních míst v roce 2001 na zhruba 1,47 milionu pracovních míst v roce 2020 <sup>(11)</sup>.

<sup>(8)</sup> Akční plán pro biomasu, sdělení Komise (SEK(2005) 1573).

<sup>(9)</sup> Zdroj: Energie Centrum Nederland, www.ecn.nl.

<sup>(10)</sup> Zdroje: www.ewea.org a www.wind-energie.de.

<sup>(11)</sup> Zdroj: Energie Centrum Nederland, www.ecn.nl.

c. Regionální politika: díky podpurným programům se větrná energie rozvíjí do podoby rozsáhlých a centralizovaných větrných parků. Ty jsou díky své rentabilitě velmi přitažlivé pro investory. Veřejné mínění se však obrací proti jejich rozvoji a upřednostňuje husté sítě malých, decentralizovaných větrných elektráren.

## 2.4 Sluneční energie

2.4.1 Existují dva způsoby využití sluneční energie: za účelem vytápění a ohřívání vody, a k výrobě elektřiny<sup>(12)</sup>. Solární topné systémy jsou relativně jednoduché a levné a v řadě zemí se již používají.

2.4.2 Hlavním důvodem pro podporu masového využití sluneční energie je skutečnost, že se jedná o nevyčerpatelný zdroj. Má celosvětově obrovský potenciál a pokud bude řešení správně navrženo a realizováno, je sluneční energie také velmi příznivá pro životní prostředí.

2.4.3 Sluneční energii lze využít téměř kdekoli na světě, a to různými způsoby: od velmi malých systémů na odlehklých místech přes solární panely na střeších domů až po rozsáhlé solární elektrárny.

2.4.4 Široce využívány jsou solární topné systémy. Největším trhem pro tyto systémy je Čína, zejména z důvodu nedostatečné infrastruktury pro rozvod elektřiny a plynu ve venkovských oblastech. V těchto případech je sluneční energie nejúčinnějším řešením. Dalším velkým trhem je Turecko. V letech 2001 až 2004 rostl celosvětový prodej solárních panelů o 10 až 15 % ročně. Čína zaujímá 78 % celosvětové produkce, Turecko pak 5,5 %.

2.4.5 V Evropě jsou hlavními trhy pro solární topné systémy Německo, Rakousko, Španělsko a Řecko. Vlády Německa a Rakouska nabízejí finanční pobídky k instalaci těchto systémů. V některých španělských regionech je povinná instalace těchto systémů do nových budov. Výsledkem těchto podpurných opatření je skutečnost, že Německo a Rakousko jsou zdaleka největšími výrobci solárních topných systémů v Evropě a zaujímají 75 % evropské produkce. To však není nic ve srovnání s výrobou těchto systémů v Číně. Evropa vyrobila 0,8 milionu m<sup>2</sup>, Čína 12 milionů m<sup>2</sup>. Hlavní příčinou tohoto stavu je skutečnost, že čínská vláda včas rozpoznala význam solárního vytápění a podporila výrobu těchto systémů pomocí různých opatření zahrnutých do pětiletých plánů.

2.4.6 Přes svoji nevyčerpatelnost energie vyrobená pomocí solárních panelů v současnosti pokrývá pouze malou část našich potřeb. Je to z toho důvodu, že náklady na výrobu jsou stále

podstatně vyšší než u elektřiny vyrobené v plynových a uhelných elektrárnách. Tento začarovaný kruh malého využití a vysokých cen musíme překonat tím, že budeme sluneční energii využívat maximální možnou měrou, což povede k významným úsporám z rozsahu ve výrobě a instalacích. Pouze tehdy bude možno tuto technologii dále inovovat a zlepšovat.

2.4.7 Výroba energie pomocí relativně malých jednotek s proměnným výnosem (v závislosti na slunci) navíc vyžaduje odlišný přístup k energii než doposud. Přechod k solární energii je spíše střednědobým cílem, klíčová je však silná podpora rozvoje v tomto odvětví.

2.4.8 Trh s fotovoltaickými články (PV) rychle roste, ale ve skutečnosti existují pouze tři velké trhy tohoto typu: Japonsko, Německo a Kalifornie. Tyto tři trhy dohromady představují 80 % celosvětové výroby solárních systémů. Dosahují toho díky vysokým dotacím a dobrým cenám, které platí domácnostem za elektřinu vyrobenou tímto způsobem. Celosvětově solární články v roce 2004 vyrobily množství odpovídající kapacitě 1 150 MW. Přidáme-li tuto hodnotu k přibližně 3 000 MW již instalované výrobní kapacity ke konci roku 2003, dostaneme nárůst celkové kapacity na zhruba 4 500 MW v roce 2005.

2.4.9 Japonský trh byl vytvořen v roce 1994 pomocí programu pobídek s 50 % dotacemi. Dotace byla každý rok snížena o 5 % a program skončil rokem 2004, kdy bylo možno získat 5 % dotaci. Protože program vytvořil značnou poptávku, dosáhl japonský průmysl úspor z rozsahu. Ceny každý rok klesaly o 5 % a udržovaly tak na stejné hladině ceny pro spotřebitele. Přestože již není možno získat dotace, trh nadále roste tempem asi 20 % ročně. Tato stabilní poptávka umožnila japonským podnikům investovat do výzkumu a vývoje a do nových výrobních technologií. Výsledkem je současný 53 % podíl Japonska na světovém trhu.

2.4.10 Podobným procesem prošlo i Německo, pouze s pětiletým zpožděním od roku 1999. Jednalo se o kombinaci úvěrů s nízkými úroky, dotací a stabilních nákupních cen elektřiny, jež vedla k rychlému růstu trhu s PV. Již v roce 2001 Německo předstihlo Spojené státy v instalované kapacitě. Došlo k rozvoji místních výrobců a polovina evropské produkce (13 % světové produkce) dnes pochází z Německa. Dalším impulsem v tomto procesu bylo zahájení nového podpurného programu v roce 2004, který garantuje stabilní nákupní ceny elektřiny na 20 let dopředu. Německý trh je dnes se 40 % růstem v letech 2004 a 2005 nejrychleji rostoucím trhem na světě. Tato domácí poptávka umožňuje německým výrobcům rozvíjet výrobu a přecházet k výrobě pro exportní trhy, jakmile bude nasycena poptávka na trhu domácím.

<sup>(12)</sup> Viz Příloha I.

2.4.11 Rozvoj sluneční energie je důležitý z několika hledisek:

- a. Environmentální politika: sluneční energie je čistou formou energie bez emisí CO<sub>2</sub> či jiných znečišťujících látek. Má obrovský potenciál, neboť Země pohltí každý rok 3 miliony exajoulů (EJ) sluneční energie. Pro srovnání – celkové zásoby fosilních paliv se odhadují na 300 000 EJ.
- b. Sociální politika: rozvoj sluneční energie vytvoří pracovní místa potřebná k projekci, výrobě a instalaci solárních systémů. Na druhou stranu dojde k úbytku pracovních míst, neboť bude zapotřebí menší množství velkých centralizovaných elektráren.
- c. Regionální politika: sluneční termální energii lze využít ve vzdálených, chudých oblastech, kde neexistuje infrastruktura pro distribuci energie. Jde o levné řešení vytápění a dodávky teplé vody.

## 2.5 Geotermální energie

2.5.1 Geotermální energii lze využívat prostřednictvím tepelných čerpadel k vytápění a ochlazení budov. Tato čerpadla využívají pouze zlomek množství plynu nebo elektřiny, jež spotřebují konvenční topné/chladičí systémy. Energie potřebná k vytápění (nebo ochlazení) se získává z okolního prostředí (ze vzduchu, vody nebo země) <sup>(13)</sup>.

2.5.2 Největší trhy pro tepelná čerpadla najdeme v USA, Japonsku a Švédsku, jež dohromady tvoří 76 % celkové instalované kapacity. Následují Čína, Francie, Německo, Švýcarsko a Rakousko. Evropský trh vzrostl ze 40 000 jednotek v roce 1997 na 123 000 jednotek v roce 2004. Celkový trh vzrostl v roce 2004 o 18 %. Výroba a instalace tepelných čerpadel se soustřeďuje v zemích, jejichž vlády nabídnou silné finanční a jiné pobídky.

2.5.3 Dobrým příkladem je Švédsko. Švédská vláda od devadesátých let dvacátého století podporuje využití tepelných čerpadel prostřednictvím několika opatření, jako jsou přímé finanční dotace, daňové úlevy a propagační činnost. K nárůstu využití tepelných čerpadel však také přispěly nové stavební právní předpisy, kterými se stanovily podrobné tepelné požadavky na systémy vytápění.

2.5.4 Tímto způsobem byl ve Švédsku vytvořen trh pro výrobu tepelných čerpadel. V zemi je dnes etablováno odvětví tepelných čerpadel se třemi hlavními dodavateli na světový trh a 50 % evropské poptávky. Švédský trh s tepelnými čerpadly je dnes soběstačný. Počet používaných tepelných čerpadel plynule roste i bez vládních podpůrných opatření. Tepelným čerpadlem je dnes ve Švédsku vybaveno více než 90 % nových budov.

<sup>(13)</sup> Viz Příloha II.

2.5.5 K podobnému vývoji došlo v Rakousku, kde lze získat regionální veřejné dotace rovnající se 30 % nákladů na pořízení a instalaci tepelných čerpadel. V Rakousku je dnes sedm výrobců tepelných čerpadel. V obou zemích šlo o kombinaci přímé finanční podpory, stavebních předpisů a propagačních kampaní, jež umožnily rozvoj odvětví tepelných čerpadel, schopného dnes fungovat bez podpory.

2.5.6 Rozvoj geotermální energie je důležitý z několika hledisek:

- a. Environmentální politika: geotermální energie je nevyčerpatelným, čistým a energeticky úsporným zdrojem energie. Má obrovský potenciál, neboť 6 vnějších kilometrů zemské kůry uchovává takové množství energie, jež 50 000 x přesahuje veškeré známé zásoby ropy a plynu na světě <sup>(14)</sup>.
- b. Sociální politika: rozvoj geotermální energie vytvoří pracovní místa potřebná k projekci, výrobě a instalaci geotermálních systémů. Na druhou stranu dojde k úbytku pracovních míst, neboť bude zapotřebí menší množství velkých centralizovaných elektráren.
- c. Regionální politika: geotermální energie nabízí lidem ve vzdálených oblastech bez infrastruktur pro distribuci energie levné řešení vytápění a dodávky teplé vody. K využití geotermální energie je potřebná elektřina, tato potřeba je však podstatně nižší než v případě přímého vytápění a dodávky teplé vody.

## 3. Účinnost surovin

3.1 Konečná není jen energie z fosilních paliv, ale také zásoby kovových, nerostných a biologických surovin pro průmyslovou výrobu <sup>(15)</sup>. Průmyslový svět využívá suroviny v rozsáhlém měřítku – 20 % světové populace spotřebovává přes 80 % všech surovin.

3.2 Tento spotřební vzorec je v rozporu s udržitelným využitím přírodních zdrojů, které máme k dispozici. Na základě předpokladu, že zásoby surovin jsou naším společným dědictvím a současně a budoucí právo přístupu k nim je všeobecné a nezcižitelné, bude muset Evropa snížit spotřebu surovin čtyřikrát do roku 2050 a desetkrát do roku 2080 <sup>(16)</sup>. EHSV je spokojen s iniciativami v této oblasti, jako jsou např. dematerializace a Akční plán pro environmentální technologii (ETAP).

<sup>(14)</sup> Zdroj: Informatiecentrum Duurzame Energie.

<sup>(15)</sup> Viz stanovisko EHSV s názvem „Rizika a problémy spojené s dodávkou surovin pro evropský průmysl“.

<sup>(16)</sup> Hodnocení Evropské strategie udržitelného rozvoje.

3.3 V podstatě se každý výrobek podílí na poškození životního prostředí, ať už při výrobě, použití nebo likvidaci na konci jeho životního cyklu. Tento cyklus má řadu fází: těžbu surovin, návrh, výrobu, montáž, marketing, distribuci, prodej, spotřebu a likvidaci. Do každé fáze jsou zapojeny různé subjekty: projektanti, výrobci, dealeri, spotřebitelé atd. Cílem integrované výrobní politiky je zlepšit koordinaci těchto fází (například zohledněním optimální recyklace ve fázi návrhu) s cílem zlepšit environmentální výkonnost výrobku během jeho životního cyklu.

3.4 Vzhledem k vysokému počtu různých výrobků a zúčastněných stran není možné sestavit jednotné opatření, jež by vyřešilo všechny problémy. Bude zapotřebí přijmout celou škálu politických nástrojů, jak dobrovolných, tak povinných. Tyto nástroje musejí být zavedeny v úzké spolupráci s veřejností, soukromým sektorem a občanskou společností.

3.5 Také spotřebitelské organizace by měly hrát podnětější a podpůrnější roli než doposud. Do nynějška se řada těchto organizací zaměřovala především na získání co nejlepšího výrobku za nejnižší možnou cenu. V praxi to znamená, že výroba neprobíhá tím neudržitelnějším způsobem.

### 3.6 Kombinace tepla a elektřiny (Combined Heat and Power, CHP)

3.6.1 Využití tepla, jež je produktem procesu výroby elektrické energie, znamená výrazné zlepšení účinnosti využití energie, a to navzdory technickým omezením vyplývajícím ze vzdálenosti mezi místem, kde teplo vzniká (průmyslové prostředí), a místem jeho spotřeby (v obydlích), což vede ke značným energetickým ztrátám. Jednotky mikro CHP lze primárně provozovat k uspokojení tepelných potřeb budovy, s elektřinou jako vedlejším produktem. Pro potřeby získávání elektřiny lze využít alternativní výrobky, kde je vedlejším produktem teplo. Mezi dosud prodanými převažují tepelné jednotky mikro CHP, i když potřeby elektrické energie jsou běžněji řešeny palivovými články.

3.6.2 Technologie CHP dokáže toto omezení obejít, a zároveň představuje hospodářskou výzvu pro evropský průmysl. CHP se hlavně využívá k vytápění obytných budov a obchodů a jako vedlejší produkt vzniká elektrická energie. Tato technologie byla představena v roce 1997 a do roku 2004 bylo instalováno zhruba 24 000 jednotek. CHP lze využít ve spojení s různými zdroji energie. Nejnadějnějším z nich je vodíková technologie (palivový článek), je však nejprve zapotřebí pokročit v jejím vývoji.

3.6.3 Díky dotacím pro koncové uživatele provozů CHP nejdále ve vývoji této technologie pokročilo Japonsko, mimo jiné díky tomu, že technologii palivových článků silně podporuje tamní automobilový průmysl. Japonská vláda si přeje, aby si japonský průmysl vybudoval vedoucí postavení v technologii palivových článků, jako se mu to již podařilo v případě sluneční energie. Za tím účelem Japonsko podporuje a financuje výzkum a vývoj a v raném stupni vývoje trhu dotuje nákup koncovými uživateli.

3.6.4 Vývoj CHP je důležitý z několika hledisek:

- a. Environmentální politika: jde o levný a energeticky úsporný zdroj energie. Navíc je velmi čistý a výroba teplé vody a elektřiny pomocí CHP znamená o 20 % méně emisí CO<sub>2</sub>.
- b. Sociální politika: rozvoj CHP vytvoří pracovní místa potřebná k projekci, výrobě a instalaci systémů CHP. Na druhou stranu dojde k úbytku pracovních míst, neboť bude zapotřebí menší množství velkých centralizovaných elektráren.

## 4. Důsledky udržitelnosti pro řadu odvětví

Růst odvětví zapojených do výzkumu a vývoje v oblasti technologií obnovitelné energie ukazuje, že udržitelný rozvoj nabízí výrazné ekonomické příležitosti. Tyto příležitosti neexistují pouze v těch odvětvích, v nichž se udržitelné technologie přímo vyvíjejí, ale také v těch, do nichž nové technologie budou zaváděny.

### 4.1 Doprava

4.1.1 Odvětví dopravy je jedním z největších uživatelů fosilních paliv. Jak ukazují četná užitečná doporučení závěrečné zprávy CARS 21<sup>(17)</sup>, v tomto odvětví se nabízejí slibné příležitosti k udržitelnému využití energie. Lepší plánování územního rozvoje a infrastruktur a intenzivnější využití informačních a komunikačních technologií navíc otevírá možnosti zvýšení účinnosti dopravy. V kombinaci s dalším zlepšováním technologie spalovacího motoru bude možno dosáhnout značných energetických úspor. Existují také slibné krátkodobé příležitosti v podobě částečného přechodu na jiná paliva, jako jsou zemní plyn nebo palivo z biomasy (Biomass-To-Liquid, BTL). V dlouhodobém horizontu pak atraktivní příležitosti nabízí vodík. Slibným dočasným řešením by také mohla být v současné době vyvíjená hybridní technologie.

4.1.2 Maximální potenciální tržní podíl paliv z biomasy se odhaduje na 15 %. EU si stanovila cíl 6 % podílu na trhu do roku 2010. Za tímto účelem běží již na plné obrátky pilotní projekt výroby paliva z biomasy v širokém měřítku.

<sup>(17)</sup> Skupina na vysoké úrovni CARS 21: Konkurenční regulační systém pro automobilový průmysl pro 21. století.



4.1.3 Zemní plyn produkuje méně emisí CO<sub>2</sub> než benzín (-16 %) nebo nafta (-13 %) a za příznivých daňových podmínek by mohl pokrýt větší podíl trhu. Tímto způsobem by mohlo dojít k rozvoji stabilního trhu pro výrobce i uživatele. Technologie již existuje. Velké příležitosti se naskýtají zejména v oblasti městské veřejné dopravy, což by umožnilo optimální využití plynových čerpacích stanic. Do roku 2020 by bylo možno dosáhnout 10 % podílu na trhu <sup>(18)</sup>.

4.1.4 Příklady z jiných zemí (zvláště Brazílie) ukazují, že takového podílu na trhu nelze dosáhnout pouhým zajištěním dostupnosti biopaliv. Budou zapotřebí doprovodná opatření, jež povzbudí spotřebitele k přechodu na tento systém, jako jsou daňové pobídky, cílené právní předpisy a regulace a propagace.

4.1.5 Druhou stranou mince je skutečnost, že zvýšené využití biopaliv pocházejících z environmentálně citlivých oblastí (jako v případě palmového oleje z jihovýchodní Asie) může vést k rozsáhlé devastaci deštných pralesů, jež jsou nahrazovány palmovými plantážemi. Podle nedávné studie Spojených národů je ve světě 23 velkých ekosystémů, přičemž 15 z nich je vyčerpaných nebo silně znečištěných.

## 4.2 Stavebnictví

4.2.1 Ve stavebnictví – např. obytných budov – mají udržitelnější techniky obrovský potenciál. Již dnes je možné stavět tzv. nulové domy (domy s nulovou spotřebou energie) s nízkými dodatečnými náklady, zvláště přihlídneme-li ke skutečnosti, že veškeré dodatečné náklady se rychle vracejí díky úsporám energie. Stavět tímto způsobem stojí průměrně o 8 % více než tradiční stavební postupy. Úspory z rozsahu by do deseti let mohly snížit tento rozdíl na 4 %. Jeden z nejslavnějších světových architektů Norman Foster jednou prohlásil, že pokud vezmeme celkové náklady na určitou budovu za 25 let, samotné stavební náklady činí pouze 5,5 %. Náklady na obydlení budovy (energie, velká a malá údržba, úrokové míry u hypoték/pronájmů) za totéž období dosahují výše 86 %. Proto platí, že i když může být udržitelné stavitelství krátkodobě nákladnější, je značně levnější ve střednědobém a dlouhodobém měřítku.

4.2.2 V Německu a Rakousku roste energeticky účinné stavebnictví rychleji než ve zbytku Evropy. Německý Passiv Haus Institut zadal k vypracování návrhy bydlení s velmi nízkou spotřebou energie, jež využívá sluneční energii v kombinaci s účinnou vzduchotěsnou izolací. V Německu dnes již stojí více než 4 000 domů tohoto typu a přes 1 000 jich najdeme také v Rakousku. Tento princip je také rostoucí měrou využíván u staveb komerčních budov.

<sup>(18)</sup> Zdroj: KOM(2001) 547, Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/30/ES o podpoře užívání biopaliv nebo jiných obnovitelných pohonných hmot v dopravě, ZPRÁVA O ALTERNATIVNÍCH PÁLIVĚCH KONTAKTNÍ SKUPINY PRO ALTERNATIVNÍ PALIVA, PROSINEC 2003.

4.2.3 Město Freiburg stanovilo nová pravidla pro energeticky účinné stavebnictví. Tato pravidla jsou nedílnou součástí každé nájemní či kupní smlouvy, kterou místní orgány podepisují se stavebními a developerskými podniky. Městský úřad tak optimálně využívá svých pravomocí k propagaci energetického řízení v širokém měřítku. Smlouvy stanoví, že veškeré stavby provedené na půdě zakoupené nebo pronajaté od městského úřadu musejí být realizovány v souladu s pokyny k energetické účinnosti; návrhy staveb musejí počítat s maximálním využitím sluneční energie a střechy musejí umožňovat instalaci solárních panelů. V oblastech, kde jsou budovy stavěny tímto způsobem, jsou realizovány 40 % úspory teplé vody.

## 4.3 Průmysl

4.3.1 Výbor vítá přístup Komise k průmyslové politice, který bere v úvahu hledisko udržitelnosti a který byl deklarován ve sdělení nazvaném Plnění lisabonského programu Společenství: Politický rámec k posílení zpracovatelského průmyslu EU – cesta k integrovanějšímu přístupu k průmyslové politice <sup>(19)</sup>. Plnění lisabonských cílů vyžaduje konkurenceschopný evropský průmysl. EHSV proto vítá ustavení Skupiny na vysoké úrovni pro konkurenceschopnost, energetiku a životní prostředí, jež je jednou ze sedmi hlavních víceodvětvových politických iniciativ, jejichž cílem je posílení synergií mezi různými politickými oblastmi z hlediska konkurenceschopnosti. Výbor též vítá snahy samotného evropského průmyslu v této oblasti.

4.3.2 Průmysl je v současné době stále značně závislý na fosilních palivech. V řadě případů však volba elektrického procesu umožňuje využití všech typů primárních zdrojů energie, přičemž ve většině případů dochází zároveň k energetickým úsporám <sup>(20)</sup>. Existují též způsoby, jak vyměňovat reziduální energii mezi průmyslovými komplexy a jinými sektory nebo rezidenčními komplexy. Zbytkové teplo pocházející z průmyslového komplexu Europort je tak využíváno k vytápění největšího skleníkového komplexu v severozápadní Evropě v asi 20 km vzdáleném Westlandu.

4.3.3 Ropa je základem chemického průmyslu, v budoucnu jí však bude k dispozici menší množství. Alternativou je biosyntéza, tj. výroba základních chemikálií z biomasy prostřednictvím bakterií, což je velmi složitý, avšak slibný směr vývoje. V posledních letech došlo k významnému pokroku v našich znalostech genetické stavby mikroorganismů, jako jsou bakterie. Nové technologie umožňují genetickou úpravu těchto organismů tak, aby původní materiál přeměnily na konkrétní látky. Bakterie se staly určitým druhem programovatelného minireaktoru.

<sup>(19)</sup> KOM(2005) 474 v konečném znění, odst. 4.1.

<sup>(20)</sup> Viz Electricity for more efficiency – Electric technologies and their energy savings potential (červenec 2004): [http://www.uie.org/library/REPORT\\_FINAL\\_July\\_2004.pdf](http://www.uie.org/library/REPORT_FINAL_July_2004.pdf).

4.3.4 V současné době je tato technologie využívající mikroorganismy používána v potravinářském a farmaceutickém průmyslu, např. při výrobě sýra, piva a penicilinu. Možnosti biokonverze jsou v těchto odvětvích velké, o tuto technologii se však začíná zajímat také chemický průmysl. K získání látek z ropy a jejich rafinaci je zapotřebí celá řada reakcí. Tuto technologii je nutno rozvinout mnohem více, ale teoreticky je možné přejít k přímé konverzi biomasy na základní chemikálie a další produkty. To sníží potřebu využití ropy se všemi návaznými hospodářskými a environmentálními přínosy – snížením emisí, uzavřením kruhu a řízením řetězce.

4.3.5 Energeticky náročná odvětví se mohou setkat se zvláštními problémy při zajišťování postupného přechodu k obnovitelným zdrojům energie. Míra udržitelnosti výroby je přímou funkcí úrovně použité technologie; v blízké budoucnosti nelze očekávat výrazná zlepšení v této oblasti. Např. odvětví výroby oceli a hliníku v Evropě si však v této oblasti vedou dobře. Zatímco ocelářský průmysl výrazně investuje do nových technologií pro udržitelnější výrobu, a to zejména v rámci projektu ULCOS (Ultra Low CO<sub>2</sub> Steelmaking – jde o největší evropský ocelářský projekt v historii), a očekává snížení emisí CO<sub>2</sub> na polovinu zhruba do roku 2040, výroba primárního hliníku v Evropě vykazuje pozoruhodně vysokou míru využití obnovitelné energie (44,7%). Vzhledem k tomu, že energie potřebná k výrobě sekundárního hliníku z hliníkového odpadu činí pouhých 10 % energie potřebné k výrobě primárního hliníku, má toto odvětví velký potenciál k energetickým úsporám. Hliníkový odpad na evropském trhu však masově skupuje Čína prostřednictvím vládních pobídek zaměřených na úspory energie.

4.3.6 Evropský ocelářský průmysl postupuje dobře také v oblasti účinnosti surovin a recyklace. Polovina světové oceli se vyrábí z kovového odpadu. Optimálně se též zpracovává recyklovaný odpad. V podniku Corus v Ijmuidenu se 99 % odpadu znovu využívá, a to buď přímo v závodě, nebo externě.

4.3.7 I když v dlouhodobém výhledu bude využití fosilních zdrojů energie jako surovin pro průmyslovou výrobu do značné míry nevyhnutelné, využití nově vyvinutých materiálů napomůže úsporám energie v oblasti aplikací, např. snížením hmotnosti v automobilové výrobě. Na podporu takových inovací si evropský průmysl musí udržet svoji mezinárodní konkurenceschopnost, a to již v odvětvích těžebního průmyslu, kde má řetězec tvorby hodnot svůj počátek.

## 5. Sociální aspekty

5.1 Potřebě postupného přechodu k udržitelné výrobě se nelze vyhnout a není o ní pochyb. Deindustrializace, přesun výroby do jiných regionů a rostoucí konkurence z rozvíjejících se zemí přináší nejistotu a strach. V této atmosféře lidé tihnou

k domněnce, že přechod k udržitelnější výrobě bude mít negativní dopad na konkurenceschopnost Evropy, že se stane brzdou průmyslového růstu, povede k rušení pracovních míst a že je celkově špatný pro hospodářství a zaměstnanost.

5.2 Došlo k negativnímu vlivu na zaměstnanost v Evropě. Studie v Německu odhadují ztrátu 27 600 pracovních míst do roku 2010 z důvodu ETS (Emission Trading Scheme), a dalších 34 300 do roku 2020<sup>(21)</sup>. Další 6 100 pracovních míst zmizí v Německu do roku 2010 vlivem provádění zákona o obnovitelné energii<sup>(22)</sup>. Konečně 318 000 německých pracovních míst zruší do roku 2010 plnění Kjótského protokolu<sup>(23)</sup>. Údaje, které je třeba porovnat s nově vytvořenými pracovními místy, ukazují, že pomocí politiky cíleně zaměřené na ochranu klimatu dochází ve skutečnosti k „průmyslovým změnám“: mimo jiné bylo v této oblasti vytvořeno 170 000 pracovních míst díky 16,4 mld. eur získaným v roce 2005 v Německu z obnovitelné energie<sup>(24)</sup>. Ochrana životního prostředí a klimatu zajišťuje díky objemu výroby ve výši 55 mld. eur (2004) v současné době v Německu zhruba 1,5 milionů pracovních míst a svým podílem na vývozu Spolkové republiky (31 mld. eur v roce 2003) přispívá k zajištění mnoha dalších pracovních míst<sup>(25)</sup>.

5.3 Tyto dopady však nejsou jen negativní. Jedna studie zrušených pracovních míst v Evropě ukázala, že přesun výroby do jiných regionů vedl ke ztrátě méně než 5 % pracovních míst<sup>(26)</sup>. I přes metodologická omezení vyplývající z použitých postupů sběru dat zůstává tento průzkum užitečným zdrojem informací, zejména v kombinaci s dalšími relevantními ukazateli. Dále lze namítnout, že pouze malé procento tohoto snížení počtu pracovních míst je způsobeno environmentálními předpisy.

5.4 Dochází též k nárůstu počtu pracovních míst. Ekoprůmysl zapojený do výzkumu a vývoje v oblasti udržitelných technologií je dynamickým odvětvím, jež zvyšuje zaměstnanost o 5 % ročně. Toto odvětví s více než dvěma miliony přímých pracovních míst na plný pracovní úvazek dnes poskytuje stejný počet pracovních míst v Evropě jako farmaceutický nebo letecký průmysl<sup>(27)</sup>.

<sup>(21)</sup> „Zertifikhatehandel für CO<sub>2</sub>-Emissionen auf dem Prüfstand“, 2002, Arbeitsgemeinschaft für Energie- und Systemplanung (AGEP)/Rheinisch-Westfälisches Institut für Wirtschaftsforschung (RWI).

<sup>(22)</sup> „Gesamtwirtschaftliche, sektorale und ökologische Auswirkungen des Erneuerbare-Energien-Gesetzes (EEG)“, 2004, Energiewirtschaftliches Institut an der Universität zu Köln (EWI, Köln), Institut für Energetik und Umwelt (IE, Leipzig), Rheinisch-Westfälisches Institut für Wirtschaftsforschung (RWI, Essen).

<sup>(23)</sup> „Das Kyoto-Protokoll und die Folgen für Deutschland 2005“, Institut für politische Analysen und Strategie (ipas) in cooperation with the International Council for Capital Formation (ICCF).

<sup>(24)</sup> Tisková zpráva 179/06 Spolkového ministerstva životního prostředí z 10.7.2006.

<sup>(25)</sup> Tisková zpráva 81/06 Spolkového ministerstva životního prostředí z 20.4.2006.

<sup>(26)</sup> [www.emcc.eurofound.eu.int/erm/](http://www.emcc.eurofound.eu.int/erm/).

<sup>(27)</sup> Hintergrundpapier „Umweltschutz und Beschäftigung“ Umweltbundesamt, duben 2004.

5.5 Studie OECD <sup>(28)</sup> ukázala, že udržitelná výroba nevede principiálně ke zvýšení nákladů. V dlouhodobém měřítku může náklady dokonce do určité míry snížit. Proti těmto nákladům lze navíc postavit udržitelné výstupy. Jasně komerční výhody, environmentální právní předpisy a doplňující regulace vedou k investicím do udržitelných inovací, povzbuzují účinnější využití surovin, posilují obchodní značky, zlepšují image podniků a v důsledku vedou k vyšší rentabilitě a zaměstnanosti. Úspěšnost tohoto procesu závisí na společném přístupu založeném na sdílené odpovědnosti podniků, pracujících a státu.

5.6 Za každou cenu je třeba zabránit tomu, aby evropský průmysl trpěl výrazným konkurenčním znevýhodněním ve srovnání s regiony mimo EU v důsledku vyšších cen způsobených environmentálními a sociálními zákony a nařízeními. Pokud Evropa nastaví normy udržitelné výroby pro svůj vlastní průmysl, je nepřijatelné a nesmyslné, aby zároveň umožňovala výrobcům mimo její území vstup na trh s výrobky, jež nejsou vyráběny v souladu s těmito normami. K povzbuzení udržitelné výroby je nutný obousměrný přístup: na jedné straně směrem dovnitř EU, na straně druhé směrem z EU ven.

5.6.1 V prvním případě by měly být zavedeny přiměřené nástroje, jež by zajistily internalizaci sociálních a environmentálních nákladů plynoucích z nedostatečně udržitelných výrobních metod v Evropské unii do ceny zboží, na znamení podpory ústředního tématu zprávy Světové komise pro sociální rozměr globalizace o soudržnosti politik ILO, WTO, MMF a Světové banky – jak bylo zdůrazněno ve stanovisku EHSV k tématu Sociální dimenze globalizace – přispění politiky EU k zajištění podpory všech obyvatel.

5.6.2 Ve druhém případě by EU na relevantních mezinárodních fórech (zejména WTO) měla učinit vše pro zahrnutí neobchodních faktorů, jako jsou základní sociální a environmentální standardy, do mezinárodních obchodních dohod s cílem usnadnit rozvoj politik na podporu udržitelnosti u konkurentů Evropy. Dokud nebudou země jako Spojené státy, Indie a Čína

vázány cíli snížení CO<sub>2</sub> dle Kjótského protokolu, budou mít proti Evropě nespravedlivou ekonomickou výhodu. Tyto dohody by měly být zaváděny celosvětově, neboť skutečně volný obchod může být realizován pouze tehdy, až bude také spravedlivý.

5.7 Evropský ekoprůmysl dnes zaujímá zhruba třetinu světového trhu a produkuje více než 600 milionů eur obchodního přebytku. V roce 2004 vzrostl export o 8 %, a tento trh bude i nadále růst, protože v budoucnu budou všechny země, včetně Číny a Indie, přecházet k udržitelným výrobkům a výrobním procesům.

5.8 Udržitelná, inovativní společnost, k níž musíme přejít, vyžaduje řádnou informační kampaň zaměřenou na občany a spotřebitele tak, aby zvýšila jejich informovanost a poskytla širokou sociální základnu. Zapotřebí jsou také řádě vyškolení pracující. Tomu Evropa v poslední době věnovala příliš málo pozornosti. Anglický text deseti evropských směrnic v této oblasti (udržitelnost, inovace) byl podroben vyhledávání slov „training“, „learning“, „skilling“ a „education“, přičemž nalezeno bylo pouze první z nich, a to jednou.

5.9 Potřebě školení se obsáhle věnovalo několik sdělení Komise, jež předcházela těmto směrnicím. Tento zájem však v těchto směrnicích zcela chybí. Sdělení jsou pouze slova, směrnice jsou činy. Politika nejsou slova, ale činy. EHSV vítá skutečnost, že v nové průmyslové politice EU je věnována velká pozornost důležitosti vzdělání, a vyzývá Komisi, aby pokračovala v nastoupené cestě.

5.10 Evropa si sama v Lisabonské strategii stanovila cíl stát se do roku 2010 nejkonkurenceschopnější znalostní ekonomikou na světě, s větším počtem pracovních míst, s lepšími pracovními místy a větší sociální soudržností. K vybudování a zachování tohoto typu společnosti je zapotřebí dobře vyškolená pracovní síla. Nebudeme-li dostatečně investovat do odborné přípravy našich pracujících, nejenže nesplníme lisabonské cíle do roku 2010. Nesplníme je nikdy.

V Bruselu dne 14. září 2006

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(28)</sup> [www.oecd.org/dataoecd/34/39/35042829](http://www.oecd.org/dataoecd/34/39/35042829).

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Územní řízení průmyslových změn – úloha sociálních partnerů a příspěvek rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovaci**

(2006/C 318/02)

Dne 19. ledna 2006 se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní k *Územní řízení průmyslových změn – úloha sociálních partnerů a příspěvek rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovaci*

Poradní komise pro průmyslové změny, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 31. srpna 2006. Zpravodajem byl pan PEZZINI a spoluzpravodajem pan GIBELLIERI.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 181 hlasem pro; 2 hlasy byly proti a 8 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Závěry a doporučení

1.1 Evropská rada se v březnu 2006 soustředila na oživení Lisabonské strategie pro růst a zaměstnanost a na integrovaný přístup řízení vzhledem k novým výzvám globalizace.

1.2 EU musí usilovat o zajištění inovačního vývoje schopného konkurence a udržitelného pro své občany, aby vytvářením a vývojem nových podniků, nových profesních profilů a vyšší a lepší zaměstnanosti při udržení evropského sociálního modelu zaměřeného na znalostní ekonomiku dosáhla silnější hospodářské a sociální soudržnosti na svém území.

1.2.1 Výbor je pevně přesvědčen, že bez „nového cyklu řízení založeného na partnerství a odpovědnosti“<sup>(1)</sup> by celé úsilí na oživení Evropy v oblasti konkurenceschopnosti a zaměstnanosti bylo marné, a že je třeba přijmout nové modely řízení a začít je velmi rychle a všeobecně provádět.

1.2.2 Sedmý rámcový program pro výzkum, technický rozvoj a demonstrace a nový program pro konkurenceschopnost a inovaci podle Výboru stále ještě obsahují přílišnou orientaci odshora dolů a neumožňují ještě postihnout vhodné integrace a nutnost odpovědné účasti veřejných a soukromých aktérů místního a regionálního rozvoje a tak optimalizovat zásadní úlohu sociálních partnerů pro udržitelný a trvalý růst.

1.3 Evropská unie by také prostřednictvím dvou výše uvedených nástrojů měla podnítit tento nový typ partnerství

<sup>(1)</sup> Viz závěry předsednictví Evropské rady v Bruselu, 23.–24. března 2006, odst. 4.

s hospodářskými orgány a aktéry na místní úrovni, a to především se sociálními partnery, a podpořit tak novou generaci „územních paktů na rozvoj v období globalizace“<sup>(2)</sup>.

1.4 EHSV je přesvědčen, že neexistují způsoby řízení, které mohou být platné pro všechny. Je na každé regionální/místní úrovni, aby si našla formy, které nejlépe odpovídají požadavkům územního řízení a jsou kompatibilní s národním, evropským a mezinárodním referenčním rámcem.

1.5 Výbor se domnívá, že pro tyto formy je však možné stanovit některá společná kritéria:

- přítomnost strukturovaného občanského a sociálního dialogu,
- pravidelné veřejné hodnocení kvality a dopadu provedené činnosti,
- školení subjektů a integrátorů rozvoje,
- strukturovaná návaznost mezi vědeckou obcí, průmyslem a vládou,
- kvalitní školské a vzdělávací systémy,
- začlenění vědecko-technologických center excellence do sítí,
- vytváření/posilování pokročilých seskupení (distrikty, parky hi-tech, výrobní a finanční konglomeráty atp.),

<sup>(2)</sup> Viz *Pacte industrial de la regio metropolitana de Barcelona* (<http://www.pacteind.org/eng/activities/>), ve kterém je uvedeno, že „konkurenceschopnost území spočívá v kvalitě podniků a jejich zaměstnanců, ...“.

— vybavené, trvale udržitelné, atraktivní území propojené informačními sítěmi,

— účinné a uznávané schvalovací a rozhodovací systémy, které by byly založené na zapojení občanů.

1.5.1 Je konečně nutné, aby nedílnou součástí integrované politiky územního rozvoje tvořil strukturovaný sociální dialog se sociálními partnery a zástupci organizované občanské společnosti, uskutečněný také prostřednictvím zhodnocení existujících územních hospodářských a sociálních rad a vytvoření účinných forem hospodářského a sociálního partnerství<sup>(3)</sup>.

1.5.2 Za tímto účelem je třeba sledovat směr udaný EHSV a zapojit evropské hospodářské a sociální rady (nebo podobné orgány) jednotlivých zemí do strukturovaného dialogu s EHSV.

1.6 Míra úspěchu nového řízení bude stále více záviset na schopnostech nalézt nejúčinnější a občanům co nejbližší úroveň pro řešení problémů a nalezení jejich řešení v souladu se zásadou subsidiarity, přičemž je třeba zachovat rámec koherence a společné vize s ostatními úrovněmi řízení<sup>(4)</sup>.

1.7 Výbor je přesvědčen, že metoda spočívající ve zkoumání možných cest, činností a zásahů ve střednědobém až dlouhodobém horizontu, která je používána při provádění participativního prognózování, může být platným přínosem zdola nahoru ke kulturnímu růstu společnosti a přispět k obohacení možností osob, které přijímají politická a administrativní rozhodnutí, ale také, a to především, v rámci území vytvořit a posílit interakce mezi technologickými, hospodářskými, sociálními, politickými a kulturními sektory, které jsou zásadní pro řízení udržitelného a konkurenceschopného rozvoje.

1.8 To vyžaduje především zapojení sociálních partnerů a zástupců organizované občanské společnosti, aby byly jasně stanoveny silné a slabé stránky a mohla se stanovit nová postavení na domácím i mezinárodním trhu.

1.9 Globalizace na jedné straně vyvolává konkurenční tlak na modernizaci, inovaci a posun hodnotového řetězce na vyšší úroveň a umožňuje produkovat a distribuovat zboží a služby účinnějším a ekonomičtějším způsobem, na druhé straně však vyvolává riziko, že bez včasného zásahu dojde k dalšímu dělení a tříštění hospodářských a sociálních struktur, zejména na územní úrovni.

1.9.1 Výbor se domnívá, že z tohoto důvodu je nutné co nejdříve definovat nové pravomoci, které umožní seznámit

<sup>(3)</sup> Viz obecné zásady politiky soudržnosti (stanovené Evropskou komisí): Aktivní horizontální partnerství (sociální partneři, občanská společnost, administrátoři), Účinné vertikální partnerství (Evropská komise, národní vlády, regionální a místní správní orgány), nařízení č. ES/1260/1999 a KOM(2002) 598 ze dne 7.11.2002.

<sup>(4)</sup> Viz demokracie blízká občanům.

občany se změnami. Měla by být pořádána společná školení pro manažery distriktů, řídicí pracovníky podniků, finančních a úvěrových institucí, která by byla uskutečňována společně s politiky, řídicími pracovníky ve veřejném sektoru a vedoucími pracovníky orgánů místní a regionální správy.

1.10 Výbor je toho názoru, že pouze prostřednictvím integrovaného a participativního územního přístupu lze umožnit, aby znalosti získané díky investicím do výzkumu a vývoje, inovací a vzdělávání mohly vytvářet inovační kapacity a konkurenční výhody pro evropskou průmyslovou základnu tak, aby Evropa na své území přitahovala lidský i finanční kapitál.

1.10.1 V této souvislosti má prvořadý význam výzkum nových způsobů jak přitáhnout na území lidský kapitál, a to i díky lepší rovnováze mezi soukromým a profesním životem a zavedení pobídek, především pro povolání vyžadující duševní činnost a vysoce kvalifikovaných pracovníků, jako jsou manažeři, výzkumní pracovníci a odborní pracovníci v průmyslu, které jim v průběhu pracovního života zajistí dostatečně přitažlivé výhody.

1.11 Výbor se domnívá, že na nový CIP 2007-2013 nelze pohlížet odděleně od ostatních územních politik a akčních programů Společenství, neboť chce tyto problémy řešit pomocí tří opatření: v programu pro podnikání a inovaci, programu na podporu politik komunikačních a informačních technologií a v programu inteligentní energie.

1.12 Z tohoto hlediska Výbor podporuje nutnost silné koordinace CIP s opatřeními regionální politiky, politiky soudržnosti, politiky přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce a se sedmým rámcovým programem pro výzkum, technologický rozvoj a demonstrace, který věnuje samostatnou část vlastního programu „Kapacity“ rozvoji výzkumu v MSP, regionům znalostí a podpoře inovací a inovačních služeb pro podniky a také nezbytných vztahů mezi systémy odborného školení a podnikateli.

1.13 Podle Výboru je zásadní, aby tyto iniciativy byly, kromě vysokého stupně koordinace nutné k zajištění synergie a zamezení duplicity a rozporů, přednostně přeformulovány a odpovídajícím způsobem začleněny do rámce priorit území v oblasti partnerství pro společný místní rozvoj.

1.14 Výbor opět připomíná to, co již bylo uvedeno v některých nedávných stanoviscích k moderní průmyslové politice: „Chybí zde však jasné propojení mezi snahami na úrovni EU a nezbytným zapojením vlád, průmyslu a zainteresovaných stran na národní a regionální úrovni.“

## 2. Výklad pojmů

Ve stanovisku se odkazuje na určité pojmy, jejichž význam je uveden níže.

2.1 **Řízení (governance):** antropologická literatura rozlišuje tři způsoby řízení (governance) <sup>(7)</sup>. **Zdola**, které na místní úrovni předpokládá koordinaci všech aktérů a je charakterizováno důrazným zaměřením na všechny technologické činnosti. **Síťové**, založené na vysokém stupni koordinace sítě všech aktérů, především podniků, výzkumných a finančních institucí. **Dirigismus**, který je založen na vysokém stupni koordinace a na centrálním řízení mnoha z obzvláště důležitých oblastí, jakými jsou financování a pravomoci v oblasti výzkumu.

### 2.2 Sociálně odpovědné území <sup>(6)</sup>

Území lze definovat jako sociálně odpovědné, pokud směřuje svůj rozvoj k udržitelnosti a zahrnuje do něj tedy hospodářský, sociální a environmentální rozměr. Území se může prohlásit za sociálně odpovědné pokud se mu podaří:

- brát v hospodářských rozhodnutích ohled na sociální a environmentální aspekty,
- začlenit do rozhodovacích procesů hodnotový model a participativní metodiku,
- podpořit osvědčené postupy a stálou výměnu názorů mezi zainteresovanými stranami s cílem zvýšit objem inovací a konkurenceschopnost.

Pro plánování sociálně odpovědného území je nutné:

- stanovit charakter komunity, která ho obývá,
- určit její hlavní hodnoty.

### 2.3 Sociální kapitál území

Sociální kapitál se může projevovat v různých formách: kultura spolupráce nebo konkurence, asociativní konsensus nebo polarizované zájmové skupiny, způsoby učení. Kulturní tradice a druh organizace mohou mít značný vliv na překážky, které mohou

<sup>(7)</sup> P. Cooke a kol. (1998). Regional Innovation System-The role of governance in a globalised world.

<sup>(6)</sup> Toto pojetí se zakládá na novém programu Jessica, který předložilo GR REGIO a který je financovaný ELB a určený především na obnovu metropolitních oblastí s nejvyšším úpadkem.

vstoupit do cesty realizace sociálně odpovědného území. Z hlubší analýzy sociálních zdrojů dostupných na určitém území (sociální kapitál) vyplývá nutnost rozlišovat mezi institucionálním kapitálem, kulturním kapitálem, symbolickým kapitálem, psychosociálním kapitálem, a kognitivním kapitálem.

- **institucionální kapitál:** jedná se o schopnost formálních institucí na určitém území zaměřit se na řešení problémů, o jejich schopnost jednat, o rychlost rozhodovacího procesu, o stupeň informovanosti organizací a jejich flexibilitu a o typ vztahů mezi různými organizacemi,
- **kulturní kapitál** představuje dědictví tradic na daném území, jeho hodnoty a přesvědčení, bohatství jeho jazyka a jeho sociální vztahy a způsoby chování <sup>(7)</sup>,
- **symbolický kapitál** představuje schopnost území mobilizovat energii nutnou na zajištění své evoluce a také jeho schopnost fungovat jako referenční obraz pro podniky, které na něm provozují svoji činnost,
- **psychosociální kapitál:** tento druh kapitálu se zakládá především na konceptu důvěry, na přesvědčení, že existuje komunita, která má potenciál k rozvoji, a konečně na vědomí, že existuje možnost vytvoření spolupráce se skupinami a sdruženími,
- **kognitivní kapitál:** představuje společný know-how a nelze ho zaměňovat s lidským kapitálem jednotlivců. Kognitivní kapitál je uložen v organizacích, které tvoří znalostní infrastrukturu, tj. univerzity a výzkumná centra, a také v kulturních a profesních organizacích, v podnicích a v zastupitelských orgánech, které rozvíjejí sociální dialog <sup>(8)</sup>.

### 2.4 Foresight <sup>(9)</sup>: budoucnost jako sociální konstrukce

Budoucnost je třeba vytvářet. Vytvářejí ji lidé prostřednictvím své spontánní činnosti a jejích občas neočekávaných důsledků. Budoucnost nelze tudíž pouze předpovídat, ale je třeba ji společensky vytvářet. Systematická reflexe o pravděpodobných nebo možných událostech může k tomuto vytváření přispět. Systematické studium budoucnosti jako oblast výzkumu je nástrojem snah o vytvoření budoucnosti, která by více odpovídala našim přáním. Cílem provádění foresight není tedy předpovídat budoucnost, ale podat obraz budoucnosti odlišné od současnosti, kterou umožní faktory jako je změna technologií, životního stylu a způsobů práce, právních předpisů, geopolitiky atp.

<sup>(7)</sup> Z antropologického hlediska představují kulturu „způsoby chování získané a přenášené pomocí symbolů, znaků, činů, plodů duševní činnosti“ (Alberoni. Consumiesocietà).

<sup>(8)</sup> F. Albuquerque a kol. *Learning to innovate*. seminář OECD, 30.9.-1.10.1999, Malaga, Španělsko.

<sup>(9)</sup> Definice pojmu foresight (prognózování): systematický a participativní proces, který zahrnuje shromažďování informací a vytváření střednědobých a dlouhodobých vizí budoucnosti a jehož cílem je usměrňovat rozhodnutí a mobilizovat prostředky na společnou činnost.

2.4.1 S cílem podpořit hlavní směry stanovené Evropskou radou v Lisabonu vytvořila Komise podmínky pro zřízení Evropského výzkumného prostoru<sup>(10)</sup>, jehož financování spadá do šestého rámcového programu. Zvláštní pozornost byla věnována územnímu prognózování<sup>(11)</sup> (*foresight*). Následně v roce 2001 Komise zřídila oddělení pro vědecké a technologické prognózování a vztahy s IPTS<sup>(12)</sup> s cílem šířit *foresight* jako model pro inovace.

## 2.5 Demokracie blízka občanům

2.5.1 Důležitým trendem posledních let se kromě potvrzení **zásady subsidiarity** stala rovněž otázka **blízkosti občanům**, tj. kulturní postoj, jehož prostřednictvím občan vyjadřuje své přání stát se protagonistou při rozhodnutích týkajících se sociální sféry. Díky novým technologiím se znalosti šíří takovou rychlostí a v takovém rozsahu, v jakém by to dříve bylo nemyslitelné.

## 3 Odůvodnění

3.1 Na počátku třetího tisíciletí stojí EU tvář v tvář závažným strukturálním změnám, které v průběhu několika let zásadním způsobem změnily celosvětové prostředí, ve kterém má fungovat a soutěžit evropská ekonomika. Mezi tyto změny patří především následující skutečnosti:

- Pracovní síla na volném trhu se vstupem více než dvou miliard osob do ekonomické oblasti trhu, kterou řídí WTO, zdvojnásobila.
- Hospodářský obrat, zapříčiněný globalizací, změnil zakořeněné hospodářské modely a porušil tak rovnováhu mezi poptávkou a nabídkou.
- Objevili se noví, mezi sebou sdružení konkurenti, kteří se přidali k tradičním účastníkům trhu.
- Podnik je stále více chápán jako subjekt začleněný do systému, který zajišťuje integrované sítě znalostí.
- Úspěch podniku je stále častěji důsledkem nového veřejného řízení území, jež by mělo být prováděno se sdílenou strategickou vizí.

<sup>(10)</sup> KOM(2002) 565 v konečném znění, 16.10.2002.

<sup>(11)</sup> <http://www.cordis.lu/rtd2002/foresight/main.htm>.  
<http://www.cordis.lu/rtd2002/foresight/seminar.htm>.  
<http://www.regional-foresight.de/>.

<http://prospectiva2002.jrc.es/>.

<sup>(12)</sup> Institute for Prospective Technological studies (Ústav pro studium technologií budoucnosti). Je to jeden ze sedmi ústavů, které spadají pod JRC (Joint Research Centre, Společné výzkumné středisko).

- Nové formy řízení, jak veřejné, tak soukromé, které se vyskytují na různých územích, vedle sebe existují uvnitř celosvětového rámce, který vykazuje silné demografické a hospodářské rozdíly.
- Na nový liberalizovaný globální trh násilně vnikly nové agresivní strategie hospodářského a obchodního pronikání, které jsou v zásadě zaměřené na označení slabých míst na zahraničních trzích a tak na získání konkurenčních výhod.

3.2 Zpráva pana Aho<sup>(13)</sup> znovu zdůraznila potřebu nových modelů řízení za účelem dosažení konkurenceschopné Evropy, která si bude vědomá výzev, které do systému přinášejí strukturální změny.

3.2.1 Přijetí nového modelu řízení představuje:

- výraznou změnu pro skutečnou realizaci jednotného evropského trhu, pro podporu inovací, a uvedení nových výrobků a služeb na trh, oproti fragmentaci, která představuje hlavní překážku pro investice, podniky a zaměstnanost,
- revizi systémů mobility lidských zdrojů v EU, která stanoví způsoby vzájemné výměny a mobility mezi vědou, průmyslem a vládou a mezi různými zeměmi a nové nástroje pro dialog, za účelem zhodnocení evropského sociálního modelu založeného na znalostech a podpory vytvoření nové generace znalostních distriktů, technologických a průmyslových parků, pólů excelence, technologických platforem a seskupení,
- novou společnou strategickou vizi s využitím nástrojů participativního prognózování, aby bylo možné čelit vnitřním společenským výzvám a vnějším ekonomickým výzvám a aby bylo možné odstranit rozdíly mezi politickými návrhy a skutečnými potřebami zapojit všechny regiony, které chtějí vstoupit do hospodářství založeného na znalostech,
- územní rozvoj počtu „integračních činitelů rozvoje“<sup>(14)</sup> vysoké profesionality,
- podporu zřízení Evropského technologického institutu<sup>(15)</sup> s cílem zabránit odlivu mozků a přitáhnout je z ostatních částí světa a rozvinout a dát tak podnět k výzkumu a inovacím na území Unie,

<sup>(13)</sup> „Vytvoření Evropy inovací“, zpráva skupiny nezávislých evropských odborníků v oblasti výzkumu a vývoje, předseda pan Esko Aho, leden 2006.

<sup>(14)</sup> sociálně a technologicky připravené osoby, které by za pomoci technologických pólů uměly pomoci mikro a malým podnikům vinovačnických procesech.

<sup>(15)</sup> Viz závěry ze zasedání Evropské rady ve dnech 15. a 16. června 2006.

— silnou evropskou činnost na podporu profesní rekvalifikace a tvorby platných multidisciplinárních profilů.

3.3 Výzkum a vývoj, design, výrobní systémy, logistické systémy <sup>(16)</sup>, marketing a služby zákazníkům se stávají stále integrovanějšími systémy, které pracují sladě jako jediný celek spojující zákazníky s tvůrci nových výrobků.

3.4 Nová firemní architektura je stále méně svázána s hmotným majetkem, naopak stále více se spojuje s nehmotnými aktivy. Vyžaduje „vybavené území“ disponující strukturami územního řízení schopnými podporovat výrobní a distribuční kapacitu zboží a služeb a co nejlépe zaručit poprodejní služby.

3.5 Rozvoj jasné územní identity, která se projevuje v sociálním kapitálu, se ukazuje být zásadním jak z hlediska odvrácení rizika přemísťování podniků, tak z toho důvodu, že od nových společností jsou vyžadována specifika a vysoké kvalitativní standardy služeb na daném území. Těchto standardů lze dosáhnout pouze s uvědoměným a připraveným personálem.

3.6 Vědomí regionální nebo místní identity mezi občany, tvůrci politik a sociálními partnery umožňuje integrovaný udržitelný přístup z hlediska životního prostředí a hlediska sociálního, který představuje další faktor pro získávání nových investic.

3.7 Zhodnocení územní identity se zakládá na spojení sounáležitosti, akceptování a empatie k soustavě společných hodnot v rámci sdílené vize budoucnosti. Podpora územní identity se opírá o:

— participativní a transparentní modely řízení prováděné díky: rozdělení pravomocí mezi různými subjekty a různými veřejnými a soukromými středisky s rozhodovací pravomocí; budování kapacit s cílem zajistit optimalizaci organizačních, řídicích a operačních struktur; a udržitelné využívání územních zdrojů včetně dopravy, zdravotnických služeb, hmotných zdrojů, infrastruktury a služeb IKT,

— budování „přívětivého“ obrazu území,

— SWOT analýzu <sup>(17)</sup>,

<sup>(16)</sup> Viz –Evropská politikav oblasti logistiky.

<sup>(17)</sup> SWOT – *Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats*, tj. silné stránky, slabé stránky, příležitosti a ohrožení.

— použití participativního prognózování na získání povědomí o společné vizi a cestě,

— networking a výměnu osvědčených postupů mezi územními celky,

— použití benchmarkingu k zajištění komparativních územních výhod.

#### 4. Integrovaný územní přístup ITA (Integrated Territorial Approach) a prognostické systémy pro územní inovace a výzkum

##### 4.1 ITA a místní lidské zdroje

4.1.1 Bohatství lidských zdrojů na určitém území lze zhodnotit pomocí prioritních opatření v následujících oblastech:

— společná a sdílená strategická vize (*foresight*) střednědobých a dlouhodobých prognóz technologického a inovačního rozvoje území,

— strukturovaný sociální dialog na územní úrovni. Za tímto účelem je nutné, aby byly plně respektovány stávající právní nástroje týkající se informování a projednávání <sup>(18)</sup>.

— vzdělávání s využitím kvalitních systémů zaměřených na stálé kvalifikování lidských zdrojů pro profesní profily nezbytné pro v celosvětové konkurenci nové perspektivy regionálního rozvoje,

— použití čtených sociálních nástrojů pro lidské zdroje zasažené buď nenadálými změnami na trhu, v jejichž důsledku jsou připraveny o možnosti rozvoje, a nebo územním úpadkem v krizových oblastech,

— politika zaměřená na sociální začlenění a respektování etnických menšin,

— inteligentní a odpovědné řízení flexibility pro rozsáhlejší možnosti profesní realizace („flexicurity“ <sup>(19)</sup>),

— plné zapojení občanů.

##### 4.2 ITA a rozvoj nové a silnější podnikavosti

4.2.1 Integrovaný územní přístup může podpořit vytváření a rozvoj podniků, především MSP, a to pomocí vytvoření příznivého prostředí, což se týká:

— zjednodušení administrativních zátěží a odstranění byrokratických překážek pro vytvoření a rozvoj podniků (včetně jejich velikosti),

<sup>(18)</sup> Viz dokument Evropské konfederace odborových svazů (EKOS) „Restrukturalizace – úloha EU v předvídání a sledování restrukturalizace za účelem rozvoje zaměstnanosti“ (výkonný výbor EKOSu, Brusel, 14. a 15. června 2005.

<sup>(19)</sup> Flexicurity: případ Dánska, ECO/167, zpravodajka: paní Vium.



- vzdělávacích systémů, systémů odborné přípravy, přípravy na povolání a vzdělávání v průběhu celého aktivního života, které jsou řízeny sociálními partnery prostřednictvím bilaterálních orgánů na základě plánování do budoucnosti,
  - integrovaných sítí univerzit, podniků a výzkumných center, které budou mít jednotné pracovní plány, metodiku činnosti a struktury určené k přenosu technologií,
  - vytváření a obnovy nových průmyslových a technologických znalostních distriktů a integrovaných průmyslových platforem, ve kterých se subjekty technologického řetězce rozrůstají, aby pojaly nová místa kognitivního zpracování a aplikovaného výzkumu, překonávají pojem územní příslušnosti a vytvářejí produkční a distribuční systémy, které směřují k hodnotám a společným strategiím „learning communities“,
  - vytváření sítí průmyslových a technologických parků (a to i prostřednictvím regionálních rozvojových agentur), jejichž cílem je rozvoj vybavených územních celků disponujících asistenčními službami pro rozvoj nových podniků,
  - zlepšení přístupu k finančním zdrojům a úvěrům, a to i prostřednictvím zavedení mechanismů pro malé a mikro podniky, jako jsou např. mechanismy tvořící součást JEREMIE (Joint European Resources for Micro to Medium Enterprises), a to na celém území EU,
  - rozvoje a šíření mechanismů sociální odpovědnosti podniků,
  - podpory a posílení systémů spolupráce mezi sociálními partnery a místními hospodářskými a sociálními činiteli pomocí posílení jejich institucionálních kapacit a kapacit pro sociální dialog,
  - modernizace místního digitálního systému komunikace mezi všemi politickými, hospodářskými a sociálními činiteli na daném území a orgány a příslušnými veřejnými a soukromými institucemi. Je třeba se zaměřit především na nástroje jako jsou *e-government*, *e-business*, *e-commerce*, práce na dálku, a také širokopásmové komunikační sítě s vysokou výkonností, jako jsou sítě na přenos dat GEANT<sup>(20)</sup> a systémy GRID<sup>(21)</sup>,
- posílení hodnot, které zastává program Jessica zaměřený na periferní metropolitní oblasti,
  - hmotného, ekonomického a sociálního zajištění občanů, podniků a světa práce,
  - udržitelnosti integrovaného územního přístupu regionální a místní průmyslové politiky zlepšením ochrany životního prostředí při hospodářských a průmyslových změnách.

#### 4.3 ITA, CIP a sedmý rámcový program a soulad s ostatními politikami Společenství

V roce 2005 dali čelní představitelé států a vlád další politický impuls obnovené Lisabonské strategii, když především zdůraznili způsob jakým mohou evropské hodnoty podnítit modernizaci hospodářství a společnosti v globalizovaném světě.

4.3.1 Evropská rada v březnu 2006 stanovila priority, které je třeba sledovat v kontextu obnoveného partnerství pro růst a zaměstnanost:

- více investic do znalostí a inovací,
- uvolnění potenciálu podniků, především MSP,
- zvýšení příležitostí na nové a trvalé zaměstnání pro prioritní kategorie, především mladé lidi<sup>(22)</sup>, ženy, starší pracovníky, postizžené, legální přistěhovalce a menšiny.

4.4 Je to především rámcový program pro konkurenceschopnost a inovaci (CIP), který spojuje do provázané struktury mnoho činností zaměřených na řešení problematiky, která je zásadní pro konkurenceschopnost a inovaci hospodářské a sociální struktury EU, a orientuje vývoj na společensky prospěšnou inovační a výrobní činnost zohledňující životní prostředí a efektivní využívání zdrojů.

4.5 Záměrem zmíněného specifického programu „Kapacity“, který je součástí sedmého rámcového programu, je posílení výzkumných a inovačních kapacit, a to zejména:

- zohlednit požadavky MSP, které potřebují externalizovat výzkumné činnosti,

<sup>(20)</sup> GEANT: na tomto projektu spolupracovalo 26 národních výzkumných a vzdělávacích sítí ze 30 evropských zemí, Evropská komise a DANTE (*Delivery of Advanced Network Technology to Europe*). Jeho hlavním cílem bylo vytvořit síť GEANT – multigigabitovou celoevropskou datovou komunikační síť specificky vyhrazenou na výzkumné a vzdělávací účely.

<sup>(21)</sup> GRID: systém pro integraci a koordinaci zdrojů a uživatelů, kteří se vyskytují v doménách s odlišnou kontrolou (např. osobní počítač vs. centrální počítač, různé administrativní jednotky v jedné společnosti nebo různých společnostech) a zabývá se otázkami bezpečnosti, politiky, plateb, členství atd., které se v této oblasti objevují.

<sup>(22)</sup> Viz např. „pakt promládež“ vyhlášený francouzskou vládou.

- podpořit nadnárodní síť regionů znalostí, aby se usnadnila tvorba průmyslových uskupení, metadistriktů a technologických a průmyslových parků, sdružujících vysoké školy, výzkumná střediska, podniky a regionální orgány,
- uvolnit výzkumný a inovační potenciál regionů konvergence a ultraperiferních regionů v součinnosti se zásahy strukturálních fondů a fondu soudržnosti.

4.5.1 Optimalizace účasti MSP v činnostech výzkumu a inovace se musí uskutečňovat také v ostatních specifických programech sedmého rámcového programu (tj. programy „Spolupráce“, „Myšlenky“, „Lidé“).

4.5.2 Další základní charakteristikou společnou všem programům je také povinnost podpořit zhodnocení výsledků výzkumu, což se rozhodujícím způsobem provádí na územní úrovni. Z tohoto hlediska považuje EHSV za nepostradatelnou vysokou úroveň koordinace, souladu a synergie s opatřeními regionální politiky, politiky soudržnosti a dalšími nástroji Společenství na podporu územní spolupráce a vzdělávání a školení.

4.5.3 Výše uvedené činnosti je třeba koordinovat s regionálními politikami přicházejícími v souvislosti s reformovanými evropskými strukturálními fondy.

4.6 Aby byly tyto iniciativy na daném území odpovídajícím způsobem přijaty, vyžadují kromě požadavku na vysokou úroveň koordinace nutnou k zajištění synergie a zamezení duplicity a rozporů především následující:

- vybavené a receptivní prostředí nasazení, umožňující vytvářet synergii a koordinaci s příslušnými regionálními a místními programy, schopné vyvíjet mezinárodní síť pro hledání partnerů za účelem splnění požadavků na nadnárodnost evropských projektů a využití výsledků výzkumu pro skutečný růst konkurenceschopnosti a zaměstnanosti zaměřeného přímo na probíhající průmyslové změny prostřednictvím stálých územních sítí interakce vysokých škol, průmyslu a výzkumných středisek,
- rozvinuté systémy vzdělávání a odborné přípravy, zaměřené na funkční plnění požadavků hospodářského a průmyslového rozvoje založeného na znalostech. Tyto systémy musí být založeny na programech odborné přípravy zaměřených na podporu nových technologicko-výrobních, distribučních a spotřebních vzorců, a na systémech celoživotního učení, schopných předjímat reakce na průmyslové a tržní změny,

- iniciativy budování kapacit v oblasti institucí, společností a sociálního dialogu, schopných účinného řízení plánování a optimalizace výzkumu a technologického transferu. Toto se musí uskutečnit v rámci společných vizí všech hospodářských a sociálních subjektů, které jsou přímo zainteresované na daném území, a sledovat cíl nových podnikatelských a učebních příležitostí, pokročilé kvalifikace a nových profesních profilů pro lidské zdroje,

- integrovaná politika územního rozvoje, která by dokázala zhodnotit potenciál pro místní rozvoj, posilovala přizpůsobivost a inovační předvídatost, a těžila by tak z výhod nových proudů zboží a služeb, lidských zdrojů a kapitálu vytvořeného globalizací,

- konsolidovaný sociální dialog na regionální a místní úrovni jako klíčový nástroj maximalizace přínosů anticipačních vizí průmyslových změn trhu a proudů vzdělávání a odborné přípravy v oblasti lidských zdrojů; dialog navíc schopný zajistit novou jistotu profesní perspektivy a novou pružnost organizace výroby, distribuce a služeb.

4.6.1 Sedmý rámcový program pro výzkum, technický rozvoj a demonstrace a nový program pro konkurenceschopnost a inovaci, ke kterým se EHSV již vyjádřil, podle Výboru stále ještě obsahují přílišnou orientaci odshora dolů a stále neumožňují postihnout nutnost odpovědné účasti veřejných a soukromých aktérů místního a regionálního rozvoje, jak by bylo žádoucí. Vzhledem k tomu, že místní aktéři jsou spoluzodpovědní za evropské řízení, není jim tímto způsobem skutečně udělena patřičná úloha.

4.6.2 Evropská unie by také prostřednictvím dvou výše uvedených nástrojů měla podnítit tento nový typ partnerství s hospodářskými orgány a aktéry na místní úrovni, a to především se sociálními partnery, a podpořit tak novou generaci „územních paktů na rozvoj v období globalizace“<sup>(23)</sup>. Do nich by měli být zapojeny všechny strany zainteresované do hospodářského rozvoje a rozvoje zaměstnanosti, aby bylo možné vhodně reagovat na výzvy trhů a hospodářské soutěže a překonat místní rozměr, který má stále tendenci být nebezpečně omezující ve vzájemně propojených světových podobách skutečnosti.

<sup>(23)</sup> Viz *Pacte industrial de la regio metropolitana de Barcelona* (<http://www.pacteind.org/eng/activities/>), ve kterém je uvedeno, že „konkurenceschopnost území spočívá v kvalitě podniků a jejich zaměstnanců, ...“.

#### 4.7 ITA, participativní řízení, sociální partneři a občanská společnost

4.7.1 Odpovídající část činností směřujících k trvalé konkurenceschopnosti je v kompetenci místní a regionální úrovně. Pro ně se stávají prioritními systémy řízení a spolupráce mezi různými místními a regionálními uskupeními, různými orgány a institucemi, sociálními partnery, podniky a hospodářskými a sociálními aktéry občanské společnosti, kteří na sebe vzájemně působí na určitém území.

4.7.2 Ohledně pojetí řízení je třeba odkázat na to, co již Výbor v této záležitosti uvedl: „Také soukromé zainteresované subjekty by měly jednat a brát na sebe zodpovědnost prostřednictvím konkrétních příspěvků a akcí. Sociální a občanský dialog jsou důležitými nástroji“<sup>(24)</sup>.

4.7.3 Co se týče posílení sociálního dialogu „Výbor sdílí názor ..., že sociální partneři mohou mít na základě znalostí svého oboru zvláštní alarmující funkci“.

4.7.4 Podle Výboru se jedná o schopnost vytvořit snadné, proaktivní a reaktivní systémy sociálního inženýrství a rozhodovací postupy založené na zapojení, které budou schopné udržovat vysokou kvalitativní úroveň politické, ekonomické a sociální demokracie bez toho, aby komplikovaly a zpomalovaly rozvoj činnosti a iniciativ.

4.7.5 Zásadním se stává rozvoj společné středně a dlouhodobé vize a stejně tak i stanovení a rozdělení odpovědností ohledně sdílených přechodných cílů a také využití pokroči-

lých nástrojů ověřených na regionální úrovni, jakými jsou např. nástroje pro *foresight*.

#### 4.8 ITA a strategie řízení pro rozvoj sociálně odpovědného území

4.8.1 V našem kontextu otevřeném celosvětové hospodářské soutěži musí strategie řízení rozvoje sociálně odpovědného území zajistit trvalou dynamiku hospodářského rozvoje vysoké sociální kvality. Tato strategie musí fungovat především prostřednictvím:

- stálého zvyšování kvality inovací a kognitivních a inovačních kapacit územního produkčního systému s využitím systematických analýz a participativních předpovědí sociálního, hospodářského a technologického rozvoje,
- rozvoje globálních referenčních sítí pro veřejný a soukromý sektor, které zajistí stálou obousměrnou interakci se světovým trhem,
- vysoké úrovně ekologické a sociální udržitelnosti rozvoje jak na úrovni produkce, tak spotřeby,
- účinných a konsolidovaných řetězců vytváření, šíření a oběhu znalostí, informací a stálého odborného vzdělávání technologických pracovníků, uživatelů a konečných spotřebitelů,
- vypracování územních sociálních bilancí, které by na základě společných evropských standardů a metodik byly schopné měřit, monitorovat a hodnotit dynamiku potřebnou pro dosažení kvalitativních a kvantitativních cílů.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(24)</sup> Viz stanovisko – Směrování k evropské znalostní společnosti – příspěvek organizované občanské společnosti k Lisabonské strategii (průzkumné stanovisko), zpravodaj: pan Olsson, spoluzpravodajové: paní Belabed a pan Van Iersel.

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu *Přínos celoživotního učení využívajícího informační technologie pro evropskou konkurenceschopnost, průmyslové změny a rozvoj sociálního kapitálu***

(2006/C 318/03)

Dne 19. ledna 2006 se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní ve věci *Přínos celoživotního učení využívajícího informační technologie pro evropskou konkurenceschopnost, průmyslové změny a rozvoj sociálního kapitálu*.

Poradní komise pro průmyslové změny, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 31. srpna 2006. Zpravodajem byl pan Marian Krzaklewski. Spoluzpravodajem byl pan András Szücs.

Na svém 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 181 hlasy pro, 6 hlasy proti a 11 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Návrhy a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor je přesvědčen, že používání elektronických médií při vyučování a odborném vzdělávání – (*e-Learning* – elektronické učení) <sup>(1)</sup> – by mělo Evropské unii pomoci realizovat činnosti, jejichž cílem je zvýšení efektivity a kvality vzdělání včetně vzdělání a odborné přípravy vztahující se ke konkrétní profesi. To, společně s jinými opatřeními, sníží náklady na odborné vzdělávání zaměstnanců, což výrazně zvýší konkurenceschopnost zejména malých a středních podniků.

1.2 Výbor se domnívá, že podpora informačních a komunikačních technologií (IKT) v oblasti učení a odborného vzdělávání je v EU stále nedůsledná. Je to způsobeno jazykovou a kulturní rozmanitostí a nezralostí příslušných trhů.

1.2.1 Aby se to změnilo, všechna vzdělávací zařízení, včetně těch, která působí v oblasti celoživotního učení (LL) <sup>(2)</sup>, by měla být otevřenější vůči novým formám učení a měla by být ochotna používat je ve stále větší míře, a podpořit tak integraci znalostí a zkušeností s cílem dosáhnout součinnosti s plánovaným technickým a hospodářským rozvojem.

1.2.2 Výbor se domnívá, že Evropská komise je nevhodnějším subjektem pro vytvoření nové politiky pro tuto problematiku. Otázka komunikace a koordinace je proto zvláště důležitá pro útvary Komise, zejména v oblasti vzdělávání a informační společnosti.

<sup>(1)</sup> *eLearning* – Využívání nových multimediálních technologií a internetu ke zlepšení kvality učení usnadněním přístupu ke zdrojům a službám, jakož i usnadněním spolupráce a výměny zkušeností na dálku.

<sup>(2)</sup> *Lifelong learning (LL)* – Pojem používaný pro označení faktu, že získávání nových znalostí je nyní považováno za trvalý proces, který nekončí s odchodem ze školy či s absolvováním univerzity, ale pokračuje nepřetržitě v průběhu celého profesního života a dokonce i po odchodu do důchodu v rozsahu, jenž zahrnuje všechna období života a všechny sociální skupiny, do značné míry díky možnostem, jež nabízí elektronické učení (zdroj: [www.elearningeuropa.info](http://www.elearningeuropa.info)).

1.2.3 Je třeba říci, že elektronické učení se stalo běžným jevem, a potvrdit konsolidaci odborných poznatků v této oblasti. Bude tak zajištěno použití konsistentních přístupů a usnadní se realizace přidané hodnoty elektronického učení.

1.3 EHSV je přesvědčen o nutnosti lepšího povědomí o IKT v EU, zejména co se týče způsobů, jimiž tyto technologie mohou podpořit odborné vzdělávání v průmyslu a celoživotní učení např. prostřednictvím:

— odborného vzdělávání převážně na pracovišti, zaměřeného na řešení stávajících problémů v konkrétních souvislostech,

— metod a přístupů, jež uznají předchozí pozitivní výsledky učení – včetně těch, jež byly získány prostřednictvím práce a zkušeností – a povzbudí k aktivnímu zapojení do vzdělávacích činností, jak individuálních, tak skupinových.

1.4 EHSV žádá instituce a členské státy EU, aby při provádění rozvojových programů souvisejících s vytvořením informační společnosti pamatovaly na to, že tyto procesy nesmějí vést k žádné formě vyloučení. Jinými slovy, neměly by existovat žádné sociální, ekonomické nebo regionální překážky bránící přístupu k elektronické infrastruktuře jako nástroji učení.

1.4.1 Výbor zdůrazňuje, že klíčovým předpokladem využití IKT v celoživotním učení, zvláště ve venkovských oblastech a malých městech Společenství, je podpora širokopásmového připojení k Internetu <sup>(3)</sup>, umožňujícího přístup k systémům

<sup>(3)</sup> *Širokopásmové připojení k Internetu* – Komunikační kanál s vysokou kapacitou, umožňující rychlý a snadný přístup k informacím a systémům elektronického učení (zdroj: [www.elearningeuropa.info](http://www.elearningeuropa.info)).

elektronického učení, ze strany EU a vlád členských států. Tento požadavek je obzvláště obtížně řešitelný v těchto oblastech v nových členských státech. Tím více platí argument, že nelze připustit jakékoli bariéry stojící v cestě širokopásmovému připojení.

1.4.2 V této souvislosti EHSV vyzývá Komisi, aby zařadila přístup k širokopásmovému připojení jako součást širší strategie zaměřené na zajištění statusu obecného zájmu pro eAccess.

1.5 Výbor se domnívá, že co se týče elektronického dálkového vzdělávání a odborné přípravy, je třeba věnovat zvláštní pozornost riziku vzniku generačních rozdílů zejména proto, že stále větší množství činností v oblasti celoživotního učení dospělých bude probíhat za použití IKT.

1.6 EHSV by dále také rád upozornil na skutečnost, že elektronické učení by mělo být navrženo tak, aby vyhovovalo potřebám nevidomých. Vzhledem k tomu, že technická řešení v této oblasti jsou obecně známa, by autoři učebnic pro elektronické učení měli používat jako základ seznam pravidel, připravený organizacemi zastupujícími nevidomé.

1.7 EHSV je přesvědčen, že elektronické učení by mělo být účinným nástrojem pro zvyšování konkurenceschopnosti podniků a pro zvýšení obchodního potenciálu především malých a středních podniků, které musejí hrát klíčovou úlohu při generování hospodářského růstu a vytváření pracovních míst.

1.8 Výbor se domnívá, že rozšíření rozsahu celoživotního učení využívajícího informačních technologií v EU bude mít významný vliv nejen na zvýšení konkurenceschopnosti podniků, ale také na posílení sociálního kapitálu jejich zaměstnanců, což by mělo zvýšit hodnotu evropského obchodního kapitálu.

1.9 EHSV konstatuje, že je nezbytně nutné definovat novou roli občanské společnosti a dialogu mezi sociálními partnery s ohledem na podporu a zavedení celoživotního učení využívajícího IT na trhy práce v EU. Příprava všech evropských společností na celoživotní učení využívající IKT pomůže vytvořit evropský prostor znalostí i znalostní společnost (\*).

1.10 Výbor poznamenává, že v integraci IKT do učení a v profesionální konsolidaci elektronického učení bylo dosaženo menšího pokroku, než se očekávalo. Proto vyzývá

(\* Znalostní společnost – společnost, jejíž procesy a postupy jsou založeny na získání, šíření a využití znalostí pro neustálé zlepšování dovedností a plné zapojení do rodinného a profesního života a do společnosti, KOM(2001) 678 v konečném znění. (není k dispozici v češtině).

příslušné orgány na úrovni EU a členských států, aby přijaly opatření, jež podstatně zvýší počet lidí využívajících elektronického učení. Takový vývoj skýtá potenciál značného přínosu ke konkurenceschopnosti a produktivitě průmyslu.

1.11 EHSV vyzývá instituce EU, aby věnovaly zvláštní pozornost potřebám malých a středních podniků, jejich sítí a zastupujících organizací s cílem zajistit, aby co nejlépe využily IKT pro účely odborného vzdělávání.

1.12 Výbor se domnívá, že učitelé moderních technologií a metodologie (IT vzdělání) by měli být dlouhodobě systematicky podporováni formou obsáhlých programů a podnětů.

1.13 EESC by rád zdůraznil, že Evropská komise by měla věnovat zvláštní pozornost také otázce práv duševního vlastnictví v oblasti IT vzdělávání.

1.14 V závěru svých návrhů a doporučení Výbor navrhuje dále užívat termíny, které se v EU již používají, jako elektronická Evropa, elektronické učení, elektronické dovednosti (*e-Europe*, *e-learning*, *e-skills*) atd., a podle jejich vzoru zavést symbolickou zkratku *e-LL* (*e-lifelong learning*), čímž se zdůrazní role této formy učení a potřeba jejího rozvoje a rozšíření v rámci akčního plánu *eEurope* a v následné iniciativě *i2010*.

## 2. Úvod a důvod pro vypracování stanoviska

2.1 Toto stanovisko bude zkoumat přínos celoživotního učení využívajícího informační a komunikační technologie pro konkurenceschopnost, průmyslové změny a rozvoj sociálního kapitálu v Evropské unii.

2.2 V souvislosti s prováděním Lisabonské strategie se celoživotní učení stává jednou z nejdůležitějších koncepcí v politice vzdělávání EU a nových vzdělávacích programech pro období let 2007 až 2013 (†). Flexibilní a otevřené metody učení a odborné přípravy využívající IKT určitě sehraji klíčovou roli v rozvoji znalostní ekonomiky.

2.3 V návaznosti na průkopnický program *e-Europe* a opatření na zavedení elektronického učení, která již naznačila slibné výsledky, je nutné zvážit, jak těchto úspěchů využít pro změny v průmyslu, jak na tyto výsledky navázat dalšími příležitostmi a jak nastínit budoucí možnosti.

(†) Integrovaný akční program v oblasti celoživotního vzdělávání, KOM(2004) 474 v konečném znění, 14.7.2004.

### 3. Obecné poznámky

3.1 Evropský parlament a Rada Evropské unie uznaly význam informačních technologií pro rozvoj lidských zdrojů <sup>(6)</sup> a přijaly víceletý program (2004-2006) pro účinnou integraci informačních a komunikačních technologií do vzdělávacích systémů v Evropě. Základním cílem tohoto programu je využít informačních a komunikačních technologií, a umožnit tak velmi kvalitní vzdělávání a odbornou přípravu ve smyslu celoživotního učení.

3.2 V uplynulém desetiletí převládalo otevřené, pružné dálkové vzdělávání společně s elektronickým vzděláváním, nyní se však znovu posuzuje, tentokrát v širších souvislostech. Učení využívající IKT, neboli elektronické učení, umožňuje větší flexibilitu našeho života, vzdělání a práce a je považováno za jednu z hlavních cest k dosažení cílů Lisabonské strategie. Stále důležitějšími se stávají neformální <sup>(7)</sup> a informální <sup>(8)</sup> učení a odborné vzdělávání týkající se konkrétní profese.

3.3 Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k lepšímu provádění Lisabonské strategie <sup>(9)</sup> z roku 2004 zdůraznilo potřebu prověřit nové příležitosti, které znalostní ekonomika nabízí, a význam většího rozšíření informačních technologií a inovačních procesů.

3.3.1 Zároveň upozornilo na nedostatky ve vzdělávacích systémech a na potřebu lepší integrace sociálního rozměru.

3.4 Některé iniciativy Unie v oblasti učení využívajícího IKT realizované v průběhu posledního desetiletí přinesly mimořádné výsledky, jiné vykazaly nedostatek důslednosti a nedosáhly plánovaného úspěchu, co se týče počtu a kvality.

3.4.1 První modely elektronického učení se zaměřovaly na jednotlivce a přenos předem určených znalostí. Jejich součástí nebyla prakticky žádná podpora učitele ani hodnocení a tyto modely byly trochu zklamáním pro ty, kteří se v této prvotní fázi snažili této formě učení přizpůsobit.

<sup>(6)</sup> Rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady, č. 2318/2003/ES o programu eLearning ze dne 5. prosince 2003.

<sup>(7)</sup> Neformální učení se odehrává souběžně s hlavním proudem vzdělávání a odborné přípravy a není typicky ukončováno formalizovanými certifikáty. Neformální učení může být organizováno na pracovišti nebo prostřednictvím organizací a skupin občanské společnosti (jako jsou sdružení mládeže, odborové svazy a politické strany). Může být též poskytováno organizacemi a službami, jež byly zřízeny jako doplněk k formálním systémům. *Evropská komise, SEK(2000) 1832 (není k dispozici v češtině).*

<sup>(8)</sup> *Informální učení* – Učení, které je založeno na každodenních situacích v práci, v rodině a ve volném čase. Není ani organizované, ani formální (ve smyslu stanovených cílů, trvání nebo prostředků). Pro učící se osobu neformální učení často probíhá bezděčně a obvykle nevede k získání osvědčení.

*Evropská komise, SEK(2000) 1832 (není k dispozici v češtině).*

<sup>(9)</sup> Lepšímu provádění Lisabonské strategie.

3.4.2 Rychlý technologický vývoj, zvýšený ekonomický tlak a odlišné tempo vládních opatření v průběhu posledních několika let, která měla zavést IKT do vzdělávání a odborné přípravy, nebyla dostačující pro podporu odborných dovedností.

3.5 Plánuje se, že v roce 2010 bude 12,5 % dospělých ve věku 25 až 64 let v EU zapojeno do různých forem celoživotního učení, zatímco dnes tento podíl činí v průměru 10 % <sup>(10)</sup>. Těchto cílů lze dosáhnout jen prostřednictvím intenzivnějšího šíření vzdělávání a odborné přípravy využívající IKT.

3.5.1 Výzvy, jimž programy pro vzdělávání a odbornou přípravu Komise a členských států EU čelí, jsou o to větší, vezmeme-li v úvahu, že v horizontu následujících pěti let bude pouze 15 % nových pracovních míst určeno pro pracovníky bez zvláštní kvalifikace, zatímco 50 % pracovních příležitostí bude vyžadovat zaměstnance s vysokou kvalifikací <sup>(11)</sup>.

3.6 Novou iniciativou EU v souvislosti se sdělením Komise *i2010* <sup>(12)</sup> je iniciativa *e-Inclusion*. Pojem *e-Inclusion* odkazuje na zahrnutí IKT i na používání IKT jako prostředku k dosažení začlenění <sup>(13)</sup>. Cílem politiky *e-Inclusion* je odstranit překážky v používání IKT a podporovat využívání IKT za účelem prevence sociálního vyloučení, zlepšení ekonomické produktivity a pracovních příležitostí.

3.6.1 Důležitým aspektem *e-Inclusion* je elektronické dálkové učení, které si klade za cíl v případě profesních skupin, které mají v důsledku své geografické pozice, sociální situace nebo zvláštních vzdělávacích potřeb omezený přístup k tradičním formám vzdělávání, zmírnit sociální vyloučení nebo mu zabránit.

3.6.2 Výhodou dálkové učení je: flexibilita co se týče místa pro učení, možnost přizpůsobení tempa učení individuálním vzdělávacím potřebám, příležitost k využívání moderních informačních technologií, možnost zlepšit si své dovednosti pro osoby ze znevýhodněných skupin atd.

3.6.3 V jednom ze svých nedávných stanovisek EHSV <sup>(14)</sup> vyzval zástupce vlád a podnikatelského sektoru k vytvoření a podpoře opatření k tématu vzdělávání a odborné přípravy využívajících IKT pro různé sociální skupiny ohrožené tzv. *e-exclusion* <sup>(15)</sup>.

<sup>(10)</sup> Modernizace vzdělávání a odborné přípravy: zásadní příspěvek k prosperitě a sociální soudržnosti v Evropě, KOM (2005) 549 v konečném znění, 30.11.2005.

<sup>(11)</sup> Závěry Rady pro vzdělání, mládež a kulturu ze dne 21. února 2005.

<sup>(12)</sup> KOM (2005) 229 v konečném znění.

<sup>(13)</sup> Ministerská konference k tématu IKT pro společnost podporující sociální začlenění, Riga, 11.6.2006.

<sup>(14)</sup> Přístupnost elektronických technologií (*eAccessibility*).

<sup>(15)</sup> *e-exclusion* – vyloučení z účasti na elektronické komunikaci.

3.6.4 Provádění evropského programu *e-Inclusion* je rovněž spojeno s podporou digitální gramotnosti <sup>(16)</sup>, která se stala synonymem moderní znalostní společnosti. Uznání digitální gramotnosti jako jedné z klíčových dovedností celoživotního učení v blízké budoucnosti – mimo jiné dle nedávného stanoviska EHSV <sup>(17)</sup> – se zdá být nejen nezbytné, ale také nesporné.

3.7 Podpora *e-skills* <sup>(18)</sup> má zásadní vliv na různé aspekty průmyslových změn. Pojem *e-skills* zahrnuje odborníky na poli IKT, uživatele IKT a dovednosti v oblasti *e-business*. V rámci podpory rozsáhlého programu jednání k tématu *e-skills* Komise nedávno navrhla řadu opatření, z nichž mnohá se zabývala průmyslem a prudce rostoucími dovednostmi v používání elektronických přístrojů na trhu práce, jakož i rozvojem a podporou nových *e-competences* <sup>(19)</sup>.

3.7.1 Partnerství mezi zástupci zainteresovaných stran hraje klíčovou roli v opatřeních souvisejících s *e-Skills* i souborem otázek vztahujících se k zavedení celoživotního učení využívajícího IKT. Mezi tyto zainteresované strany patří:

- odborové organizace,
- zástupci podniků (jako uživatelé IKT), kteří jsou závislí na kvalifikovaných pracovnících,
- představitelé různých průmyslových odvětví odpovědní za zavádění nových technologií, kteří jsou lépe informováni o druhu požadované kvalifikace,
- představitelé IKT,
- výzkumní pracovníci a pracovníci v oblasti vývoje IKT,
- výzkumní pracovníci zabývající se kvantitativními a kvalitativními aspekty *e-Skills*,
- tvůrci právních předpisů v oblasti vzdělání, výzkumu, obchodu, inovací a informační společnosti,
- prognostikové mající přehled o změnách ve společnosti a vzájemném působení společnosti a technologie.

<sup>(16)</sup> Digitální gramotnost – jedna ze základních dovedností požadovaných pro aktivní zapojení do informační společnosti a nové mediální kultury. Zaměřuje se na získání dovedností a schopností spojených s novými technologiemi, jejichž význam v každodenním životě neustále roste. *E-Learning Programme*, 5. prosince 2003.

<sup>(17)</sup> Stanovisko – Klíčové schopnosti pro celoživotní vzdělávání, květen 2006.

<sup>(18)</sup> Zpráva RAND Europe The Supply and Demand of E-skills in Europe (Nabídka a poptávka po elektronických dovednostech v Evropě), IX 2005.

<sup>(19)</sup> E-competences – schopnosti v oblasti IKT a dovednosti a postoje týkající se využití IKT, jež umožňují plnění profesních úkolů na odpovídající úrovni.

3.8 Rozšíření širokopásmového internetového připojení má zásadní význam pro dosažení cílů strategie i2010 a cílů projektu *e-Inclusion*. Nemůže být omezeno výlučně na velká města, ale mělo by být k dispozici i obyvatelům méně rozvinutých regionů <sup>(20)</sup>.

3.8.1 Stálo by za to zamyslet se nad tím, že v 15 starých členských státech EU má v městských oblastech přístup k širokopásmovému připojení asi 90 % podniků a domácností, ve venkovských a vzdálených oblastech však jen 60 %. Tyto rozdíly jsou ještě výraznější v nových členských státech.

3.8.2 Širokopásmové připojení je nesmírně důležité nejen pro posílení konkurenceschopnosti podniků a hospodářský růst regionů, ale rovněž pro odvětví vzdělávání a odborné přípravy, zejména tam, kde se v programech pro odbornou přípravu využívá elektronického učení.

3.9 Pokud máme zlepšit využívání celoživotního elektronického učení, a tím zvýšit efektivitu této formy odborného vzdělávání, byla by politická diskuse na toto téma v současné době velmi žádoucí. Nejvhodnější pro nastolení nového směru politiky v této oblasti je EU.

3.9.1 Současné politiky dávají de facto prioritu začlenění IKT do formálních vzdělávacích institucí, zejména škol a univerzit; mnohem méně pozornosti je však věnováno IKT a mnohem méně prostředků je vyčleněno na podporu využití IKT v celoživotním učení a neformálním/informálním vzdělávání dospělých.

#### 4. Zvláštní poznámky

*Přínos celoživotního učení využívajícího informační technologie pro evropskou konkurenceschopnost a produktivitu*

4.1 V souladu s obecnou podstatou sdělení Komise z roku 2002 <sup>(21)</sup> a se stanoviskem EHSV k problematice školení a produktivity můžeme říci, že produktivita je klíčem ke zvýšení konkurenceschopnosti podniků a evropských ekonomik a také k hospodářskému růstu. Vyšší produktivita do značné míry závisí na pokroku v oblasti využití IKT v podnicích a na schopnosti pracovníků přizpůsobit se požadavkům moderního průmyslu.

4.1.1 Navzdory skutečnosti, že elektronické technologie nesplnily v počátečních stádiích vývoje přehnané naděje, jež do nich byly vkládány, vykazují elektronické sektory společnosti a hospodářství skutečně bezprecedentní rozvoj a stále disponují silným potenciálem.

<sup>(20)</sup> Sdělení Evropské komise: Překlenutí propasti v širokopásmovém připojení, 21.3.2006.

<sup>(21)</sup> KOM (2002) 262 v konečném znění. (není k dispozici v češtině).

4.1.2 V této souvislosti Evropská komise právem uznává a hodnotí význam moderních IKT pro podporu konkurenceschopnosti a inovace i pro znalostní ekonomiku, zejména malé a střední podniky.

4.2 Jednou z cest, jak zlepšit konkurenceschopnost evropského hospodářství, musí být odborné vzdělání ve formě programů a odborné přípravy, jež využívají IKT. Vytvoření soudržných, mobilních a flexibilních systémů vzdělávání a odborné přípravy pro osoby hledající práci, pro ty, kteří se na práci připravují a také pro osoby zaměstnané v průmyslu zvýší tempo růstu znalostí a povede k důležitým technologickým změnám a inovacím ve výrobních podnicích, čímž se zvýší konkurenceschopnost těchto podniků.

4.2.1 V této souvislosti by celoživotní učení s podporou IKT v podnicích a souvisejících oblastech mělo zvýšit konkurenceschopnost a napomoci růstu sociálního kapitálu jejich zaměstnanců, a tak zvýšit hodnotu evropského obchodního kapitálu.

4.3 Kolem roku 1994 došlo k průlomům v provádění a využití elektronického učení, když tato metoda začala být využívána v širším měřítku v průmyslu – především ve velkých korporacích – jako prostředek podnikové odborné přípravy a rozvoje lidských zdrojů. Znamením „dospělosti“ bylo, když elektronické učení prokázalo schopnost dodávat konsolidovaná a udržitelná řešení a překonalo předchozí období zjednodušených propagačních a marketingových prohlášení. Mezitím se z několika důvodů z MSP stala prakticky znevýhodněná skupina uživatelů elektronického učení, neboť použití této vzdělávací metody – a často též IKT – je zde omezené a většina zaměstnanců MSP riskuje vyloučení z příležitostí trvalého vzdělávání. Rozsáhlejší osvojení elektronického učení by mohlo výrazně zvýšit konkurenceschopnost MSP a jejich efektivitu. Kompetentní orgány na úrovni EU i členských států by měly zvyšovat informovanost o této problematice a zavádět opatření na podporu využití IKT pro účely odborné přípravy v sektoru MSP.

*Přínos celoživotního učení využívajícího informační technologie pro rozvoj sociálního kapitálu*

4.4 Sociální kapitál zahrnuje dovednosti, informace, kulturu, znalosti a kreativitu jednotlivců, jakož i vztahy mezi lidmi a organizacemi. Význam těchto zdrojů hospodářského růstu a průmyslových změn, které ho provázejí, by měl být posouzen na základě zkoumání vztahu mezi rozvojem, podporou a využitím těchto zdrojů a přidanou hodnotou, kterou přinášejí.

4.4.1 Vysoká míra sociálního kapitálu má bezprostřední vliv na schopnost utvářet znalostní společnost, která je kreativní, inovační, otevřená změnám a schopná vytvářet dlouhodobé ekonomické a sociální vazby. Jedním ze základních kamenů této společnosti jsou investice do výzkumu, vzdělání a odborné přípravy.

4.4.2 Sociální kapitál lze zvýšit prostřednictvím schopnosti příslušných zainteresovaných stran (viz odstavec 3.7.1) spolupracovat formou partnerství na všech programech a činnostech souvisejících se vzděláním a odbornou přípravou, které využívají IKT, a zejména celoživotním učením.

*Přínos celoživotního učení využívajícího informační technologie pro průmyslové změny se zvláštním důrazem na investice do dovedností zaměstnanců, rozvoje lidských zdrojů a řešení nezaměstnanosti.*

4.5 Elektronické dálkové vzdělávání a odborná příprava mohou umožnit systematické, rychlejší a levnější šíření znalostí, které má klíčový význam zejména pro průmysl, kde je důležitým prvkem lidského kapitálu a usnadňuje šíření znalostí z výzkumných ústavů do průmyslu.

4.5.1 Pracovníci s dobrým vzděláním, kteří si neustále zvyšují kvalifikaci, jsou důležitým faktorem rozhodujícím o hodnotě konkrétní firmy nebo podniku. Zvyšování kvalifikace pracovníků usnadňuje změny ve výrobní technologii a jejím profilu a schopnost adaptace na potřeby trhu práce.

4.6 Evropská komise zdůraznila<sup>(22)</sup>, že v důsledku rychlého technologického rozvoje a měnících se ekonomických podmínek vzniká potřeba dlouhodobé investice do rozvoje lidských zdrojů, jež se týká soukromých osob, podniků, sociálních partnerů a státních orgánů. Státy EU bohužel nevykazují žádnou jasnou tendenci k vyšším veřejným výdajům na vzdělání, jež činí v průměru 5 % HDP a mezi jednotlivými státy se značně, někdy dokonce dramaticky, liší.

4.7 Investice do rozvoje lidských zdrojů přímo ovlivňují růst produktivity a jsou rovněž atraktivní formou investic na mikroekonomické i sociální úrovni. Studie<sup>(23)</sup> ukazují, že s každým rokem učení se přímo zvyšuje hospodářský růst o přibližně 5 % v krátkodobém a asi o 2,5 % v dlouhodobém horizontu. To potvrzují návrhy Evropské rady<sup>(24)</sup>, ve kterých je zdůrazňován značný přínos investic do vzdělání a odborné přípravy, který zdaleka převáží náklady související s touto oblastí.

<sup>(22)</sup> Sdělení komise: Investing efficiently in education and training: an imperative for Europe (Účinné investování do vzdělání a odborné přípravy: nutnost pro Evropu), KOM(2002) 779 ze dne 10. ledna 2003 (5269/03). (není k dispozici v češtině).

<sup>(23)</sup> De la Fuente a Ciccone: Human capital in a global and knowledge-based economy. (Lidský kapitál v globální a znalostní ekonomice.) Závěrečná zpráva generálního ředitelství pro zaměstnanost a sociální věci, Evropská komise, 2002.

<sup>(24)</sup> Závěry předsednictví, zasedání Evropské rady ve dnech 23. a 24. března 2006 (7775/06).



4.8 Rychlý technologický rozvoj vede ke vzniku moderních výrobních zařízení často založených na systémech IT, které mohou ovládat pouze zaměstnanci se znalostmi IKT. Ne vždy je možné takové zaměstnance přijmout okamžitě, ale díky rozsáhlému využívání ICT při výuce a v odborné přípravě, zejména v oblasti celoživotního učení, bude jistě snazší tyto zaměstnance na trhu práce najít.

4.9 Z výše uvedených důvodů a s ohledem na aktuální změny v průmyslu by bylo smysluplné učinit aktivní kroky k bezodkladnému zavádění IKT do celoživotního učení. Tento krok by měl zaměstnancům evropských výrobních firem a nezaměstnaným, již právě procházejí odbornou přípravou, umožnit rychleji získat nové znalosti a dovednosti. Zejména nezaměstnaní by měli mít zajištěn přístup ke školení v oblasti IKT financovanému státem <sup>(25)</sup>.

4.9.1 Nezaměstnaní mají nízkou motivaci k samostatnému učení, neboť mají stále příliš málo příležitostí k využití nabytých poznatků. Nejlepší motivací je reálná šance na nové zaměstnání jako výsledek specifické formy odborné přípravy nebo rekvalifikace, v ideálním případě poskytované společností, jež nabízí příslušné pracovní místo.

4.9.2 To by mělo vytvořit příznivé podmínky pro celoživotní učení využívající IKT, avšak v oblastech, kde by to bylo nevhodnější (zemědělské oblasti s výrobními podniky v úpadku, jak tomu je čím dál běžněji v nových členských státech), není k dispozici adekvátní infrastruktura.

4.9.3 Infrastruktura v těchto oblastech vyžaduje podporu vlád a Unie, neboť společnosti v oboru IT nejsou připraveny nést náklady na internetové připojení chudých oblastí (malých měst a venkova).

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

---

<sup>(25)</sup> Stanovisko: i2010 – Evropská informační společnost pro růst a zaměstnanost.

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu *Služby a evropský zpracovatelský průmysl: interakce mezi odvětvími a její dopad na zaměstnanost, hospodářskou soutěž a produktivitu***

(2006/C 318/04)

Dne 19. ledna 2006 se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní k *Služby a evropský zpracovatelský průmysl: interakce mezi odvětvími a její dopad na zaměstnanost, hospodářskou soutěž a produktivitu*.

Poradní komise pro průmyslové změny, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 31. srpna 2006. Zpravodajem byl pan CALLEJA. Spoluzpravodajem byl pan ROHDE.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 183 hlasy pro, 3 hlasy proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

### Závěry a doporučení

Toto stanovisko obhazuje:

#### Obecné prohlášení

Je nutné uznat význam podnikatelských služeb pro růst, konkurenceschopnost a úroveň zaměstnanosti evropského zpracovatelského průmyslu a služeb. Využívání konkurenceschopných podnikatelských služeb by se mělo podporovat souborem souvisejících politických kroků na evropské úrovni. Dobrý základ pro další diskusi poskytuje návrh akčního plánu Fóra služeb souvisejících s podnikáním v EU (Business-related service forum – BRSF) z roku 2005.

#### Politické cíle a následná kontrola

Pozitivní úloha podnikatelských služeb pro rozvoj veřejného a soukromého zpracovatelského průmyslu a služeb by se měla podporovat různými specifickými opatřeními. Na úrovni EU EHSV důrazně doporučuje tyto aktivity:

- přímé a doplňkové aktivity k dokončení vnitřního trhu s podnikatelskými službami a zejména odstranění překážek bránících hladkému fungování celého odvětví (zabrany zpomalující tržní integraci, pracovní mobilitu a hospodářský růst);
- naléhavé uznání podnikatelských služeb za nedílnou součást všech průmyslových politik; zohlednění této problematiky Evropskou komisí, která by měla zasáhnout a rozšířit záběr evropské průmyslové politiky a začlenit do ní podnikatelské služby;
- vytvoření evropského střediska pro sledování podnikatelských služeb, které bude shromažďovat informace, povzbuzovat výzkum, podněcovat diskusi a navrhnout a sledovat provádění doporučení, navržených v dané politice;

- posílení sociálního dialogu s cílem sledovat a hodnotit změny v pracovních podmínkách a v pracovních příležitostech, které jsou důsledkem strukturálních změn, z nichž vychází nové hospodářství podnikatelských služeb.

V obecnější rovině je třeba přijmout další opatření na tržní úrovni, která musí podpořit státní správa, jako je například:

- podpora podnikatelských služeb jako prostředku ke zlepšení podnikatelské a průmyslové produktivity a k získání výhod, jež jim umožní konkurovat se zeměmi s nízkými náklady a jinými konkurenčními zeměmi na světovém trhu;
- podpora většího a efektivnějšího využívání podnikatelských služeb malými a středními podniky (MSP);
- podpora zaměstnanosti a zlepšení pracovních podmínek v podnikatelských službách jako prostředek ke zvýšení produktivity, kvality služeb a životních podmínek;
- cílené vzdělávací a přeškolení programy ke zlepšení přizpůsobitelnosti a zvýšení zaměstnavatelnosti pracovníků dotčených strukturálními změnami.

#### Výzkum a vývoj, inovace a digitální dodávky

- Programy v oblasti výzkumu a vývoje (V&V) financované z veřejných zdrojů, by jak na národní úrovni, tak na úrovni EU měly upřednostňovat činnosti a projekty zaměřené na podporu produkce a na využívání inovativních podnikatelských služeb.
- Zvláštní pozornost by měla být věnována konkrétním projektům v oblasti služeb náročných na vědomosti ve zpracovatelském průmyslu, které povedou k inovaci, k vysoké produktivitě a dávají vyhlídky na růst (např. služby v oblasti informačních a komunikačních technologií a V&V).

- Podnikatelské služby jsou ve znalostní ekonomice zdrojem inovace. Měl by být podporován výzkum, zaměřený na další rozvoj „vědy služeb“, zejména na metodologické know-how, které lze uplatnit v podnikatelských procesech.
- Ochrana práv duševního vlastnictví a další ochranné mechanismy by měly být posíleny přijetím dosud projednávaných právních předpisů o patentech, aby byly společnosti povzbuzovány k větším investicím do V&V a do inovace.
- Úloha informačních a komunikačních technologií (IKT) v inovaci služeb by měla být uznána a podporována stanovením cílů jako např. zajistit poskytování služeb, především v MSP, prostřednictvím vysokorychlostního širokopásmového přístupu k Internetu kdekoli v Evropě, a přitom usilovat o vyřešení otázek bezpečnosti a soukromí, spojených s digitálními sítěmi elektronického podnikání. Důležitou úlohu hraje v tomto kontextu iniciativa Evropské komise „i2010“.

#### *Inženýrství služeb a normy*

- Inženýrství služeb je nová disciplína, která slouží za základ pro zlepšování výstupní kvality podnikatelských služeb prostřednictvím lepšího systematického plánování. Tento inovativní přístup si zaslouží, aby byl rozpracován do podoby specifické výzkumné a studijní disciplíny na univerzitách, obchodních školách a v dalších vzdělávacích zařízeních.
- Normy mohou být užitečné pro vyšší kvalitu služeb a integrovanější trhy EU. Proto by měla být podporována dobrovolná normalizace služeb obecně a konkrétně pak podnikatelských služeb.

#### *Zlepšování vědomostí a zaměstnanosti v evropských podnikatelských službách.*

- Nalézt řešení, jak posílit lidský kapitál v EU a zamezit narůstajícímu odlivu mozků z EU v oblasti výzkumu.
- Vytvořit nové pobídky pro soukromý sektor s cílem zvýšit jeho podíl na činnostech V&V v souladu s Lisabonskou strategií.
- Zlepšit údaje a informace o podnikatelských službách a o službách, poskytovaných průmyslovými společnostmi.
- Zlepšit transparentnost trhů dodavatelů podnikatelských služeb.
- Poskytovat více prostředků na lepší vzdělávání, odbornou přípravu, elektronické učení a získávání jazykových dovedností, které umožní rozvoj přeshraničních podnikatelských služeb.

## **Odůvodnění**

### 1. Úvod

1.1 Toto stanovisko zkoumá dopad podnikatelských služeb na zaměstnanost, konkurenceschopnost a produktivitu v evropském zpracovatelském průmyslu a to, jak se tento sektor může dále rozvíjet v souladu s lisabonským programem. Pozornost se věnuje změnám v nové disciplíně, jíž se říká „inženýrství služeb“ a dopadu externalizace/outsourcingu podnikatelských služeb.

1.2 Existují obavy ohledně vyhlídek evropského hospodářství a toho, jak bude čelit vzniku silné konkurence ze strany ekonomik s nízkými náklady. V Evropě došlo ve zpracovatelském průmyslu i ve službách ke ztrátě mnoha pracovních míst ve prospěch jiných zemí s komparativní výhodou, pokud jde o náklady a kvalifikace (např. Číny, pokud jde o zpracovatelský průmysl a Indie, pokud jde o podnikatelské služby). Navzdory tomuto vývoji hraje zpracovatelský průmysl v evropském hospodářství i nadále klíčovou úlohu. Podle posledních dostupných statistik za rok 2004 vede Evropa jako největší vývozců obchodu se zbožím s údajem více než 1 200 mld. USD <sup>(1)</sup>.

1.3 Má se za to, že zpracovatelský průmysl zůstává hlavním zdrojem technologických změn a inovace v EU, ale objevují se i známky toho, že se mu v předcházejícím desetiletí nepodařilo zvýšit své aktivity v oblasti vyšších technologií a vyšší přidané hodnoty. Růst související s podnikatelskými službami, zejména využívání služeb náročných na vědomosti, je doplňkovým kanálem pro rozvoj nových technologií, pro nové pracovní příležitosti a získávání nových konkurenčních výhod. Podnikatelské služby jsou rovněž zdrojem inovace netechnologického charakteru (např. organizační), což vede ke zvýšení nehmotného majetku podniků a know-how pracovníků.

1.4 Výrazný posun ve spotřebě směrem ke službám ve vysoce rozvinutých ekonomikách nepředstavuje trend směrem k deindustrializaci, jak se někdy předpokládá. Tyto změny lze považovat za statistický odraz prohlubující se dělby práce v rozvinutých ekonomikách a rozpojování dříve propojených vertikálních hodnotových řetězců. Specializovaní poskytovatelé služeb nyní nabízejí služby, které zpracovatelské podniky dříve prováděly v rámci svých interních činností. Vznikly nové podniky poskytující služby, tyto podniky podporují úsilí evropského průmyslu zvýšit efektivnost a absorbovat nové technologie, jejichž výsledkem budou nové výrobky s vyšší přidanou hodnotou.

<sup>(1)</sup> Statistika obchodu WTO, 2004.

1.5 Nedávný výzkum ukázal, že v současnosti se rozvíjí ten typ ekonomiky, v němž jsou služby a zpracovatelský průmysl co do povahy sjednocené a vzájemně se doplňující. Poptávka po službách existuje všude, kde funguje silná průmyslová ekonomika, a rozvíjí se jako její důsledek. Nepředstavují výhradní alternativu<sup>(?)</sup>.

1.6 Toto stanovisko neobhájí speciální podporu služeb za cenu zanedbávání zpracovatelského průmyslu, ale zdůrazňuje vzájemnou závislost mezi zpracovatelským průmyslem a sektorem služeb<sup>(?)</sup>. Zdůrazňuje pozitivní potenciál pro zlepšení a expanzi podnikatelských služeb. EHSV zdůrazňuje pozitivní přínos podnikatelských služeb k vyšší produktivitě a konkurenceschopnosti evropského zpracovatelského sektoru. Současně zlepšuje sektor podnikatelských služeb svou vlastní produktivitu pomocí inovací, včetně rychlého přijímání nových technologií, lákáním většího počtu vysoce kvalifikovaných pracovníků a zlepšováním pracovních podmínek<sup>(\*)</sup>.

1.7 Externalizace/outsourcing služeb využitím specializovaných poskytovatelů služeb, kteří mohou využívat úspor z rozsahu a nepřetržitou inovaci procesů, mají pozitivní dopad na náklady a produktivitu. Přesto se zdá, že nárůst vědomostí a inovačních podnikatelských služeb v malých a středních podnicích nestačí. Pomocí vhodných rekvalifikačních programů se musí usnadnit i schopnost zaměstnanců přecházet ze zpracovatelského průmyslu do sektoru podnikatelských služeb.

1.8 Většinu podnikatelských služeb dnes poskytují tuzemští dodavatelé. Není však zaručeno, že tomu tak bude i v budoucnosti. Celou řadu podnikatelských služeb lze na širší evropské úrovni zajišťovat podle nákladů a příležitostí („near-shoring a offshore outsourcing“) ze zahraničí včetně nových členských států a kandidátských zemí, nebo dokonce z celého světa. Poslední údaje ukazují, že v roce 2004 měla EU-25 v obchodu se službami kladnou bilanci ve výši 42,8 mld. eur (od roku 2003 nárůst o 5,8 mld. eur)<sup>(?)</sup>.

1.9 Je třeba trvale a důkladně analyzovat podnikové struktury a procesy, aby bylo možné identifikovat funkce, jež mohou být svěřeny specializovaným dodavatelům podnikatelských služeb nebo sítím podniků (sdílené služby), které mohou tyto funkce plnit efektivněji tím, že budou pracovat v širším měřítku a že spojí své odborné zkušenosti. Ačkoli to může mít dopad na zaměstnanost ve zpracovatelském průmyslu, může to někdy částečně omezit potenciální negativní důsledky outsourcingu

<sup>(?)</sup> Podnikatelské služby v evropském průmyslu, Luis Rubalcaba-Bermejo – Komise EU, 1999.

<sup>(?)</sup> Shrnutí závěrečné zprávy „Význam konkurenceschopného zpracovatelského průmyslu pro rozvoj sektoru služeb“, Kalmbach a kol., Univerzita Brémy, prosinec 2003.

<sup>(\*)</sup> Viz stanovisko EHSV „Konkurenceschopnost evropských podniků“, které zdůrazňuje, jak je důležité zaručit přiměřené sociální podmínky a zároveň hledat cesty ke zlepšení produktivity a konkurenceschopnosti. Viz zejména odstavce 2.5 až 2.5.3; např. v 2.5.2 EHSV tvrdí, že „je pro Evropu naléhavé, aby se stala konkurenceschopnější v podmínkách, které zajistí její hospodářský a sociální rozvoj, její soudržnost, pracovní místa a životní prostředí“.

<sup>(?)</sup> Eurostat News Release 17/2006, 13.2.2006.

v zahraničí, udržet pracovní místa ve zpracovatelském průmyslu v Evropě a zvýšit poptávku po práci v sektoru podnikatelských služeb. Posilování kvalifikovaných pracovních míst ve službách v obchodních organizacích přinese nové konkurenční výhody.

## 2. Výzvy pro evropský průmysl: výzva pro podnikatelské služby

2.1 Všechna odvětví evropského hospodářství pocítují účinky globalizace a potřebu změny, aby se mohla přizpůsobit novým okolnostem. Průmyslová politika může hrát v tomto kontextu pozitivní úlohu. Evropská komise ve sdělení *Podporování strukturální změny: průmyslová politika pro rozšířenou Evropu*<sup>(\*)</sup> uvedla, že má v úmyslu vypracovat vhodnou průmyslovou politiku, která by provázela průmyslovou změnu:

— evropský průmysl musí čelit procesu strukturální změny, která je celkově přínosná a která by měla být podporována politikami, jež usnadňují rozvoj a využívání vědomostí;

— ekonomická internacionalizace nabízí příležitosti pro evropský průmysl za předpokladu, že průmyslová politika podporuje nutný vývoj a aktivní politika trhu práce a sociální politika předchází negativnímu dopadu na pracovníky;

— rozšíření EU přineslo nejen zvětšení vnitřního trhu, ale i možnost reorganizovat hodnotové řetězce napříč kontinentem za účelem maximálního využití konkurenčních výhod nových členských států;

— přechod na znalostní ekonomiku bude velmi důležitý a bude nutné jednat s určitou regulativní prozíravostí, aby se předešlo přetížení průmyslové konkurenceschopnosti nových členských států.

EHSV se zasazuje o rychlejší postup, pokud jde o konkrétní kroky průmyslové politiky EU a včlenění podnikatelských služeb do jejího rámce.

2.2 Evropská komise nedávno zveřejnila sdělení k tématu *Plnění lisabonského programu Společenství: Politický rámec k posílení zpracovatelského průmyslu EU – cesta k integrovanějšímu přístupu k průmyslové politice*<sup>(?)</sup>. V tomto rámci pro průmyslovou politiku identifikovala Komise sedm významných politických iniciativ napříč odvětvími:

— práva duševního vlastnictví a iniciativa proti padělání;

<sup>(\*)</sup> KOM(2004) 274 v konečném znění. Stanovisko EHSV přijato dne 15.12.2004 (zpravodaj: pan van Iersel, spoluzpravodaj: pan Legelius), Úř. věst. C 157 ze dne 28.6.2005, s. 75 a dále.

<sup>(?)</sup> KOM(2005) 474 v konečném znění. Stanovisko EHSV přijato dne 20.4.2006 (zpravodaj: pan Ehnmark), Úř. věst. C 185 ze dne 8.8.2006, s. 80 a dále. Viz také doplňující stanovisko CCMI (zpravodaj: pan Pezzini).

- skupina na vysoké úrovni pro konkurenceschopnost, energii a životní prostředí;
- vnější aspekty konkurenceschopnosti a přístupu na trhy;
- nový program zjednodušování právních předpisů;
- zlepšování kvalifikací pro jednotlivá odvětví určením stávajících požadavků jednotlivých odvětví na kvalifikace a mezer v kvalifikacích;
- řízení strukturálních změn ve zpracovatelském průmyslu;
- integrovaný evropský přístup k průmyslovému výzkumu a inovacím.

Vážným nedostatkem tohoto sdělení je zanedbání služeb obecně a konkrétně pak podnikatelských služeb. EHSV vyzývá, aby podnikatelské služby tvořily nedílnou součást jakékoli průmyslové politiky a naléhavě žádá Evropskou komisi, aby rozšířila rozsah přístupů budoucí průmyslové politiky o podnikatelské služby. Účinná průmyslová politika bude muset rovněž vzít v úvahu sociální a zaměstnanecké důsledky politické změny. To znamená větší důraz na celoživotní vzdělávání a podporu zaměřenou na usnadnění mobility pracovníků.

2.3 Evropa potřebuje obsáhnout v širším a hlubším měřítku informační a komunikační technologie (IKT). Intenzifikace IKT a jejich začlenění do průmyslu jsou stejně důležité jako u podnikatelských služeb. Pokud jde o přijímání informačních technologií, zaostává Evropa za svými klíčovými konkurenty. Výdaje na informační technologie v roce 2004 na hlavu činily 732 EUR v západní Evropě, 1 161 EUR v USA a 1 012 EUR v Japonsku. Výdaje na informační technologie jako procentní podíl HDP činily 3,08 % v západní Evropě, 4,55 % v USA a 3,59 % v Japonsku<sup>(8)</sup>. Důležitou úlohu hraje v tomto kontextu pracovní skupina Evropské komise pro konkurenceschopnost v oblasti IKT.

2.4 Propast v produktivitě evropského zpracovatelského průmyslu je často připisována nedostatku v přijímání technologií a nedostatečnému využívání potenciálu IKT, zejména malými a středními podniky. Zdá se, že problém není způsoben náklady na hardware. Problémem je nedostatek vědomostí a odborných zkušeností v oblasti IKT v malých a středních podnicích, díky čemuž je pro ně obtížné vypořádat se s rychlými změnami a s větší složitostí IKT. „Digitální předěl“, který odděluje malé podniky od těch středních, existuje s tím důsledkem, že ještě nebyl realizován plný potenciál IKT a modelů elektronického podnikání<sup>(9)</sup>. Úloha podnikatelských služeb má velký význam pro to, aby se odvětví IKT stalo účinným a tedy vykazovalo trvalý nárůst produktivity.

<sup>(8)</sup> EITO 2005, s. 263.

<sup>(9)</sup> Zpráva o e-podnikání, 2005.

2.5 Vnitřní trh služeb obecně a podnikatelských služeb zvláště není dokončen a existuje mnoho překážek, které maří účinnost, konkurenceschopnost a vytváření nových pracovních příležitostí. Ve zprávě o stavu vnitřního trhu v oblasti služeb<sup>(10)</sup> bylo identifikováno množství překážek, prováděním Lisabonské strategie však bylo dosaženo určitého pokroku. K zajištění nezbytné konkurenceschopnosti EU na světovém trhu a také sociálního a ekonomického pokroku je třeba doplnit regulační aspekty trhů s podnikatelskými službami o doplňkové politiky jako jsou popsány v tomto dokumentu.

### 3. Důležitost podnikatelských služeb a jejich vzájemné působení s průmyslem

#### 3.1 Definice podnikatelských služeb

Podnikatelské služby se tradičně definují jako podskupina (NACE 70-74) v rámci služeb souvisejících s podnikáním (tj. podnikatelské služby plus doprava, komunikace, distribuční obchod a finanční služby)<sup>(11)</sup>. Kritériem pro definování obou těchto konceptů jsou zákazníci, jimž jsou tyto služby určeny. Nejde o služby určené pro konečného zákazníka, ale spíše pro podniky. Jsou to reálné činnosti, které ovlivňují v první řadě konkurenceschopnost společností (nejsou neslučitelné s poskytováním služeb spotřebitelům) tím, že jsou používány jako průběžné vstupy do hodnotového řetězce, a díky kvalitě a inovačním ziskům, vyplývajícím ze vzájemného působení mezi dodavatelem, klientem a službou. Podnikatelské služby mají tu zvláštní vlastnost, že většina z nich může být prováděna uvnitř podniku nebo přenechána externí specializované poskytovatelské firmě (outsourcing).

3.2 Podnikatelské služby jsou skupinou velice různorodých aktivit, sahajících od profesních služeb (např. strojírenství, účetnictví, právní služby) po služby s vysokou přidanou hodnotou (např. služby IKT, poradenství v oblasti managementu), personální služby (např. výběr personálu, vysílání pracovníků, práce na dobu určitou) a služby pomáhající v činnosti podniku, včetně těch, které mají nízkou přidanou hodnotu (např. úklidové, bezpečnostní či stravovací služby) nebo rostoucí přidanou hodnotu (např. hospodaření s energií, zásobování vodou a jinými kapalinami a nakládání s nimi, úprava vzduchu a nakládání s odpady). Pracovní a sociální podmínky si v těchto skupinách aktivit zaslouží zvýšenou pozornost.

<sup>(10)</sup> KOM(2002) 441 v konečném znění, 30. července 2002.

<sup>(11)</sup> Viz sdělení Evropské komise nazvané „Konkurenceschopnost služeb souvisejících s podnikáním a jejich přínos k výkonům evropským podnikům“, (KOM(2003) 747 v konečném znění, 4. prosince 2003), k dispozici na [http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003\\_0747en01.pdf](http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003_0747en01.pdf) (viz zejména § 1.2 a tabulku 1).

Tabulka 1. Hlavní služby vyžadované pro výkony podniků (funkční přístup) <sup>(12)</sup>

Funkce v podnicích	Hlavní služby související s podnikáním		Funkce v podnicích	Hlavní služby související s podnikáním
Administrativa	Poradenství v oblasti řízení Právní služby Audit a účetnictví		Informační řízení	Počítačové a IT služby Telekomunikace
Lidské zdroje	Práce na dobu určitou Nábor pracovníků Odborná školení		Marketing a prodej	Reklama Distribuční obchod Public relations Veletřhy a výstavy Poprodejní služby
Finanční prostředkování	Bankovníctví Pojišťovnictví Pronájem		Doprava a logistika	Logistika Dopravní služby Expresní kurýrní služby
Výrobní a technická funkce	Inženýrské a technické služby Testy a řízení kvality Služby v oblasti V&V Průmyslový design Údržba a opravy zařízení		Správa zařízení	Bezpečnostní služby Úklidové služby Stravovací služby Ekologické služby/ likvidace odpadů Služby v oblasti energií a vody Nemovitosti (sklady)

### 3.3 Místo podnikatelských služeb v hospodářství

Podnikatelské služby jsou důležitým prvkem evropského tržního hospodářství. Nejdůležitějším znakem podnikatelských služeb je však skutečnost, že jsou přítomny v hodnotovém řetězci a začleněny do každého jeho stadia. Růst podnikatelských služeb se obvykle vysvětluje migrací zaměstnanosti ze zpracovatelského průmyslu do služeb z důvodu outsourcingu funkcí služeb. Ale důvodů pro růst je několik. Dalšími důležitými faktory jsou změny výrobních systémů, větší flexibilita, silnější konkurence na mezinárodních trzích, rostoucí úloha IKT a vědomostí a vznik nových typů služeb. „Podle strukturální podnikatelské statistiky představoval sektor služeb souvisejících s podnikáním (kromě finančních služeb) v roce 2001 53 % celkové zaměstnanosti v tržním hospodářství EU, zatímco zpracovatelský průmysl měl podíl ve výši 29 % (nebo asi 29 milionů zaměstnaných osob) [...]. Celková přidaná hodnota služeb souvisejících s podnikáním představovala v roce 2001 54 % v porovnání s 34 % zpracovatelského průmyslu“ <sup>(13)</sup>.

3.4 *Stále více zpracovatelských podniků dnes také poskytuje služby.* Kromě poskytování poprodejních služeb postupně objevují přidanou hodnotu, kterou mohou získat prodáváním svých odborných znalostí v oblasti strojírenství, designu či inovace procesu jiným podnikům jako součást podnikatelské činnosti. Začíná se objevovat nový smíšený model podniku, který zahrnuje podniky se zpracovatelskými aktivitami poskytující služby. Zákazníci stále častěji hledají „řešení“ spíše než pouhé výrobky a často bývá právě schopnost poskytovat dodatečné služby faktorem, který přináší zpracovatelskému podniku konkurenční výhodu.

<sup>(12)</sup> Zdroj: *Konkurenceschopnost služeb souvisejících s podnikáním a jejich přínos k výkonu evropských podniků* (KOM(2003) 747 v konečném znění), příloha 1 („Klasifikace služeb a dodatečná čísla“), angl. verze k dispozici na [http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003\\_0747en01.pdf](http://europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2003/com2003_0747en01.pdf).

<sup>(13)</sup> KOM(2003) 747 v konečném znění, § II.2, s. 11.

3.5 *Nedostatek konkrétních statistických údajů o podnikatelských službách* <sup>(14)</sup>. Panuje nedostatek statistických informací o poptávce po službách. Vzájemný vztah mezi různými odvětvími není dostatečně zdokumentován. Informace o činnosti služeb a jejich přínosu ekonomikám členských států EU by se snad měly zlepšit v důsledku revize systému klasifikace NACE, která se očekává v roce 2007. Zrevidovaná klasifikace nabídne lepší náhled do struktury a vývoje sektoru služeb <sup>(15)</sup>. Rovněž chybí informace o tom, v jakém rozsahu poskytují průmyslové podniky služby.

3.6 *Roztříštěnost a nedostatek informací a analýz v oblasti podnikatelských služeb*. EHSV se domnívá, že je třeba vytvořit evropské středisko pro sledování podnikatelských služeb, které bude shromažďovat informace, povzbuzovat výzkum, podněcovat diskusi a navrhopvat a sledovat provádění doporučení, uvedených v dané politice. Existence střediska pro sledování či podobná činnost by vedly k lepšímu porozumění nových prvků rychlého rozvoje v odvětví a poskytly styčný bod mezi tvůrci politiky a zainteresovanými stranami.

3.7 *Normalizace služeb*. Další urychlení dobrovolné normalizace služeb opírající se o potřeby trhu a spolehlivé důkazy zahrnuje zvyšování základní bezpečnosti, kvality a výkonů a podporu hospodářské soutěže a inovací v dodávkách služeb. Tohoto úkolu se musí ujmout CEN, ISO a vnitrostátní normalizační orgány. Rozvoj dobrovolně přijatých norem v sektoru služeb by jistě stimuloval přeshraniční obchod se službami a pomohl by rozvoji vnitřního trhu pro služby.

#### 4. *Jak podnikatelské služby zlepšují průmyslovou konkurenceschopnost* <sup>(16)</sup>

4.1 Velký význam podnikatelských služeb spočívá v tom, že pomáhají sektoru malých a středních podniků realizovat jejich potenciální přínos k inovaci a růstu. Existují důkazy, že nejdynamičtější malé a střední podniky využívají podnikatelské služby výraznou měrou. Vzhledem k tlakům internacionalizace se musí podporovat větší využívání těchto služeb širším okruhem malých a středních podniků.

#### 4.2 *Národní inovační schopnost*.

Schopnost obyvatel států produkovat nové nápady a komercializovat tok inovačních technologií po dlouhou dobu je ovlivněna celou řadou faktorů <sup>(17)</sup>:

- celková infrastruktura inovací;
- základní rámcové podmínky/průvodní politiky;
- vzájemné propojení celkového systému inovací;
- všeobecné systémy vzdělávání.

4.3 85 % výzkumu EU se soustředí na zpracovatelský průmysl (v USA 66 %) a nejsou k dispozici žádné spolehlivé analytické údaje o V&V v sektoru služeb. Z celkového výzkumu a vývoje ve zpracovatelském průmyslu je 87,5 % prováděno v osmi specifických oblastech (chemický průmysl, strojní inženýrství, kancelářské vybavení, elektroinženýrství, polo/vodičové komunikace, přístroje, motorová vozidla a letecký a kosmický průmysl).

4.4 Pokud jde o absolutní výdaje, nepodařilo se EU překonat propast mezi ní a USA v oblasti V&V, ale naopak se tato propast v minulém desetiletí ještě prohloubila.

<sup>(14)</sup> Viz dokument „Odvětvová studie o relokacích: faktické souvislosti“ (zejména strany 107 a 177-179), kterou objednala CCMI a použila ji jako základ pro svoji informační zprávu k odvětvové studii o relokacích (zpravodaj: pan van Iersel, spolupřevodaj: pan Calvet Chambon).

<sup>(15)</sup> Zpráva Fóra služeb souvisejících s podnikáním v EU, červen 2005.

<sup>(16)</sup> Viz KOM(1998) 534 v konečném znění a KOM(2003) 747 v konečném znění.

<sup>(17)</sup> Stern, Furman, Porter, 2002.

4.5 Prvořadý význam pro konkurenceschopnost evropského průmyslu má větší zaměření na financování V&V ve službách, které jsou náročné na špičkové technologie a vědomosti (vysoká ziskovost). „Cíl 3 %“<sup>(18)</sup> by byl snadněji splněn zvýšením finančních závazků ze strany vlád a povzbuzováním soukromého sektoru a napomáháním při realizaci větších investic v této oblasti, včetně podnikatelských služeb.

4.6 Evropský institut pro technologie, jehož zřízení navrhla v nedávném sdělení<sup>(19)</sup> Evropská komise je užitečný, technologie však musí být doprovázeny efektivními podnikatelskými a organizačními strategiemi.

4.7 Dopad inovačních funkcí podnikatelských služeb je znázorněn v následující tabulce:

Tabulka 2. Inovační funkce podnikatelských služeb<sup>(20)</sup>

Inovační funkce	Základní prvky inovace	Podnikatelské služby (některá reprezentativní odvětví)
Technologické inovace	<ul style="list-style-type: none"> <li>— Větší začlenění technologií</li> <li>— Využití stávajících technologií</li> <li>— Přizpůsobení technologií podnikatelským potřebám</li> <li>— Účinnost v pokročilých procesech informací a komunikace</li> <li>— Automatizace rutinních procesů</li> <li>— Flexibilizace výrobních struktur</li> <li>— Zlepšení kvality</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>— IT služby</li> <li>— Inženýrské služby</li> <li>— Designérské služby</li> <li>— Telekomunikační služby</li> <li>— Online služby elektronické komunikace</li> <li>— Služby řízení kvality</li> </ul>
Organizační inovace	<ul style="list-style-type: none"> <li>— Efektivnost interní organizace</li> <li>— Artikulace procesů řízení a koordinace</li> <li>— Zlepšení výběru, školení a využití lidského faktoru</li> <li>— Zlepšení různých funkčních specializací</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>— Poradenství v oblasti řízení a správa</li> <li>— Audit a právní služby</li> <li>— Služby v oblasti lidských zdrojů (výběr, školení a zaměstnání na dobu určitou)</li> </ul>
Strategické inovace	<ul style="list-style-type: none"> <li>— Flexibilita pro dynamická prostředí</li> <li>— Umístění na složitých trzích</li> <li>— Strategické informace týkající se sdružení</li> <li>— Informace týkající se adaptace výrobků</li> <li>— Informace týkající se umístění a trhů</li> <li>— Obrana v konfliktním právním prostředí</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>— Služby v oblasti řízení</li> <li>— Online služby</li> <li>— Auditorské služby</li> <li>— Právní služby</li> <li>— Služby v oblasti veletrhů a výstav</li> <li>— Marketingové služby</li> </ul>
Obchodní inovace	<ul style="list-style-type: none"> <li>— Konkurenceschopný design výrobků</li> <li>— Inovační komercializace</li> <li>— Využívání příležitostí</li> <li>— Hledání klientů a vztahy s nimi</li> <li>— Inovační marketing</li> <li>— Problematika image</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>— Designérské služby</li> <li>— Veletrhy a výstavy</li> <li>— Publicita</li> <li>— Přímý marketing</li> <li>— Public relations</li> <li>— Poprodejní služby</li> </ul>

<sup>(18)</sup> Viz stanovisko EHSV k FP7: v souladu s Lisabonskou strategií „[stanovila] Evropská rada na jaře 2002 v Barceloně kvantitativní cíle pro podporu výzkumných aktivit, celkové náklady na výzkum v EU se mají do roku 2010 zvýšit na 3 % HDP, z toho dvě třetiny finančních zdrojů budou pocházet ze soukromého sektoru (cíl 3 %). Výbor by však chtěl poukázat na skutečnost, že vzhledem k celosvětovému závodu v oblasti investic se jedná o „pohyblivý cíl“. Ti kdo jej včas nesplní, se za ostatními ještě více zpozdí“ (§ 2.5).

<sup>(19)</sup> KOM(2006) 77 v konečném znění.

<sup>(20)</sup> Vyňato z publikace nazvané *Přínos podnikatelských služeb k evropské zaměstnanosti, inovacím a produktivitě* od Luise Rubalcaby a Henka Koxe, připravované v nakladatelství Palgrave-Macmillan.



Inovační funkce	Základní prvky inovace	Podnikatelské služby (některá reprezentativní odvětví)
Provozní inovace	<ul style="list-style-type: none"> <li>— Funkční rozdělení pracovní síly</li> <li>— Soustředění na klíčové úkoly</li> <li>— Problematika provozní kapacity</li> <li>— Problematika image</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>— Lingvistické služby</li> <li>— Kurýrní služby</li> <li>— Bezpečnostní služby</li> <li>— Provozní služby</li> </ul>

Zdroj: Rubalcaba (1999), Podnikatelské služby v evropském průmyslu, Evropská komise, Brusel.

4.8 V sektoru podnikatelských služeb lze najít některé z nejvíce novátorských společností Evropy, ale celková míra výzkumu a vývoje v sektoru služeb je příliš nízká a nestrukturovaná. Nové služby a obchodní modely často vznikají z nákladných a časově náročných pokusů a chyb jednotlivých podniků. Je nutné, aby EU podporovala výzkum ve vybraných oblastech, aby mohla aktualizovat know-how společností v předních globálních špičkových technologiích.

4.9 Je důležité, aby se zlepšil přístup malých a středních podniků k výsledkům výzkumu a aby byly podpořeny při svém krátkodobém vývoji výrobků.

4.10 Pokud společnosti mají více investovat do inovací a V&V, musí Evropská komise zabezpečit vhodnou ochranu práv duševního vlastnictví a musí být podniknuty kroky s cílem uvést do praxe dosud projednávaný návrh o patentování počítačem implementovaných vynálezů.

4.11 Je nutná lepší legislativa a regulace.

## 5. Systém tvorby vědomostí EU

5.1 Je zapotřebí radikální prošetření systému tvorby vědomostí EU. To zahrnuje:

- změnu orientace činností v oblasti V&V na podniky produkující IKT špičkové technologické úrovně;
- zastavení odlivu mozků z EU do USA (dvakrát více vědeckých pracovníků EU přechází za prací do USA v porovnání s opačnými toky směrem dovnitř; 40 % výzkumu a vývoje USA realizují vědci vystudovaní v EU);
- zvýšení celkových výdajů na výzkum, aby bylo dosaženo lisabonského cíle ve výši 3 % HDP;
- dovednosti uživatelů IKT, základní povědomí o digitálních technologiích a dovednosti v oblasti elektronického obchodu se musí považovat za klíčové kompetence; učební osnovy musí začleňovat dovednosti v oblasti IKT v časném věku;
- pokročilé pevné a mobilní širokopásmové připojení bude v tomto století infrastrukturou znalostní ekonomiky; důležitou úlohu hraje v tomto kontextu iniciativa i2010, kterou v roce 2005 zahájilo GŘ pro informační společnost.

## 6. Úloha „inženýrství služeb“

6.1 Inovace služeb jsou od poloviny 90. let předmětem intenzivních diskusí a výzkumu hlavně v Německu. Inženýrství služeb mělo velký podíl na realizaci akademických a praktických činností v této oblasti. Stala se z něj technická disciplína, která se zabývá systematickým rozvojem a navrhováním produktů služeb pomocí vhodných modelů, metod a nástrojů. Ačkoli inženýrství služeb zahrnuje i aspekty řízení operací služeb, klíčovým zaměřením je vývoj nových produktů služeb. Inženýrství služeb se současně zabývá i navrhováním vývojových systémů, jinými slovy otázkami spojenými se službami v oblasti obecného výzkumu a vývoje a řízení inovací.

6.2 Základní výzkum nových podnikatelských modelů, metod a nástrojů inženýrství služeb hodnotně posílí. Integrované přístupy k inženýrství, zahrnující komplexní inženýrství fyzického zboží, software a služeb, se stanou zavedeným rysem. A konečně, rostoucí harmonizace norem ve službách bude podněcovat specializaci služeb a efektivní vývoj nových služeb <sup>(21)</sup>.

6.3 Inženýrství služeb je jednou z mála oblastí v sektoru služeb, která je podstatně utvářena evropským výzkumem. Pro zachování vedoucí úlohy v této oblasti v budoucnosti je zásadní užší začleňování do mezinárodních sítí a systematický rozvoj nezávislé komunity inženýrství služeb <sup>(22)</sup>.

## 7. Důležitost digitálních dodávek služeb

7.1 *Posun k intenzifikaci online dodávek.* Stále větší pozornost je věnována růstu a dopadu mezinárodního využívání zdrojů služeb v oblasti informačních technologií a služeb podnikatelského procesu, umožněného IKT. Dochází ke změně orientace podnikatelských služeb díky používání IKT a k přesunu k intenzivnějším online dodávkám. Klade se důraz na digitální dodávky v oblastech, jako jsou softwarové služby, služby v oblasti V&V a technických zkoušek, poradenské služby a služby v oblasti rozvoje lidských zdrojů a nabídky pracovní síly. Vzhledem k trhu jsou hlavní hnací silou:

- požadavky a očekávání nových zákazníků;
- tlak na zlepšování dosahu trhu a expanzi trhů;
- zlepšování kvality a hloubky zákaznických vztahů;
- zisky při provozní efektivnosti a úsporách z rozsahu;
- snížení nákladů díky zlepšení a rozšíření nízkonákladové výroby a dodacích možností.

7.2 *Průzkum potenciálního přínosu, který může hospodářství EU poskytnout offshoring.* Nové celosvětové výzvy se objevují v souvislosti s pokračujícím poskytováním služeb z externích zdrojů z jakéhokoli místa na světě. Evropa by měla být připravena poskytovat a vyvázet vysoce kvalitní služby do zbývajících částí světa. Digitální dodávky a s nimi spojená podpora elektronického podnikání jsou na vzestupu. Mezinárodní offshoring služeb souvisejících s podnikáním se v současnosti soustředí na vnitřní funkce (např. IT služby, finanční a účetní služby, telefonní služby). Ve službách s vyšší přidanou hodnotou jako např. inženýrství IT, výzkum a analýza, si EU stále udržuje své postavení. Technologický vývoj, přístupnost dovedností a s nimi spojené náklady na světovém trhu však nepochybně do budoucna ve větší míře ovlivní rozhodování evropských podniků. To je pro evropský trh práce výzvou, aby nabízel více vysoce kvalifikovaných pracovních příležitostí a předcházel nezaměstnanosti <sup>(23)</sup>.

7.3 *Překážky pro všeobecné digitální dodávky služeb.* Existují překážky pro rozvoj digitálních dodávek, které by se měly důkladně prošetřit a u nichž by se měla nalézt řešení, aby evropské firmy poskytující podnikatelské služby mohly být agresivnější a aby mohly více expandovat za hranice EU. K překážkám patří nedostatek norem a interoperability, důvěry v elektronické obchodování a jeho bezpečnost, nedostatečné investice do pevné a mobilní širokopásmové infrastruktury a stále ještě nízký stupeň přijímání IKT malými a středními podniky.

<sup>(21)</sup> Inženýrství služeb – metodický rozvoj nových produktů služeb, od Hanse-Jorga Bullingera, Klause-Petera Fahnricha, Thomase Meirena.

<sup>(22)</sup> Thomas Meiren, Institut pro průmyslové inženýrství Fraunhofer, Stuttgart, Německo.

<sup>(23)</sup> Evropské fórum služeb souvisejících s podnikáním, zpráva 2005.

## 8. Potenciál zaměstnanosti v sektoru podnikatelských služeb

8.1 Zaměstnanost v sektoru podnikatelských služeb během několika posledních desetiletí pozoruhodně vzrostla. V období od roku 1979 do roku 2002 se roční míra růstu pohybovala kolem 4,5 %, což bylo daleko nad mírou jakéhokoli jiného hospodářského odvětví. Podíl zaměstnanosti v sektoru podnikatelských služeb na celkové zaměstnanosti byl v roce 2003 9 % v EU-15 a 8,6 % v EU-25. Sektor služeb obecně a konkrétně pak sektor podnikatelských služeb bude hrát klíčovou úlohu při poskytování nových pracovních míst v budoucnosti a bude kompenzovat klesající zaměstnanost ve zpracovatelských odvětvích.

8.2 Tabulka 3 ukazuje, jak zaměstnanost v sektoru podnikatelských služeb do roku 2002 rostla v porovnání s celkovým hospodářstvím.

Tabulka 3. Roční míry růstu zaměstnanosti v sektoru podnikatelských služeb, 1979-2002 <sup>(24)</sup>

Země	Celkem hospodářství	Podnikatelské služby	Nemovitosti	Pronájem	Odborné služby	Smluvní V&V	IK služby	Provozní služby
LU	2,6	7,6	5,2	4,4	7,5	6,5	12,4	7,4
PT	0,4	6,9	6,5	5,5	6,7	7,7	8,1	7,0
IE	2,0	6,4	5,3	4,6	6,0	0,8	10,5	6,5
IT	0,5	6,4	4,4	8,0	6,1	4,1	6,5	6,7
DE	0,6	5,3	4,2	3,4	4,5	2,9	6,5	5,8
FI	0,1	5,4	1,0	1,6	4,3	3,3	8,5	6,0
ES	1,1	5,4	3,7	6,0	4,9	3,2	7,4	5,8
NL	1,6	4,7	3,7	5,3	4,1	3,4	8,1	4,7
AT	0,3	4,8	1,4	2,6	4,3	4,0	9,6	4,8
SE	0,2	4,7	1,2	2,7	4,3	4,2	6,1	4,7
EL	0,8	4,6	5,9	3,4	4,2	4,0	8,1	4,8
UK	0,4	3,3	4,8	2,2	2,8	-0,4	6,9	3,5
FR	0,5	3,2	1,3	4,1	2,5	1,7	4,7	3,8
DK	0,3	3,1	1,5	2,8	1,8	-0,8	5,8	4,3
BE	0,3	3,6	3,9	0,9	3,2	-1,7	5,0	4,0
<b>EU15</b>	<b>0,6</b>	<b>4,4</b>	<b>3,3</b>	<b>3,3</b>	<b>3,9</b>	<b>1,7</b>	<b>6,4</b>	<b>4,7</b>
<b>US</b>	<b>1,4</b>	<b>4,7</b>	<b>1,6</b>	<b>3,5</b>	<b>3,5</b>	<b>2,9</b>	<b>8,8</b>	<b>5,3</b>

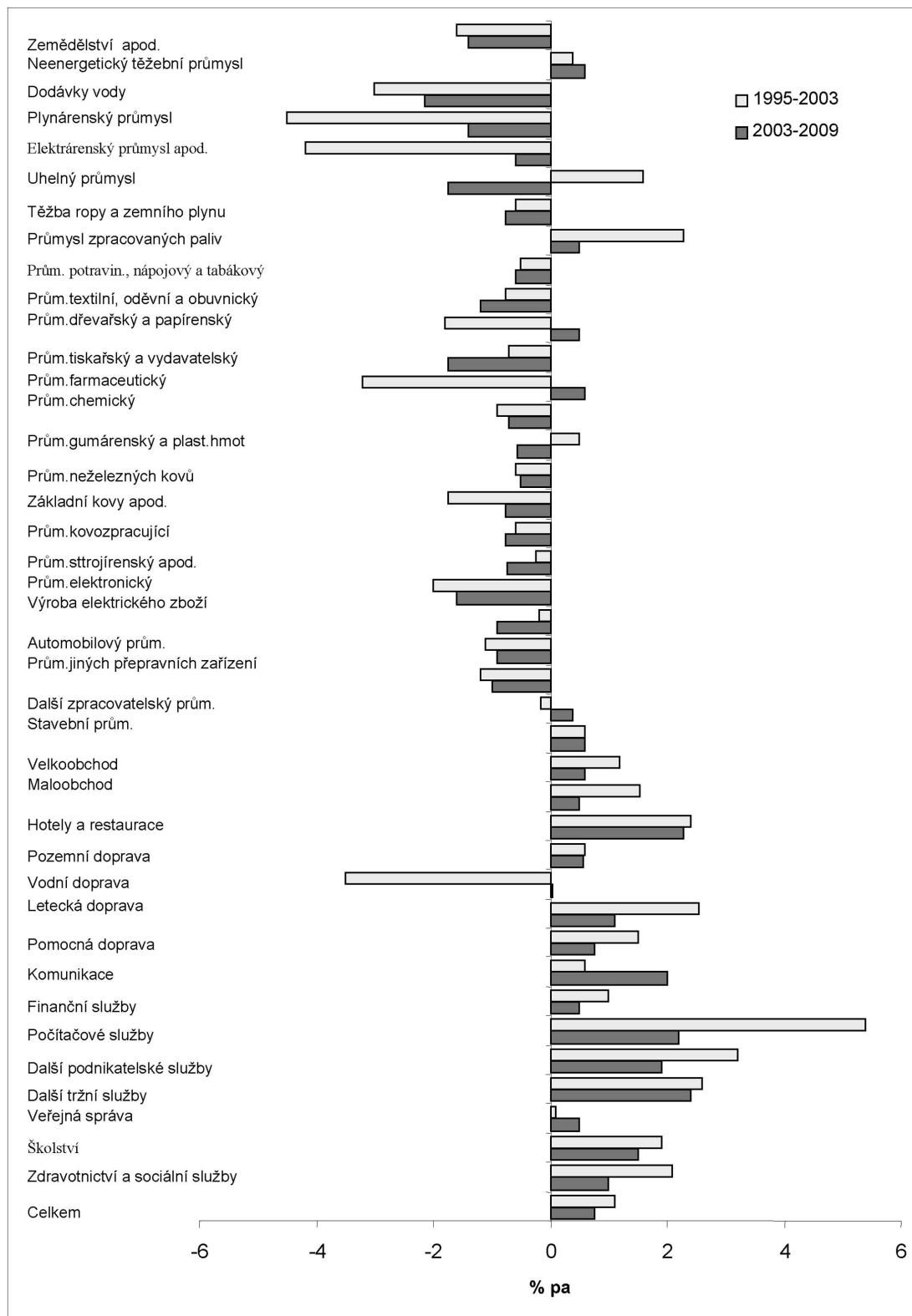
8.3 Charakteristickým rysem moderních ekonomik je dynamický růst zaměstnanosti ve službách a konkrétně pak v podnikatelských službách náročných na vědomosti. Ačkoli se míry zaměstnanosti v podnikatelských službách, jakož i míry růstu v jednotlivých zemích Evropy liší, lze konstatovat, že „neexistuje žádná chudá země s mnoha podnikatelskými službami a žádná bohatá země, kde jsou pracovní místa v sektoru podnikatelských služeb vzácná“ <sup>(25)</sup>.

8.4 Lze očekávat, že růst zaměstnanosti ve službách a zejména v podnikatelských službách náročných na vědomosti bude pokračovat, i když poněkud pomaleji. Nicméně, jak ukazuje tabulka 4, tato rychlost bude vyšší, než se předpokládá v jiných hospodářských aktivitách. Očekává se, že míry růstu budou zásadně vyšší v nových členských státech, kde rozvoj služeb začíná na podstatně nižších absolutních úrovních.

<sup>(24)</sup> „Přínos podnikatelských služeb k evropské zaměstnanosti, inovacím a produktivitě“ od Luise Rubalcaby a Henka Koxe, (bude vydáno v roce 2006 v nakladatelství Palgrave-Macmillan).

<sup>(25)</sup> Rubalcaba, Kox, 2006, s. 42.

Tabulka 4. Trendy zaměstnanosti napříč západoevropskými odvětvími



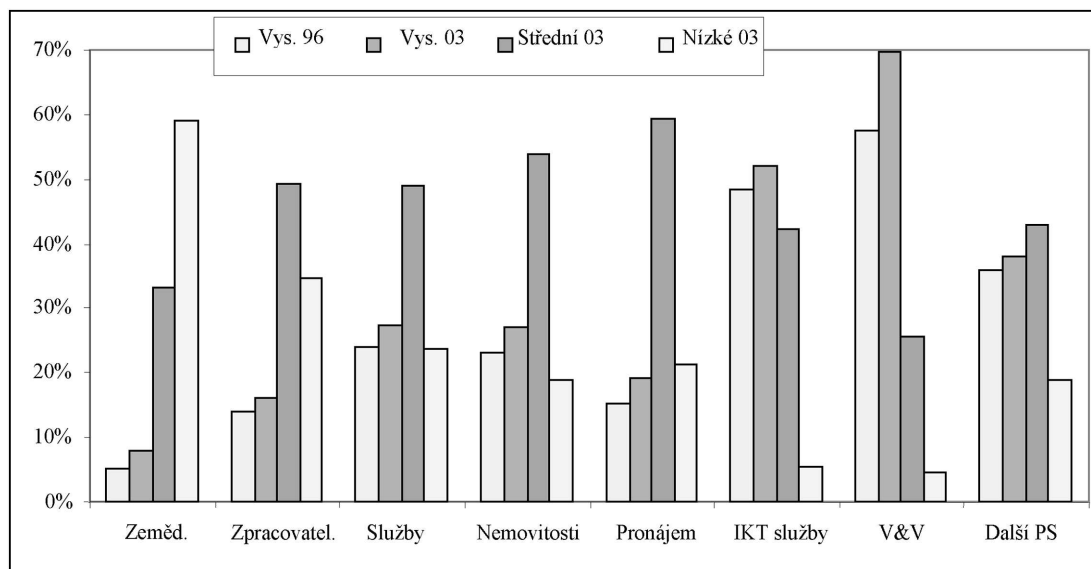
Poznámka: Západní Evropa je definována jako EU15, Norsko a Švýcarsko.

Zdroj: Cambridge Econometrics Press Release, *Co se stalo s Lisabonskou agendou?*, listopad 2005.

8.5 Zvláštním znakem zaměstnanosti v sektoru podnikatelských služeb jsou vysoké úrovně dosaženého vzdělání. Jak ukazuje průzkum týkající se pracovní síly v EU, byl v roce 2003 podíl „vysoce kvalifikovaných“ pracovních míst na zaměstnanosti 41 %, což představuje zvýšení z 38 % v roce 1998. Míra osob s nízkou kvalifikací byla 17 %, což je pokles z 25 % v roce 1998. Skutečnost, že většina pracovních míst v sektoru podnikatelských služeb vyžaduje vysokou a střední kvalifikaci, představuje těžký výzvu pro vzdělávací systémy

v Evropě (a zejména pro politiky celoživotního vzdělávání), jelikož strukturální změna evropských odvětví bude vyžadovat, aby více lidí přecházelo z jiných oblastí zaměstnanosti do podnikatelských služeb. Důsledná realizace lisabonské agendy pro vzdělávání 2010 bude mít za těchto okolností zásadní význam. Tabulka 5 ukazuje míru dosaženého vzdělání v některých odvětvích.

Tabulka 5. Úrovně dosaženého vzdělání podle významných ekonomických činností a podnikatelských služeb (PS), EU15 2003 <sup>(26)</sup>



V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně  
Evropského hospodářského a sociálního výboru  
Anne-Marie SIGMUND

<sup>(26)</sup> Rubalcaba a Kox (2006), na základě dat Eurostatu, průzkum týkající se pracovní síly, 2004.

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci**

KOM(2006) 91 v konečném znění – 2006/0033 (COD)

(2006/C 318/05)

Dne 27. března 2006 se Rada, v souladu s čl. 159 odst. 3 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ohledně věci výše uvedené.

Poradní komise pro průmyslové změny, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 31. srpna 2006. Zpravodajem byl pan van IERSEL a spoluzpravodajem pan GIBELLIERI.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 170 hlasy pro, 10 hlasy proti a 15 členů se zdrželo hlasování.

**1. Úvod**

1.1 EHSV vítá návrh Evropské komise na zřízení Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci (dále jen EFG). EHSV souhlasí s cílem poskytnout prostřednictvím EFG pomoc v případech, kdy vznikají pracovníkům okamžité rozsáhlé sociální problémy způsobené vážným a nepředvídatelným narušením hospodářství.

1.2 EHSV souhlasí s tím, že prvořadou odpovědnost mají členské státy samy a EFG by měl poskytnout pomoc pouze na žádost členského státu a po příslušném rozhodnutí rozpočtového orgánu. Musejí existovat jasná pravidla.

1.3 V dobách vážného narušení je rozhodující prozíravá politika, dynamické podnikání, regionální odpovědnost a včasná opatření a spolupráce příslušných účastníků: podniků, sociálních partnerů, vlády, regionálních orgánů a dalších. EFG jako nástroj solidarity EU má doplňkovou funkci. K tomu, aby byl důvěryhodný, nesmějí být očekávání příliš velká.

1.4 Zvláštní opatření financovaná EFG musejí zapadat do celkového plánování všech zúčastněných subjektů. EFG by neměl poskytovat pomoc v oblastech, kde mají výlučnou působnost členské státy. Mělo by se jasně říci, že se fond zaměřuje na specifické možnosti zaměstnání pro lidi za naléhavých hospodářských okolností.

1.5 EHSV vyzývá Komisi, aby zajistila aktivní zapojení sociálních partnerů do procesů majících za cíl vytvoření zaměstnání pro propuštěné pracovníky. Dosažení cíle „rychlého

opětovného profesního začlenění“ propuštěných zaměstnanců je obvykle těžká práce. Fakta ukazují, že takovéto procesy trvají velmi dlouho.

1.6 Měla by být zaručena přísná koordinace různých stávajících nástrojů, zejména EFG a strukturálních fondů, aby se zvýšila účinnost a provázanost.

**2. Návrh Komise**

2.1 V březnu 2006 Komise předložila návrh na Evropský fond pro přizpůsobení se globalizaci <sup>(1)</sup>. Jeho cílem je poskytovat zvláštní jednorázovou podporu k usnadnění opětovného profesního začlenění pracovníků v oblastech nebo odvětvích, jež utrpěly otřes způsobený vážným narušením hospodářství.

2.2 Vážné narušení hospodářství může vyvolat hospodářské přesuny do třetích zemí, masivní zvýšení dovozů nebo postupný pokles podílu EU na trhu daného odvětví. Hlavní podmínkou pro EFG je propuštění více než 1000 zaměstnanců v jednom podniku nebo skupině podniků v regionech s nadprůměrnou mírou nezaměstnanosti.

2.3 Způsobitelná opatření spadající pod EFG by měla vytvořit podmínky pro rychlé opětovné profesní začlenění osob, které ztratily své zaměstnání. Pomoc představuje doplněk vnitrostátních opatření a cílených regionálních programů. Má zahrnovat tato opatření: rekvalifikaci, pomoc při stěhování, pomoc při zahájení podnikání a doplňky příjmu z výdělečné činnosti.

<sup>(1)</sup> Návrh nařízení o zřízení Evropského fondu pro přizpůsobení se globalizaci, březen 2006, KOM(2006) 91 v konečném znění, 2006/0033 (COD).

2.4 EFG poskytne pomoc pouze na žádost členského státu. Částka vyplacená EU nesmí překročit 50 % celkových nákladů odhadnutých členskými státy.

2.5 Ve finančním výhledu není pro fond stanovena žádná konkrétní finanční částka. Fond bude financován z nedočerpaných prostředků a ze zrušených závazkových položek. O každém přidělení pomoci rozhodne rozpočtový orgán, což znamená, že plná odpovědnost spočívá na Radě a EP.

2.6 Předpokládá se podrobný rozpočtový proces. Za řízení opatření podporovaných EFG přejímá odpovědnost členský stát. Komise má úlohu dohledu. V případě, že částka nebude vyčerpána, bude vrácena zpět.

2.7 Komise bude provádět průběžná hodnocení výsledků, podmínek a účinnosti nařízení a rovněž hodnocení ex post. Od roku 2008 bude Komise předkládat výroční zprávu o plnění cílů fondu včetně hodnocení.

### 3. Okolnosti EFG

3.1 Návrh, který má za cíl ukázat solidaritu EU s pracovníky propuštěnými v důsledku náhlých změn ve struktuře světového obchodu, vychází ze závěrů Evropské rady z prosince 2005. Představuje kompromisní součást dosažené dohody o finančním výhledu. Bylo provedeno posouzení dopadů (?) zahrnující příslušné informace o obsahu a oblasti působnosti EFG.

3.2 EFG je oddělen od strukturálních fondů a bude sloužit jako jeden z nástrojů EU potřebných k dalšímu přizpůsobení se a konkurenceschopnosti evropského hospodářství (?).

3.3 Strukturální fondy mají za cíl dlouhodobá prozíravá opatření založená na víceletém přístupu, zatímco s EFG se pro účely restrukturalizace nepočítá. Cílem EFG je konkrétně oslovovat jednotlivce v regionech postižených vážnými otřesy ve struktuře světového obchodu. Takovéto řídké, ale kritické situace mohou vyžadovat jednorázovou, časově omezenou individualizovanou podporu. Některé cíle EFG nejsou pokryty strukturálními fondy.

3.4 Jako příklad do jisté míry sloužil program Spojených států Pomoc při přizpůsobení se obchodu (Trade Adjustment Assistance, TAA) z roku 1962. Tento program má za cíl napravit nesouměrnost mezi nepříznivými účinky otevírání obchodu a mezinárodní liberalizace v jednotlivých konkrétních případech nebo regionech na jedné straně a celkovými výhodami otevírání obchodu a mezinárodní liberalizace na straně druhé. Srovnání TAA a EFG však není snadné vzhledem

(?) Posouzení dopadů výše uvedeného nařízení, SEK(2006) 274/2.

(?) Konkurenceschopnost EU a rozmístění odvětví, Úřad poradců Komise pro evropskou politiku, BEPA (2005), 26. října 2005.

k rozdílům v kultuře USA a EU a odlišným uplatněným kritériím.

3.5 EFG by měl fungovat podle osvědčených postupů určených OECD, které specifikují nutnost jasného určení skupin pracovníků postižených ztrátou zaměstnání kvůli změnám v oblasti obchodu a poskytování pomoci po omezenou dobu podle zásad efektivnosti nákladů, průhlednosti a odpovědnosti.

3.6 EFG má za cíl přispívat v Unii k rozvoji přístupu „flexicurity“, rovnováhy mezi pružností a jistotou zaměstnání, a bude doplňovat víceleté strategické priority a politiky strukturálních fondů.

### 4. Obecné poznámky

4.1 Nařízení nejdříve uvádí celkové kladné účinky globalizace na růst a zaměstnanost v EU. EHSV však poznamenává, že současně jsou na odvětvové a regionální úrovni docela možné také viditelné negativní účinky. EFG bude zvláštním nástrojem zaměřujícím se na zvýšení příležitostí návratu do zaměstnání pracovníků postižených vážným narušením hospodářství. Je škoda, že posouzení dopadu (\*) neprovedlo analýzu konkrétních případů.

4.2 Vzhledem k tomu, že čtvrtý bod preambule nařízení vyžaduje, aby činnosti EFG byly „koherentní a slučitelné s dalšími politikami Společenství a byly v souladu s acquis Společenství“, měl by návrhy důkladně prostudovat okruh těch, kteří tvoří politiku Komise, zejména Generální ředitelství pro hospodářskou soutěž, aby se zabránilo jakémukoli neoprávněnému přidělení státních dotací.

4.3 EFG představuje konkrétní krok Evropské unie k řešení následků vážných otřesů v zahraničním obchodě a na globálním trhu. O podobném nástroji by se mohlo do budoucna uvažovat jako o nástroji ke zmírnění negativních dopadů vnitřního obchodu a jednotného trhu EU (např. relokace v rámci EU, daňová politika).

#### 4.4 Podmínky pomoci

4.4.1 Vyžadují se přísné podmínky pomoci. Podmínka uvedená v článku 1, „poskytování podpory pracovníkům, kteří ztratili své zaměstnání z důvodu velkých změn ve struktuře světového obchodu v případech, kdy tato propouštění mají značný negativní dopad na regionální nebo místní ekonomiky“, je ovšem dosti mlhavá. Přímou odpovědnost za podávání žádostí o příspěvky fondu mají členské státy. Komise by měla zaručit rovné uplatnění podmínek ve všech případech a na všechny členské státy.

(\*) SEK(2006) 274.

4.4.2 U žádostí spočívá důkazní břemeno na členských státech. Komise žádost prostuduje a důkladně ji posoudí na základě obecných zásad a rozpočtový orgán případ od případu přidělí finanční podporu. V Komisi, v členských státech i v rozpočtovém orgánu bude tento proces zahrnovat získávání znalostí z práce a z praktických zkušeností. Musí se zabránit nejednoznačností: v celé Unii musejí platit a uplatňovat se stejná pravidla a stejný přístup.

4.4.3 Pokud jde o minimální počet propuštěných v konkrétních regionech, jsou podmínky pomoci jednoznačně definovány v článku 2. Podmínka „1000 zaměstnanců“ není omezena jen na jeden podnik, ale zahrnuje i navazující výrobce – dodavatele a odběratele.

4.4.4 Logické zdůvodnění, proč se snižuje počet zaměstnanců, bude obvykle vycházet z celé řady faktorů, jako je modernizace, racionalizace, změna výrobních metod a skutečně i struktura mezinárodního obchodu. Zřídka bude naprosto převažovat jeden specifický faktor.

4.4.5 Za vzor byl vzat americký program TAA. V popisu Komise, jak TAA funguje, je však vazba mezi změnou ve struktuře obchodu a vládními opatřeními ke zmírnění jejího dopadu na propouštění dosti neurčitá. Navíc jsou podmínky a historie uplatňování TAA zcela odlišné od toho, co se předpokládá v EU.

4.4.6 Finanční pomoc EFG bude vyhledávána při hospodářských otřesech a nepředvídatelných okolnostech. Obvykle jsou však tendence ke změně patrné dříve, než je cítit skutečný dopad této změny. K dobrému řízení podniku patří včasné provedení preventivních opatření.

4.4.7 To znamená, že jakákoli plánovaná podpůrná opatření členských států a EU budou muset brát v potaz, jak podniky a partneři sami předvíдали změnu. Například do jaké míry jsou přípustná podpůrná opatření, jestliže podnik a sociální partneři zanedbali včasné zhodnocení vývoje událostí, které by mohly ohrozit trhy a/nebo zaměstnanost?

#### 4.5 Definice způsobilých opatření

4.5.1 Rozdíl mezi strukturálními fondy a EFG je trojím: a) rozdíl v rozsahu – 44 miliard eur proti 500 milionům eur ročně v příštím programovém období 2007-2013, b) rozdíl v přístupu – dlouhodobý a prozíravý přístup k širokým otázkám modernizace proti krátkodobému a cílenému přístupu k rychlému opětovnému profesnímu začlenění pracovníků, a c) vzhledem ke svému objemu a rozsahu mají strukturální fondy sklon k tomu být byrokratické, kdežto cílem EFG je nebyrokratický přístup.

4.5.2 Musí být zajištěno přísné rozlišování mezi strukturálními fondy a EFG. EFG je zásadně krátkodobý a časově omezený a je zaměřený na zvláštní případy. Dlouhodoběji lze v širších regionálních souvislostech předpokládat další závazky strukturálních fondů. V případech, kdy se opatření doplňují, musí být respektována odlišná filozofie a struktura každého fondu.

4.5.3 Nebude snadné vytvořit podmínky pro „rychlé“ opětovné profesní začlenění propuštěných zaměstnanců, jestliže souvislosti a okolnosti nejsou příznivé, jako je tomu v regionech, kde původně převládala jedna průmyslová činnost, v zaostalých regionech nebo tam, kde je bezprostřední nedostatek vzdělávacích a rekvalifikačních zařízení atd. Zvláštní pozornost by se měla věnovat střední úrovni řízení a vyššímu vedení, aby se zabránilo úniku mozků. V těchto konkrétních případech je pravděpodobně nutná jak kombinace EFG a strukturálních fondů, tak co nejlepší využití sítě EURES k podpoře příležitostí mobility po celé Evropě. Problémy by mohl způsobit nedostatek účinné koordinace. V této souvislosti vyžaduje zvláštní pozornost ustanovení čl. 5 odst. 3.

4.5.4 Způsobila opatření stanovená v čl. 3 musejí být chápána společně s ustanovením čl. 5 a 6, zejména pokud jde o vzájemné vztahy a interakci mezi opatřeními regionů, členských států a EU. Vzhledem k tomu, že opatření EU doplňují opatření regionů a členských států, mohly by zkušenosti získané v minulosti v EU, například z iniciativ RESIDER, RECHAR a RETEX, a v jiných situacích být užitečné s ohledem na to, že EFG nebyla svěřena žádná role při restrukturalizaci.

4.5.5 Ve zvláštních případech může být užitečné uplatnit odvětvový přístup používaný v moderní průmyslové politice, při prověřování analýz a při určování, jaké nástroje se mají použít.

4.5.6 Pro řadu členských států je zvlášť důležité a znepokojivé, že politiky související s pracovními příjmy a s trhem práce zůstávají odpovědností členských států a že je Komisi znemožněno zasahovat do vnitrostátní působnosti. V důsledku toho se v rámci úplného souboru opatření vypracovaných členským státem k řešení konkrétní krize musí příspěvek EU výslovně zaměřit na osoby a na péči o opětovné profesní začlenění propuštěných zaměstnanců. V tomto bodě EHSV odkazuje na podmínky žádostí v původní sociální kapitole Společenství uhlí a oceli, které mohou pomoci předejít institucionálnímu překrývání a střetům.

4.6 Klíčovou roli má rozpočtový orgán. Vítejme, že nařízení náležitě a podrobně předepisuje finanční postupy, které se mají dodržovat.



4.7 Nařízení je navrženo pro zvláštní případy nouze, které zpravidla vyžadují rychlé a účinné opatření. To znamená, že při uplatňování pravidel musí být samozřejmě minimalizována byrokracie, ale současně se vyžaduje náležitá obezřetnost. Cílem by mělo zůstat poskytnutí účinné podpory v nejkratší možné době.

4.8 V (nedávné) minulosti byla v řadě případů provedena úspěšná restrukturalizace, dokonce i když to byly případy složité. Konkrétní případy jsou sice vždy jedinečné, avšak široké spektrum restrukturalizací ukazuje, že o úspěch se postaralo soustředěné regionální úsilí všech zúčastněných, často podporované jejich vládami, s jasným zaměřením na vytvoření podmínek pro nové nebo nově posílené podnikání a nové rozmístění pracovníků v průmyslu a službách.

4.9 Hospodářské a sociální plány byly většinou vypracovány v těsné spolupráci vlád členských států, regionálních orgánů a sociálních partnerů, kteří obvykle organizovali v regionu kulaté stoly a zapojovali všechny zainteresované subjekty.

4.10 K tomu, aby byl nový EFG úspěšný, je třeba předvídat a zavádět podobné postupy. Za tímto účelem se takových shromáždění a schůzí na regionální a místní úrovni musejí přímo účastnit zástupci Komise.

## 5. Zvláštní poznámky

5.1 Přestože Komise pro EFG stanovila prostřednictvím statistických simulací založených na konkrétních případech rozpočtové prostředky ve výši 500 milionů eur, tato částka by měla být každý rok posouzena a případně upravena podle vývoje situace a skutečné odezvy žádostí o prostředky z fondu.

5.2 Článek 2 jako spouštěcí faktor pro pomoc EFG uvádí vážné narušení hospodářství. EHSV vyzývá Radu, aby projednala definice jevů zmíněných v úvodním odstavci tohoto článku, než toto nařízení vstoupí v platnost. Přesnější široké definice mohou později bránit účinnému rozhodování rozpočtového orgánu. Stejný účinek mohou mít i příliš úzké definice. Jednání Rady může pomoci při těžkém rozhodování a může vytvořit rovnováhu. Takové jednání může být rovněž užitečným vkladem do obecných pokynů Komise.

5.3 Důvody takové pomoci musejí být jasně uvedeny. Přihlížet by se mělo k opatřením, která předem provedl sám podnik i sociální partneři a další zainteresovaní. To by také mohlo být zařazeno mezi obecné pokyny Komise.

5.4 V rámci výročního hodnocení a rovněž vzhledem k možné úpravě podle článku 20 by se mělo uvážit posouzení podmínek pomoci stanovených v článku 2 (počet dotčených pracovníků, územní rozměr a ukazatele zaměstnanosti), aby se zajistilo, že podmínky pomoci budou také dostatečně pružné, aby vyhovely odlišnostem zvláštních regionů, což se týká zejména malých zemí s převážujícími malými a středními podniky.

5.5 Článek 3 v bodu a) a b) stanoví opatření způsobilá pro finanční pomoc EFG. EHSV poznamenává, že v oblastech spojených s příjmem, jako jsou důchodová práva a sociální výhody, mají výlučnou působnost členské státy. EFG by se měl omezit na financování různých druhů vzdělávacích a školicích zařízení a rámcových podmínek. Za zvláštních okolností může pomoc zahrnovat mzdovou podporu pro osoby, které mají zaměstnání nebo zaměstnání hledají.

5.6 Článek 10 odstavec 1 stanoví maximální příspěvek EFG na 50 % celkových nákladů odhadnutých členským státem. EHSV nechce vyjadřovat pochybnosti o výši tohoto procenta. Zdůrazňuje však, že existuje vztah mezi výší finančního příspěvku EFG a počtem a rozměrem případů, které se budou řešit.

5.7 U článku 12 EHSV navrhuje, aby odst. 1 písm. b) zněl: „důkazy, že podmínky stanovené v článku 2 a požadavky článku 6 jsou splněny“.

5.8 EHSV soudí, že do každé etapy procesu EFG musejí být zapojeni sociální partneři a další zainteresované strany v regionech. Komise by měla informovat také EHSV a Výbor regionů.

5.9 Komise bude od roku 2008 překládat výroční zprávy o EFG. Takové hodnocení ex post může podléhat projednání Radou. Článek 20 požaduje formální přezkum nařízení do prosince 2013. EHSV doporučuje, aby Komise zařadila posouzení EFG také do své bílé knihy, než začne předběžné jednání o rozpočtu EU, které má proběhnout do roku 2009.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o vykonávání hlasovacích práv akcionáři společností, které mají své sídlo v členském státě a jejichž akcie jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu, a o změně směrnice 2004/109/ES**

KOM(2005) 685 v konečném znění – 2005/0265 (COD)

(2006/C 318/06)

Dne 31. ledna 2006 se Rada, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ohledně věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 20. července 2006. Zpravodajem byl pan CASSIDY.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 83 hlasy pro; 9 hlasů bylo proti a 18 členů se zdrželo hlasování.

**1. Závěry a doporučení Evropského hospodářského a sociálního výboru**

1.1 EHSV vítá návrh Komise, protože překážky přeshraničního hlasování vyvolávají deformace jednotného trhu.

1.2 V některých zemích EU stále existuje zastavení akcií, tj. povinnost na několik dní před konáním valné hromady uložit nebo zastavit akcie, aby akcionář mohl hlasovat. Tato praxe je v některých zemích závazná. Jde o nákladnou praxi, která akcionářům brání převádět akcie před konáním valné hromady. Většina institucionálních investorů ji také považuje za jednu z největších překážek hlasování. Článek 7 navrhované směrnice vylučuje jakýkoliv návrh na „zastavení“ akcií vyžadující, aby byly před konáním valné hromady zastaveny vkladem. EHSV to obzvláště vítá, ačkoliv si je vědom, že počet zemí, kde je to stále přípustné, je omezený.

1.3 EHSV se domnívá, že směrnice by měla potvrdit úsilí o lepší právní předpisy, a upozorňuje zejména na odstavec 34 interinstitucionální dohody o zlepšení tvorby právních předpisů z prosince 2003 (\*), který vybízí členské státy, aby ve svém vlastním zájmu a v zájmu Společenství vypracovaly a zveřejnily vlastní tabulky, které by co nejuplněji popisovaly vzájemný vztah mezi touto směrnicí a jejich opatřeními pro její provedení.

1.4 EHSV by uvítal větší využití elektronického hlasování, aby se zlepšila transparentnost a povzbudila účast akcionářů, ale domnívá se, že by to mělo být ponecháno na zainteresovaných společnostech. Přeje si však, aby se členské státy vyvarovaly kladení překážek širší účasti na valných hromadách prostřednictvím elektronických prostředků.

1.5 EHSV na základě předchozího odstavce očekává širší užití bezpečného hlasování přes internet, možná včetně použití SMS.

(\*) Pozn. překl.: Není k dispozici v české verzi.

Směrnice Evropské komise by to měla povzbudit, ale nikoliv uložit jako povinnost.

1.6 EHSV vítá zejména návrhy na hlasování na základě plné moci stanovené v článku 10. Zvláště vítá odstranění omezení hlasování na základě plné moci, podle kterých jsou zmocněnci v některých členských státech omezeni na příbuzné akcionáře.

1.7 EHSV podporuje myšlenku, že členské státy mohou stanovit jediné datum s odkazem na konkrétní počet dní před valnou hromadou a mohou určit, že společnost nemá povinnost odpovědět na dotazy, které jsou předloženy po tomto datu.

1.8 EHSV by přivítal posílení článku 5 týkajícího se poskytnutí informací akcionářům před konáním valné hromady.

**2. Návrh Komise**

Zabývá se překážkami, se kterými se setkávají akcionáři při přeshraničním hlasování.

2.1 Vzhledem k nedávné záplavě skandálů spojených se špatným řízením podniků v EU a USA je nutné povzbudit akcionáře, aby hráli aktivnější úlohu tím, že budou hlasovat na valných hromadách. Posuzovaný návrh je zaměřen na ochranu práv akcionářů nejen v EU, ale také kdekoli na světě.

2.2 Cílem tohoto návrhu je zlepšit řízení podniků ve společnostech kótovaných v EU posílením práv, která mají akcionáři možnost vykonávat v souvislosti s valnými hromadami společností. Snaží se toho dosáhnout především zajištěním toho, aby akcionáři vlastníci akcie ve společnostech registrovaných a kótovaných v jiném členském státě mohli bez potíží hlasovat na jejich valných hromadách.

2.3 Návrh směrnice se zabývá těmito čtyřmi důležitými otázkami:

- (a) zrušení „pozastavení akcií“,
- (b) oznámení o konání valné hromady v dostatečném předstihu (včetně požadavku, aby všechny valné hromady akcionářů byly svolávány s alespoň 30denním předstihem),
- (c) odstranění právních překážek účasti prostřednictvím elektronických prostředků,
- (d) možnost hlasovat bez účasti na valné hromadě.

2.4 Tento návrh je jedním z krátkodobých opatření navržených ve sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu ze dne 21. května 2003 <sup>(1)</sup> s názvem „Modernizace práva společností a efektivnějšího řízení podniků – plán postupu“.

2.5 Komise konstatuje, že proces hlasování na valných hromadách společností se mezi členskými státy značně liší a často jde o složitý postup. Situace se dále komplikuje, když jsou akcie drženy v různých státech EU.

2.6 Komise se domnívá, že stávající předpisy na úrovni EU se problémem přeshraničního hlasování nezabývají dostatečně. Po společnostech se v současnosti podle článku 17 směrnice o transparentnosti (2004/109/ES) požaduje, aby v souvislosti s valnými hromadami zpřístupnili určité množství informací. Směrnice o transparentnosti se ale nezabývá procesem hlasování akcionářů.

2.7 Hlasování může být složitý proces. Akcie často drží prostředníci jménem investorů. V takovém případě hlasování může být řetězcem událostí, který zahrnuje společnosti, registrátory, uschovatelské banky, investiční manažery, centrální depozitáře cenných papírů a agentury zplnomocněné pro hlasování.

### 3. Možnosti

3.1 Není zaručeno, že trh bude reagovat dostatečně rychle ve prospěch zlepšení práv akcionářů, ani že v členských státech dojde k odpovídající změně v předpisech, která by se zabývala problémem složitosti hlasovacího procesu.

3.2 Doporučení Komise nemá žádnou právní moc, ale členskými státy by poskytl pružnost při jeho zavádění do národních systémů na základě hlavních směrů Společenství.

Doporučení by nezaručilo zavedení minimálních norem v klíčových oblastech, které jsou zdrojem problémů

<sup>(1)</sup> KOM(2003) 284 v konečném znění, Modernizace práva společností a efektivnějšího řízení podniků v Evropské unii – plán postupu. (pozn. překl.: není k dispozici v české verzi).

v přeshraničním hlasování a zvýšených nákladů, jako například zastavení akcií, v jehož případě investory odrazuje možnost, že takovýto požadavek by existoval na národní úrovni.

3.3 Nařízení by zavedlo jednotné zacházení bez ohledu na zákony členských států. Mohlo by také zaručit zavedení pevného společného rámce pro otázky týkající se přeshraničních problémů. Další výhodou by bylo, že by se zabránilo tzv. „pozlacování“ (přidávání požadavků, které nejsou ve směrnici obsaženy) směrnice ze strany členských států.

Komise se domnívá, že náklady nařízení by mohly být značné, protože by nebylo možné poskytnout pružnost pro rozdíly, které jsou charakteristické pro právní tradice v členských státech EU.

3.4 Směrnice by umožnila rozdíly v praxi členských států, předešla by nevyváženosti mezi různými třídami akcií a akcionářů a podpořila by základní, minimální normy.

## 4. Náklady a přínosy

### 4.1 Přínosy

4.1.1 Návrh krátkodobě přinese největší výhody institucionálním investorům, kteří v současné době mají ve svých portfoliích přeshraniční akcie. Přítomnost nákladů spojených s překážkami pro přeshraniční hlasování znamená, že investoři se nemohou zapojit do řízení společností tak aktivně, jak by chtěli.

4.1.2 Návrh může v delším období povzbudit menší investory, které nyní od držení přeshraničních akcií odrazují vysoké náklady spojené s hlasováním, aby takových akcií drželi více. To jim umožní dále rozložit investice ve svém portfoliu, a tím snížit riziko. Návrh by měl celkově v delším období vést k větší likviditě na evropských kapitálových trzích.

4.1.3 V současnosti existuje několik překážek pro přeshraniční hlasování. V některých zemích přetrvává zastavování akcií a mnoho investorů ho považuje za vážnou překážku pro hlasování. V tomto ohledu představuje překážku pro účinné fungování přeshraničních kapitálových trhů. Mezi investory panují rozpaky, pokud jde o přesnou povahu opatření pro zastavení akcií v členských státech EU. I to představuje značné náklady pro investory, které by byly návrhem směrnice sníženy.

4.1.4 Mezi domácími a přeshraničními akcionáři existuje nespravedlivý rozdíl, pokud jde o informace zpřístupněné přeshraničním akcionářům v souvislosti s valnou hromadou. Návrh Komise zajišťuje, že odpovídající a včasné informace budou poskytnuty na všech trzích, a proto by měl pomoci zmírnit tento problém.

4.1.5 Jurisprudence Evropského soudního dvora zdůrazňuje, že je nutné, aby členské státy zabránily poškozování akcionářů některou jejich skupinou.

4.1.6 Hlasování na základě plné moci a požadavky na opětovnou registraci jsou často nákladné; některá fakta opírající se o posouzení dopadu provedené Komisí naznačují, že výše těchto nákladů fakticky odrazuje malé fondy od hlasování. Návrh Komise by měl zjednodušit proces jmenování zmocněnců, ujasnit, kdo může být jmenován jako zmocněnec, a posílit jejich práva v některých zemích.

4.1.7 V případě, že předsedající valné hromady je zmocněncem akcionářů, měl by být povinen hlasovat přísně podle přání těchto akcionářů.

## 4.2 Náklady

4.2.1 Jednotná lhůta pro oznámení konání valné hromady tak, jak je navržena, by zavedla prvek nepružnosti pro členské státy, které vyžadují pouze 14denní lhůtu pro svolání mimořádné valné hromady.

4.2.2 Požadavek, aby akcionáři na své písemné dotazy obdrželi písemné odpovědi, je nezbytný.

4.2.3 Články 5 a 7 návrhu směrnice zavedly dobu 30 dnů mezi dnem záznamu a dnem konání valné hromady s cílem pomoci akcionářům, aby mohli o svých akcích hlasovat.

## 5. Konkrétní poznámky

5.1 EHSV vítá návrh Komise, protože překážky přeshraničního hlasování vyvolávají deformace jednotného trhu.

5.2 Finanční sektor významně ovlivňuje hospodářství a růst zaměstnanosti, proto by se mělo zabránit všemu, co potlačuje účast akcionářů. Návrh Komise se na to zaměřuje.

5.3 V současné době je přeshraniční hlasování a *priori* dražší pro akcionáře nerezidenty než pro akcionáře s trvalým pobytem

v zemi, v níž má dotyčná společnost své akcie kótované; jde o příklad deformace trhu.

5.4 Výbor se domnívá, že nyní existuje příliš mnoho omezení, kvůli nimž je hlasování na základě plné moci v některých členských státech nadměrně těžkopádné.

5.5 V některých zemích EU stále existuje zastavení akcií, tj. povinnost na několik dní před konáním valné hromady uložit nebo zastavit akcie, aby akcionář mohl hlasovat. Tato praxe je v některých zemích závazná. Jde o nákladnou praxi, která akcionářům brání převádět akcie až několik týdnů před konáním valné hromady. Většina institucionálních investorů ji také považuje za jednu z největších překážek hlasování.

5.6 EHSV sdílí názor Komise, že pozdní dostupnost informací důležitých pro valnou hromadu nebo jejich neúplnost, zkrácené verze usnesení či pozdě oznámené konání valné hromady jsou největšími překážkami pro akcionáře nerezidenty, když se snaží vykonávat svá práva jako akcionáři. Všechny důležité dokumenty, včetně zprávy auditora, odpovědi na dotazy akcionářů, oznámení o svolání valné hromady a návrhů, které mají být na těchto valných hromadách předloženy, by měly být dostupné jak v elektronické, tak ve fyzické podobě.

5.7 Článek 8 se týká účasti na valné hromadě prostřednictvím elektronických prostředků. Protože technologie se rychle vyvíjí, návrh Komise uvádí, že „členské státy nezakazují akcionářům účast na valné hromadě prostřednictvím elektronických prostředků“.

5.8 Text Komise se konkrétně nezabývá problémem akcií na doručitele, s nimiž nyní komunikace probíhá převážně prostřednictvím inzerátů v novinách. EHSV se domnívá, že elektronická komunikace je modernější, rychlejší a rozhodně levnější.

5.9 Článek 10 ujasňuje úpravy pro hlasování na základě plné moci a odstraňuje úpravy, podle kterých některé společnosti zavádějí omezení, pokud jde o osobu, které může být svěřena plná moc.

5.10 EHSV nedoporučuje možnost nic nedělat, jinými slovy zachovat současnou situaci. Kvůli překážkám je přeshraniční hlasování pro malé akcionáře cenově nedosažitelné a pro institucionální investory velmi nákladné.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o stanovení společných pravidel pro poskytování základních informací o paritách kupní síly a pro jejich výpočet a zveřejňování**

KOM(2006) 135 v konečném znění – 2006/0042 (COD)

(2006/C 318/07)

Dne 20. července 2006 se Rada, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ohledně věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost“, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 20. července 2006. Zpravodajem byl pan SANTILLÁN.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září (jednání ze dne 13. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 182 hlasy pro, 3 členové byli proti a 12 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá návrh nařízení, kterým se vytváří právní základ pro zavedení PPP (Purchasing Power Parities, parity kupní síly), jež by mělo vést ke zlepšení transparentnosti, včasnosti a kvality celého postupu stanovení PPP, a to jak na úrovni Společenství, tak na úrovni národní.

1.2 Vzhledem k významu tématu, které tento návrh zpracovává, potřebě závazných pravidel definujících pravomoci Komise a členských států a stanovujících jednotný základ pro výpočet a zveřejňování informací o paritě kupní síly, doporučuje Výbor bezodkladně přijetí tohoto návrhu nařízení.

1.3 EHSV nicméně poznamenává, že s ohledem na náklady Komise (Eurostat) nyní počítá PPP za státy, nikoliv za regiony<sup>(1)</sup>. Tyto výpočty však mimo jiné slouží i k hodnocení hospodářské výkonnosti regionů. Dostupné informace ukazují, že v rámci jednotlivých členských států existují značné rozdíly cen zboží a služeb v jednotlivých regionech. Přestože statistické ústavy shromažďující prvotní informace na ně uplatňují prostorové opravné koeficienty, má zásadní význam, aby tyto koeficienty přiměřeně bránily zkreslení výpočtu PPP. Členským státům se proto doporučuje, aby vyvinuly veškeré úsilí, ekonomicky i technicky, aby prostorové opravné koeficienty co nejpřesněji odrážely možné územní cenové rozdíly.

1.4 Z výše uvedených důvodů se jeví šestileté minimální období pro revizi prostorových koeficientů příliš dlouhé a mělo

(1) Existuje 254 regionů NUTS 2. Nařízení (ES) č. 1059/2003, příloha 1.

by být zkráceno. Obdobně by bylo vhodné, vzhledem k tomu, že periodičita poskytování základních informací stanovená návrhem nařízení má charakter minimální periodicity<sup>(2)</sup>, aby se informace o cenách podávaly každé dva roky<sup>(3)</sup> (návrh uvádí minimální periodicitu tří let).

1.5 Všeobecně je třeba zdůraznit, že je nezbytné usilovat o zvýšení účinnosti statistického aparátu EU, jak z hlediska technických a lidských zdrojů, tak z hlediska koordinace Eurostatu s národními statistickými úřady, které mají při výpočtu PPP významnou odpovědnost.

## 2. Parity kupní síly

2.1 Program PPP Eurostatu a organizace OECD byl založen na počátku osmdesátých let, aby umožnil pravidelné a aktuální porovnání HDP členských států Evropské unie a OECD<sup>(4)</sup>. Parity kupní síly jsou v podstatě měnové přepočítací koeficienty, pomocí kterých se hospodářské ukazatele vyjádřené v národních měnách převádí na uměle vytvořenou společnou měnovou jednotku nazývanou standard kupní síly (Purchasing Power Standard, PPS), která vyrovnává kupní sílu jednotlivých národních měn.

2.2 Hospodářské objemové souhrnné ukazatele v PPS se získají vydělením jejich původní hodnoty v národní měně příslušnou paritou kupní síly. Hrubé domácí produkty vyjádřené v PPS za použití parit kupní síly jako měnového přepočítacího koeficientu proto představují čistě objemové srovnání, neboť eliminují složku cenových hladin.

(2) Příloha I, Metodika, 2.1.

(3) Jedná se o „spotřebitelské ceny výrobků a služeb a související ukazatele reprezentativnosti“, „ceny výrobků sloužících jako stroje a zařízení“ a „ceny stavebních projektů“.

(4) Počátky mezinárodního cenového a objemového porovnávání však sahají do padesátých let, kdy se uskutečnila pokusná srovnání prováděná Organizací pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC).

2.3 Parity kupní síly jsou zároveň cenovými deflátoři a měnovými přepočítacími koeficienty. Díky zavedení eura v členských státech eurozóny je poprvé možné srovnávat ceny v těchto zemích přímo, ačkoli euro má v jednotlivých zemích jinou kupní sílu v závislosti na cenové hladině. Pro země mimo eurozónu jsou tedy PPS měnovými přepočítacími koeficienty a vylučují účinky rozdílných cenových hladin, zatímco pro země eurozóny plní pouze druhou uvedenou funkci, funkci cenových deflátořů.

2.4 Parity kupní síly se vypočítávají na základě koše srovnatelného zboží a služeb vybraných mimo jiné na základě *Classification of Individual Consumption by Purpose* (COICOP<sup>(5)</sup>) a *Classification of Products by Activity* (CPA). Sběr dat se provádí v jednom či více městech dané ekonomické oblasti (obecně jen v hlavních městech členských států). Většina členských států používá prostorové opravné koeficienty, které zohledňují územní rozdíly, některé členské státy však přihlížejí pouze k údajům z hlavního města, protože jejich malá zeměpisná rozloha vylučuje územní rozdíly.

### 3. Parity kupní síly a hrubý domácí produkt (HDP)

3.1 Hrubý domácí produkt představuje výsledky veškeré činnosti hospodářských subjektů v určitém ekonomickém území za určité období, kterým je obvykle rok. Výpočet HDP se provádí v souladu se systémem národních účtů, kterým je pro EU Evropský systém integrovaných hospodářských účtů 1995 (ESA-95). HDP lze měřit z hlediska produkce, výdajů nebo příjmů. Pro účely parity kupní síly je obzvláště důležité měření z hlediska výdajů. Ukazuje, do jaké míry se zboží a služby vyrobené v hospodářství určité země nebo dovezené do tohoto hospodářství využívají pro soukromou spotřebu, spotřebu veřejného sektoru, tvorbu kapitálu nebo vývoz.

3.2 Chceme-li provést reálné srovnání, je nezbytně nutné používat přepočítací koeficienty (prostorové deflátoři), které odrážejí rozdíly v cenové hladině mezi zeměmi. Nelze používat směnné kurzy, protože ty obvykle odrážejí i jiné prvky než cenové rozdíly.

3.3 Parity kupní síly mezi měnami různých zemí byly proto vypočteny speciálně pro použití jako prostorové přepočítací koeficienty.

### 4. Použití parit kupní síly

4.1 Zpočátku byli hlavními uživateli PPP mezinárodní organizace jako Eurostat, MMF, OECD, Světová banka nebo Spojené národy. Používání statistik PPP se však postupně rozšířilo mezi mnohé další uživatele: vládní úřady, university, výzkumné ústavy i veřejné a soukromé podniky. Banky používají PPP ke svým ekonomickým rozborům a sledování směnných kursů, jednotlivci a jejich zaměstnavatelé je využívají k výpočtu mezd při přesídlení z jedné země do druhé.

(5) Systém používaný mezinárodními organizacemi (OSN, MMF atd.).

Parity kupní síly lze také využít při nadnárodním kolektivním vyjednávání o mzdových otázkách.

4.2 Parity kupní síly jsou pro EU nepostradatelné ukazatele z hospodářského i politického hlediska. Pravidla stanoví jejich používání ve strukturálních fondech<sup>(6)</sup>, jednak jsou závazným ukazatelem ve Fondu soudržnosti<sup>(7)</sup>. Je však třeba poukázat na to, že v prvním případě (strukturálních fondů) je výpočet založen na hrubém domácím produktu (HDP) na hlavu, zatímco ve druhém případě (Fondu soudržnosti) se vychází z hrubého národního produktu (HNP) na hlavu. V návrhu nařízení se však hovoří pouze o HDP<sup>(8)</sup>.

4.3 Parity kupní síly se rovněž používají ke stanovení opravných koeficientů pro odměny a důchody úředníků a ostatních zaměstnanců Evropských společenství<sup>(9)</sup>.

### 5. Návrh nařízení

5.1 Cílem návrhu nařízení je zaplnit mezeru v zákonných předpisech stanovením právního rámce pro výpočet parit kupní síly. Mělo by se tak dospět ke zvýšení transparentnosti a zlepšení kvality údajů, jež členské státy poskytují v souladu se společnými pravidly pro poskytování základních informací (článek 1). Zamýšlený cíl by tedy měl být přínosem nejen pro Eurostat, který koordinuje výsledky, ale i pro statistické úřady jednotlivých zemí.

5.2 Definice zodpovědnosti a pravomoci. Komise je prostřednictvím Eurostatu odpovědná za koordinaci základních informací, výpočet a zveřejňování parit kupní síly, vypracování metodiky za konzultace členských států (čl. 4 odst. 1); členské státy by pak měly poskytovat tyto základní informace, písemně souhlasit s výsledky šetření a kontrolovat hodnověrnost údajů (čl. 4 odst. 2).

(6) Podle nařízení Rady (ES) č. 1260/99 mohou podporu ze strukturálních fondů čerpat regiony, jejichž HDP na obyvatele měřený paritou kupní síly je nižší než 75 % průměru Společenství. To platí i pro země, jež přistoupily k EU později (příloha II aktu o přistoupení z roku 2003).

(7) Pokud jde o Fond soudržnosti, tento požadavek je obsažen v čl. 2 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 1164/94 ze dne 25. května 1994, podle něhož se příspěvky poskytují na projekty v „členských státech s hrubým národním produktem (HNP) na obyvatele, měřeným paritou kupní síly, nižším než 90 % průměru Společenství“.

(8) Článek 3 obsahuje tuto definici: „paritami kupní síly“ nebo „PPP“ (Purchasing Power Parity) se rozumí prostorové deflátoři a koeficienty pro přepočet měn, které eliminují vliv rozdílu v cenových hladinách mezi zeměmi, a umožňují tak srovnání objemu složek HDP a srovnání cenových hladin.

(9) Služební řád úředníků, příloha XI, čl. 1 („Parity kupní síly se vypočítají takovým způsobem, aby bylo možné každý základní prvek kontrolovat alespoň jednou za pět let pomocí přímého zjišťování“) a pracovní řád ostatních zaměstnanců Evropských společenství.

5.3 Statistické úřady členských států předají Eurostatu základní informace vypracované podle společných parametrů a v požadovaném technickém formátu (čl. 5 a příloha I).

5.4 Za statistické jednotky se pokládají ty, které vymezuje nařízení Rady (ES) č. 696/1993, nebo jiné jednotky, které teprve vzniknou (článek 6); Komise a členské státy vybudují systém na kontrolu kvality (článek 7).

5.5 Eurostat vypočítá parity kupní síly za každý kalendářní rok (článek 8) a bude pověřen zveřejněním výsledků na agregované úrovni za každý členský stát (článek 9).

5.6 Návrh nařízení neukládá členským státům povinnost provádět šetření jen kvůli výpočtu opravných koeficientů, které se používají při aktualizaci odměn a důchodů úředníků a ostatních zaměstnanců Evropských společenství (článek 10).

5.7 Časové a prostorové opravné koeficienty. Parity kupní síly se vypočítávají z **celostátních ročních průměrných cen (článek 2, odstavec 2)**. Vzhledem k tomu, že se „sběr údajů může omezit na jedno nebo více míst v rámci ekonomického území“, mají členské státy použít **časový opravný koeficient** (ne starší než jeden rok) a **prostorové opravné koeficienty** (ne starší než šest let) (příloha I, Metodika, části 2 až 4).

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

## Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady o bezpapírovém prostředí pro clo a obchod

KOM(2005) 609 v konečném znění – 2005/02476 (COD)

(2006/C 318/08)

Dne 17. ledna 2006 se Rada, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ohledně věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Jednotný trh, výroba a spotřeba“, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 12. července 2006. Zpravodajem byl pan BURANI.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 190 hlasy pro, 3 členové se zdrželi hlasování.

### 1. Úvod

1.1 Návrh Komise se týká nového projektu elektronického celnictví, který by měl umožnit úplnou automatizaci evropského celního systému, jeho interoperabilitu, bezpečnost, přístupnost a úplnou elektronickou funkčnost v bezpapírovém prostředí. Představuje nezbytný doplněk k realizaci nového celního kodexu Společenství, který navrhla Komise<sup>(1)</sup>, a k němuž se EHSV vyjádřil ve zvláštním stanovisku.

1.2 Přijetí navrhovaného elektronického systému předpokládá spojené a koordinované úsilí všech členských států, nejen pokud se týče celních orgánů, ale též s ohledem na další subjekty zodpovědné za hranice, jiné než celní, které budou muset užívat

v praxi koncepty **jednotného portálu a jednoho správního místa**: tyto dva cíle umožní příslušným subjektům zjednodušený, rychlejší a hospodárnější postup při vyřizování celních záležitostí a celním orgánům umožní efektivnější kontroly řízení rizik.

1.3 Členské státy již významně investovaly do realizace elektronických celních systémů: nicméně mezi nimi jsou značné rozdíly, jak pokud se týče otázky padělení, tak pokud jde o předpisy a použití údajů. Dosud dosažená harmonizace je tudíž nedostatečná a k tomu se řadí ještě další doposud nedeřešený problém, a sice chybějící **interoperabilita systémů**.

<sup>(1)</sup> KOM(2005) 608 v konečném znění.

1.4 Interoperabilita umožní výměnu informací mezi správami různých zemí; důkazem pozornosti vůči občanům je plánovaná možnost **rozhraní pro obchodní subjekty**, nejen proto, aby bylo umožněno uskutečnění jednoho správního místa, ale i pro zaručení výměny informací. Až bude nový elektronický systém plně v provozu, bude to znamenat výrazný pokrok – přinejmenším z hlediska čistě celního – směrem k realizaci vnitřního sjednoceného trhu, jehož jedinými hranicemi budou pouze hranice vnější. Dále je nutno nezapomínat, že globální rozměr trhů vyžaduje zohlednění vztahů s třetími zeměmi: tento aspekt dokument Komise nezmiňuje.

## 2. Obecné poznámky

2.1 Komise upozorňuje, že cíle elektronického systému založeného na interoperabilitě by bylo možno dosáhnout také na základě vypracování centrálního celního systému; nicméně zaznamenává, že toto řešení není možné z různých důvodů, např. protože je obtížné přenést operativní odpovědnost členských států na samotnou Komisi, s odvoláním se na zásadu proporcionality a subsidiarity. Skutečný důvod této nemožnosti ovšem spočívá v odporu členských států postoupit svá přednostní práva s vědomím, že část příjmů z cel je v přímé zodpovědnosti rozpočtu Společenství. EHSV se tudíž domnívá, že řízení cel ze strany Společenství by mělo patřit k dlouhodobým cílům Unie: řízení tohoto druhu představuje výhody z hlediska jednoduchosti, spolehlivosti a nákladů jakož i možnosti propojení s dalšími systémy EU a třetích zemí. Kvůli případným prodlevám při provádění základních systémů rozvinutých každým z 25 členských států je třeba zvážit, zda-li by nebylo vhodnější provádět plně automatizované systémy, jako např. automatizovaný systém dovozu a automatizovaný systém vývozu, propojené s evropským jednotným přístupovým místem.

2.2 Iniciativa Komise představuje v první řadě „povinnou činnost“, vzhledem k tomu, že provedení nového celního kodexu vyžaduje, aby byly postupy v souladu s novými normami. Kromě toho je součástí řady dalších iniciativ přijatých v různých dalších sektorech v oblasti eEurope a eGovernment<sup>(2)</sup>, a je vlastně pokračováním závazků přijatých v roce 2003 vyplývajících ze sdělení Komise Radě *Bezpečnostní prostředí pro clo a obchod*<sup>(3)</sup>. Tyto závazky byly na druhé straně již vytyčeny – přinejmenším pro část týkající se odstranění papírového prostředí – v programu *Clo 2007*<sup>(4)</sup> a potvrzeny u příležitosti pozměnění nařízení celního kodexu<sup>(5)</sup> v roce 2004.

(2) Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Role eGovernment pro budoucnost Evropy (KOM(2003) 567 v konečném znění), ze dne 26.9.2003.

(3) KOM(2003) 452 v konečném znění, ze dne 24.7.2003, zmíněného ve stanovisku k tématu celního kodexu.

(4) KOM(2002) 26 v konečném znění, ze dne 21.3.2002, předmět stanoviska EHSV: Úř. věst. C 241, 7.10.2002.

(5) KOM(2003) 452 v konečném znění, ze dne 24.7.2003, předmět stanoviska EHSV: Úř. věst. C 110, 30.4.2004.

2.3 EHSV s potěšením komentuje hlavní inovační prvky, které zavedl systém navržený Komisí: vzájemné propojení národních systémů, vytvoření portálu pro subjekty prostřednictvím jednoho správního místa, možnost podání žádosti o proclení elektronickou cestou a integrované řízení rizik představují nepopiratelné základy pokroku za podmínky, že náklady zůstanou pro společnost a subjekty udržitelné. Za tímto účelem by bylo užitečné zvážit následky těchto převratných změn pro celní zaměstnance (prostředky, školení, pracovní místa, přizpůsobení).

2.4 EHSV nicméně musí formulovat některé připomínky, pokud se týče integrace elektronických systémů a jejich komplementarity. Komise zamýšlí dosáhnout plné interoperability celních systémů: celní správy tedy budou schopny vyměňovat si informace jak mezi sebou, tak s „jinými orgány zapojenými do mezinárodního pohybu zboží“. V této definici jistě nejsou obsaženy správy pověřené **vybíráním DPH**; přitom by mohlo být propojení celních úřadů a správy DPH užitečné pro kontrolu napodobování **značek původu**, přinejmenším v některých případech a pro některé druhy zboží. Nejedná se o nový fakt, ale o stále častější zjev: často přijde zboží dovezené ze třetích zemí (po zaplacení DPH) do oběhu v rámci Společenství, se značkami evropského původu nebo s „evropskými“ padělanými značkami.

2.5 EHSV by rád upozornil na druhý bod odůvodnění: „Celo-evropská akce elektronické správy vyžaduje opatření vedoucí k **účinnějšímu boji proti podvodům, organizované kriminalitě a terorismu**“. Prohlášení záměru je jasné; méně jasné je, jak mohou opatření obsažená v návrhu dosáhnout splnění tohoto záměru.. Sběr údajů pro celní účely nemůže skutečně sloužit k jiným účelům bez **předchozího vytvoření systému, který by byl interoperabilní s jinými systémy**.

2.5.1 V prosinci 2004 Rada na základě hodnocení Komise<sup>(6)</sup> a doporučení EP ze dne 14. října 2004 přijala „**Haagský program**“. Tento program stanovil řadu opatření a akcí k posílení bezpečnosti v EU, a zejména k „**zajištění policejní, celní a justiční spolupráce**“. V následujícím dokumentu z 10. června 2005 byl vypracován **akční plán k provádění Haagského programu**, který připomínal prohlášení Rady (ve složení pro spravedlnost a vnitřní věci) ze 30.3.2004 týkající se celní spolupráce, a sdělení k boji proti nezákonnému přeshraničnímu obchodování se zbožím, na které se vztahuje omezení nebo zákaz. V ještě pozdějším dokumentu<sup>(7)</sup> byla celní spolupráce opět zmíněna mezi prioritami. Všechny projekty naplánované v uvedených dokumentech jsou založeny na **dostupnosti**

(6) KOM(2004) 401 v konečném znění.

(7) KOM(2005) 184 v konečném znění.



**informací** co se týče trestního řízení, což je prvek, který se vyskytuje i v Haagském programu. Vzhledem k celkovému kontextu a povaze probíhajících projektů EHSV považuje za samozřejmé, že v navrhování elektronického celního systému, který by měl nějakou dobu vydržet, se musí naplánovat, aby v době zprovoznění nebo později byla **celní databáze interoperabilní s jinými systémy**, především se systémem vnitřní bezpečnosti evropských i třetích zemí. Samozřejmě vždy s důrazem na respektování soukromého života, profesního tajemství a ochrany osobních údajů.

2.5.2 Žádná zmínka na toto téma není v dokumentu Komise, s výjimkou citace v odstavci 2.5.1. Na druhé straně ani úvodní zpráva Komise nikde nepřipomíná Haagský program: pod názvem *Soulad s ostatními politikami a cíli Unie* jsou pouze citovány Lisabonská strategie a iniciativy pro *eEurope* a *eGovernment*. Ani s ohledem na článek 3, bod d) – ke kterému se vrátíme později – takto závažné opomenutí nemůže být náhodné a Komise by to měla jasně zdůvodnit; v každém případě zůstává skutečností, že je nepříjemné jednoduše posunout do budoucna iniciativu, která by měla být přijata bez prodlení.

2.5.3 V přípravné fázi dokumentu Komise zorganizovala šest seminářů během dvou let, konzultovala uživatele, diskutovala v rámci výboru celního kodexu, skupiny pro celní politiku, skupiny Clo 2007 pro elektronický systém celnic a kontaktní skupiny pro obchod; nikde ale není zmínka o kontaktech s Europolem, OLAF nebo s jinými ředitelstvími Komise. Systém nelze plánovat pouze s ohledem na požadavky přímých uživatelů; jestliže má být strukturován pro napojení na další systémy, je nutné mít znalosti o jejich vlastnostech a potřebách. EHSV se domnívá, že se teď potvrzují výhrady, které již byly uvedené ve stanovisku k celnímu kodexu Společenství co se týče nedostatku uvědomění si **vzájemné závislosti různých veřejných správ v boji proti kriminalitě**.

2.5.4 Celková změna přístupu, jak je popsána v předchozím odstavci, je pravděpodobně obtížná vzhledem k tomu, že program předpokládá krátkou dobu provedení; nicméně se nezdá být nemožné naplánovat okamžitě bezpečnostní opatření týkající se „**citlivého zboží**“ (zbraně, výbušniny, jaderné látky, průmyslové stroje a zařízení pro chemický, jaderný nebo zbrojní průmysl, narkotika, alkohol, tabák). Tato opatření by mohla sloužit pro sběr dat, která lze předat automaticky nebo na požádání příslušným úřadům.

2.6 Pro zajištění interoperability systémů, jednotného portálu a celních portálů je nutné, aby byly **náklady financované**

**z rozpočtu Společenství** na základě zásady subsidiarity. Tyto náklady se odhadují na 180 milionů eur, rozdělené na roční dotace, jejichž výše bude růst od 4 milionů v roce 2006 až po 111 milionů počínaje rokem 2011. EHSV souhlasí, ale diví se rozhodnutí zatížit rozpočet Společenství náklady v souvislosti s **národními portály**: i když je pravda, že jsou portály v zásadě k užítku všech subjektů, ať již jsou národní či jiných zemí Unie, mělo by se zajistit, aby byl každý z nich používán velkou většinou národními subjekty. Zdá se tedy správnější, aby náklady na tyto portály spíše než Společenství nesl každý členský stát sám. Podmínky by samozřejmě byly jiné, kdyby Komise narážela na evropské portály, o nichž se explicitně nehovoří.

2.7 Co se týče **doby provádění**, Komise vypracovala časový plán se lhůtami, které jsou pro členské státy závazné, a které začínají datem zveřejnění rozhodnutí v Úředním věstníku: **tři roky** na přijetí automatizovaných a interoperabilních systémů celního řízení, systémů registrace hospodářských subjektů a informačních portálů; **pět let** na vytvoření sítě jednotných přístupových míst a integrovaného celního prostředí v souladu s normami Společenství; **šest let** na zajištění služeb jednotného portálu. EHSV se domnívá, že tyto lhůty, především ta první, byly **stanoveny s jistým optimismem**: tři roky nejsou moc, jestliže se zohlední, že musí obsahovat několik měsíců na ověření programů a vzájemné výměny s ostatními účastníky. Dále nejsou všechny členské státy na stejné úrovni výpočetní techniky a dosažitelných lidských a finančních zdrojů. Funkčnosti systému a ještě více jeho věrohodnosti by uškodilo, kdyby nedodržení lhůt ze strany jednoho nebo více členských států donutilo Komisi povolit odklad. Proto musí být stávající víceletý strategický plán revidován, aby bral v potaz:

- potřebu všech členských států plně provádět systém před tím, než vejde v platnost, a
- potřebu, aby měly podniky minimálně 12 měsíců na přípravu takovýchto systémů, od doby, kdy obdrží úplné požadavky od celních orgánů ve svém členském státě. Průmysl a obchod by neměly mít povinnost podávat souhrnná prohlášení pro dovoz a vývoz, dříve než dojde k plnému provádění homogenních systémů.

### 3. Zvláštní připomínky

3.1 **Článek 2: cíle.** Jako jeden z cílů návrh jmenuje hledání společného přístupu ke kontrole nebezpečného a ilegálního zboží; s ohledem na to, co EHSV navrhnul v odstavci 2.5.4 by měl být tento cíl formulován jinak.

3.2 **Článek 3: výměna údajů.** V bodu d) článek předpokládá, že celní systémy musí umožňovat výměnu údajů s „jinými správami nebo subjekty, které jsou zapojené do mezinárodního pohybu zboží“. EHSV již obsáhle vysvětlil své obavy týkající se omezení této definice (viz odst. 2.4 a dále). Jestliže bude zohledněn návrh začlenit Haagský program do kapitoly *Soulad s ostatními politikami Společenství*, musí být v důsledku toho upraveno i znění tohoto odstavce. V každém případě musí být vyjasněno znění textu, který má vliv na jeho rozdílnou interpretaci: buď se mluví o „správách, které jsou zapojené do mezinárodního pohybu zboží“, jako alternativy k „agenturám“, nebo se mluví o „správách“ všeobecně a v tom případě by se mělo upřesnit, že tímto výrazem chtěla Komise označit otevření v souladu s Haagským programem. Poněkud nejasná definice a její následná interpretace ponechávají prostor nejistotě.

3.3 **Článek 4: systémy a služby a časový plán:** Jak bylo uvedeno v odstavci 2.7, prováděcí lhůty systému se zdají být příliš optimistické: Komise by je ještě měla po technické stránce prodiskutovat s členskými státy a **jejich přímo dotčenými službami**, aby se ujistila, že všichni podají explicitní ujištění, že jsou schopny se vypořádat se závazky ve stanovených lhůtách.

3.4 **Článek 9: zdroje.** Článek rozděluje zdroje, které mají být zpřístupněny – lidské, rozpočtové a technické zdroje – mezi Komisi a členské státy: Komise je odpovědná za prvky Společenství, členské státy za prvky vnitrostátní. Formulace tohoto článku je správná, je ale spojena s ustanovením v článku 10 pokud se týče významu a obsahu pojmů „prvky Společenství“ a „prvky vnitrostátní“

3.5 **Článek 10: finanční ustanovení.** Ani k tomuto článku nejsou výhrady, pokud jde o definice, představuje ale rizika, pokud jde o interpretaci. Třetí odstavec stanovuje, že členské státy ponесou náklady na zřízení a provoz vnitrostátních prvků, „včetně rozhraní s jinými vládními orgány a hospodářskými subjekty“. Dalo by se očekávat, že **portály**, které zpravidla fungují v jazyku dané země, a které jsou vytvořeny podle potřeb subjektu dané země, budou považovány za **prvky vnitrostátní**. Úvodní zpráva ale vysvětluje (viz odst. 2.6), že byly začleněny mezi **prvky Společenství**: vysvětlení, které by uniklo každému,

kdo by četl pouze text článku. EHSV se domnívá, že by měl být tento odstavec zrevidován: ve své podstatě, kdyby byly přijaty jeho připomínky, v opačném případě aspoň co se týče formy, aby se zachovala zásada transparentnosti.

3.6 **Článek 12: zprávy.** Členské státy podávají každý rok Komisi nejpozději do 31. prosince výroční zprávy o pokroku práce a dosažených výsledcích; nejpozději do 31. března následujícího roku Komise na základě těchto zpráv zašle členským státům konsolidovanou zprávu, která by měla obsahovat výsledky případných monitorovacích návštěv a jiných kontrol. V podstatě zde nejsou žádné námitky, ale klade se otázka, jaké důsledky mají „monitorovací návštěvy“ a zda mají být jejich výsledky zveřejněny.

3.7 **Článek 13: konzultace hospodářských subjektů.** Předpokládá se, že Komise a členské státy „pravidelně“ konzultují hospodářské subjekty ve všech fázích přípravy, vývoje a zavádění systémů a služeb. Konzultace by se měla konat prostřednictvím mechanismu, na jehož základě se pravidelně schází reprezentativní výběr hospodářských subjektů. EHSV se domnívá, že by měl být tento mechanismus v souladu s obvyklým postupem Společenství a respektovat zásady konzultací a transparentnosti; proto je na základě zkušeností nezbytné, aby konzultace nedala vzniknout příliš rozdílným požadavkům nebo protichůdným záměrům, schopným vytvořit překážky, jejichž překlenutí by vyžadovalo mnoho času a neracionální kompromisy. Proto je nezbytné, aby konzultační fáze byla tak hluboká, aby mohla být kompatibilní s požadavkem včasného rozhodnutí.

3.8 **Článek 14: přístupující a kandidátské země.** Tento článek ustanovuje, že Komise informuje tyto země o započatých iniciativách a dosaženého pokroku v různých fázích a umožní jim účast. Tato formulace je nejasná: není řečeno, zda se tyto země mohou účastnit jako aktivní členové nebo pouze v roli pozorovatelů, zda smí provádět paralelní celní systémy s výhledem jejich přístupu, a jestli mohou v tomto případě těžit z příspěvků z rozpočtu Společenství. EHSV žádá, aby toto ustanovení bylo formulováno transparentnějším způsobem.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Provádění lisabonského programu Společenství: návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o platebních službách na vnitřním trhu, kterou se mění směrnice 97/7/ES, 2000/12/ES a 2002/65/ES**

KOM(2005) 603 v konečném znění – 2005/0245 (COD)

(2006/C 318/09)

Dne 18. ledna 2006 se Rada, v souladu s čl. 47 odst. 2 a článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ohledně věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Jednotný trh, výroba a spotřeba“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 12. července 2006. Zpravodajem byl pan FRANK VON FÜRSTENWERTH.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 191 hlasy pro, 1 člen byl proti a 3 se zdrželi hlasování.

## 1. Shrnutí

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) sdílí názor Evropské komise, že pro uskutečnění jednotného trhu je nezbytné, aby byly ve Společenství zrušeny všechny vnitřní hranice a byl tak umožněn volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu. K tomu je nezbytný řádně fungující jednotný trh platebních služeb, který však ještě neexistuje. EHSV souhlasí s tím, že po úspěšném zavedení eura má být nyní vytvořen také jednotný prostor plateb v eurech (Single Euro Payment Area – SEPA).

1.2 EHSV podporuje snahu Evropské komise o vytvoření právních podmínek pro jednotný prostor plateb v eurech a záměr vypracovat směrnici považuje za směrodatný krok.

1.3 Výbor vítá již probíhající iniciativy Evropské komise a evropského bankovníctví k vytvoření jednotného prostoru plateb v eurech, jehož (velmi ambiciózním) cílem je snadné, pohodlné, bezpečné a nenákladné uskutečňování přeshraničních plateb v eurech na evropském vnitřním trhu.

1.4 Výbor však dává ke zvážení, že návrhem směrnice zvolila Evropská komise možné řešení, které je velmi obsažené a výrazně překračuje právní rámec nezbytný pro přeshraniční platební služby. EHSV je proto znepokojen, že (i s ohledem na potřebné lhůty pro provedení poskytnuté členskými státy a poskytovateli a uživateli platebních služeb) cíle vytvořit do roku 2008 jednotný prostor plateb v eurech by nemuselo být dosaženo, neboť právní rámec představuje nadměrnou zátěž a překračuje nezbytnou mez. Výbor nabádá k většímu zohlednění nástrojů autoregulace a koregulace.

1.5 K dosažení cíle otevřít v roce 2008 jednotný prostor plateb v eurech, o něž Evropská komise usiluje, by bylo pouze zapotřebí vytvořit právní základ pro přeshraniční platební styk a přepracovat nezbytné právní úpravy obsažené v hlavě II (Poskytovatelé platebních služeb) a v hlavě IV (Práva a povinnosti v souvislosti s poskytováním a využíváním platebních služeb) návrhu směrnice (mimo jiné o povolení, odvolatelnosti a náhradě přímého inkasa v hlavě IV). Termín otevření jednotného prostoru plateb v eurech v roce 2008 by tak bylo možné dodržet.

1.6 EHSV zastává názor, že i vzhledem k dosud přijatým právním aktům již samotné zaměření na to, co skutečně vyžaduje úpravu právními předpisy, odpovídá přístupu „tvorby lepších právních předpisů“. Hlavním motivem návrhu směrnice by měla být podpora a usnadnění platebního styku v zájmu uživatelů a poskytovatelů platebních služeb a ne jeho ztěžování byrokratickými opatřeními, která ve výsledném efektu zvyšují náklady systémů, a snižují tak přijímání u uživatelů.

1.7 EHSV poukazuje na skutečnost, že v souvislosti s vytvářením vnitřního trhu platebních služeb vyvstávají další otázky, na které zde zatím nebylo možné odpovědět. V první řadě se jedná o otázky bezpečnosti elektronického platebního styku a s tím související aspekty. Na druhé straně je však třeba poukázat i na to, že problematika přístupu k běžnému účtu, bez něhož je účast na hospodářském životě již téměř nemožná, se v členských státech stává stále důležitějším tématem.

1.8 EHSV konkrétně doporučuje provést v návrhu směrnice řadu úprav.

## 2. Obsah návrhu směrnice

2.1 Návrh směrnice má poskytnout jednotný právní rámec pro SEPA, který má usnadnit zejména přeshraniční platby. Návrh směrnice má za cíl harmonizovat rozdílné právní předpisy v členských státech za účelem:

- zvýšení konkurence mezi jednotlivými národními trhy vytvořením stejných výchozích podmínek,
- zvýšení transparentnosti trhu pro poskytovatele i uživatele platebních služeb,
- sjednocení práv a povinností těchto poskytovatelů a uživatelů.

Návrh směrnice v zásadě zahrnuje následující úpravy:

### 2.2 Právo poskytovat platební služby veřejnosti (Hlava II)

2.2.1 Harmonizací požadavků přístupu na trh pro poskytovatele platebních služeb, kteří nejsou úvěrovými institucemi, se mají vytvořit rovné výchozí podmínky a podpořit hospodářská soutěž na národních trzích. Zároveň má být zohledněn vývoj na trhu v posledních letech a umožněn vstup na trh nové generaci poskytovatelů (platebním institucím).

### 2.3 Transparentnost a povinnost poskytovat informace (Hlava III)

2.3.1 Jasně a soudržně předpisy o transparentnosti platebních služeb mají posílit hospodářskou soutěž tím, že budou uživatelům poskytovat větší možnost volby a více ochrany. Evropská Komise navrhuje zavést povinnost poskytovat informace v oblasti platebních služeb, která má nahradit vnitrostátní pravidla.

### 2.4 Práva a povinnosti uživatelů a poskytovatelů platebních služeb (Hlava IV)

2.4.1 Navrhovaná směrnice definuje základní práva a povinnosti uživatelů a poskytovatelů platebních služeb. Předpisy mají posílit důvěru uživatelů v elektronické platební systémy, a zajistit tak účinnost a přijímání těchto systémů.

## 3. Obecné poznámky

3.1 Evropský hospodářský a sociální výbor podporuje cíl návrhu směrnice vytvořit jednotný prostor plateb v eurech především v oblasti přeshraničních platebních služeb. Na vytvoření vnitřního trhu platebních služeb se čeká již dlouho. Jeho uskutečnění se plánuje na rok 2008.

3.2 Přístup k úpravám, který Komise zvolila, je velmi obsáhlý. Plánované úpravy částečně překračují právní rámec nezbytný pro jednotný prostor plateb v eurech. Zvláště když již

pro převody existuje harmonizované právo v podobě evropské směrnice o přeshraničních převodech (97/5/ES), směrnice o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku (2002/65/ES) a směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu (2000/46/ES).

3.3 Zachování osvědčených nenákladných a účinných postupů není pro jednotný prostor plateb v eurech překážkou. Naopak lze za tohoto předpokladu začít uskutečňovat standardizaci, která jednak zaručí dosaženou úroveň jistoty a účinnosti a jednak prostřednictvím inteligentního řízení rozhraní umožní jednotný prostor plateb v eurech na vysoké úrovni. Na základě zásady „better regulation“ se EHSV v zájmu zlepšení platebního styku na evropském vnitřním trhu vyslovuje pro omezení plánovaných úprav na nejnútnejší a nabádá ke většímu zohlednění nástrojů autoregulace a koregulace.

3.4 EHSV v jednotném evropském prostoru plateb spatřuje důležitý předpoklad transparentního celoevropského vývoje produktů ve volné hospodářské soutěži poskytovatelů platebních služeb ku prospěchu zákazníků. Mimoto považuje EHSV za zásadní, aby spotřebitelé měli i v budoucnu stávající možnost volby nástrojů platebního styku, a klienti tak mohli uplatnit své preference.

3.5 Problémem je přístup platebních institucí bez bankovní licence k platebním systémům. Zde je však zapotřebí jednotná úroveň právního dozoru jakožto předpoklad spravedlivé hospodářské soutěže. V opačném případě hrozí narušení hospodářské soutěže a ohrožení fungování a bezpečnosti platebního styku a poskytovatelů platebních služeb (například platební neschopnost).

3.6 Evropský hospodářský a sociální výbor doporučuje omezit se na ustanovení hlavy II (Poskytovatel platebních služeb) a hlavy IV (Práva a povinnosti v souvislosti s poskytováním a využíváním platebních služeb) návrhu směrnice (mimo jiné o povolení, odvolatelnosti a náhradě přímého inkasa), která jsou nezbytná pro budoucí evropské provádění přímého inkasa. Nejen přijetí směrnice, nýbrž i její provedení do vnitrostátních právních předpisů by pak ve stanovené době bylo ještě možné, takže rok 2008 jako termín otevření jednotného prostoru plateb v eurech s jednotnými rámcovými podmínkami pro poskytovatele platebních služeb a s evropským přímým inkasem (SEPA Direct Debit) by mohl být dodržen.

3.7 Evropský hospodářský a sociální výbor velmi vítá, že návrh směrnice (článek 79) stanoví, aby Evropská komise nejpozději dva roky po přijetí směrnice předložila Evropskému parlamentu, Evropské Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Evropské centrální bance zprávu o provádění této směrnice.

#### 4. Zvláštní poznámky

4.1 K návrhu směrnice je třeba konkrétně poznamenat následující:

4.2 Čl. 2 odst. 1 – vyjmout z oblasti působnosti třetí země

4.2.1 Zahrnutí plateb do a ze zemí mimo Evropskou unii a evropský hospodářský prostor (= třetí země) do územní oblasti působnosti směrnice, které stanoví čl. 2 odst. 1, výrazně překračuje záměr vytvořit jednotné právní rámcové podmínky na evropském vnitřním trhu. Je možné, že tato úprava ani není v pravomoci evropského zákonodárce a mimo to je rovněž problematická. Evropský zákonodárce totiž nemůže zajistit, že třetí země vydají odpovídající předpisy. Proto by bylo například zcela nevhodné stanovit (článek 67) objektivní odpovědnost poskytovatele platebních služeb plátce za provedení platby ve třetí zemi, aniž by tam existovaly odpovídající úpravy.

4.2.2 EHSV doporučuje omezit oblast působnosti směrnice o platební služby v rámci evropského vnitřního trhu.

4.3 Článek 5 a následující – jednotná úroveň právního dozoru jakožto předpoklad spravedlivé hospodářské soutěže

4.3.1 Požadavky právního dozoru na přístup platebních institucí bez bankovní licence na trh (článek 5 a následující) by se od požadavků bankovního dozoru měly odchylovat pouze v případech, kdy platební instituci nelze srovnávat s úvěrovou institucí s neomezenou bankovní licencí. Jinak se lze obávat narušení hospodářské soutěže na úkor úvěrových institucí a značného ohrožení fungování platebního styku. Pokud by platební instituce bez bankovní licence nesplňovaly stejné požadavky na vlastní rizikový kapitál, na odborné schopnosti a spolehlivost jednatele, na obchodní plán a organizaci obchodní činnosti a na průběžný dohled nad obchodní činností včetně možnosti uvalení nezbytných sankcí, které plní úvěrové instituce, jejich vynucený přístup k platebním systémům by navíc zpochybnil integritu a fungování evropského přímého inkasa, které se v současnosti nachází ve fázi příprav. Především by však, pokud by nebyla zajištěna odpovídající úroveň dohledu, byla trvale zpochybněna důvěra spotřebitelů v SEPA. To se týká i otázky ochrany před platební neschopností a nezbytných opatření na oddělování peněžních prostředků klientů.

4.3.2 EHSV proto považuje za nutné, aby všechny platební instituce podléhaly stejným požadavkům bankovního dohledu, co se týče rizik a nebezpečí platebního styku, a aby příslušné dozorní orgány měly nezbytné pravomoci.

4.4 Článek 30 a následující – žádná nadměrná formalizace informační povinnosti

4.4.1 EHSV sdílí názor Komise, že jasná a soudržná pravidla týkající se transparentnosti jsou pro spotřebitele zásadní, stejně

jako pro přijetí SEPA. Informace musí být jasné, srozumitelné a čitelné. Přílišná rozmanitost a nadměrné hromadění informací však může informaci přeměnit v úplný opak a vést spíše k netransparentnosti než transparentnosti. Soukromý uživatel SEPA také potřebuje jiné informace, než obchodník využívající SEPA. Rovněž je spíše matoucí (a nákladné), když Komise stanovuje různé požadavky na transparentnost pro srovnatelné situace. Zde je třeba poukázat zejména na pravidla týkající se transparentnosti ve směrnici o uvádění finančních služeb pro spotřebitele na trh na dálku.

4.4.2 Z pohledu spotřebitele je nutné poukázat na skutečnost, že s ohledem na ochranu spotřebitele může být rozhodnutí o plné harmonizaci a vzájemném uznávání velmi problematické. Nelze tedy vyloučit, že dosažená úroveň ochrany spotřebitele může být v jednotlivých členských státech nižší.

4.4.3 Předpisy o způsobu zprostředkovávání informací podle článku 30 by měly být zjednodušeny. V prvé řadě při informování uživatelů o změnách ve smlouvě (článek 33), o provedených platbách (článek 36) a o příchozích platbách (článek 37) by se měla zachovat stávající, pro spotřebitele nenákladná praxe, že jim budou informace poskytnuty – je-li to obvyklé a sjednané – na výpisu z účtu nebo budou ke stažení prostřednictvím elektronického bankovníctví. Měla by být také zachována možnost dostat informační povinnosti zveřejněním ceníku v papírové či elektronické podobě. Mělo by být jasněji zdůrazněno (články 31 a 37), že ceny různých prvků služby tvořících souhrnný poplatek musí být zákazníkovi vykázány jednotlivě pouze tehdy, existují-li pro jednotlivé prvky služby zvláštní resp. různé konstelace produktu.

4.4.4 Z pohledu uživatelů je důležité, aby u příchozích a odchodných plateb byly kromě jednoznačných údajů o plátcích a příjemcích platby rovněž vyčerpávajícím způsobem uvedeny referenční údaje v účelu platby. Jen tak bude moci být plně automatizováno přiřazení k otevřeným položkám popř. pohledávkám.

4.5 Článek 41, druhá věta – uznat všechny druhy povolení

4.5.1 EHSV sdílí přístup Komise, že platební transakce se mají považovat za povolené, pouze pokud plátce souhlasil s příslušným platebním příkazem určeným poskytovateli platebních služeb. Druhá věta článku 41 podmiňuje souhlas plátce „výslovným povolením“ „platební transakce nebo řady transakcí“. Tato formulace je nejasná. Požadavek výslovného povolení pro každé přímé inkaso v rámci smluvního vztahu by značně omezil účinnost a nenákladnost přímého inkasa.

4.5.2 Aby bylo možné nadále využívat i z pohledu spotřebitelů osvědčené a nenákladné postupy jako zplnomocnění k inkasu, měla by se směrnice zaměřit spíše na minimální koordinaci než na plnou harmonizaci bez výjimek.

#### 4.6 Čl. 48 odst. 2 a 3 – rozložení důkazního břemene u sporných platebních transakcí je nevyvážené

4.6.1 Spotřebitelé nebudou SEPA přijímat, pokud v případě sporného povolení narazí na nepřekonatelné obtíže s dokazováním. EHSV sdílí přístup Komise usnadnit uživatelům proces dokazování.

4.6.2 Tento přístup však nesmí vést k tomu, že bude poskytovateli platebních služeb v případě hrubého zneužití odmítnuta jakákoli možnost předložit protidůkaz. Čl. 48 odst. 2 však práve poskytovateli platebních služeb znemožňuje předložit důkaz o hrubé nedbalosti či dokonce úmyslu uživatele. Nelze-li již však uživateli platební služby dokázat, že se dopustil hrubé nedbalosti nebo dokonce úmyslného podvodu, je i toto přímo výzva k opomíjení veškeré obvyklé péče nebo ke zneužívání. Tato úprava by rovněž způsobila, že určité elektronické postupy by byly nabízeny jen ve velmi omezené míře.

4.6.3 EHSV je pro spravedlivé rozložení břemene. V souladu s tím musí poskytovatel platebních služeb dokázat, že držitel prostředku na ověřování plateb sám zadal příkaz k platbě. Pokud se provedená platba vyznačovala zvláštními bezpečnostními znaky uznanými za nezneužitelné, měl by platit důkaz prvního dojmu, že uživatel platebních služeb buď sám platbu povolil nebo se přinejmenším dopustil hrubé nedbalosti. Kromě toho by posuzování důkazů ze strany vnitrostátních soudů nemělo být nepřiměřeně omezováno, zvláště když občanské právo procesní jednotlivých členských států není harmonizováno.

#### 4.7 Článek 49 – vytvoření právní jistoty u nepovolených platebních transakcí na základě jednotné preklusivní lhůty na vrácení částky

4.7.1 Evropská komise v důvodové zprávě k návrhu směrnice upozorňuje, že ve Společenství se v rámci platebních služeb uskuteční přibližně 231 miliard transakcí ročně. Již z toho je jasné, že k určitému okamžiku musí panovat právní jistota ohledně otázky, zda byla transakce povolena. V zájmu vytvoření přiměřené právní jistoty by nárok uživatele platebních služeb na náhradu měl být v případě nepovolené platební transakce časově omezen. Vyměřená lhůta musí být spravedlivá. EHSV považuje jeden rok za přiměřenou lhůtu.

4.7.2 Podle článku 45 je uživatel platebních služeb povinen pravidelně kontrolovat platební transakce uskutečněné na jeho účtu a neprodleně vznášet námitky proti nepovoleným platebním transakcím. Je proto důsledné a vyvážené omezit nárok uživatele platebních služeb na náhradu v souvislosti s nepovolenými platebními transakcemi na období jednoho roku. Nejen poskytovatelům platebních služeb, ale i uživatelům platebních služeb by tak byla dána právní jistota, že po uplynutí této lhůty bude platební transakce definitivní. Lhůta jednoho roku by navíc odpovídala povinnosti vést záznamy stanovené v článku 44.

#### 4.8 Články 49 a 50 – přehodnotit rozdělení odpovědnosti

4.8.1 EHSV zastává názor, že je třeba přiměřeně rozdělit odpovědnost mezi poskytovatele platebních služeb a uživatele platebních služeb. Jen tak bude moci tuto platební službu spotřebitel využívat a poskytovatel platebních služeb za odpovídající cenu nabízet.

4.8.2 Objektivní odpovědnost poskytovatele platebních služeb za nepovolené platební transakce, kterou navrhuje článek 49, se EHSV jeví jako smysluplná, zachází-li uživatel s prostředkem na ověřování plateb pečlivě a v souladu se smlouvou.

4.8.3 EHSV považuje omezení ručení uživatele platební služby na 150 EUR, které stanovuje článek 50, za přiměřené v případě, že tento přes svůj pečlivý přístup nepostřehнул ztrátu prostředku na ověřování plateb, avšak neprodleně ji oznámil. Neoznámil-li však uživatel ztrátu neprodleně, přestože tak podle článku 46 měl učinit, a poskytovatel platebních služeb proto neměl možnost odvrátit nebo snížit škodu, neměl by být uživatel při svém ručení privilegován na úkor pečlivě jednajících uživatelů.

#### 4.9 Článek 53 – jednoznačně určit lhůtu pro náhrady

4.9.1 Uplatnění nároku na náhradu u evropského přímého inkasa je hlavním rysem tohoto platebního postupu. Zásadní je, že konec lhůty pro uplatnění nároku na náhradu za povolené platby je pro všechny, kdo se platební transakce účastní, jednoznačně určitelný. U návaznosti počátku lhůty na informování plátce, kterou stanovuje čl. 53 odst. 1 první věta, to není zajištěno, neboť ani příjemce ani jeho poskytovatel platebních služeb nemají informace o tom, kdy poskytovatel platebních služeb plátce skutečně informoval plátce o platební transakci na jeho účtu.

4.9.2 Příčinou je, že četnost vystavování výpisů z účtu se v praxi velmi liší. Výpisy z účtu se někdy vystavují jen čtvrtletně, v jiných případech jednou za týden či dokonce za den. To je otázka preferencí uživatelů a nákladů. V závislosti na četnosti informací tak lhůta pro náhradu u těchto příkladů může činit „3 měsíce plus 4 týdny“, „1 týden plus 4 týdny“ nebo dokonce „1 den plus 4 týdny“. Definitivnost platební transakce tak téměř nelze určit, což by pro připravované evropské přímé inkaso znamenalo téměř neřešitelný problém a zpochybnilo uskutečnění tohoto postupu.

4.9.3 EHSV proto navrhuje, aby – v souladu s čl. 53 odst. 1 – čtyřtýdenní lhůta začala běžet okamžikem informování zákazníka, v každém případě však skončila 8 týdnů po zatížení účtu plátce.

4.10 Články 60, 61 a 67 – jasně rozdělit povinnosti poskytovatelů platebních služeb, kteří se podílí na provádění platebních služeb

4.10.1 V člancích 60, 61 a 67 je uskutečnění platby spojováno s připsáním na účet příjemce. To bez zjevného důvodu představuje porušení dosud platných evropských právních předpisů o převodech. Smluvní povinnosti poskytovatele platebních služeb plátce resp. příjemce jsou zaměňovány. Poskytovatel platebních služeb plátce by podle toho byl zavázán k něčemu, co spadá výhradně mezi povinnosti poskytovatele platebních služeb příjemce a nad čím nemá poskytovatel platebních služeb plátce kontrolu.

4.10.2 EHSV proto navrhuje zachovat předpisy upravující platební styk, které na základě evropské směrnice o přeshraničních převodech platí jednotně ve všech evropských členských státech. Podle ní poskytovatel platebních služeb plátce odpovídá za délku vzdálenost k poskytovateli platebních služeb příjemce. Za délku vzdálenost k připsání částky na účet příjemce odpovídá poskytovatel platebních služeb příjemce.

4.11 Články 60, 61 a 67 – stanovit realistické lhůty pro provedení příkazu

4.11.1 EHSV považuje za zásadní stanovit takové lhůty pro provedení příkazu, které budou na jedné straně výraznou optimalizací oproti dnešnímu stavu, na druhé straně však jejich technické provedení nebude spojeno s nepřiměřeně vysokými náklady, jež by pak vedly ke zvyšování cen v platebním styku.

4.11.2 Lhůty pro provedení příkazu stanovené v člancích 60 a 61 v délce jednoho pracovního dne (den přijetí plus 1 pracovní den) by vzhledem k současnému stavu za určitých okolností mohly být ještě příliš ambiciózní. Podle evropské směrnice o přeshraničních převodech dnes v přeshraničním platebním styku obvykle platí lhůta 6 pracovních dnů (den přijetí plus 5 pracovních dnů plus 1 den na připsání = 5 dní pro poskytovatele platebních služeb plátce na připsání na účet poskytovatele platebních služeb příjemce plus 1 den pro poskytovatele platebních služeb příjemce na připsání na účet příjemce), od které se však lze odchylnit. Celá řada regionálních a malých poskytovatelů platebních služeb namítá, že tento cíl nemohou splnit. Plánovaná (maximální) lhůta pro provedení příkazu (1 den pro poskytovatele platebních služeb plátce na připsání na účet příjemce) by představovala šestinu dosud povolené doby. Podle vyjádření poskytovatelů platebních služeb by bylo technické provedení spojeno rovněž s nepřiměřeně vysokými náklady a vedlo by neodvratně ke zvyšování cen v platebním styku. Evropské bankovníctví si samo stanovilo závazek (úmluva CREDEURO) k europlatbám, který předpokládá lhůtu pro provedení příkazu v délce nejvýše tří pracovních dnů a pro platební transakce v ostatních evropských měnách obvyklou lhůtu pro provedení platebních služeb v délce tří pracovních dnů.

4.11.3 V případě konkurenčních nevýhod pro regionální a menší poskytovatele platebních služeb EHSV doporučuje přiměřené přechodné období, přičemž se vychází ze lhůty pro provedení příkazu v délce 3 dnů. To by však nemělo mít vliv na možné stanovení kratších lhůt pro provedení příkazu v případě čistě vnitrostátních platebních transakcí (článek 64).

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy (Řím I)**

KOM(2005) 650 v konečném znění – 2005/0261 (COD)

(2006/C 318/10)

Dne 24. února 2006 se Rada, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ohledně věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Jednotný trh, výroba a spotřeba“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 26. července 2006. Zpravodajem byl pan FRANK VON FÜRSTENWERTH.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 191 hlasy pro, 1 hlasem proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Shrnutí závěrů a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor vítá záměr Komise poskytnout rámec koliznímu právu v oblasti smluvních závazkových vztahů v podobě evropského nařízení. Tím bude evropské kolizní právo dále důsledně rozvíjeno a zaplní se mezera v dosavadním systému komunitárního práva. Nařízení je prospěšné a nezbytné pro rozvoj jednotného evropského prostoru práva, neboť evropská dohoda o smluvním závazkovém právu z roku 1980 (dále jen „Římská úmluva“) <sup>(1)</sup>, která tuto látku dosud upravovala, vyžaduje novelizaci, která by kvůli vícestranné povaze dohody byla jen velmi nejistá, a bylo by možné k ní dospět pouze časově náročným jednáním, pokud vůbec.

1.2 Výbor Komisi povzbuzuje a současně ji vyzývá k co nejrychlejšímu uskutečnění tohoto záměru při zohlednění níže předložených návrhů, aby mohlo nařízení vstoupit v platnost.

1.3 Výbor vítá snahu Komise odstranit prostřednictvím plné harmonizace přetrvávající nedostatek vydávaných norem způsobený absencí evropského právního aktu v oblasti smluvního závazkového kolizního práva, který by byl pro členské státy závazný. Pro uživatele práva by to znamenalo podstatné zjednodušení. V budoucnosti by bylo možné vycházet z jedné normy, která by byla z důvodu bezprostřední platnosti nařízení ve všech členských státech stejná. Toto nařízení je nezbytným doplňkem k navrhovanému nařízení Řím II <sup>(2)</sup>, které se nachází v pokročilé fázi legislativního procesu. Společně vedou k tomu, že Unie bude mít poprvé k dispozici (rozsáhlý) ucelený režim kolizního práva pro závazkové právo.

1.4 Výbor vybízí zákonodárné orgány ES, aby přejaly následující návrhy změn:

- čl. 3 odst. 1 str. 3 by měl být změněn na vykládací pravidlo,
- čl. 3 odst. 3 by měl být upraven tak, aby dodatečná volba rozhodného práva v případě spotřebitelských smluv byla možná až po vzniku sporu,

<sup>(1)</sup> Římská úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy ze dne 19. června 1980. Platné znění: Úř. věst. C 27, 26.1.1998, s. 36 [není k dispozici v češtině].

<sup>(2)</sup> Dokument KOM (2006) 83 v konečném znění – 2003/0168 (COD).

— mělo by se přezkoumat, zda by pro specificky položené výjimečné případy mohl být účelnější méně přísný návazný předpis, než ustanovení čl. 4 odst. 1,

— mělo by se přezkoumat, zda a za jakých podmínek lze v rámci článku 5 poskytnout svobodu volby rozhodného práva i v případech, kdy obchodník vykonává svoji činnost v zemi spotřebitele nebo na ni svoji činnost zaměřil,

— čl. 22 písm. c) by mělo být vyškrtáno.

Práce na nařízení by měly být co nejdříve dokončeny, aby nařízení mohlo vstoupit v platnost.

1.5 Výbor bere s uspokojením na vědomí, že Irsko se dobrovolně připojí k nařízení. Vyjadřuje však své politování nad tím, že nebude platit ve Spojeném království a v Dánsku, neboť efekt harmonizace tím bude daleko nižší, než by mohl být. Žádá Komisi, aby učinila všechno pro to, aby směrnice platila resp. byla přejata i v těchto dvou zemích.

## 2. Obecné připomínky

### 2.1 Odůvodnění iniciativy

2.1.1 Tímto nařízením zavádí Komise v Evropské unii jednotné smluvní závazkové kolizní právo. Takové kolizní právo určitým způsobem existuje již od roku 1980, kdy se většina západoevropských států rozhodla uzavřít Římskou úmluvu. Od té doby přistoupily k této úmluvě další státy. Byla zvolena forma vícestranné smlouvy, neboť Smlouva o založení EHS tehdy neobsahovala žádný právní základ pro vydání příslušného právního aktu ES. Po čtvrtstoletí uplatňování Římské úmluvy se prosadil poznatek, že představovala skutečný krok vpřed a její řešení jsou v hrubých rysech použitelné dodnes. Přepřpracování a novelizace za účelem odstranění rozpoznávaných nedostatků je však žádoucí. Z důvodu vícestranné povahy Římské úmluvy by to bylo možné pouze jejím novým projednáním, které by bylo zdlouhavé a jeho výsledek nepředvídatelný. To však již není nutné, neboť Smlouva o ES dnes obsahuje právní základ pro vydání příslušného právního aktu ES (čl. 61. písm. c) a čl. 65 písm. b) Smlouvy o ES). Tato úprava by měla být napříště stejná



ve všech členských státech Unie, aby se zjednodušilo uplatňování práva. Za tímto účelem přichází jako právní nástroj v úvahu pouze nařízení.

2.1.2 Komise uspořádala v roce 2004 veřejné slyšení na základě zelené knihy z roku 2003<sup>(3)</sup>. V jeho rámci se široká většina vyslovila pro vydání nařízení. EHSV<sup>(4)</sup> a EP<sup>(5)</sup> se rovněž vyslovily pro přeměnu Římské úmluvy na evropské nařízení a její novelizaci.

## 2.2 Právně politické souvislosti

2.2.1 Na nařízení je třeba pohlížet v rámci činností Komise v oblasti občanského práva a občanského procesního práva, které jsou zaměřeny na vytvoření jednotného evropského prostoru práva a na zjednodušení přístupu občanů k právu. Výbor opakovaně zaujal stanovisko k celé řadě návrhů Komise<sup>(6)</sup>.

<sup>(3)</sup> Dokument KOM(2002) 654 v konečném znění [není k dispozici v češtině].

<sup>(4)</sup> Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k Zelené knize o přeměně Římské úmluvy z roku 1980 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy na nástroj Společenství a její modernizaci. INT/176 ze dne 29.1.2004.

<sup>(5)</sup> Usnesení Evropského parlamentu o výhledech na sblížení ustanovení procesních právních předpisů v občanskoprávních věcech v Evropské unii (KOM(2002) 654 – KOM(2002) 746 – C5-0201/2003 – 2003/2087(INI)), A5-0041/2004 [není k dispozici v češtině].

<sup>(6)</sup> Jako příklad lze uvést následující:

Nahrazení Bruselské úmluvy z roku 1968 nařízením Rady (ES) č. 44/2001, nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Úř. věst. L 12, 16.1.2001, s. 1 [není k dispozici v češtině]. Viz stanovisko EHSV, Úř. věst. C 117, 26.4.2000, s. 6 (zpravodaj: Malosse) [není k dispozici v češtině].

Nařízení o zavedení evropského exekučního titulu pro nesporné nároky, nařízení Rady (ES) č. 805/2004 ze dne 21. dubna 2004, kterým se zavádí evropský exekuční titul pro nesporné nároky, Úř. věst. L 143, 30.4.2004, s. 15 [úřední věstník není k dispozici v češtině, dokument je dostupný pod celexovým číslem 32004R0805]. Viz stanovisko EHSV, Úř. věst. C 85, 8.4.2003, s. 1 (zpravodaj: Ravoet) [není k dispozici v češtině].

Nařízení o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech v členských státech, nařízení Rady (ES) č. 1348/2000 ze dne 29. května 2000 o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Úř. věst. L 160, 30.6.2000, s. 37 [není k dispozici v češtině]. Viz stanovisko EHSV, Úř. věst. C 368, 20.12.1999, s. 47 (zpravodaj: Hernández Bataller) [není k dispozici v češtině].

Nařízení o spolupráci mezi soudy členských států v oblasti zajišťování důkazů ve věcech občanských a obchodních, nařízení Rady (ES) č. 1206/2001 ze dne 28. května 2001 o spolupráci mezi soudy členských států v oblasti zajišťování důkazů ve věcech občanských a obchodních, Úř. věst. L 174, 27.6.2001, s. 1 [není k dispozici v češtině]. Viz stanovisko EHSV, Úř. věst. C 139, 11.5.2001, s. 10 (zpravodaj: Hernández Bataller) [není k dispozici v češtině].

Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o konkurzních řízeních, nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o konkurzních řízeních, Úř. věst. L 160, 30.6.2000, s. 1 [není k dispozici v češtině]. Viz stanovisko EHSV, Úř. věst. C 75, 15.3.2000, s. 1 (zpravodaj: Ravoet) [není k dispozici v češtině].

Směrnice o spotřebitelských úvěrech (KOM(2002) 443 v konečném znění ze dne 11.9.2002 [není k dispozici v češtině]). Viz stanovisko EHSV, Úř. věst. C 234, 30.9.2003, s. 1 (zpravodaj: Pegado Liz) [není k dispozici v češtině].

Směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, Úř. věst. č. L 95, 21.4.1993, s. 29. Viz stanovisko EHSV, Úř. věst. C 159, 17.6.1991, s. 35 (zpravodaj: Hilkens) [není k dispozici v češtině].

Zelená kniha o řízení o evropském platebním rozkazu a opatřeních ke zjednodušení a urychlení soudních sporů o drobných pohledávkách (KOM(2002) 746 v konečném znění). K tomu viz stanovisko EHSV Úř. věst. C 220, 16.9.2003, s. 5 (zpravodaj: pan Dr. von Fürstenwerth) [není k dispozici v češtině].

Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se zavádí řízení o evropském platebním rozkazu. K tomu viz stanovisko EHSV Úř. věst. C 221, 8.9.2006 (zpravodaj: pan Pegado Liz).

2.2.2 Zvláštní pozornost si zaslouží záměr činnosti Komise v oblasti kolizního práva hmotného, tj. Komisí navrhované nařízení Řím II. Představuje přirozený doplněk k nařízení Řím I.

## 2.3 Právní základ/proporcionalita/subsidiarita/právní forma

2.3.1 Nařízení má za cíl harmonizovat kolizní normy v oblasti smluvního závazkového práva. Právním základem harmonizace kolizních norem je čl. 61 písm. c) ve spojení s čl. 65 písm. b) Smlouvy o ES. Komise je v této oblasti oprávněna jednat, je-li to nezbytné pro řádné fungování vnitřního trhu. Podle mínění Výboru tomu tak je, neboť harmonizace kolizních norem přispívá k zajištění rovných příležitostí pro hospodářské subjekty ve Společenství v přeshraničních případech, ke zvýšení právní jistoty, ke zjednodušení uplatňování práva a tím i k podpoře ochoty sjednávat přeshraniční obchody. Podporuje se vzájemné uznávání právních aktů, neboť jejich obsahová správnost je pro příslušníky jiných členských států okamžitě rekonstruovatelná.

2.3.2 Těchto cílů nelze dosáhnout pomocí vnitrostátních opatření jednotlivých členských států. Vyžadují zásahy Unie. Opatření na úrovni EU odpovídá zásadám subsidiarity a proporcionality (článek 5 Smlouvy o ES).

2.4 Komise právem zvolila formu nařízení, neboť tak členské státy nebudou mít žádný prostor pro provádění, který poskytuje směrnice. Takový prostor by měl za následek právní nejistotu, a tomu je třeba zabránit.

## 3. Konkrétní připomínky

### 3.1 Věcná působnost, použití práva třetí země (články 1 a 2)

3.1.1 Nařízení má upravovat kolizní právo závazkových smluv v oblasti **občanského a obchodního práva** (čl. 1 odst. 1). Zákonodárce se může opřít o terminologii užívanou v nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (článek 1), kterou používá i navrhované nařízení Řím II, neboť má pevně stanovený obsah. Z toho vyplývá vynětí daňových, celních a správních věcí. Jeho zmínění je tedy nadbytečné, avšak neškodné.

3.1.2 Nařízení neupravuje celé občanské kolizní právo, a to v neposlední řadě proto, že by mohlo být v konkrétních případech použitelné pro posouzení soudního sporu v oblasti smluvního závazkového práva. Zákodárce si počíná dobře, když není příliš citlivý a neohrožuje tak proveditelnost návrhu. Vynětí otázek týkajících se osobního stavu, způsobilosti fyzické osoby k právům a právním úkonům (čl. 1 odst. 2 písm. a)) je tedy oprávněné, neboť kvůli svým společenským aspektům je tato látka v kolizním právu tradičně upravena samostatnými nástroji (dosud téměř výhradně vícestranné dohody<sup>(7)</sup>). Z podobných důvodů se uvádí, resp. by mělo být upraveno v samostatných právních aktech, **vynětí závazků vyplývajících z rodinných vztahů a z vyživovací povinnosti, jakož i z majetkových vztahů, manželství, dědictví a závětí** (čl. 1 odst. 2 písm. b) a c)).

3.1.3 Vynětí **směnek, šeků a cenných papírů** (čl. 1 odst. 2 písm. d)) vyplývá z jejich uspokojivé úpravy ve zvláštních dohodách<sup>(8)</sup>, které přesahují rámec Společenství a jejichž existence by neměla být ohrožována.

3.1.4 Vynětí **rozhodčích smluv a dohod o volbě soudu** (čl. 1 odst. 2 písm. e)) vyplývá z jejich příslušnosti k pravidlům občanského soudního řízení, kde by mohly být v této věcné souvislosti upraveny lépe a částečně jsou upraveny i dohodami nad rámec Společenství. Totéž platí pro **dokazování a soudní řízení** (čl. 1 odst. 2 písm. h)).

3.1.5 Vyloučení skutkových podstat **sdržení a obchodních společností** resp. práva právnických osob v čl. 1 odst. 2 písm. f) je nevyhnutelné, protože otázky v něm zmíněné souvisejí natolik úzce se stanovami společnosti, že by v této věcné souvislosti měly být upraveny. Zvláštním předmětem angloamerického práva jsou „**trusty**“. Ty byly vyňaty již v Římské úmluvě (čl. 1 odst. 2 písm. g)). Nařízení se tím správně řídí (čl. 1 odst. 2 písm. g)).

3.1.6 Vynětí **závazků vyplývajících z předmluvního vztahu** (čl. 1 odst. 2 písm. i)) se vztahuje na deliktní závazky. Patří do navrhovaného nařízení Řím II a jejich vyloučení je proto oprávněné.

3.1.7 Výbor bere s uspokojením na vědomí, že **Irsko** se dobrovolně připojí k nařízení. Vyjadřuje však své politování nad tím, že se **Spojené království** k tomuto kroku neodhodlalo. V **Dánsku** nařízení platit nebude (čl. 1 odst. 3 ), dokud mezi Dánskem a Společenstvím nedojde k podpisu odpovídající dohody, ve které bude sjednána platnost, nebo Dánsko dobrovolně nepřevezme nařízení do svého vnitrostátního práva. Výbor žádá Komisi, aby učinila všechno pro to, aby směrnice

(7) Srovnej různé Haagské úmluvy, například o rozsahu platnosti zákonů v oblasti uzavírání manželství ze dne 12. června 1902, o právu použitelném na vyživovací povinnost vůči dětem ze dne 24. října 1956, o právu použitelném na uznávání a výkon rozhodnutí o vyživovací povinnosti ze dne 2. října 1973 atd.

(8) Ženevská úmluva ze dne 7. června 1930 o jednotném zákonu směnečném a Ženevská úmluva ze dne 19. března 1931, která stanoví jednotné šekové právo.

platila resp. byla přejata i v těchto dvou zemích. Neúčastí jednotlivých členských států by byl zmařen cíl celoevropského sjednocení kolizního práva, který nařízení sleduje. Bylo by politováníhodné, kdyby se ve vztahu k nim musela nadále používat Římská úmluva, neboť Římská smlouva a nařízení Řím I se budou obsahově lišit. Podle toho, před kterým soudem se v budoucnosti budou řešit jednotlivé případy, což bude navzdory platnosti nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Bruselské úmluvě a Luganské úmluvě do určité míry náhodné, může to vést k tomu, že by o jednom a též případě mohlo být rozhodnuto různě. Tato okolnost by pro Společenství byla jen těžko snesitelná.

3.1.8 Nařízení stanoví rozhodné právo bez ohledu na to, zda jde o **právo členského státu** nebo **třetího státu** (článek 2). Řídí se tak uznávaným standardem kolizního práva, jež odmítá diskriminaci jiných právních řádů. Výbor toto vítá. Pokud je správné, že návazné prvky přiřazují určitému právnímu systému k řešení určitou skutkovou podstatu, pak nemůže být rozdílem v tom, zda se přitom jedná o právní řád Společenství či nikoliv.

### 3.2 Obecná návazná pravidla (články 3 a 4)

3.2.1 Čl. 3 odst. 1 v zásadě prohlašuje za rozhodné to právo, které si strany zvolí. Výbor tuto úpravu vítá, neboť zohledňuje zásadu **smluvní volnosti**, kterou se řídí smluvní závazkové právo, a odpovídá uznávanému standardu mezinárodního soukromého práva. Předpis do velké míry odpovídá úpravě čl. 3 odst. 1 Římské úmluvy, která je obecně považována za přiměřenou. Výbor toto vítá. Spatřuje však nebezpečí, že by se soudy při praktickém provádění předpisu mohly snažit najít domnělou vůli stran, aniž by k tomu měly dostatečné důvody. Tomu by se mělo zamezit. Nabízí se možnost toto vyjasnit v bodech odůvodnění (č. 7). Čl. 3 odst. 3 jde dokonce při zdůrazňování svobodné volby rozhodného práva tak daleko, že smluvní strany si mohou kdykoli určit jiné rozhodné právo. Výbor to v zásadě vítá, spatřuje v tom však možné nebezpečí pro ochranu spotřebitele, který by si nemusel plně uvědomovat dosah tohoto jednání. Výbor navrhuje připustit dodatečnou volbu rozhodného práva u spotřebitelských smluv – obdobně jako u ustanovení o dohodách o volbě příslušného soudu (čl. 17 odst. 1 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti soudů a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanskoprávních a obchodních věcech) – teprve po vzniku sporu, neboť spotřebitel pak bude varován a bude jednat obezřetněji.

3.2.2 Čl. 3 odst. 1 třetí věta na základě **dohody** mezi stranami o **volbě soudu předpokládá** (pokud strany neučinily žádnou výslovnou volbu), že se strany dohodly na použití **práva státu, ve kterém se bude konat soud**. Tato úprava odráží úsilí o soulad fóra a práva. Soulad obvykle zjednodušuje vynesení rozsudku. Výbor však chová pochybnosti, zda takto přísně stanovené pravidlo nebude omezovat vůli stran. Vhodnější by bylo toto pravidlo zmírnit a formulovat ho pouze jako vykládací pomůcka v rámci druhé věty, kupříkladu následovně:

*„Přitom je třeba zohlednit zejména dohodu stran v otázce volby příslušného soudu.“*

3.2.3 Jedním aspektem by se Výbor rád zabýval podrobněji, neboť má velký význam pro budoucnost evropského prostoru práva, totiž možným vytvořením tzv. **fakultativního nástroje** resp. 26. režimu ze strany Evropského společenství. Tím se rozumí stranami volitelný občanskoprávní řád Společenství, o jehož tvorbě se momentálně diskutuje a jehož předstupněm by mohl být společný referenční rámec (CFR), na němž se v současné době pracuje. Čl. 3 odst. 2 obsahuje doložku, která stranám umožňuje volbu takového nadnárodního právního řádu. To v mezinárodním soukromém právu dosud není samozřejmé a Výbor to jednoznačně vítá. Smluvní strany by pak mohly poprvé použít vzorové smlouvy do značné míry jednotné pro celou Evropu, což by znamenalo velký pokrok v dokončení vnitřního trhu <sup>(9)</sup>.

3.2.4 Čl. 4 odst. 1 obsahuje **pravidla o rozhodném právu** pro řadu závazkových smluv, která jsou obsahovým doplněním úpravy čl. 4 odst. 2 nařízení, která byla převzata z Římské úmluvy. Při platnosti Římské úmluvy by tato pravidla vyplynula až z výkladu čl. 4 odst. 2 Římské úmluvy. Na úpravu, kterou nyní Komise navrhla, lze sice pohlížet jako na přínos z hlediska právní jistoty, jenž je však vykoupen za cenu strnulé a nepružné úpravy, která nepřipouští odchylky, ani když by v konkrétním případě mohly být odůvodněné. Výbor se obává, že tento krok zpět oproti Římské úmluvě může mít negativní dopad, neboť si lze představit i případ, kdy přísná návaznost, která je stanovena v návrhu, výjimečně nepovede k přiměřenému řešení. Bylo by myslitelné, že v takových výjimečných případech by možné uplatnění přiměřenějšího práva ze strany soudce mohlo vést k uspokojivému řešení. Toto odchýlení se od pravidla přirozeně v žádném případě nesmí vést k libovolné volbě rozhodného práva, a proto bude muset být velmi pečlivě zvažováno a v rozsudku velmi pádně odůvodněno, aby bylo učiněno zadost cíli vysoké právní jistoty a předvídatelnosti s ohledem na rozhodné právo. Výbor doporučuje přezkoumat, zda by v souvislosti s těmito úvahami byla vhodná změna v nařízení.

3.2.5 Výbor chápe snahu Komise vyjádřenou v čl. 4 odst. 1 písm. f). Chtěl by však poukázat na skutečnost, že četná **práva**

<sup>(9)</sup> Pokud by někdy mělo dojít k uskutečnění fakultativního nástroje resp. 26. režimu, činil by si nárok na to být nejlepším občanským právem, které si lze představit. V případě jeho sjednané platnosti by v důsledku toho (jinak, než je tomu u volby vnitrostátního práva) již nebylo nutné provádět zásahy a úpravy z důvodu imperativních ustanovení (nebo také „veřejného pořádku“ – **článek 20**) jednotlivých států. Volba fakultativního nástroje musí naopak vést ke zcela neomezenému použití tohoto souboru norem, neboť bude odrážet všeobecně uznávaný standard v Evropské unii. Jelikož již čl. 3 odst. 2 v podstatě dává možnost této volby rozhodného práva, měly by být v důsledku toho i zde vytvořeny předpoklady pro využití výhod fakultativního nástroje. Mělo by se výslovně stanovit, že v případě dohody o použití nadnárodního právního řádu je **článek 8** bezpředmětný (to platí obdobně i pro „veřejný pořádek“ – **článek 20**).

**průmyslového vlastnictví** jsou kvůli způsobu svého odůvodnění převoditelná za jiných podmínek, než podle práva platného v místě obvyklého bydliště oprávněné osoby. Jelikož čl. 4 odst. 1 neobsahuje žádné určení práva **obvyklého bydliště při odůvodnění právního vztahu**, může změna stanov na základě dodatečného přeložení obvyklého bydliště oprávněné osoby v takovýchto případech vést k problémům ohledně právního základu ochranného práva. Výbor vybízí Komisi, aby se tomuto problému věnovala a navrhla odpovídající řešení.

### 3.3 Zvláštní návazná pravidla (články 5 až 17)

3.3.1 Článek 5 představuje zásadní revizi pravidel Římské úmluvy pro **spotřebitelské smlouvy**, která jsou často považována za málo srozumitelná a vyžadují přezkum. Výbor zastává názor, že Komise se ubírá správným směrem, neboť komplexní použití dvou různých právních ráďů na jeden a týž případ, které vyžaduje článek 5 Římské úmluvy, nebude v budoucnu možné. Spotřebitel, který uzavírá smlouvy s obchodníkem, nepochybně potřebuje ochranu kolizního práva. Tu lze v zásadě zajistit použitím **práva členského státu, v němž má spotřebitel obvyklé bydliště** (čl. 5 odst. 1), neboť to je právní řád, který spotřebitel (v nejlepším případě) zná, jehož řeči rozumí a ke kterému může nejsnáze nalézt odbornou konzultaci. Navržené znění navíc požaduje, aby byla podnikatelská činnost zaměřena na zemi, ve které má spotřebitel obvyklé bydliště, nebo aby v ní byla vykonávána. Tím se (po vzoru Římské úmluvy) vychází vstříc zájmům obchodníka – neboť ten se bude chtít dohodnout na použití svého domovského práva, které je pro něj pohodlnější – a to tak, že mu to ve zbývajících případech bude umožněno. Výbor si však klade otázku, zda je skutečně nutné, aby byla stranám v případě spotřebitelských smluv ve smyslu odstavce 2 zcela odebrána možnost volby rozhodného práva. Výbor naopak považuje za pravděpodobné, že by z možnosti volby rozhodného práva měli prospěch i spotřebitelé, přinejmenším budou-li přijata určitá ochranná opatření, která jakožto nezkušená a slabá smluvní strana bezpochyby potřebují. Výbor proto doporučuje, nechť Komise tento předpis znovu ve vylouženém smyslu přezkoumá.

3.3.2 Úprava individuálních **pracovních smluv** (článek 6) je důsledkem zvláštní potřeby ochrany zaměstnanců. Úprava spočívá v převzetí článku 6 Římské úmluvy doplněného o úpravy přiměřeně zohledňující další vývoj vztahů v oblasti závislé činnosti. Vložení slov „z níž“ vyplývá z přízpusobení se judikatuře ESD k článku 18 Bruselské úmluvy. Z nedostatku skutečně věrohodné definice v samotném nařízení nebo vysvětlení v odůvodnění si však Výbor klade otázku, co se rozumí pod „dočasným“ výkonem práce v jiné zemi (čl. 6 odst. 2 písm. a)). Tento nedostatek musí být bezpodmínečně odstraněn, neboť

okolnost, že práce je vykonávána „dočasně“, má rozhodující význam jakožto kritérium návaznosti. Nedostatek nelze odstranit ani uplatněním článku 2 směrnice o vysílání pracovníků<sup>(10)</sup>, neboť ani ta neobsahuje žádnou přesnou definici. Dále si Výbor umí jen stěží představit, proč by měl být nutný předpis o území, „které nepodléhá státní suverenitě“ (čl. 6 odst. 2 písm. b)). Možná se tím míní vrtné plošiny v mezinárodních vodách. To by mělo být vyjasněno přinejmenším v důvodové zprávě.

3.3.3 Článek 7 se zabývá **zákonným zastupováním**, které je v Římské úmluvě upraveno pouze částečně, a neupravuje právní vztah mezi zprostředkovatelem a třetí stranou. Zdá se, že je na čase tuto mezeru uzavřít (čl. 7 odst. 2). Na otázku, které právo by se zde mělo použít, lze těžko odpovědět, neboť ve hře jsou jak zájmy zprostředkovatele, tak i třetí strany. Třetí strana by obvykle v případě překročení plné moci nebo jednání bez plné pomoci na straně zprostředkovatele mohla vyžadovat více ochrany. Navržené znění se snaží zohlednit zájmy obou stran, a proto s ním Výbor souhlasí.

3.3.4 Oblast **imperativních ustanovení** je složitá, neboť výsledky volby rozhodného práva stran by neměly být narušovány více, než je nezbytně nutné, a použití práva by pokud možno nemělo být ztěžováno platností předpisů, které se nevztahují na statut smlouvy. Článek 8 v podstatě odpovídá čl. 7 odst. 2 Římské úmluvy. S ohledem na příslušnou judikaturu SDES<sup>(11)</sup> nařízení uvádí právní definici imperativních ustanovení a dodává jim platnost. Pro uživatele práva jsou takovéto případy spojeny se ztížením, že se v jednom případě porušuje jednotnost základu pro posouzení při rozhodování popř. se musí použít předpisy, které nejsou v souladu nebo si dokonce zcela odporují a které ve výsledném efektu musí být navzájem uvedeny do souladu. To je časově náročné, po právní stránce složité a zvyšuje to právní nejistotu. Výbor však vzhledem ke stavu harmonizace národních právních řádů nevidí možnost, jak by bylo možné od toho v zásadě upustit, zvláště když i ve vědě převažuje souhlas s použitím těchto předpisů v případech kolizního práva.

3.3.5 Následující články 10 až 17 jsou z pohledu Výboru většinou neproblematické a nevyžadují podrobný komentář, zejména ne tam, kde se pouze přebírají ustanovení Římské úmluvy.

3.3.6 Článek 10 (**formální platnost smlouvy**) splňuje vzhledem k rostoucímu počtu smluv uzavíraných na dálku potřebu zjednodušit pravidla formální platnosti smluv nebo jednostranných právních úkonů tím, že zavádí další kolizní kritéria.

<sup>(10)</sup> Směrnice Evropského parlamentu a Rady 96/71/ES ze dne 16. prosince 1996 o vysílání pracovníků v rámci poskytování služeb, Úř. věst. L 18, 21.1.1997, s. 1.

<sup>(11)</sup> Rozsudek C-369/96 a C-374/96 ze dne 23. listopadu 1999.

3.3.7 **Postoupení pohledávek a smluvní subrogace** která je v některých právních řádech známa jako právní úkon mezi postupitelem a postupníkem a třetí osobou, která převezme práva věřitele splacením jeho pohledávky, plní z ekonomického hlediska stejný účel<sup>(12)</sup>. Je správné, aby článek 13 upravoval obojí. Článek 13 odst. 3 zavádí novou kolizní normu, která upravuje otázku, podle jakého právního řádu se posuzuje možnost postoupení nebo subrogace třetími osobám. Opírá se přiměřeně o vzor Úmluvy OSN o postoupení pohledávek v mezinárodním obchodě ze dne 12. prosince 2001

3.3.8 Článek 14 obsahuje kolizní pravidla pro **zákonnou subrogaci**. Většina právních řádů ji zná. Kolizní pravidlo je tedy nutné. Článek 15 doplňuje článek 14 o kolizní pravidlo pro zákonnou subrogaci při **větším počtu dlužníků, kteří ručí společně a nerozdílně**. Nabízelo by se shrnout tuto tematiku do článku 14 nařízení, není to ale nezbytně nutné.

### 3.4 Jiná ustanovení/Závěrečná ustanovení (články 18 až 24)

3.4.1 Témata pojednaná v kapitolách III a IV nařízení jsou převážně technické předpisy, které odpovídají obecnému standardu kolizního práva, jež nevyžaduje detailní komentář. Platí to především pro článek 19 (vyloučení zpětné působnosti), jež odpovídá článku 15 Římské úmluvy, článek 21 (státy s více právními systémy), jež odpovídá článku 19 Římské úmluvy, článek 20 (veřejný pořádek), jež odpovídá článku 16 Římské úmluvy, a článku 23 (vztah k stávajícím mezinárodním úmluvám), jež odpovídá článku 21 Římské úmluvy.

3.4.2 **Obvyklé bydliště** (článek 18) osoby hraje v dnešním mezinárodním soukromém právu ústřední roli z hlediska návaznosti. Zatímco je určení obvyklého bydliště fyzických osob neproblematické, mohou u právnických osob vzniknout pochybnosti. Nařízení je adekvátně odstraňuje tím, že za rozhodující kritérium prohlašuje správní ústředí. Převzetí článku 60 nařízení Rady (ES) č. 44/2001 o příslušnosti soudů a uznávání výkonu soudních rozhodnutí v občanskoprávních a obchodních věcech by nebylo přiměřené, protože toto nařízení se obecně zaměřuje na místo pobytu, nikoliv na obvyklé bydliště. Kromě toho by v ní nabízené trojí řešení vedlo k menší právní jistotě.

3.4.3 Čl. 22 písm. c) je málo srozumitelný. Zřejmě chce stanovit, že **právní akty**, které Společenství **přijme později**, by mohly případně obsahovat **vlastní kolizní pravidla**, která mají přednost před použitím tohoto nařízení. Dosažený stav sjednocování mezinárodního soukromého práva by však měl být zachován i v budoucnosti. Je třeba zabránit roztržštění různých pramenů práva s obsahově rozdílnými ustanoveními. Vystaně-li v budoucnu potřeba zvláštních předpisů, měly by být začleněny do nařízení.

Výbor navrhuje písmeno c) vyškrtnout.

<sup>(12)</sup> Poznámka: To vyplývá pouze z francouzského znění návrhu, německé znění to z nepochopitelných důvodů neuvádí, jelikož příslušný právní institut v německém právu neexistuje. Avšak pro úplnost by to mělo být alespoň popsáno.

### 3.5 Příloha I

3.5.1 Příloha v odrážkách 3 a 4 uvádí druhou směrnici „o neživotním pojištění“ a druhou směrnicí „o životním pojištění“. Nehledě na skutečnost, že poslední jmenovaná směrnice byla zrušena a míjí se zde zřejmě směrnice o životním pojištění<sup>(13)</sup>, která ji nahradila, jsou obě odrážky problematické. Výbor sice nejde tak daleko, aby požadoval obě odrážky vyškrtnout. Chtěl byl však Komisi důrazně upozornit na velké problémy, které může návrh způsobit. Promarní se tím velká příležitost ke zjednodušení a harmonizaci kolizního práva a k vyřešení problémů dotčeného odvětví. Ve spojení s čl. 22 písm. a) by třetí a čtvrtá odrážka přílohy I vedly k tomu, že nařízení by nebylo možné použít na kolizní právo (přímých nebo prvo-) pojistných smluv<sup>(14)</sup> na rizika umístěná ve Společenství, neboť to je upraveno ve jmenovaných směrnicích.

3.5.2 Kolizní právo pojistných smluv na rizika umístěná mimo Společenství, kolizní právo pojistných smluv na rizika umístěná ve Společenství (avšak pouze byla-li smlouva uzavřena s pojistitelem mimo EU) a kolizní právo zajišťovacích smluv však do nařízení spadá. To by do nekonečna prodlužovalo stav, který již způsobil zmatky mezi uživateli práva<sup>(15)</sup>. Od doby vydání směrnic o pojištění se kolizní právo pojistných smluv obsahově liší od obecného kolizního práva závazkových smluv (čl. 1 odst. 3 Římské úmluvy), i když pojistné smlouvy patří rovněž mezi závazkové smlouvy. Pro tento rozdíl neexistovaly žádné věcné důvody, vyjma toho, že v době uzavírání Římské úmluvy ještě nebyly zahájeny práce na směrnicích o pojištění druhé generace a před úpravou kolizního práva se považovalo za vhodné vyčkat, jaký dojem bude činit rámec právního dozoru<sup>(16)</sup>. To je neobvyklé.

3.5.3 Předpisy mezinárodního soukromého práva představují ve směrnicích, které jsou utvářeny rámcem právního dozoru,

cizí těleso. Nezasvěcený uživatel práva by je tam neočekával. Mezinárodní soukromé právo v oblasti pojišťovnictví je zkomplikováno členěním na různé horizontální prameny práva vztahující se k určité oblasti. Z důvodů právní systematičnosti je žádoucí je sloučit a zrušit zvláštní předpisy.

3.5.4 Obsahově nezměněné převzetí mezinárodního soukromého práva ze směrnic do nařízení Řím I se nezdá užitečné. Zůstal by zachován stav, kdy bez jakéhokoli věcného důvodu platí různé právní režimy pro pojistné smlouvy na rizika umístěná mimo Společenství i ve Společenství. Odkaz na dozorčí právo to nemůže ospravedlnit. Dohled nad pojistiteli se uskutečňuje v souladu se zásadou země původu a u přeshraničního obchodu beztak obvykle vede k rozporu mezi dozorem a umístěním rizika. To je stejné u pojistných smluv na rizika umístěná v EU i mimo ní. Bylo by užitečné podřídit pojistné smlouvy na rizika umístěná ve Společenství obecnému návaznému režimu nařízení. Díky návaznosti nařízení na zvolené právo by pojišťovnictví a jeho klienti z nespotebítelských oblastí v budoucnosti získali vítané větší možnosti volby právního řádu. Na základě rozumné volby právního řádu z hlediska smluvního práva by bylo možné nabízet celoevropsky identické výrobky, takže by odpadla značná potřeba vývoje výrobků. Ten v minulosti vedl k tomu, že volný pohyb služeb pojistitelů nebyl až na krytí závažných rizik téměř vůbec využíván. S ohledem na volbu rozhodného práva vyžadují i v pojišťovnictví velkou míru ochrany pouze spotřebitelé. Skupiny osob provozujících živnost a osob samostatně výdělečně činných, které byly na rozdíl od nich dosud chráněny sice zanedbatelně, ale neměly zcela svobodnou volbu rozhodného práva, nevyžadují žádnou zvláštní ochranu. Mají dostatek obchodních zkušeností na to, aby pochopily, jaká rizika podstupují, když upouštějí od svého domovského právního řádu, resp. aby poznaly, že potřebují právní konzultaci.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(13)</sup> Směrnice Evropského parlamentu a Rady č. 2002/83/ES ze dne 5. listopadu 2002 o životním pojištění, Úř. věst. L 345, 19.12.2002, s. 1 [úřední věstník není k dispozici v češtině].

<sup>(14)</sup> Narozdíl od zajišťovacích smluv.

<sup>(15)</sup> Situace je momentálně následující: podle čl. 1 odst. 3 Římské úmluvy se úmluva nevztahuje na pojistné smlouvy, jedná-li se o přímé pojistné smlouvy, avšak pouze v případě umístění rizika v EU. Ze samotné Římské úmluvy nevyplývá, kdy tomu tak je, avšak ze směrnic o pojištění ano. Jedná-li se o zajišťovací smlouvy nebo je-li riziko umístěno mimo EU, pak Římská úmluva platí.

<sup>(16)</sup> *Giuliano/Lagarde*, zpráva o dohodě o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, Úř. věst. C 282, 31.10.1980, s. 13 [není k dispozici v češtině].

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o schvalování typu motorových vozidel s ohledem na emise a na přístup k informacím o opravách vozidla, kterým se mění směrnice 72/306/EHS a směrnice .../.../ES**

KOM(2005) 683 v konečném znění – 2005/0282 (COD)

(2006/C 318/11)

Dne 31. ledna 2006 se Rada, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ohledně věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Jednotný trh, výroba a spotřeba“, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 12. července 2006. Zpravodajem byl pan RANOCCHIARI.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 180 hlasy pro, 3 hlasy proti a 11 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vyjadřuje svůj souhlas s nutností podpořit neustálé snižování hodnot emisí z osobních automobilů prostřednictvím právních předpisů, které zavádějí postupně stále náročnější cíle. Vítá proto návrh Komise, který představuje další krok tímto směrem.

1.2 EHSV kromě toho souhlasí s rozhodnutím Komise zvolit nařízení místo směrnice a s legislativním postupem, který předpokládá přijetí nařízení v procesu spolurozhodování doplněného nařízením zabývajícím se techničtějšími hledisky, které bude vypracováno za pomoci regulativního výboru (postup projednávání ve výboru).

1.3 EHSV musí nicméně zdůraznit, že návrh nařízení ve stávajícím znění vytváří značné problémy jak pro průmysl, tak pro úřady členských států pověřené schvalováním a registrací osobních automobilů.

1.3.1 EHSV zejména doporučuje znovu zvážit data, kdy vstoupí v platnost nové předpisy obsažené ve zmíněném návrhu, a stanovit je na 1. leden 2010 (pro schvalování nových typů automobilů) a 1. leden 2011 (pro nové registrace), případně na 36 a 48 měsíců po vyhlášení nových nařízení v Úředním věstníku EU. EHSV dále doporučuje zachovat další období jednoho roku u vozidel N1 <sup>(1)</sup> třídy II a III.

1.3.2 EHSV souhlasí s limity navrženými pro vozidla s naftovým motorem. Vznáší ale pochybnosti, je-li opravdu nutné dále snižovat limity pro vozidla s motorem poháněným benzínem nebo plynnými palivy.

<sup>(1)</sup> Vozidla kategorie N jsou taková, která mají alespoň 4 kola a slouží k přepravě nákladů. Dělí se do 3 tříd (N1, N2 a N3) na základě maximální hmotnosti: N1 < 3 500 kg, N2 < 12 000 kg, N3 > 12 000 kg. Třída N1 se opět na základě hmotnosti dále dělí do tří podtříd (N1, N1I a N1II).

1.3.3 EHSV považuje za správné zachovat výjimku, která umožňuje stanoveným vozidlům pro přepravu cestujících kategorie M1 <sup>(2)</sup>, jež plní specifické funkce nebo jsou pracovními prostředky (např. minibus), aby byla schválena podle limitů pro lehká užitková vozidla (N1). Vyzývá proto Komisi, aby zavedla přesnější a více omezující definici těchto vozidel, než uvádí stávající směrnice.

1.3.4 EHSV doporučuje, aby se zamezilo tomu, že navrhované nařízení bude obsahovat předpisy, kterými se správněji zabývají jiná nařízení nebo jiné směrnice, které jsou již ostatně v platnosti.

1.3.5 EHSV konečně vyzývá Komisi, aby se znovu zabývala těmi body v textu návrhu, které mohou vyvolat pochybnosti administrativní povahy, a využila přitom za tímto účelem podpory národních expertů, kteří se denně setkávají s problémy souvisejícími se schvalováním typu osobních automobilů a jejich registrací.

## 2. Důvody a právní rámec

2.1 Emise z motorových vozidel (vozidla M1) a z lehkých užitkových vozidel (vozidla N1) jsou doposud upraveny směrnicí 70/220/EHS a jejími následnými změnami. Poslední aktualizace, obecně známé jako Euro 4 <sup>(3)</sup>, vstoupily v platnost 1. ledna 2005 pro nové typy vozidel, případně 1. ledna 2006 pro nové registrace.

<sup>(2)</sup> Za vozidla kategorie M se považují vozidla, která mají alespoň 4 kola a slouží k přepravě cestujících. Dělí se na 3 třídy (M1, M2, M3) na základě počtu míst a na základě jejich maximální hmotnosti: M1 < 9 míst, M2 > 9 míst a < 5 000 kg, M3 > 9 míst a > 5 000 kg.

<sup>(3)</sup> Úř. věst. L 350 ze dne 28.12.1998, směrnice 1998/69/ES.

2.2 Předkládaný návrh stanovuje, že legislativní předpisy týkající se emisí z motorových vozidel mají být zpřísněny přijetím nařízení, které nahradí stávající směrnici. Tento výběr právního nástroje má své opodstatnění v přímém uplatnění nařízení ze strany členských států, a tím i v něm určených cílů, a v tom, že je zde menší potřeba provést jeho převedení do vnitrostátního práva, která je směrnici naopak vlastní. Nové nařízení zároveň zrušuje existující směrnice.

2.3 Komise navrhuje přijetí legislativního postupu, který se ubírá dvěma souběžnými směry:

- a) nařízení (navržené jako nařízení Evropského parlamentu a Rady), které definuje obecné zásady a které bude schváleno v rámci postupu spolurozhodování (návrh v postupu spolurozhodování),
- b) nařízení, které definuje technické detaily provádění a které bude přijato Komisí za přispění výboru pro přizpůsobení se technickému pokroku (návrh v postupu projednávání ve výboru).

2.4 K návrhu bylo kromě toho dodatečně zveřejněno také posouzení hospodářských dopadů navrženého nařízení, a tím odhad nákladů na opatření, která mají být na vozidlech provedena, aby byla v souladu se stanoveným snížením emisí.

### 3. Obsah návrhu

3.1 Návrh nařízení, které je ve slangu Společenství známé jako „Euro 5“, se vztahuje na osobní automobily a lehká užitková vozidla na benzín, zemní plyn, LPG a naftu a stanovuje mezní hodnoty emisí znečišťujících látek, jež Komise kdysi považovala za prioritní, tedy pevných částic (PM), oxidů dusíku ( $\text{NO}_x$ ), oxidu uhelnatého (CO) a uhlovodíků (HC).

3.2 Návrh zejména určuje limity emisí z výfuku vozidel se zážehovým motorem (na benzín a plynná paliva) a dieselových vozidel, a to podle následujícího schématu:

- benzínový nebo plynový pohon: navrhuje se snížení  $\text{NO}_x$  a HC o 25 %,
- naftový pohon: navrhuje se snížení emisí pevných částic o 80 %, což znamená, že do vozidel bude nutné instalovat filtr částic (DPF). Plánuje se také snížení emisí  $\text{NO}_x$  o 20 %,
- Komise potom doplní návrhy na limity emisí z výfuku o pravidla týkající se životnosti systémů pro řízení emisí, ověření způsobilosti provozovaných vozidel, palubních diagnostických systémů (OBD), emisí způsobených vypařováním, emisí při volnoběhu, emisí z klikové skříně, kouřivosti a měření spotřeby paliva.

3.3 Komise nakonec stanoví opatření na zpřístupnění informací o opravách vozidel i zájemcům mimo autorizované autoopravny. Tyto informace by podle návrhu měly být přístupné prostřednictvím internetových stránek ve standardizovaném formátu, který vypracoval mezinárodní technický výbor (norma OASIS<sup>(4)</sup>).

3.4 Komise navrhuje, aby se nařízení vztahovalo na:

- osobní automobily a lehká užitková vozidla třídy I, a to 18 měsíců po vyhlášení nařízení v Úředním věstníku EU pro nové modely, případně 36 měsíců po tomto datu pro všechna nově registrovaná vozidla,
- lehká užitková vozidla třídy II a III, a to 30 měsíců pro nové modely a 48 měsíců pro všechna nově registrovaná vozidla,
- pro osobní automobily by to mohlo znamenat případné zavedení navrhovaných norem během první poloviny roku 2008.

### 4. Obecné hodnocení

4.1 EHSV vítá volbu Komise zvolit nařízení místo směrnice. Nařízení se takto bude moci okamžitě a současně provádět ve všech členských státech, protože nebude nutné jeho převedení do vnitrostátního práva.

4.2 EHSV souhlasí s novým legislativním postupem ve dvou paralelních směrech, ale zároveň upozorňuje na nutnost, aby obě nařízení, jedno pocházející z postupu spolurozhodování, druhé z postupu projednávání ve výborech, byla současně vyhlášena v Úředním věstníku. Průmysl potřebuje obě nařízení, aby dokončil praktické využití technických řešení, která je třeba přijmout, aby se vyhovělo novým předpisům.

4.3 EHSV se vyjadřuje kladně k záměru zavést přísnější limity emisí dieselových vozidel.

4.4 EHSV shledává, že technologie ke snížení emisí pevných částic (PM) z vozidel se vznětovým motorem je již dostupná a že navržené mezní hodnoty znamenají její obecné využívání.

4.5 Pokud jde o posouzení hospodářského dopadu navrženého nařízení, EHSV má naopak značné pochybnosti:

(<sup>4</sup>) OASIS, Organization for the Advancement of Structured Information Standards.

- především ve značném protikladu ke způsobu práce programu CAFE <sup>(5)</sup> (čistý vzduch pro Evropu) nebyly zpřístupněny žádné výsledky získané pomocí modelů použitých pro hodnocení vztahů mezi náklady a účinností zákroků, které je třeba provést v různých odvětvích, které způsobují znečištění ovzduší, jak doporučila skupina CARS 21 <sup>(6)</sup>,
- posouzení hospodářského dopadu uvádí pouze dodatečné náklady v důsledku vstupu v platnost nových limitů emisí z osobních automobilů a odpovídající snížení emisí znečišťujících látek v tunách ročně. Neumožňuje tedy žádné srovnání nákladů a účinnosti opatření, která je třeba provést v ostatních odvětvích podle modelů CAFE,
- skupina nezávislých odborníků <sup>(7)</sup>, kterou vybralo GŘ pro podniky a průmysl, odhaduje pro scénář Euro 5 navržený nařízením hodnoty nižší o 33 % aby byly zohledněny úspory z rozsahu dosažené zvýšením objemu výroby, aniž by však uvedla jakýkoli důvod pro výběr tohoto procenta <sup>(8)</sup>,
- odhad provedený skupinou nezávislých odborníků, který se týká nákladů na opatření, jež mají být provedena, aby vozidla byla uvedena do souladu s různými scénáři snižování emisí, konkrétně zahrnuje snížení ceny drahých kovů ve výši 30 %. Drahé kovy jsou jedním z nezbytných prvků systémů následného zpracování výfukových plynů a jejich cenu na trhu významně ovlivňuje náklady na tyto systémy. Skutečnost, že v uplynulých pěti letech neustále rostl kurs platiny, neopravňuje výše zmíněný předpoklad.

4.6 EHSV vyjadřuje pochybnosti také o datech provedení nařízení:

- období 18 měsíců, které mají uplynout od vstupu nového nařízení v platnost, není dostatečné, protože zavést u konkrétních modelů do výroby známou, avšak dosud nepoužitou technologii, vyžaduje alespoň tři roky,

<sup>(5)</sup> CAFE, *Clean Air for Europe*. Jde o program zahájený prostřednictvím sdělení KOM(2001) 245 v konečném znění, směřující k rozvoji analytické strategie zhodnocení směrnic o kvalitě ovzduší, účinnosti programů probíhajících v členských státech, stálého monitorování kvality ovzduší a podávání zpráv veřejnosti, revizi a aktualizaci limitů emisí a rozvoji nových systémů monitorování a modelování.

<sup>(6)</sup> CARS 21, *Competitive Automotive Regulatory System for the 21st Century*. Jde o skupinu odborníků, kterou tvoří zástupci Komise, Evropského parlamentu, členských států, průmyslu, odborů, nevládních organizací a spotřebitelů. Jejím úkolem je doporučovat zlepšení konkurenceschopnosti evropského automobilového průmyslu a zohlednit přitom příslušná socio-environmentální hlediska.

<sup>(7)</sup> GŘ pro podniky a průmysl při příležitosti zasedání *Motor Vehicle Emissions Group* v prosinci 2005 rozeslalo dokument vytvořený skupinou nezávislých odborníků, ve kterém jsou předloženy výsledky analýzy vztahu mezi technologiemi a náklady u vozidel splňujících normu Euro 5.

<sup>(8)</sup> SEK(2005) 1745, posouzení dopadu předloženého návrhu nařízení, odstavec 6.2 „Scenarios of the Regulatory Approach, Table 1 – Scenario G“, s. 17.

- navržené nařízení by mělo potvrdit 1. ledna 2010 jako datum vstupu v platnost nových požadavků na schvalování nových typů vozidel anebo stanovit období 36 měsíců po vyhlášení nařízení, po předchozím objasnění mezních hodnot a zkušebních protokolů,
- průmysl naplánoval ve shodě se svými dodavateli zavedení normy Euro 5 na roky 2010/2011, jak jasně uvedlo sdělení Komise k daňovým pobídkám z ledna 2005 <sup>(9)</sup>. Již byly naplánovány změny různých modelů a příslušných výrobních postupů. Přesto není možné termíny urychlit, jelikož již doba, která je určena pro zavedení Euro 5, je velmi krátká.

4.7 Komise konečně v čl. 5 odst. 4 stanoví zvláštní požadavky pro schválení, aniž by však stanovila další obecné zásady nebo pokyny. EHSV s ohledem na to vyjadřuje svoje znepokojení, protože neexistují-li podobné pokyny, není možné posoudit skutečný dopad návrhu na konstrukci a výrobu vozidel a na životní prostředí.

## 5. Konkrétní poznámky

5.1 Tabulka 1 přílohy I návrhu nařízení uvádí mezní hodnoty emisí Euro 5 pro HC a NO<sub>x</sub> stanovené pro benzínová vozidla se zážehovým motorem: jedná se o snížení o 25 %, což snižuje HC na 75 mg/km a NO<sub>x</sub> na 60 mg/km. Toto snížení mezních hodnot vzhledem k hodnotám stanoveným normou Euro 4 není opodstatněné výsledky získanými z programu Auto Oil II, který se zabýval kvalitou ovzduší, a na druhé straně ani podle analýzy CAFE a dokumentu *Thematic Strategy on Air Pollution* <sup>(10)</sup> se neplánuje žádný scénář snižování úrovně NO<sub>x</sub> a HC u těchto vozidel.

5.2 EHSV musí vzhledem k výsledkům CAFE konstatovat, že neexistuje žádné zřejmé odůvodnění, pokud jde o přínos kvalité ovzduší, které by opravňovalo opatření uvedená ve zmíněném návrhu, a to z těchto důvodů:

- **mezní hodnoty NO<sub>x</sub>**: navržené snížení by představovalo další překážku snižování spotřeby paliva, a tedy i emisí CO<sub>2</sub> z vozidel s benzínovým motorem, což je nejdůležitější výzva, které dnes průmysl musí čelit. Výhody pro životní prostředí by současně byly zcela zanedbatelné vzhledem k tomu, že podle údajů CAFE vozidla na benzín přispívají pouhým 4 % k celkovým emisím NO<sub>x</sub> způsobenými provozem vozidel <sup>(11)</sup>,

<sup>(9)</sup> SEK(2005) 43, Commission Staff Working Paper, Fiscal incentives for motor vehicles in advance of Euro 5 (Pracovní dokument Komise, daňové pobídky pro motorová vozidla před zavedením Euro 5).

<sup>(10)</sup> KOM(2005) 446 v konečném znění.

<sup>(11)</sup> Informace jsou k dispozici na internetové stránce IISA (International Institute for Applied Systems Analysis).



— **mezní hodnoty HC:** nově navržený limit by představoval nepřekonatelnou překážku pro vozidla na zemní plyn, která nicméně poskytují značné výhody z ekologického hlediska. Emise HC jsou totiž z 90 % tvořeny metanem, což je, jak je obecně známo, stálý a neznečišťující plyn, který navíc neobsahuje aromatické uhlovodíky. Emise CO<sub>2</sub> jsou pak u těchto vozidel o 20-25 % nižší než u vozidel na benzín. Pokud by bylo potvrzeno snížení nespalitelných uhlovodíků o 25 %, které nařízení zavádí, nebylo by již možné vyrábět a uvádět na trh vozidla na zemní plyn s negativním dopadem na emise CO<sub>2</sub>. Kromě toho by to mohlo být v rozporu s cíly nahrazování stanovenými Komisí ve sdělení o alternativních palivech <sup>(12)</sup>.

5.3 Návrh Komise ruší výjimku, která umožňuje vozidlům pro přepravu cestujících kategorie M1 s hmotností nad 2,5 tuny (ale do 3,5 tuny), aby byla schválena podle limitů pro lehká užitková vozidla (N1).

5.3.1 EHSV se domnívá, že je nezbytné rozlišovat mezi těžkými vozidly zkonstruovanými tak, aby odpovídala přesným pracovním potřebám, a těmi, která jsou často pořizována kvůli módním trendům a proto, aby mohla vjíždět na chodníky velkých měst. Příklady prvního typu vozidel jsou:

— vozidla zkonstruovaná tak, aby měla sedm nebo více míst. Jde o vozidla určená pro místní přepravu (např. minibusy, kyvadlová doprava, obytné automobily a vozidla pro konkrétní účely, jako jsou sanitní vozy). Schopnost pojmout větší počet cestujících a větší kapacita zatížení vyžadují, aby bylo zkonstruováno těžší, vyšší a širší vozidlo se zvláštním řazením, a tím i s trochu vyššími emisemi,

— terénní vozidla s maximální hmotností nad 2,5 tuny. Tato vozidla jsou pracovním prostředkem nezbytným pro venkovské obce a také pro záchranné služby, veřejně prospěšné organizace a mnohé další důležité využití, včetně vojenského. Různé zákonodárné systémy proto berou v úvahu jejich konkrétní potřeby. Měly by mít i nadále prospěch z takového zacházení,

— objemy výroby v těchto dvou skupinách jsou velmi nízké a emise, které jim lze připsat, jsou v celkové bilanci emisí z vozidel zanedbatelné. Jejich vliv na kvalitu ovzduší je tedy zanedbatelný za předpokladu, že se na ně budou vztahovat stejná pravidla jako na lehká užitková vozidla.

5.3.2 Nelze sdílet názor Komise, že již neexistují podmínky, které by opravňovaly, aby vozidla kategorie M1 s maximální hmotností nad 2,5 t mohla být schválena podle limitů stanovených pro lehká užitková vozidla. EHSV zároveň uznává, že je nutné lépe definovat, která vozidla by mohla takové výjimky využít.

<sup>(12)</sup> KOM(2001) 547 v konečném znění, v němž byl cíl nahrazování tradičních paliv zemním plynem určen na 5 % v roce 2015 a 10 % v roce 2020.

5.3.3 Neuvážené zrušení této výjimky pro všechna těžká vozidla kategorie M1 by znamenalo přechod k benzínovým motorům a s tím spojené zvýšení spotřeby paliva, tedy i emisí CO<sub>2</sub>.

5.4 EHSV souhlasí s Komisí, že pro zajištění volného pohybu vozidel na vnitřním trhu je potřebný přístup k informacím o opravách vozidla a účinná hospodářská soutěž v oblasti služeb poskytujících opravy vozidel a informace o motorových vozidlech. To bylo mimo jiné potvrzeno v nařízení 1400/2002/ES o použití čl. 81 odst. 3 Smlouvy na kategorie vertikálních dohod a jednání ve vzájemné shodě v odvětví motorových vozidel a ve směrnici 98/69/ES a 2002/80/ES.

5.4.1 EHSV by přesto zdůraznila, že je nezbytné poskytnout neomezený a standardizovaný přístup k informacím o opravách vozidla, protože výrobci motorových vozidel mají sklon šířit v praxi tyto informace různými médii a dokumentačními způsoby. To vytváří značné překážky pro nezávislé prodejce náhradních dílů na více značek vozidel, zejména pro malé podniky, které převládají na nezávislém trhu oprav v EU. EHSV proto podporuje návrh Komise zahrnout do nařízení požadavek, aby informace o opravách vozidla byly také zpřístupněny na internetových stránkách ve standardizovaném formátu

## 6. Konkrétní hodnocení a doporučení

6.1 V textu návrhu nařízení se několikrát odkazuje na budoucí směrnici xxxx/xx/ES. Za předpokladu, že tato směrnice pozmění rámcovou směrnici o schvalování typu, by se napříště mělo jasně uvádět, že se odkazuje na rámcovou směrnici o schvalování podle typu č. 70/156/EHS, ve znění směrnice xxxx/xx/ES.

6.2 Bod odůvodnění 13 uvádí požadavky týkající se standardizované metody měření spotřeby paliva a nutnosti zajistit, aby zákazníci a uživatelé dostávali objektivní a přesné informace. Tyto požadavky jsou již nicméně povinné (směrnice 1999/94/ES) a to, že je na ně znovu poukázáno, je zcela nadbytečné.

6.3 EHSV zdůrazňuje, že znění čl. 2 odst. 1, čl. 4 odst. 1 a článku 5 zmíněného návrhu nařízení není jasné. Konkrétně:

6.3.1 Čl. 2 odst. 1 definuje motorová vozidla, na která se nařízení vztahuje. Čl. 4 odst. 1 a článek 5 zjevně stanoví pro všechny modely vozidel, na která se nařízení vztahuje (tj. vozidla vyjmenovaná v článku 2), aby vyhovovala následujícímu dlouhému seznamu požadavků: emise z výfuku, emise při nízkých teplotách prostředí, emise způsobené vypařováním, fungování palubního diagnostického systému (systém OBD), životnost a zařízení proti znečišťujícím látkám, emise při volnoběhu, emise z klikové skříně, emise CO<sub>2</sub> a spotřeba paliva, opacita kouře.

6.3.2 To, co je vyjmenováno výše, by ale znamenalo neospravedlněné zvýšení zkoušek, které by musely být provedeny v okamžiku schvalování typu modelů. Například měření emisí při volnoběhu nebo emisí způsobených vypařováním u dieselového vozidla je zcela zbytečné. Bylo by vhodnější a jednoznačnější použít tabulku navrženou v diagramu I.5.2 přílohy I směrnice 70/220/EHS<sup>(13)</sup>.

6.4 EHSV konečně zdůrazňuje, že definice oblasti působnosti, pokud jde o vozidla kategorie M (vozidla pro přepravu cestujících) se zážehovým motorem, s výjimkou motorů na zemní plyn a LPG, není dostatečně jasná. Zdá se, že znění nařízení (článek 4 a článek 5) rozšiřuje celý soubor požadavků také na vozidla kategorií M2 a M3, zatímco dříve vozidla kategorie M s hmotností nad 3,5 tuny (která se v Evropě ostatně vyskytují velmi zřídka) musela být pouze v souladu s požadavky na emise při volnoběhu a emise z klikové skříně.

6.5 V čl. 4 odst. 3 se zdůrazňuje povinnost výrobců poskytnout kupujícímu technické informace o hodnotě emisí a spotřebě vozidla. Jelikož tato povinnost je již stanovena ve směrnici 1999/94/ES, ve znění směrnice 2003/77/ES, je tento odstavec nadbytečný.

6.6 Článek 10 se zabývá schválením typu náhradních dílů, které nejsou originální. Zejména zakazuje prodej a instalaci náhradních katalyzátorů a připouští je pouze v případě, že se jedná o schválené typy ve smyslu návrhu nařízení. Není jasné, jestli má Komise v úmyslu omezit použití takových katalyzátorů pro vozidla registrovaná před rokem 1992 (tedy pro vozidla bez OBD), ale nikoliv pro novější vozidla. Kromě toho nutnost schválení typu by měla být rozšířena na případné další neoriginální díly systému pro řízení emisí, jako jsou filtry pevných částic.

6.7 Čl. 11 odst. 2 opravňuje členské státy, aby stanovily finanční pobídky pro instalaci systémů pro dodatečnou montáž<sup>(14)</sup>, které by uzpůsobily emise z výfuků užívaných vozidel limitům stanoveným v nařízení. Komise přesto nestanoví, na základě jakých postupů lze prokázat, že jsou tyto systémy v souladu s nařízením, ani neuvádí, jestli jsou takové postupy již k dispozici.

6.8 Článek 17 jmenuje řadu směrnic<sup>(15)</sup>, které budou zrušeny 18 měsíců ode dne vstupu nařízení v platnost. K tomu nicméně poznamenáváme následující:

— bylo-li záměrem Komise zahrnout všechny směrnice, které pozměňují směrnici 70/220/EHS o emisích z vozidel a směrnicí 80/1268/EHS o spotřebě paliva, pak je tento seznam neúplný (například směrnice 70/220/EHS má už 18 změn, ale je jich zmíněno pouze šest). Proto by mohlo být jednodušší použít například následující formulaci: „Směrnice 70/220/EHS, naposledy pozměněná směrnicí 2003/76/ES, a směrnice 80/1268/EHS, naposledy pozměněná směrnicí 2004/3/ES, se zrušují s platností od...“.

6.8.1 Zrušení jmenovaných směrnic o emisích z vozidel a o spotřebě paliva stanovené nařízením s účinností 18 měsíců od vstupu tohoto nařízení v platnost vyvolává vážné problémy.

6.8.2 Toto datum by se krylo s datem vstupu v platnost předpisů pro schvalování typu, byť s omezením na nové modely kategorie M1 zavedené výrobcem. Modely kategorie M1, které byly schváleny již před tímto datem, totiž mohou být registrovány na další období 18 měsíců, aniž by bylo nutné nové schválení typu. Podobné podmínky se vztahují na vozidla kategorie N1 třídy II a III: nové modely budou mít na schvalování typu k dispozici dalších 12 měsíců, zatímco již dříve schválená vozidla a vozidla, která je třeba registrovat, budou mít dalších 30 měsíců.

6.8.3 Je problém pochopit, jak je možné vystavit prohlášení o shodě, které je vyžadováno při registraci, když toto potvrzení může odkazovat pouze na směrnici, která byla zrušena.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(13)</sup> Tato tabulka určuje, jaké zkoušky mají být provedeny podle typu vozidla.

<sup>(14)</sup> Výrazem „pro dodatečnou montáž“ se rozumí zařízení, které se instaluje do již užívaného vozidla, aby dále potlačilo emise.

<sup>(15)</sup> Směrnice 70/220/EHS, 80/1268/EHS, 89/458/EHS, 91/441/EHS, 93/59/EHS, 94/12/ES, 96/69/ES a 2004/3/ES.

## Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Sociální cestovní ruch v Evropě

(2006/C 318/12)

Dne 19. ledna 2006 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní k : *Sociální cestovní ruch v Evropě*.

Specializovaná sekce „Jednotný trh, výroba a spotřeba“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 26. července 2006. Zpravodajem byl **pan Mendoza Castro**.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září (jednání ze dne 14. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 138 hlasy pro, 2 hlasy byly proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

### A. Část první: Analýza současné situace

jakým je cestovní ruch v Evropě, jsou tyto úkoly – a mnoho dalších – nutným krokem k lepší kvalitě života pro všechny.

#### 1. Úvod

1.1 Aby navázal na různá stanoviska, která vydal jako příspěvek k formulování evropské politiky cestovního ruchu, rozhodl se Evropský hospodářský a sociální výbor vypracovat stanovisko k tématu sociálního cestovního ruchu, analyzující jeho původ, vývoj a současnou situaci v Evropě, zkušenosti různých členských států a hodnoty, které představuje. Stanovisko konkrétně uvede doporučení určená veřejným a soukromým institucím pro zlepšení sociálního cestovního ruchu v Evropě a jeho zpřístupnění všem. Toto stanovisko rovněž přispívá k současné debatě o evropské politice cestovního ruchu tím, že sociální cestovní ruch posuzuje jako nedílnou součást evropského modelu cestovního ruchu.

1.2 **Cestovní ruch v Evropě:** aktuální situace a budoucí úkoly. Byly vypracovány různé studie, zprávy a stanoviska rozebírající situaci v cestovním ruchu z celé řady pohledů: ekonomické, sociální a environmentální aspekty; velká důležitost cestovního ruchu pro evropskou ekonomiku a jednotlivá národní hospodářství; jeho kladný přínos pro blahobyt a zaměstnanost v Evropě. Všechny tyto faktory spolu tvoří obraz silného potenciálu, stability a růstu. Poukazuje se však i na to, že cestovní ruch s sebou přináší řadu vnitřních i vnějších problémů a hrozeb z krátkodobého, střednědobého či dlouhodobého hlediska: sezónnost, využívání nebo zneužívání přírodních zdrojů, nízké ocenění kulturního dědictví a místního životního prostředí a obavy z terorismu postihujícího bezpečnost místních obyvatel a turistů. Tyto faktory znamenají, že cestovní ruch vyvolává určité zásadní úkoly, které je třeba řešit, pokud má cestovní ruch jít cestou udržitelného rozvoje. K těmto úkolům patří dostupnost cestovního ruchu pro všechny, jeho skutečný přínos pro rozvoj mnoha nerozvinutých zemí na celém světě, udržitelnost životního prostředí, dodržování etického kodexu cestovního ruchu, stabilita a kvalita pracovních míst a příspěvek ke světovému míru. Pro tak strategické odvětví,

1.3 **Politika cestovního ruchu v Evropské unii.** Dne 6. dubna 2005 přijal Evropský hospodářský a sociální výbor stanovisko k tématu **Politika cestovního ruchu v rozšířené Evropské unii**, které podrobně analyzovalo současnou politiku cestovního ruchu z hlediska Smlouvy o ústavě i dopad současného a budoucího rozšíření. Stanovisko vítá úlohu cestovního ruchu jako oblasti podporující, koordinující a doplňující ostatní evropské politiky. Cestovní ruch má například silné vazby na politiku zaměstnanosti a sociální politiku, zlepšování jakosti, technický výzkum a vývoj, ochranu spotřebitele, politiku ochrany životního prostředí a další velmi různorodé politiky. Zejména je nutno poukázat na to, že toto stanovisko má určit a analyzovat přínos sociálního cestovního ruchu pro zaměstnanost a sociální politiky. EHSV v kontextu různých stanovisek k cestovnímu ruchu podporuje evropské politiky, které se zaměřují na vybudování modelu evropského cestovního ruchu, jenž nemusí být nutně založen na legislativě, ale spíše na hodnotách. Sociální cestovní ruch a hodnoty s ním spojené mohou tvořit klíčovou část tohoto modelu a mohou jej pomoci vybudovat a šířit.

1.4 **Úkol lisabonského programu a sociální cestovní ruch.** Pozornost je třeba věnovat úkolu, který před cestovním ruchem, zejména sociálním cestovním ruchem, staví lisabonský program. Protože strategickým cílem programu je učinit Evropu „**nejkonkurenceschopnější a nejdynamičtější znalostní ekonomikou na světě, schopnou udržitelného hospodářského růstu, s větším počtem pracovních míst, s lepšími pracovními místy a větší sociální soudržností**“, bude nutné analyzovat, zda sociální cestovní ruch k tomuto cíli účinně a kladně přispívá, jak toho dosahuje a jak lze tento přínos zvýšit. Jak bude v tomto stanovisku dále vysvětleno, EHSV se domnívá, že jakkoli je tento přínos skutečný, bylo by možné jej posílit. Budou proto navržena opatření pro různé subjekty zúčastněné v sociálním cestovním ruchu.

1.5 **Pozadí stanoviska.** Toto stanovisko vychází z celé řady materiálů jak teoretických (studie, zprávy, časopisy), tak praktických (skutečné příklady iniciativ sociálního cestovního ruchu v Evropě). Mnoho příspěvků poskytly veřejné i soukromé instituce; mezi nimi je třeba zmínit stanovisko EHSV ze dne 29. října 2003 k tématu **Sociálně udržitelný cestovní ruch pro každého**, které zahrnuje sociální cestovní ruch mezi 100 iniciativ (odst. 5.5.2). Rovněž je třeba připomenout stanovisko ze dne 6. dubna 2005 k tématu **Politika cestovního ruchu v rozšířené EU**, které zahrnuje evropský projekt sociálního cestovního ruchu jako potenciální pilotní projekt spolupráce evropských institucí.

## 2. Pojem sociálního cestovního ruchu

2.1 **Právo na cestování jako základní kámen sociálního cestovního ruchu.** Každý má právo každý den, týden i rok odpočívat a má právo na volný čas, který lidem umožňuje rozvíjet všechny stránky jejich osobnosti a jejich sociální začlenění. Každý má jasný nárok uplatňovat své právo na osobní rozvoj. Právo na cestování je konkrétním vyjádřením tohoto obecného práva a sociální cestovní ruch je podpořen úmyslem zajistit, aby toto právo bylo v praxi obecně dostupné. Sociální cestovní ruch tedy není okrajovou nebo vedlejší složkou obecného cestovního ruchu, který tvoří velké průmyslové odvětví ve světě, v Evropě jako celku a konkrétně v různých členských státech. Naopak je to způsob praktické realizace tohoto všeobecného práva účastnit se cestovního ruchu, cestovat, poznávat jiné regiony a země – sám základ cestovního ruchu. Je třeba zdůraznit, že toto právo je zakotveno v článku 7 Celosvětového etického kodexu cestovního ruchu, který schválila Světová organizace cestovního ruchu v Santiagu de Chile dne 1. října 1999 a který přijala OSN dne 21. prosince 2001.

2.2 **Definice sociálního cestovního ruchu.** Existuje mnoho názorů na to, co vlastně sociální cestovní ruch skutečně je, což ztěžuje přesnou definici tohoto pojmu. Jakkoli různé instituce, které se tímto tématem zabývaly, používají velmi odlišné metody (například určení obsahu, očekávané výsledky, cíle, názory a přesvědčení), vždy vycházejí z jediné zásady: každý, i ten nejméně privilegovaný, má každý den, týden i rok právo na odpočinek, relaxaci a pracovní volno. Podle Mezinárodní kanceláře pro sociální cestovní ruch (BITS) znamená sociální cestovní ruch „všechny koncepce a jevy vyplývající z účasti nízkopříjmových sektorů obyvatelstva na cestovním ruchu, kterou umožňují dobře definovaná sociální opatření“. BITS v současné době provádí přezkum této definice a rozšiřuje ji tak, aby zahrnovala přínos, který má cestovní ruch pro rozvoj a solidaritu.

2.2.1 Podle Evropské komise <sup>(1)</sup> „sociální cestovní ruch v některých zemích organizují sdružení, družstva a odbory a jeho cílem je umožnit cestování co nejvyššímu počtu lidí, zejména nejvíce znevýhodněným sektorům obyvatelstva“. Tato již

<sup>(1)</sup> Různé koncepce sociálního cestovního ruchu: vývoj nabídky a poptávky, generální ředitelství XXIII, odbor pro cestovní ruch, 1993.

zastaralá definice je nyní revidována v rámci technických setkání, která se v posledních letech konají. EHSV se domnívá, že ani jedna definice není dostatečně přesná; jak se však v sociálních vědách často stává, přesná definice je méně důležitá než určení specifických rysů.

2.2.2 V důsledku toho – a aniž by bylo našim úmyslem podat přesnou definici sociálního cestovního ruchu, vycházející však z premisy, že cestovní ruch je obecným právem, které bychom se měli pokusit zpřístupnit každému – můžeme říci, že určitá činnost představuje sociální cestovní ruch, pokud jsou splněny tři podmínky:

- skutečné životní okolnosti jsou takové, že je zcela nebo částečně nemožné plně realizovat právo na cestovní ruch. Důvodem může být ekonomická situace, fyzické nebo mentální postižení, osobní nebo rodinná izolace, snížená pohyblivost, geografické obtíže a celá škála důvodů, které nakonec představují skutečnou překážku;
- někdo – ať veřejná nebo soukromá instituce, společnost, odborová organizace nebo prostě jen organizovaná skupina lidí – se rozhodne podniknout kroky k překonání nebo omezení překážky, která dané osobě brání realizovat její právo na cestovní ruch;
- tyto kroky jsou účinné a skutečně pomohou skupině lidí účastnit se cestovního ruchu způsobem, který respektuje hodnoty udržitelnosti, dostupnosti a solidarity.

2.2.3 Konečně, protože cestovní ruch obecně je integrovaná činnost zahrnující různé sektory, odvětví činnosti a oblasti rozvoje, sociální cestovní ruch obsahuje všechny iniciativy, které zpřístupní cestovní ruch osobám se zvláštními potřebami a současně generují sociální a hospodářské přínosy pro různé sektory, činnosti a skupiny.

## 2.3 Historie sociálního cestovního ruchu

- Ačkoli vznik činností sociálního cestovního ruchu v podobě, v jaké je známe dnes, není jasný, možná se vyvinuly v organizacích, které se specializovaly na dovolené založené na tělesném pohybu v horách, které vznikaly počátkem 20. století, nebo v prázdninových táborech pro děti ze znevýhodněných rodin, které vznikly ve Švýcarsku a Francii.

— Veřejné orgány se do raných forem sociálního cestovního ruchu začaly zapojovat po druhé světové válce. Tato účast byla spojena s hnutími pracujících, přičemž některé evropské země (Francie, Itálie, Portugalsko a Španělsko) organizovaly činnosti v rámci sociálního cestovního ruchu, zatímco jiné země (Spojené království, Nizozemsko) zaujaly postoj nevměšování.

— V 50. a 60. letech se úsilí na podporu sociálního cestovního ruchu skutečně rozvinulo a vzniklo mnoho organizací, sdružení a koordinačních orgánů včetně bruselské Mezinárodní kanceláře pro sociální cestovní ruch (BITS), která i dnes stále plní úlohu podpůrného a zastupujícího orgánu.

**2.4 Základy sociálního cestovního ruchu.** Podle BITS sociální cestovní ruch vychází z pěti kritérií:

**2.4.1 Právo většiny na cestování.** Právě snad touha realizovat toto právo odůvodňuje a nejsilněji určuje různé iniciativy sociálního cestovního ruchu. Počet lidí, kteří si dnes užívají dovolené, značně vzrostl s rozšiřováním cestovního ruchu v celé společnosti, ale stále existuje mnoho skupin, pro které z různých důvodů není dovolená dostupná. Nejčastějším faktorem, který brání obecnému uplatnění tohoto práva, je nedostatek finančních prostředků. Není pravděpodobné, že by veřejné orgány mohly použít nebo použily veřejné prostředky pro zaručení práva na cestování nebo dovolenou. Různé země řeší tento problém celou řadou způsobů: některé z nich se více angažují kvůli sociálním důvodům, zatímco jiné jsou méně aktivní při řešení situace, která brání, aby dovolená byla dostupná všem. Je důležité zdůraznit, že není a nemělo by být možné klást sociální cestovní ruch naroveň cestovního ruchu horší jakosti nebo druhu; právě naopak, charakteristickým znakem aktivit sociálního cestovního ruchu musí být maximální zájem o celkovou kvalitu zařízení i služeb.

**2.4.2 Příspěvek sociálního cestovního ruchu k sociálnímu začlenění.** Cestovní ruch je mocný činitel sociálního začlenění, který podporuje kontakt s jinými kulturami, místy, zvyky a zvláště lidmi: bez cestování, dovolené a cestovního ruchu by nebylo možné, aby se lidé setkávali, hovořili spolu a vzájemně se uznávali za sobě rovné, byť s kulturními odlišnostmi. Tato kulturní výměna a využití volného času je důležitým prostředkem osobního rozvoje pro turisty i pro ty, kteří je přijímají ve svém domácím prostředí. Kulturní výměna, kterou vytváří cestovní ruch, je cenná zejména pro mladé lidi, zvyšuje jejich duševní rozvoj a obohacuje jejich pohled na svět. V případě EU by sociální cestovní ruch mohl být účinný při pomoci v budování Evropy občanů. Je důležité zdůraznit, že obecným stanoviskem je, že dovolená v rámci sociálního cestovního ruchu by neměla být odlišována od turistické dovo-

lené obecně, ale měla by pomáhat se sociálním začleněním. Obecný cestovní ruch by měl skupinám v rámci sociálního cestovního ruchu dávat vhodné podmínky, aby si mohly dovolenou užít, a nikoli naopak. Z toho jasně vyplývá, že je třeba vynakládat úsilí nejen pokud jde o zařízení, ale i z hlediska druhu služeb, a proto by měli být pracovníci v tomto sektoru speciálně školeni.

**2.4.3 Budování udržitelných struktur cestovního ruchu.** Skutečnost je taková, že infrastruktury v turistických destinacích a oblastech nelze vždy označit za udržitelné, zejména proto, že cestovní ruch se často vyvíjel za podmínek krátkodobé rentability, zneužívání přírodních zdrojů a obsazení nejlepších oblastí – obvykle pobřeží a hor. Sociální cestovní ruch, který se více zaměřuje na sociální podmínky než na hospodářské aspekty, může pomoci vybudovat nebo obnovit turistické destinace při splnění kritérií hospodářské, sociální a environmentální udržitelnosti. Způsob, jakým jsou řízeny různé druhy sociálního cestovního ruchu, je klíčovým faktorem udržitelnosti turistických destinací a oblastí. Pokud je udržitelnost v zásadě rovnováha mezi různými aspekty lidské činnosti, pak je sociální cestovní ruch nástrojem udržitelného rozvoje pro mnoho méně rozvinutých zemí, pro které je cestovní ruch zdrojem hospodářské činnosti, jež je může vymanit z chudoby.

**2.4.4 Příspěvek k zaměstnanosti a hospodářskému rozvoji.** Cestovní ruch možná již je a v budoucnosti zcela určitě bude nejsilnějším celosvětovým průmyslovým odvětvím a jedním z největších přispěvatelů k zaměstnanosti, rozvoji, bohatství a kvalitě života svých uživatelů. Jakkoli sociální cestovní ruch k této ekonomické síle přispívá, není si dosud dostatečně vědom své vlastní síly, hospodářského významu a schopnosti podmiňovat volbu destinací udržitelnosti. Společnosti a orgány v oboru sociálního cestovního ruchu musí při rozvoji svých činností hledět i mimo hospodářská kritéria. Jedním kritériem, které by mělo být užíváno, je vytváření stabilní a vysoce kvalitní zaměstnanosti, která je klíčem k udržitelnému rozvoji turistické destinace. Konkrétní příspěvek sociálního cestovního ruchu (ať velký či malý) k boji se sezónností je základním kritériem při snaze o dosažení kvality a stability zaměstnanosti, a měl by být nedílnou součástí evropského modelu cestovního ruchu. Partnerství veřejného a soukromého sektoru v řízení sociálního cestovního ruchu mohou být užitečným nástrojem a ukazatelem plnění tohoto kritéria.

**2.4.5 Přínos sociálního cestovního ruchu celosvětovému rozvoji.** Již jsme uváděli výše, že cestovní ruch, zvláště sociální cestovní ruch, může mnoha společnostmi zajistit cestu k úniku z nedostatečného růstu nebo průmyslové krize a kolapsu

těžební, průmyslové nebo zemědělské činnosti. Podmínky vyžadované pro rozvoj sociálního cestovního ruchu jsou stejné jako podmínky nutné k tomu, aby byl cestovní ruch pro oblast a její obyvatele aktivním činitelem rozvoje. Pokud budou moci společnosti vydělávat na živobytí z cestovního ruchu, posílí se místní hospodářství a sociální stabilita. Jak doporučuje mnoho mezinárodních orgánů, turistický ruch je dobrým prostředkem proti válkám a katastrofám všeho druhu. Cestovní ruch znamená přijetí, výměnu, navýšení místního majetku, přátelství a komunikaci mezi lidmi na rozdíl od války, která představuje agresi, invazi a ničení přírody. Pokud má člověk rád jen to, co zná, pak může cestovní ruch vést lidi k tomu, aby se sblížovali a poznávali a podporovali tak mír, harmonii a rozvoj. Sociální cestovní ruch může a měl by být posilován a měl by pomoci v podpoře podmínek rovnosti, spravedlnosti, demokracie a blahobytu, které umožní vzájemně se podporující rozvoj všech lidí celého světa.

**2.5 Zásady a podmínky sociálního cestovního ruchu a jeho řízení.** Je důležité analyzovat faktory a kritéria charakterizující sociální cestovní ruch a způsob jeho řízení, aby bylo možné rozlišit aspekty, které lze a které nelze označit jako „sociální“. V souladu s BITS můžeme uvést některá kritéria, která určují obecné pojetí cestovního ruchu:

- základním cílem by mělo být zvýšení dostupnosti cestovního ruchu pro všechny skupiny, pro které je takový cestovní ruch obtížný, nebo pro jednu konkrétní skupinu;
  - měl by být otevřený širokému spektru skupin a sektorů uživatelů. Měl by být otevřený i různým formám řízení a subjektům realizujícím sociální cestovní ruch;
  - skupiny, na které je činnost zaměřena, by měly být řádně definovány: sociální kategorie, věkové skupiny, osoby s postižením, a vždy by mělo být splněno kritérium nediskriminace na základě rasy, kultury nebo sociální situace;
  - měly by být začleněny iniciativy a cíle, které jsou humanistické, vzdělávací, kulturní a týkají se rozvoje člověka obecně;
  - měla by existovat transparentnost hospodářské stránky činnosti, se zisky omezenými na úroveň potřebnou ke splnění sociálních cílů;
  - produkt cestovního ruchu by měl přidávat nepeněžitou hodnotu;
  - mělo by existovat jasné přání integrovat cestovní ruch do místního prostředí trvale udržitelným způsobem;
  - lidské zdroje by měly být řízeny tak, aby bylo podpořeno uspokojení z práce a začlenění, se zaměřením na kvalitu zaměstnanosti zaměstnanců organizací sociálního cestovního ruchu.
- Tato a podobná kritéria mohou jako obecné směrnice použít osoby, které řídí cestovní ruch, a lze je použít i k určení činnosti.
- 2.6 Rentabilita společnosti a sociální cestovní ruch.** Sociální cestovní ruch je zcela jistě (ačkoli nikoli výhradně) hospodářská činnost a měl by se řídit základními zásadami návratnosti investic a zisku nutného pro realizaci a dosahování jeho základních cílů. Pouze konkurenceschopné a v nejširším slova smyslu rentabilní podniky mohou pracovat efektivně, bezpečně a se zárukami pro spotřebitele. Současná různorodá situace sociálního cestovního ruchu ukazuje, že podniky a organizace, které se věnují této činnosti, jsou rentabilní, pokud si vybudují svou strukturu, získají správný trh a mají vhodné ceny. Je třeba uvést, že organizace sociálního cestovního ruchu vytvářejí pracovní místa po celý rok i v období nízké obsazenosti, a tím pomáhají zajistit práci pro příslušné pracovníky.
- 2.7 Sociální rentabilita cestovního ruchu.** Ačkoli je sociální cestovní ruch hospodářskou činností, je to také činnost jasně sociální, která má v této oblasti své přínosy. Návštěvníci mají prospěch ze své dovolené, pracovníci cestovního ruchu ze své práce a společnost jako celek získává. V případě EU sociální cestovní ruch má a jistě nadále bude mít stále větší dopad na budování Evropy občanů. Cestování co možná největšího počtu občanů v rámci Evropy může vést jen k většímu poznání, porozumění a toleranci.
- 2.8 Koncepce a vyhlídky sociálního cestovního ruchu v Evropě.** Sociální cestovní ruch dnes v různých členských státech EU, které takové programy uskutečňují, znamená různé věci, tři aspekty jsou však společné:
- skutečná možnost mít volný čas na dovolenou;
  - finanční schopnost cestovat;
  - existence způsobu, struktury nebo nástroje, který tato práva v praxi zpřístupní.

2.8.1 Sociální cestovní ruch by tedy zahrnoval všechny cesty a činnosti organizované odborovými organizacemi, organizované z rodinných důvodů, náboženských důvodů, organizované podniky pro jejich zaměstnance, organizované veřejnými institucemi, pro zdravotně postižené lidi, mladé lidi nebo starší občany s nízkými příjmy a různé jiné situace.

2.9 **Orgány sociálního cestovního ruchu.** Existují různé orgány, které pracují v oblasti sociálního cestovního ruchu v Evropě a řídí jej, včetně:

- národních federací nebo konsorcií;
- veřejných zařízení zaměřených na sociální cestovní ruch nebo provádějících činnosti s ním související;
- sdružení pro sociální cestovní ruch, sport nebo kulturu;
- orgánů pro spolupráci;
- odborů;
- společných podniků.

### 3. Aktéři sociálního cestovního ruchu a jejich úlohy

3.1 **Evropské instituce.** Evropské instituce prokazují narůstající zájem o sociální cestovní ruch, jak dokládají různé studie, stanoviska, zprávy a konference, které organizuje, podporuje nebo koordinuje Parlament, Komise a EHSV. V zásadě se jejich činnost zaměřuje na shromažďování, třídění a šíření široké škály zkušeností, které získaly evropské země. Konkrétně úlohou Komise je podporovat nové zkušenosti v každé zemi a sdružovat odpovědné osoby v různých zemích pro spolupráci na mezinárodních iniciativách. V současné době úloha Komise zřejmě nezahrnuje funkci obecného koordinátora zkušeností ze sociálního cestovního ruchu na úrovni EU. Je třeba upozornit na nedávný průzkum oddělení cestovního ruchu GR pro podniky, který posuzoval zapojení občanů EU do dovolených a důvody, proč se zhruba 40 % z nich neúčastní cestovního ruchu. Nezdá se nereálné, aby Komise jednoho dne převzala úlohu obecného koordinátora platformy sociálního cestovního ruchu na evropské úrovni. Tato úloha by si nezbytně nevyžádala finanční příspěvky z evropských institucí pro vytvoření takové společné mezinárodní platformy.

3.2 **Vlády členských států.** Jak bylo uvedeno výše, zapojení vlád členských států do činností v oblasti sociálního cestovního ruchu se z historických, ideologických a sociálních důvodů

velmi liší. V některých zemích národní vláda a regionální nebo místní samosprávy poskytují značnou finanční podporu. Tyto prostředky jsou často určeny pro různé skupiny: mladé lidi, starší občany, zdravotně postižené, znevýhodněné lidi atd. Vlády se nyní snaží překročit národní hranice svých programů sociálního cestovního ruchu různými druhy mezinárodních výměn.

3.3 **Zaměstnavatelé.** Je důležité uvést, že existují iniciativy jako „poukázky na dovolenou“, kterými zaměstnavatelé finančně přispívají na zpřístupnění dovolené pro své zaměstnance. Kromě toho, jak bylo uvedeno, je nutno mít na paměti, že sociální cestovní ruch je významná hospodářská činnost s velkým potenciálem a jako taková přitahuje podnikatele ze sektoru cestovního ruchu, kteří v ní vidí prostředek jak rozšířit svou činnost poskytovatelů služeb nebo zprostředkovatelů. Jednou z významných iniciativ je španělská společnost Mundo Senior („Svět seniorů“), která zahrnuje různé velké společnosti v oboru cestovního ruchu a byla původně založena k řízení programu sociálního cestovního ruchu ministerstva práce a sociálních věcí a rozšířila svou sociální působnost a činnost nabídkou specializovaných produktů cestovního ruchu pro starší občany. Kritérium konkurenceschopnosti sociální povaha této činnosti zjevně nenarušuje. V budoucnosti budou muset existovat iniciativy partnerství veřejného a soukromého sektoru pro rozvoj rentabilních programů sociálního cestovního ruchu v rámci členských států i mezi různými zeměmi.

3.4 **Pracovníci.** Už od doby vzniku sociálního cestovního ruchu měly odbory jako orgány, které hájí práva pracujících, silné postavení v cestovním ruchu jako prostředku získání výhod pro své členy. Toto postavení dokládá podpora pro fyzickou infrastrukturu, rekreační komplexy, ubytovny atd. a pro specializované služby. Zkušenosti a úrovně závazků se v jednotlivých zemích liší, ale téměř ve všech zemích existuje určitý druh sociálního cestovního ruchu s vazbou na odbory. Je třeba připomenout odborové organizace v nejnovějších členských státech, které hledají platný model sociálního cestovního ruchu a vztahy se zkušenějšími orgány. Je také třeba uvést zajímavou studii, kterou provedla BITS v květnu 2005 ohledně různých odborových činností v oblasti cestovního ruchu pro pracující a která uvedla podrobný výčet činností nyní existujících v 25 zemích EU. Je to užitečný zdroj informací a analýzy současného stavu.

3.5 **Specializovaná sdružení.** K těmto sdružením patří spotřebitelská družstva, která mají v některých zemích (Itálie a Spojené království) rozsáhlé sítě zastoupení organizujících sociální cestovní ruch, společně s organizacemi mládeže a ochrany životního prostředí, které v této oblasti pracují, a sdružení, jež patří orgánům sociálního cestovního ruchu samotným, například BITS, která zajišťuje významnou podporu, koordinaci a propagaci.

**3.6 Skupiny přímo a nepřímo zúčastněné na sociálním cestovním ruchu.** V různých programech a činnostech sociálního cestovního ruchu jsou zjevně hlavními subjekty samy osoby, které sociální cestovní ruch využívají. Právě ty jako první těží z ekonomických výhod, které jim umožňují využít jejich volný čas a dovolenou, věnovat se sportovním nebo jiným činnostem, jež je lákají. Za druhé mají prospěch z cestovního ruchu, který respektuje geografické zdroje, dědictví a životní prostředí a vztah mezi turisty a obyvateli hostitelských oblastí. Tyto činnosti společně napomáhají podpoře vzájemného poznání, odpočinku a pohody. I místní společenství, v nichž sociální cestovní ruch probíhá, mají prospěch ze zaměstnanosti, hospodářské činnosti a rozvoje.

#### 4. Skutečnost sociálního cestovního ruchu v dnešní Evropě

##### 4.1 Teoretické, legislativní a plánovací souvislosti.

V Evropě není teoretický, legislativní a plánovací rámec pro sociální cestovní ruch v současnosti nijak rozsáhlý. Existuje však řada studií a zpráv, které mají mapovat situaci a provést srovnávací analýzy různých příkladů sociálního cestovního ruchu v Evropě. Některé z nich uvádíme jako technické a dokumentární odkazy v části D tohoto stanoviska.

**4.2 Různé praktické zkušenosti v Evropě.** Jak bylo uvedeno výše, během práce studijní skupiny, při jednání v Barceloně ve dnech 4. a 5. května 2006 a na základě informací o zkušenostech popisovaných na konferenci „Cestovní ruch pro všechny“, kterou organizovala BITS a Komise, bylo možné určit a blíže poznat řadu praktických iniciativ v Evropě, které lze popsat jako výrazně úspěšné. Není úkolem tohoto stanoviska tyto zkušenosti podrobně studovat, ale považujeme za vhodné uvést některé nejdůležitější, jež nepochybně napomohou zviditelnit sociální cestovní ruch a mohou být vodítkem pro ostatní subjekty pracující v oboru sociálního cestovního ruchu nebo pro státy či oblasti, které z různých důvodů žádné programy v této oblasti nemají.

**4.2.1 Francouzská Agence Nationale pour les Chèques-Vacances** (ANCV, Národní agentura pro poukázky na dovolené) měla v roce 2005 obrát odhadovaný zhruba ve výši 1 miliardy EUR. Byla zřízena v roce 1982 jako „státní podnik průmyslové a obchodní povahy“ a po více než 23 letech činnosti zůstává užitečným nástrojem sociální politiky pro cestovní ruch.

##### 4.2.1.1 Její cíle jsou tři:

- pomoci co nejvyššímu počtu lidí jet na dovolenou, zvláště lidem s nízkými příjmy,

- zajistit bezplatné využití rozsáhlé sítě odborníků v oboru cestovního ruchu, schopných efektivně reagovat na všechny požadavky,

- spolupracovat na rozvoji cestovního ruchu a pomoci dosáhnout rovnoměrnějšího rozšíření cestovního ruchu v regionech.

**4.2.1.2** Je třeba uvést, že poukázky na dovolenou dostává ročně zhruba 2,5 milionu lidí a výhod využívá zhruba 7 milionů turistů. ANCV má více než 21 000 přidružených organizací, které se účastní na jejím financování, a služby poskytuje zhruba 135 000 subjektů v oboru cestovního ruchu a využití volného času.

**4.2.1.3** Kromě toho její program pomáhá zajistit dovolené pro zvláště znevýhodněné skupiny, skupiny zdravotně postižených, mladé lidi atd. prostřednictvím grantů na dovolené ve výši 4,5 milionu eur. Agentura rovněž investuje značné částky do modernizace zařízení sociálního cestovního ruchu.

**4.2.1.4** Z celkového pohledu by se zdálo, že kontinuita a rentabilita programu jsou zajištěny. Ekonomické studie nepochybně prokážou, že dopad hospodářských činností agentury jí umožňuje kompenzovat její finanční výdaje.

**4.2.1.5** Cílem agentury v příštích pěti letech je nadále zvětšovat a šířit své služby mezi uživatele a subjekty cestovního ruchu. K těmto cílům by mohl patřit i mezinárodní rozměr programu pomocí dohod s evropskými zeměmi. Výhody by nepochybně byly vzájemné, exemplární a měly by velký hospodářský a sociální význam.

**4.2.2 Program sociálního cestovního ruchu IMSERSO** ve Španělsku má podobné cíle, ale používá odlišný přístup a nástroje. Pomáhá více než jednomu milionu lidí ročně jet na organizované skupinové zájezdy mimo hlavní sezónu, zejména starším lidem. Španělský stát investuje do programu zhruba 75 milionů eur ročně, ale pomocí různých daňových mechanismů (DPH, daň z komerční a odborné činnosti, daně ze zisku společností a příjmů fyzických osob), zvýšených výnosů z příspěvků na sociální zabezpečení a úspor dávek v nezaměstnanosti program přináší zhruba 125 milionů eur, a proto je ekonomicky vysoce rentabilní. Sociální a ekonomická rentabilita programu je jasná, protože umožnil mnoha starším lidem poprvé cestovat, poznávat jiná města a místa, rovnoprávně rozšiřovat své sociální vztahy, zlepšovat si fyzickou kondici – a kvalita a spokojenost uživatelů je odůvodněná.

**4.2.2.1** Kromě toho jsou náklady kompenzovány v míře 1,7 EUR na každé jedno euro investované do programu.



4.2.2.2 Je třeba zmínit dopad tohoto programu na zaměstnanost, odhaduje se na zhruba 10 000 pracovníků, kteří by jinak byli mimo hlavní sezónu nezaměstnaní, protože hotely a jiná zařízení a podniky zůstávají otevřené.

4.2.2.3 Program trvale roste a vyvíjí se, hledá nové formy sociálního cestovního ruchu s větší kulturní, zdravotní a sociální hodnotou, například pobyty v lázních, nepochybně úspěšné, nebo kulturní zájezdy a akce.

4.2.2.4 Stejně jako ve Francii existují rozsáhlé možnosti pro rozšíření programu, nejen v rámci země, ale i v zahraničí. V současné době španělské Imsero dosáhlo dohody o výměně turistů se svým portugalským protějškem a zkoumá stejnou možnost i s Francií. To by mohl být exportovatelný model s velkou hodnotou pro zbytek Evropy.

4.2.3 **Jiné zkušenosti.** Kromě těchto dvou hlavních programů sociálního cestovního ruchu v Evropě existují i další dobré příklady, i když v menším měřítku, zaměřené na přesněji definované uživatele, které ale kvůli tomu nejsou méně hodnotné. Jedná se třeba o příklad analyzovaný na barcelonském jednání, jmenovitě **Plataforma Representativa Estatal de Discapitados Físicos (PREDIF)**, Státní platforma zastoupení fyzicky postižených, která se zaměřuje na velmi specifickou skupinu, ale úspěšně řídí program dovolených pro tuto skupinu.

4.2.3.1 Odlišná, ale také velmi zajímavá je společná iniciativa tří organizací, jedné ze Spojeného království (**Family Holiday Association**), jedné z Belgie (**Toerisme Vlaanderen**) a jedné z Francie (**Vacances Ouvertes**), které koordinují svou činnost, aby ve svých třech zemích umožnily „cestovní ruch pro všechny“.

4.2.3.2 Činnosti v oboru sociálního cestovního ruchu lze nalézt i v ostatních evropských zemích, včetně **Portugalska, Polska a Maďarska**, kde hrají důležitou úlohu odbory, a **Itálie**, kde program sponzorují spotřebitelská družstva. Na závěr lze říci, že různorodost zkušeností, množství uživatelů a rozmanitost jsou v celé Evropě na vzestupu.

4.2.3.3 Podobně je třeba uvést, že v některých regionech a obcích se rozvíjejí určité podoby iniciativ sociálního cestovního ruchu, například **Autonomní společenství Baleárských ostrovů** se svým plánem OCI 60.

4.2.3.4 I na regionální úrovni andaluská vláda (Španělsko) rozvíjí program **Residencias de Tiempo Libre** (Ubytovny pro volný čas) spolu s programem **Conoce tu Costa** (Poznej své

pobřeží), který zahrnuje spolupráci mezi regionální správou a místními obecními úřady na podpoře cestování starších lidí v rámci autonomního společenství.

4.2.3.5 Měli bychom také zmínit přítomnost sociálního cestovního ruchu na portálu cestovního ruchu Evropské unie [www.visiteurope.com](http://www.visiteurope.com), který má sloužit jako informační stránka pro všechny činnosti v oblasti cestovního ruchu v Evropě, včetně sociálního cestovního ruchu.

4.3 **Obecné hodnocení sociálního cestovního ruchu.** Sociální cestovní ruch přináší evropské společnosti mnoho hodnot, ke kterým patří:

- uspokojení uživatelů nikoli jen prostřednictvím přímé činnosti spojené s dovolenou, ale i díky „zvláštní“ povaze této činnosti ve volném čase,
- lidský rozměr a hodnoty činnosti,
- zlepšení pohody a osobní rozvoj turistů i hostitelské komunity,
- rentabilita a ekonomický zisk průmyslu cestovního ruchu, zejména díky prodloužení hlavní sezóny,
- výhody z vytvoření stabilní a velmi kvalitní zaměstnanosti po dobu celého roku,
- zajištění udržitelnosti v hostitelských oblastech,
- zlepšení místního životního prostředí a jeho přírodních, sociálních a kulturních zdrojů a dědictví,
- rozšíření znalostí a výměny mezi zeměmi EU.

4.3.1 Celý tento soubor hodnot spolu s úspěchy, kterých již sociální cestovní ruch dosáhl, vyhlídkami na růst a průzkumem a zaváděním nových produktů přispívá k vysoce kladnému obecnému hodnocení sociálního cestovního ruchu v Evropě ze všech hledisek.

4.3.2 Toto obecně kladné hodnocení znamená, že můžeme sociální cestovní ruch nazvat „zázrakem“ z toho hlediska, že všichni poskytovatelé a uživatelé získávají všechny druhy výhod: výhody ekonomické, sociální, zdravotní, zaměstnanost, evropské občanství ... nikdo není touto činností poškozen ... z toho plyne, že by bylo obtížné nalézt lidskou hospodářskou činnost, která je tak obecně uznávána a podporována.

4.3.3 V důsledku toho není těžké, aby toto stanovisko vřele doporučilo návrhy a vzorce, které by i) upevnily a zlepšily stávající programy a ii) rozšířily jejich výhody na větší části obyvatel.

## B. Část druhá: Návrhy

### 5. K evropské platformě sociálního cestovního ruchu

5.1 **Předpoklady.** V předchozí části stanoviska bylo prokázáno, že bez ohledu na definici sociálního cestovního ruchu nebo způsob jeho financování či řízení se jedná o významný, ziskový a stabilní hospodářský a sociální faktor, který dosahuje svých cílů a přitom uspokojuje uživatele svých činností, přispívá k zaměstnanosti a omezuje sezónnost cestovního ruchu. Je to skutečně činnost, která má v celém světě velkou hodnotu, zejména v Evropě. Cílem je proto zkoumat, jak lze kladný vliv sociálního cestovního ruchu ještě více rozšířit na jednotlivé osoby, podniky a společnost jako celek.

5.1.1 Není snadné shrnout celoevropské akce sociálního cestovního ruchu do jednoho názvu: můžeme hovořit o platformě, projektu, iniciativě ... a ačkoli tyto termíny nemusí nutně znamenat stejnou věc, všechny se týkají organizované činnosti, s jasnými cíli, s nadnárodní evropskou působností. V tomto stanovisku, vzhledem k tomu, že se má jednat o obecný návrh, se tyto pojmy užívají zaměnitelně v naději, že z práce budoucí platformy vhodný název vyplyne.

5.1.2 Nicméně je jasné, že cestovní ruch v Evropě trpí různými nedostatky a střednědobými hrozbami, jako je například:

- vážný, narůstající fenomén sezónnosti v oboru cestovního ruchu, v severní a střední Evropě i na pobřeží Středozemního moře, kde jsou mimo hlavní sezónu oblasti opuštěny a schází vhodná celoroční infrastruktura,
- nízké využití lidských zdrojů ve vedlejší a nejnižší sezóně,
- značný nárůst pracujících obyvatel způsobený emigrací, který vyžaduje zvyšování hospodářské činnosti pro udržení stejné životní úrovně,
- obtíže oboru cestovního ruchu s udržením dostatečných celoročních úrovní cen a obsazenosti pro zajištění střednědobé rentability,
- objektivní omezení počtu lůžek využitelných k danému účelu,
- aby byl rozvoj cestovního ruchu trvale udržitelný, je nutné zvýšit přidanou hodnotu každé turistické oblasti v průběhu celého roku: zvyšováním kvality (a v důsledku toho i ceny) nebo průměrné roční obsazenosti prodloužením sezóny, v níž jsou zařízení cestovního ruchu otevřená,

- vznik řady turistických destinací na celém světě, které nabízejí konkurenceschopné a inovační produkty a služby. Tato konkurence by měla především stimulovat kvalitu a konkurenceschopnost.

5.1.3 Existují i faktory, které představují jasnou příležitost z hlediska životaschopnosti možné evropské platformy nebo projektu sociálního cestovního ruchu:

- postupný relativní i absolutní nárůst počtu občanů v Evropě, kteří nepracují, ale mají důchody a dostatečnou životní úroveň,
- postupné prodloužování průměrné délky života Evropanů,
- nárůst průměrné doby volného času, který mají lidé v průběhu svého života, zejména ve starším věku,
- snížení nákladů na dopravu díky vzestupu nízkonákladových leteckých společností, což přispívá k mobilitě a cestovnímu ruchu,
- vzrůstající úroveň kulturní uvědomělosti, která podporuje odpovědný a udržitelný cestovní ruch,
- dobré a úspěšné zkušenosti s programy sociálního cestovního ruchu v celé Evropě,
- přistoupení dalších zemí k EU, které rozšiřuje trh a možnosti k cestování.

5.2 Evropská platforma sociálního cestovního ruchu by mohla mít různé **cíle**:

- zobecnit a rozšířit stávající programy a počty uživatelů sociálního cestovního ruchu v celé Evropě, dokud nebude mít každá země svůj vlastní program,
- využít mezinárodní povahu stávajících programů prostřednictvím dvoustranných či vícestranných programů spolupráce,
- vytvořit podmínky pro návrh a realizaci evropské platformy sociálního cestovního ruchu, ve které jsou potenciálními uživateli evropské občany, kteří mohou navštívit jiné země způsobem, který si mohou dovolit a který je udržitelný; v této souvislosti by bylo užitečné zjistit, kolik Evropanů dosud nikdy nenavštívilo jinou evropskou zemi, protože tato skupina bude pravděpodobně poměrně početná a byla by základem programu,
- podporovat postupnou realizaci celoevropského sociálního cestovního ruchu s účastí co nejvíce států.

**5.3 Aktéři a skupiny zúčastněné v evropské platformě sociálního cestovního ruchu.** K zúčastněným skupinám nebo aktérům by mohly patřit:

- organizace, které v současné době řídí programy sociálního cestovního ruchu v jednotlivých zemích,
- odborové organizace a družstva mající zájem o rozvoj programu,
- zaměstnavatelé v sektoru cestovního ruchu (v nejširším slova smyslu), kteří chtějí zlepšit udržitelnou rentabilitu svých zařízení,
- národní vlády a regionální a místní samosprávy, které chtějí být činné v oblasti cestovního ruchu, jeho zlepšování a v osobním a sociálním rozvoji svých občanů,
- EU a její instituce, které chtějí rozvinout a podpořit zaměstnanost, hospodářskou činnost a evropské občanství; vzhledem k nadnárodnímu rozměru platformy by instituce EU měly být pověřeny i koordinací a sledováním podmínek, za nichž bude program rozvíjen, včetně vedení jeho vzniku,
- organizace sociálního cestovního ruchu, zejména BITS.

**5.4 Klíčové aspekty evropského sociálního cestovního ruchu.** Aby byla evropská platforma sociálního cestovního ruchu sociálně a ekonomicky životaschopná, musí splňovat tato kritéria:

- Musí být zaměřena na ekonomicky, územně nebo sociálně nejvíce znevýhodněné skupiny nebo skupiny s postižením, zejména skupiny osob s postižením zdravotním nebo mentálním, nebo skupiny, pro které je cestování obtížné z geografických důvodů (například evropské ostrovy). To znamená odpovědnost za částečné, spravedlivé a rovné financování, bez ohledu na délku dovolené a pobytů, jako způsobu kompenzace znevýhodněných v nejširším slova smyslu.
- Celkově musí být platforma ekonomicky a sociálně zisková z krátkodobého, střednědobého i dlouhodobého hlediska, na veřejné i soukromé úrovni.
- Musí vytvářet stabilní, vysoce kvalitní zaměstnanost po dobu celého roku. Požadovaná zaměstnanost bude vyžadovat centralizované řízení a snahu o maximalizaci pobytů v zařízeních cestovního ruchu.
- Musí být realizována v sezónách s nízkou obsazeností zařízení.

— Musí být udržitelná a zajišťovat osobní a sociální obohacení pro uživatele i hostitelské komunity.

— Musí udržovat vysoce kvalitní služby úměrné cílům.

— Musí mít podobu spolupráce veřejného a soukromého sektoru.

Pokud by tyto podmínky byly splněny, stal by se sociální cestovní ruch nepochybně klíčovou složkou evropského modelu cestovního ruchu.

**5.5 Spolupráce veřejného a soukromého sektoru na projektu.** Realizovatelnost programu může záviset na efektivní spolupráci veřejného a soukromého sektoru při jeho plánování a projektování (ale mohla by z této spolupráce i těžit). Zdálo by se přinejmenším možné, ačkoli nikoli snadné, nalézt v Evropě organizace a podniky, které chtějí evropskou platformu sociálního cestovního ruchu rozvíjet.

## 6. Účinky a výsledky evropské platformy sociálního cestovního ruchu

**6.1 Na růst a zaměstnanost.** Pokud by tato platforma byla ve svých jednotlivých fázích realizována, účinky na růst a zaměstnanost by byly zásadní a jistě by napomohly dosažení cílů lisabonského summitu. Například program IMSERSO, který provádí Španělsko, jasně ukazuje příznivý dopad sociálního cestovního ruchu na ochranu a tvorbu pracovních míst mimo hlavní sezónu.

**6.2 Na skutečné právo přístupu k cestovnímu ruchu.** Ačkoli podle dostupných statistik zhruba 40 % obyvatel v současné době nejedí na dovolenou, mohla by se evropská platforma sociálního cestovního ruchu zaměřit na podstatné snížení tohoto procentního podílu a nepochybně by k tomu pomohla a učinila by cestovní ruch pro všechny skutečností, stejně jako by Evropanům pomohla se navzájem lépe poznat.

**6.3 Na evropský model cestovního ruchu.** Ve svých různých stanoviscích na téma cestovní ruch EHSV vyjádřil přesvědčení, že je možné vybudovat evropský model cestovního ruchu založený nikoli na právních předpisech, ale na široce přijímaných a uplatňovaných hodnotách. Jednou z hodnot, která by mohla být do tohoto modelu zařazena, je nepochybně všeobecný přístup k cestovnímu ruchu – cestovní ruch pro všechny. Evropská platforma sociálního cestovního ruchu by mohla významně pomoci podpořit evropský model cestovního ruchu.

## 7. Příspěvek cestovního ruchu, zejména sociálního cestovního ruchu, k budování evropské identity a evropského rozměru

7.1 V posledních letech bylo zjevné, že evropský projekt není krátkodobý ani snadný úkol, a i dnes existuje stále mnoho nejistot a obtíží, které je třeba překonat. Sociální cestovní ruch by mohl být výkonným nástrojem zvýšení informovanosti a porozumění mezi jednotlivci a solidarity mezi národy. Mohl by pomoci vybudovat Evropu občanů nikoli prostřednictvím obětí nebo boje, ale využitím volného času, cestování a dovolené. Zvláště mladí lidé jsou skupina, která pravděpodobně cestuje více během hlavní sezóny – v období, kdy jsou studentské ubytovny neobydlené a mohou dočasně hostit iniciativy v oboru cestovního ruchu podobné programu Erasmus.

7.2 Cestovní ruch by mohl být dobrým způsobem budování Evropy občanů. Různé zúčastněné skupiny, průmysl cestovního ruchu a místní společenství by mohly sladit své zájmy způsobem příjemným a přístupným všem.

## C. Část třetí: Závěry a doporučení

### 8. Závěry

8.1 První obecný závěr, který lze vyvodit z analýzy situace sociálního cestovního ruchu v dnešní Evropě v tomto stanovisku, je to, že se jedná o environmentálně, ekonomicky a sociálně udržitelnou činnost a činnost prvořadého významu ve všech těchto třech oblastech.

8.2 Ekonomické, sociální, zdravotní a integrační výhody, které získávají všichni uživatelé a poskytovatelé zúčastnění v programech, jsou široce uznávány a mají značnou přidanou hodnotu.

8.3 Různé skupiny uživatelů sociálního cestovního ruchu, a zejména lidé s postižením nebo sníženou pohyblivostí, získávají obrovskou podporu svého plného začlenění jakožto jednotlivci.

8.4 Sociální cestovní ruch v Evropě je charakterizován různorodou škálou poskytovatelů, forem rozvoje, veřejných cílů, finančních nástrojů atd., které jej obohacují, zvyšují jeho různorodost a přispívají k jeho rozvoji a vývoji.

8.5 Konkrétně můžeme konstatovat, že rentabilita sociálního cestovního ruchu je slučitelná a pozitivně spojená s rentabilitou ekonomickou.

8.6 Z ekonomického hlediska je realizovatelné a sociálně žádoucí, aby každá evropská země vypracovala národní program sociálního cestovního ruchu s různými přístupy a formami řízení.

8.7 Z ekonomického hlediska je realizovatelné a sociálně žádoucí vybudovat mezinárodní evropskou platformu sociálního cestovního ruchu.

8.8 Každá činnost sociálního cestovního ruchu by měla zahrnovat soubor hodnot udržitelnosti a tvorby pracovních míst v souladu s Lisabonskou strategií.

8.9 Sociální cestovní ruch může být vysoce hodnotným nástrojem pro vybudování Evropy občanů zahrnující všechny občany. V tomto procesu je zvlášť důležitá úloha mladých lidí.

8.10 Sociální cestovní ruch je činnost, která vykazuje některé hodnoty, jež lze začlenit do evropského modelu cestovního ruchu.

8.11 Všechna místní společenství v celé Evropě by mohla ze sociálního cestovního ruchu těžit díky jeho přínosu pro ochranu kulturního a místního dědictví.

8.12 Závěrem lze říci, že dnešní sociální cestovní ruch je vyzrálá činnost prováděná v mnoha evropských členských státech, s dobrými řídicími a organizačními strukturami. Je připraven postoupit k provádění ve všech zemích, aby se jeho služby staly nadnárodní, a tím se zvýšila kvalita a množství jeho cílů.

### 9. Doporučení

9.1 Základní doporučení pro potenciální uživatele programů sociálního cestovního ruchu je povzbudit je k účasti v činnosti, jako je cestování, na kterou mají právo, ale ke které nemusí mít z celé řady důvodů přístup. Sociální cestovní ruch jasně podporuje začlenění, větší znalosti a osobní rozvoj, a proto je účast v jeho činnostech žádoucí.

9.2 Pokud jde o širokou škálu subjektů, které se účastní řízení různých programů sociálního cestovního ruchu, měli bychom nejprve ocenit přínos jejich práce, oddanost poslání jejich organizace a péči, kterou věnují poskytování dostupné, ale vysoce kvalitní služby uživatelům. Měli bychom je však také povzbudit k dalšímu zlepšování jejich produktů a služeb, investování do zlepšení infrastruktury, inovování pomocí nových produktů, zvláště s nadnárodním rozměrem. Koordinace programů a vytváření sdružení mezi odpovědnými organizacemi je dobrým způsobem pro zlepšování a výměnu zkušeností.

9.3 Pokud jde o podniky v sektoru cestovního ruchu, doporučujeme, aby se aktivně účastnily činností v oblasti sociálního cestovního ruchu. Hodnoty sociálního cestovního ruchu jsou slučitelné s dobrým podnikovým řízením, konkurenceschopností a rentabilitou z krátkodobého, ale zejména středně- a dlouhodobého hlediska, a umožňují zajistit pracovní místa pro mnoho zaměstnanců po dobu celého roku.

9.4 Pokud jde o národní, regionální a místní instituce a správní orgány, radili bychom jim zřizovat programy sociálního cestovního ruchu z důvodu jejich sociálních, ale i ekonomických přínosů. Dodatečný výnos z daní a odvodů, úspory dávek v nezaměstnanosti, jsou jasnou motivací pro poskytování dotací ekonomicky, sociálně nebo fyzicky znevýhodněným skupinám s jistotou, že se náklady s úrokem vrátí.

9.5 Naše doporučení evropským institucím je, aby měly na mysli, že sociální cestovní ruch je důležitá činnost, která sdílí cíle s cestovním ruchem a sociální politikou, je to činnost, jež si zasluhuje uznání, rozvoj, specializovanou technickou pomoc, podporu a pobídky (nikoli nezbytně ekonomické). Poradenství, technická koordinace, šíření zkušeností a fórum pro sjednávání mezinárodních dohod, jsou mezi úkoly, které může Komise, zejména její odbor pro cestovní ruch, zajistit svými vlastními zdroji, aby vybudovala efektivní evropskou platformu sociálního cestovního ruchu. Vedení Komise v těchto aspektech podpory sociálního cestovního ruchu by nepochybně bylo cenným nástrojem dosažení cílů a sledování iniciativ.

9.6 Všechny instituce by měly zvážit rozšíření svých politik tak, aby vyloučily všechny druhy překážek v komunikačních a ubytovacích infrastrukturách a infrastrukturách služeb cestovního ruchu. Případ evropských ostrovů jasně ilustruje, jak jejich zeměpisná poloha silně ovlivňuje mobilitu a přístup jejich občanů k cestovnímu ruchu.

9.7 Vzhledem k politickému, sociálnímu a ekonomickému rozměru sociálního cestovního ruchu by Evropský parlament měl zahájit iniciativy ve prospěch debaty a usnesení na podporu sociálního cestovního ruchu v Evropě.

9.8 EHSV se shoduje, že toto stanovisko by mělo být známo, zveřejněno a šířeno jako barcelonská deklarace o sociálním cestovním ruchu v Evropě a mělo by sloužit jako příspěvek Výboru k Evropskému fóru cestovního ruchu 2006 a letošnímu Světovému dni cestovního ruchu.

#### D. Část čtvrtá: Technické a písemné odkazy

— Různé koncepce sociálního cestovního ruchu: vývoj poptávky a nabídky, Evropská komise, Generální ředitelství XXIII, oddělení cestovního ruchu, 1993.

- Montrealská deklarace: k humanistické a sociální vizi cestovního ruchu, BITS, září 1996.
- Celosvětový etický kodex cestovního ruchu. Světová organizace cestovního ruchu, Santiago de Chile, 1. října 1999.
- Zpráva o semináři o pomoci pro dovolené v Evropské unii, Evropský parlament, Štrasburk, březen 2000.
- Koncepce cestovního ruchu pro všechny a sociální cestovní ruch v Evropské unii, BITS, seminář v Bruggách, červen 2001.
- Zpráva o výsledcích průzkumu cestovního ruchu pro všechny, červen 2001.
- Stanovisko: sociálně udržitelný cestovní ruch pro všechny, EHSV, říjen 2003.
- Studie o programu dovolených pro starší, španělský institut pro migraci a sociální služby (IMERSO), Španělsko, květen 2004.
- Evropské fórum o sociálním cestovním ruchu, BITS, Budapešť, duben 2005.
- Zpráva o cestovním ruchu a rozvoji, Evropský parlament A6-0173/2005, květen 2005.
- Zpráva o nových perspektivách a nových výzvách pro udržitelný evropský cestovní ruch, Evropský parlament A6-0235/2005, červenec 2005.
- Cestovní ruch pro všechny. Akční plán španělského výboru zastupujícího zdravotně postižené (CERMI), prosinec 2005.
- Konzultace o turistických činnostech a dovolené pro pracující, BITS, Brusel, květen 2005.
- Evropská konference o sociálním cestovním ruchu, hospodářském růstu a zaměstnanosti, vláda Baleárských ostrovů, Palma de Mallorca, listopad 2005.
- Konference o cestovním ruchu pro všechny: situace a stávající postupy v EU, Evropská komise, generální ředitelství pro podniky, oddělení cestovního ruchu, leden 2006.
- Světový kongres sociálního cestovního ruchu. K cestovnímu ruchu založenému na rozvoji a solidaritě. Aubagne (Francie), květen 2006.

V Bruselu dne 14. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o strukturální statistice podnikání**

KOM(2006) 66 v konečném znění – 2006/0020 (COD).

(2006/C 318/13)

Dne 27. března 2006 se Rada, v souladu s čl. 285 odst. 1 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Jednotný trh, výroba a spotřeba“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 26. července 2006. Zpravodajkou byla paní FLORIO.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září (jednání ze dne 14. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 130 hlasy pro; 7 členů se zdrželo hlasování.

**1. Úvod**

1.1 Dne 20. prosince 2000 se Evropská rada rozhodla zahájit víceletý program pro podnik a podnikavost, a zejména pro malé a střední podniky<sup>(1)</sup>. Cílem Evropské unie je pomocí tohoto nového referenčního rámce zlepšit konkurenceschopnost podniků v hospodářství založeném na znalostech, zjednodušit a usnadnit jejich právní, administrativní a finanční rámec, především z hlediska podpory výzkumu a inovací, usnadnit jejich přístup ke službám a programům Společenství a v neposlední řadě podpořit podnikavost.

1.2 Na počátku roku 2003 předložila Komise zelenou knihu „Podnikavost v Evropě“<sup>(2)</sup>, ve které zdůraznila potřebu cílené podpory a žádala o strategické politiky na podporu průmyslu a především zpracovatelského průmyslu, který ve srovnání s jinými částmi světa zaznamenává v Evropě již po několik let nebezpečné zpomalení růstu.

1.2.1 Hlavní činnosti navržené na podporu a zvýšení podnikatelského ducha v Evropě:

- odstranit administrativní překážky rozvoje podniku,
- provést bilanci rizik a výhod podnikatelského ducha,
- podpořit kladnější přístup celé společnosti k zakládání nových podniků.

1.3 V návaznosti na konzultaci zainteresovaných stran založené na zelené knize předložila Komise v roce 2004 akční plán pro podnikavost<sup>(3)</sup>, který zohledňuje nově získané odpovědi a zahrnuje víceletý plán pro podnik a podnikavost.

1.4 Klíčové záležitosti jako je průmyslová politika, podpora služeb, zaměstnanost jako motor hospodářského růstu, jsou úzce spojeny, a to jak na národní, tak na evropské úrovni, s prioritami týkajícími se zaměstnanosti a sociálních věcí, které

představují významný cíl politických rozhodnutí Evropské unie. Také v této oblasti zahájily v posledních letech evropské instituce různé iniciativy, mezi nimiž např. předložení ročního plánu ze strany členských států.

1.5 Na summitu v Lucemburku v roce 1997 byla zahájena evropská strategie zaměstnanosti, která byla následně uznána za klíčový prvek Lisabonské strategie. Právě Lisabonská strategie si klade za cíl obnovu evropského hospodářství snížením míry nezaměstnanosti a vytvářením vysoce kvalifikovaných pracovních míst. Jasný význam při dosažení těchto cílů má zaměření na sociální politiku a politiku rovných příležitostí mezi různými vrstvami společnosti. Tento poslední cíl představuje určitý předpoklad, kterým je i zásadní restrukturalizace hospodářského systému, pro cíl dosáhnout rostoucí míry růstu a „zdravého“ hospodářského prostředí.

1.6 Dalšími prvky tohoto ambiciózního projektu měly být „Evropský výzkumný prostor“, úplná integrace trhů a vytvoření příznivého prostředí pro malé a střední podniky. V návrhu týkajícím se rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovaci (2007-2013)<sup>(4)</sup> sama Komise uvádí, že podpora technologie a výzkumu je přímo spojena s využitím příležitostí, které trh poskytuje výrobkům, službám a novým obchodním postupům. Dále je třeba podnit ochotu přijmout rizika a zkoušet nové nápady na trhu. Nedostatek inovací je jednou z hlavních příčin neuspokojivých výsledků evropského růstu.

1.7 Co se týče sociální soudržnosti, byly stanoveny okamžité zásahy v oblasti odborné přípravy a sociální ochrany. Pro zajištění koordinace mezi členskými státy při formulování jejich politik byla stanovena možnost vytvoření mechanismu otevřené koordinace, který by prostřednictvím výměny osvědčených postupů zpřístupnil osvědčené postupy a nejlepší výsledky v každé oblasti.

<sup>(1)</sup> Rozhodnutí 2000/819/ES.

<sup>(2)</sup> KOM(2003) 27 v konečném znění, 21.1.2003.

<sup>(3)</sup> KOM(2004) 70 v konečném znění, 11.2.2004.

<sup>(4)</sup> KOM(2005) 121 v konečném znění, 6.4.2005.

1.8 Především díky střednědobému hodnocení Lisabonské strategie předložila Komise v roce 2005 sdělení o růstu a zaměstnanosti<sup>(3)</sup>, které se soustředí na dvě důležité otázky: vykazovat stabilní a trvalý hospodářský růst a vytvářet stále větší počet lepších pracovních míst. Tyto cíle byly považovány za uskutečnitelné prostřednictvím součinnosti úrovně Společenství a národní úrovně.

## 2. Obecné připomínky

2.1 Transformace hospodářství a výroby představuje neustálý a rychlý proces. Různá průmyslová odvětví a odpovídající subjekty se mění a inovují, aby se přizpůsobili vývoji trhu, a snaží se zůstat konkurenceschopní a vytvářet příležitosti pro stále větší růst a zisk.

2.1.1 Na trhu jako je trh evropský, kde se podniky vyvíjejí rychlým tempem a tradiční odvětví se navzájem prolínají (výroba, obchod, distribuce atd.), je nesnadné stanovit hranici mezi různými druhy činností. Kromě toho je při hodnocení a klasifikaci typologie podniků stále obtížnější určit převládající okruh činnosti (obchod, zemědělství, výroba, řemeslo, služby atd....).

2.1.2 Vzhledem k vývoji sociálního hospodářství, který se týká vysokého a rostoucího podílu evropského trhu, drží statistická šetření obtížně krok se skutečností, která se neustále mění a obnovuje. Zástupci Eurostatu potvrzují, že se setkali s obtížemi při definování této oblasti, neboť ne vždy je socioekonomická činnost zaregistrována jako činnost podnikatelská. Výbor se nicméně domnívá, že je třeba vynaložit veškeré úsilí k vyhodnocení rostoucího významu tohoto odvětví, které je zásadní pro dosahování cílů Lisabonské strategie. Absence těchto dat brání lepšímu porozumění vývoji podnikání a trhu.

2.1.3 Ukázalo se, že důležitým cílem je mít k dispozici strukturální statistiky evropského podnikání, které by byly aktualizované a zaměřené především na činnost, konkurenceschopnost, výkonnost a strukturu podniků v Evropské unii. Při zdůrazňování významu statistické podpory nesmí být opomíjeno, že sběr dat a jejich následné zpracování vyžaduje investice do lidských a finančních zdrojů, které by zejména pro malé podniky mohly být značné.

2.1.4 Hospodářský růst je absolutní prioritou pro všechny státy Evropské unie, což Evropská rada a další evropské instituce zdůraznili při nesčetných příležitostech. Hospodářský růst musí nutně doprovázet tvorba nových a lepších pracovních míst. To je třeba uskutečnit ve všech odvětvích, ale především ve zpracovatelském průmyslu a ve službách, a to takovým způsobem,

který podnítl samotný růst a umožní evropským občanům čerpat z jeho výhod.

2.2 Evropský model rozvoje se odlišuje od ostatních modelů tím, že přisuzuje významnou úlohu sociální stránce a samotnému pojetí udržitelného hospodářského růstu. Toto je třeba mít na zřeteli pokaždé, když evropské instituce navrhnou vydat zákon v rámci svých kompetencí.

2.3 Pro vytvoření skutečně účinných, vhodných a souvislých právních předpisů je proto třeba mít jasnou představu o stavu evropského průmyslu. Politická rozhodnutí se zakládají na analýze skutečnosti a souvisejících problémů a navrhuji řešení, která berou v úvahu co nejvíce možných prvků a snaží se tak předvídat účinek a dopad, který budou rozhodnutí mít na tuto politickou, hospodářskou, právní, sociální, národní a územní skutečnost.

2.4 Základním faktorem úplné a účinné analýzy skutečnosti je samozřejmě statistika. Práce, kterou od svého vytvoření vykonal Eurostat, je dnes cennou a nezbytnou oporou v rozhodovacím a politickém procesu Evropské unie.

2.4.1 Statistika má zásadní význam, protože má schopnost analyzovat, zkoumat a popisovat jevy z mnoha různých stránek. Dostupnost statistických údajů je zásadní pro vytváření a hodnocení politik, pro řízení služeb a veřejných funkcí, pro lepší právní předpisy, pro stále a periodické monitorování úspěchů a pokroků, které přijaté politiky přinesly.

2.5 To platí pro všechny oblasti spadající do pravomoci Evropské unie a Eurostat, jemuž poskytují podporu a pomoc statistické úřady v členských státech, má proto za úkol vytvářet a poskytovat aktualizovaná a spolehlivá data. V posledních letech mají zásadní význam data týkající se hospodářství a financí, zemědělství, demografické politiky, sociálního zabezpečení, obchodu, vědeckého výzkumu, životního prostředí, dopravy a, což je neméně důležité, také průmyslu a s ním spojených ukazatelů trhu.

2.5.1 Pro získání představy o významu evropského podnikání a jeho rozvoje se stačí zamyslet nad iniciativami, které Komise a Rada v této souvislosti uskutečnily v posledních letech.

## 3. Návrh nařízení o strukturální statistice podnikání

3.1 Nařízení Rady (ES, Euratom) č. 58/97 ze dne 20. prosince 1996 bylo v průběhu posledních deseti let nejméně čtyřikrát změněno a toto je poslední návrh na jeho přepracování, jež by umožnilo lepší návaznost analýzy a použitelnost politik a strategií na podporu průmyslu a výroby v Evropě.

(3) KOM (2005) 330 v konečném znění, 20.7.2005.

3.1.1 Za účelem naplnění rostoucí potřeby statistik navrhuje Komise několik zlepšení, která se týkají především služeb, jež byly v posledních měsících vzhledem ke svému hospodářskému významu a svým, na evropské úrovni doposud ne zcela prokázaným, možnostem ústředním tématem široké diskuse. Dále je přiložena příloha týkající se podnikatelské demografie a podnikatelských služeb.

3.2 Komise prověřila, že pro řadu činností spojených především s podnikatelskými službami neexistují podrobné a aktuální statistiky. Nový návrh tak představuje možnost jak přizpůsobit platná nařízení tak, aby produkce podniků mohla být porovnatelná s produkcí služeb.

3.2.1 Právě na podporu strategických doporučení pro podnikatelského ducha považuje Komise za nutné mít k dispozici harmonizované údaje o podnikatelské demografii (vznik, činnost, zánik) a vlivu podniků na zaměstnanost. Údaje o „demografii“ podniků již tvoří součást strukturálních ukazatelů, které slouží ke kontrole cílů stanovených Lisabonskou strategií. Právě v tomto rámci je třeba analyzovat návrh na změnu předložený Komisí.

3.3 Návrh uvádí číselný kód NACE <sup>(6)</sup> jako referenční nástroj pro sběr statistických dat. NACE běžně používají oddělení Komise ve všech statistikách členěných podle ekonomické činnosti. Sám kód NACE prošel několika přepracováními a úpravami, které byly nutné vzhledem k požadavkům na lepší pochopení hospodářského vývoje v EU.

3.4 Referenční ukazatel NACE rev. 1.1 představuje pouhou aktualizaci NACE rev. 1 a nezahrnuje žádnou výraznou reorganizaci. Cílem aktualizace bylo uvážit:

- nové činnosti, které neexistovaly v době vytváření NACE rev. 1,
- činnosti, které získaly na významu po vytvoření NACE rev. 1 v důsledku technologických změn nebo změn v hospodářství,
- opravy chyb v původní NACE rev. 1, které již byly zřejmé v té době a které nejsou důsledkem změny filozofie činnosti.

3.4.1 V následujících měsících bude dokončeno další přepracování NACE, které nyní prochází druhým čtením v Evropském parlamentu a které bude obsahovat nové změny a aktualizace.

<sup>(6)</sup> NACE: Všeobecná odvětvová klasifikace ekonomických činností v Evropských společenstvích.

3.5 Statistické šetření, které je stanoveno v oblasti působnosti (čl. 2), je seskupeno do modulů, které jsou vyjmenovány v čl. 3 návrhu nařízení:

- společný modul pro roční strukturální statistiku,
- podrobný modul pro strukturální statistiku průmyslu,
- podrobný modul pro strukturální statistiku obchodu,
- podrobný modul pro strukturální statistiku stavebnictví,
- podrobný modul pro strukturální statistiku obchodu,
- podrobný modul pro strukturální statistiku úvěrových institucí,
- podrobný modul pro strukturální statistiku penzijních fondů,
- podrobný modul pro strukturální statistiku podnikatelských služeb,
- podrobný modul pro strukturální statistiku podnikatelské demografie,
- flexibilní modul pro provádění malého sběru údajů o podnikových ukazatelích *ad hoc*.

3.5.1 Poslední tři uvedené moduly byly přidány v tomto návrhu na přepracování nařízení a ke každému je v příloze uveden obsah a použití.

3.6 Pro některé moduly jsou dále plánovány pilotní studie. Tyto pilotní studie vždy doprovázely sběr statistických dat pro moduly. V tomto případě je třeba zdůraznit začlenění pilotních studií *ad hoc* v sektorech zdravotnictví a vzdělávání. Jedná se o dobrovolné studie, které by podle Eurostatu sloužily k přesnějšímu posouzení dopadu tržní činnosti v daných sektorech.

#### 4. Konkrétní připomínky

4.1 EHSV uznává zásadní přínos statistiky ke stanovení priorit v oblasti průmyslové politiky v rámci Lisabonské strategie. V rámcovém programu pro konkurenceschopnost a inovaci (2007-2013) <sup>(7)</sup> Komise zdůrazňuje užitečnost srovnávací analýzy jako vhodného nástroje při vytváření politik, jímž jsou i studie a výměny osvědčených postupů mezi národními a regionálními orgány.

4.2 Z tohoto důvodu považuje EHSV za důležité aktualizovat nařízení Rady (ES, Euratom) č. 58/97 a navrhuje některé změny.

<sup>(7)</sup> Viz poznámka pod čarou č. 4.



4.3 Položka „náklady na sociální zabezpečení“ ve společném modulu (příloha I), která již byla uvedena v předešlých verzích, se ve světle novinek na vnitřním trhu stává vágní a obtížně vyložitelnou. Organizace sociálního zabezpečení je v členských státech různá a liší se v systémech a postupech. Jednotná definice „systému sociálního zabezpečení“ pro 25 zemí EU je obtížná a měla být pravděpodobně rozvinuta a rozčleněna.

4.4 Stále v příloze I (ale také v následujících přílohách): údaje týkající se zaměstnanosti jsou příliš omezené a neodrážejí realitu na trhu práce, která je v zemích EU daleko komplexnější. Návrh se omezuje pouze na šetření týkající se počtu zaměstnanců na částečný pracovní úvazek a na plný úvazek. Realita pracovních vztahů je však rozmanitější. Kromě toho nejsou uvedena šetření členěná podle druhu, které existuje pouze v modulu týkajícím se bankovního sektoru (příloha VI).

4.4.1 Vzhledem k tomu, že již v předchozích zněních nařízení (ES, Euratom) č. 58/97 bylo uvedeno (čl. 1), že mezi cíle shromažďování statistik patří také analýza „strategie a politiky podniků“, mohlo tím spíše být toto přepracování rovněž příležitostí k pečlivější analýze a zkoumání zaměstnanecké politiky podniků, jelikož má význam v politikách Evropské unie.

4.5 Co se týče pilotních studií, způsob vybraný Komisí, který zavádí povinnost analyzovat sektory jako je zdravotnictví a vzdělávání z důvodu „vyhodnocení proveditelnosti šetření tržních a netržních činností v těchto sekcích“, se zdá být nevhodný. Nepovažujeme za vhodné, aby tyto citlivé sektory byly zařazeny do strukturální statistiky podnikání, a to především s ohledem na předběžné znění návrhu směrnice o službách předložené Komisí, který je vyjímá z oblasti její působnosti. Na základě nových návrhů předpisů v oblasti služeb na vnitřním trhu považuje EHSV za vhodné, aby Komise zahájila statistické šetření *ad hoc* v těchto sektorech.

4.6 V příloze II (modul pro statistiku průmyslu) považovala Komise za vhodné vyloučit ze šetření údaje týkající se celkových nákladů a počtu pracovníků ve výzkumu a vývoji. Ve světle Lisabonské strategie představuje nepřítomnost těchto údajů omezení pro lepší pochopení vývoje podnikání a povahy a účelu investic.

4.7 Komise se rozhodla vyloučit šetření týkající se nákupu energetických produktů. Tato šetření mají ovšem značný význam, protože poskytují obecný rámec o spotřebě

a využití energie v podnicích. V článku 1 nařízení se navíc uvádí, že vypracování statistik má za cíl analyzovat také „použití výrobní činitele“, a energie je bez pochyb jedním z těchto činitelů. Tito činitelé jsou kromě toho považováni za prioritní v posledních prohlášeních Rady a Evropského parlamentu, mezi nimiž uvedme nedávnou zelenou knihu Evropská strategie pro udržitelnou, konkurenceschopnou a bezpečnou energii<sup>(8)</sup>.

4.8 Příloha VIII byla vložena nově a týká se struktury, činnosti a výkonnosti podnikatelských služeb. Příloha IX se týká podnikatelské demografie. Statistická šetření v těchto dvou oblastech bude pravděpodobně vyžadovat mnohem častější monitorování. Také v modulu pro podnikatelskou demografii chybí údaje členěné jak podle typologie pracovních vztahů, tak podle druhu, zatímco by bylo naopak velmi účelné porozumět procesu zaměstnanosti a profesnímu zařazení zaměstnanců v okamžiku vzniku a zániku podniku.

## 5. Závěry a doporučení

5.1 Evropská unie potřebuje lepší statistické údaje, které podpoří současné sektorové průmyslové politiky.

5.2 Za tímto účelem EHSV podtrhuje hlavní úlohu Eurostatu jakožto nástroje monitorování politik Evropské unie. EHSV se tedy domnívá, že je nutno zintenzívnit činnost Eurostatu, a sice zhodnocením a posílením systému vzájemného propojení statistických šetření v jednotlivých členských státech.

5.3 EHSV celkově podporuje návrh na revizi nařízení (ES/ Euratom) č. 58/97 o strukturální statistice podnikání.

5.4 Statistická šetření jsou důležitým nástrojem jak na úrovni Společenství, tak na národní úrovni. Proto je důležité uvažovat o podpůrných nástrojích, které by stále více zlepšovaly jejich účinnost, včasnost a spolehlivost.

5.4.1 Statistická šetření by měla být založena, pokud je to možné, na aktualizovaných datech, která již mají správné úřady nebo pověřené orgány. Administrativní zátěž statistického šetření musí být úměrná velikostnímu typu podniku. V některých zemích je statistické šetření o MSP svěřeno zastupitelským průmyslovým sdružením na místní nebo regionální úrovni. Výměna těchto osvědčených postupů mezi členskými státy by mohla být užitečná

<sup>(8)</sup> KOM(2006) 105 v konečném znění, 8. března 2006.

5.5 Bylo by účelné mít k dispozici stále cílenější a aktualizované statistiky o struktuře podniků a jejich výrobní činnosti a zohledňovat rozměry a různé činnosti, které jsou pro podnik stěžejní (výroba, obchod, distribuce).

5.6 Podle názoru Výboru je důležitá existence účinného systému konzultací a diskusí mezi Eurostatem, sociálními partnery, akademickou obcí a sdruženími. Tento mechanismus je třeba zdokonalit a rozšířit ve smyslu Evropského poradního výboru pro statistické informace v hospodářské a sociální oblasti Eurostatu (jeden zástupce uživatelů za každý členský stát).

5.7 Co se týče kupříkladu nákladů na sociální zabezpečení, lepší diskuse Eurostatu se sociálními partnery by umožnila lépe definovat (a ne pouze pod jedním heslem) úsilí podniků v tomto odvětví, které se nezdá být ve všech 25 zemích EU stejné.

5.8 Pokud by údaje o zaměstnanosti – jelikož jsou předmětem jiných cílených statistik – byly podrobnější, poskytovaly by jasnější rámec o stavu činnosti podniku. Pokud jde o šetření o zaměstnanosti, Výbor konstatuje, že strukturální statistika podnikání včetně demografické statistiky se nemůže obejít bez pozorné analýzy kvality zaměstnanosti. Zaměstnanost je základním faktorem úspěchu podnikatelské činnosti a šetření o práci, které je rozděleno pouze na plný pracovní úvazek a zkrácený úvazek, je tudíž nedostatečné, zejména ve světle neustálého vývoje na trhu práce. Výbor dále nepovažuje za vhodné úplně oddělit strukturální statistiky podnikání od šetření o zaměstnanosti, neboť tyto oblasti spolu rozhodně souvisejí.

5.9 Sociální hospodářství rok za rokem dosahuje stále významnějšího podílu na evropském hospodářství. Proto se EHSV domnívá, že by Komise prostřednictvím Eurostatu mohla toto odvětví a jeho vliv na podnikatelské prostředí hodnotit pomocí pilotních studií.

5.10 Výbor zdůrazňuje svoje pochybnosti o možnostech prozkoumat odvětví zdravotnictví a vzdělávání metodou pilotních studií. Vzhledem k delikátnosti jmenovaných odvětví a jejich zásadnímu významu, který mají pro všechny evropské občany, považuje EHSV za nemístné, aby se tato odvětví stala součástí strukturální statistiky podnikání. Na základě nových návrhů předpisů v oblasti služeb na vnitřním trhu považuje EHSV za vhodné, aby Komise zahájila statistické šetření *ad hoc* v těchto sektorech.

5.11 Co se týče získávání energií a investic do lidských zdrojů v oblasti výzkumu a vývoje, EHSV je toho názoru, že navzdory tomu, že byly stanoveny statistické nástroje *ad hoc*, bylo by důležité posoudit jejich místo v životě podniků z hlediska kvality i kvantity, a to jak ve světle cílů Lisabonské strategie, tak i nejnovějších zájmů a akcí Evropské unie v oblasti energetické politiky.

5.12 V rámci šetření o proměnlivých faktorech prostředí EHSV zdůrazňuje význam sběru dat o likvidaci průmyslového odpadu, čištění odpadních vod a znečištěných ploch. Vzhledem k nákladům spojeným s likvidací odpadů pocházejících z průmyslové činnosti by bylo mimo jiné vhodné zjistit, zda je tato likvidace prováděna prostřednictvím interních podnikových systémů nebo zda je zadávána vnějším subjektům.

5.13 V příloze IV, která se týká stavebnictví, by bylo vhodné odlišit různé činnosti: bytová výstavba, veřejná výstavba, dopravní sítě, infrastruktura.

5.14 Větší důraz by měl být kladen na regionální statistiky, které by ukázaly, ve kterých oblastech se rozvinula průmyslová a podnikatelská činnost, které činnosti převládají, ve kterých regionech se soustředí investice do výzkumu a ve kterých oblastech je zaznamenán vysoký počet nově vzniklých nebo zániklých podniků.

V Bruselu dne 14. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Rady 91/477/EHS o kontrole nabývání a držení zbraní**

KOM(2006) 93 v konečném znění – 2006/0031 (COD)

(2006/C 318/14)

Dne 7. července 2006 se Rada, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Jednotný trh, výroba, spotřeba“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 26. července 2006. Zpravodajem byl pan J. PEGADO LIZ.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 186 hlasy pro, 7 hlasy proti a 12 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Shrnutí návrhu Komise

1.1 Cílem tohoto návrhu je posunout dopředu proces aktualizace směrnice 91/477/EHS ze dne 18. června 1991<sup>(1)</sup>, která se po Evropské radě ve Fontainebleau v roce 1984 poprvé zabývala potřebou existence „účinných pravidel umožňujících, aby byla kontrola nabývání a držení zbraní a převodu do dalšího členského státu prováděna v rámci členských států“, ve světle kritérií stanovených v protokolu doplňujícím Úmluvu OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločinu, kterou byla Komise pověřena podepsat za Evropské společenství<sup>(2)</sup>.

1.2 Cílem návrhu je proto podpořit právní prosazení výše uvedeného protokolu mezinárodní úmluvy, kterou Komise podepsala za Unii. Jinými slovy, tímto přístupem se Unie zavazuje, že se bude sama touto problematikou zabývat, a tudíž tato opatření budou přímo závazná pro členské státy, tj. členské státy se nebudou muset rozhodovat, zda podepíší výše uvedený protokol či jakákoli doporučení Společenství týkající se této problematiky, protože je to již stanoveno v hlavě V Smlouvy<sup>(3)</sup>.

1.3 Níže uvedené potřeby byly určeny jako obecné cíle:

- harmonizace evropské legislativy týkající se této problematiky;
- boj proti nelegálnímu trhu se zbraněmi určenými pro civilní používání;
- zabránění tomu, aby se legální zbraně dostávaly na nelegální trh.

1.4 V důsledku toho návrh, který je v současnosti projednáván, navrhuje mechanismy, které jsou závazné pro členské státy a jejichž cílem je učinit směrnici z roku 1991 soudržnější,

(1) Směrnice Rady 91/477/EHS ze dne 18. července 1991 o kontrole nabývání a držení zbraní (Úř. věst. L 256, 13.9.1991, s. 51). Stanovisko EHSV: EHSV, prostřednictvím tehdejší specializované sekce „Rodinné, vzdělávací a kulturní záležitosti“ a pana Van Dama jako zpravodaje, přijal své stanovisko dne 17.12.1987 (Úř. věst. C 35, 8.2.1988, s. 5), které velmi kritizovalo rozsah nepřiměřeně omezených opatření přijatých ke kontrole pohybu zbraní z jednoho členského státu do druhého.  
(2) Rozhodnutí Rady ze dne 16. října 2001 (Úř. věst. L 280, 24.10.2001).  
(3) Jinými slovy, je to součástí společné vnější a bezpečnostní politiky.

účinnější a rychlejší s ohledem na mechanismy a cíle v ní stanovené.

1.5 Návrh konkrétně:

- a) aktualizuje rámec pojmu nedovolené výroby, který bere jako základ pro definování různých druhů trestných činů nedovolené výroby, padělání a obchodování, pro něž by měly existovat tresty úměrné újmě, kterou působí společnosti;
- b) doporučuje podpůrná opatření pro monitorování a sledování zbraní, z nichž nejlepším je jejich označování, a rovněž pravidla pro jejich vyřazení z provozu/deaktivaci;
- c) stanoví pravidla a opatření pro větší kontrolu určitých činností spojených s obchodem se zbraněmi.

## 2. Politický a sociální rámec pro opatření ve stávajícím mezinárodním prostředí

2.1 Mezinárodní a vysoce organizovaný zločin je vedlejším produktem dnešních rizikových společností, založených na globalizaci znalostí, komunikace a informací.

2.1.1 Mezinárodní zločin je také jednou z nejvážnějších hrozeb pro integritu států a obecněji pro samotný demokratický rámec, který je charakterizuje. V nejextrémnějších případech by mohl mít podobu alternativní a nezákonné formy kontroly Společenství.

2.2 V rámci této formy zločinu a v důsledku vícedimenzionální a velmi rozmanité povahy rizika se různé druhy trestné činnosti překrývají a vzájemně prolínají. Terorismus a vysoce

organizovaný zločin jsou vzájemně úzce propojené a úzce souvisí s obchodováním se zbraněmi a střelivem <sup>(4)</sup>.

2.3 Odhady naznačují, že je v současné době na světě v oběhu několik stovek milionů lehkých zbraní, jež jsou odpovědné za několik stovek tisíců smrtí ročně, z nichž se více než polovina odehraje ve vnitřních konfliktech různých asijských a afrických zemí. Z finančního hlediska je to zcela zřejmě lukrativní obchod, ale z humanitárního hlediska je to zničitelný záležitost.

2.4 Členské státy Unie musí na tuto mezinárodní situaci vhodně a přiměřeně reagovat. Za tímto účelem musí dojít k harmonizaci legislativních řešení, jak preventivních, tak trestních, která musí vést k společným integrovaným politikám.

2.5 Návrh slučuje tržní pravidla s důležitými otázkami vnitřní bezpečnosti Společenství, jež představuje v jakékoli demokratické společnosti hlavní hodnotu, a to takovou, od níž ani Unie není a nemůže být osvobozena. Bezpečnost je v podstatě základní podmínkou pro výkon jakékoli svobody.

2.6 Podstatou tohoto návrhu je jednoduše stanovení požadavků pro přiblížení evropského prostoru svobody, bezpečnosti a spravedlnosti všem občanům, což je předmět úzce spojený s třetím pilířem evropské integrace. Kromě toho, že představuje hrozbu pro integritu různých členských států, je obchod se zbraněmi rovněž významným rizikovým faktorem pro vnitřní záležitosti EU.

2.7 Protože Společenství již cítilo potřebu zabývat se touto hrozbou v rámci svých vlastních hranic, přijalo směrnici Rady 91/477/EHS ze dne 18. června 1991. Následně, společná akce EU ze dne 17. prosince 1998 <sup>(5)</sup> přiměla různé členské státy, aby zavedly opatření zaměřená na zlepšení a posílení kontroly zbraní a střeliva, na což se odkazuje v různých výročních zprávách od té doby publikovaných <sup>(6)</sup>.

2.8 Nedávno se na tuto problematiku zaměřila také Organizace spojených národů a dokonce v této oblasti podpořila několik opatření. V důsledku toho vytvořila zvláštní výbor <sup>(7)</sup>, jehož úkolem bylo vypracovat mezinárodní úmluvu proti mezinárodnímu organizovanému zločinu, která byla přijata o dva roky později v Palermu <sup>(8)</sup>. To vedlo v této souvislosti

<sup>(4)</sup> Otázkou vysledovatelnosti střeliva, ačkoli nespadá do konkrétní oblasti působnosti návrhu Komise, se již částečně zabývala, společně s uváděním na trh a dozorem nad výbušninami pro civilní použití, směrnice 93/15/EHS ze dne 5. dubna 1993 (Úř. věst. L 121, 15.5.1993, s. 20 (české znění ve Zvláštním vydání 2004, kapitola 13, svazek 12, s. 58); stanovisko EHSV – Úř. věst. C 313, 30.11.1992, s. 13 (není k dispozici v českém znění)), pozměněná nařízením (ES) č. 1882/2003 ze dne 29. září 2003 (Úř. věst. L 284, 31.10.2003, s. 1 (české znění ve Zvláštním vydání 2004, kapitola 1, svazek 4, s. 447); stanovisko EHSV – Úř. věst. C 241, 7.10.2002, s. 128 (není k dispozici v českém znění)), dále směrnice 2004/57/ES ze dne 23. dubna 2004 (Úř. věst. L 127, 29.4.2004, s. 73 (české znění ve Zvláštním vydání 2004, kapitola 13, svazek 34, s. 141)), rozhodnutí Komise 2004/388/ES ze dne 15. dubna 2004 (Úř. věst. L 120, 24.4.2004, s. 43 (české znění ve Zvláštním vydání 2004, kapitola 13, svazek 34, s. 135)) a program vytyčený ve sdělení Komise ze dne 15. července 2005 o opatřeních k zajištění větší bezpečnosti výbušnin, rozbušek, materiálů k výrobě bomb a střelných zbraní.

<sup>(5)</sup> Později se objevil v programu EU z června 1997 o nedovoleném obchodování s konvenčními zbraněmi.

<sup>(6)</sup> V letech 2001 až 2003 viz Úř. věst. C 216, 1.8.2001, s. 1, Úř. věst. C 330, 31.12.2002, s. 1; Úř. věst. C 312, 22.12.2003, s. 1.

<sup>(7)</sup> V souladu s rezolucí Valného shromáždění OSN 53/111 ze dne 9. prosince 1998.

<sup>(8)</sup> V souladu s rezolucí 55/25 ze dne 15. listopadu 2000.

k rychlému pochopení významu obchodu se střelnými zbraněmi.

2.9 Následně, po zahájení vídeňského procesu, se zrodil doplňující protokol k výše uvedené úmluvě o nedovolené výrobě a distribuci střelných zbraní, jejich součástí, dílů a střeliva, otevřený všem zainteresovaným stranám od 1. září 2001; při podpisu a ratifikaci členskými státy EU došlo však k určitému zpoždění.

### 3. Obecné připomínky

#### 3.1 Právní základ

3.1.1 Článek 95 SES poskytuje dostatečnou pravomoc pro začlenění této směrnice do právního řádu Společenství, protože je to opatření, které se vztahuje k fungování vnitřního trhu a je upraveno postupem stanoveným v článku 251.

3.1.2 V tomto případě je vhodné použít směrnici, zejména vezmeme-li v úvahu princip hierarchie zákonů, a obzvláště vzhledem k typu právního předpisu, který má být pozměněn.

3.1.3 Výbor proto podporuje iniciativu Komise a podporuje její právní základ, o němž se domnívá, že je v souladu s uvedenými cíli <sup>(9)</sup>.

#### 3.2 Podstata návrhu

3.2.1 Tím, že Komise přijala doplňující protokol k úmluvě Organizace spojených národů proti mezinárodnímu organizovanému zločinu, správně opírá svůj přístup o základní zásady v něm zakotvené, jež se týkají nutnosti zamezení, boje a vymýcení nedovolené výroby a distribuce střelných zbraní, jejich součástí, dílů a střeliva, a to kvůli hrozbě, kterou tato činnost představuje obecně pro veřejné blaho a pro právo na život v míru.

3.2.2 Výbor vítá tuto obavu a zcela podporuje iniciativu Komise.

3.2.3 Výbor by rád zdůraznil, že se o této problematice několikrát jednalo v Evropském parlamentu a že byla předmětem mnoha otázek k písemnému zodpovězení adresovaných Komisi <sup>(10)</sup>.

<sup>(9)</sup> Podrobná diskuse má však opodstatnění proto, že Komise považuje ve svém návrhu na změnu článku 16 směrnice 91/477/EHS samu sebe za oprávněnou regulovat věci trestního práva.

<sup>(10)</sup> Včetně otázek k písemnému zodpovězení: P-4193/97 od paní Marie Berger, poslankyně Evropského parlamentu (Úř. věst. C 223/70, 17.7.1998); E-1135/01 od pana Christophera Huhna, poslance Evropského parlamentu (Úř. věst. C 350 E/78, 11.12.2001); E-1359/02 od Gerharda Schmida, člena Evropského parlamentu (Úř. věst. C 229 E/209, 26.9.2002).

3.2.4 Kromě toho se Rada v rámci vnějších vztahů obzvlášť zajímá o potřebu pomáhat třetím zemím při vypracování vhodné legislativy a předpisů o vlastnictví, držení, používání, prodeji a převodu zbraní a střeliva jako prostředku pro zajištění míru a bezpečnosti a jako příspěvku k udržitelnému rozvoji <sup>(11)</sup>.

3.2.5 Existuje ovšem také zřejmá souvislost mezi touto problematikou a obavami týkajícími se boje proti terorismu <sup>(12)</sup>, praní peněz, určení, sledování, zmrazení, zadržení a konfiskace nástrojů a výnosů z trestných činů <sup>(13)</sup>, dohledu nad výbušninami pro civilní používání <sup>(14)</sup> a obecně všech opatření boje proti gangsterství a organizovanému zločinu.

3.2.6 V tomto ohledu je Výbor nejen potěšen iniciativou Komise; nadšeně tuto iniciativu vítá a doufá, že Evropský parlament a Rada ji vezmou plně v úvahu.

#### 4. Specifické připomínky

4.1 Článek 1 tohoto návrhu pozměňuje níže uvedené články směrnice 91/477/EHS:

— článek 1 doplněním dvou nových bodů,

— článek 4 novým zněním,

— článek 16 novým zněním,

— přílohu I novým zněním od písmene a) a novým bodem.

4.1.1 Výbor podporuje všechny navržené změny, pokud vhodně začlení ustanovení, z nichž vycházejí.

4.2 Článek 2 stanoví opatření, která budou závazná pro členské státy, pokud bude navrhovaná směrnice přijata, nechává však otevřené přechodné období, a to navzdory tomu, že vstoupí okamžitě v platnost (viz článek 3).

4.2.1 Co se týká tohoto aspektu, nemyslíme si, že je nutné odkládat transpozici směrnice, jakmile bude přijata. Ve skutečnosti bude dopad směrnice na ty, kterých se má dotknout,

v zásadě záviset na legislativním procesu, konkrétně na trestním právu, na tom, jak se hospodářské subjekty přizpůsobí novým pravidlům pro vstup do zbrojařské profese, a na tom, jak jsou organizovány obchodní rejstříky. 12 až 18 měsíců se považuje za dostatečnou dobu pro splnění tohoto úkolu.

4.3 Co se týká klasifikace dané nedovolené činnosti, stávající srovnávací právo v členských státech <sup>(15)</sup> by mohlo poskytnout užitečnou podporu pro *totus comunitatae* a Evropská rada by mohla projednat co nejdříve příslušný systém trestů.

4.4 Stálo by rovněž za to zjistit, zda je nutné upřesnit, aby byl pojem „nedovolené obchodování“ uvedený v návrhu posuzován v souvislosti s bojem proti mezinárodnímu organizovanému zločinu tak, aby byla aplikace trestních sankcí omezena na situace, které spadají výhradně do konkrétního rámce výše uvedeného úmluvy Organizace spojených národů.

4.5 Co se týká ustanovení uvedeného v bodě 3 písmenu c) přílohy I směrnice o definici historických zbraní nebo jejich napodobenin, EHSV naléhá na Komisi, aby tuto záležitost koordinovala na úrovni Společenství.

4.6 Závěrem lze konstatovat, že by bylo užitečné odkázat na používání zbraní v lovecké, sportovní nebo sběratelské činnosti, protože i v těchto oblastech musí převládnout bezpečnostní zájmy, a to kvůli povaze, či spíše smrtelné povaze, zbraní. Posouzení účelu vlastnictví zbraně je v podstatě záležitostí vůle takovou informaci sdělit; existuje zde prostor pro chybné používání a zneužívání, kterému se musí co nejvíce zabránit. V této souvislosti bychom doporučili, v souladu se základními směry stanovenými v tomto návrhu, aby členské státy povinně požadovaly prohlášení o vlastnictví, povolení nebo dodržování dalších administrativních postupů opravňujících k používání a držení zbraní, což se týká vnitrostátních bezpečnostních organizací odpovědných za monitorování a kontrolu.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(11)</sup> Viz rozhodnutí Rady ze dne 15. listopadu 1999 o Kambodži, Úř. věst. L 294, 16.11.1999, s.5.

<sup>(12)</sup> Rámcové rozhodnutí o boji proti terorismu (KOM(2001) 521 v konečném znění, 19.9.2001) a stanovisko EHSV 1171/2006.

<sup>(13)</sup> Rozhodnutí Rady ze dne 16. října 2001 (Úř. věst. L 182, 5.7.2001).

<sup>(14)</sup> Směrnice 93/15/EHS ze dne 5. dubna 1993, Úř. věst. L 121, 15.5.1993, pozměněná nařízením (ES) 1882/2003 ze dne 29.9.2003, Úř. věst. L 284, 31.10.2003.

<sup>(15)</sup> Například v Portugalsku nedávný zákon č. 5/2006, ze dne 23. února, již obsahuje veškerá opatření, která jsou nyní navrhována.

## Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu o Tematické strategii pro městské životní prostředí

KOM(2005) 718 v konečném znění – (SEK(2006) 16)

(2006/C 318/15)

Dne 11. ledna 2006 se Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 11. července 2006. Zpravodajem byl pan PEZZINI

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 194 hlasy pro, 2 hlasy proti a 6 členů se zdrželo hlasování:

### 1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV si je vědom skutečnosti, že v zájmu udržitelného růstu a zvyšování konkurenceschopnosti a inovací je nezbytné řešit komplexní problémy, které v současné době charakterizují situaci ve městech, tedy znečištění životního prostředí, dopravní zácpy, problémy s bydlením, nejistota a zločin, krize zaměstnanosti a změny ve výrobě, demografické změny, sociální vyloučení – zejména u mladistvých a starších osob – a územní a etnická segregace.

1.2 Znečištění ovzduší ve městech již dlouho představuje ohrožení zdraví s velmi vysokými náklady pro společnost a zdravotnictví. Světová zdravotnická organizace rozpoznala ve špatné kvalitě ovzduší ve městech hlavní příčinu nárůstu mnoha chronických onemocnění, která způsobují vysoké náklady jak pro zdravotnické systémy – vzhledem k léčbě a pobytům v nemocnicích – tak pro hospodářství, a to ve formě pracovní neschopnosti.

1.3 Prevence znečištění ovzduší se stala neodmyslitelnou jak na úrovni odpovědnosti jednotlivců – prostřednictvím omezení v používání osobních vozidel – tak na kolektivní úrovni prostřednictvím nových opatření dopravní politiky.

1.4 EHSV je toho názoru, že orgány členských států by nyní měly ukončit období pro úvahu, a doporučuje jim, aby v rámci integrovaného, participativního a zodpovědného přístupu s cílem výrazně, stále a kontrolovatelně zlepšovat kvalitu života a životního prostředí přijaly konkrétní a okamžité akční plány a zohlednily přitom rovněž četné údaje poskytnuté Komisí.

1.5 Výbor je rovněž přesvědčen o tom, že je správná cesta, kterou zvolila Komise, totiž rozvíjet v oblasti městského životního prostředí integrovanou strategii výrazně zaměřenou na

zásady subsidiarity a blízkosti občanům. To platí především tehdy, pokud tato strategie bude prosazována v rámci obnovy Lisabonské a Göteborgské strategie a společně vypracovanými a participativními postupy.

1.5.1 Podle názoru Výboru musí Evropská unie přijmout mechanismy na zhodnocení osvědčených postupů, vypracovaných vnitrostátními, regionálními nebo místními orgány za účelem konkrétního rozvoje výše zmíněné strategie podle jednotlivých oblastí.

1.5.2 Výbor zdůrazňuje, že města musí v zájmu své konkurenceschopnosti vytvořit moderní a účinné služby přístupné přes internet, především v oblasti zdraví, sociálních služeb a veřejné správy, aby byla zajištěna silnější sociální soudržnost a výraznější integrace mladistvých a starších osob v rámci nového zhodnocení vztahů mezi historickými jádry měst a okrajovými částmi, mezi bohatými a strukturálně slabými městskými oblastmi a mezi městskými oblastmi a jejich okolními regiony.

1.6 Podle názoru EHSV se pro městské životní prostředí v zásadě použije model „sociálně odpovědného území“, tj. území, jehož rozvoj se řídí zásadou udržitelnosti a zahrnuje hospodářský, sociální a environmentální rozměr i sociálně-ekonomické důsledky stárnutí obyvatelstva.

1.7 Území lze označit za „sociálně odpovědné“, pokud dokáže sloučit dostatečnou míru blahobytu s povinnostmi v oblasti sociální odpovědnosti.

1.7.1 Výchova k povinnostem, a také k právům, vychází z cíleného povědomí budovaného v rámci rodiny, které je upevnováno v průběhu dalšího vzdělávání, již od předškolního věku.

1.8 Současný (šestý) rámcový program pro výzkum a vývoj nabízí prostřednictvím předvídání (*foresight*) možnost zapojit subjekty občanské společnosti do sdílení osvědčených postupů, na jejichž základě by měly být činěny volby, a vychází přitom z modelu budoucnosti, která bude více dbát na územní sociální odpovědnost.

1.8.1 V 7. rámcovém programu pro výzkum a vývoj se vedle předvídání v rámci tematické priority „Zdraví“<sup>(1)</sup> stanoví zvláštní opatření v oblasti lidského rozvoje a stárnutí obyvatelstva včetně vzájemného působení životního prostředí, individuálního chování a otázek rovnosti žen a mužů.

1.8.2 Výbor zdůrazňuje zásadní úlohu, kterou školy, vzdělávací zařízení a vysoké školy musí vykonávat, aby zaměřily pozornost mladistvých a občanů na udržitelný rozvoj.

1.8.3 Na mezinárodní úrovni se různé iniciativy snažily o určení základních zásad a hodnot, na které by se odkazovalo v souvislosti se *sociální odpovědností podniků*. Nejdůležitější z těchto iniciativ jsou následující:

- Charta základních práv Evropské unie, článek 37 o ochraně životního prostředí<sup>(2)</sup>;
- *Global Compact*<sup>(3)</sup> (celosvětová úmluva) Organizace spojených národů;
- hlavní směry OECD<sup>(4)</sup>;
- Charta podnikových hodnot vypracovaná evropským institutem pro sociální odpovědnost podniků (Istituto Europeo per il Bilancio Sociale)<sup>(5)</sup>.

1.9 Výbor naléhavě zdůrazňuje, že se na opatření pro podporu konkrétního uplatňování těchto zásad a základních hodnot musí pohlížet jako na výhodné investice, jelikož mají zhodnotit hospodářské a sociální aspekty a aspekty zaměstnanosti městských struktur a jejich přitažlivost a vyjadřovací možnosti.

(1) Úř. věst. C 65/02/2006, odstavec 5.2.3 (zpravodajka: paní Heinisch) a Úř. věst. C 65 z roku 2006 (zpravodajové: pan WOLF a pan PEZZINI).

(2) Článek 37 – **Ochrana životního prostředí**: „Vysoká úroveň ochrany životního prostředí a zvyšování jeho kvality musí být začleněny do politik Unie a zajištěny v souladu se zásadou udržitelného rozvoje.“.

(3) Generální tajemník OSN Kofi Annan na Světovém hospodářském fóru v Davosu v lednu 1999 oznámil, a na zasedání OSN v červenci 2000 oficiálně prohlásil, že „... bychom měli spojit sílu trhů s vlivností celosvětově uznávaných hodnot. Měli bychom vytvořit rovnováhu mezi kreativní silou soukromého sektoru a potřebami znevýhodněných osob a požadavky budoucích generací“. *Global Compact* vyzývá podniky, aby přijaly nové obecné zásady v oblasti lidských práv, pracovních podmínek a životního prostředí.

(4) Hlavní směry OECD byly zveřejněny v červnu 2000 a obrací se na nadnárodní společnosti.

(5) Tento institut vypracoval „Chartu podnikových hodnot“ (viz příloha II).

1.10 Výbor se důrazně zasazuje o zavedení „Evropské ceny pro zelené město“ na podporu optimalizace úsilí a přístupu místních společenství a jejich veřejných a soukromých subjektů.

1.10.1 Výbor pokládá za důležité, aby právě EHSV spolu s Výborem regionů šel příkladem a zvážil přitom možnost, že sám vyhlásí výroční cenu občanské společnosti nazvanou „Euro-green City“ a že bude monitorovat osvědčené postupy udržitelného rozvoje měst v rámci SSJT.

## 2. Odůvodnění

2.1 Převážná většina evropského obyvatelstva žije v městských oblastech<sup>(6)</sup>, v nichž je kvalita života často ohrožena prudkým zhoršováním dopravních systémů, environmentálních a sociálních podmínek i přístupu ke službám obecného zájmu. Tyto podmínky vyžadují výrazné inovační zásady, inteligentnější využívání zdrojů a také zohledňování životního prostředí ze strany jednotlivců i společností.

2.1.1 Výbor se již tímto problémem několikrát zabýval a především poukazoval na to, že ve městech se z celé řady důvodů hromadí problémy spojené s životním prostředím, které občané velmi intenzivně vnímají. Jedná se především o kvalitu ovzduší, vysokou hladinu venkovního hluku a – v zemích na jihu Unie – vodní zdroje.

2.1.2 Problematika spojená se začleněním aspektů životního prostředí do procesu rozvoje měst náleží k prioritám šestého akčního programu pro životní prostředí Evropské unie (2002–2012) na podporu udržitelného rozvoje v různých prioritních oblastech, k němuž se Výbor již vyjádřil v jednom ze svých stanovisek.

2.1.3 V tomto programu bylo stanoveno vypracování a schválení sedmi tematických strategií<sup>(7)</sup>:

— \*znečištění ovzduší;

— \*mořské prostředí;

— \*udržitelné využívání přírodních zdrojů;

(6) S více než 50 000 obyvateli.

(7) Strategie označené hvězdičkou\* jsou již upraveny směrnicemi.

- \*předcházení vzniku odpadů a jejich recyklace;
- ochrana půdy;
- používání pesticidů;
- \*městské životní prostředí.

2.1.4 K pěti z těchto sedmi tematickým strategiím se Komise vyjádřila v následujících dokumentech: návrh tematické strategie o znečišťování ovzduší<sup>(8)</sup> přijatý Komisí dne 21. září 2005; návrh směrnice o mořské strategii<sup>(9)</sup> přijatý dne 24. října 2005; návrh směrnice o odpadech (nová tematická strategie pro předcházení vzniku odpadů a jejich recyklaci) přijatý dne 21. prosince 2005<sup>(10)</sup>; návrh tematické strategie pro udržitelné využívání přírodních zdrojů<sup>(11)</sup> předložený dne 21. prosince 2005, a rovněž návrh ze dne 11. ledna 2006, který se týká městského životního prostředí a který je předmětem tohoto stanoviska.

2.1.5 Existuje jednoznačný vzájemný vztah mezi již předloženými čtyřmi návrhy tematických strategií a návrhem, který je předmětem tohoto stanoviska. Na oblast městského životního prostředí se zaměřují následující úzce vzájemně propojená opatření:

- boj proti znečišťování ovzduší;
- předcházení vzniku odpadů a jejich recyklace;
- snížení emisí skleníkových plynů z fosilních paliv využívaných v městské dopravě a v soukromých systémech vytápění a chlazení;
- ochrana podzemních vod a přirozené fauny a flóry v městských oblastech;
- ochrana mořského prostředí (v přístavech a pobřežních městech).

2.1.6 Dále mají pro návrh Tematické strategie pro městské životní prostředí význam opatření na boj proti znečištění hlukem, v jehož rámci již byla v roce 2002 přijata strategie akčního plánu pro aglomerace<sup>(12)</sup>, a rovněž nejnovější návrh směrnice o podpoře čistých silničních vozidel (a zejména návrhy v oblasti veřejných zakázek)<sup>(13)</sup>.

2.1.6.1 S předkládaným návrhem strategie rovněž úzce souvisí následující:

<sup>(8)</sup> KOM(2005) 446 v konečném znění.  
<sup>(9)</sup> KOM(2005) 505 v konečném znění.  
<sup>(10)</sup> KOM(2005) 667 v konečném znění.  
<sup>(11)</sup> KOM(2005) 670 v konečném znění.  
<sup>(12)</sup> Směrnice 2002/49/ES.  
<sup>(13)</sup> KOM(2005) 634 v konečném znění

- opatření Společenství v oblasti politiky životního prostředí pro otázky urbanistického řízení, které předpokládá program LIFE+;
- opatření Společenství v oblasti regionální politiky a politiky soudržnosti v rámci ESF, EFRR a Fondu soudržnosti, jakož i iniciativy Společenství URBAN II, EQUAL a INTERREG;
- opatření Společenství v oblasti racionálního využívání energie, úspor energie a energetické účinnosti v rámci programu Inteligentní energie pro Evropu a v budoucnosti i v rámci rámcového programu pro konkurenceschopnost a inovaci (CIP);
- opatření Společenství v oblasti výzkumu a vývoje stanovená specifickými programy víceletého rámcového programu Evropského společenství pro výzkum, technologický rozvoj a demonstrace týkající se zejména životního prostředí a veřejného zdraví; dopravy a energie; informační společnosti ve službách lepší kvality života; rozvoje vědy a podpory kultury ve společnosti; nových materiálů a nanotechnologií; navigačních systémů a budování satelitních systémů prostřednictvím GALILEO, GEO a GMES<sup>(14)</sup>;
- opatření na zachování městského architektonického a kulturního dědictví a rovněž stavebních památek stanovená v programech Společenství MINERVA, LIFE (RICAMA-Projekt), Kultura 2000, Media Plus a eContentplus;
- opatření Společenství pro země Středomoří a Balkánu (MEDA) a pro země ze Společenství nezávislých států – NNS (TACIS), která budou předmětem nového nástroje sousedství;
- opatření Společenství stanovená politikou Společenství v oblasti spolupráce v zájmu rozvoje různých oblastí (státy AKT, latinská Amerika (Mercocidades) a Asie) a obchodní politikou EU (*EU Trade Sustainability Impact Assessment – SIA*).

2.1.7 K návrhu Tematické strategie pro městské životní prostředí významně přispěly: výsledky konzultace, kterou vedla Komise o předběžném sdělení v roce 2004<sup>(15)</sup>; první hodnocení možných strategií v této oblasti; dobrovolné iniciativy v rámci Agendy 21; Aalborská charta<sup>(16)</sup>; závěry Rady ze dne 14. října 2004 o významu tématu a nezbytném jednání na všech úrovních a konečně závěry z Bristolu vypracované během britského předsednictví<sup>(17)</sup>.

<sup>(14)</sup> Globální monitoring životního prostředí a bezpečnosti.

<sup>(15)</sup> KOM(2004) 60 o tematické strategii pro městské životní prostředí.

<sup>(16)</sup> www.aalborgplus10.dk.

<sup>(17)</sup> Bristolská úmluva v prosince 2005, www.odpm.gov.uk cod. prod. 05 EUPMI 03584. V Bristolské úmluvě udává osm základních znaků udržitelné společnosti: 1. aktivní, participativní a bezpečná; 2. dobře spravovaná; 3. dobře propojená; 4. dobře dostupná; 5. environmentálně citlivá; 6. přitažlivá; 7. dobře strukturovaná a zastavěná; 8. otevřená všem.



2.1.8 Komise též vyhotovila pracovní dokument, který je přiložen ke sdělení, jež je předmětem tohoto stanoviska. Obsahuje posouzení dopadu různých scénářů možného uplatňování strategie a jejich nákladů.

2.1.9 Evropský parlament uznal v roce 2005 ve své zprávě o městském rozměru v souvislosti s rozšířením<sup>(18)</sup>, že se ve městech, aglomeracích nebo městských oblastech, v nichž žije 78 % obyvatel Evropské unie, soustředí nesmírně komplexní a hromadně se vyskytující problémy, současně se tam však formuje budoucnost a prohlubují a konsolidují se všechny formy znalostí. Města tudíž musí hrát hlavní úlohu při uskutečňování přepracovaných lisabonských a göteborgských cílů. Parlament vyzval Komisi, aby vypracovala a navrhla modely a nástroje udržitelného rozvoje dostupné všem městům, aglomeracím nebo městským oblastem.

2.1.10 Výbor se domnívá, že tvůrci politik musí ve shodě se sociálními partnery a občanskou společností obecně sledovat cíl vytváření městského prostředí s vysokou společenskou rentabilitou prostřednictvím vzdělávacích politik.

## 2.2 Návrh Komise

2.2.1 Podle návrhu Komise „vzhledem k rozdílným dějinám, zeměpisnému položení, klimatu, administrativním a právním podmínkám, jsou žádoucí místně vypracovaná na míru šitá řešení městského životního prostředí“ a „použití zásady subsidiarity, podle které se opatření má přijmout na té úrovni, na které to bude nejúčinnější, rovněž implikuje potřebu jednat na místní úrovni“. S ohledem na různorodosti městských zón a stávající povinnosti na státní, regionální a místní úrovni, a vzhledem k nesnadnosti stanovit společné normy (...) bylo však rozhodnuto, že legislativní řešení by nebylo nejlepší cestou k dosažení cílů této strategie, jak potvrdila většina členských států a místních orgánů.

2.2.2 Navrhovaná tematická strategie obsahuje následující body:

- obecné zásady o integrovaném řízení životního prostředí;
- obecné zásady o vypracovávání plánů udržitelné městské dopravy ze strany místních orgánů, též za podpory obecných technických zásad o nejdůležitějších aspektech plánů dopravy a včetně příkladů osvědčených postupů, které Komise zveřejní v roce 2006;

<sup>(18)</sup> EP(2005)0272 ze dne 21. září 2005.

— opatření Společenství za účelem podpory výměny osvědčených postupů v EU;

— internetový portál Komise pro místní orgány za účelem snadného přístupu ke všem interním dokumentům s významem pro obecní orgány, které jsou v současné době umístěny na různých internetových stránkách Komise, což je v souladu s akčním plánem na zlepšení informování v Evropě;

— odborná příprava za účelem získání specifických schopností, které jsou vyžadovány pro integrovaný přístup, také prostřednictvím výměnných programů pro úředníky místních orgánů a iniciativ v rámci Evropského sociálního fondu<sup>(19)</sup> za účelem zvýšení výkonnosti veřejné správy na regionální a místní úrovni;

— využití dalších politik Společenství: politiky soudržnosti<sup>(20)</sup> a politiky pro výzkum<sup>(21)</sup>.

2.2.3 Vzhledem ke své průřezové povaze musí být návrh Komise vnímán ve spojení s dalšími navrhovanými tematickými strategiemi, především se strategií o kvalitě vnějšího ovzduší a čistějším vzduchu pro Evropu, o městském odpadu, o ochraně pobřežních měst před znečištěním moře a rovněž o ochraně půdy.

2.2.4 Bylo by nadmíru vhodné, kdyby Komise vypracovala konsolidovaný text s údaji o právních předpisech vztahujících se k udržitelnému rozvoji měst a městských aglomerací, o různých programech Společenství, které jsou pro oblast měst významné, a konečně s ohledem na obecné strategické zásady v různých oblastech, které se vztahují k rozvoji měst.

## 2.3 Poznámky

2.3.1 Výbor vítá sdělení Komise, neboť se zabývá problematikou, která má velký význam pro evropské občany, kvalitu života v jejich městech a městských oblastech, a také pro zásadní úlohu měst jakožto motoru prosperity a hospodářského, sociálního a kulturního rozvoje.

2.3.2 Měla by se zaměřit pozornost na předpoklady strategických opatření uvedené v Bristolské dohodě z prosince 2005<sup>(22)</sup>. Tato dohoda udává následující předpoklady vytvoření udržitelných společenství v Evropě:

- hospodářský růst, bez něhož nebudou k dispozici kapacity pro investice do vytváření a zachování udržitelných společenství;

<sup>(19)</sup> Evropský sociální fond (KOM(2004) 493) by mohl podpořit vzdělávací opatření pro veřejnou správu na všech úrovních. Důležitá je rovněž úloha nového programu LIFE+.

<sup>(20)</sup> KOM(2004) 494 a 495.

<sup>(21)</sup> KOM(2005) 1.

<sup>(22)</sup> Viz poznámka pod čarou č. 17.

- kapacity pro integrovaný přístup, který zaručí rovnováhu mezi udržitelným rozvojem a hospodářskými, sociálními a environmentálními výzvami, a rovněž pro participaci a sociální spravedlnost;
  - silná kulturní identita, aby se města stala mezinárodními středisky mezinárodní excelence ve smyslu Lisabonské strategie;
  - schopnost překonat problém sociální segregace;
  - uznání, že udržitelná společenství mohou existovat na různých místních, městských a regionálních úrovních.
- 2.3.3 Výbor se domnívá, v souladu se zásadou Společenství, že vytváření menšího množství právních předpisů znamená jejich zlepšení, že by bylo účelné se zaměřit na:
- mechanismy koordinace na základě dobrovolnosti, které spojí nový přístup integrované městské politiky s obsahem směrnic EU v oblasti životního prostředí (voda, ovzduší, hluk, odpady, emise do ovzduší, změny klimatu, příroda a biologická rozmanitost) a s dalšími tematickými strategiemi šestého akčního programu 2002–2012;
  - systémy předvídání rozvoje městského životního prostředí, na nichž se budou podílet všechny příslušné hospodářské a sociální subjekty, zainteresované strany a skupiny konečných spotřebitelů, včetně skupin nejslabších a znevýhodněných osob. Na nich bude založena svobodná volba a místních tvůrců politik a jejich výsledky budou sloužit ke stanovení společných ukazatelů pro monitorování a benchmarking na evropské úrovni;
  - zintenzivnění spolupráce mezi různými vládními úrovněmi (místní, regionální a národní) a mezi různými službami místních samospráv, také v otázkách bezpečnosti občanů a hospodářských činností s ohledem na zločin a drobnou kriminalitu ve městech;
  - konkrétní opatření na řešení problémů spojených se stárnutím obyvatelstva ve městech, mezi jiným také prostřednictvím výměny zkušeností získaných v různých evropských městech;
  - podporu Společenství pro opatření na budování kapacit místních samospráv a organizací hospodářských a sociálních subjektů a organizací občanské společnosti přímo zastoupených na daném území;
  - podporu Společenství technickému vzdělání, výměně osvědčených postupů a výměně úředníků a expertů mezi místními samosprávami různých členských států;
  - vytvoření partnerství veřejného a soukromého sektoru, především pro řízení integrovaných programů hospodářského rozvoje a podporu ekologických hospodářských aktivit, pro plánování udržitelného rozvoje měst a sanaci strukturálně slabých či opuštěných oblastí, jakož i pro udržitelné sociálně-ekonomické oživení malých a středně velkých měst či strukturálně slabých čtvrtí velkoměst<sup>(23)</sup>;
  - koordinace a soudržnost postupů mezi různými útvary Komise odpovědnými za politiky a programy zaměřené na nejrůznější hospodářské, sociální a environmentální aspekty rozvoje měst na základě zřízení přesně definovaných meziútvárových kontaktních míst snadno rozpoznatelných externími partnery;
  - podpora Společenství pro studie proveditelnosti za účelem zajištění jasné a objektivní představy o nákladech na přípravu, schválení, provedení, certifikaci, kontrolu a dozor, hodnocení kvality a přezkum integrovaných plánů řízení v oblasti životního prostředí (EMP), plánů na udržitelnou městskou dopravu a systémů řízení v oblasti životního prostředí (EMS)<sup>(24)</sup> pro různé typologie a charakteristiky měst a městských oblastí;
  - zvýšení podpory Společenství konkrétním rozvojovým projektům a sítím evropských měst mimo Evropu, např. *European Urban Knowledge Network*, *Eurocities*, *Mercociudades*, *Civitas-Mobilis*, *Urbact*;
  - rozvoj technologických možností informační společnosti, e-Governmentu, e-Learningu a práce na dálku v zájmu rozvoje městského životního prostředí;
  - rozvoj vzdělávacích plánů pro školy a vzdělávací zařízení na různých úrovních s cílem zvýšit pocit odpovědnosti občanů za životní prostředí a vychovat „znalostní pracovníky“;
  - systémy posouzení dopadu, které poskytnou harmonizovanou analýzu pokroku evropských měst jak z environmentálního, tak z hospodářského, sociálního, kulturního a technologického hlediska. V této souvislosti se zdá účelné stanovit společné pokyny pro posuzování dopadu podle vzoru *EU Draft Handbook for Sustainability Impact Assessment* (návrh příručky EU k posuzování dopadu na udržitelnost).

<sup>(23)</sup> Evropská investiční banka (EIB) poskytuje v této oblasti významnou podporu.

<sup>(24)</sup> Viz příloha F pracovního dokumentu útvarů Komise SEC(2006) 16.

2.3.4 Výbor přikládá velký význam procesu, který by z určitého území nebo zejména z města mohl učinit „sociálně odpovědné území“<sup>(25)</sup>. K tomu dojde, pokud území nebo město budou schopné zohlednit následující aspekty:

- sociální a environmentální aspekty hospodářských rozhodnutí;
- modely hodnot doplněné o participativní mechanismy v rozhodovacích procesech s cílem oživit konkurenceschopnost, též prostřednictvím iniciativy Společenství JESSICA<sup>(26)</sup>;
- osvědčené postupy a soustavný dialog mezi zainteresovanými stranami v zájmu zvýšení inovace a konkurenceschopnosti;
- „přiměřený“ blahobyt s odpovědností vůči životnímu prostředí zdraví;
- citlivá a participativní představa politických kruhů o udržitelném rozvoji měst.

2.3.4.1 Výbor je přesvědčen, že sociální a kulturní rozvoj městských oblastí získá svůj původní význam – též s ohledem na demografický vývoj a migrační toky.

2.3.4.2 Výbor je rovněž přesvědčen, že základem účinné strategie udržitelného rozvoje měst musí být boj proti ekonomické, sociální a kulturní chudobě, fyzickém a psychickém úpadku jednotlivců, proti sociálnímu vyloučení i znevýhodněných nejchudších vrstev městského obyvatelstva s výhledem na účinnější sociální integraci různých etnických a kulturních skupin.

2.3.5 Proces musí probíhat podle přesně definovaných fází, které stanovují:

- určení společných hodnot územních společenství;
- určení zdrojů a poptávky;
- definování cílů zlepšení a harmonizovaných ukazatelů posuzování;
- strukturu akčního plánu a volba nástrojů;
- řízení a kontrolu projektů v oblasti „sociálně odpovědného území“ v souladu s přístupem *bottom-up*;
- rozsáhlá opatření na zvýšení informovanosti a celoživotního vzdělávání v zájmu rozvoje kultury území.

<sup>(25)</sup> K tomu viz: Přezkum strategie EU pro udržitelný rozvoj – obnovená strategie. Dokument Rady 10117/06 ze dne 9. 6. 2006, body 29 a 30.

<sup>(26)</sup> JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment in City Areas – společná podpora Společenství pro udržitelné investice do městských oblastí) má za cíl poskytnout řešení pro problémy s financováním projektů obnovy a rozvoje měst a pro projekty výstavby sociálního bydlení díky kombinaci subvencí a půjček.

2.3.5.1 Některé nástroje již místní orgány určily. Mezi nimi jsou kupříkladu následující:

- využití elektrických mikrobuseů v centrech měst jako alternativy k soukromým osobním automobilům (Salcburk);
- využití autobusů, které budou poháněny biopalivy (Boloňa);
- využití jízdních kol s podporou šlapání<sup>(27)</sup>, která jsou velmi důležitá pro starší osoby a pro obyvatele měst s málo členitým terémem obecně (Ferrara, Milán);
- rozvoj podzemní dráhy, která by spojovala letiště a kombinované dopravní uzly s centry měst;
- rozvoj místních plánů restrukturalizace pro podporu obnovy měst a zachování jejich architektonických a environmentálních hodnot na základě příkladu z Versailles<sup>(28)</sup>.

2.3.5.2 Výbor podporuje návrh Komise podpořit šíření čistých silničních vozidel a zdanění osobních automobilů nikoliv podle obsahu válců, ale podle množství emisí CO<sub>2</sub>.

2.3.6 Tato témata by se podle EHSV měla stát předmětem intenzivnějších opatření informovanosti na všech úrovních, zejména však na místní úrovni, aby občané a podniky – též prostřednictvím *předvidání* – zaujali participativní a odpovědný přístup k tomu, co v posledních letech vypracovaly mezinárodní organizace, např. Evropská komise, OSN, OECD a rovněž *Istituto Europeo per il bilancio sociale* (Evropský institut pro sociální odpovědnost podniků), v oblasti udržitelného rozvoje a sociální odpovědnosti podniků.

2.3.6.1 Postupy, které je třeba přijmout, se soustředí na výzkum a inovaci, na politiku podporující obnovu zařízení, na odbornou přípravu, na šíření systémů řízení v oblasti životního prostředí a na systémy kontroly.

2.3.6.2 Kromě informovanosti a šíření kultury odpovědnosti jsou nevhodnější následující nástroje: ISO 14001; EMAS<sup>(29)</sup>; normy o emisích skleníkových plynů<sup>(30)</sup>; finanční a daňové pobídky pro dosažení cílů; zjednodušení postupů; osvobození od plnění environmentálních požadavků pro příslušně certifikované subjekty.

<sup>(27)</sup> Na elektrický pohon.

<sup>(28)</sup> Studijní skupina, které předsedal pan Mendoza Castro, si mohla díky pozvání pana Buffetauta (místostarosta Versailles) ověřit koncepci, obsah a rozvoj místního plánu rozvoje Versailles, který v roce 2003 přijala městská rada v rámci provádění Agendy 21 (viz příloha III), přímo na místě.

<sup>(29)</sup> EMAS, nařízení č. 1836/93, změněné nařízením č. 761/2001.

<sup>(30)</sup> ISO 14064, nová norma pro emise skleníkových plynů, též směrnice 2003/87.

2.3.6.3 Výbor by považoval za účelné zavést „Evropskou cenu pro zelené město“. Tato cena by mohla být účinným nástrojem podpory optimalizace úsilí místních společenství a jejich veřejných a soukromých subjektů, jakož i rozvoje integrovaného přístupu a chování, které je s ním v souladu.

2.3.6.4 Výbor považuje za důležité, aby právě EHSV spolu s Výborem regionů šel příkladem a zvažil přitom možnost, že sám vyhlásí výroční cenu občanské společnosti nazvanou „Euro-green City“, aby tak přispěl k ověření pokroku zaznamenaného střediskem ORATE/ESPON<sup>(31)</sup>, určil překážky a monitoroval osvědčené postupy v zájmu udržitelného rozvoje měst v rámci SSJT.

2.3.7 Podle EHSV je ústředním prvkem účinné strategie rozvoje měst především určení vhodných systémů řízení, aby se následně mohlo přistoupit k integrovanému řízení komplexních situací, které stanovují současný výskyt následujících skutečností:

- několik územních úrovní pro přijetí opatření a rozhodnutí;
- několik rozhodovacích center s individuálními charakteristikami a vlastními prioritami;
- časové rozlišení s krátkodobými, střednědobými a dlouhodobými cíli.

2.3.8 Výbor je toho názoru, že k nejdůležitějším aspektům zlepšení systému integrovaného řízení sociálně odpovědného území musí patřit následující:

- zlepšení konzultačního postupu Komise;

- účast všech stran zainteresovaných na sociálně-hospodářské a environmentální udržitelnosti měst na vypracovávání návrhů opatření;
- trvalý a strukturovaný dialog s občanskou společností za účelem transparentního šíření informací o ohrožení životního prostředí, možnostech volby čistých technologií a nezbytném zvýšení přitažlivosti vlastních měst;
- společná vize střednědobého výhledu prostřednictvím participativního *předvídaní*, do něž budou zapojena rozhodovací místa veřejného i soukromého sektoru;
- využití mechanismů posouzení dopadu určených na základě kritérií a ukazatelů stanovených na úrovni Společenství, které odpovídají integrovanému územnímu přístupu;
- analýza osvědčených postupů, především v oblasti sociálního začlenění, bezpečnosti a občanského soužití;
- větší důraz na ochranu životního prostředí ve školní výuce a na mimoškolní vzdělávání dospělých a starších osob;
- společné úsilí za účelem rozvoje – m.j. za podpory iniciativ Společenství JEREMIE a JESSICA – systému finančního inženýrství, které podpoří růst, zaměstnanost a sociální začlenění ve městech, a to pomocí strukturálních fondů a Fondu soudržnosti, EIB, EIF a s podporou partnerství veřejného a soukromého sektoru;
- podpůrné mechanismy a systémy certifikace podporující dobrovolné úsilí subjektů veřejného a soukromého sektoru k rozvoji udržitelného a konkurenceschopného městského prostředí.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(31)</sup> ORATE (Observatoire en réseau de l'aménagement du territoire européen), anglicky EPSO (European Spatial Planning Observation Network).

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Vyhledky na budoucnost zemědělství v oblastech se zvláštním přírodním znevýhodněním (horské, ostrovní a nejvzdálenější regiony)**

(2006/C 318/16)

Dne 19. ledna 2005 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní k *Vyhledky na budoucnost zemědělství v oblastech se zvláštním přírodním znevýhodněním (horské, ostrovní a nejvzdálenější regiony)*.

Specializovaná sekce „Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 11. července 2006. Spoluzpravodaji byli pánové Bros a Caball i Subirana.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 173 hlasy pro, 6 hlasů bylo proti a 16 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV se domnívá, že existence oblastí se zvláštním přírodním znevýhodněním (horské, nejvzdálenější a zejména ostrovní oblasti) musí být veřejně a politicky uznána z toho důvodu, aby bylo možno vypracovat zvláštní politiky v souladu s nezbytnými potřebami těchto regionů.

1.2 Zatímco programy rozvoje venkova a regionální programy na podporu konkurenceschopnosti jsou v jednání mezi regiony nebo členskými státy a Evropskou komisí, vyjádřil Evropský hospodářský a sociální výbor přání zdůraznit význam a potřeby zemědělství v oblastech se zvláštním přírodním znevýhodněním (horských, ostrovních a nejvzdálenějších regionech).

1.3 Výbor konstatuje tato znevýhodnění a žádá Evropskou komisi, aby navrhla skutečné zvláštní politiky ve prospěch těchto oblastí tím, že bude koordinovat jednotlivé politiky, které se na ně vztahují, a rozvíjet součinnost stávajících opatření.

1.4 Přestože druhý pilíř SZP, tedy rozvoj venkova, je nezbytný, a má proto vysokou politickou prioritu, je třeba konstatovat, že byl jednou z hlavních proměnných při úpravách prováděných s cílem dosáhnout dohody o finančních výhledech. Vzhledem ke zmíněnému snížení rozpočtových prostředků Výbor žádá Komisi a Radu, aby prostředky na rozvoj venkova přednostně soustředily do nejzranitelnějších oblastí, které je nejvíce potřebují, to jest to oblastí s trvalým přírodním znevýhodněním.

1.5 Výbor žádá Komisi a členské státy, aby se při přípravě programů rozvoje venkova a regionálních programů v rámci strukturálních fondů ujistily o komplementaritě a soudržnosti těchto programů v oblastech s přírodním znevýhodněním.

1.6 EHSV navrhuje po vzoru současných platform zaměřených na podporu horských regionů, jako je např. platforma EUROMONTANA, podpořit provádění iniciativ zaměřených na spolupráci v ostrovních a vzdálených regionech, jež by se především zaměřily na otázky zemědělské politiky a využily aktivní účasti občanské společnosti.

1.7 Vzhledem k nestálé povaze zemědělství a jeho významu pro tyto regiony se ESHV domnívá, že je nezbytné vytvořit evropské středisko pro sledování těchto oblastí (horských, ostrovních a vzdálených). Jedná se o rozvíjení evropské vize zemědělství v těchto regionech, jež by posloužila jako základ pro sledování a analýzu stavu zemědělství v těchto oblastech a informování o něm, ale také jako místo setkání, reflexe a dialogu mezi orgány veřejné správy, občanskou společností a různými evropskými úřady, a jež by přinášela evropské iniciativy zaměřené na ochranu a rozvoj zemědělství v těchto regionech.

1.8 EHSV přesto zdůrazňuje, že mimo horské, ostrovní a nejvzdálenější regiony uvedené v tomto stanovisku jsou i další oblasti, jež trpí srovnatelným znevýhodněním při výkonu zemědělské činnosti, jež se týká charakteristiky lokality, výrobních nákladů a klimatických podmínek. Jedná se především o případ „jiných znevýhodněných oblastí“ a „oblastí se zvláštním znevýhodněním“. Výbor se k těmto otázkám vyjádří v některém z příštích stanovisek.

1.9 Stanovení ostatních znevýhodněných oblastí musí probíhat především na základě objektivních překážek ztěžujících výkon zemědělské činnosti. Je však též třeba dostatečně zohlednit regionální zvláštnosti.

## 2. Odůvodnění

### 2.1 Podklady pro stanovisko

- Stanovisko EHSV k tématu „Budoucnost horských území v Evropské unii“<sup>(1)</sup>.
- Stanovisko EHSV k rozvoji venkova<sup>(2)</sup>.
- Usnesení Evropského parlamentu ze dne 6. září 2001 k tématu „25 let používání právních předpisů Společenství na podporu horského zemědělství“<sup>(3)</sup>.
- Stanovisko EHSV k nejvzdálenějším regionům<sup>(4)</sup>.
- Stanovisko EHSV ke strategii pro nejvzdálenější regiony<sup>(5)</sup>.
- Stanovisko EHSV k problémům zemědělství v nejvzdálenějších regionech a na nejvzdálenějších ostrovech Evropské unie<sup>(6)</sup>.

## 3. Společná část: oblasti s trvalým přírodním znevýhodněním

3.1 Nařízení týkající se rozvoje venkova a regionálních politik jsou dnes již přijata. Rozdělení finančních prostředků bylo obtížné z důvodu snížení částek určených na tyto politiky. Dohoda o finančním výhledu 2007–2013 obsahuje snížení částek určených na rozvoj venkova ve starých členských státech a větší rozptyl fondů regionální politiky.

3.2 Po mnoha letech byly některé horské a nejvzdálenější oblasti s trvalým přírodním znevýhodněním uznány na úrovni společné zemědělské politiky a regionální politiky, zatímco ostrovní regiony takto uznány nejsou.

3.2.1 Horské oblasti se v evropském kontextu ukazují jako významné: pokrývají jednu třetinu území a žije v nich zhruba 18 % obyvatel 25 členských států Evropské unie. Rozsáhlé horské oblasti přinese Evropské unii připojení Rumunska a Bulharska. Evropské horské oblasti jsou nesmírně rozdílné jak svou fyzickou charakteristikou, jako je topografie a podnebí, tak svou charakteristikou socio-ekonomickou, jež zahrnuje demografii, přístupnost a vazby na sousední oblasti. Jednotlivé oblasti se liší podle využití půdy, úlohy zemědělství, sociální soudržnosti a ještě významněji stupněm svého hospodářského rozvoje.

3.2.2 EUROSTAT používá definici ostrovního regionů na základě pěti kritérií: minimální rozloha 1 km<sup>2</sup>, minimální vzdálenost 1 km od kontinentu, minimální počet 50 stálých obyvatel, nepřítomnost trvalých staveb spojujících kontinent s příslušným územím a nepřítomnost hlavního města členského státu EU na příslušném území.

(1) Úř. věst. C 302, 14.3.2003. Zpravodaj: Jean-Paul Bastian.

(2) Úř. věst. C 302, 7.12.2004 a CES 251/2005, Úř. věst. C 234, 22.9.2005. Zpravodaj: pan Gilbert Bros.

(3) INI2000/2222, Úř. věst. C 072, 21.3.2001.

(4) Úř. věst. C 221, 17.9.2002. Zpravodaj: pan Philippe Levaux.

(5) Úř. věst. C 24, 31.1.2006. Zpravodajka: paní Margarita López Almenáriz.

(6) Úř. věst. C 30, 30.1.1997. Zpravodaj: pan Leopoldo Quevedo Rojo.

3.2.3 Žádný z ostrovů, na nichž leží hlavní město jednoho z členských států EU, nespadá do definice EUROSTAT. Před přistoupením tak byly vyloučeny Spojené království a Irsko. V květnu však k EU přistoupily dva relativně malé ostrovy, tedy Kypr a Malta. EHSV dále navrhuje, aby výše uvedená kritéria definice byla přehodnocena tak, aby tyto dva nové členské státy do ní mohly být zahrnuty. EU uznala tento požadavek ve svém návrhu na téma nových strukturálních fondů a Fondu soudržnosti, a dále též ve Smlouvě o Ústavě pro Evropu, jež zahrnovala ustanovení v tomto smyslu.

3.2.4 Nejvzdálenější regiony, tedy francouzské zámořské departementy, Azory, Madeira a Kanárské ostrovy, jsou plnoprávnou součástí EU, avšak také jsou charakterizovány odlišnou realitou. Jedná se o regiony, jejichž vzájemná příbuznost je charakterizována souborem zeměpisných, fyzikálních a historických faktorů, jež do značné míry určují jejich hospodářský a sociální rozvoj.

3.2.5 Ostatní zvláštní oblasti menšího rozsahu, jako jsou příměstské oblasti<sup>(7)</sup>, vlhké oblasti, poldery apod., mohou čelit zvláštním znevýhodněním, jimž by měla být věnována zvláštní pozornost mimo rámec provádění evropských politik. Výbor by o těchto otázkách mohl pojednat v některém z příštích stanovisek.

3.3 Tyto oblasti čelí trvalému přírodnímu znevýhodnění, jako jsou izolace vedoucí ke zvýšeným nákladům na uvádění na trh, zásobování a služby a ztížený přístup na trhy. Vyšší jsou též náklady na infrastrukturu, dopravu a energie.

3.4 Proto je mimořádně důležité zajistit přítomnost zemědělské činnosti v těchto znevýhodněných oblastech na podporu hospodářského rozvoje, společenského života, kulturního dědictví (vysoký podíl zemědělců v těchto oblastech), územní rovnováhy a životního prostředí.

3.5 V poslední době došlo k řadě zásadních úprav SZP, jež budou mít nutně dopad na udržitelný rozvoj evropských území, a zejména oblastí se zvláštním přírodním znevýhodněním, především z důvodu oslabení druhého pilíře pro staré členské státy. V tomto vývoji SZP lze pozorovat dvě tendence: na jedné straně evropskou reakci na jednání WTO (Světové obchodní organizace) a úsilí o konkurenceschopnost na mezinárodních trzích, a na straně druhé tendenci k žádoucímu, avšak dosud nenaplněnému posílení podpor zaměřených na ochranu životního prostředí, dobré životní podmínky zvířat a venkovské prostředí.

(7) Úř. věst. C 74, 23.3.2005.

3.6 Teoretickým cílem reformy SZP z roku 2003 bylo zlepšit konkurenceschopnost a orientovat zemědělskou výrobu podle trhů. Samotné tržní síly by totiž vedly k vymizení zemědělství ze znevýhodněných oblastí. K zachování zemědělské činnosti v těchto znevýhodněných oblastech je proto nutné provádět aktivní politiku.

3.7 Dopad reformy „prvního pilíře“ přijaté dne 29. září 2003, tedy odstranění vazeb, křížového plnění a modulace, se těžko odhaduje, neboť členské státy a regiony do strategických voleb zasahovaly různými způsoby. Zdá se však, že reforma zahrnuje rizika zrušení a/nebo přemístění výroby (neboť výroba není podmínkou získání přímých podpor), např. v oblasti živočišné výroby nebo výkrmu zvířat.

3.8 Zatímco Komise vyjednává s evropskými regiony a členskými státy o programech rozvoje venkova a regionální politice, je nezbytné, aby byla oblastem s trvalým přírodním znevýhodněním věnována zcela zvláštní pozornost s cílem zajistit územní soudržnost, jež je předpokladem úspěchu Lisabonské strategie. Zaměřit veřejné politiky výhradně na strategie pro konkurenceschopnost by v tomto smyslu znamenalo jít proti vytyčeným cílům. Přesto se zdá, že některé země Unie se právě tímto směrem hodlají vydat.

3.9 Zemědělství musí zůstat hospodářskou činností založenou na podnikatelské vůli zemědělců. Není zde cílem učinit ze znevýhodněných oblastí skanseny historických postupů v zemědělství ani oblasti s dominantním nebo výhradním důrazem na aspekt životního prostředí. Odvětví zemědělství má za sebou úspěšný vývoj a modernizaci, díky nimž dokáže vyhovět očekáváním spotřebitelů a občanů. V této dynamice je nutno pokračovat tak, aby byly zhodnoceny inovační a podnikatelské kapacity zemědělců. Zemědělství ve znevýhodněných oblastech musí pokračovat touto cestou a umožnit zemědělsko-potravinářskému sektoru rozvíjet se na základě vlastní produkce, aby byla zajištěna hospodářská vitalita těchto oblastí. K tomu musí přispívat zvláště vnitrostátní regionální podpora.

## 4. Horské regiony

4.1 **Úvod:** zvláštnosti zemědělství v horských oblastech a klíčové aspekty rozvoje venkova.

4.1.1 **Zemědělství v horských oblastech** v Evropě vykazuje určitý počet specifických rysů. I když horské oblasti v Evropě nejsou stejnorodé, a to ani z hlediska životního prostředí, půdy a podnebí, ani z hlediska hospodářského

a sociálního, trpí společným omezením (či znevýhodněním) v zemědělské činnosti z důvodu sklonu terénu, jeho zvlnění či ve většině případů nepříznivého podnebí. Tato omezení redukuje možnosti rostlinné a živočišné výroby. Zemědělství pod jejich vlivem má nižší schopnost adaptace na podmínky hospodářské soutěže a trpí zvýšenými náklady, jež mu neumožňují produkovat vysoce konkurenční výrobky za nízké ceny. Na druhou stranu má tento typ zemědělství řadu předností pro udržitelný rozvoj horských území.

4.1.2 Hlavní úkoly rozvoje venkova v horských oblastech úzce souvisí s nedostatkem využitelné půdy, konkurencí s ostatními činnostmi, jako je např. lesnictví nebo urbanizace, poklesem zemědělství, uzavíráním krajiny, rozvojem cestovního ruchu, přístupností (nebo izolací), službami obecného zájmu, vodním hospodářstvím, přírodními zdroji a zejména s ochranou biologické rozmanitosti. Významným faktorem je též bezpečnost majetku a osob díky pozitivní úloze zemědělství a lesnictví v boji proti přírodním hrozbám, jako jsou sesuvy, přívalové povodně, laviny nebo požáry.

### 4.2 Nutnost harmonizované definice v Evropské unii

Viz stanovisko EHSV k tématu „Budoucnost horských území v Evropské unii“<sup>(8)</sup>.

Konstatujeme významné rozdíly [v rozdělení horských oblastí] mezi členskými státy. I při zachování určité míry subsidiarity v konečném určení dotyčných území by proto bylo vhodné harmonizovat realitu evropských horských oblastí tím, že stávající definice Společenství byla upravena uvedením určitého rozmezí pro každé ze tří kritérií (sklon, nadmořská výška, podnebí).

4.2.1 Zpráva Evropského účetního dvora a studie s názvem „Horské oblasti v Evropě – Analýza horských regionů v současných členských státech, nových členských státech a ostatních evropských zemích“, vypracovaná pro Evropskou komisi a zveřejněná v lednu 2004 na internetové adrese [http://europa.eu.int/comm/regional\\_policy/sources/docgener/studies/study\\_fr.htm](http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/studies/study_fr.htm), dává Komisi možnost dospět k harmonizované definici horského území.

### 4.3 Evropská unie musí mít zvláštní politiku pro horské oblasti

4.3.1 Zemědělství v horských oblastech má nenahraditelné účinky na životní prostředí a území. Zemědělci mají pozitivní význam pro místní hospodářství, životní prostředí a společnost jako celek.

<sup>(8)</sup> Viz pozn. 1.

Jedná se o „pozitivní externalitu“ a „multifunkční charakter“ tohoto druhu zemědělství. Zemědělství totiž představuje efektivní spojení územního plánování, správy přírodních zdrojů a jde také o klíčový prvek tvorby krajiny. Tyto prvky jsou zvláště cennými na horách díky významným zdrojům vody, specificky horské biologické rozmanitosti a turistické přitažlivosti téměř všech horských území. Toto zemědělství také přispívá k ochraně určitých živočišných a rostlinných druhů, ať už jejich přímým využitím (plemena hovězího dobytka či ovcí, vyvážená do celého světa zejména pro svůj venkovský charakter, nebo specifické rostlinné druhy, jako vonné byliny nebo některé obilniny, jež zažívají novou vlnu zájmu spotřebitelů) nebo dopady zemědělské činnosti (údržba horských pastvin apod.). Toto odvětví také přispívá k rozmanitosti zemědělských a potravinářských výrobků na trzích, zejména díky tomu, že často dodává výrobky originální a obecně známé, u nichž nepanuje tak silná konkurence, a lze proto také lépe zachovat tradiční postupy. Zemědělství v horských oblastech také přispívá k zaměstnanosti na venkově a je úzce spjato s nezemědělskými činnostmi na venkově, přičemž v řadě regionů se významná část obyvatel věnuje několika činnostem.

4.3.2 Pokud nepřijmeme názor, že tyto pozitivní externality je možno vyfakturovat jako poskytnuté služby, což se dnes zpravidla neděje, mělo by celkové snížení podpory zemědělcům v horských oblastech okamžité dopady na tyto externality a urychlilo by mizení farem, a potažmo i funkce údržby krajiny. Jedná se o otázku obecného zájmu, která se týká všech politických i společenských autorit. Nelze ji ignorovat, chceme-li skutečně dát přednost cestám a prostředkům udržitelného rozvoje.

4.3.3 Nutnost chránit zemědělskou výrobu v horských oblastech platí zejména pro venkovské hospodářství, neboť umožňuje transformaci a následnou tvorbu přidané hodnoty v těchto oblastech, což znamená zaměstnanost, růst atd. Navíc jsou horské produkty často základem na horách obzvláště bohatého kulturního dědictví, jehož přežití závisí na místních výrobcích, jako jsou např. sýr *artoisou de Margeride* <sup>(9)</sup>, jenž stojí u zrodu svátku *artoisous*, sýr z Mahonu nebo anýz v Rute, atp.

4.3.4 Zemědělství v horských oblastech čelí specifickým a trvalým znevýhodněním. Po zavedení prvního pilíře SZP, historicky založeného na úrovních výroby v zemědělských systémech, mají horské oblasti právě z tohoto důvodu nižší podporu než nížiny. Podpora v rámci druhého pilíře je v praxi stejně významná jako podpora v rámci prvního pilíře v těchto oblastech. Specifická politika zaměřená na horské oblasti musí umožnit globální a koherentní zohlednění specifických problémů, kterým čelí horské farmy, ať už zemědělské, či

pastýřské. Tato politika bude dokladem, že společnost nachází prostředky podpory dynamického zemědělství v horských oblastech, schopného zajistit funkce zemědělské výroby a údržby krajiny, jež jsou považovány za nezbytné pro budoucí uspořádání a rozvoj těchto území.

4.3.5 V rámci evropské sítě pro rozvoj venkova Výbor žádá Komisi, aby zřídila tematickou pracovní skupinu pro otázky týkající se horských oblastí.

4.3.6 Horské oblasti ve Středozeří trpí zároveň horským znevýhodněním a středozeříským podnebím (sucho, požáry, bouře,...). Tato specifická povaha by měla být zohledněna na evropské úrovni, aby bylo možno adaptovat politiky na úrovni regionální.

#### 4.4 *Upřednostnění horských oblastí při přidělování prostředků v rámci druhého pilíře*

4.4.1 V době, kdy se snižují nebo stagnují rozpočty na rozvoj venkova ve starých členských státech a nové členské státy by rády přidělily prostředky krátkodobě nejproduktivnějším oblastem, musí Evropská komise dohlédnout na to, aby tyto evropské prostředky byly přednostně přiděleny oblastem s trvalým přírodním znevýhodněním, které je potřebují každý rok.

#### 4.5 *Nezbytná konsolidace vyrovnávacích příspěvků pro zemědělce v horských oblastech*

4.5.1 Kompenzace přírodního znevýhodnění a následných zvýšených výrobních nákladů představuje nejvýznamnější opatření na podporu zemědělství v horských oblastech. Toto opatření dnes nikdo nezpochybňuje, i když nejsou vyčleněny dostatečné prostředky k dosažení jeho cílů.

4.5.2 Podmínky zemědělské výroby v horských oblastech jsou především charakterizovány silnými omezeními vyplývajícími z nadmořské výšky, sklonu terénu, zasněžení a ztížené komunikace. Tato omezení mají dopady dvojího typu. Vytvářejí zvýšené náklady na vybavení (budovy a materiály) a dopravu a snižují produktivitu některých faktorů (pozemek, kapitál, práce) v závislosti na konkrétním výrobním systému a stupni znevýhodnění.

4.5.3 Nižší produktivita faktorů zemědělské výroby v horských oblastech souvisí s kratší dobou vegetace, která se z osmi měsíců v nížinách zkracuje na šest měsíců v 1000 m nadmořské výšky. To znamená, že k nakrmení jednoho zvířete je potřeba sklídit nejméně o třetinu krmiva více, a to na plochách s menším výnosem.

<sup>(9)</sup> Další informace o tomto sýru: <http://www.artisoudemargeride.com/>.



4.5.4 Vyrovňovací příspěvek pro oblasti s přírodním znevýhodněním je prvním podpurným nástrojem, v němž jsou integrovány tyto cíle. Je žádoucí stanovení jeho maximální výše z důvodu omezení růstu středních farem na velké – zachování dostatečného počtu farem pak zabrání desertifikaci.

4.6 *Ostatní opatření na podporu zemědělské činnosti v horských oblastech musejí pokračovat a musejí být posílena*

#### 4.6.1 Politika extenzivního chovu

4.6.1.1 V dřívějších programových obdobích agro-environmentálních opatření bylo možno provádět politiku zaměřenou na podporu chovu dobytka v oblastech s extenzivní produkcí. Je třeba pokračovat tímto směrem pomocí jednoduchých opatření, dostupných co největšímu počtu chovatelů, a dále doplněných jinými opatřeními, konkrétněji zaměřenými na území se zvláštním environmentálním znevýhodněním.

4.6.1.2 Omezit agro-environmentální podporu na tento typ oblasti by bylo proti smyslu původního záměru, neboť by to téměř nevyhnutelně vedlo k zániku chovné činnosti a návratu k divoké přírodě, ohrožující prevenci proti přírodním rizikům, multifunkčnost příslušných území a ochranu biologické rozmanitosti. Dále je třeba poznamenat, že v každém případě jsou agro-environmentální opatření s platností od roku 2007 selektivnější než dříve, neboť od nynějška zahrnují povinný neproplácený základ spojený s křížovým plněním.

#### 4.6.2 Podpora investic

4.6.2.1 Zvýšené náklady na stavbu budov v horských oblastech vyvolává několik prvků: nároky na odolnost proti zatížení sněhem a proti silnému větru, na izolaci, potřeba rozsáhlejších výkopových prací, delší ustájení zvířat, a tedy větší prostorové nároky na uskladnění krmiva a odpadu. Zvýšené náklady na mechanizaci vyplývají ze specifické povahy zařízení nezbytných pro práci ve svažitém terénu a jejich zvýšeného opotřebení vlivem klimatických podmínek. Vyplývají též ze skutečnosti, že se jedná o malosériovou výrobu. Stejně jako vyrovnání přírodního znevýhodnění je i podpora investic podmínkou přetrvání zemědělských provozů, a měla by tedy být v horských oblastech posílena.

#### 4.6.3 Účast mladých a zvýhodněné půjčky

4.6.3.1 V horských oblastech stejně jako jinde dochází ke snížení počtu nových provozů z důvodu nedostatečné perspektivy do budoucnosti, obtížnosti práce a značné vyšší potřebného

kapitálu. Tři zemědělci, kteří ukončí svoji činnost, jsou nahrazeni jen jedním novým, v horách stejně jako jinde.

4.6.3.2 Vzhledem k tomu, že zemědělské systémy v horských oblastech jsou zranitelné a investice vyšší než v nížinách, je více než jinde důležité podporovat generační obnovu v zemědělském odvětví a vstup do něj. Jedná se o cíl, na kterém má přímý zájem zemědělství, který však samozřejmě také plně zapadá do obecného zájmu, jak již bylo řečeno výše.

#### 4.6.4 Vyrovnání zvýšených nákladů na služby

4.6.4.1 Zvýšené náklady na služby týkající se umělého oplodnění či sklizně vyplývají zejména z nižší hustoty farem v horských oblastech, což prodlužuje dopravu, a ze samotných ztížených dopravních podmínek, jež vedou k předčasnému opotřebení vozidel. Ke splnění cíle zachování farem v horských oblastech je nutné tyto služby podpořit, zejména dojení mléka, jehož náklady v současné době nesou zemědělci. V kontextu horských oblastí nelze považovat za oprávněný argument, že tyto typy podpory by měly negativní účinky na hospodářskou soutěž, neboť pravidla trhu se neuplatňují spravedlivě a rovnoměrně na všech územích.

#### 4.6.5 Podpora zemědělsko-potravinářského odvětví

4.6.5.1 Pro zajištění zhodnocení produktů zemědělství v horských oblastech jsou nezbytné lokální průmyslové nástroje pro zpracování a uvádění na trh. Tato zemědělsko-potravinářská odvětví však také trpí znevýhodněními vyplývajícími z horské polohy, jako jsou vyšší vzdálenost od trhů, zvýšené dopravní náklady, vyšší stavební náklady a náklady na údržbu. To by rovněž vedlo k vytváření pracovních míst, což má ve venkovských oblastech zvláštní význam.

4.6.5.2 Proto je trvalá podpora těchto aktivit legitimní a nutná. Zemědělsko-potravinářská odvětví musejí mít možnost širokého přístupu k podpoře regionálního typu.

#### 4.6.6 Podpora agroturistických investic

4.6.6.1 Agroturistika je v některých evropských horských regionech velmi rozvinutým odvětvím, jako např. v Rakousku, a zajišťuje doplňkový příjem nezbytný k přežití těchto farem. Opačně k rozvoji turistiky v těchto oblastech, a to rovněž mimo farmy, dochází díky atraktivitě těchto krajín a kultur, vyplývající především ze zemědělské činnosti.

#### 4.6.7 Podpora Evropské charty jakostních zemědělsko-potravinářských produktů

4.6.7.1 Většina horských farem nemůže konkurovat masovou výrobou standardizovaných výrobků za stejnou cenu (nebo často za cenu nižší z důvodu izolace) jako farmy v nížinách. Kvalita, autentičnost a originalita výrobků a zavádění mechanismů pro zlepšení výroby a struktury zemědělsko-potravinářského odvětví, jež umožňují optimalizaci přidané hodnoty, jsou v horách více než jinde nezbytným předpokladem zvýšení příjmů v zemědělství. Řada označení původu pochází právě z horských oblastí.

4.6.7.2 Náležitá ochrana jakostních zemědělsko-potravinářských výrobků pocházejících z horských oblastí, jež je pro spotřebitele synonymem důvěry a pro výrobce zvýšením hodnoty, představuje klíčový předpoklad budoucnosti zemědělství v horských oblastech. Proto Výbor podepsal Chartu jakostních zemědělsko-potravinářských výrobků z horských oblastí<sup>(10)</sup> a vyjádřil přání, aby instituce Společenství podporovaly tuto iniciativu.

#### 4.7 Integrace zemědělské a regionální politiky pro zajištění lepšího účinku na horská území

4.7.1 Evropská regionální politika např. zahrnuje cíl územní soudržnosti, který je jen velmi málo zastoupen v SZP. Tato politika má venkovský rozměr, který by mohl být posílen. Obě tyto politiky by při vzájemné koordinaci měly potenciál silného a pozitivního účinku na udržitelný rozvoj v horských oblastech.

#### 4.8 Ostatní podněty

##### 4.8.1 Je třeba koordinovat přístup k velkým predátorům.

4.8.1.1 Zavedení a rozvoj extenzivního chovu ovcí v evropských horských oblastech umožnilo odstranění velkých predátorů. Jejich nový výskyt (vlk v Alpách nebo medvěd v Pyrenejích) vede ke zpochybnění tohoto typu extenzivního chovu s nízkou ochranou.

4.8.1.2 Existují iniciativy navrhuující spravedlivá řešení, jež by smířila pastýřství v horských oblastech s ochranou velkých predátorů, zejména v Itálii a ve Španělsku (účinné ochranné prostředky, odškodnění, kompenzace zvýšené pracovní zátěže při soužití s predátorem, ...); ty je nutno dále rozvíjet. Tyto zkušenosti by pak měly být dále využity v ostatních evropských horských oblastech.

<sup>(10)</sup> Viz internetové stránky na adrese <http://www.mountainproducts-europe.org/sites/euromontana>.

##### 4.8.2 Nezbytným doplňkem je lesnictví.

4.8.2.1 Celková rozloha lesů v horských oblastech v 15 původních členských státech EU se odhaduje na 28 milionů hektarů, ve 25 členských státech EU pak na 31 milionů hektarů. Zaznamenává vyšší růst než evropské lesy jako celek. Lesnictví je často zdrojem doplňkového příjmu horských farem. V současném kontextu lepšího využití biomasy, zejména k energetickým účelům, by lesnictví mohlo představovat další příležitost k udržitelnému rozvoji v horských oblastech, a to za předpokladu racionálního řízení zalesňování nových území. Výběr druhů a odrůd s vhodnými vlastnostmi, zejména mechanickými, by rovněž mohl být příležitostí pro horské oblasti a pro trhy se dřevem jako stavebním materiálem, což by též umožnilo omezit dovoz ze třetích zemí, jež může vést k ekologickým katastrofám.

4.8.2.2 Z funkčního hlediska mají také horské lesní ekosystémy specifické charakteristiky. Hrají mimo jiné ústřední a zásadní roli v regulaci povrchových a podzemních vod a jsou zvláště citlivé na vnější zásahy (znečištění, přemnožení zvěře, vichřice, hmyz) a požáry, jimž se hůře předchází a jež se hůře zvládají v těchto oblastech, do nichž je omezený přístup a kde se oheň může velmi rychle šířit.

4.8.2.3 Ekologická stabilita horských ekosystémů je důležitá nejen pro ně samé, ale také pro ochranu regionů pod nimi.

4.8.3 Výbor vyjadřuje potěšení nad skutečností, že Evropské společenství schválilo zemědělský protokol Alpské úmluvy. V rámci těchto prací musí Evropská komise podpořit mezinárodní spolupráci tohoto typu u všech evropských horských masivů.

## 5. Ostrovní regiony

### 5.1 Definice

5.1.1 Více než 10 milionů Evropanů, tj. 3 % obyvatelstva EU, žije ve 286 ostrovních regionech, jež mají celkovou rozlohu 100 000 km<sup>2</sup>, tj. 3,2 % celkové rozlohy Evropské unie. Těchto 286 ostrovů je seskupeno do souostroví, hovoříme proto o 30 ostrovních regionech. Např. Baleárské ostrovy, jež podle definice EU tvoří 4 ostrovy, představují dohromady jeden ostrovní region. Obecně lze říci, že těchto 286 ostrovů má nižší stupeň ekonomického rozvoje než kontinentální oblasti. Ostrovní regiony vytvářejí 2,2 % celkového HDP EU, což je sotva 72 % průměru EU.

5.1.1.1 Celkově hovoříme o ostrovech ve Středozemním moři: 95 % obyvatel evropských ostrovů žije na ostrovech ve Středozemním moři a sotva 5 % žije na ostrovech Atlantiku a ostrovech severních. Zhruba 85 % evropské ostrovní populace je soustředěno v pěti středozemních ostrovních regionech (Sicílie, Korsika, Sardinie, Baleárské ostrovy a Kréta).

5.1.1.2 Často mluvíme o ostrovních nákladech, tj. zvýšených nákladech vyplývajících ze života na ostrově. Je tedy třeba zjistit, zda tyto náklady odpovídají skutečnosti. Je tedy potřeba a výroba na ostrově dražší než na kontinentu? Chceme-li odpovědět na tuto otázku, je třeba přijmout následující premisu: uznáme-li, že přírodní prostředí ovlivňuje lidskou činnost, a potažmo i činnost zemědělskou, můžeme hovořit o ostrovních nákladech.

## 5.2 Obecné poznámky

5.2.1 I když mezi jednotlivými regiony panují rozdíly, zemědělství na ostrovech vykazuje též společné charakteristické rysy, jako jsou: dualita a závislost, tj. koexistence moderního zemědělství „na export“ a zemědělství tradičního, jež se více či méně blíží zemědělství samozásobitelskému, do značné míry závislého na vnějším okolí jak z hlediska výrobních faktorů, tak z hlediska místa určení produktů, v obchodě místním i vnějším. Obchodní bilance jasně ukazuje, že tyto regiony vyváží jeden či dva „specializované“ výrobky a dovážejí široké spektrum zemědělských a chovatelských produktů určených k domácí spotřebě.

5.2.2 V každém případě je rozvoj venkova konfrontován s řadou trvalých společných problémů, způsobených zeměpisnou a hospodářskou izolací těchto regionů, jež dále prohlubují přírodní znevýhodnění uvedená výše.

## 5.3 Zvláštní poznámky

Pro tyto regiony jsou charakteristická přírodní znevýhodnění, která je odlišují od regionů kontinentálních:

### 5.3.1 Obecná a zemědělská znevýhodnění:

- izolace vůči kontinentu,
- omezená rozloha území,
- nízká dostupnost vody,
- omezené zdroje energie,
- úbytek domorodé populace, zejména mladých,
- nedostatek kvalifikovaných pracovních sil,
- nepřítomnost hospodářského prostředí pro podniky,
- obtížný přístup ke vzdělávacím a zdravotnickým službám,
- zvýšené náklady na komunikaci a infrastruktury (námořní a letecké),
- obtíže při nakládání s odpady.

### 5.3.2 Zemědělská znevýhodnění:

- monokultura a sezónní povaha zemědělské činnosti,
- územní roztržitost ztěžující ekonomické řízení, správu a rozvoj těchto regionů,
- omezená velikost trhů,
- izolace vůči velkým trhům,
- oligopoly v oblasti zásobování surovinami,
- nedostatek infrastruktur pro zpracování produktů a jejich uvádění na trh,
- silný konkurenční boj o půdu a vodu z důvodu rostoucího cestovního ruchu,
- nedostatek jatek a provozů pro první zpracování místních produktů.

## 6. Nejvzdálenější regiony

### 6.1 Definice

6.1.1 Evropská komise rozhodla o přijetí společné politiky pro tyto regiony v podobě programů speciálně zaměřených na odlehlost a ostrovní charakter nejvzdálenějších regionů (POSEI): POSEIDOM pro francouzské zámořské regiony (Martinique, Guadeloupe, Guyane a Réunion), POSEICAN pro Kanárské ostrovy a POSEMA pro Madeiru a Azory.

### 6.2 Obecné poznámky

6.2.1 Zemědělství v nejvzdálenějších regionech představuje, bez ohledu na jeho význam v rámci regionálního HDP, rozhodně nad průměr Společenství, zásadní odvětví pro hospodářství těchto regionů (má výrazné nepřímé účinky na dopravu a ostatní související činnosti), jejich sociální rovnováhu a stabilitu zaměstnání, územní plánování, ochranu jejich přírodního a kulturního dědictví, i z důvodů strategických v oblasti zásobování.

### 6.3 Zvláštní poznámky

6.3.1 Přírodní omezení a obtíže při zásobování výrobními prostředky a náležitými technologiemi vyvolávají zvýšené výrobní náklady.

6.3.2 Pro výrobu z těchto regionů, jež je dražší než výroba z kontinentu, je mimořádně obtížné konkurovat výrobkům dováženým na místní trhy; tyto obtíže vyplývají též z rozptýlenosti výroby, její rozdrobenosti a nedostatku struktur potřebných pro zpracování a uvádění na trh. Ke zlepšení této situace nepřispívá ani rostoucí výskyt hypermarketů a velkých obchodních řetězců.

6.3.3 K obtížím se dále přidává nepřítomnost úspor z rozsahu vzhledem k místním trhům s omezenou velikostí a často rozdrobeným, nedostatek asociativních struktur (družstev apod.) a vzácnost, či dokonce neexistence jatek a malých zpracovatelských provozů.

6.3.4 Místní zpracovatelský průmysl, jehož rozvoji rovněž brání tento druh překážek, již také nemá adekvátní odběratele vzhledem k tomu, že možnost získat přidanou hodnotu pro výroby je velmi omezená.

6.3.5 Podobné jsou obtíže spojené s vývozem: rozptýlená a rozdrobená nabídka, různé systémy a infrastruktury pro uvádění na trh, obtížný přístup k distribučním střediskům v místě určení a omezená schopnost včas reagovat na změny trhu atd.

6.3.6 Úbytek domorodé populace, zejména mladých, jež přitahují jiná hospodářská odvětví, především cestovní ruch, nebo již emigrují mimo ostrovní regiony.

6.3.7 Farmy, v nichž hrají určující roli ženy, jsou obecně menšího rozměru a mají rodinný charakter; často využívají práce na zkrácený pracovní úvazek a při extenzivní zemědělské činnosti zažívají velké potíže vzhledem k přílišné rozdrobenosti a obtížné mechanizaci.

6.3.8 V případě nepřítomnosti významného průmyslového odvětví se hospodářský rozvoj orientuje na odvětví cestovního ruchu, což zhoršuje zranitelnost prostředí a vrhá zemědělství do nepříznivého postavení, neboť tato dvě odvětví se přetahují o nejlepší půdu, vodu a pracovní síly. Přesun obyvatel do pobřežních oblastí navíc způsobuje problémy s erozí a desertifikací.

#### 6.4 Zemědělská znevýhodnění

6.4.1 Zemědělské produkty, jako jsou rajčata, tropické ovoce, rostliny a květiny, musejí na vlastních trzích obstat v konkurenci podobných produktů pocházejících z jiných zemí, jež mají dohody o přidružení s EU, jako jsou země AKT a Maroko, nebo takové, jež mají zvýhodněný režim.

6.4.2 Zemědělské programy POSEI dosud nedosáhly optimální úrovně využití, především z toho důvodu, že některá opatření byla přijata teprve nedávno. Bylo by proto vhodné dodržet stanovené stropy tím, že tyto programy budou dotovány ekonomickými prostředky dostatečnými k dosažení definovaných cílů.

6.4.3 Změna režimu, která se profiluje v rámci budoucí reformy společné organizace trhu s banány a jež chrání příjmy výrobců v rámci Společenství a zaměstnanost, aby zajistila budoucnost tohoto odvětví ve Společenství.

6.4.4 Konečný výsledek jednání WTO (návrh na změnu celních sazeb). Bude-li to nutné, bude zapotřebí přijmout příslušná opatření, jež by zabezpečila zaměstnanost a příjmy zemědělců v dotyčných odvětvích.

6.4.5 Vzhledem ke konkrétnímu prostředí v těchto regionech by bylo vhodné zařídit a posílit kontroly v oblasti zdraví rostlin a zvířat, a to za pomoci veškerých nezbytných lidských a technických prostředků.

#### 7. Návrhy týkající se ostrovních a nejvzdálenějších regionů

7.1 Výbor konstatuje strategickou úlohu zemědělské činnosti v těchto regionech, jež je faktorem sociální, kulturní, územní a přírodní rovnováhy a harmonie krajiny.

7.2 Po prostudování různých výše uvedených dokumentů Výbor konstatuje existenci strukturálních znevýhodnění pro rozvoj zemědělské činnosti v ostrovních a nejvzdálenějších regionech.

7.3 Výbor dále považuje za nezbytné vydat několik doporučení Evropské komisi, v nichž by ji vyzval k přijetí specifických opatření zaměřených na vyrovnání znevýhodnění spojených s životem na ostrovech a v nejvzdálenějších oblastech, jež se dotýkají 16 milionů evropských občanů, a zejména pak rozvoje zemědělské činnosti na těchto územích.

7.4 Pokud jde o ostrovní a nejvzdálenější regiony, žádá Výbor Evropskou komisi, aby neprodleně:

7.4.1 **udělila všem těmto územím statut znevýhodněné zemědělské oblasti.** Zvláštní znevýhodnění pro rozvoj zemědělství na ostrovech Malta a Gozo <sup>(1)</sup> představuje významný precedens pro zavedení tohoto opatření na ostrovních a nejvzdálenějších územích;

7.4.2 **zavedla režim podpory dopravy zemědělských produktů mezi těmito územími a kontinentem** a dopravy mezi ostrovy. Dotace na pokrytí dopravních nákladů by měla umožnit konkurenceschopnost zemědělských produktů z ostrovů a nejvzdálenějších regionů vůči ostatním zemědělským produktům Unie na evropském trhu;

<sup>(1)</sup> Smlouva o přistoupení těchto států k Evropské unii: Česká republika, Estonsko, Kypr, Lotyšsko, Litva, Maďarsko, Malta, Polsko, Slovinsko a Slovensko.

7.4.3 přijala **plán, jenž by zaručil rovnost cen základních zemědělských vstupů na těchto územích** (jako jsou pohonné hmoty, krmiva, zemědělské vybavení apod.) s cílem vyrovnat zvýšené výrobní náklady v zemědělské činnosti na ostrovech a v nejvzdálenějších regionech. Je třeba přijmout opatření, jež by podpořila dovoz základních produktů pro výkrm zvířat;

7.4.4 zahrnuje do plánů rozvoje venkova evropského spolufinancování a zvýšila jeho podíl, včetně stavebnictví a investic do specifických infrastruktur, jehož cílem by bylo vyrovnání znevýhodnění spojených s životem na ostrově a v nejvzdálenějších oblastech. Mezi nimi jsou plány na zavlažování čistou vodou, drenážní systémy, přístavní a skladovací infrastruktury, podpory uvádění na trh apod.;

7.4.5 přijala **zvláštní opatření, jež by zajistila dohled nad oligopolistickými praktikami a jejich kontrolu** (zvláště přítomné na ostrovech), kde omezená velikost místního trhu umožňuje vznik malého počtu distribučních podniků, které někdy mají značné marže. Boj proti těmto praktikám povzbudí rozvoj volného obchodu na těchto územích.

7.5 Na druhou stranu, co se týče opatření specificky zaměřených na ostrovní regiony Unie (nikoli nejvzdálenější), vyzývá Výbor Evropskou komisi, aby:

7.5.1 přijala **specifické akční programy pro ostrovní regiony Unie, jež nepatří mezi nejvzdálenější regiony**. V souladu se skupinou programů schválených pro nejvzdálenější regiony <sup>(12)</sup> by tyto zvláštní programy měly ostrovním regionům umožnit podobné výsledky, jako jsou ty, jichž dosáhlo sedm

nejvzdálenějších regionů: v obdobích 1994–1999 a 2000–2006 získaly tyto regiony o 33 % více finančních prostředků ze strukturálních fondů na jednoho obyvatele než ostatní obyvatelé regionů v rámci cíle 1. Tato podpora umožnila výrazně lepší hospodářský růst a snížení míry nezaměstnanosti, než tomu bylo v řadě jiných regionů EU;

7.5.2 navýšila pro nové programové období regionální politiky (2007–2013) účast evropských fondů na celkových nákladech, pro něj může být poskytnuta podpora, tak, aby byl tento podíl stanoven na 85 %, jako tomu již je v případě nejvzdálenějších regionů a na nejvzdálenějších řeckých ostrovech <sup>(13)</sup>. Nový návrh Komise <sup>(14)</sup> (období 2007–2013) pro ostrovy se jako nedostačující (maximálně 60 %).

7.5.2.1 umožnila územním orgánům zavedení programu JEREMIE <sup>(15)</sup> ve formě investičních fondů, což by mohlo poskytnout finanční prostředky mladým zemědělcům, kteří by se chtěli zabývat potravinářskými plodinami.

7.5.3 Výbor navrhuje, aby ostrovní regiony podléhaly zvláštnímu režimu v rámci nových strukturálních fondů.

7.6 Vzhledem k tomu, že neexistuje zvláštní politika určená k vyrovnání nákladů na život na ostrově, vyzývá EHSV neprodleně zúčastněné strany, vlády, občanskou společnost aj. k tomu, aby spojily své síly a vytvořily platformu, jež by sdružovala a koordinovala všechny požadavky na řešení problémů, čímž by umožnily zemědělcům, ženám i mužům, aby nadále žili a pracovali v ostrovních regionech.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(12)</sup> Program POSEIDOM pro nejvzdálenější francouzské regiony, POSEICAN pro Kanárské ostrovy a POSEIMA pro Azory a Madeiru.

<sup>(13)</sup> Nařízení č. 1260/1999.

<sup>(14)</sup> KOM(2004) 492 v konečném znění.

<sup>(15)</sup> Úř. věst. C 110, 9.5.2006. Zpravodaj: pan Antonello Pezzini.

## Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Čelíme klimatické změně – úloha občanské společnosti

(2006/C 318/17)

Dne 19. ledna 2006 se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní k *Čelíme klimatické změně – úloha občanské společnosti*.

Specializovaná sekce „Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 11. července 2006. Zpravodajem byl pan Ehnmark.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 14. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 59 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

### A. Závěry

A.1 Klimatická změna je procesem, který nelze zastavit, alespoň ne v nejbližších 15 či 20 letech. Z tohoto hlediska se musíme naučit s klimatickou změnou žít a hledat způsoby a prostředky jak zmírňovat její dopady a jak se jí přizpůsobit.

A.2 Diskuse o klimatické změně se nadměrně zaměřuje na makroúroveň a na události ve vzdálené budoucnosti. Jednoznačně potřebujeme debatovat o tom, jaké má (a bude mít) klimatická změna dopady na občany v jejich každodenním životě. Musíme změnit strukturu otázek spojených s klimatickou změnou takovým způsobem, aby byla srozumitelnější a konkrétnější.

A.3 Sociální partneři a organizovaná občanská společnost mají nezastupitelnou úlohu v seznamování občanů s otázkami spojenými s klimatickou změnou a v podpoře debat na místní úrovni o tom, jak mohou komunity připravovat konkrétní kroky, aby se přizpůsobily klimatické změně.

A.4 Klimatická změna bude mít dopad na rozsáhlé části společnosti. EHSV vyzdvihl řadu příkladů. Celkový závěr zní, že komunity v EU musí spolu se sociálními partnery a organizovanou občanskou společností přijmout větší zodpovědnost za přípravu na důsledky klimatické změny klimatu a za příslušné plánování.

A.5 EHSV navrhuje, aby organizovaná občanská společnost spolu se sociálními partnery zahájila v celé EU veřejný dialog o klimatické změně, zaměřující se na způsoby, kterými může klimatická změna ovlivňovat každodenní život. Základním účelem tohoto dialogu by byla osvěta a příprava v průběhu příštích 15-20 let, kdy se bude stávající klimatická změna zhoršovat bez ohledu na to, co může lidstvo nyní učinit.

A.6 EHSV navrhuje, aby každý členský stát ustanovil nebo zřídil koordinační a informační orgán pro klimatickou změnu, který by pěstoval vazby mezi místní, regionální a celostátní úrovní.

A.7 EHSV lituje, že o klimatické změně se často diskutuje z hlediska scénářů ve vzdálené budoucnosti. Klimatická změna již není převážně ani výlučně otázkou vzdálené budoucnosti.

Klimatická změna se nás týká právě teď.

### 1. Úvod

1.1 Klimatická změna je široce přijímanou skutečností, méně však povaha a rozměry jejích důsledků. Jedním z důvodů pro to je potřeba rozšíření báze poznatků z výzkumů a ze scénářů. Dalším důvodem je sama povaha klimatické změny. Jedná se v podstatě o plíživou změnu přerušovanou čím dál častějšími dramatickými událostmi. Třetím důvodem je skutečnost, že klimatická změna je ve veřejné debatě často považována za problém druhých, nikoli nás samotných. Čtvrtou příčinou je zaměření na globální trendy a scénáře vzdálené budoucnosti, které, jak se zdá, zastírá konkrétnější problémy každodenního života.

1.2 Za příklad můžeme vzít tání polárního ledu. V posledních měsících byly hromadně sdělovací prostředky uchváteny propočty, že tání ledu by mohlo způsobit zvýšení hladiny oceánů až o 13 metrů (odhad Evropské agentury pro životní prostředí – EEA). Další příklad představuje Golský proud: dojde-li k narušení mechanismů řídicích Golský proud, může dojít k prudkému poklesu teplot v severní Evropě. Jakkoli zajímavé a důležité jsou tyto události, nemotivují lidi k tomu, aby se s klimatickou změnou začali vyrovnávat bezprostřednějším a konkrétnějším způsobem.

1.3 Je třeba zdůraznit, že změny klimatu, které v současnosti pozorujeme a které se snažíme zvládat, jsou pouhým začátkem dlouhého procesu. V příštích 15-20 letech se budou probíhající změny klimatu zhoršovat, a to z toho prostého důvodu, že lidstvo vytvořilo – a stále vytváří – dostatek ničivých látek

v podobě skleníkových plynů. Proto je naším úkolem se na klimatickou změnu připravit a přizpůsobit se jí. Dnešní generace jsou však zodpovědné i za vývoj za hranicí příštích 15-20 let v tom smyslu, že odhodlaná akce v současnosti může zmírnit klimatickou změnu ve vzdálené budoucnosti. Příležitost k akcím po roce 2012, kterou musíme využít, nabízejí diskuse v rámci UNFCCC (Rámcová úmluva OSN o změně klimatu) a v rámci Kjótského protokolu. Pokud nám tato šance unikne, bude docházet k dalšímu zhoršování klimatu – a ke zvrácení těchto trendů bude zapotřebí drastičtějších opatření. Není překvapující, že klimatickou změnu považuje rostoucí počet vlád za věc vysoké priority. To však neznamená, že vlády tuto prioritu usku- tečňují.

1.4 Debatu o klimatické změně z velké části ovládají vlády a vědecká obec. Ekologické nevládní organizace odvádějí velice dobrou práci, ale jen se skrovnými zdroji. Významné velké orga- nizace jako odborové svazy nebo organizace zaměstnavatelů nejsou v debatě o přizpůsobení se klimatické změně a jejím zmírňování z celkového hlediska až natolik aktivní. Organizova- ná občanská společnost by měla hrát klíčovou úlohu, ale zdá se, že s převzetím této úlohy váhá.

1.5 EHSV se jednoznačně domnívá, že příprava na klima- tickou změnu a vlastnictví debaty o této změně se musí rozšířit tak, aby se na nich plně aktivně podíleli sociální partneři a organizovaná občanská společnost. Klimatická změna vstupuje do etapy, ve které se její zmírňování a přizpůsobení se jí stávají otázkami všedního života. Klimatická změna již není převážně ani výlučně otázkou vzdálené budoucnosti. Klimatická změna se nás týká právě teď. A proto je nanejvýš důležité, aby sociální partneři a organizovaná občanská společnost prosazovali a uplatňovali svůj nárok na spoluvlastnictví debaty o klimatické změně a přípravách na tuto změnu.

1.6 Je nezbytně nutné zahrnout do stávající debaty o klimatické změně v mnohem vyšší míře mikroperspektivy vycházející ze situace jednotlivých občanů a místních komunit. Je zapotřebí analyzovat, jak mohou občané zmírňovat účinky současné klimatické změny, ať již z hlediska nákladů (srov. náklady na energii), pojištění nebo spotřebitelských preferencí, abychom zmínili jen několik příkladů.

1.7 Účelem tohoto stanoviska je v první řadě prozkoumat úlohu sociálních partnerů a organizované občanské společnosti při rozboru, plánování a uskutečňování kroků na řešení výzev klimatické změny. Zaměřuje se na způsoby a prostředky z hospodářského a sociálního hlediska a co do soudržnosti a v rámci konkrétního přístupu vycházejícího „zdola nahoru“.

1.8 Jeho zaměření na příštích 15-20 let je vedeno skuteč- ností, že právě toto je období, ve kterém bude klimatická změna pokračovat v důsledku toho, co jsme doposud učinili. Je rovněž

jasné, že již nyní se potřebujeme přizpůsobit počátečním dopadům tohoto procesu a zároveň se připravovat na ty, které pocítíme v budoucnosti.

1.9 Často pozorujeme, že zprávy a informace o klimatické změně vytvářejí takovou záplavu, že občané hledající odpovědi na to, jak klimatická změna může a bude ovlivňovat jejich každodenní život, ji mohou jen obtížně vstřebat. Obrovské množství informací o klimatické změně, které je k dispozici, přináší výzvu pro komunikaci. Tato situace bude vyžadovat poli- tické vedení, neboť některá nevyhnutelná opatření bezpochyby způsobí určitý neklid v každodenním životě.

1.10 Je třeba zdůraznit, že v současné době se zpracovává řada velmi prospěšných studií. Obzvláštní význam má Evropský program pro změnu klimatu, který se nyní nachází ve druhé fázi. V rámci tohoto programu byla zřízena řada pracovních skupin řešících mimo jiné otázky obchodování s emisemi, dodávky energie a poptávky po ní, dopravy, průmyslu, zemědě- lství a lesnictví. Druhý program pro změnu klimatu, který Evropská komise zahájila v říjnu 2005, zahrnuje nové pracovní skupiny pro přizpůsobení, zachycování a geologické uchování oxidu uhličitého, letectví, integrovaný přístup k emisím CO<sub>2</sub> z lehkých užitkových vozidel, jakož i řadu skupin pro přezkum provádění dřívějších opatření. Celkem poskytují programy pro změnu klimatu velkého množství analýz a informací, jakož i základ pro řadu rozhodnutí Rady.

1.11 Je třeba program pro změnu klimatu dále rozšiřovat? Odpověď zní ano v tom smyslu, že panuje široká potřeba konkrétnějších informací, a zejména většího počtu příkladů úspěšných iniciativ. Kromě toho řešení otázek spojených s klimatickou změnou vyžaduje aktivní zapojení zainteresova- ných stran a nakonec i občanů samých. Evropská komise vycítila tuto potřebu a zahájila velkou informační a komunikační kampaň. Tuto iniciativu velice vítáme. V této oblasti je však zapotřebí vyvinout další úsilí za účasti všech členských států, které by koordinovaly činnost na úrovni EU, vnitrostátní i místní, a vůbec nejdůležitější je představit tyto problémy lidem.

## 2. Rozsah výzev spojených s klimatickou změnou

2.1 Klimatická změna bude mít v moderních společnostech rozsáhlé dopady na řadu odvětví. Tyto dopady se neomezují jen na extrémní povětrnostní podmínky. Mezi oblasti dopadů patří mimo jiné záplavy, lesní požáry, poškození infrastruktury, restrukturalizace zemědělství, problémy kvality ovzduší (zejména v metropolitních oblastech), problémy dodávek energie, omezení přístupu k vodě a dopady na průmysl, zejména na zpracova- telský. K tomuto výčtu můžeme zařadit městské plánování a zavádění nových architektonických řešení energetických úspor.

2.2 Jen velmi zvolna roste pochopení skutečnosti, že klimatická změna zasáhne takto širokou škálu průřezových oblastí. Jen velmi pomalu se také objevuje veřejná podpora potřebná k přijetí nezbytných opatření.

2.3 Konkrétní opatření na potýkání se s klimatickou změnou budou mít v mnoha případech jasné a někdy i nepříjemné dopady na každodenní život občanů.

2.4 Zde jasně vidíme paralelu s probíhající debatou o strategii udržitelného rozvoje EU. V prvotních fázích této debaty začalo být zřejmé, že veřejnost si není vědoma toho, co skutečně bude snaha o zvýšení pravděpodobnosti udržitelného rozvoje v Evropské unii i v globálním měřítku obnášet. Výzvy, které jsou před námi v oblasti udržitelného rozvoje, povedou k radikálním změnám způsobu práce a fungování našich společností<sup>(1)</sup>.

2.5 Bitva proti klimatické změně je přirozeně nedílnou součástí úsilí o dosažení udržitelného rozvoje. Stejně jako snaha o udržitelný rozvoj musí být bitva proti klimatické změně konkrétní a realistická.

2.6 Jako ztvárnění vize udržitelného rozvoje v počátečním desetiletém období je někdy považována Lisabonská strategie. Lisabonská strategie se zaměřuje na hospodářský pilíř, sociální pilíř a pilíř životního prostředí. Často se zapomíná, že Lisabonská strategie také od samého počátku vyjadřuje vysoké ambice týkající se životního prostředí, klimatické změny a udržitelného rozvoje obecně. O činnosti proti klimatické změně proto nelze diskutovat jako o zcela oddělené otázce. Klimatická změna tvoří klíčovou součást širší vize a je silně provázána s celkovou potřebou zásahu.

2.7 V souvislosti s Lisabonskou strategií opakovaně sledujeme, že členské státy a jejich vlády nedávají dostatečnou prioritu dohodnutým činnostem a investicím. Můžeme argumentovat, že účinky Lisabonské strategie na občany nejsou příliš bezprostřední a hmatatelné. Avšak účinky klimatické změny – například přírodních katastrof – jsou často naopak velmi hmatatelné. Na mírnění těchto účinků se budou občané muset odpovídajícím způsobem předem připravit.

2.8 O klimatické změně se často hovoří pouze ve smyslu finančních ztrát. To však nevystihuje celý obraz situace. Je třeba plně rozpoznat sociální rozměry klimatické změny. Nejde jen o to, že občané přicházejí o své domovy a pracoviště. Jde také o to pokrýt vyšší náklady na energii a na volný čas a rekreaci. Dále jde o to, aby byli občané motivováni ke změně jejich spotřebitelského chování. A vedle řady dalších aspektů existuje riziko, že přizpůsobování se klimatické změně s sebou přinese nové prvky sociální a hospodářské nerovnováhy, které budou mít nepříznivé účinky na občany v odlehklých regionech nebo s nízkým čistým příjmem.

<sup>(1)</sup> Viz výrok pana Rocard na fóru zainteresovaných stran v EHSV v dubnu 2001.

2.9 EHSV zdůrazňuje význam sociální soudržnosti v bitvě proti klimatické změně. Rozsáhlé využívání ekonomických faktorů v přesvědčování občanů musí být vyvážené s ohledem na možné nepříznivé sociální dopady. Vyvážené s ohledem na sociální soudržnost musí být i další nástroje na řešení výzev klimatické změny. Zde vidíme, jak nezbytné je zapojení organizované občanské společnosti do celého procesu boje proti klimatické změně.

2.10 Je třeba dále analyzovat důsledky klimatické změny pro pracovní život. K těmto důsledkům patří nejen přechod na energeticky úsporné výrobní postupy s hospodárným využitím přírodních zdrojů, ale i přemísťování výrobních jednotek s ohledem na dostupnost levných obnovitelných energetických zdrojů. Co se týče zaměstnanců, přechod na nové výrobní postupy a do nových obslužných oblastí zřetelně upozorní na nové požadavky týkající se zvyšování kvalifikace a celoživotního učení. V sociálním dialogu, zejména na úrovni EU, by měl být zdůrazňován sociální dopad klimatické změny, a zejména její dopady na pracovní život. Sociální partneři na úrovni EU by měli učinit změnu klimatu prioritní otázkou. V této souvislosti je důležité zdůraznit, že zmírňování klimatické změny nevede samo o sobě k nezaměstnanosti. Důsledky klimatické změny mohou naopak napomoci k vytváření nových pracovních příležitostí (viz 2.13).

2.11 Dopady klimatické změny začnou brzy pociťovat spotřebitelé, neboť bude nevyhnutelně docházet ke změnám spotřebních vzorců, ať již jde o potraviny, dopravu, bydlení, nebo rekreaci. Ale spotřebitelé jsou zároveň potenciální hnací silou zmírňování dopadů klimatické změny a vytváření základny pro dlouhodobá opatření na její zastavení. Nejlepším způsobem jak dosahovat udržitelných výrobních vzorců je bezpochyby uznávané a důrazné hnutí spotřebitelů schopné oslovit občany. Spotřebitelé by měli být považováni za klíčové aktéry, kteří se podílejí (nebo by se mohli podílet) na zmírňování dopadu klimatické změny na jednotlivé občany.

2.12 Globální rozměr klimatické změny je uznáván z hlediska katastrof v jiných zemích spojených s počasím, způsobujících obrovské ztráty na lidských životech a majetku. V důsledku klimatické změny se mohou tropické nemoci rozšířit do nových oblastí, což se může přidat k již existujícím problémům. Klimatická změna bude zkouškou solidarity mezi národy a státy. Industrializované země budou muset posílit svoji schopnost poskytovat podporu a pomoc. Je třeba mít na paměti, že břemeno klimatické změny musí nést nejčastěji chudí, zejména v rozvojových zemích. Globální sociální rozměr změny klimatu má zásadní význam. V této oblasti můžeme učinit mnohé k řešení problémů, které by se jinak mohly snadno rozmnožit.



2.13 Klimatická změna je nejčastěji diskutována z hlediska hrozeb a slabých stránek. V opatřeních na zmírnění klimatické změny je však třeba spatřovat i pozitivní příležitost. S rychle rostoucí potřebou energeticky úsporné výroby a dopravy se otevřel rozsáhlý nový prostor pro výzkum, vývoj nových technologií a uvádění nových výrobků na trh. To by se mělo stát významnou součástí odpovědi EU na výzvy klimatické změny. V rámci iniciativy Komise na integrovanou průmyslovou politiku by měly získat velmi vysokou prioritu podpora a koordinace rozvoje technologií šetrných k životnímu prostředí. Zde mohou sehrát velmi důležitou úlohu rovněž malé a střední podniky.

2.14 Zvládnání klimatické změny a její zmírňování může přinést některé neočekávané problémy. Příklad: v některých zemích zaznamenává úspěch nový důraz na výrobu etanolu ze zemědělských produktů. V důsledku toho je využití některých plodin, např. kukuřice, čím dál více spojeno s výrobou etanolu. Stejně plodiny jsou však zároveň klíčovými součástmi potravinové pomoci poskytované oblastem rozvojových zemí s nedostatkem potravin. Tento příklad ilustruje, že je důležité vyhýbat se jednostranným řešením.

2.15 Rozsah výzvy, před kterou stojíme, můžeme ilustrovat následujícím citátem: „Věda nám říká, že v zájmu snížení ničivého dopadu bychom měli usilovat o omezení růstu budoucí průměrné celosvětové teploty na 2°C nad hodnoty před industrializací. Z tohoto cíle ve výši 2°C vyplývá, že jsou potřeba politiky zaměřené jak na přizpůsobení se změně klimatu, tak i na její zmírňování. Přes provádění již dohodnutých politik budou celosvětové emise během příštích dvou desetiletí pravděpodobně růst a do roku 2050 bude zřejmě nutné provést celosvětové snížení emisí nejméně o 15 % v porovnání s hodnotami roku 1990, přičemž si toto snížení vyžádá značné úsilí“ (sdělení Komise „Jak zvítězit v boji proti celosvětové změně klimatu“<sup>(2)</sup>). Poslední část citovaného výroku můžeme označit za hluboké podcenění situace. Výrok nicméně ilustruje význam zakotvení procesu na místní a regionální úrovni a u občanů.

### 3. Deset oblastí pro zapojení občanské společnosti

3.1 Jednou z oblastí, v níž může být při zmírňování klimatické změny a úsporách energie dosaženo významných úspěchů, představuje městské a komunitní plánování. Dobré městské plánování by mělo jak v bydlení, tak i v dopravě zahrnovat řešení šetrná ke klimatu. Provedené studie potvrdily velmi kladný vliv na spotřebu energie, který má rozmístění budov v krajině či v komunitě<sup>(3)</sup>. Architektonická řešení jsou důležitá jak pro maximální využití sluneční energie, tak i pro izolaci budov. Dalším aspektem je samozřejmě význam těchto řešení pro utváření uživatelsky příjemných a sociálně fungujících vesnic, předměstí a městských oblastí. Je nezbytné, aby do

raných etap městského a komunitního plánování byli zapojováni sociální partneři a organizovaná občanská společnost.

3.1.1 Evropská komise by měla zahájit konzultace s regionálními a místními orgány a ostatními zainteresovanými stranami ohledně pokynů pro městské plánování zohledňujících zrychlující se klimatickou změnu. EHSV navrhuje, aby Komise předložila základní informační materiál pro městské plánování spolu s průvodcem stávajícími úspěšnými řešeními.

3.2 Bitva proti klimatické změně zdůrazní nutnost modernizovat a izolovat stávající i nové budovy spolu s použitím všech odpovídajících technik a materiálů na úsporu energie. Oblast, ve které jsou zapotřebí další iniciativy, představují stavební materiály, zejména materiály pro tepelnou izolaci. Nejedná se pouze o zvýšení účinnosti systémů vytápění. Jde rovněž o lepší izolaci domů před vysokými i nízkými venkovními teplotami. Neměli bychom zapomínat na zkušenosti z horkého evropského léta před několika lety. Pro povzbuzení soukromých vlastníků k dodatečné izolaci domů a bytů mohou být použity daňové pobídky. EHSV doporučuje, aby byl zaveden systém osvědčení o energetické náročnosti jako prostředek, který spotřebitelům poskytne odpovídající informace o nákladech na energii v oblasti bydlení v určitých domech a bytech.

3.3 Silniční doprava je v EU na strmém vzestupu. Železniční systémy mají problém vyrovnat se svými výhodami silniční dopravy, pokud jde o schopnost rychlých dodávek z domu do domu. Tento trend je neudržitelný jak z hlediska emisí CO<sub>2</sub>, tak i kvůli zvyšování cen paliv. Máme-li uspět v bitvě proti klimatické změně, je zapotřebí oddělit růst HDP od růstu silniční dopravy. Praktické kroky k uskutečnění tohoto oddělení budou teprve muset být stanoveny. Logickou odpovědí, jejíž příhodnost roste s rozšířením Unie, by mohl být systém rychlé nákladní dopravy po železnici. Větší objem nákladů přepravovaných po železnici bude vyžadovat obrovské investice. Do určité míry mohou být k povzbuzení železniční nákladní přepravy využity cenové nástroje. Pro spotřebitele je důležité, aby fungovala rychlá a účinná distribuce potravinářských výrobků. Pro průmysl je nezbytný hladký a účinný chod dodávek a jejich včasnost. Učpané dálnice zároveň představují významné znečišťovatele. Toto znečištění ještě zhoršuje zastaralost vozových parků kamionů. Tato otázka přepravy nemá v širších souvislostech klimatické změny žádné jednoduché řešení. Místo toho je zapotřebí strategie založená na mnoha opatřeních, včetně podpory železničních alternativ a dalšího výzkumu a vývoje, mimo jiné účinných a ekologických motorů pro nákladní automobily, schopných provozu na alternativní paliva. Pro spotřebitele bude důležité znát u konkrétních výrobků skutečné náklady na jejich dopravu.

<sup>(2)</sup> KOM(2005) 35 v konečném znění, s. 8.

<sup>(3)</sup> Např. projekt výstavby domů ve Freiburgu.

3.4 Odvětví cestování a volného času se bude potýkat s čím dál strmějším růstem cen energií s dopadem na silniční i leteckou dopravu. V posledních letech došlo k rychlému nárůstu ceny ropy, která je nyní pro spotřebitele přesvědčivým argumentem k volbě nových řešení. Velice slibný signál představuje rychlý růst zájmu o koupi menších a energeticky účinnějších automobilů. V bitvě proti klimatické změně se skutečně jedná o jeden z nejjasnějších případů situace „výhra-výhra“: menší a méně znečišťující vozy a zároveň obrovský potenciální světový trh s těmito vozy a řešeními. Příklady některých zemí dosvědčují, že slibné výsledky přinášejí rovněž daňové pobídky k užívání alternativních paliv.

3.5 V této souvislosti bude zvláštní pozornost vyžadovat objem dopravy spojené s dojížděním do a z metropolitních oblastí. Rychlá expanze metropolitních oblastí v EU i v jiných částech světa vytváří naléhavou potřebu vyzkoušet nové přístupy k dojíždění i nákladní dopravě. Pokusy se zvláštními poplatky za vjezd automobilů do městských center mají v podstatě příznivé výsledky, dochází-li k jejich spojení s rozsáhlými investicemi do rychlé a pohodlné veřejné dopravy. Opatření proti jízdě automobilem, která nejsou doprovázena nabídkou srovnatelné alternativy, způsobí pouze protesty veřejnosti. Při nedostatku vhodných alternativ budou občané bojovat za právo používat automobil. V této oblasti mají klíčovou úlohu názory organizované občanské společnosti.

3.6 Uvedené výzvy jsou rovněž součástí širšího problému jak omezit dovoz a používání fosilních paliv v Evropské unii. Naléhavost hledání nových řešení ještě vzrostla v důsledku nejistoty ohledně zajištění dodávek fosilních paliv v zimě 2005/2006. Některé členské státy zahajují odvážné programy drastického snižování použití fosilních paliv a vedle nových politik podporujících použití energeticky účinných řešení směřují rovněž k většímu podílu obnovitelných alternativ. Vlády některých zemí, například Švédska, zahájily studie otázek drastického snižování dovozu fosilních paliv. Evropská komise by měla začít konzultovat se zainteresovanými stranami a vládami členských států nové snahy o drastické škrtky v dovozu fosilních paliv do EU. Do konce desetiletí by všechny členské státy EU měly zahájit iniciativy směřující k nalezení způsobů a prostředků jak dosáhnout podstatného snížení dovozu a využívání fosilních paliv. To by se stalo podstatným příspěvkem k příštímú Kjótskému programu a k zastavení klimatické změny v dlouhodobém horizontu. Představovalo by to rovněž velkou technologickou a průmyslovou příležitost pro Evropskou unii. Z tohoto úsilí by měla značný prospěch organizovaná občanská společnost.

3.7 Změna klimatu a z ní vyplývající dopady na ceny energie budou mít přímý vliv na zemědělství, a tedy i na ceny potravin. Desertifikace v jižních oblastech EU si vyžádá zvláštní podpůrná

opatření v souladu se zásadou solidarity společné zemědělské politiky. Komise by měla iniciovat vypracovávání studií dopadů klimatické změny na zemědělství v EU, které by vycházely z národních zpráv a analýz. Musí být zdůrazněn význam výzkumu při pokračujícím omezování použití vstupů v zemědělských činnostech a při vývoji náhražek ropných produktů s využitím zemědělských surovin. Význam zemědělství v diversifikaci dodávky energie možná velmi vzroste. V neposlední řadě by bylo vhodné povzbuzovat zemědělce, aby si vyráběli svoji vlastní energii.

3.8 Další oblast, v níž je nezbytné předběžné plánování a přizpůsobování se, představují průmyslové výzvy. Nejedná se jen o výzvy pro průmysl v nížinách, ve kterých může nastat nebo nastane problém záplav. Pro průmysl jsou nezbytná hladká a účinná řešení nákladní dopravy. Klimatická změna by mohla omezit dodávku surovin. Životně důležité jsou dodávky energie za rozumné ceny. Klimatická změna je pro průmysl i zdrojem nových příležitostí. Dojde k obrovskému růstu světového trhu s energeticky úspornými technologiemi. Podniky s dostatečnou schopností investovat do vývoje těchto technologií mohou hledět vstříc skvělé budoucnosti.

3.9 Další oblast, ve které je zapotřebí předběžné plánování ohledně přizpůsobování se, tvoří otázky týkající se pracoviště. S narůstající expanzí energeticky úsporných technologií a výroby zboží s využitím těchto technologií poroste poptávka po dalším zvyšování kvalifikací a schopností. Některé nové technologie, jejichž šíření se v budoucnu očekává, například používání nanotechnologií, vytvoří na pracovníky značnou zátěž. K problémům spojeným s pracovištěm se přidává otázka růstu cen energie. Bude docházet k růstu zájmu o příležitosti pracovat z domova, což vyžaduje lepší vybavení informačními a komunikačními technologiemi, včetně možností širokopásmového připojení.

3.10 Další důležitou oblast v souvislosti s klimatickou změnou představuje řízení katastrof. Katastrofy související s počasím jsou čím dál častější a mívají širší dopady. V rámci EU by měl být zřízen orgán pro reakce na katastrofy, schopný v krátkých lhůtách zajišťovat včasnou pomoc. Takovéto orgány již existují v řadě členských států. Potřebujeme však zřídit podobné orgány ve všech členských státech a zavést mezi nimi určitou úroveň koordinace a spolupráce. Tímto způsobem by EU mohla být schopna pomáhat obětem katastrof souvisejících s počasím nejen v EU samé, ale i v jiných částech světa.

3.11 Katastrofy způsobované extrémními povětrnostními podmínkami vytvářejí rovněž značné nároky na finanční pomoc, zejména ze strany pojišťoven. S růstem frekvence katastrof souvisejících s počasím se bude zvyšovat tlak na odvětví

pojišťovnictví, což bude mít dopad na výdaje občanů související s pojištěním. Evropská komise by měla provést studii těchto otázek, směřující k zajištění udržitelného fungování systému pojišťovnictví.

#### 4. Přizpůsobení a zmírňování – ale jak a kým?

4.1 Obrovským úkolem bude komunikovat o změně klimatu a jejích dopadech s veřejností. K osvětě bude důležité zaujmout vyvážený a do určité míry pragmatický přístup. Nejde o to vystrašit občany, ale zaměřit se na praktickou práci, která nás čeká, máme-li všem občanům zajistit stálou kvalitu života.

4.2 EHSV navrhuje, aby všechny členské státy EU zřizovaly kontaktní, informační a koordinační kanceláře, jež budou vykonávat poradní služby a provádět studie o přizpůsobování se a zmírňování klimatické změny. Důležitou součástí této práce by měla být výměna zkušeností s ostatními členskými státy a šíření těchto informací občanské společnosti a obcím. Obzvláště důležitý bude styk s místními komunitami, sociálními partnery a organizovanou občanskou společností, jakož i s průmyslem a podniky.

4.3 EHSV navrhuje, aby byl na úrovni celé EU zahájen oficiální dialog o klimatické změně, který by se zabýval způsoby a prostředky boje proti dalšímu zhoršování klimatu a přijímáním kroků k přizpůsobení se již probíhajícím změnám. Tento dialog by měly podporovat orgány Evropské unie, ale zodpovědnost za praktickou práci by měly nést obce, vzdělávací instituce, odborové svazy a organizace zaměstnavatelů, zemědělců, spotřebitelů a další. EHSV je ochoten aktivně se účastnit tohoto dialogu a působit jako prostředník výměny a hodnocení.

4.4 EHSV by rád vyjádřil spokojenost s tím, že Evropská komise zahájila dalekosáhlý informační a komunikační program EU o klimatické změně. Ten se stane velkým příspěvkem k osvětě o klimatické změně. Návrh EHSV zahájit oficiální dialog o klimatické změně se týká místních komunit, regionů a národů se zvláštním důrazem na sociální partnery a organizovanou občanskou společnost. Tyto dva programy by se mohly vzájemně konstruktivně doplňovat.

4.5 Nezbytnou součástí oficiálního dialogu by byl koloběh informací o příkladech osvědčených postupů, například ze zemí pokoušejících se o sestavení akčních plánů pro snížení závislosti na fosilních palivech. Mezi další příklady patří metropolitní řešení snižování objemu automobilové dopravy při dojíždění do center měst (např. v Londýně a ve Stockholmu).

4.6 Dialog by měl být zahájen v zimě 2006/2007. Není třeba určovat termín jeho ukončení. Měl by být úzce svázán s úsilím o sdílení vize udržitelného rozvoje. Témata změny klimatu s sebou přirozeně ponosou příležitost zvýšit hmatatelnost otázek udržitelného rozvoje.

4.7 Žádný dialog o klimatické změně s občany nebude možný bez jasné a neustálé účasti zainteresovaných stran na místní a regionální úrovni. Na plánování a výměnu by měla být vyčleněna finanční podpora. Určitý čas si přirozeně vyžádá budování kapacit v komunitách a v organizované občanské společnosti, jakož i mezi sociálními partnery.

4.8 V roce 2012 se uskuteční následná konference OSN o udržitelném rozvoji, navazující na konferenci v Riu 1992 a konferenci v Johannesburgu 2002. EHSV důrazně doporučuje, aby se příští konference v roce 2012 zaměřila konkrétně na klimatickou změnu a její globální dopad. Spolupráce zahájená mezi EHSV a MOP a mezi EHSV a Hospodářskou a sociální radou OSN poskytne příležitosti ke společným studiím o globálních dopadech klimatické změny. Spolupráce také pomůže upozornit na to, jak by sociální partneři a organizovaná občanská společnost mohli být aktivními zúčastněnými stranami v boji proti klimatické změně.

#### 5. Nástroje osvěty a podpory

5.1 Šíření osvěty o klimatické změně a jejích důsledcích mezi občany by mělo být v první řadě zodpovědností místní, regionální a celostátní úrovně při určité podpoře a iniciativě na úrovni EU. Cílem by mělo být uplatnění přístupu vycházejícího „zdola nahoru“, kdy jsou namísto použití předem připravených řešení občané motivováni k tomu, aby předkládali řešení, jež sami upřednostňují.

5.2 Mezi organizacemi občanské společnosti budou při mobilizaci spotřebitelů a upevňování angažovanosti obzvláště důležité organizace spotřebitelů. Prostřednictvím zboží a služeb, které nakupují, spotřebitelé vyvíjejí (nebo mohou vyvíjet) značný tlak na trh. To bude pro evropská hnutí spotřebitelů skutečnou výzvou.

5.3 Sociální partneři ponosou zvláštní zodpovědnost za analýzu dopadů klimatické změny na pracovní život a za navrhování příslušných strategií zmírňování dopadů nebo přizpůsobení. Sociální rozměr bitvy proti klimatické změně je klíčovým prvkem celého úsilí.

5.4 Vítězství v bitvě proti klimatické změně nebude možné bez aktivní podpory a spolupráce průmyslu a podniků. Průmysl může sehrát klíčovou úlohu při zahrnování otázek spojených s klimatickou změnou do plánování, výroby, odbytu a hodnocení. Průmyslové podniky by měly mít prospěch ze zahrnutí dalších informací o jejich práci ohledně klimatické změny do jejich výročních zpráv. Aktivní přístup k problémům změny klimatu se může ukázat jako vítězný marketingový koncept.

5.5 Mnozí pozorovatelé vyjadřují v debatách o dopadech klimatické změny podporu různým formám daňových nebo jiných finančních pobídek. Není pochyb o tom, že tyto motivační nástroje mohou přinést velmi jasné výsledky. Měly by však být uplatňovány s určitou opatrností. Například zdanění automobilových paliv může mít negativní sociální dopady na lidi v řídké osídlených oblastech. Zpoplatnění vjezdů motoristů do městských center má kladný vliv na celkovou dopravní situaci, ale takový systém musí být doprovázen novými investicemi do veřejné dopravy. Jinak toto zpoplatnění vytvoří nové prvky sociální a hospodářské nerovnováhy: ti, kteří si to mohou dovolit, budou automobily používat i nadále, zatímco ti ostatní budou odkázáni na systém veřejné dopravy, který může, ale nemusí být skutečně účinný.

5.6 Dalším důležitým nástrojem šíření osvěty by se mohlo stát zavádění ekologických procesů řízení, například systému řízení podniků a auditu z hlediska ochrany životního prostředí (EMAS), dobrovolného systému zavedeného nařízením Evropské rady č. 761/2001. Účelem EMAS je uznat a odměnit organizace, které jdou nad rámec dodržování minimálních právních požadavků a neustále zlepšují svoji činnost z hlediska vlivu na životní prostředí.

5.7 Uplatňováním EMAS jednotlivé organizace a instituce prozkoumají konkrétní způsoby měření a snižování dopadu na životní prostředí pocházejícího z jednotlivých činností, například z použité energie a materiálů a z cestování automobilem, vlakem nebo letadlem. Evropský hospodářský a sociální výbor by mohl zvážit zavedení EMAS a zejména prozkoumat možnost

výpočtu emisí vyprodukovaných cestováním na schůze a zavést tak kompenzační opatření (viz příloha s předběžnými výpočty).

5.8 Dále je probírán návrh vypočítávat, jak velkou část ceny konkrétních výrobků a služeb tvoří náklady na dopravu. To by spotřebitelům dalo k dispozici více základních informací k rozhodování mezi alternativními položkami.

## 6. Výzva pro občanskou společnost

6.1 Organizovaná občanská společnost na evropské úrovni soustavně pracuje na otázkách udržitelného rozvoje již od celosvětových konferencí v Riu a Johannesburgu.

6.2 Organizovaná občanská společnost má jedinečnou příležitost sehrát hodnotnou úlohu v navrhovaném oficiálním evropském dialogu o klimatické změně. Ve svém příspěvku by se občanská společnost mohla zaměřit na pět přednostních oblastí:

- aktivní účast v osvětě o klimatické změně a jejích dopadech,
- mobilizace spotřebitelů a jiných rozhodujících skupin k volbě jasných spotřebních preferencí zohledňujících dopad klimatické změny,
- iniciování, ovlivňování a podpora nových programů městského plánování, včetně bydlení, dopravy a dojížděky,
- působení v roli prostředníka mezi občany a vládami, co se týče otázek zmírňování změny klimatu a (v delší perspektivě) zastavení současných procesů,
- působení ve spolupráci s občanskou společností v jiných zemích a regionech směrem ke konstruktivním opatřením na zmírnění dopadů klimatické změny.

6.3 V souladu s prohlášeními Evropské rady vybudoval EHSV interaktivní síť se všemi hospodářskými a sociálními radami v členských státech EU. Tato síť se zaměřuje obzvláště na Lisabonskou strategii.

6.4 EHSV je otevřen zvážení možného rozšíření této sítě o otázky spojené s klimatickou změnou a reakce Evropy na dopady této změny.

V Bruselu dne 25. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

## Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zpracování kadáverů a využití vedlejších živočišných produktů

(2006/C 318/18)

Dne 19. ledna 2006 se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s článkem 29, odst. 2 Jednacího řádu rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní *Zpracování kadáverů a využití vedlejších živočišných produktů*.

Specializovaná sekce „Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne ... Zpravodajem byla paní SANTIAGO.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 14. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 115 hlasy pro, 32 hlasy byly proti a 16 členů se zdrželo hlasování.

### 1. Závěry

1.1 Informace mají ve společnosti zásadní význam a spotřebitelé mají právo na přesné a včasné informace o kvalitě potravy, kterou konzumují. EHSV tudíž soudí, že jsou potřebné vhodné kampaně informující spotřebitele. EHSV znovu potvrzuje, že ochrana veřejného zdraví a záruka bezpečnosti potravin v evropské výrobě patří k hlavním principům, které obhajuje.

1.2 EHSV navrhuje, aby Evropská komise pokračovala v již probíhajících studiích a co nejrychleji je rozvinula, což bez nejmenších pochyb prokáže, že používání masových mouček z nepřežvýkavců může být povoleno pro krmení vepřů a drůbeže bez jakéhokoliv nebezpečí pro lidské zdraví.

1.2.1 Způsob identifikace proteinů a metody používané ke sledování masové moučky, ve které se nalézají, musí spotřebitelům poskytovat neochvějně záruky, že prasata jsou krmena pouze takovými masovými moučkami, které se získávají výlučně z vedlejších produktů chovu drůbeže, a drůbež je krmena pouze takovými masovými moučkami, které se získávají z vedlejších produktů chovu prasat.

1.2.1.1 Jakmile budou tyto probíhající studie dokončeny, budou moci být vedlejší produkty získané z těchto živočichů, kteří jsou zdraví a k jejichž porážce došlo na oddělených jatkách, využity k výrobě masových mouček, jejichž protein byl jasně identifikovatelný a vysledovatelný od samého počátku.

1.3 Zahájení výzkumných programů zaměřených na vyvinutí metod ničení kadáverů na místě má zásadní význam pro zamezení možnému šíření nálezů při jejich odvozu.

1.4 EHSV doporučuje podpořit výzkum systémů (pokud možno produkujících energii) ke zpracování všech vedlejších produktů a odpadů vznikajících při chovu zvířat při zárukách ochrany životního prostředí v krátkodobém a střednědobém výhledu, při udržování hospodářské rovnováhy podniků, při zárukách zdravotní bezpečnosti chovů a zdraví chovatelů samotných, aby bylo možné standardizovat výrobní postupy

a zároveň zajistit vyváženost ekosystému a ochranu životního prostředí v krátkodobém i střednědobém výhledu.

### 2. Úvod

2.1 Výbor je toho názoru, že šest let po krizi spojené s BSE by bylo vhodné přezkoumat otázky likvidace kadáverů a využívání vedlejších živočišných produktů s ohledem na bezpečnost výživy a ochranu zdraví spotřebitele a s uvažováním hospodářských obtíží, kterým čelí výrobci.

2.1.1 Bezpečnostní normy v oblasti potravinářství jsou v Evropě mnohem náročnější než ve třetích zemích, zaručují však bezpečnost výživy spotřebitelů, ochranu životního prostředí a dobré životní podmínky zvířat. Udržení této úrovně norem bude vzhledem k vyšším výrobním nákladům, které vyvolává, možné jen tehdy, pokud bude výroba v Evropě pokračovat.

2.2 Před propuknutím krize BSE nepředstavovala likvidace kadáverů ve farmách s vepřovými chovy žádný problém, protože uhynulá zvířata mohla být použita při výrobě masové moučky, která se používala jako krmivo. V různých zemích za těchto okolností nabízeli výrobci masové moučky odvoz kadáverů zdarma.

2.3 V důsledku krize BSE, na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady 1774/2002 ze dne 3. října, bylo nejen zakázáno používání masové moučky ve výkrmu, ale kadavéry zvířat byly zařazeny do kategorie 2 nebezpečného odpadu, u které se vyžaduje sběr a zničení spalováním, přičemž tyto činnosti mohou provádět jen schválené podniky.

2.4 Není divu, že tato situace si na straně výrobců vyžádala dodatečné náklady, což dále prohloubilo nerovnost hospodářské soutěže se subjekty ve třetích zemích. To výrobce vedlo k hledání alternativních řešení, která by méně poškozovala hospodaření v tomto odvětví, ale měla přijatelnou účinnost z hlediska biologické bezpečnosti a životního prostředí.

2.5 Současný trend v podnikání směřuje k otevřenému celosvětovému trhu, kde jediným zákonem je zákon nabídky a poptávky. V Evropě se nicméně stáváme oběťmi velice výrazného narušení hospodářské soutěže, protože různá technická a vědecká rozhodnutí vyústila v politické přístupy, které významně zvyšují naše výrobní náklady ve srovnání s třetími zeměmi.

2.6 Příkladem může být rozhodnutí Rady 766/2000/ES ze dne 4. prosince 2000, jehož článek 2, odst. 1 zakazuje ve všech členských státech používání živočišných bílkovin v krmivu. Toto rozhodnutí se uplatnilo na všechny druhy zvířat. Nařízení Evropského parlamentu a Rady 1774/2002 z 3. října 2002 (čl. 22 odst. 1 písm. a)) tento zákaz zpřísňuje a rozšiřuje okruh jeho působnosti.

2.7 Krize rozpoutaná výskytem BSE u skotu a její souvislosti s přenositelnými spongiformními encefalopatiemi pochopitelně zasáhla odvětví intenzivního hospodaření (chov vepřového dobytka a drůbeže), která nedostávají žádný příspěvek nebo produkční prémii, pracují v podmínkách nízké ziskovosti a čelí závažným překážkám rozvoje vzhledem k legislativní úpravě v oblasti životního prostředí, životních podmínek zvířat a zdraví.

2.8 Zákaz používání masové moučky zasadil tomuto odvětví vážnou ránu, protože ztratilo významný zdroj proteinů pro krmiva a ceny rostlinných proteinů se v důsledku zvýšené poptávky prudce zvýšily. Důsledkem byl prudký nárůst cen krmiv. Jateční vedlejší produkty se staly ze zdroje dodatečného zisku finančním břemenem; tento faktor ve spojení s vyšší cenou masové moučky nevyhnutelně vedl k vyšším spotřebitelským cenám.

### 3. Obecné připomínky

#### 3.1 Právní hlediska a technické a vědecké rozpory v oblasti likvidace vepřových kadáverů

3.1.1 Nařízení 1774/2002, které stanoví povinnost sběru a ničení kadáverů schválenými podniky a zakazuje používání živočišných proteinů, způsobilo nejen finanční nesnáze výrobcům v zemích, které tento systém již používají, ale vedlo i k mnohem závažnějším obtížím v těch zemích, kde se tento systém nepoužíval, protože výrobci byli přinuceni k jeho zavedení, což způsobilo ještě vyšší náklady. Taková situace u výrobců vzbudila otázku, zda záměrem tohoto nařízení byla skutečně kompenzace zpracovatelů vedlejších produktů za zákaz prodeje masové moučky.

3.1.2 Tato otázka získává dále na významu tím, že nařízení zahrnuje odchylku pro odlehlé oblasti s malou hustotou zvířecí populace, kde se připouští pokračování ničení zvířecích kadáverů tradičními metodami. Není možné přehlížet skutečnost, že náklady na sběr by v těchto oblastech byly velmi vysoké. Nařízení obsahuje dvě další odchylky:

- uhynulá drobná domácí zvířata mohou být likvidována zakopáním;
- vedlejší živočišné produkty mohou být likvidovány spálením nebo zakopáním na místě v případě vypuknutí choroby uvedené v seznamu A Mezinárodního úřadu pro epizootie, pokud příslušný úřad shledá, že převoz kadáverů je nebezpečný z hlediska šíření choroby, nebo pokud nejbližší zpracovatelský závod nemá potřebnou kapacitu.

3.1.3 V současnosti roste potřeba umísťování chovů co nejdál od lidských sídel; tam, kde je to možné, také co nejdále od sebe navzájem. Důsledkem je, že chovatelé rostoucí měrou vyhledávají odlehlá místa, kde by nepůsobili obtíže sousedům a chránili zdraví svých chovů.

3.1.4 Jak bylo již řečeno, je sběr a odvoz kadáverů velice nákladný, z toho se odvíjejí pokusy o nalezení řešení, která by šla dále než návrhy obsažené v nařízení a odrážela by realitu současné situace. Při zvážení takových možností je vždy třeba mít na paměti určité faktory: zdraví a bezpečnost lidí, zdraví a dobré životní podmínky zvířat a ochranu životního prostředí.

#### 3.2 Právní hlediska a technické a vědecké rozpory v oblasti používání masové moučky

3.2.1 Neexistují žádné vědecké poznatky o tom, že by prasatům nebo drůbeži hrozila nákaza BSE. Prasata a drůbež byly ve Spojeném království bezpochyby vystaveny účinkům infekčních nosičů (tj. prionů) bovinní spongiformní encefalopatie (BSE). Přes krmení stejným živočišným proteinem, jenž způsobil BSE hovězího dobytka, se u zvířat jiných živočišných druhů neobjevil ani jediný případ nákazy. Studie domácích chovů kuřat ukazují, že kuřata jsou odolná vůči infikování jak parenterální, tak orální cestou<sup>(1)</sup>.

3.2.2 V otázkách ochrany zdraví a bezpečnosti spotřebitelů Komise uplatňuje opatření řízení rizik založená na co nejčerstvějších výsledcích testů a na přísně vědeckém hodnocení jako je hodnocení obsažené v doporučeních Vědeckého řídicího výboru (Scientific Steering Committee, SSC). Vědeckému řídicímu výboru asistuje skupina *ad hoc* pro přenosnou spongiformní a bovinní spongiformní encefalopatii, složená z vědců z různých zemí EU.

<sup>(1)</sup> (D. Matthews a B. C. Cooke, Rev. Sci. Techn. Int. Epr. 2003, 22(1), 283–296). Další relevantní studie: *Poultry, pig and the risk of BSE following the feed ban in France – a spatial analysis*. Abrial D., Calavas D., Jarrige N., Ducrot C.; Vet. Res. 36/2005 str. 615–628.

## 3.2.3 Meze našeho pochopení TSE ukazují následující práce:

— vědecké stanovisko „Orální expozice člověka nosičům BSE – účinná dávka a druhová bariéra“ přijaté SSC na schůzi 13. a 14. dubna 2000;

— vědecká zpráva „Bezpečnost masokostní moučky získávané ze zvířat – savců, která se používá jako krmivo v chovech nepřezývkavců“, přijatá na schůzi SSC 24. a 25. září 1988.

## 3.2.4 Otázka TSE u prasat byla také předmětem stanoviska SSC:

— vědecké stanovisko přijaté SSC na schůzi 24. a 25. června 1999 k „poraženému dobytku a uhynulým zvířatům“;

— vědecké stanovisko k „ohrožení spojenému s recyklací živočišných vedlejších produktů formou krmiva s ohledem na šíření TSE v chovech nepřezývkavců“, SSC, 17. září 1999;

— vědecké stanovisko k používání živočišných proteinů v krmivu přijaté SSC na schůzi 27. a 28. listopadu 2000.

3.2.5 Stručně řečeno, závěr, který je možné z těchto vědeckých stanovisek vyvodit, říká, že neexistuje žádný epidemiologický důkaz pro teorii, že prasata, drůbež nebo ryby by mohly podléhat nákaze BSE nebo jí byly nakaženy. Dosud neproběhly žádné vědecké testy, které by ukazovaly na rozvinutí TSE u prasat, drůbeže ani ryb.

## 3.3 Rozbor problémů a možnosti zpracování vedlejších produktů na farmách

3.3.1 Je třeba zaujmout takový globální přístup ke zpracování odpadů z chovů dobytka, který bude brát ohled na potravinovou bezpečnost, zdraví, dobré životní podmínky zvířat a péči o životní prostředí.

3.3.2 Každý rok vyprodukuje farmy v Evropské unii více než 170 milionů tun odpadu<sup>(2)</sup>. Řízení moderního chovu dobytka je mimořádně komplexní úloha; otázka jak nakládat s odpadem je jedním z jejích aspektů. Pokud se týká zpracování kadáverů, je třeba najít účinnější a nákladově efektivní metodu.

(2) Tabulka 1 – Přehled zootechnického odpadu (EU15) – Zdroj EUROSTAT/španělské Ministerstvo zemědělství, rybolovu a výživy, 2003.

3.3.3 Otázka likvidace kadáverů zvířat je vysoce komplexní, protože při ohledu na životní prostředí je třeba zvažovat i možnost šíření chorob během odvozu. Jsou zde rovněž faktory hygienické, bezpečnostní a zdravotní<sup>(3)</sup>.

3.3.4 Doufáme, že tato práce rozšíří možnosti výrobců za současného podpoření principů ochrany veřejného zdraví a životního prostředí. Proto navrhneme využití hydrolyzy, kterou je třeba zvažovat stejně jako jakoukoliv metodu splňující výše uvedené nároky<sup>(4)</sup>.

3.3.5 Hydrolyza jako primární metoda zpracování zvířecích kadáverů je biologicky shodná s hydrolyzou jiných organických látek, u nichž je možná za řízených podmínek samovolná degradace. Biochemický proces, který hydrolyza sleduje, je určen autolytickými možnostmi látky. V zásadě se proteiny rozkládají za vzniku aminokyselin; uhlovodíky tvoří cukry a lipidy tvoří mastné kyseliny a alkohol. V případě vepřového vzniká esterifikací tuků hydrolyzovaná látka, která má podobu husté a vazké kapaliny a její charakteristiky tak představují další výhodu při jejím zpracování za řízených podmínek, protože s výstupní kapalinou se snáze nakládá. Ke zvýšení účinnosti hydrolyzy je zapotřebí kontrolovat úroveň některých veličin, jako je velikost částic (což vyžaduje předchozí drcení kadáverů), teplota, doba trvání procesu a obsah kyslíku v okolní atmosféře, aby se zabránilo vzniku zápachu. Kapalina získaná hydrolyzou může být poté zpracována s kejdou, což přináší další výhody:

— biologická bezpečnost (kadávery se zpracovávají na místě chovu za řízených podmínek, což snižuje možnost přenosu chorob na jiné chovy);

— obvyklý proces zpracování kejdy se tak stává účinnější;

— vyloučí se patogenní prvky;

— zlepší se řízení chovu, protože kadávery a kejda se zpracovávají na místě a v reálném čase<sup>(5)</sup>.

(3) Tabulka 2 – Kvantifikace odpadu a vedlejších produktů z chovných zvířat (zdroj EUROSTAT/španělské Ministerstvo zemědělství, rybolovu a výživy).

(4) — Risk assessment: use of composting and biogas treatment to dispose of catering waste containing meat (Final report to the department for Environment, Food and Rural Affairs). Gale P. (2002). Viz <http://www.defra.gov.uk/animalh/by-prods/publicat/>.

— Závěrečná zpráva o výsledcích získaných při projektech výzkumu alternativ kadáverových systémů. Antonio Muñoz Luna, Guillermo Ramis Vidal, Francisco José Pallarés Martínez, Antonio Rouco Yáñez, Francisco Tristán Lozano, Jesús Martínez Almela, Jorge Barrera, Miriam Lorenzo Navarro, Juan José Quereda Torres (2006).

(5) Studie v této oblasti:

— Závěrečná zpráva o výsledcích hydrolyzy kadáverů nepřezývkavců: zkušenosti s chovy prasat. Lobera J.B., González M., Sáez J., Montes A., Clemente P., Quiles A., Crespo F., Alonso F., Carrizosa J.A., Andujar M., Martínez D., Gutiérrez C.

— Fyzikální a chemické parametry hydrolyzy kadáverů nepřezývkavců s bioaktivátory. Gutiérrez C., Fernández F., Andujar M., Martín J., Clemente P., Lobera J.B. CARM-IMIDA. <http://wsiam.carm.es/imida/publicaciones%20pdf/Ganader%20EDa/Gesti%20F3n%20de%20Residuos%20Ganaderos/Hidrolizaci%20F3n%20de%20Cad%20E1veres/Resultados%20del%20Estudio%20Preliminar.pdf>.

3.3.6 Významná je výroba energie ve formě bioplynu; k tomu účelu je možné použít soustavu nádrží k zabránění zpětného toku a styku s atmosférou. Velmi přínosné je také zkoumání jednodušších procesů vhodných pro menší chovy, které rovněž zaručují ochranu veřejného zdraví obecně i v chovu a chrání životní prostředí.

#### 4. Konkrétní poznámky

4.1 V současné společnosti mají informace rozhodující význam. Spotřebitelé mají právo na úplné a přesné informace, kterých se jim ovšem jen zřídka dostává; důvodem je to, že média vždy raději přinášejí zprávy o neštěstích a nehodách, zatímco kladné jevy v nich zaujímají jen nepatrný prostor. Musíme tudíž usilovně pracovat na informovanosti spotřebitelů o veškeré práci, která v oblasti veřejného zdraví probíhá, aby mohli s dostatkem poznatků pro sebe volit nejvhodnější řešení.

#### 4.2 Hospodářské důsledky likvidace kadáverů a odpadu ze zvířat

4.2.1 Likvidace kadáverů působí řadu logistických problémů (v zemích, které dříve nezavedly sběrný systém) a v některých případech není sběr slučitelný se správnými postupy ochrany zdraví v zemědělských provozech.

4.2.2 Hospodářský dopad směrnice Společenství je třeba zkoumat ve dvou specifických případech:

4.2.2.1 V zemích, ve kterých v minulosti neprobíhal sběr kadáverů, budou zapotřebí investice ze strany chovatelů (na výstavbu chlazených skladovacích prostor a zavedení bezpečných postupů sběru kadáverů), ze strany dopravců, kteří se budou muset vybavit zvláště k tomu účelu vybavenými vozidly, a ze strany zpracovatelů, kteří budou muset provést úpravy umožňující zpracování celých zvířat <sup>(6)</sup>.

4.2.2.2 V zemích, kde byly již systémy sběru kadáverů zavedeny, nejsou další investice nutné, ale tam, kde není možné používání masové moučky, je nezbytné pokrýt náklady na její sběr a zničení <sup>(7)</sup>.

<sup>(6)</sup> Podle provedených výpočtů se ukazuje, že dojde ke zvýšení výrobních nákladů o 0,36 až 0,96 EUR na každé vyprodukované zvíře v závislosti na poloze a velikosti zemědělského provozu; je však jisté, že nejmenší farmy vždy ponесou nejtěžší následky.

<sup>(7)</sup> Výroba si tedy vyžádá dodatečné náklady pohybující se ve výši 0,3 až 0,5 EUR na každé zvíře.

#### 4.3 Hospodářský dopad využití vedlejších živočišných produktů

Zákaz používání živočišných proteinů v krmivu pro prasata, drůbež a ryby vedl v Evropě k významně vyšším výrobním nákladům a v důsledku způsobil další problémy narušením hospodářské soutěže s jinými státy, např. s Brazílií, Argentinou a Spojenými státy, kde je používání živočišných proteinů povoleno. Tyto zvýšené náklady měly důsledky na různých úrovních; jateční vedlejší produkty přestaly být aktivem, protože nyní vyžadují vynaložení nákladů na zničení, zvýšená poptávka po rostlinných proteinech vedla ke zvýšení cen, které se promítlo do zvýšení cen krmiv <sup>(8)</sup>.

4.3.1 Konkrétní výrobní náklady v EU oproti třetím zemím vykazují tato zvýšení:

Ničení vedlejších produktů: 6 EUR na 100 kg vepřových kadáverů <sup>(9)</sup>

Nevyužití živočišné moučky: 0,75 EUR na 100 kg <sup>(10)</sup>

Zvýšení ceny sóji: 1,5 EUR na 100 kg <sup>(11)</sup>

Po vynásobení počtem prasat vyprodukovaných ročně představují tato čísla na úrovni Společenství celkovou ztrátu 173 milionů eur. K tomuto zvýšení nákladů můžeme připočítat soustavu výrobních faktorů jako krmivo, energie, pracovní síly, dobré životní podmínky zvířat a standardy životního prostředí, což znamená, že náklady na jeden kilogram vepřového kadáveru, které v Brazílii činí 0,648 EUR <sup>(12)</sup>, dosahují v EU 1,25 EUR <sup>(13)</sup>.

4.3.2 Toto narušení hospodářské soutěže nemůže být nikdy otevřeně projednáno ve WTO, protože by bylo okamžitě odmítnuto vzhledem k tomu, že není podpořeno žádnými vědeckými důkazy. Pokud bude tato situace trvat, budeme muset evropským výrobcům poskytnout kompenzace, nemá-li být ohroženo jejich přežití.

<sup>(8)</sup> Studie pracovní skupiny university v Múrcia, kterou řídil Prof. Dr. António Muñoz Luna, DMV, PhD, MBA.

<sup>(9)</sup> Zdroj: National Institute for Agricultural Research (INRA).

<sup>(10)</sup> Vypočteno na základě průměrné ceny surovin před zákazem a po něm pro průměrný výkrm masného praseta.

<sup>(11)</sup> Ídem pozn. 10.

<sup>(12)</sup> Výrobní náklady chovu 1 200 prasat s uzavřeným cyklem a produktivitou 20,3 selat na prasnici ročně, stát Paraná.

<sup>(13)</sup> Chov 500 prasat s uzavřeným cyklem a produktivitou 23 selat na prasnici ročně, Portugalsko.



4.4 Skutečnosti, ke kterým je třeba přihlížet při zvažování možnosti zrušení zákazu používání masové moučky z nepřezvýkavců v krmivu určeném prasatům a drůbeži

4.4.1 Zásadní nutností je vyloučení křížové kontaminace v masové moučce. Skupina výzkumníků z řady belgických ústavů byla proto požádána o prostudování a zavedení různých technik, které by umožnily zjistit v krmivu přítomnost živočišných proteinů pocházejících z přežvýkavců. Tato skupina úspěšně úkol dokončila v první polovině roku 2004 a GŘ pro zdraví a ochranu spotřebitele vydalo 24. září 2004 závěrečnou zprávu nazvanou „Stanovování zpracovaných živočišných bílkovin včetně masové a kostní moučky v krmivech“, která stanoví metody, jak tyto proteiny v krmivu zjistit. To by nyní mohlo napomoci zavedení výrobních systémů pro plně vysledovatelnou masovou moučku z nepřezvýkavců (jinými slovy protein, jehož původ by byl snadno zjistitelný), která je rovněž monitorována. Tak by bylo možné zavést prvotní sadu systémů pro výrobu a opětovné včlenění těchto ingrediencí za poskytnutí pevných záruk, že neobsahují žádnou moučku pocházející z přežvýkavců<sup>(14)</sup>.

V Bruselu dne 14. září 2006

4.5 Konečná překážka opětovného včlenění masové moučky z nepřezvýkavců do krmiva určeného prasatům a drůbeži

4.5.1 V současné době zbývá již jen vyvinout techniky schopné rozlišit vepřový protein od drůbežního, aby bylo možné vyhovět dalšímu požadavku Evropského parlamentu, totiž vyloučení kanibalismu. V kontextu masové moučky není správné hovořit o „kanibalismu“. Kanibalismus označuje přímou spotřebu a může k němu nechtěně dojít jen ojediněle v některých chovech. Hovořit o kanibalismu ve vztahu k aminokyselinám a mastným kyselinám je tudíž nepřijatelné.

4.5.2 V každém případě, bez ohledu na předchozí vysvětlení, existuje nyní reálná příležitost k zavedení mechanismu monitorování systémů výlučně dodávajících vepřový protein do drůbežního krmiva a naopak z následujících důvodů:

- masová moučka z prasat a masová moučka z drůbeže nemůže být nikdy získávána na týchž jatkách, protože tyto druhy vyžadují odlišná jateční zařízení;
- některé provozy vyrábějí pouze krmiva pro drůbež a jiné pouze krmiva pro prasata, takže krmiva nemohou být omylem smíšena;
- uvedené platí i pro provozy s oddělenými výrobními linkami pro různé živočišné druhy.

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(14)</sup> Další studie pojednávající o tomto tématu:

- *Effective PCR detection of animal species in highly processed animal byproducts and compound feeds.* Fumière O., Dubois M., Baeten V., von Holst C., Berben G. *Anal Bioanal Chem* (2006) 385, 1045-1054.
- *Identification of Species-specific DNA in feedstuffs.* Krčmář P., Renčová E.; *J. Agric. Food Chem.* 2003, 51, 7655-7658.
- *Species-specific PCR for the identification of ovine, porcine and chicken species in meat and bone meal (MBM).* Lahiff S., Glennon M., O'Brien L., Lyng J., Smith T., Maher M., Shilton N. *Molecular and Cellular Probes* (2001) 15, 27-35.

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady o zvláštních opatřeních na podporu chovu bource morušového**  
**(kodifikované znění)**

KOM(2006) 4 v konečném znění – 2006/0003 (CNS)

(2006/C 318/19)

Dne 8. února 2006 se Rada, v souladu s článkem 37 Smlouvy zakládající Evropské společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ohledně věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí“, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 11. července 2006. Zpravodajkou byla paní LE NOUAIL.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 168 hlasy pro, 7 hlasy proti a 17 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Úvod

1.1 Návrh Komise spočívá v kodifikaci nařízení (EHS) 845/72, které stanoví zvláštní opatření na podporu chovu bource morušového (*Bombyx mori* (Linnaeus, 1758) podle zrychleného postupu stanoveného interinstitucionální smlouvou ze dne 20. prosince 1994.

1.2 Kodifikace se provádí pro právní akty, jež se časem často mění, a proto se stávají obtížně srozumitelnými.

## 2. Obecné poznámky

2.1 Výše uvedené nařízení je v platnosti více než třicet let; několikrát bylo podstatně změněno a pro ty, jimž je tento právní předpis určen, je obtížné porozumět jeho obsahu a dopadu bez dohledávání v právních dokumentech a rekonstrukce skutečně použitelného textu.

2.2 Výbor proto schvaluje návrh na kodifikaci, který usnadňuje přístup evropských občanů k právním předpisům a zlepšuje tvorbu právních předpisů, což je jeho cílem, který vyjádřil v předešlých stanoviskách<sup>(1)</sup>.

## 3. Zvláštní připomínky

3.1 Je též třeba zvážit používání dalších postupů zjednodušení, např. zrušení či aktualizace daného právního předpisu.

3.2 Pěstování bource morušového, jež se značně rozšířilo na jihu Evropy od 13. století, vyvrcholilo v 19. století, načež zažilo krizi kvůli epidemii, jež postihla *Bombyx mori*, hmyz, jehož kukla, která mu slouží k proměně, sestává z jediného vlákna hedvábí, které se používá v textilním průmyslu. Používání nových zdravých vajíček<sup>(2)</sup> však neumožnilo znovu zahájit pěstování bource morušového, které je velice náročné a vyžaduje pěstování morušovníků, jejichž listy se larvy výhradně živí a konzumují v jich vysoké množství, které je třeba denně sbírat. V současnosti je průmysl téměř výhradně závislý na dovozu, zvláště z Číny a Vietnamu.

3.3 Výbor soudí, že vzhledem k různému použití hedvábí, jež vyžaduje různou kvalitu, jakož i k novému použití, jež výzkum umožňuje plánovat do budoucna, je třeba v Evropě výrobu hedvábí udržet. Tato činnost mimo jiné umožňuje zachovat pracovní místa ve znevýhodněných či okrajových regionech<sup>(3)</sup>. Podpora pro každý box, jak ji stanovuje nařízení, je nezbytná pro další existenci výroby, která čelí silné konkurenci hromadného dovozu ze třetích zemí s velmi lacinou pracovní silou. Evropské hedvábí též vyhovuje současnému použití a umožní i případné další použití v budoucnu, což je důvodem pro zachování této výroby ve Společenství.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(1)</sup> Viz mimo jiné průzkumné stanovisko EHSV „Zlepšení tvorby právních předpisů“, 2005 (zpravodaj: Daniel RETUREAU) INT/265 – Úř. věst. C 24, 31.1.2006, s. 39.

<sup>(2)</sup> Vajíčka motýla *Bombyx mori*.

<sup>(3)</sup> Polovina evropské výroby pochází z Kanárských ostrovů.

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Rady 76/769/EHS, pokud jde o omezení uvádění na trh určitých měřicích zařízení obsahujících rtuť**

KOM(2006) 69 v konečném znění – 2006/0018 (COD)

(2006/C 318/20)

Dne 8. března 2006 se Rada, v souladu s článkem 95 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ohledně věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 11. července 2006. Zpravodajkou byla paní CASSINA.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 181 hlasy pro, 5 hlasy proti a 8 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Závěry

1.1 Na základě skutečností uvedených v částech 2 a 3 EHSV:

- a) podporuje návrh Komise a volbu právního základu (článek 95 Smlouvy) a souhlasí s cílem strategie dosáhnout úplného odstranění rtuti z měřicích zařízení uvedených v odstavci 2.2,
- b) se domnívá, že zkoumaný návrh je v souladu s dalšími předpisy a politikami Společenství týkajícími se životního prostředí a veřejného zdraví,
- c) doufá, že bude urychleno nahrazování alternativními výrobky neobsahujícími rtuť (prostřednictvím případných pobídek a kampaní na zvýšení informovanosti a osvěty s cílem zabránit dalšímu prodlužování oběhu potenciálně nebezpečných zařízení na bázi rtuti) a že budou uváženy náklady pro spotřebitele spojené s nahrazováním,
- d) žádá, aby byly určeny postupy pro diferencovaný sběr a aby za sběr vyřazených zařízení byli zodpovědní prodejci (jako je tomu například u elektrických a elektronických zařízení),
- e) žádá Komisi, aby upřesnila jaké existují záruky na to, aby odvětví, na které se směrnice nevztahuje (odborné kruhy a průmysl), měla povinnost vyvíjet činnost v souladu s cílem zamezit únikům rtuti do životního prostředí,
- f) vyzývá orgány Společenství i členských států, aby pozorně ověřily, že dovážené výrobky jsou v souladu s právními předpisy EU.

## 2. Úvod a shrnutí návrhu

2.1 Zkoumaný návrh směrnice navazuje na sdělení Strategie Společenství týkající se rtuti <sup>(1)</sup> ze dne 28. ledna 2005. Tato strategie vychází z všeobecně uznávané skutečnosti, že rtuť má škodlivé účinky a představuje vážné nebezpečí pro člověka, ekosystémy a volně žijící zvířata. Navrhuje řadu opatření na ochranu lidského zdraví a životního prostředí, která začínají u odstranění rtuti ze všech činností, kde je již dnes možné ji nahradit alternativními látkami či výrobky, které by zamezily dnes známým škodlivým účinkům na vývoj nervového systému, na imunitní systém a na reprodukční systém.

2.2 V této souvislosti Komise navrhuje změnu <sup>(2)</sup> směrnice č. 76/769/EHS jakožto krok v uskutečňování obecné strategie. V ní se stanovuje zákaz uvádění následujících nástrojů obsahujících rtuť na trh:

- a) v teploměrech na určování tělesné teploty,
- b) v dalších měřicích zařízeních určených k prodeji široké veřejnosti (např. tlakoměry, barometry, sfýgmomanometry atd.).

2.3 Na základě již platných zákazů a/nebo omezení v některých členských státech, a tedy na základě získaných zkušeností, se však uplatňování zákazu nevztahuje na nástroje a zařízení používané ve vědě a průmyslu, neboť jejich počet je veskrze omezený a se zařízeními se pracuje ve vysoce specializovaných oblastech, které již nyní podléhají předpisům a kontrolním postupům bezpečnosti práce a nakládání s nebezpečnými odpady nebo spadají do okruhu použití systému REACH.

<sup>(1)</sup> KOM(2005) 20 v konečném znění.

<sup>(2)</sup> Vložením zvláštního bodu 19a) do přílohy I směrnice č. 76/769/EHS.

### 3. Obecné připomínky

3.1 Přestože bylo v některých členských státech zahájeno postupné odstraňování rtuť, jež je nahrazována alternativními výrobky, ještě dnes se množství rtuť v Evropě určené pro měřicí a kontrolní přístroje odhaduje<sup>(3)</sup> na zhruba 33 tun, z nichž přibližně 25 až 30 tun přichází na trh prostřednictvím teploměřů.

3.2 Proto jsou rtuť a její nejvíce toxické sloučeniny přítomné v tocích odpadů z domácností, jelikož teploměry a další měřicí zařízení se po použití nebo v případě rozbití většinou vyhazují do odpadků. Odvoz na skládky či nevhodné formy likvidace mají za následek, že zbytky rtuťi prosakují do odpadních vod a rozptylují se do životního prostředí. Proto dochází k tomu, že je rtuť přítomná v potravinách, a nebezpečí hrozí obzvláště vodnímu potravinovému řetězci, což činí vysoce zranitelnými spotřebitele konzumující ryby a mořské plody (především ve středomořských oblastech).

3.3 EHSV podotýká, že existují a jsou již na trhu nástroje, které mají stejnou funkci jako zařízení uvedená v návrhu směrnice a které obsahují látky nahrazující rtuť. Nahrazení je tedy možné ihned a zdá se, že i bez dodatečných nákladů (přesto však viz rovněž odst. 4.1 písm. b), c) a e)). Dopadová studie nicméně ani v nejmenším nezmiňuje náklady na nahrazení, které ponese spotřebitelé, zatímco EHSV požaduje, aby tyto náklady byly vyčísleny a aby do mechanismů provádění směrnice byla začleněna podpůrná opatření.

3.4 EHSV s přesvědčením podporuje cíl Komise zakázat, aby byla uváděna na trh zařízení obsahující rtuť uvedená v návrhu. Nebezpečnost a perzistence rtuťi není třeba dokazovat a zákaz nástrojů obsahujících rtuť přispívá k dosažení vysoké úrovně ochrany životního prostředí a lidského zdraví, stanovenému v právním základu opatření (článek 95 Smlouvy), který EHSV považuje za naprosto správný a přiměřený.

V Bruselu dne 13. září 2006

### 4. Konkrétní připomínky

4.1 EHSV nicméně podotýká, že:

- a) vyloučení zařízení obsahujících rtuť používaných v odborných kruzích nebo průmyslu by měla zaručit jistota, že jakmile se zařízení jednou vyřadí, jejich likvidace či opětovné zpracování bude znamenat zpracovat rtuť tak, aby se zamezilo jejímu úniku a souvisejícím rizikům pro životní prostředí a lidské zdraví. Je důležité, aby existovaly přiměřené kontroly, vzdělávací opatření a poradenství především v řemeslných zlatnických dílnách nebo v malých podnicích, kde je rtuť u některých konkrétních prací stále ještě nachází široké využití,
- b) zdá se, že jak dopadová studie, tak i návrh podceňují problém s vyhazováním stále ještě využívaných zařízení obsahujících rtuť do odpadu. Bylo by vhodné členským státům ukázat nezbytnost/užitečnost vytvoření motivčního systému (typu „šrotování“), aby nahrazování předmětných zařízení bylo co nejrychlejší,
- c) stažení dosud využívaných zařízení na rtuť lze podpořit poskytnutím finanční pomoci, avšak zejména vhodnou informační kampaní s cílem zvýšit povědomí a odpovědnost uživatelů vzhledem k existujícímu riziku a vyzývat je, aby nevyhazovali rtuť do odpadků a neumožňovali dětem s ní manipulovat. Vhodným způsobem musejí ještě být motivováni spotřebitelé, kteří urychlují nahrazení,
- d) stažení příslušných zařízení by se mělo provést na základě diferencovaného sběru řízeného prodejci zařízení, které jsou předmětem tohoto návrhu směrnice, a to podle vzoru stanoveném ve směrnici pro elektrická a elektronická zařízení,
- e) zvláštní pozornost je třeba věnovat také tomu, zda dovážené výrobky odpovídají předpisům, aby výhody, které přináší restriktivní právní předpisy na evropské úrovni, nebyly zmařeny díky výrobkům ze třetích zemí, které neberou zřetel na rizika plynoucí z nesprávného používání rtuťi.

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(3)</sup> Na základě dostupných informací od Komise.

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu o zlepšování hospodářské situace v odvětví rybolovu**

KOM (2006) 103 v konečném znění

(2006/C 318/21)

Dne 9. března 2006 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský sociální a hospodářský výbor ohledně věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 11. července 2006. Zpravodajem byl pan Sarró IPARRA-GUIRRE.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 14. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 120 hlasy pro, 16 hlasy proti a 9 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Závěry a doporučení

1.1 Vzhledem k hospodářskému a sociálnímu významu odvětví rybolovu pro Evropskou unii, který se neomezuje na přímý příspěvek k HDP<sup>(1)</sup>, souhlasí EHSV se závěrem Komise, že toto odvětví je ve stavu hospodářské krize<sup>(2)</sup>, a je toho názoru, že jsou nutná opatření k zlepšení situace. EHSV se však domnívá, že opatření navržená na záchranu odvětví nejsou ani realistická, ani dostatečná. Považuje opatření za nerealistická, protože velká většina provozovatelů jsou rodinné podniky nebo majitelé jediného plavidla, kteří provozují svoji činnost v rybářských oblastech s omezenými zdroji a s velmi malými posádkami, podléhají přísným pravidlům řízení rybolovu a mají velice malé možnosti provést opatření k restrukturalizaci a zajištění své krátkodobé životaschopnosti.

1.2 Navíc bez nového rozpočtu, který je oddělený od opatření FIFG/EFF<sup>(3)</sup>, je velmi malá možnost tato opatření provést. EHSV se proto domnívá, že toto sdělení bude mít na většinu podniků malý praktický dopad.

1.3 Nicméně pro ty podniky, které jsou dost velké, aby mohly požádat o podporu na záchranu a restrukturalizaci, by podle názoru EHSV sdělení mělo:

— vyčlenit rozpočet oddělený od rozpočtu pro FIFG/EFF,

— zajistit, aby podpora na záchranu byla nefundovatelná a byla poskytována více než 6 měsíců,

— zajistit, aby vnitrostátní režimy, které mají členské státy předložit, byly flexibilní a adaptabilní tak, aby umožnily žádajícím podnikům rychlý přístup k dostupné podpoře.

1.4 Výbor je toho názoru, že pro podniky, které mají potíže, by navíc k podpoře na záchranu a restrukturalizaci měla být přijata řada opatření ke zmírnění závažných důsledků, které mají vysoké ceny pohonných hmot pro rybářské provozovny a jejich posádky. EHSV zvláště doporučuje, aby Komise a Rada schválily následující opatření:

a) zvýšení hranice podpory de minimis na 100 000 EUR na podnik,

b) dočasné zastavení rybářských aktivit v případě „nepředvídaných okolností“, čímž se rozumí krize vyvolaná vysokými cenami pohonných hmot,

c) schválení podpory na financování příspěvků na zajištění palivových nákladů, jak je poskytována v zemědělství,

d) vytvoření fondu Společenství pro vrakování se zvláštním rozpočtem, který by upřednostňoval části flotily s největšími problémy a umožnil majitelům plavidel, kteří se dobrovolně rozhodli zanechat rybolovu, aby tak mohli učinit přijatelným způsobem,

e) poskytnutí maximální podpory jak vnitrostátními orgány, tak orgány Společenství prostřednictvím podpory RTDI<sup>(4)</sup> pro projekty předložené odvětvím rybolovu zaměřené na zlepšení energetické účinnosti rybolovu, na využívání alternativních nebo doplňkových zdrojů energie k ropě a na rozvoj technologických platforem pro rybolov,

f) úsilí o změnu přístupu rybářů s cílem přesvědčit je, aby se zapojili do prodeje rybářských produktů, a tím zvýšili jejich přidanou hodnotu,

<sup>(1)</sup> Hrubý domácí produkt.

<sup>(2)</sup> KOM(2006) 103 v konečném znění, 9.3.2006.

<sup>(3)</sup> Finanční nástroj pro orientaci rybolovu/ Evropský rybářský fond.

<sup>(4)</sup> Research, technology, development and innovation – výzkum, technologie, vývoj a inovace.

- g) revize daňových opatření, které platí pro pobřežní rybářské loďstvo, zvláště zavedením výjimky z daně z příjmu právnických osob u příjmů, které provozovatelé rybích trhů získají z prvního prodeje rybích výrobků, a snížením DPH pro zprostředkovatelské činnosti prováděné těmito provozovateli,
- h) zahrnutí flotily pro rybolov v hlubokých vodách, která loví mimo vody Společenství, do druhých registrů, které existují v mnoha členských státech pro obchodní loďstvo a doplnit předpisy Společenství o státních podporách v odvětví rybolovu.

## 2. Důvodová zpráva

2.1 Nejen že odvětví rybolovu dodává významný podíl proteinů potřebných pro lidskou spotřebu, ale rovněž významně přispívá k hospodářské a sociální struktuře mnoha pobřežních komunit v celé EU. Podle Komise <sup>(5)</sup> se rozšířená Evropská unie (EU-25) 7 293 101 tunou ryb (úlovky i produkty akvakultury) podílí 5 % na celkové světové produkci rybářských výrobků, a tím je druhým největším producentem na světě po Číně. Kromě toho má flotilu, v níž počet rybářských plavidel dosahuje téměř 90 000 a vytváří 229 702 pracovní místa.

2.2 Odvětví rybolovu prochází složitým procesem změn způsobených poklesem, a někde dokonce vyčerpáním, populace ryb ve většině rybářských oblastí a nepříznivými podmínkami na trhu. Podle sdělení se kvóty přidělené plavidlům lovcům na západě Evropy hlavní druhy žijící při dně (treska, treska jednoskvrnná, treska bezvousá, treska tmavá a štikozubec) a bentické druhy (platýz velký, jazyk mořský, ďas mořský a humr severský) snižují od poloviny devadesátých let 20. století.

2.3 Přestože reforma SRP v roce 2002 zahájila modernizaci řízení rybolovu v Evropské unii za účelem jeho udržitelnosti, zavedla také opatření, jako například plány obnovy, které omezily výlov, a tím radikálně snížily zisky, a tato situace bude pokračovat i v budoucnosti.

2.4 Společně s normálním pokračujícím nárůstem provozních nákladů a prudkým vzestupem cen pohonných hmot mělo toto za následek, že mnoho plavidel je provozováno se značnou ztrátou.

2.5 Sdělení Komise uvádí důvody, jejichž spojení vedlo k tomu, že se velká část flotily Společenství nachází v této ekonomické situaci, a navrhuje způsoby, jak ji řešit.

<sup>(5)</sup> Fakta a čísla o SRP – základní údaje o společné rybářské politice. Vydání 2006, Evropská komise.

## 3. Situace

3.1 Mezi těmito důvody Komise uvádí dva zjevné faktory:

— klesající příjem a

— stoupající náklady.

3.1.1 Klesající příjem je způsoben:

— stagnací tržních cen

— rostoucí podíl dovozů ryb,

— rozvoj akvakultury,

— koncentrace prodeje do velkých distribučních řetězců,

— nižšími výnosy rybolovu

— intenzivní lov určitých populací ryb,

— nedostatečné snižování kapacity loďstva.

3.1.2 Provozní náklady plavidel, které se každý rok normálně zvyšují, rostou velmi rychle od roku 2003 z důvodu růstu cen pohonných hmot. To ovlivňuje veškeré rybářské loďstvo, ale především trawlerly lovcí u dna, které tvoří zdaleka největší část rybářského loďstva Společenství a jehož čisté provozní výsledky jsou záporné.

## 4. Obecné připomínky

4.1 Řešení, která Komise navrhuje na zmírnění současných hospodářských obtíží v odvětví rybolovu, jsou

— z krátkodobého pohledu opatření na záchranu a restrukturalizaci rybářských provozů schopných znovu získat výnosnost prostřednictvím strukturálních změn,

— z dlouhodobého pohledu zajištění, aby se odvětví rybolovu bylo schopno přizpůsobit nové situaci vyznačující se vyššími cenami pohonných hmot.

### 4.1.1 Krátkodobá záchrana a restrukturalizace

4.1.1.1 Pro záchranu a restrukturalizaci rybářských podniků, které stojí před úpadkem nebo mají finanční potíže, předpokládá Komise využití stávajících nástrojů a současného rámce státní podpory, založené na pokynech Společenství pro státní podporu na záchranu a restrukturalizaci podniků v obtížích <sup>(6)</sup> a na pokynech pro posuzování státní podpory v odvětví rybolovu a akvakultury <sup>(7)</sup>. Kromě toho stanovuje některé výjimky, které překračují rámec těchto směrnic (viz odstavce 4.1.1.5 a 4.1.1.6).

<sup>(6)</sup> Úř. věst. C 244, 1.10.2004.

<sup>(7)</sup> Úř. věst. C 229, 14.9.2004.

4.1.1.2 Takováto podpora na záchranu může mít formu splatného úvěru nebo záruky, která nesmí trvat déle než šest měsíců. Účelem této podpory je umožnit podnikům přizpůsobit se nové situaci cen pohonných hmot, zejména v případě plavidel používajících vlečné zařízení a zaměřujících se na populace žijící při dně. Pokud po podpoře na záchranu následuje schválení plánu restrukturalizace, může být tato podpora splacena pomocí finančních zdrojů, které dostane podnik ve formě podpory na restrukturalizaci.

4.1.1.3 EHSV se domnívá, že aby byla podpora na záchranu skutečně účinná, měla by být ner refundovatelná, to znamená opak splatného úvěru. To by zvýšilo přidanou hodnotu podpory na záchranu, která by tak byla pro podniky potenciálně atraktivnější. Jinak je možné získat přímý úvěr od kterékoliv úvěrové instituce, aniž by bylo nutné schválení Evropské komise.

4.1.1.4 Podpora na další restrukturalizace rybářských provozů za účelem znovunastolení hospodářské životaschopnosti bude často znamenat investice do úpravy rybářských plavidel. Pokyny pro státní podporu v odvětví rybolovu stanovují pravidla podpory na modernizaci a vybavení rybářských plavidel v souladu s pravidly stanovenými ve finančním nástroji pro orientaci rybolovu (FNOR<sup>(8)</sup>). Podmínky pro poskytování státní podpory pro tyto účely jsou proto stejné jako podmínky použitelné na podporu Společenství podle nařízení FNOR<sup>(9)</sup>.

4.1.1.5 Ve výjimečných případech může Komise schválit státní podporu pro určité typy modernizací, které nejsou zahrnuté v nařízení FNOR, pokud je zaměřena na restrukturalizaci rybářských provozů v rámci vnitrostátních režimů podpory na záchranu a restrukturalizaci. Před udělením povolení Komise tyto režimy posoudí na základě pokynů Společenství za předpokladu, že bude restrukturalizace podniků založena na realistických hospodářských předpokladech v současném kontextu, a zohlední stav a možný vývoj cílových populací a zajistí výnosnost podniků snížením provozních nákladů bez zvýšení stávající celkové intenzity a kapacity rybolovu.

4.1.1.6 Výjimečné povolení Komise pro státní podpory v rámci vnitrostátních režimů podpory na záchranu a restrukturalizaci je možné pro tyto investice:

- a) první změna rybolovného zařízení vedoucí k méně náročné metodě rybolovu z hlediska spotřeby pohonných hmot,
- b) nákup vybavení na zlepšení účinnosti pohonných hmot (např. ekonoměr),
- c) jedna výměna motoru za předpokladu, že

1. u plavidel o celkové délce kratší než 12 m, která nepoužívají vlečné zařízení, má nový motor stejný výkon jako motor původní nebo je jeho výkon menší,
2. u všech ostatních plavidel o celkové délce do 24 m má nový motor nejméně o 20 % menší výkon než původní motor, nebo
3. u trawlerů o celkové délce nad 24 m má nový motor nejméně o 20 % menší výkon než původní motor a plavidlo změní metodu rybolovu na metodu méně náročnou z hlediska spotřeby pohonných hmot.

4.1.1.7 Ve vnitrostátních režimech schvalujících plán restrukturalizace pro podniky provozující více plavidel o délce větší než 12 metrů, by Komise mohla souhlasit, aby se snížení výkonu motoru uvedené výše v odst. 4.1.1.6 písm. c) odr. 3) použilo „celkově“ na úrovni podniku a aby vyřazení plavidla, na které se neposkytuje veřejná podpora, z provozu bylo rovněž zohledněno v potřebném snížení.

4.1.1.8 Tato zásada by rovněž mohla být přijatelná ve formě vnitrostátních režimů podpory, které umožňují plán restrukturalizace předložený skupinou malých a středních podniků (MSP). V takových případech by výnosnost některých členů skupiny mohla být zlepšena prostřednictvím opatření, které přijmou jiní členové, jako je vyřazení plavidla z provozu.

4.1.1.9 V průběhu dočasného odstavení z činnosti po dobu potřebnou k provádění schválených investic mohou podniky požádat o přidělení odpovídající státní podpory za předpokladu, že o ni žádají v rámci režimů podpory na záchranu a restrukturalizaci.

4.1.1.10 Jakákoli jiná veřejná podpora, včetně podpory Společenství, poskytnutá podniku v nesnázích bude muset být zohledněna v celkovém posouzení plánů restrukturalizace a dlouhodobé životaschopnosti.

4.1.1.11 Členské státy mají do dvou let ode dne zveřejnění tohoto sdělení seznámit Komisi s vnitrostátními režimy podpory na záchranu a restrukturalizaci a případně s individuálními plány v případě větších podniků. Jakmile je Komise schválí, členské státy by měly do dvou let vydat správní rozhodnutí o plánech restrukturalizace.

4.1.1.12 Vzhledem k tomu, že současné hospodářské obtíže postihují především plavidla používající vlečné zařízení, je Komise toho názoru, že takováto podpora na restrukturalizaci by měla být hlavně zaměřena na trawlery.

<sup>(8)</sup> Nařízení Rady (ES) č. 1263/1999 ze dne 12. června 1999.

<sup>(9)</sup> Nařízení Rady (ES) č. 2792/1999 ze dne 27. prosince 1999.

4.1.1.13 Co se týče přímé provozní pomoci, v současné situaci vysokých cen paliv Komise odmítá jakoukoliv veřejnou intervenci, která by tento náhlý nárůst nákladů kompenzovala, protože by to bylo neslučitelné se Smlouvou.

4.1.1.14 Jako alternativu by mohla Komise přijmout režim záruk, který požaduje odvětví rybolovu, v němž by mohly být peníze placené odvětvím v příznivé době vyplaceny jako kompenzace v případě náhlého zvýšení cen pohonných hmot. Komise by mohla takový režim schválit pouze tehdy, pokud by poskytoval záruky splacení veškeré veřejné podpory za obchodních podmínek.

4.1.1.15 EHSV sice souhlasí se závěrem Komise, že odvětví rybolovu je ve stavu hospodářské krize, domnívá se však, že opatření navržená na záchranu odvětví nejsou ani realistická, ani dostatečná. Považuje opatření za nerealistická, protože velká většina provozovatelů jsou rodinné podniky nebo majitelé jediného plavidla, kteří provozují svoji činnost v rybářských oblastech s omezenými zdroji a s velmi malými posádkami, podléhají přísným pravidlům řízení rybolovu a mají velice malé možnosti provést opatření k restrukturalizaci a zajištění své krátkodobé životaschopnosti. Navíc bez nového rozpočtu, který je oddělený od opatření FIFG/EFF, je velmi malá možnost uvést tato opatření do praxe. EHSV se proto domnívá, že toto sdělení bude mít na většinu podniků malý praktický dopad.

4.1.1.16 Nicméně pro ty podniky, které jsou dost velké, aby mohly požádat o podporu na záchranu a restrukturalizaci, by podle názoru EHSV sdělení mělo:

- vyčlenit rozpočet oddělený od rozpočtu pro FIFG/EFF,
- zajistit, aby podpora na záchranu byla nerefundovatelná a byla poskytována více než 6 měsíců,
- zajistit, aby vnitrostátní režimy, které mají členské státy předložit, byly flexibilní a adaptabilní tak, aby umožnily žádajícím podnikům rychlý přístup k přidělené podpoře.

4.1.1.17 EHSV by rád upozornil Komisi, že uplatňování pravidla podpory *de minimis* by mohlo být efektivním krátkodobým opatřením. Výbor nicméně považuje limit stanovený stávající legislativou (3 000 EUR na podnik na období tří let) za velmi nízký a neodpovídající současné situaci zejména vzhledem k tomu, že ostatní sektory v EU s výjimkou zemědělství mají limit 100 000 EUR. Výbor se proto domnívá, že je naléhavě nutné přehodnotit pravidla upravující podporu *de minimis* pro odvětví rybolovu a zvýšit limit podpory na 100 000 EUR

v souladu s ostatními sektory. Na toto EHSV poukázal již ve svém stanovisku k tématu Akční plán pro státní podpory – Cílejší státní podpory a jejich nižší počet: plán pro reformu státní podpory v letech 2005-2009 <sup>(10)</sup>.

4.1.1.18 Jiné opatření, které by mohlo být užitečné pro podniky a jejich posádky, by bylo považovat vážnou hospodářskou situaci v odvětví rybolovu za „nepředvídatelnou okolnost“ podle znění článku 16 nařízení FNOR, který umožňuje přiznat kompenzaci rybářům a majitelům plavidel za dočasné zastavení činnosti v takových situacích.

4.1.1.19 Za účelem rychlejšího přizpůsobení kapacity rybářských lodí stavu populací ryb Výbor navrhuje, aby Komise vbrzku zřídila fond Společenství pro vrakování se zvláštním rozpočtem, který by byl využíván povinně a výlučně členskými státy pro podniky, které požadují vyřazení svých plavidel. Tento fond by mohl upřednostňovat ty části flotily, které mají největší problémy.

4.1.1.20 Výbor se také domnívá, že Komise by měla v krátkém časovém horizontu přepracovat pokyny Společenství pro státní podporu v odvětví rybolovu, aby mohly být sestaveny speciální registry rybářských plavidel v členských státech, které by umožnily zvýšit konkurenceschopnost rybářského loďstva lovícího v hlubokých vodách mimo vody Společenství, jak tomu bylo v 90. letech u obchodního loďstva.

4.1.1.21 Co se týká režimu záruk pro náhlý vzrůst cen pohonných hmot, Výbor se domnívá, že toto je další druh podpory, který by mohl pomoci udržet rybářská plavidla v provozu v současné složité situaci. Podporuje proto tento systém, i když je toho názoru, že v současné hospodářské situaci nebude pravděpodobně možné ho realizovat za podmínek požadovaných Komisí. Podle názoru Výboru by Komise měla umožnit členským státům částečně a nebo úplně pokrýt náklady na prémie pro budoucí smlouvy, které podniky uzavřou v tomto odvětví, aby tak byly zaručeny maximální ceny pohonných hmot po určité období, analogicky jako v zemědělství.

4.1.1.22 Výbor se domnívá, že by bylo vhodné revidovat daňový režim pro pobřežní rybářské loďstvo a povolit výjimku daně z příjmu právnických osob u příjmů, které provozovatelé rybích trhů získají z prvního prodeje rybích výrobků a snížení DPH pro zprostředkovatelské činnosti prováděné těmito provozovateli.

<sup>(10)</sup> Úř. věst. C 65, 17.3.2006.



#### 4.1.2 Dlouhodobá opatření a iniciativy

4.1.2.1 Z dlouhodobého hlediska budou vyhlídky odvětví rybolovu dobré pouze tehdy, jestliže se obnoví rybí populace a v praxi bude prováděn trvale udržitelný rybolov. V této souvislosti navrhuje sdělení tato opatření:

- a) zlepšování řízení rybolovu,
- b) lepší dodržování předpisů týkajících se řízení rybolovu,
- c) organizace a fungování trhu s rybami,
- d) podpora výzkumu metod rybolovu s nižší spotřebou pohonných hmot a s větším ohledem na životní prostředí.

4.1.2.2 Výbor se domnívá, že všechna tato dlouhodobá opatření jsou již obsažena v nové SRP. Žádá však Komisi, aby vzala na vědomí, že pro dosažení systému řízení rybolovu, který přináší maximální stálé výnosy, budou nutné nové praktické podněty, jakmile budou realizovány plány na obnovu a řízení neohroženějších populací.

4.1.2.3 EHSV plně podporuje snahu Komise zajistit, aby v celé Unii byla správně uplatňována pravidla společné rybářské politiky. Znovu zdůrazňuje, že Komise musí plně spolupracovat s Evropskou agenturou pro kontrolu rybolovu v souladu se svým záměrem vyjádřeným ve sdělení a že musí agentuře poskytnout dostatečný personál a finanční prostředky, aby mohla vykonávat velmi důležitý úkol, který jí byl svěřen.

4.1.2.4 EHSV nabádá Komisi, aby zesílila svůj boj proti nezákonnému, nehlášenému a neřízenému rybolovu. Jedním z rozhodujících protiopatření je uzavření trhu Společenství pro takové úlovky, protože ten je hlavním místem určení nezákonného rybolovu. Výbor považuje zákaz překládání úlovku na volném moři za další účinné opatření proti tomuto druhu rybolovu.

4.1.2.5 Výbor je přesvědčen, že je nezbytné zhodnotit organizaci trhu s rybami, jak navrhuje Komise, s cílem zlepšit finanční výnosy, použít nové nástroje na zlepšení uvádění ryb a produktů rybolovu na trh umožnit producentům zvýšit přidanou hodnotu těchto výrobků při prvním prodeji a zapojit se do marketingového procesu. Výbor si myslí, že organizace producentů zde musí hrát důležitou roli a že by proto měly být podporovány. EHSV je přesvědčen, že k dosažení tohoto cíle by Komise a členské státy měly koncentrovat své úsilí na změnu přístupu rybářů k těmto otázkám.

4.1.2.6 EHSV podporuje myšlenku Komise na sestavení kodexu chování pro obchod s rybami v Evropské unii a propagaci ekoznaček, jakmile bude uzavřena diskuse o této otázce, ke které Výbor nedávno vydal stanovisko.

4.1.2.7 Výbor považuje dlouhodobé opatření posledně navržené ve sdělení (podpora výzkumu metod rybolovu s nižší spotřebou pohonných hmot a s větším ohledem na životní prostředí) za klíčové. Doufá také, že finanční závazky stanovené Komisí budou dodrženy a že projekty předložené organizacemi zastupujícími odvětví rybolovu budou maximálně podporovány, a stejně tak rozvoj technologických platforem pro rybolov.

4.1.2.8 S ohledem na současnou situaci vývoje cen pohonných hmot, která se zdá být nezvratná, je podle názoru EHSV velmi důležité provádět výzkum ve všech oblastech navržených ve sdělení. Výbor považuje za obzvláště důležité prozkoumat výrobu obnovitelné energie, především vývoj a praktické využití nových typů biopaliv a zlepšení energetické účinnosti. Vyzývá Evropskou komisi a členské státy, aby finančně podporovaly projekty předložené organizacemi z odvětví rybolovu.

V Bruselu dne 14. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Rady o glukose a laktose (kodifikované znění)**

KOM(2006) 116 v konečném znění – 2006/0038 CNS

(2006/C 318/22)

Dne 2. května 2006 se Rada, v souladu s článkem 308 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ohledně věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Zemědělství, rozvoj venkova, životní prostředí“, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 11. července 2006. Zpravodajem byl pan DONNELLY.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 187 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 7 členů se zdrželo hlasování.

**1. Úvod**

1.1 Účelem tohoto návrhu je provedení kodifikace nařízení Rady (EHS) č. 2730/75 ze dne 29. října 1975 o glukose a laktose. Nové nařízení nahradí různé akty, které jsou do něj začleněny; zcela zachovává jejich obsah, a omezuje se tak pouze na jejich spojení a zapracování pouze takových formálních změn, které vyžaduje samotná kodifikace.

V Bruselu dne 13. září 2006

**2. Obecné připomínky**

2.1 V souvislosti s konceptem „Evropa občanů“ přikládá Evropský hospodářský a sociální výbor, stejně jako Komise, značnou důležitost zjednodušení a přehlednějšímu uspořádání práva Společenství, aby se stalo srozumitelnějším a přístupnějším pro řadové občany, kteří tak získají nové příležitosti a možnost uplatňovat jednotlivá práva, která jim přiznává.

2.2 Výbor se domnívá, že kodifikace musí proběhnout v plném souladu s běžným legislativním postupem Společenství.

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

---

## Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu **Občanská společnost v Bělorusku**

(2006/C 318/23)

Dne 14. července 2005 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu *Občanská společnost v Bělorusku*

Specializovaná sekce „Vnější vztahy“, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 19. července 2006. Zpravodajem byl pan STULÍK.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 14. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 146 hlasy pro, 2 hlasy proti a 5. členů se zdrželo hlasování.

### 1. Shrnutí stanoviska

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) chce vyjádřit tímto stanoviskem z vlastní iniciativy svou podporu, solidaritu a sympatie všem organizacím občanské společnosti v Bělorusku, které se zasazují v této zemi o prosazení demokracie, lidských práv, právního státu, svobody sdružování a svobody projevu, tedy hodnot, na kterých stojí Evropská unie.

1.2 Evropský hospodářský a sociální výbor vyjadřuje svou morální podporu především těm organizacím občanské společnosti, jako jsou advokační nevládní organizace zabývající se lidskými právy a monitorováním stavu demokracie a právního státu, nezávislé mládežnické organizace, nezávislé nadace, nezávislá sdružení zaměstnavatelů a podnikatelů a nezávislých odborů, která se zasazují o prosazení demokracie, lidských práv, právního státu a evropských hodnot v Bělorusku.

1.3 Významnou roli a úlohu v kontaktech s běloruskou občanskou společností hrají přímé mezilidské kontakty, například formou vzájemných výměn především mezi mladými lidmi. Pro jejich podporu a zintenzivnění je nezbytné, aby EU a členské státy EU prováděly vstřícnou vizovou politiku směrem k běloruským občanům.

1.4 Evropská unie jako celek by se měla zasadit o realizaci vhodné, srozumitelné a adresné informační politiky a strategie, která by běloruským občanům vysvětlovala základní hodnoty, a mechanismy fungování Evropské unie.

1.5 Nezbytnou podmínkou finanční podpory občanské společnosti v Bělorusku ze strany EU je nalezení jejich vhodných a flexibilních forem tak, aby tato pomoc a podpora opravdu našla své potřebné adresáty.

1.6 Evropský hospodářský a sociální výbor doporučuje institucím EU využít při definici strategií podpory organizací občanské společnosti v Bělorusku transformačních zkušeností a know-how organizací občanské společnosti z nových členských zemí.

### 2. Obecný úvod

2.1 Evropský hospodářský a sociální výbor (EHSV) chce vyjádřit tímto stanoviskem z vlastní iniciativy svou podporu, solidaritu a sympatie všem organizacím občanské společnosti v Bělorusku, které se zasazují v této zemi o prosazení demokracie, lidských práv, právního státu, svobody sdružování a svobody projevu, tedy hodnot, na kterých stojí Evropská unie.

2.2 EHSV přikládá velký význam existenci opravdové a nikým nekontrolované občanské společnosti v Bělorusku, jejíž existence je předpokladem dlouhodobé stabilizace a rozvoje demokracie v této zemi.

2.3 EHSV vyjadřuje zásadní nesouhlas s postupy běloruských úřadů, státní a veřejné správy, které vyústily ve velmi netransparentní a neregulérní prezidentské volby 19. března 2006. Stejným způsobem EHSV odmítá politicky vykonstruované procesy proti demokratickým aktivistům a členům nevládních organizací, kteří chtěli jen využít svých občanských práv a monitorovat průběh prezidentských voleb a kterým byly v poslední době uděleny exemplární a nespravedlivé výroky (případ s členy nevládní organizace Partnerství).

2.4 EHSV podotýká, že v Bělorusku, jakožto zemi přímo sousedící s EU, dochází k politicky motivovanému násilí proti vlastním občanům, pošlapávání základních lidských práv a porušování mezinárodně platných lidskoprávních dohod a úmluv. Tato skutečnost je pro organizace občanské společnosti z 25 členských států EU neakceptovatelná.

2.5 EHSV nesouhlasí a odmítá pronásledování a následnou kriminalizaci těch organizací občanské společnosti, které se v Bělorusku postavily proti zvláštním orgánům.

2.6 Toto stanovisko EHSV z vlastní iniciativy má za cíl navrhnout další postup institucí EU směrem k Bělorusku a podpoře občanské společnosti v této zemi. Strategie EU na podporu běloruské občanské společnosti musí být střednědobá, konkrétní, realizovatelná a udržitelná a to především nyní, po prezidentských volbách, kdy se mezinárodní pozornost začne od Běloruska odvracet.

2.7 Stanovisko si zároveň klade za cíl blíže seznámit evropské organizace občanské společnosti se situací v Bělorusku, posílit jejich zájem o osud a problémy jejich běloruských partnerů, podnitit a otevřít tak cestu k jejich vzájemné spolupráci.

### 3. Situace občanské společnosti v Bělorusku

3.1 Právní rámec nezbytný pro formální existenci organizací občanské společnosti se na první pohled může zdát dostačující a odpovídající standardům moderní společnosti. Nicméně, problém s běloruským právním rámcem tkví v jeho detailním výkladu a v uměle vytvářených překážkách pro fungování a registraci organizací občanské společnosti. V praxi je situace taková, že na základě tohoto právního rámce možné najít záminky k odmítnutí registrace občanských organizací, které jsou pro vládní režim nepohodlné.

3.2 Pro občanskou společnost v Bělorusku je charakteristické rozdělení, stejně jako pro každou zemi s autoritářskou nebo totalitní vládou, na její oficiální část a na tu, která působí přinejmenším legálně ale s potížemi, pololegálně a nebo již nelegálně. Běloruské úřady tyto organizace politizují a spojují je s politickou opozicí. Nicméně, zde je nutné poznamenat, že k základním právům a evropským hodnotám patří právo občanů se svobodně sdružovat tak, aby hájili své partikulární i veřejné zájmy, tudíž situace, kdy dochází ke „konfliktům“ mezi občanskou společností a oficiální politickou mocí, jsou běžné a normální rovněž v zemích Evropské unie. Ve standardních demokraciích podobné „konflikty“ neznamenají oslabení legitimacy těchto organizací, ale způsob kontroly a zapojení veřejnosti do správy věcí veřejných.

3.3 V Bělorusku působí řada oficiálních organizací, které jsou k režimu loajální nebo přímo kontrolované či zřízené státními orgány. Tyto organizace jsou vydávány státní mocí za „běloruskou občanskou společnost“<sup>(1)</sup>. Na druhé straně existují organizace občanské společnosti, které jsou kritické vůči režimu a které jsou v důsledku této kritiky kriminalizovány a často i delegalizovány.

3.4 V Bělorusku zároveň působí i neformální organizace či sdružení občanů, které je rovněž nutné zahrnout do občanské společnosti. Tyto skupiny aktivních a uvědomělých občanů nemají šanci se stát oficiální organizací vzhledem ke své činnosti a jako takové musí existovat jen neformálně. Tito lidé, kteří se sami takto organizují čelí perzekucím, soudním procesům, ztrátě zaměstnání či místa na studiích. Důležitou otázkou je, jak pomoci těmto neformálním skupinám, které ale často tvoří jádro nezávislé běloruské občanské společnosti.

(1) Ve svém vystoupení 26. května 2006 prezident Lukašenko vyzval k „budování vlastní občanské společnosti“.

3.5 Podobným způsobem pokračuje v činnosti řada organizací občanské společnosti, kterým byly z různých důvodů a kvůli různým malicherným, formalistickým a nesmyslným záminkám odmítnuta přeregistrace, ke kterým běloruské úřady sahají jako k nástroji formální likvidace nepohodlných organizací. Jedná se především o advokační nevládní organizace zabývající se lidskými právy a monitorováním stavu demokracie a právního státu, nezávislé mládežnické organizace, nezávislé nadace, nezávislá sdružení zaměstnavatelů a podnikatelů a nezávislých odborů. Tyto organizace nemohou dále působit jako legální a formálně existující subjekty.

3.6 I když celkový počet nevládních organizací v Bělorusku přesahuje 2500 organizací<sup>(2)</sup>, počet nezávislých organizací, které se třeba jen okrajově věnují společenským záležitostem, klesá a to v důsledku perzekucí, zásahů úřední moci a nutnosti splňovat nová přeregistrační požadavky. Například v oblasti lidských práv jednou z posledních legálně fungujících organizací je Helsinský výbor, který také v posledních dnech čelí silnému tlaku ze strany státních institucí.

3.7 V sektoru nezávislých sdružení a uskupení podnikatelů, průmyslníků a zaměstnavatelů existuje jen několik malých organizací (například „Perspektyva“), jejich členové jsou ale často terčem zatýkání a vykonstruovaných soudních procesů.

3.8 Mezi odborovými organizacemi existují jak oficiální odborové organizace (přidružené k Federaci odborových svazů Běloruska, FTUB), tak nezávislé odborové hnutí pod názvem Běloruský kongres demokratických odborů. Nicméně, svoboda sdružování a práva členů nezávislých odborů jsou systematicky porušována. Nedávná výzva<sup>(3)</sup> adresovaná Evropské komisi ze strany Evropské odborové konfederace (ETUC), Mezinárodní konfederace svobodných odborů (ICFTU) a Světové konfederace práce (WCL) poukazovala právě na porušování odborářských práv v Bělorusku.

3.8.1. Mezinárodní organizace práce (MOP) již mnoho let kritizuje a odsuzuje závažná a systematická porušování základních práv pracujících a odborů na svobodu sdružování a kolektivní vyjednávání (Úmluvy 87 a 98). Vyšetřovací komise Správní rady MOP, založená v roce 2003, vypracovala zprávu v roce 2004, která odsoudila zasahování vlády do vnitřních záležitostí odborů, jakož i právní předpisy a zákony zaměřené proti odborům. Od přijetí této zprávy MOP ostře kritizuje vládu za neprovedení, či pouze částečné provedení, doporučení vyšetřovací komise. Poslední 95. zasedání Mezinárodní konference práce MOP (červen 2006) vybědla vládu, aby podnikla konkrétní kroky k provedení těchto doporučení tak, aby zasedání Správní rady v listopadu 2006 mohlo zaznamenat skutečný a hmatatelný pokrok. Pokud by k žádnému pokroku nedošlo, Konference se domnívá, že by správní rada začala uvažovat

(2) Evropská komise: Country Strategy Paper, National Indicative Programme, s. 22. Z tohoto počtu asi 10 % organizací se zabývá čistě politickou činností.

(3) Agentura Belapan, 30. května 2006

o přijetí dalších opatření v souladu s Ústavou MOP. Opatření by zahrnovala kroky Mezinárodní konference práce, které by doporučily členským státům, federacím zaměstnavatelů a odborům, aby přehodnotily své vztahy s Běloruskem.

3.9 EHSV vyjadřuje svoji plnou podporu těm běloruským organizacím občanské společnosti, které se hlásí k evropským hodnotám a které svou činností a aktivitami nelegitimizují a nepodporují autoritářský režim a nebo nejsou na něj jinak napojeny. EHSV vyzývá k podobné podpoře (včetně finanční) instituce EU a organizace občanské společnosti v členských zemích EU.

3.10 EHSV si je z druhé strany vědom, že je nutné vést dialog a jednání i s těmi organizacemi, které svou činností či způsobem jednání legitimizují stávající autoritářský politický režim, čímž zpochybňují základní evropské hodnoty.

3.11 Celkově se musí běloruské organizace občanské společnosti (i ve spolupráci se zahraničními partnery) snažit prolomit vlastní izolaci ve společnosti a získat si její důvěru tím, že jí dokážou prezentovat vlastní výsledky a společenský význam.

3.12. Situace a role občanské společnosti v Bělorusku je navíc komplikována skutečností, že podstatná část běloruských občanů uznává legitimitu stávajícího politického vedení a vyjadřuje mu svoji podporu. Z druhé strany se organizace občanské společnosti netěší velké veřejné podpoře a i díky informační politice politického režimu se jí daří vykreslovat v očích řadových běloruských občanů v negativním světle.

#### 4. Obecná doporučení ke strategii EU vůči Bělorusku

4.1 EHSV v podstatě souhlasí a vyjadřuje podporu Evropské komisi, která 28. května 2004 schválila „*Country Strategy Paper: National Indicative Programme Belarus, 2005-2006*“. Zájem a podpora EHSV se týká především těch bodů Indikativního programu, který mluví o podpoře EU běloruské občanské společnosti. EHSV nabízí, že se aktivně zapojí do konzultací o nevhodnější podobě této podpory.

4.2 EHSV dále doufá, že Evropská komise předloží podobný program i na další období, neboť řada běloruských organizací očekává od EU větší angažovanost na poli lidských práv a demokracie v jejich zemi. Podobné plány a programy mají motivační a povzbuzující účinek pro běloruskou občanskou společnost.

4.3 EHSV proto podotýká, že ke změně autoritářského režimu, který se snaží působit dojmem, že kontroluje situaci

v zemi, bude nutné přispívat každodenní činností a to často i prostřednictvím politiky „malých kroků“. Týká se to především běloruských organizací občanské společnosti. V situaci, kdy i nepolitické občanské organizace jsou předmětem restrikcí, stává se jejich činnost rovněž politickou.

4.4 Instituce EU i členské státy EU musí vystupovat vůči Bělorusku a v podpoře občanské společnosti musí koordinovat a sladovat vlastní strategie mezi sebou a dalšími mezinárodními dárči (nadace, vlády dalších zemí).

4.5 Zavedení případných ekonomických a dalších **sankcí** musí být předmětem velmi důsledné analýzy případných zisků a ztrát. V situaci, kdy režim prezidenta Lukašenka prakticky kontroluje veškeré sdělovací prostředky, nebude velkým problémem vykreslit EU v očích běloruských občanů (především mimo hlavní město Minsk) jako nepřátelskou instituci a tím i snížit atraktivitu „evropské“ orientace pro budoucí politicko-ekonomický vývoj Běloruska.

4.6 Je nutné rozlišit mezi **sankcemi**, které mají dopad přímo na obyvatele a na samotné představitele státní moci. Toto rozdělení v případném použití sankcí je nutné respektovat při jejich formulaci. Sankce by se neměly bezprostředně dotknout samotných obyvatel Běloruska. Sankcemi není v žádném případě vyjmutí Běloruska ze systému obecných preferencí (GSP), protože se jedná o podmíněný zvýhodněný přístup k trhu EU, který závisí na respektování základních pravidel. Běloruská vláda má navíc dostatek času a příležitostí, aby napravila hlavní výtky spojené s porušováním základních odborářských práv v Bělorusku.

4.7 I když je Bělorusko formálně zahrnuto do **Evropské politiky sousedství (ENP)**, za stávajících podmínek není nyní možné Bělorusku nabídnout plně vyžívání výhod ENP. EHSV sdílí názor Komise a Rady, že začlenění Běloruska do tohoto programu by mělo být možné, jakmile běloruské úřady jasně projeví ochotu respektovat demokratické hodnoty a principy fungování právního státu. Nicméně, bylo by vhodné, aby Evropská komise pracovala na jednostranném scénáři (nebo scénáři vypracovaném ve spolupráci se zástupci občanské společnosti) rychlého zapojení Běloruska do ENP v případě, že dojde k zásadní změně politicko-ekonomické situace v zemi. Zde se nabízí paralela se Slovenskem jako kandidátskou zemí v devadesátých letech pod vládou V. Mečiara (\*). Podobný přístup a flexibilita EU vůči Bělorusku by neustále mobilizovaly běloruskou občanskou společnost a předkládaly by jí „evropský“ atraktivní alternativní scénář.

(\*) Předvstupní strategie EU umožnila Slovensku velmi rychle „dohnat“ sousední země, za kterými několik let zaostala.

4.8 Jedním z hlavních aktérů, kteří ovlivňují a mají zájem na vývoji Běloruska, bylo, je a bude **Rusko**. Protože Rusko je deklarovaným strategickým partnerem Evropské unie, je nezbytné vést s Ruskem, ruskými politiky a také se zástupci ruské občanské společnosti dialog o situaci v Bělorusku.

## 5. Konkrétní problémové oblasti běloruské občanské společnosti a navrhovaná praktická opatření

5.1 **Svobodná média a přístup k objektivním a nestranným informacím.** V současné době prakticky existuje informační monopol režimu. Občanská společnost nemá přístup k médiím a oficiálním mediálním a informačním kanálům. Většina nezávislých novin byla z různých důvodů zavřena, zbylá periodika mají prakticky znemožněný přístup do státní distribuční sítě. Rovněž přístup k internetu je omezený s výjimkou hlavního města Minsku a regionálních center, i když cena za připojení je stále na vysoké úrovni. Prioritou EU by proto mělo být zajištění, podpora a posílení stálých nezávislých informačních zdrojů pro běloruské občany a také zajištění necenzurovaných internetových serverů. Podporu si zaslouží nezávislé grassrootové internetové iniciativy.

5.2 **Podpora běloruské občanské společnosti ze strany EU.** Přes deklarovanou prioritu EU podporovat občanské organizace v Bělorusku, existuje řada praktických a formálních bariér, jak tuto podporu „dostat“ přímo k příjemcům. Stávající postupy financování EU jsou mimořádně složité, zdlouhavé a nákladné. Nynější Finanční nařízení by mělo být upraveno tak, aby umožňovalo flexibilnější a uživatelsky vstřícnější financování nejen oficiálně zaregistrovaných nevládních organizací, ale i neregistrovaných občanských iniciativ zejména v zemích s nepřátelským prostředím. EHSV požaduje, aby Komise, Evropský parlament a Rada zvážily zjednodušení stávajících postupů financování pro občanskou společnost při přípravě nových pozměňovacích návrhů Finančního nařízení a příslušných prováděcích pravidlů. Vhodným způsobem doručení potřebné pomoci by mohlo být využití existujících evropských sítí občanských organizací a zastupování běloruských organizací (včetně neregistrovaných) prostřednictvím těchto evropských sítí.

5.3 EHSV vítá nedávný návrh Komise na vytvoření samostatného nástroje financování podpory demokracie a lidských práv na celém světě a jeho zaměření na země, kde jsou základní svobody nejvíce ohroženy. EHSV doufá, že bude mít možnost vyjádřit se k tomuto legislativnímu návrhu a že jeho hlavním principem bude jeho dostupnost pro všechny, kteří jej potřebují, a také flexibilita v jeho využití ze strany organizací občanské společnosti.

5.4 EHSV také podporuje nedávné iniciativy diskutované na půdě Evropského parlamentu a v prostředí evropských neziskových organizací, jejichž cílem je snaha prosadit nový finanční nástroj podpory (**Evropská nadace/agentura pro demokracii**) demokratických sil v zemích, jako je Bělorusko. Díky této agentuře by bylo možné dostat nezbytnou finanční podporu i těm organizacím, které nemají formální statut a kterým je ze strany vládních orgánů odpírána registrace.

5.5 Pro budoucnost demokratického Běloruska je klíčová **konsolidace demokratických sil** a nezávislé občanské společnosti a určení si strategických směrů jejich dalšího rozvoje v nastávající době po volbách. EU by se měla přednostně zaměřit na jejich podporu ve spolupráci s dalšími dárci a státy sledujícími stejné cíle a zájmy v Bělorusku.

5.6 Rovný přístup k podpoře EU (nejen finanční) a ke kontaktům s evropskými institucemi by měl být zajištěn pro jak pro „staré“ demokratické a zavedené běloruské organizace občanské společnosti, tak pro organizace a iniciativy nově vznikající.

5.7 **Vzájemná informovanost.** V Bělorusku nefunguje Delegace Evropské komise jako v jiných zemích a to navzdory nevyšlyšené oficiální žádosti EU tuto Delegaci v Minsku otevřít. Také zde chybí síť Evropských dokumentačních středisek. Přístup k základním a objektivním informacím o EU, o způsobu jejího fungování, o jejich hodnotách a politikách je takřka nemožný. Proto by bylo vhodné zamyslet se nad způsobem, jak zvýšit informovanost o EU běloruských občanů, což by mělo za následek i zvýšení atraktivity „evropské“ cesty možného vývoje v zemi (?).

5.8 EU by se měla zasadit o vypracování celkové informační strategie, která by běloruským občanům dokázala osvětlit základní evropské hodnoty. V situaci, kdy v Bělorusku není z viny EU stále otevřena Delegace Evropské komise, by bylo vhodné, aby se zastupitelské úřady jednotlivých členských zemích EU společně zasazovaly o propagaci evropských hodnot, například vytvořením společného Evropského domu v Minsku.

5.9 EHSV považuje za účelné, aby bylo vytvořeno stanovisko zvláštního zmocněnce EU pro Bělorusko, jako je tomu u jiných regionů (?). Tento zmocněnec, jmenovaný členskými státy EU, by informoval instituce EU o stávající situaci v Bělorusku a o vývoji vztahů EU-Bělorusko. Úkolem zvláštního zmocněnce by měla být koordinace zahraniční politiky vůči Bělorusku jednotlivých členských zemí EU a navrhování společných kroků a postupu EU vůči Bělorusku. Mezi další úkoly zvláštního zmocněnce by mělo patřit udržování kontaktů se zástupci běloruské občanské společnosti, demokratické opozice i běloruskými oficiálními úřady i institucemi.

(?) Podle nedávného sociologického průzkumu veřejného mínění jen 1,1 % Bělorusů si spojuje zlepšení situace do budoucna s Evropskou unií a až 77,7 % s osobou prezidenta Lukašenkina!

(?) Například zvláštní zmocněnec EU pro Moldávii, Súdán nebo jižní Kavkaz. Více informací o roli a důležitosti zvláštních zmocněnců EU je možné získat na [http://www.consilium.europa.eu/cms3\\_fo/showpage.asp?id=263&lang=en&mode=g](http://www.consilium.europa.eu/cms3_fo/showpage.asp?id=263&lang=en&mode=g)

5.10 Zároveň je nutné konstatovat, že znalost a povědomí o těžké situaci občanských organizací v Bělorusku je v zemích EU nedostatečná a značně se liší mezi členskými státy.

5.11 **Udržování kontaktů mezi organizacemi občanské společnosti EU a Běloruskem.** Běloruské úřady efektivně znemožňují a znepříjemňují členům organizací občanské společnosti možnost setkávat se se svými partnery z EU a možnost cestovat ze země. Především problematické jsou bariéry pro setkávání mladých lidí. Běloruským studentům režim často znemožňuje studium v zahraničí a možnost věnovat se činnosti v nevládních organizacích. Osobní kontakty mezi členy organizací občanské společnosti z Běloruska a EU by proto měly být jednou z priorit politiky EU vůči Bělorusku. Existence osobních vazeb je nenahraditelná například v přenosu informací, zkušeností a poskytování morální podpory. EU by proto měla financovat výměny mládeže a studentů, poskytovat stipendia a podporu praxe, a napomáhat tak rozvoji společné činnosti skupin občanské společnosti a rovněž cílené pomoci vedoucím představitelům s názorem.

5.12 EHSV vyjadřuje velké znepokojení nad stávající vízovou politikou jednotlivých členských zemí EU vůči běloruským občanům. I když EU na jedné straně deklaruje snahu zjednodušit vízové procedury pro vybrané skupiny obyvatel (včetně zástupců organizací občanské společnosti), v praxi dochází k flagrantlymu porušování lidské důstojnosti a ponižování běloruských žadatelů o víza do zemí EU. Tím, že vízové procedury jsou zdlouhavé a pro žadatele často ponižující a nedůstojné (<sup>7</sup>), dochází ke zpochybnění v očích běloruských občanů hodnot, které EU prosazuje a na kterých stojí. Tyto skutečnosti spolu s nedávným zvýšením správních poplatků za vystavení víz významně omezují mezilidské kontakty, včetně kontaktů mezi zástupci organizací občanské společnosti.

5.13 EHSV proto vyzývá instituce EU a jednotlivé členské státy EU, aby maximálně snížily byrokratické, formální

i neformální překážky pro získávání vstupních víz do zemí EU pro ty běloruské občany, kteří respektují a neporušují platné zákony a snížily i poplatky za jejich vystavení. Členské státy by měly zvážit možnosti zjednodušeného udělování víz z humanitárních, vědeckých a studijních důvodů. Výše poplatků by měla proporcionalně odpovídat místní kupní síle v jednotlivých zemích, kde je o tato víza žádáno. Zároveň je nutné dbát o důstojné jednání s žadateli o víza. Pouze takto EU vyšle důvěryhodný signál směrem k běloruské společnosti, že úmysl zintenzívnit mezilidské kontakty mezi občany EU a Běloruska je myšlen vážně.

5.14 Pro běloruské organizace občanské společnosti je cenným zdrojem know-how a zkušenosti jejich partnerů z nových členských zemí. Především cenné jsou poznatky a zkušenosti (i negativní) spojené s přechodem od totalitního k demokratickému režimu týkající se přijímání transformační legislativy, vytváření základních demokratických institucí a principů fungování právního státu, fungování svobodné a otevřené občanské společnosti, nezávislých médií, vytváření vyvážených vztahů mezi veřejným, soukromým a občanským sektorem, realizace sociálně-ekonomických reforem, reforem státního aparátu (včetně armády, policie, soudnictví) EU by měla jako celek podporovat přenos tohoto transformačního know-how běloruským organizacím.

5.15 **Přenos zkušeností a dovedností** by se neměl odehrávat jen prostřednictvím výjezdních aktivit směrem ven z Běloruska, ale je nutné zajistit návštěvy a pořádání různých aktivit, seminářů, konferencí a kulatých stolů s partnery ze zemí EU přímo v Bělorusku. Dostatečný prostor a podpora by měla být věnována práci a činnosti soukromých nadací, které podobné projekty realizují a financují. Příklady dobré praxe a úspěšné modely podobných aktivit z ukrajinskými organizacemi občanské společnosti mohou posloužit jako názorný příklad hodný následování.

V Bruselu dne 15. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

(<sup>7</sup>) Detailní popis těchto praktik a lidsky nedůstojných postupů zastupitelských úřadů členských zemí EU vůči běloruským žadatelům o víza (doslovné citace žadatelů a popis jejich osobních zkušeností) obsahuje zpráva polské Batoryho nadace „Visa Policies of European Union Member States. Monitoring Report“, Warsaw, June 2006, <http://www.batory.org.pl/english/intl/pub.htm>.

Pro ilustraci jeden z citátů ze zprávy: „*Takřka všechny konzuláty nezajišťují vhodné podmínky pro ty, kdo čekají venku před konzulátem – není de žádný přístřešek a ochrana před deštěm, sněhem, nejsou zde žádná místa k sezení. Tento zdánlivě menší nedostatek získává na důležitosti, když si uvědomíme, že čekání před konzulátem může trvat celou noc*“ (strana 22).

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Imigrace v rámci EU a integrační politika – spolupráce místních a regionálních zastupitelstev s organizacemi občanské společnosti**

(2006/C 318/24)

Dne 14. července 2005 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s článkem 29 odstavce 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k: *Imigrace v rámci EU a integrační politika – spolupráce místních a regionálních zastupitelstev s organizacemi občanské společnosti*.

Specializovaná sekce „Zaměstnanost, sociální věci, občanství“, která byla pověřena vypracováním podkladů na toto téma, přijala své stanovisko dne 13. července 2006 (Zpravodajem byl **pan PARIZA CASTAÑOS**).

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 181 hlasy pro, 7 hlasy proti a 8 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Úvod

1.1 EHSV vypracoval v roce 2002 stanovisko z vlastní iniciativy nazvané „*Imigrace, integrace a role organizované občanské společnosti*“<sup>(1)</sup>, jehož cílem bylo zahájit politickou a sociální diskusi na úrovni Společenství, aby se tak integrační politika stala hlavní součástí společných politik pro otázky imigrace a azylu.

1.2 Ve stanovisku se rovněž objevil návrh na to, aby Evropská unie vypracovala program Společenství zaměřený na podporu sociální integrace přistěhovalců. EHSV je názoru, že je třeba vytvořit programy na podporu integrace nových přistěhovalců a osob, které jsou přijímány za účelem sloučení rodin. Programy jsou zapotřebí i pro uprchlíky a žadatele o azyl, kteří kromě toho, že disponují evropským statutem, jsou také chráněni mezinárodním právem.

1.3 EHSV spolu s Komisí uspořádal ve dnech 9. a 10. září 2002 konferenci zaměřenou na stejný cíl. Zúčastnilo se jí více než 200 zástupců sociálních partnerů a nejdůležitějších nevládních organizací 25 členských států a evropských sítí. Cílem této konference bylo zapojit občanskou společnost do procesu evropské integrační politiky.

1.4 Závěry konference potvrdily, že sociální partneři a organizace občanské společnosti hrají při integraci klíčovou roli. Evropská unie a její členské státy **musí podporovat integraci přistěhovalců, uprchlíků a menšin zejména na regionální a místní úrovni** a zavést **evropský program** umožňující lepší integraci<sup>(2)</sup>.

1.5 Evropská rada vytvořila v roce 2003 národní kontaktní body pro integraci a pověřila Komisi, aby předložila roční zprávu o migraci a integraci<sup>(3)</sup>. Komise vypracovala *Sdělení o přistěhovalcích, integraci a zaměstnanosti*<sup>(4)</sup> s celkovým zaměřením na integraci, které EHSV přivítalo ve svém stanovisku<sup>(5)</sup>. V listopadu roku 2004 Komise vydala „*Manuál pro integraci*“ (*Handbook on Integration for policy-makers and practitioners*)<sup>(6)</sup>.

1.6 Haagský program, přijatý Radou 4. a 5. listopadu 2004, zdůrazňuje, že lepší koordinace mezi národními politikami a iniciativami EU v oblasti integrační politiky je nezbytná; dále uvádí, že politiky EU budou vycházet z jasných společných zásad a nástrojů pro vyhodnocení.

1.7 Současný politický a legislativní rámec pro imigrační politiku je pokročilejší. Toto stanovisko je novým příspěvkem EHSV, zaostřeným na sociální a politické činitele pracující na regionální a místní úrovni, neboť to je oblast, kde mohou nejdůležitěji bojovat s výzvami a kde mohou politiky přinést největší úspěch.

1.8 Jako doplnění tohoto stanoviska uspořádal EHSV v Barceloně slyšení, jehož cílem byla výměna osvědčených postupů politiky vedené místními a regionálními samosprávami (zpráva o tomto slyšení je připojena jako příloha II) a slyšení v Dublinu, jehož cílem bylo analyzovat osvědčené postupy s ohledem na integraci a boj proti diskriminaci na pracovišti, ve spolupráci s ILO a *Evropskou nadací pro zlepšení životních a pracovních podmínek* (zpráva o tomto slyšení je připojena jako příloha III).

<sup>(3)</sup> KOM(2004) 508 v konečném znění.

<sup>(4)</sup> KOM(2003) 336 v konečném znění.

<sup>(5)</sup> Úř. věst. C 80, 30.3.2004 (zpravodaj: pan PARIZA CASTAÑOS).

<sup>(6)</sup> [http://europa.eu.int/comm/justice\\_home/doc\\_centre/immigration/integration/doc/handbook\\_en.pdf](http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/immigration/integration/doc/handbook_en.pdf)

<sup>(1)</sup> Úř. věst. C 125, 27.5.2002 (zpravodaj: pan PARIZA CASTAÑOS, spolupřizpovodaj: pan MELÍCIAS).

<sup>(2)</sup> Viz celkové závěry konference.



## 2. Společný program pro integraci

2.1 Komise zveřejnila dne 1. září 2005 sdělení s názvem *Společný program pro integraci. Rámec pro integraci státních příslušníků třetích zemí v Evropské unii* (<sup>7</sup>) ježž EHSV vítá a podporuje, neboť se jím navazuje na návrh, který Výbor vyjádřil ve svém stanovisku a na konferenci v roce 2002.

2.2 Sdělení vyzývá členské státy, aby na národní úrovni zvýšily své úsilí v oblasti strategie integrace přistěhovalců a usilovaly o větší soulad mezi svými strategiemi a činnostmi podnikanými na úrovni EU.

2.3 Toto stanovisko je stanoviskem EHSV z vlastní iniciativy, nikoli stanoviskem ke sdělení Komise. Přesto obsahuje rovněž vyjádření EHSV k dokumentu KOM(2005) 389 v konečném znění.

2.4 Rada pro spravedlnost a vnitřní věci přijala dne 19. listopadu 2004 **společné základní zásady** (SZZ), které tvoří soudržný evropský rámec pro integrační politiku. Komise rozvíjí na těchto zásadách činnosti, na něž by se mělo nahlížet „jako na hlavní prvky všech národních integračních politik a integrační politiky EU“ (<sup>8</sup>). Tyto činnosti jsou seskupeny podle jedenácti zásad (<sup>9</sup>). EHSV považuje tyto zásady, rozpracované ve Společném programu, za vhodný základ pro vyváženou a koherentní politiku integrace na evropské a národní úrovni.

2.5 Komise ve finančním výhledu na léta 2007 – 2013 navrhla vytvořit **Evropský fond pro integraci** (<sup>10</sup>) státních příslušníků třetích zemí, založený na těchto společných zásadách. EHSV tento návrh (<sup>11</sup>) podporuje a doufá, že bude zahrnut do příštího rozpočtu EU.

2.6 Program navrhuje činnosti, které by se měly provádět na národní úrovni, a činnosti, jež by se měly provádět na úrovni Společenství. Komise by ráda nastolila průběžné vyhodnocování programů.

2.7 Komise tvrdí, že „s přihlédnutím k pravomocím členských států a jejich **místních a regionálních orgánů** je nezbytné podporovat koherentnější přístup EU k integraci“ (<sup>12</sup>).

(<sup>7</sup>) KOM(2005) 389 v konečném znění.

(<sup>8</sup>) Viz KOM(2005) 389 v konečném znění, kapitola 2.

(<sup>9</sup>) Příloha I.

(<sup>10</sup>) Viz KOM(2005) 123 v konečném znění.

(<sup>11</sup>) Stanovisko „Řízení migračních toků“, Úř. věst. C 88, 11.4.2006 (zpravodaj: paní LE NOUAIL MARLIÈRE).

(<sup>12</sup>) KOM(2005) 389 v konečném znění, kapitola 3.

2.8 Komise navrhla pro imigrační politiku otevřenou metodu koordinace (<sup>13</sup>), což Rada nepřijala. EHSV (<sup>14</sup>), který návrh Komise podpořil, se domnívá, že síť národních kontaktních míst, společné zásady a hodnocení integrační politiky představují krok na cestě ke koordinaci národních politik v rámci společného přístupu. EHSV navrhuje Komisi a Radě, aby byla přijata otevřená metoda koordinace na základě těchto pozitivních zkušeností.

2.9 Pro podmínky vstupu a pobytu státních příslušníků třetích zemí je nezbytné dále vytvářet právní rámec (společnou politiku). Členské státy by měly odpovídajícím způsobem provádět směrnice o rezidentech s dlouhodobým pobytem a o sloučení rodin (<sup>15</sup>), které byly přijaty v roce 2003.

2.10 Komise zdůrazňuje *souvislost* mezi společnou „imigrační“ politikou a společnou strategií pro integraci. Zatím však nebyla přijata směrnice týkající se přijímání přistěhovalců z ekonomických důvodů. EHSV (<sup>16</sup>) souhlasí s Evropskou komisí, která prohlašuje, že „jakékoliv budoucí nástroje migrace by měly zohlednit rovné zacházení a práva migrantů“ (<sup>17</sup>). Komise oznámila, že vydá druhé vydání Manuálu pro integraci, vytvoří internetovou stránku o integraci, evropské fórum o integraci a prohloubí roční zprávy o migraci a integraci. EHSV tyto cíle podporuje a dává najevo svou vůli spolupracovat s Komisí.

2.11 EHSV rozhodně podporuje spuštění tohoto programu a připomíná, jak už uvedl v jiném stanovisku: „EHSV navrhuje, aby Komise mohla v rámci koordinace národních politik řídit evropský program pro integraci a měla dostatečné množství finančních zdrojů. Zdůrazňuje, že je důležité, aby Rada poskytla Komisi politické, legislativní a rozpočtové prostředky nutné k podpoře integrace přistěhovalců. EHSV podtrhává důležitost vytvoření pozitivních a účinných programů pro přijímání přistěhovalců ve spolupráci s organizacemi občanské společnosti“ (<sup>18</sup>).

2.12 EHSV dále navrhuje, aby EU věnovala dostatečné finanční prostředky na humanitární příjem čtených imigrantů bez dokumentů, kteří přicházejí do zemí jižní Evropy. Členské státy EU musí prokázat solidaritu a zodpovědnost, aby Evropa jednala v rámci společné politiky.

(<sup>13</sup>) KOM(2001) 387 v konečném znění.

(<sup>14</sup>) Úř. věst. C 221, 17.9.2002 (zpravodajka: paní ZU EULENBURG).

(<sup>15</sup>) Směrnice 2003/109/ES a 2003/86/ES.

(<sup>16</sup>) Stanovisko o zelené knize o přístupu EU k řízení ekonomické migrace (zpravodaj: pan PARIZA CASTAÑOS). Úř. věst. C 286, 17.11.2005.

(<sup>17</sup>) Viz KOM(2005) 389 v konečném znění, kapitola 3.2.

(<sup>18</sup>) Úř. věst. C 80, 30.3.2004, odstavec 1.10 (zpravodaj: pan PARIZA CASTAÑOS).

### 3. Integrační politika

3.1 Integrace je obousměrný proces založený na právech a povinnostech příslušníků třetích zemí a hostitelské společnosti, jenž umožňuje úplné zapojení přistěhovalců. V jiném stanovisku EHSV definoval integraci jako „postupné vyrovnání povinností a práv přistěhovalců a ostatní populace a vyrovnání přístupu ke zboží a službám a cestám občanské účasti za podmínek rovnosti a rovného zacházení“<sup>(19)</sup>.

3.2 Tento obousměrný přístup znamená, že integrace se týká nejen přistěhovalců, ale rovněž hostitelské společnosti. Nejedná se o zapojení přistěhovalců do hostitelské společnosti, ale o integraci přistěhovalců s hostitelskou společností, integrovat se tedy musí obě strany. Integrační politika musí být zaměřena na obě strany, aby se vytvořila společnost, v níž mají všichni občané stejná práva a stejné povinnosti a sdílejí hodnoty demokratické, otevřené a pluralitní společnosti.

3.3 Přistěhovalci mají povinnost rozumět a respektovat kulturní hodnoty hostitelské společnosti, a ta naopak musí rozumět a respektovat kulturní hodnoty přistěhovalců. Otázky kultury se často používají za účelem diskriminace. Integrace neznamená, že se přistěhovalci kulturně přizpůsobí hostitelské společnosti. Některé neúspěchy souvisejí s tímto mylným hlediskem. Evropské společnosti jsou z hlediska kultury pluralitní a tato tendence bude jako důsledek rozšíření a nárůstu imigrace s postupem času stále výraznější.

3.4 Je třeba vzít v potaz, že v mnoha členských státech sídlí početní příslušníci národnostních či kulturních menšin, jejichž práva je taktéž třeba hájit a zaručit.

3.5 EHSV je toho názoru, že kulturní rozmanitost je rysem pluralitní a demokratické Evropy, stejně jako zásada náboženské neutrality státu. Imigrace pocházející ze třetích zemí dodává naší rozmanitosti nové prvky, čímž společensky a kulturně obohacuje naše společnosti. Kulturu lidských společenství nelze chápat jako něco neměnného, ale jako neustálý vývojový proces, který je obohacován co nepestřejšími příspěvky. Zásady nezávislosti a neutrality institucí vůči náboženství přispívá k dobrému vztahu mezi imigranty a hostitelskou společností. Je třeba, aby evropské společnosti podporovaly programy interkulturního

<sup>(19)</sup> Úř. věst. C 125, 27.5.2002, odstavec 1.4 (zpravodaj: pan PARIZA CASTANOS).

vzdělávání. Všeobecná deklarace UNESCO<sup>(20)</sup> o kulturní rozmanitosti je základním nástrojem pro evropskou politiku.

3.6 Sociální začlenění přistěhovalců je rovněž procesem vyrovnávání práv a povinností a má velmi blízko k boji proti diskriminaci. Diskriminace je ilegální způsob porušování práv osob. Kvůli přísným podmínkám pro sloučení rodin není v některých členských státech patřičně zaručeno právo na rodinu. Směrnice schválená Radou<sup>(21)</sup> rovněž není přiměřená.

3.7 Podle principu subsidiarity není integrační politika v rámci soudržného evropského rámce pouze zodpovědností vlád členských států. Takováto politika bude úspěšnější, pokud se do ní zapojí regionální a místní samosprávy a aktivně na ní budou spolupracovat organizace občanské společnosti. EHSV navrhuje, aby místní a regionální samosprávy zvýšily své úsilí a podporovaly nové politiky integrace.

3.8 Místní a regionální samosprávy disponují v rámci svých pravomocí určených jednotlivými členskými státy politickými, normativními a rozpočtovými nástroji, které musí náležitě použít pro integrační politiku.

3.9 Přistěhovalci a hostitelská společnost musí ukázat přístup, který integraci usnadní. Do integrační politiky a do boje proti diskriminaci se musí aktivně zapojit sociální partneři a organizace občanské společnosti.

3.10 Zásadním úkolem pro organizace občanské společnosti je posílit v evropských společnostech pozitivní přístup k integraci. Sociální partneři, organizace na ochranu lidských práv, kulturní a sportovní sdružení, náboženské spolky, sdružení sousedů, vzdělávací spolky, média atd. musí být na špičce integrace, a proto se musí otevřít a podporovat zapojení přistěhovalců.

3.11 Některé menšiny v evropských společnostech čelí vzrůstající diskriminaci, rasismu a xenofobii. Někteří nezodpovědní politici a některé sdělovací prostředky, podporující ve společnosti dopad tohoto chování, takové postoje podporují. Řada organizací občanské společnosti v Evropě vede sociální a politický boj proti takovému jednání.

<sup>(20)</sup> Úmluva o ochraně a podpoře kulturní rozmanitosti. Viz [http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL\\_ID=11281&URL\\_DO=DO\\_TOPIC&URL\\_SECTION=201.html](http://portal.unesco.org/culture/en/ev.php-URL_ID=11281&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html)

<sup>(21)</sup> Viz směrnice 2003/86/ES a stanoviska CESE v Úř. věst. C 204, 18.7.2000 (zpravodajka: paní CASSINA) a Úř. věst. C 241, 7.10.2002 (zpravodaj: pan MENGOZZI).

3.12 Místní a regionální samosprávy ve spolupráci s organizacemi občanské společnosti jsou zodpovědné za informování přistěhovalců a hostitelské společnosti o právech a povinnostech.

3.13 Organizace a spolky přistěhovalců hrají pro příjem a integraci velmi důležitou roli. Taktéž tyto organizace musí podporovat integrační dynamiku u svých členů a posílit sdružování s organizacemi hostitelské společnosti.

3.14 Místní a regionální samosprávy musí podpořit práci těchto organizací a konzultovat je před přijetím politických rozhodnutí.

3.15 Byly přijaty směrnice proti diskriminaci <sup>(22)</sup> a byly transponovány do národních legislativ. Výbor doufá, že bude seznámen s hodnotícími zprávami o dopadech a výsledcích.

3.16 Řada přistěhovalců nebo jejich potomků, řada příslušníků etnických či kulturních menšin zažívá diskriminaci na pracovišti (majíce stejnou odbornou kvalifikaci), hůře získávají práci, mají práci nižší kvality a častěji jim je ukončen pracovní poměr.

3.17 Sociální partneři na místní a regionální úrovni musí proti těmto diskriminačním projevům, jež jsou v rozporu s evropskými zákony a vytvářejí další překážky pro integraci, bojovat. Diskriminace na pracovišti je rovněž překážkou pro hladký chod podniků. Integrace na pracovišti za podmínek rovného zacházení bez profesní diskriminace vzhledem k místním zaměstnancům je nezbytnou podmínkou pro úspěch podniků i společenskou integraci <sup>(23)</sup>. V příloze III je zahrnuta zpráva ze slyšení, které se konalo v Dublinu s cílem prozkoumat osvědčené postupy pracovní integrace.

#### 4. Regionální a místní programy pro integraci

4.1 V některých členských státech se kdysi uvažovalo o tom, že integrační politiky nejsou nezbytné, neboť přistěhovalci byli považováni pouze za hosty, kteří se po skončení pracovní činnosti navrátí do země původu. Tento chybný přístup způsobil mnoho potíží se sociální segregací a marginalizací, jež se současná politika snaží vyřešit.

4.2 V jiných členských státech převládal mnoho let názor, že integrace přistěhovalců proběhne automaticky a snadno, bez potřeby aktivní politiky. Avšak postupem času došlo k sociální segregaci a marginalizaci, jež vyústily ve vážné sociální konflikty. Nová politika dnes usiluje o nápravu problémů z minulosti.

<sup>(22)</sup> Směrnice 2000/43/ES a 2000/78/ES.

<sup>(23)</sup> Viz pozitivní působení sociálních partnerů v Irsku, které se uvádí v příloze 3.

4.3 Nezapomínejme, že pokud dochází k přistěhovalectví nelegální cestou, integrační politika je velmi obtížná; přistěhovalc „bez papírů“ je v překerní situaci a je velmi zranitelný. Některé členské státy zavedly opatření na legalizaci pobytu těchto osob a touto cestou se snaží posílit jejich integraci.

4.4 I když Rada Evropské unie má nadále pochybnosti ohledně subsidiarity, většina politických vůdců je toho názoru, že je nezbytné zasadit se o soudržnou integrační politiku na všech úrovních: na úrovni Společenství, národní, regionální i místní úrovni.

4.5 Aby taková politika byla účinná, EHSV je toho názoru, že musí být proaktivní a musí být vytvářena s globálním přístupem jakožto součást koherentního rámce. Úřady jednají mnohdy ex post, když se potíže projeví a je obtížné je řešit.

4.6 Integrace je mnohostranný proces, do nějž musí být zapojena veřejná správa i sociální činitelé. Evropské úřady, národní, regionální i městské, musí sestavovat plány v rámci svých kompetencí. Pro zajištění jejich účinnosti a celkové koherence by se měly plány a činnosti odpovídajícím způsobem vzájemně koordinovat.

4.7 Občané i místní úřady trpí důsledky nevhodných vládních politik. Důsledky neúspěchů těchto politik trpí v první řadě městské úřady, proto již nějakou dobu mnohá místní či regionální zastupitelstva vytvářejí politiku pro přijetí a integraci. Zkušenosti jsou velmi rozdílné, někdy se jedná o ukázky osvědčených postupů, avšak jindy o neúspěchy.

4.8 Rozsah současných a budoucích migračních procesů ukazují, jak obrovským úkolům musíme čelit, ovšem finanční zdroje a politické činnosti místních a regionálních úřadů k tomu nepostačují.

4.9 EHSV se domnívá, že městská a regionální zastupitelstva musí ve spolupráci s organizacemi občanské společnosti vypracovat integrační plány a programy, jež budou obsahovat konkrétní cíle a jimž budou přiděleny nezbytné zdroje. Čistě „papírová politika“, programy bez přidělených finančních prostředků, je neúčinná.

4.10 EHSV se domnívá, že by bylo rozumné počítat s tím, aby část finančních výnosů z imigrace byla určena na přijímací a integrační politiku.

4.11 Je velmi důležité, aby při vypracovávání integračních programů a plánů byla konzultována rovněž nejvýznamnější sdružení přistěhovalců.

4.12 V různých evropských městských oblastech a regionech existují systémy a orgány pro zapojení a konzultaci, jež napomáhají tomu, aby organizace občanské společnosti spolupracovaly při vypracovávání a řízení integrační politiky s úřady.

## 5. Nástroje, rozpočty a hodnocení

5.1 Místní a regionální plány a programy pro integraci musí být dotovány dostatečným množstvím rozpočtových prostředků a musí obsahovat vlastní nástroje pro řízení a vyhodnocení.

5.2 V mnohých evropských městech a regionech mají zvláštní organizace či oddělení s rozsáhlými politickými a technickými úkoly.

5.3 V mnoha městech a regionech rovněž zřídili orgány pro konzultaci a zapojení určené organizacím občanské společnosti. Byla vytvořena různá fóra a konzultační rady, kterých se účastní organizace občanské společnosti a sdružení přistěhovalců.

5.4 EHSV se domnívá, že to jsou ukázky osvědčených postupů, jež by se v EU měly šířit.

5.5 V některých městech mají též zvláštní kanceláře pro péči o přistěhovalce a pro uplatnění konkrétních částí plánů pro integraci.

5.6 V souvislosti s péčí o přistěhovalce v rámci specializovaných služeb, které byly vytvořeny pro ně, se vede diskuse o nebezpečí segregace. EHSV se domnívá, že je třeba vyhnout se segregaci spojené s využíváním veřejných služeb, ač někdy může být nezbytné mít zvláštní služby, zejména pro příjem přistěhovalců při jejich příjezdu.

5.7 EHSV je toho názoru, že je nezbytné zapojit sociální partnery a organizace občanské společnosti do přípravy a řízení regionálních a městských plánů a programů pro integraci.

5.8 Taktéž by bylo třeba podporovat spolupráci mezi místními a regionálními samosprávami evropských hostitelských společností a samosprávami zemí původu přistěhovalců. Existují příklady osvědčených postupů, jež by se měly rozšířit.

5.9 Některé samosprávy přidělují prostředky na zmírnění konfliktů pouze poté, co k nim dojde. Aby byla integrační politika účinná, musí být proaktivní.

5.10 Integrace je výzvou pro evropské společnosti. Nedávné události, k nimž došlo v různých zemích, názorně ukázaly, že

cílů dosaženo nebylo. I když je v každém členském státě situace rozdílná a některé problémy jsou specifické, v celé Evropě je zapotřebí zlepšit politiku rovného zacházení, integrace a boje proti diskriminaci.

5.11 EHSV navrhuje, aby různé veřejné správy – evropské, národní, regionální a městské – ve shodě s různými postupy v každé zemi vypracovaly proaktivní programy pro integraci zajištěné náležitou rozpočtovou dotací.

5.12 Tyto programy musí obsahovat způsoby hodnocení založené na přesných ukazatelích a průhledných postupech. Na hodnocení se musí podílet občanská společnost.

## 6. Cíle

6.1 Případy a přístupy, jež musí obsahovat regionální a místní programy pro integraci, jsou velmi různé; nejdůležitější jsou následující:

6.2 *Pozorování skutečnosti* – Aby bylo možné zvolit správné postupy, instituce musí dobře analyzovat skutečnost na poli imigrace a postavení menšin na jistém území.

6.3 *První přijetí* – Zřízení přijímacích středisek; lékařská péče a právní pomoc; dočasné ubytování pro výjimečné případy; zápis do jazykových kursů; informace o zákonech a zvycích hostitelské společnosti; pomoc pro přístup k prvnímu zaměstnání; atd. Při takovýchto činnostech se musí věnovat zvláštní pozornost nezletilým a jiným zranitelným osobám.

6.4 *Výuka jazyka* – Místní a regionální úřady musí provádět aktivní politiku výuky jazyků, neboť dostatečná znalost jazyka hostitelské společnosti je nezbytná pro integraci. Výukové programy by se měly pořádat v blízkosti bydliště a s flexibilní dobou konání. Uspadnit všem přistěhovalcům příležitost účastnit se kursů je povinností úřadů.

6.5 *Přístup k zaměstnání* – Zaměstnání je bezpochyby prioritní otázkou související s integrací. Veřejné služby pro zaměstnanost by měly nabízet náležité programy: kursy odborného vzdělávání, poradenství atd.

6.6 Diskriminace na pracovišti je rovněž výraznou překážkou integrace. Partneri na místní a regionální úrovni by se měli aktivně zapojit do boje proti diskriminaci.

6.7 *Přístup k bydlení* – Přístup bez diskriminace ke kvalitnímu bydlení je jednou z velkých výzev místní a regionální politiky. Samosprávy se musí vyhnout vzniku chátrajících městských ghett, v nichž se soustřeďuje velké množství přistěhovalců, zde je nutné s dostatečným předstihem změnit urbanistickou politiku. Zlepšení životní úrovně v těchto čtvrtích musí být prioritou.

6.8 *Vzdělání* – Vzdělávací systémy musí dětem přistěhovalců zabezpečit přístup ke kvalitním školám. Musí se zabránit přehnanému soustřeďování takových žáků ve školách-ghettech velmi nízké úrovně, jak se mnohokrát děje. Výchova dětí ve všech fázích je základem pro integraci nových generací.

6.9 *Vzdělávání* musí brát v potaz vnitřní rozmanitost evropských společností. Pro překonání jazykových a kulturních obtíží je důležité mít prostředníky pro mezikulturní vztahy a posílit počet pedagogických pracovníků.

6.10 *Programy vzdělávání pro dospělé* musí být určeny též přistěhovačské populaci, zejména ženám. Příprava pro zaměstnání je zásadní, aby přistěhovalci mohli lépe získávat práci.

6.11 *Přístup ke zdravotnictví* – Je třeba zlepšit přístup přistěhovalců ke zdravotnictví a zdravotní péči. Za jistých okolností bude třeba počítat se spoluprací služeb pro mezikulturní dialog.

6.12 *Přizpůsobení sociálních služeb* – Přistěhovalectví často vyvolává takovou poptávku po sociálních službách, na kterou služby nejsou připraveny. Musí se přizpůsobit nové situaci: řízení rozmanitosti.

6.13 *Vzdělávání odborníků* – Zaměstnanci sociálních služeb, školství, policejních sborů, zdravotních služeb a jakékoli další veřejné služby musí být připraveni na nezbytná školení, aby mohli náležitě vyhovět přistěhovalcům a menšinám.

6.14 *Rozmanitost je klad* – Kulturní programy musí respektovat kulturní rozmanitost. Rozmanitost je charakteristickým rysem současných evropských měst. Rozmanité jsou rovněž náboženské víry.

6.15 Je také nutné, aby místní úřady podporovaly *pedagogiku soužití* a snažily se, aby se všechny osoby bez rozdílu původu přizpůsobily způsobu života města, ve kterém bydlí. Na této pedagogice pro soužití se mají spolupodílet jak skupiny obyvatelstva přistěhovačského původu tak hostitelské společnosti, aby bylo zlepšeno porozumění mezi kulturami a podpořena sociální integrace.

6.16 *Všechny osoby mají mít právo žít v rodině*, toto právo je jedním ze základních práv uznaných na mezinárodní úrovni úmluvami pro lidská práva. Řada národních legislativ a evropská směrnice pro sloučení rodin<sup>(24)</sup> ovšem nezaručuje odpovídajícím způsobem, aby přistěhovalci mohli požívat práva na život v rodině, které je zároveň pozitivním faktorem pro politiku integrace.

6.17 *Hledisko rovnosti pohlaví* – Každá integrační politika musí zahrnovat hledisko rovnosti pohlaví. Obzvláště důležité jsou politiky zaměřené na přípravu na zaměstnání, jejichž cílem je usnadnit integraci na pracovním trhu.

6.18 *Občanská účast* – Přístup k cestám občanské účasti je jednou z nejdůležitějších složek integrace. Občanská práva a právo volit v místních volbách by měly být zaručeny pro státní příslušníky třetích zemí se stálým či dlouhodobým pobytem, jak EHSV navrhoval v různých stanoviscích.<sup>(25)</sup>

## 7. **Nové strategie pro místní a regionální úřady** (některé z závěrů slyšení v Barceloně)

### 7.1 *Nutnost pracovat v sítích a koordinace mezi jednotlivými institucemi*

7.1.1 *Práce v sítích a koordinace mezi institucemi* jsou klíčové a projevují se dvěma způsoby: horizontálním, tedy mezi různými místními samosprávami, a vertikálním, tedy mezi místními samosprávami na jedné straně a regionálními a státními úřady na straně druhé. Výzvy, které představují imigrace a integrace, nemohou být zvládnuty každou správou zvlášť. EHSV navrhuje, aby veřejná správa zlepšila systémy koordinace a aby práce v síti disponovala postupem hodnocení. EHSV by také rád zavedl lepší spolupráci s Výborem regionů ohledně podpory politik integrace.

7.1.2 *Některé regiony, jako Katalánsko a Šlesvicko-Holštýnsko*, uvedly, že jedním z hlavních prvků jejich práce bylo zapojení místních správ do plánování jejich aktivit. Také region Campania zdůraznil své nasazení pro práci v síti s odbory, subjekty církve atd. Místní samosprávy zdůraznily, že v oblastech jako je příjem přistěhovalců je velmi důležité pracovat v síti se subjekty specializovanými na tuto práci.

<sup>(24)</sup> Viz směrnice 2003/86/ES a stanoviska EHSV v Úř. věst. C 204, 18.7.2000 (zpravodajka: paní CASSINA) a Úř. věst. C 241, 7.10.2002 (zpravodaj: pan MENGOZZI).

<sup>(25)</sup> Viz stanovisko „Přístup k občanství v EU“, Úř. věst. C 208, 3.9.2003 (zpravodaj: pan PARIZA CASTAÑOS).

7.1.3 Zkušenosti práce v síti mezi místními samosprávami na evropské úrovni rostou. *Eurocities* je organizace, která byla založena v roce 1986 a která čítá již 123 evropských měst. Je organizována do pracovních skupin a jedna z nich se zabývá imigrací a integrací, aktivně se jí účastní některá města zastoupená na tomto slyšení jako jsou Rotterdam a Leeds. Kromě výměny zkušeností a osvědčených postupů podporují evropské projekty za účasti různých měst.

7.1.4 Jiná síť, která byla vytvořena nedávno a jejíž cíl je speciálně politika imigrace a integrace, je síť ERLAI, které se účastní 26 místních a regionálních samospráv. Jejím cílem je také výměna informací a zkušeností a vytváření společných aktivit a projektů.

7.1.5 Existují také jiné zkušenosti, které byly získány jinými institucemi. *Evropská nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek* také pracuje v síti měst s cílem koordinovat politiky integrace.

7.1.6 Na evropské úrovni existuje síť národních kontaktních míst pro integraci, která je koordinována Evropskou komisí a má také za cíl výměnu zkušeností. Přispěla k vypracování „Manuálu pro integraci“<sup>(26)</sup> a k roční zprávě o imigraci a integraci.<sup>(27)</sup>

## 7.2 Plány pro integraci a účast občanské společnosti

7.2.1 Místní a regionální samosprávy, které vypracovaly celkové plány a které disponují odděleními pro řízení integrace, mají lepší výsledky než ty, které provádí pouze náhodné akce. Plánování, financování a vytváření řídicích nástrojů jsou prvky, které jsou nutné, aby bylo možno zvládnout imigraci a integraci.

7.2.2 EHSV je názoru, že je velmi důležité, aby se na vypracování politik a provádění aktivit podílely organizace občanské společnosti. Proto, aby plán pro integraci měl úspěch, je nutné, aby se ho účastnila občanská společnost. Tak to pojala spolková země Šlesvicko-Holštýnsko, která zapojila sociální partnery a různé subjekty do široké debaty o integraci předtím, než schválila projekt, a dosáhla toho, že si společnost uvědomila potřebu politik integrace. Příklady pro účast společnosti lze nalézt i v jiných městech a regionech (Kodaň, Barcelona, Helsinky,...).

## 7.3 Evropský fond pro integraci

7.3.1 Místní a regionální úřady jsou účinnější, když mají finanční podporu vlád členských států, neboť politiky integrace vyžadují finanční zdroje a státy se musí více angažovat.

<sup>(26)</sup> [http://europa.eu.int/comm/justice\\_home/doc\\_centre/immigration/integration/doc/handbook\\_en.pdf](http://europa.eu.int/comm/justice_home/doc_centre/immigration/integration/doc/handbook_en.pdf)

<sup>(27)</sup> KOM(2004) 508 v konečném znění.

Šlesvicko-Holštýnsko poukázalo na tento aspekt a uvedlo, že jednou z jeho hlavních aktivit bylo vyložit německé vládě nutnost této podpory, a bylo při tom úspěšné.

7.3.2 Jiné místní úřady, jako ve městech Lublaň či Brescia, uvedly, že nedostatečná podpora jejich vlád jim brání rozvinout obsáhlejší politiky v této oblasti. Tento problém je ještě závažnější pokud mají regionální vlády málo vlastních zdrojů. Toto zmínil francouzský region Midi-Pyrénées.

7.3.3 Evropský fond pro integraci schválený Radou a Parlamentem na období 2007-2013 má zásadní význam, neboť bude disponovat významnými finančními zdroji pro politiky integrace a bude podporovat, aby se politiky prováděly v celkovém a soudržném rámci v EU a respektovala se přitom zásada subsidiarity. Nové členské státy projevily obzvláštní zájem o tento fond. EHSV opakovaně podporuje vytvoření tohoto fondu a navrhuje Komisi, aby ho konzultovala při vypracovávání nařízení.

## 7.4 Specializované služby by neměly vytvářet segregaci

7.4.1 Mělo by být zabráněno tomu, aby vytvořením specializovaných služeb pro přistěhovalce byla podporována segregace. Zástupkyně Budapešti například uvedla, že v Maďarsku mají městské úřady služby pro podporu rodin, dětí, pracovní úřady atd. a přistěhovalci se obracejí na tyto služby stejně jako zbytek občanů. Obecně však všechna města a regiony, které provádí politiky integrace, postupují pomocí specifických plánů, prostředků a služeb. Zástupce Helsinek uvedl, že „by nemělo být zapotřebí specifických služeb pro přistěhovalce, zapotřebí ovšem jsou,“ což ukazuje, že péče ze strany všeobecných úřadů neřeší nedostatky, nevýhody, obtíže a specifické potřeby, které přistěhovalci mají.

7.4.2 Pro imigraci a integraci je třeba plánů, projektů a zvláštních zdrojů. Dále však existuje problém, jak postupovat směrem k normalizaci, tzn. jak je možné zabránit, aby specifické nevytvářela segregaci. Zástupce města Brescia uvedl, že služby vytvořené pro imigraci „nejsou paralelní služby, nýbrž služby doplňkové,“ nenahrazují řádné služby, na které se obracejí přistěhovalci ve všech případech, za které jsou řádné služby zodpovědné.

7.4.3 Kodaň zdůraznila, že jednou ze snah Rady pro integraci je, aby její akce nebyly základem pro žádný druh segregace přistěhovalců a menšin od místního obyvatelstva. Snaží se o obecné aktivity, které by přispěly ke sblížení a integraci mezi všemi vrstvami obyvatelstva.

7.4.4 V tomto smyslu je důležité, aby místní obyvatelstvo nevidělo akce, které jsou uskutečňovány pro přistěhovalce, jako privilegia, neboť to by mohlo posilovat předsudky a segregaci. Katalánsko to takto uvádí s tím, že když jsou prováděny specifické akce pro přistěhovalce, je třeba zohlednit pocit odmítnutí, který to může vyvolat u místního obyvatelstva. Je třeba dobře vysvětlit aktivity, které místní a regionální vlády uskutečňují pro přistěhovalce.

## 7.5 Cíle integrace

7.5.1 Různá města a regiony přispěly nápady o samotné koncepci integrace a ukázaly, že v Evropě tato debata ještě není uzavřena, neboť v Evropě existují různé politické a právní kultury a také různé modely integrace.

7.5.2 Spolková země Šlesvicko-Holštýnsko po obsáhlé debatě uvedla, že je třeba se zaměřit na tři hlavní aspekty: rovná účast, rovnoprávnost v oblasti práva a povinností, rozvoj inkluzivních a nediskriminačních opatření, do kterých budou zapojeni jak přistěhovalci tak hostitelská společnost.

7.5.3 Tato inkluzivní metoda je prováděna Organizací milosrdenství v Portugalsku, která dává směr politikám integrace v Portugalsku. Soustředí se především na politiku rovného zacházení a zprostředkovávání portugalského občanství.

7.5.4 Barcelona uvedla tři hlavní body: podpora rovného postavení (uznání práv, podpora rovných příležitostí a zacházení), uznání kulturní rozmanitosti a podpora soužití (podpora aktivitám zaměřeným na sociální soudržnost a zabránění vzniku paralelních světů mezi místním obyvatelstvem a skupinami přistěhovalců).

7.5.5 Rotterdam zahájil v roce 2004 důležitou debatu o modelu integrace, který byl do dneška uplatňován. Tato potřeba vyplynula ze zjištění, že i přes aktivní politiky integrace uskutečňované po léta se společnost vyvíjí odděleně a podporují se procesy segregace (především muslimského obyvatelstva). V rámci debaty byl nejvíce zpochybněn pohled „my proti nim“, který panuje ve společnosti.

7.5.6 *Evropský styčný výbor pro sociální bydlení* vidí těžké debaty o integraci v odstranění nerovnosti a v rovnosti příležitostí. Jeho práce se soustředí na bydlení, přičemž zdůrazňuje, že diskriminace v této oblasti je jedním z hlavních důvodů segregace přistěhovalců.

7.5.7 EHSV je názoru, že 11 společných základních zásad (které se uvádí v příloze 1), do nichž je zasazen evropský program pro integraci, má odpovídající a vyrovnaný přístup, takto byl hodnocen většinou účastníků fóra v Barceloně.

## 8. Nové výzvy pro integraci na pracovním trhu: (některé ze závěrů slyšení v Dublinu)

8.1 Imigranti přispívají prostřednictvím práce pozitivně k ekonomickému rozvoji a sociálnímu blahobytu Evropy. EHSV je názoru, že imigrace v Evropě může znamenat nové příležitosti pro konkurenceschopnost podniků a pro pracovní podmínky a sociální blahobyt.

8.2 Práce je zásadní částí procesu integrace, protože práce ve slušných podmínkách je klíčová pro ekonomickou soběstačnost imigrantů, prospívá sociálním vztahům a vzájemnému poznání s hostitelskou společností. EHSV navrhuje, aby pracovní integrace probíhala za podmínek rovného zacházení, aniž by docházelo k diskriminaci mezi místními pracovníky a přistěhovalci a byly zároveň zohledněny nutné odborné požadavky.

8.3 Pracovníci přistěhovalci v Evropě musí obdržet rovné zacházení, neboť jsou chráněni mezinárodními úmluvami o lidských právech, a zásadami a právy stanovenými v úmluvách ILO. EHSV opakovaně navrhuje, aby členské státy EU podepsaly Úmluvu OSN z roku 1990 o „mezinárodní ochraně práv migrujících pracovníků a členů jejich rodin“.

8.4 Směrnice EU o rovném zacházení na pracovišti a rovném zacházení bez ohledu na rasový nebo etnický původ jsou zásadními právními nástroji, které upravují legislativu a praxi v členských státech, co se týče boje proti diskriminaci a podpory pracovní integrace.

8.5 V oblasti práce by legislativa a veřejné politiky měly být doplňovány za účasti sociálních partnerů, protože integrace v oblasti práce je také otázkou sociálního přístupu a kompromisů mezi odbory a zaměstnavateli.

8.6 Pracovní úřady by měly podporovat programy pro zlepšení přístupu k práci pro přistěhovalce: podporovat uznání odborných kvalifikací, zlepšit jazykové a odborné vzdělání, poskytovat vhodné informace o pracovních systémech hostitelské země.

8.7 Na místní úrovni hrají významnou roli odbory, podnikové organizace, sdružení přistěhovalců a jiné organizace občanské společnosti, co se týče přenosu informací a umožnění přístupu přistěhovalců k zaměstnání. V Evropě jsou velmi aktivní sociální organizace, které podporují zapojení imigrantů a jejich dětí do práce, a to prostřednictvím vzdělávacích programů, pracovního poradenství, podpory pro vznik malých podniků atd.

8.8 Čím dál více podniků využívá příležitosti k úspěchu, které vyplývají z pracovní integrace cizinců a z rostoucí rozmanitosti. EHSV je názoru, že podniky mohou přispět k tomu, aby hostitelská společnost byla proti diskriminaci vnímavější, přičemž musí odmítnout jakékoliv xenofobní a vylučovací chování při zaměstnávání osob.

8.9 Je zásadní, aby byly vytvořeny postupy spočívající na usměrňování imigračních toků, které by bylo prováděno v zemích původu a postaveno na skutečných možnostech pracovní a tedy sociální integrace.

8.10 Nízká kvalita práce je také diskriminačním faktorem, když jsou imigranti využíváni pouze jako „nejzranitelnější“ pracovní síla.

8.11 V odborech se někdy projevují korporativní tendence, kdy dochází k hájení pouze určitých zájmů, přičemž přistěhovalci jsou vyřazeni. EHSV je názoru, že odbory by měly integrovat mezi své členy pracovníky přistěhovalce a umožnit jim přístup k zástupným a řídicím funkcím. Řada odborů disponuje osvědčenými postupy, které jsou zárukou toho, že pracovníci mají stejná práva bez ohledu na původ nebo národnost.

8.12 Asociace zaměstnavatelů stojí před významnou výzvou, co se týče transparentnosti trhů práce. EHSV je názoru, že spolu s odbory zaměstnanců je třeba spolupracovat s regionálními a místními veřejnými úřady, aby se předešlo diskriminačním situacím a byly podporovány integrační postoje.

8.13 Sociální partneři, kteří jsou základními aktéry ve fungování trhů práce a představují základní pilíře ekonomického a sociálního života v Evropě, mají při integraci významnou roli. V oblasti kolektivního vyjednávání musí přijmout zodpovědnost, která jim přísluší v oblasti integrace přistěhovalců, přičemž je

třeba vyloučit z kolektivních smluv, norem a pracovních postupů jakékoliv přímé či nepřímé aspekty diskriminace.

8.14 V Evropě existují četné příklady osvědčených postupů sociálních partnerů a organizací občanské společnosti, které chce EHSV šířit. Na slyšení v Dublinu byly zkoumány pozitivní zkušenosti v podnicích, odborech, zaměstnavatelských organizacích a sociálních organizacích, z nichž by Výbor rád upozornil na závazky sociálních partnerů v Irsku ohledně řízení rozmanitosti v podnicích a boje proti diskriminaci, a na dohodu sociálních partnerů ve Španělsku ohledně legalizace práce a nepovolené imigrace a řízení pracovní imigrace pomocí spolupráce a sociálního dialogu.

8.15 EHSV je názoru, že je třeba aktivních politik a nových závazků sociálních partnerů, aby mohly být prosazovány integrační sociální postoje, rovnost zacházení a boj proti diskriminaci na pracovišti. Evropský sociální dialog může být vhodným rámcem pro to, aby sociální partneři přijali nové závazky na úrovni, jaká jim bude připadat vhodná.

8.16 Za evropský sociální dialog jsou zodpovědní pouze sociální partneři, Hospodářská a sociální rada a UNICE vypracovaly agendu pro evropský sociální dialog. EHSV si přeje, aby dosáhly stanovených cílů.

8.17 EHSV se může stát stálým fórem dialogu o osvědčených postupech v oblasti integrace a imigrace. V tomto smyslu bude i nadále spolupracovat s Nadací v Dublinu a ILO s cílem podporovat v Evropě rozvoj integračních politik a postupů, bude organizovat nová setkání a fóra, kterých se budou účastnit sociální partneři a další organizace občanské společnosti a na kterých bude docházet k prozkoumání a výměně osvědčených integračních postupů.

V Bruselu dne 13. září 2006

Předsedkyně  
Evropského hospodářského a sociálního výboru  
Anne-Marie Sigmund



## Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Evropské rady zaměstnanců: nová úloha v podpoře evropské integrace

(2006/C 318/25)

Dne 12. července 2005 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko ve věci: *Evropské rady zaměstnanců: nová úloha v podpoře evropské integrace*.

Specializovaná sekce „Zaměstnanost, sociální věci, občanství“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 6. září 2006. Zpravodajem byl pan IOZIA.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 144 hlasy pro, 76 hlasy proti a 15 členů se zdrželo hlasování.

### 1. Závěry a doporučení

1.1 Evropský hospodářský a sociální výbor uznává základní úlohu evropských rad zaměstnanců (ERZ), které podněcují a podporují sociální soudržnost, jsou nástrojem integrace evropských zaměstnanců a prostřednictvím vzájemného poznání a porozumění usnadňují představu o evropském občanství. Více než 10 000 jejich členů v Evropě jsou přímí motivovaní účastníci vytváření nové společnosti.

1.2 Evropský sociální model, založený na hledání konsensu a sociálního dialogu, respektování lidské identity a důstojnosti, přizpůsobení různých zájmů, schopnosti spojit rozvoj s pozorností k jednotlivci a životnímu prostředí, vyžaduje určení jednoho místa setkávání a diskusí v oblasti nadnárodních podniků. EHSV se domnívá, že směrnice č. 94/45 sehrála významnou úlohu v dosažení těchto cílů.

1.3 Komise měla nejpозději do 22. září 1999 „po konzultaci členských států a sociálních partnerů na úrovni Společenství“ zrevidovat prováděcí předpisy ke směrnici, aby Radě „případně navrhla potřebné změny“.

1.4 Komise zahájila konzultaci sociálních partnerů. UNICE a CEEP se vyjádřily proti revizi směrnice, Evropská konfederace odborových svazů (EKOS) při více příležitostech naopak žádala naléhavou revizi.

1.5 EHSV provedl důkladné šetření současné situace, a to i prostřednictvím rozsáhlého slyšení zástupců pracujících, podniků a občanské společnosti.

1.6 Dodnes zaznamenané zkušenosti vykazují mnoho pozitivních aspektů. Jak uvádí různé studie v této oblasti, jak zdůraznili sociální partneři na několika společných seminářích a jak připomíná EHSV, byly na základě partnerství pro změnu dobrovolně sjednány dohody týkající se organizace práce, zaměstnanosti, pracovních podmínek a dalšího vzdělávání. Jejich patřičné provádění závisí rovněž pouze na vůli zúčastněných stran.

1.7 Zkušenost ERZ ukazuje také na kritické body. Tím nejochvějnějším je stále dosti nízké procento zakládání ERZ vzhledem k počtu podniků, kterých se týká směrnice, která stanoví možnost založit ERZ z podnětu podniků nebo zaměstnanců z nejméně dvou členských zemí. Mezi příčiny neúplného uplatnění směrnice patří i chybějící iniciativa ze strany zaměstnanců, která však může být v některých zemích důsledkem chybějících právních předpisů týkajících se ochrany práv odborů v podnicích.

1.8 V letech následujících po přijetí směrnice č. 94/45 byl posílen rámec předpisů Společenství týkající se práv na informování a projednávání, a to především ve směrnicích č. 2001/86, 2002/14 a 2003/72, ve kterých je uvedeno pokročilejší pojetí informování a projednávání než ve směrnici č. 94/45 a postupy na zapojení zaměstnanců zaměřené na očekávané projednávání před rozhodnutími. Tyto postupy přispívají k větší konkurenceschopnosti evropských podniků v celosvětovém měřítku.

1.9 EHSV navrhuje, aby vzhledem k rychlé aktualizaci směrnice č. 94/45 byly zváženy následující tři hlavní body:

— koordinace opatření v oblasti informování a projednávání obsažených ve směrnici č. 94/45 s opatřeními ve stejné oblasti uvedenými ve výše uvedených směrnicích;

— úprava počtu zástupců zaměstnanců ve zvláštním vyjednávacím výboru a v ERZ, a to s ohledem na rozšíření Unie a na právo zástupců z každé členské země, která má zájem se jich účastnit. Tento počet směrnice stanovila na 17, což tehdy odpovídalo počtu členských zemí, kterých se směrnice týkala;

— uznání práva národních a evropských odborových svazů účastnit se zvláštního vyjednávacího výboru a evropských rad zaměstnanců a mít možnost obrátit se na své experty i mimo stanovené schůze.

1.10 EHSV navrhuje, aby se po úměrně dlouhém období na začlenění nových členských států a po tom, co sociální partneři vyvodí z poznatků o ERZ v průběhu diskuse na příslušných seminářích, přikročilo k revizi směrnice, která zohlední tyto zkušenosti a informace, které je možné poskytnout již dnes.

1.11 EHSV podporuje sociální rozměr podniku v Evropské unii a úlohu, kterou hraje ERZ. Diskuse v Evropě se soustředí na zvláštnosti Unie v udržitelném rozvoji a evropském sociálním modelu. Sociální odpovědnost podniku ve světovém hospodářství je jednou z evropských odpovědí na problémy spojené s globalizací, jejíž negativní následky by mohly být zmírněny dodržováním základních pracovních norem Mezinárodní organizace práce (ILO) všemi členskými státy Světové obchodní organizace. Podnik je v sociálním kontextu považován za důležitý subjekt schopný zásadně přispět ke zlepšení kvality života všech přímo zainteresovaných stran a regionů. Je třeba zmínit, že stejně jako tomu bylo v případě samotné evropské rady zaměstnanců a především na nadnárodní úrovni, nabývá pokrok v sociálním dialogu o to většího významu, pokud se stane normou.

1.12 EHSV bere na vědomí to, co uvádí Evropská komise ve sdělení o CSR (sociální odpovědnost podniků) ohledně významu úlohy zaměstnanců a jejich odborových organizací v provádění postupů spojených se sociální odpovědností<sup>(1)</sup>. V tomto sdělení se uvádí, že „Sociální dialog, především na odvětvové úrovni, se osvědčil jako účinný způsob podpory iniciativ v oblasti sociální odpovědnosti podniků a při rozvoji osvědčených postupů v uvedené oblasti hrály konstruktivní roli také evropské rady zaměstnanců. Nicméně přijetí, provádění a strategické začlenění sociální odpovědnosti podniků evropskými podniky by mělo být dále zlepšováno. Role zaměstnanců a jejich zástupců a odborových organizací v rozvoji a provádění postupů spojených se sociální odpovědností podniků by měl být dále posilována. Externí zúčastněné strany, včetně nevládních organizací, spotřebitelů a investorů, by měly hrát silnější roli při podněcování a oceňování odpovědného obchodního chování.“

1.13 Evropský sociální model je kromě ochrany poskytované těm nejslabším (welfare) charakterizován respektováním práv, které jsou základem lidské důstojnosti v každém místě a za všech okolností. Občanská práva musí být v dnešní Evropě možné uplatňovat kdekoliv, včetně míst výkonu zaměstnání a především v nadnárodním prostředí podniku. EHSV žádá Komisi, aby uznala kladné prvky novinek, které se objevily od okamžiku přijetí směrnice č. 94/45, a stanovila nejvhodnější opatření na posílení pocitu příslušnosti k Unii.

(1) KOM(2006) 136 v konečném znění.

## 2. Socio-ekonomické a normativní podmínky, za kterých pracují evropské rady zaměstnanců (ERZ)

2.1 EHSV chce v první řadě zhodnotit nejrůznější kladné stránky, které přinesla dnes již desetiletá zkušenost s uplatňováním směrnice č. 94/45, avšak bez toho, aniž by byly přehlíženy obtíže a kritické body, které charakterizují zkušenost evropských rad zaměstnanců. Za tímto účelem chce Výbor podnítit všechny zainteresované subjekty, a to jak instituce a orgány Společenství, tak sociální partnery na různých organizačních úrovních, aby spolupracovali s cílem zlepšit tento demokratický zastupující orgán, který již je zjevně nepostradatelný pro upevnění evropského sociálního modelu a kterému EHSV opět vyjadřuje svoji podporu stabilnímu růstu a upevnění.

2.2 Tímto stanoviskem z vlastní iniciativy chce EHSV přispět ke zdůraznění úlohy ERZ prostřednictvím aktualizace směrnice č. 94/45, a to na podporu sociálního začlenění a sociální soudržnosti, což je cíl, který má stále větší politický význam, především v současné fázi, kterou charakterizuje menší tlak na vytváření sociálně silnější a jedotnější Evropské unie.

2.3 Za dvanáct let od přijetí směrnice se v Unii mnoho věcí změnilo. V procesu rozšíření, který EHSV podporuje, vstoupilo v květnu 2004 do Unie deset zemí a další dvě země (Bulharsko a Rumunsko) se na vstup připravují. I přes značné úsilí o harmonizaci vnitrostátních právních předpisů s *acquis communautaire* a přes značný pokrok v ochraně pracovních podmínek není pochyb o tom, že v některých z těchto zemí mají organizace zaměstnanců a podniků stále ještě obtíže s posílením své úrovně zastoupení.

2.4 EHSV doufá v posílení sociálního dialogu a domnívá se, že ERZ jsou v tomto směru nezbytným nástrojem, jelikož zavádějí systémy vztahů a vzájemného naslouchání, které mohou podpořit kulturu sociálního dialogu v členských státech.

2.5 Rada ministrů přijala dne 22. září 1994 směrnicí č. 94/45 o zřízení evropské rady zaměstnanců nebo vytvoření postupu pro informování zaměstnanců a projednávání se zaměstnanci v podnicích působících na území Společenství a skupinách podniků působících na území Společenství, která byla rozšířena na Spojené království prostřednictvím směrnice Rady č. 97/74/ES ze dne 17. listopadu 1997. Přijetí směrnice č. 94/45 znamenalo rozhodující pokrok v rozvoji evropského sociálního dialogu na úrovni podniku v souladu s nadnárodní strukturou podniků a skupiny podniků. Tento nový nástroj ze své nadnárodní povahy značně přispěl k rozvoji evropské dimenze průmyslových vztahů<sup>(2)</sup>.

(2) Stanovisko EHSV k tématu Konkrétní uplatnění směrnice o založení evropské rady zaměstnanců (94/45/ES) a aspekty k případné revizi (Zpravodaj: pan PIETTE), Úř. věst. C 10, 14.1.2004, s. 11.

2.6 Ve smyslu článku 15 směrnice č. 94/45/ES měla Komise nejpozději do 22. září 1999 „po konzultaci členských států a sociálních partnerů na úrovni Společenství“ zrevidovat prováděcí předpisy ke směrnici, aby Radě „případně navrhla potřebné změny“. Revize se měla týkat prováděcích předpisů ke směrnici, a tudíž všech aspektů týkajících se založení a fungování evropských rad zaměstnanců a především by se měla týkat platnosti omezení počtu personálu.

2.7 Přestože existoval názor, že se bude jednat o nepochybně inovační proces, měla Komise za to, že ke 22. září 1999 poskytnou uskutečněná jednání a činnost uvnitř evropských rad zaměstnanců dostatečné prvky a konkrétní zkušenosti, které umožní revizi směrnice.

2.8 4. dubna 2000 předložila Komise Parlamentu a Radě svoji zprávu o stavu používání směrnice. I když se tato zpráva soustředila hlavně na hodnocení opatření na přejmutí směrnice, která přijaly členské státy, zabývala se také stavem používání směrnice. Nezávisle na kvalitě předpisů na přejmutí Komise zdůraznila, že některé body směrnice se mají ještě provést, a mimo jiné uvedla, že obvykle to jsou zainteresované strany nebo orgány soudní moci, kdo vyřeší uvedenou problematiku. Komise však v této fázi nepovažovala za nutné navrhnout změnu směrnice.

2.9 O revizi směrnice se zajímal Evropský parlament. Evropský parlament ve svém usnesení o stavu provádění směrnice a o nutnosti její revize, schváleném dne 4. září 2001, zdůraznil úlohu nadnárodních orgánů zastupujících zaměstnance a posoudil omezení a příležitosti vyplývající z výkonu práv na informování a projednávání<sup>(3)</sup>. Evropský parlament proto vyzval Komisi, aby v krátké době předložila návrh na změnu směrnice zajišťující řadu zlepšení. Kromě zlepšení ohledně možnosti zaměstnanců ovlivňovat rozhodovací proces řízení podniku a ohledně stanovení odpovídajících sankcí považoval EP za vhodné revidovat samotný pojem podniku komunitárních rozměrů a stanovit početní limity. Podle EP by se limit pro používání směrnice měl snížit z 1 000 na 500 zaměstnanců a ze 150 na 100 zaměstnanců pro podniky se zastoupením alespoň ve dvou členských státech (jak je známo, i během postupu schvalování směrnice navrhovaly Parlament a Komise nižší limit než ten, který potom stanovila směrnice 94/45)<sup>(4)</sup>.

2.10 V roce 2004, na konci dlouhého období používání směrnice č. 94/45, považovala Komise za vhodné přikročit k dalšímu hodnocení stavu provádění směrnice, a to navíc

vzhledem k tomu, že tento bod byl v sociální agendě přijat v Nice v prosinci 2000.

### 3. Postup revize směrnice č. 94/45

3.1 Dne 20. dubna 2004 zahájila Komise první fázi konzultace sociálních partnerů ohledně revize směrnice č. 94/45 a požadovala jejich názor na:

- nejlepší způsob jak zaručit, aby v následujících letech byly plně uplatněny možnosti a schopnosti ERZ podpořit konstruktivní a produktivní nadnárodní sociální dialog na úrovni podniků,
- možný směr činnosti Společenství v tomto ohledu, včetně revize směrnice o ERZ,
- úlohu, kterou chtějí sociální partneři sehrát při formulování otázek spojených s řízením rychle a hluboce se měnící situace a s jeho sociálními důsledky.

3.2 Při zahájení konzultací Komise potvrdila, že institucionální referenční rámec je hluboce změněný oproti tomu, kterým se Komise zabývala ve své zprávě ze dne 4. dubna 2000. Zpráva nebrala v úvahu nové prvky jako je lisabonská agenda a rozšíření Unie. Co se týče tohoto druhého aspektu, Komise zdůraznila, že rozšíření činnosti do nových členských zemí zvýší počet podniků, které budou spadat do působnosti směrnice a že tam, kde již podniky nebo seskupení s pobočkami v nových členských státech mají ERZ, by ERZ měly být rozšířeny, aby zaručily zastoupení nových poboček. V důsledku tohoto se bude používání směrnice o ERZ po 1. květnu 2004 týkat více a nových představitelů z nových členských států s různými hospodářskými podmínkami, sociálními tradicemi, jazyky a kulturami, se kterými je spojena větší komplexnost a zvýšení nákladů.

3.3 Evropský hospodářský a sociální výbor přijal dne 24. září 2003 stanovisko, ve kterém upozornil Komisi na určité aspekty, které má vzít v úvahu při případné revizi směrnice<sup>(5)</sup>.

3.4 UNICE Komisi odpověděl, že je zásadně proti revizi směrnice o ERZ<sup>(6)</sup>. Nejlepším způsobem jak informovat zaměstnance a projednávat se zaměstnanci v podnicích na úrovni Společenství, je dialog na úrovni společností, kterých se týká směrnice. Zásah zákonodárce EU by byla kontraproduktivní, protože by mohla zpomalit dynamiku postupného pokroku ve fungování ERZ. CEEP tehdy prohlásil, že je v dané fázi proti revizi směrnice. CEEP nesouhlasí s revizí směrnice č.

<sup>(3)</sup> Dokument EP (A 5 028/2001).

<sup>(4)</sup> Závěrečná zpráva Evropského parlamentu č. A5-0282/2001 ze dne 4. září 2001 o sdělení Komise o stavu provádění směrnice Rady č. 94/45/ES.

<sup>(5)</sup> Viz poznámka pod čarou č. 2.

<sup>(6)</sup> Viz dok. ze dne 1.6.2004.

94/45, ale žádá, aby se lépe využívaly stávající nástroje, především postup na informování a projednávání. Evropští sociální partneři mohou hrát klíčovou úlohu v tomto procesu, především v nových členských státech. Kromě toho případové studie, které vymezily základ pro směr řízení změny a jejího sociálního dopadu, poukazují na význam účinného informování a projednávání a podněcují další činnost sociálních partnerů, především v nových členských státech (7).

3.4.1 EKOS na druhé straně odpověděl kladně a potvrdil některé názory již uvedené ve svém předchozím usnesení z roku 1999 (8). Při uvážení dosud uzavřených dohod a zapojených postupů se EKOS domnívá, že omezení a nedostatky týkající se tohoto předpisu nelze opravit pouze při jednání a dobrovolně, například stálým monitorováním kladných zkušeností s osvědčenými postupy, ale že revize směrnice je „naléhavě nutná“ (9).

3.5 Komise přistoupila ke druhé fázi konzultací sociálních partnerů o revizi směrnice o evropských radách zaměstnanců, ale zároveň také ke konzultaci o restrukturalizaci. EHSV vyjádřil spokojenost se zahájením druhé fáze konzultací ohledně revize směrnice č. 94/45, ale také určité výhrady, a to vzhledem k tomu, že dotýčný postup byl proveden způsobem, který byl v kontextu a ve spojení s odlišnou tematikou: **„Evropská rada zaměstnanců hraje sice při restrukturalizacích významnou roli, zlepšení evropské směrnice o zřízení rady zaměstnanců je však nezávisle na této skutečnosti dávno neaktuální.“** (10)

#### 4. Zkušenosti ERZ. Otázka metody: jak zhodnotit kladné stránky a zamýšlet se nad negativními výsledky

4.1 Dodnes zaznamenané zkušenosti vykazují mnoho pozitivních aspektů. Studie ukazují, jak rostoucí počet ERZ účinně funguje i v nových podmínkách. Jak bylo zdůrazněno ve společném prohlášení sociálních partnerů („Poznatky o evropských radách zaměstnanců“) v dubnu 2005, ERZ přispěly mimo jiné k tomu, že zástupci zaměstnanců a samotní zaměstnanci lépe porozuměli vnitřnímu trhu a kultuře nadnárodního podniku v tržní ekonomice. Některé studie ukazují, že rostoucí počet ERZ funguje účinným způsobem a podílí se také na zlepšení odvětvového sociálního dialogu. Jak uvádí různé

studie v této oblasti, jak zdůraznili sociální partneři na společných seminářích a především jak připomíná EHSV, byly na základě partnerství pro změnu dobrovolně sjednány dohody týkající se organizace práce, zaměstnanosti, pracovních podmínek a dalšího vzdělávání (11).

4.1.1 Všechny návrhy na revizi analyzují hlavní problémy, které se objevily v průběhu monitorování činnosti ERZ v Evropě uskutečněného při několika příležitostech. Jedna z nejnovějších studií (12) ukazuje, že téměř 75 % ERZ v současnosti nerespektuje ustanovení směrnice o poskytování včasných informací v případě restrukturalizace. Dalším významným prvkem, který vyplynul z vyhodnocení odpovědí 409 zástupců ze 196 ERZ, je fakt, že 104 zástupců uvedlo, že v jejich evropských radách byly sjednány a uzavřeny společné dohody. Pokud uvážíme, že v roce 2001 byl podle významné studie Evropské nadace pro zlepšení životních a pracovních podmínek (13) počet dohod přímo nebo nepřímo podepsaných evropskými radami zaměstnanců 22, získáme jasnou, i když pouze částečnou, představu o tom, jak se úloha ERZ stále vyvíjí a jak ERZ budují skutečnou vyjednávací kapacitu.

4.2 Zkušenost ERZ ukazuje také na určité kritické body, které vyžadují pečlivou úvahu, aby mohl být zlepšen tento demokratický zastupující orgán, který zapojuje zaměstnance a již se stal nepostradatelným prvkem evropského sociálního modelu. Nejzřejmějším z těchto kritických bodů je nízké procento ERZ ve vztahu k počtu podniků, které mají ve smyslu směrnice povinnost na žádost zaměstnanců radu vytvořit. V prosinci 2004 bylo z více než 2 000 podniků, kterých se týká směrnice, založeno asi 800 ERZ (14), což představuje asi 70 % pracovní síly podniků, kterých se směrnice týká. Mezi příčiny neúplného uplatnění směrnice patří i chybějící iniciativa ze strany zaměstnanců, která je však v některých zemích důsledkem slabého postavení orgánů zastupujících zaměstnance na pracovištích, které může souviset také s národními právními předpisy, které jim neposkytují dostatečnou ochranu. Tento aspekt by si zasloužil hlubší analýzu, aby bylo možné stanovit možná řešení.

4.3 Nová a územně rozsáhlejší oblast působnosti směrnice č. 94/45/ES jasně ukazuje na potřebu procesu zamýšlení a studia, který by umožnil všem zainteresovaným, jak ze starších členských zemí, tak ze zemí, které do EU vstoupily nedávno, aby si osvojily prvky a údaje z jiných kultur, postupů a reality a překonali překážky spojené se sociálními, hospodářskými a kulturními rozdíly tak, aby posílili systém vztahů mezi zaměstnanci a zaměstnavateli v Evropě jako celek.

(7) Viz dok. CEEP ze dne 18.6.2004 – odpověď na úvodní konzultace evropských sociálních partnerů ohledně směrnice o evropských radách zaměstnanců.

(8) Viz dok. ze dne 1.6.2004.

(9) Memorandum odborových svazů k lucemburskému předsednictví EU – EKOS, březen 2005.

(10) Stanovisko EHSV ke sdělení Komise o Sociální agendě (zpravodajka: paní ENGELEN-KEFER), Úř. věst. C 294, 25.11.2005, s. 14.

(11) Tamtéž.

(12) Jeremy Waddington, University of Manchester – The views of ewc representatives for ETUI, listopad 2005.

(13) Mark Carley – Bargaining at European level, Joint texts negotiated by EWC, Dublin 2001.

(14) Kerckhofs and Pas EWC Database ETUI, prosinec 2004.

4.3.1 Otázky spojené s rozšířením Unie jsou nicméně pouze jedním aspektem rozsáhlejší a obecnější změny na trhu práce a systému podniků v EU. Rychlejší restrukturalizace na nadnárodní úrovni, které se již staly stálým prvkem v existenci podniku, a jejich nová povaha představují pro evropské rady zaměstnanců jistě zásadnější výzvy než ty, které zákonodárce Společenství bral v úvahu ve směrnici č. 94/45, jak dokazuje následující tvorba právních předpisů o zapojení zaměstnanců.

4.4 Legislativní prostředí se skutečně dosti změnilo. Byly vytvořeny nové předpisy Společenství ohledně informování zaměstnanců a projednávání se zaměstnanci, týkající se jak přeshraničního rámce (směrnice č. 2001/86/ES ze dne 8. října 2001 o zapojení zaměstnanců do evropské společnosti, směrnice o evropské družstevní společnosti a směrnice o fúzích), tak národního rámce (směrnice 2002/14/ES ze dne 11. března 2002, kterou se stanoví obecný rámec pro informování zaměstnanců a projednávání se zaměstnanci v Evropském společenství).

4.5 Nová a více zavazující úloha, kterou by ERZ měly hrát, je rovněž uvedena ve sdělení Komise o přeshraniční restrukturalizaci podniků<sup>(15)</sup>.

4.6 EHSV v mnoha stanoviscích vyjádřil, že si cení ERZ a podporuje jejich rozvoj a posílení<sup>(16)</sup>, vzhledem k tomu, že hrají významnou úlohu v přeshraničních restrukturalizacích. Ve strojírenství byla úloha ERZ zásadní v mnoha sporech o restrukturalizaci a přispěla k uzavření dohod zaměřených na zachování výrobních ploch a udržení pracovních míst.

## 5. Úloha směrnice č. 94/45/ES ve vývoji vztahů mezi zaměstnanci a zaměstnavateli v Evropě

5.1 Směrnice č. 94/45 je asi jedním z nejdůležitějších právních předpisů na evropské úrovni v oblasti vztahů mezi zaměstnanci a zaměstnavateli. I přes určitá omezení a mezery, na které upozornilo více stran, bezpochyby přispěla značnou měrou k zahájení procesu vytváření nových nadnárodních zvyklostí ve vztazích mezi zaměstnanci a zaměstnavateli tím, že spojila nové modely solidarity mezi zaměstnanci z různých zemí a modely konstruktivního dialogu mezi orgány zastupujícími zaměstnance a nadnárodními podniky a stanovila společné způsoby zastoupení a ochrany „bez hranic“ některých základních práv zaměstnanců.

<sup>(15)</sup> KOM(2005) 120 v konečném znění.

<sup>(16)</sup> Stanovisko EHSV k tématu Sociální dialog a zapojení pracovníků, klíč k předvídání a kontrole průmyslových změn ze dne 29.9.2005 (zpravodaj: pan ZÖHRER), Úř. věst. C 24 ze dne 31.1.2006, s. 90.

5.2 Jak ukazují údaje týkající se používání směrnice, její dynamický přínos k vytváření integrovaného modelu vztahů mezi zaměstnanci a zaměstnavateli a k posílení evropského sociálního modelu se již několik let zdá méně výrazný. K tomuto oslabení přispívají různé strukturální prvky týkající se změn na trhu práce a v systému podniků. EHSV se jimi již zabýval ve stanoviscích ke sdělení Komise o Sociální agendě a k tématu restrukturalizace. Další prvky, které způsobuje menší dopad činnosti ERZ, mohou spočívat ve skutečnosti, že práva na informování a projednávání, která evropské rady zaměstnanců mají, jim konkrétně neumožňují zasáhnout vhodným způsobem do utváření a provádění průmyslové politiky podniků. V ostatních případech byla úloha ERZ uznána.

5.3 Jak však EHSV uvedl v jednom ze svých nedávných stanovisek: „**Evropská průmyslová politika musí být definována z hlediska podniku, sektoru a spolupráce mezi profesními skupinami, a prakticky uplatňována spolu s výstupy sociálních partnerů, jejichž odborné znalosti, jako hlavních zainteresovaných subjektů, budou klíčové. V tomto ohledu je nezbytné, aby podniky daly dostatečně včas jasně najevo své záměry, aby byly ostatní zainteresované subjekty schopny přijmout odpovídající opatření.**“<sup>(17)</sup>

5.4 Jako slabinu v činnosti ERZ lze považovat skutečnost, že způsoby informování a projednávání, které jsou předmětem revize směrnice č. 94/45, se nezdají být v souladu ani s novým hospodářským a strukturálním rámcem, ani s novým rámcem předpisů Společenství, který představují uvedené směrnice č. 2001/86 a 2003/72 a směrnice 2002/14. V těchto směrnících nepředstavují způsoby informování a projednávání pouhá formální pravidla, a nejedná se tudíž o rutinní povinnosti, které může podnik splnit pouze ve formálním souladu s právními předpisy a po ukončení rozhodovacího procesu, ale o postupy, které je třeba provést v průběhu rozhodovacího procesu.

5.5 Ve směrnících, které doplňují předpisy Společenství týkající se postavení evropských společností a evropských družstevních společností, nemají postupy na informování a projednávání za cíl pouze seznámit zástupce zaměstnanců s tím, co se již podnik definitivně rozhodl učinit v daných procesech, např. změny a reorganizace ve společnosti na nadnárodní úrovni, ale jejich cílem je především dát zástupcům zaměstnanců právo ovlivňovat tato rozhodnutí.

<sup>(17)</sup> Stanovisko EHSV k tématu Rozsah a účinky relokace společností (zpravodaj: pan RODRIGUEZ GARCIA CARO), Úř. věst. C 294, 25.11.2005, s. 9, odst. 4.5.10.

## 6. Informování zaměstnanců a projednávání se zaměstnanci – základní součást evropského sociálního modelu

6.1 Postupy informování zaměstnanců a projednávání se zaměstnanci (a také postupy jejich zapojení v užším slova smyslu, ve smyslu směrnic č. 2001/86 a 2003/72) představují základní prvky nejen systémů vztahů mezi zaměstnanci a zaměstnavateli v Evropské unii, ale také samotného evropského sociálního modelu, jak vyplývá z vyhlášení těchto práv v primárním právu EU<sup>(18)</sup> a z jejich neustálého vývoje v sekundárním právu Společenství. Tato práva byla fakticky uznána a byla jim poskytnuta ochrana ve velké řadě směrnic<sup>(19)</sup> a tento proces vyvrcholil v prosinci 2000 podepsáním Listiny základních práv Unie a jejím následným začleněním do Smlouvy o Ústavě pro Evropu<sup>(20)</sup>.

6.1.1 Zvláštní význam v Listině základních práv má upřesnění, že informování a projednávání má být „včasné“. Tímto způsobem by byla podporována interpretace především preventivní povahy samotných práv, odpovídající tak nedávno přijatým předpisům (viz dosud uvedené směrnice) a soudním rozhodnutím<sup>(21)</sup>.

6.1.2 Postupný a nepřetržitý vývoj předpisů o právech na informování a projednávání od poloviny sedmdesátých let, a to jak v národním, tak v nadnárodním právním rámci, lze vysvětlit zájmem zákonodárce Společenství, aby se dotyčné postupy neomezily na pouze na formální a rutinní pravidla. Rozhodující impuls k posílení uvedených práv vzešel, jak je známo, z událostí spojených s uzavřením závodu Renault ve Vilvoorde (únor 1997), které měly také významnou soudní dohru.

6.2 Zpráva vypracovaná z pověření lucemburské Evropské rady (listopad 1997) skupinou expertů, tzv. Gyllenhammar Group, upozornila na potřebu nového právního rámce Společenství, který by stanovil minimální požadavky, které by kromě stanovení zásad, pravidel a metod týkajících se informování a projednávání společných pro členské státy byly v souladu s komunitární strategií zaměstnanosti ve Společenství. Tato strategie, jež se soustředí na pojmy „předvídání“, „prevence“ a „zaměstnavatelnosti“, které se následně staly prvky Evropské strategie zaměstnanosti, se musí stát součástí veřejné politiky

<sup>(18)</sup> Viz článek 137 Smlouvy o ES, nyní článek III-210 nové Římské smlouvy.

<sup>(19)</sup> Např. směrnice o sblížení právních předpisů členských států týkajících se hromadného propouštění a o sblížení právních předpisů členských států týkajících se zachování práv zaměstnanců v případě převodu podniků, závodů nebo částí podniků nebo závodů (č. 98/59 a č. 2001/23), o zavádění opatření pro zlepšení bezpečnosti a ochrany zdraví zaměstnanců při práci (č. 89/391), o informování zaměstnanců a projednávání se zaměstnanci v Evropském společenství (č. 2002/14), o doplnění statutu evropské společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců (směrnice č. 2001/86) a o doplnění statutu evropské družstevní společnosti s ohledem na zapojení zaměstnanců (č. 2003/72).

<sup>(20)</sup> Článek II-87 „Právo pracovníka na informování a na projednávání v podniku“, který obsahuje podstatu článku 21 Evropské sociální charty Rady Evropy revidované v roce 1996, a také odstavců 17 a 18 Charty společenství z roku 1989.

<sup>(21)</sup> Rozsudek Soudního dvora ve věci 62/99 Bofrost ze dne 29.3.2001 a rozsudek ve věci 440/2000 Kuehne ze dne 11.7.2002.

členských států, aby měla kladný vliv na zaměstnanost prostřednictvím intenzivnějšího sociálního dialogu (i na úrovni podniků) k usnadnění změny, která je v souladu s podporou prioritního cíle zaměstnanosti.

6.3 V tomto kontextu nabývá významu „zapojení zaměstnanců do záležitostí týkajících se provozu a budoucnosti podniků“ za účelem „zvyšování jeho konkurenceschopnosti“<sup>(22)</sup>. Zákonodárce upřesňuje, že toto zapojení představuje „předpoklad úspěchu restrukturalizace a přizpůsobení podniků novým podmínkám vytvořeným globalizací hospodářství“<sup>(23)</sup>.

6.4 Tento předpoklad je obzvláště důležitý pro účinnost postupů informování a projednávání a tak i pro účinné zásadní zapojení zaměstnanců, především v části podpůrných referenčních ustanovení, ve které se uvádí<sup>(24)</sup>, že pokud se společnost „rozhodne nejednat v souladu se stanoviskem zastupujícího orgánu, má tento orgán právo sejít se znovu s příslušným orgánem SE nebo SCE za účelem dosažení dohody“.

6.5 Evropské podniky, a především ty, které vytvářejí velké skupiny, procházejí stále výraznějšími a rychlejšími procesy restrukturalizace. EHSV v jednom ze svých nedávných stanovisek uvedl, že „restrukturalizace, ke kterým dojde teprve v důsledku [změn], jsou zpravidla spojeny s bolestnými dopady především na zaměstnanost a pracovní podmínky“, a že „zapojení a spoluúčasť zaměstnanců jakož i jejich podnikových zástupců a odborů má významný přínos pro sociálně přijatelné zvládnutí řízení změn na úrovni podniku“. Dále prohlásil, že „zvláštní roli při tom hrají evropské rady zaměstnanců. Je třeba vycházet z toho, že nadnárodní sociální dialog na úrovni podniků se dynamicky vyvíjí, jak ukazují příklady dohod o restrukturalizačních opatřeních uzavřených mezi podniky a evropskými radami zaměstnanců nebo evropskými odborovými svazy“<sup>(25)</sup>.

6.6 Kvalita a intenzita procesů restrukturalizace ukázaly na nepostačující legislativní a vyjednávací nástroje, které mají zástupci zaměstnanců a sociálních partnerů na různých úrovních v současnosti k dispozici, a tudíž i na nutnost většího a důraznějšího zapojení odborových organizací na různých úrovních. Nejedná se tedy pouze o završení fáze formálního

<sup>(22)</sup> Viz bod odůvodnění č. 7 směrnice č. 2002/14.

<sup>(23)</sup> Viz bod odůvodnění č. 9 směrnice č. 2002/14.

<sup>(24)</sup> Viz směrnice č. 2001/86, ale také směrnice č. 2003/72, druhá část referenčních ustanovení.

<sup>(25)</sup> Stanovisko EHSV k tématu Sociální dialog a zapojení pracovníků, klíč k předvídání a kontrole průmyslových změn ze dne 29.9.2005. (zpravodaj: pan ZÖHRER), Úř. věst. C 24 ze dne 31.1.2006, s. 90.

použití směrnice o ERZ, ale především o zajištění plné účinnosti dohod a národních předpisů na přejímání a dále o zajištění toho, aby postupy informování a projednávání a práva evropských rad zaměstnanců odpovídaly změnám tržních podmínek a důraznějším politikám řízení.

6.7 K tomuto zřejmě nebudou postačovat pozornější a horlivější jednání, která jsou nicméně podporována, ale jsou nutné vhodné úpravy těch částí směrnice, které bez těchto úprav mohou oslabit úlohu ERZ obecně, a to i přes dosavadní kladné zkušenosti. Existuje dokonce riziko, že šíření v zásadě rutinních postupů na nadnárodní úrovni (jež je klíčovou úrovní pro mnohá rozhodnutí podniku, která jinak nepodléhají žádné konfrontaci s odborovými organizacemi) nebo převaha „špatných postupů“ nad dosud zaznamenanými „osvědčenými postupy“ informování a projednávání mohou negativně ovlivnit samotnou účinnost práv na informování a projednávání na národní úrovni. A to nebyl vzat v úvahu kontraproduktivní účinek (co se týče opodstatněnosti a oprávnění), který by to mohlo mít na vztah se zaměstnanci a s místním vedením podniků a negativně by to ovlivnilo podporu práva na povinné informování a projednávání, jak bylo nedávno vyjádřeno v úmluvě z Nice a ve směrnicích č. 2001/86, 2003/72 a 2002/14 (parafrází Greshamova zákona by se dalo říct, že „špatná informace vytlačí dobrou“).

6.8 Zásadní význam má formální uznání odborových organizací. Ve směrnicích o zapojení pracovníků do evropské společnosti a evropské družstevní společnosti se poprvé mluví o organizacích zaměstnanců jako o subjektech, jejichž součástí může být zvláštní vyjednávací výbor. V předchozích směrnicích o právech na informování a projednávání nebyla odborovým organizacím nikdy přiznána přímá úloha (nebo úloha při podpoře) ve vyjednávání. Toto, ale i národní specifika, je třeba vzít v úvahu, aby bylo možné revidovat směrnici č. 94/45. Je také třeba vzít v úvahu další prvky, které budou následně uvedeny.

## 7. Proč je vhodné revidovat směrnici ještě před novým projednáním její revize

7.1 Podle názoru mnohých existují tři hlavní skupiny důvodů pro revizi směrnice.

7.1.1 Prvním důvodem je nutnost přizpůsobit směrnici z roku 1994 vývoji, kterými prošly další směrnice týkající se tohoto tématu. Je nutné provést zjednodušení a koordinaci, aby se odstranily různé definice informování a projednání obsažené v různých směrnicích.

7.1.2 Druhým důvodem spojeným s vývojem je rozšíření Unie, které s sebou logicky přináší nutnost úměrně zvýšit počet zástupců ve zvláštních vyjednávacích výborech a v evropských radách zaměstnanců.

7.1.3 Třetí důvod spočívá v uznání práva národních a evropských odborových svazů účastnit se vyjednání, být součástí evropských rad zaměstnanců (analogicky k tomu, co stanoví směrnice o zapojení zaměstnanců do evropské společnosti a evropské družstevní společnosti) a mít možnost obrátit se na své experty i mimo stanovené schůze.

7.1.4 Po zvážení postupů platných v ERZ se ukazuje vhodné revidovat směrnici č. 94/45, a to i vzhledem k perspektivám, které se mohou otevřít v oblasti sociální odpovědnosti podniků, a vzhledem k nové úloze, kterou mohou hrát organizace občanské společnosti s podniky evropského a celosvětového měřítko, jako doplněk činnosti vedené podniky v rámci dodržování základních sociálních a odborových práv v jejich vlastní působnosti.

7.2 Poznatky o evropských radách zaměstnanců, které předložili sociální partneři<sup>(26)</sup>, by si zasloužily prohloubení a měly by vést ke zlepšení postupů ERZ a k lepšímu a dalšímu rozvoji dohod. To by však nemělo zabránit pracím na zahájení činnosti ERZ na stanovení základů pro revizi po odpovídajícím období na začlenění nových členských států do ERZ. Při budoucích diskusích a jednáních se budou brát v úvahu následující aspekty:

a) vyjasnit současné znění co se týče způsobů a kvality informování a projednávání. Bylo by vhodné jasně stanovit preventivní charakter (nebo charakter předvídání) postupů informování a projednávání, především ohledně témat „na programu jednání“ nebo těch, které navrhnou zástupci zaměstnanců. Neuznání preventivní povahy postupů v právních předpisech Společenství o ERZ by způsobilo velkou nerovnováhu mezi postupy stanovenými směrnicí č. 94/45 na jedné straně a postupy na zapojení zaměstnanců (stanovenými ve směrnicích o evropské společnosti a evropské družstevní společnosti) na straně druhé. Hrozilo by, že postupy na zapojení zaměstnanců budou oslabeny. Dále je třeba si uvědomit, že šíření málo účinných postupů informování a projednávání v podnicích komunitárních rozměrů (které jsou povinné na základě směrnice č. 94/45) může mít negativní „účinky napodobování“ na postupy informování a projednávání, které jsou povinné pro vnitrostátní podniky na základě různých směrnic společenství<sup>(27)</sup>;

<sup>(26)</sup> Poznatky o ERZ – EKOS, UNICE, UAEPME a CEEP, 7. dubna 2005.

<sup>(27)</sup> Směrnice č. 98/59, č. 2001/23 a směrnice č. 2002/14.

- b) stanovit, v případě velmi početných rad a s ohledem na funkce, které rady musí vykonávat, stálý sekretariát a malý orgán na zajištění přípravy setkání, uspořádání dokumentace spojené s programem jednání, včasné distribuce programu jednání a dokumentů v různých jazycích a následně i aktů a dokumentů týkajících se přijatých rozhodnutí<sup>(28)</sup>. Stejně významný požadavek představuje potřeba koordinace různých zkušeností, např. v rámci průmyslu/služeb;
- c) zaručit pravidelnou a snadnou komunikaci mezi členy zvláštního vyjednávacího výboru ve fázích před založením ERZ a následně mezi členy ERZ v období mezi jejími schůzemi;
- d) zaručit dobře časově i technicky organizovaná setkání členů ERZ před setkáním se zástupci vedení;
- e) uznat právo národních a evropských odborových svazů (které jsou na základě toho, co bylo stanoveno v průběhu revize směrnice, členy zvláštního vyjednávacího výboru a ERZ) využít spolehlivé experty nejen v průběhu schůzí;
- f) přizpůsobit stávající dohody změnám ve velikosti uskupení podniků. Je především třeba jasně stanovit určitou fázi dodatečného vyjednávání v případě přeshraničních seskupení nebo fúzí, a to v souladu se stávajícími směrnicemi v této oblasti;
- g) nabídnout podporu v počátečním a průběžném školení členů ERZ;
- h) zařadit sociální odpovědnost podniků do témat podléhajících informování a projednávání (jak stanoví směrnice o evropské družstevní společnosti), a zapojit tak zainteresované organizace na evropské úrovni do činnosti podniku;
- i) věnovat pozornost významu dopadu a šíření informací o fungování, činnosti a postojích ERZ pro zastupující orgány a zaměstnance jednotlivých podniků z uskupení podniků ve všech zemích, ve kterých mají sídlo pobočky podniku;
- j) zajistit odpovídající zastoupení postižených a skutečnou

rovnováhu mezi muži a ženami v ERZ (jak stanoví směrnice č. 2003/72);

- k) stanovit pobídky pro podniky, které zaručují úplné provádění směrnice, a varovná opatření pro podniky, které mu brání;
- l) prostřednictvím vhodných úprav příslušných postupů podpořit účast všech kategorií zaměstnanců v ERZ, včetně zaměstnanců v řídicích a vysoce odborných pozicích.

## 8. Činnost ERZ v rozšířené Unii: příspěvek ERZ k posílení evropské sociální soudržnosti

8.1 Jedno z témat, na která je vhodné rozvinout zvláštní úvahu, je samozřejmě spojené se změnami na trhu práce a sociální reality v důsledku procesu rozšíření.

8.2 Pokud si představíme, že pouze v Polsku je 425 podniků, které mohou mít ERZ, a že v tomto státě mají ERZ více než 100 zástupců na základě dobrovolných dohod<sup>(29)</sup>, uvědomíme si, že se ERZ mohou stát zásadním motorem integrace a rozvoje evropského sociálního modelu, který by stanovil minimální referenční standardy. V evropské patnáctce, a ještě více v rozšířené Unii, ERZ přispívají konkrétním způsobem k vytváření evropského povědomí prostřednictvím znalostí a uznání plynoucích z rozmanitosti vnitrostátních systémů.

8.3 V 15 „starých“ členských státech i v nových 10 existuje mnoho překážek, které se staví do cesty při zakládání ERZ. V některých nových zemích je sociální dialog na slabé úrovni. Právní předpisy v nových členských státech, do kterých se směrnice přejímá, jsou formálně bezvadné, ale v podstatě neúčinné. Komise by měla určit překážky, které neumožnily účinné provádění směrnice.

8.4 ERZ jsou dnes důležitým nástrojem pro zaměstnance, kteří potvrzují, že mají přehled o tom, jak nadnárodně funguje podnik, ve kterém pracují. Proces evropské integrace do systému výroby zahrnuje uznání nové úlohy ERZ, především v té hospodářské fázi, ve které postupně roste počet přeshraničních fúzí a zakládání evropských společností.

### 8.5. ERZ v nových členských zemích

<sup>(29)</sup> Výzkum NSZZ Solidarnosc, A. Matla, 2004.

<sup>(28)</sup> Analýza dohod, kterou v dubnu 2004 provedl Infopoint, ukázala, že pouze v 51 % ERZ byl vytvořen malý koordinační orgán. To může být problém, protože většina ERZ (přibližně 70 %) se schází pouze jedenkrát ročně. Bez malého orgánu, který by mohl zajistit kontinuitu vztahů se zástupci zaměstnanců jednotlivých závodů a zemí, vedením podniku a evropskými federacemi, může být fungování a účinnost ERZ velmi omezena.



země	MT	CY	LV	LT	BG	SI	EE	TR	RO	SK	CZ	HU	PL
potenciální počet ERZ (podniky, na něž se vztahuje směrnice č. 94/45/ES)	56	65	155	162	163	185	181	256	263	340	636	662	819
počet založených ERZ	29	33	84	87	89	108	101	136	140	199	333	334	425
pozorovatelé						3		3	2	2	8	2	5
zástupci	5	2	8	9	5	13	10	5	5	24	73	58	80

V prvním řádku je uveden počet potenciálních ERZ, založený na současném rozložení zaměstnanců, v druhém řádku je uveden skutečný počet založených ERZ, ve třetím řádku je počet pozorovatelů, kteří byli pozváni k účasti v ERZ, a ve čtvrtém řádku je uveden počet zástupců, kterým byla přiznána plná práva.

Pokud by byly založeny všechny ERZ, dosáhl by počet zástupců 3 943, a pokud by byla zajištěna přítomnost zástupců z nových zemí v již založených ERZ, dosáhl by jejich počet 2 098. Bylo však zvoleno pouze 322 zástupců, což představuje 8,17 % celkové možného počtu a 15,35 % v rámci již založených ERZ (zdroj: ETUI, *op. cit.*).

## 9. Sociální rozměr podniku v Evropské unii a nová úloha ERZ – sociální odpovědnost podniku ve světovém hospodářství

9.1 EHSV se nedávno v jednom důležitém stanovisku zabýval i úlohou ERZ ve strategiích pro společenskou odpovědnost podniků<sup>(30)</sup>. V tomto stanovisku je prokázána důležitost dialogu se zúčastněnými stranami, které jsou nejdůležitější pro cíle podniků, tj. zaměstnanci, zákazníci, dodavatelé, zastupující orgány na daném území, spotřebitelské organizace a organizace na ochranu životního prostředí. **„Dobrovolný závazek (na sociální odpovědnost) a řízený dialog se zúčastněnými stranami nelze oddělovat. ... Tento dialog je obzvláště důležitý pro ty zúčastněné strany, které se účastní hodnotového řetězce.“**

9.2 V této souvislosti EHSV podotýká, že: **„Na evropské úrovni je ve všech nadnárodních společnostech, které mají evropskou radu zaměstnanců, dobrovolný nebo vyjednaný postup o otázkách společenské odpovědnosti firem rozho-**

<sup>(30)</sup> Stanovisko EHSV k tématu Nástroje pro měření a informovanost o společenské odpovědnosti firem v globalizovaném hospodářství (zpravodajka: paní PICHENOT), Úř. věst. C 286, 17.11.2005, s. 12.

<sup>(31)</sup> KOM(2001) 264 v konečném znění.

**dující etapou. Navíc umožňuje zapojit do této dynamiky nové členské státy. Evropské rady zaměstnanců by měly hrát úlohu při integraci společenské odpovědnosti firem do politiky podniku. Jsou privilegovaným místem interních zúčastněných stran, i když je jasné, že koherentní politika společenské odpovědnosti firem musí brát v úvahu rovněž externí zúčastněné strany, zejména celou pracovní společnost (pracovníky s přechodnou pracovní dobou, přítomné zaměstnance subdodavatelů, řemeslníky nebo další nezávislé osoby pracující pro podnik) a co možná největší část z celého hodnotového řetězce (subdodavatele, dodavatele).“**

9.3 Ve sdělení o strategii udržitelného rozvoje<sup>(31)</sup> vyzvala Komise uznávané podniky, aby ve svých rozpočtových dokumentech vykazovaly „trojí výsledek“ (triple bottom line) měřený na základě hospodářských, sociálních a environmentálních kritérií. Tyto informace by měly být poskytovány i ERZ.

9.3.1 Nedávná směrnice o evropské družstevní společnosti zařadila v referenčních ustanoveních, část 2, písm. b), sociální odpovědnost mezi témata podléhající projednávání mezi podniky a zaměstnanci.

9.4 EHSV s radostí přijímá fakt, že podle tohoto ustanovení není podnik pouhým hospodářským subjektem, ale je považován také za subjekt, který je důležitý v sociálním kontextu a je schopný mít zásadní přínos ke zlepšení kvality života všech přímo zainteresovaných stran a regionů.

9.5 EHSV bere na vědomí to, co uvádí Evropská komise ve nejnovějším sdělení o sociální odpovědnosti podniků (CSR) ze dne 22. března 2006, ve kterém zdůraznila význam úlohy zaměstnanců a jejich odborových organizací v používání metod sociální odpovědnosti<sup>(32)</sup>:

<sup>(32)</sup> KOM(2006) 136 v konečném znění.

„Povědomí o sociální odpovědnosti podniků, její pochopení a přijímání se během několika posledních let zlepšilo, částečně v důsledku Fóra CSR a jiných činností podporovaných Komisí. Zároveň iniciativy zástupců obchodu a jiných zúčastněných stran posunuly kupředu rozvoj sociální odpovědnosti podniků v Evropě i ve světě. Sociální dialog, především na odvětvové úrovni, se osvědčil jako účinný způsob podpory iniciativ v oblasti sociální odpovědnosti podniků a při rozvoji osvědčených postupů v uvedené oblasti hrály konstruktivní roli také evropské rady zaměstnanců. Nicméně přijetí, provádění a strategické začlenění sociální odpovědnosti podniků evropskými podniky by mělo být dále zlepšováno. Role zaměstnanců a jejich zástupů a odborových organizací v rozvoji a provádění postupů spojených se sociální odpovědností podniků by měla být dále posilována. Externí zúčastněné strany, včetně nevládních organizací, spotřebitelů a investorů, by měly hrát silnější roli při podněcování a oceňování odpovědného obchodního chování. Veřejné orgány na všech úrovních by měly dále zlepšit soudržnost svých politik na podporu udržitelného rozvoje, hospodářského růstu a vytváření pracovních příležitostí. Víze EU o dlouhodobé prosperitě, solidaritě a bezpečnosti zasahuje také do mezinárodní sféry. Komise si je vědoma vazby mezi přijetím sociální odpovědnosti podniků v EU a na mezinárodní úrovni a věří, že evropské společnosti by se měly chovat odpovědně, v souladu s evropskými hodnotami a mezinárodně odsouhlasenými normami a standardy, ať už působí kdekoli.“

9.6 Ve směrnici č. 2003/51, kterou se mění směrnice o ročních účetních závěrkách a konsolidovaných závěrkách, Evropská unie jasně žádá, aby v případě, kde je to nutné pro pochopení vývoje činnosti podniku, mohla analýza zahrnovat ukazatele výkonnosti nefinanční povahy, především informace týkající se životního prostředí a zaměstnanců. V tomto případě by rady zaměstnanců měly obdržet informace jak finanční, tak

nefinanční povahy, které spadají do oblasti sociální odpovědnosti podniků. Směrnice uznává, že otázky týkající se životního prostředí a sociální otázky mají význam v kontextu řízení podniku.

9.7 Ve stanovisku k tématu *Sociální odpovědnost podniků* <sup>(33)</sup> EHSV navrhl použít systém koregulace na evropské úrovni: sociální odpovědnost podniků ve specifickém kontextu EU by mohla být rozvinuta v rámci společných postupů a dobrovolné činnosti sociálních partnerů.

9.8 Organizovaná občanská společnost může k tomuto cíli velkou měrou přispět v rámci dialogu a spolupráce tím, že se bude podílet na stanovení cílů (lidská práva, sociální standardy, priority zdravotní politiky a politiky na ochranu životního prostředí) a že se zasadí o vyšší transparentnost a otevřenost činnosti podniku. Tím se samozřejmě nenavrhuje záměna úlohy mezi podnikateli, odbory a nevládními organizacemi, ale obohacení všech zúčastněných stran prostřednictvím diskusí a úvah nad společnými tématy. Tento přístup může pouze posílit jejich tradiční úlohu a prospět stávajícím normám bez toho, že by bránil pokroku v této problematice.

9.9 Evropský sociální model je kromě ochrany poskytované těm nejslabším (welfare) charakterizován respektováním lidské důstojnosti v každém místě a za všech okolností. Občanská práva musí být v dnešní Evropě možné uplatňovat kdekoliv, včetně míst výkonu zaměstnání. Uvedené směrnice o právech a směrnice o ERZ mají velkou zásluhu na harmonizaci těchto práv tím, že alespoň formálně uznávají stejnou důstojnost pracovníků ze všech členských zemí EU. Tento proces není ještě dokončen, je třeba ho posilovat a podněcovat. Od Komise se žádá, aby uznala nové prvky, které se objevily během posledních 12 let a aby učinila co nejvhodnější kroky k posílení pocitu příslušnosti k Unii v členských zemích.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(33)</sup> Stanovisko EHSV k sociální odpovědnosti podniků (zpravodajka: paní HORNUNG-DRAUS), Úř. věst. C 125, 27.5.2002.

## Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Účast občanské společnosti v boji proti organizované trestné činnosti a terorismu

(2006/C 318/26)

Dne 28. října 2005 požádala Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování průzkumného stanoviska *Účast občanské společnosti v boji proti organizované trestné činnosti a terorismu*.

Specializovaná sekce „Zaměstnanost, sociální věci, občanství“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 13. července 2006. Zpravodaji byli pánové RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO, PARIZA CASTAÑOS a CABRA DE LUNA.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 182 hlasy pro, 6 členů bylo proti a 11 se zdrželo hlasování.

### 1. Úvod

1.1 Místopředsedkyně Evropské komise paní Wallström požádala EHSV o vypracování průzkumného stanoviska na téma „podmínky a priority účasti občanské společnosti a úloha spolupráce veřejného a soukromého sektoru v boji proti organizované trestné činnosti a terorismu“, téma, jež je pro Evropu v nejvyšší míře politicky a sociálně důležité a pro něž lze Výbor považovat za zásadního činitele. Ačkoli terorismus a organizovaná trestná činnost jsou problémy odlišné povahy, stanovisko se věnuje oběma tématům, jak žádala Komise.

1.2 Haagský program představuje obecný politický rámec, který vymezuje politiky EU v záležitostech, jako jsou svoboda, bezpečnost a právo. EHSV přijal stanovisko <sup>(1)</sup>, v němž se uvádí: „EHSV si přeje, aby bezpečnostní politika byla účinná a ochraňovala svobodnou a otevřenou společnost občanů, které bude vládnout zákon a právo právního státu.“ EHSV v uvedeném stanovisku vyjádřil, že evropská bezpečnostní politika by měla být vyvážená, pokud jde o svobodu a dodržování základních lidských práv.

1.3 Finanční výhled počítá s vypracováním významných programů pro boj proti terorismu a zločinnosti. EHSV přijal stanovisko <sup>(2)</sup>, v němž se uvádí: „Ochrana základních práv, svoboda a bezpečnosti je zodpovědností nás všech.“

1.4 Komise nedávno vydala „sdělení týkající se nábory teroristů: faktory přispívající k násilné radikalizaci“ <sup>(3)</sup>, které obsahuje náležitě cíle, jak předcházet nábory skupin teroristů.

<sup>(1)</sup> Stanovisko EHSV ze dne 15.12.2005 k tématu „sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Haagský program: deset priorit pro nadcházejících pět let – Partnerství pro evropskou obnovu týkající se svobody, bezpečnosti a práva“, Úř. věst. C 65, 17.3.2006, zpravodaj: pan Pariza (Úř.věst. C 65, 17.3.2006).

<sup>(2)</sup> Stanovisko EHSV ze dne 14.12.2005 k návrhu rozhodnutí Rady, kterým se v rámci obecného programu „Bezpečnost a ochrana svobod“ stanoví specifický program „Prevence, připravenost a zvládnání následků teroristických útoků“ na roky 2007–2013, Úř. věst. C 65, 17.3.2006, zpravodaj: pan Cabra de Luna (Úř.věst. C 65, 17.3.2006).

<sup>(3)</sup> KOM(2005) 313 v konečném znění, 21.9.2005.

1.5 Jak žádala paní místopředsedkyně Wallström, toto stanovisko se zabývá bezpečností z pohledu účasti občanské společnosti a spolupráce veřejného a soukromého sektoru, ačkoli použitý pojem může být nepřesný, neboť termín „občanská společnost“ se vztahuje na společenské organizace jiné povahy, než jsou soukromé podniky. Spolupráce soukromých podniků a provozovatelů s veřejnými orgány je zásadní, jak z hlediska operativnosti, tak z hlediska bezpečnosti. Občanská společnost má zásadní roli při podpoře hodnot právního státu a v aktivním přispívání k demokracii.

### 2. Závěry

2.1 Občanská společnost má zásadní roli při podpoře hodnot právního státu a v aktivním přispívání k demokracii. Organizace občanské společnosti v Evropě vykonávají velmi pozitivní sociální práci a podporují aktivní evropské občanství a participativní demokracii. Avšak zmíněné organizace nemohou ani nesmí nahradit státní a evropské orgány v účinné politice.

2.2 EHSV nemůže připustit, aby teroristé a zločinci unikali spravedlnosti z toho důvodu, že vnitřní hranice Evropské unie brání činnosti policie a soudů. EHSV naléhá na instituce Unie a na členské státy, aby vypracovaly a používaly společnou strategii pro boj proti terorismu a upustily od současného přijímání rozhodnutí za chodu.

2.3 EHSV se domnívá, že současná spolupráce pouze na mezivládní úrovni je z velké části nedostačující a často neúčinná, a podporuje usnesení Evropského parlamentu, podle něž by se o bezpečnostní politice mělo rozhodovat kvalifikovanou většinou, a ne jednomyslně a rozhodnutí by se měla přijímat podle metody Společenství. Pro otázky bezpečnosti je nezbytné posílit vliv Evropy.

2.4 EHSV navrhuje, aby se Europol proměnil na evropskou agenturu politického či soudního úřadu evropské úrovně, získal výraznější než jen koordinační úlohu, jakou má v současnosti, a získal co možná nejdříve vlastní operativní kapacity pro vyšetřování na celém území Evropské unie ve spolupráci s policejními úřady členských států.

2.5 EHSV podporuje iniciativu Evropského parlamentu, který členskými státy doporučuje změnit trestněprávní předpisy tak, aby se trestné činy terorismu popsané v rámcovém rozhodnutí považovaly za nepromlčitelné. EHSV vyjadřuje svou podporu návrhu, aby tyto trestné činy spadaly do soudní příslušnosti Mezinárodního soudního dvora.

2.6 EHSV navrhuje, aby se podporovaly školní programy na evropské úrovni a vzdělávací činnosti určené mladým, tak aby získali občanské vzdělání, které posiluje demokratické hodnoty, rovnost, toleranci a pochopení pro kulturní rozmanitost, aby mladí byli v tomto směru vybaveni a neupadli do sítí těch, kdo podporují radikální a násilné myšlenky.

2.7 V boji proti násilné radikalizaci je nezbytné, aby orgány Unie a členských států konzultovaly organizace občanské společnosti, jež aktivně pracují na podpoře dialogu mezi náboženstvími a kulturami a které bojují proti rasismu, xenofobii, netoleranci a násilnému extremismu s cílem zmírnit napětí, jež vede k radikalnosti a násilí. Vytvoření platform pro spolupráci mezi veřejným a soukromým sektorem na lokální úrovni může být pozitivní pro řešení i těchto otázek, kromě jiných. Evropská unie a členské státy musí ustavení těchto platform podporovat.

2.8 EHSV navrhuje institucím Unie, aby vypracovaly legislativní rámec minimálních norem, které by zabezpečily ochranu a uznání obětem terorismu. EHSV rovněž navrhuje vypracovat standardy, doporučení, osvědčené postupy a směrnice na ochranu obětí terorismu, které by v této oblasti mohly směřovat a vést činnost států.

2.9 EHSV znovu opakuje, že je nezbytné, aby Evropská unie měla společnou legislativu, která by umožnila poskytnout obětem takových trestných činů odškodnění.

2.10 EHSV vyžaduje, aby se bezodkladně zavedla do praxe doporučení Jednotky pro zvláštní úlohy v oblasti finančních opatření (FATF) ohledně praní peněz a financování terorismu. Proto naléhá na členské státy, aby prostřednictvím vhodných právních opatření zajistily naplnění zmíněných doporučení.

2.11 EHSV vyzývá zvláště veřejnoprávní sdělovací prostředky, aby vypracovaly vhodné kodexy správného chování a spolupracovaly s úřady s cílem zajistit důstojnost a soukromí obětí za současného respektování svobody tisku a vyhnout se způsobu zpravodajství, které může napomáhat propagandistickým zájmům teroristických skupin.

2.12 EHSV podporuje ustavení evropské platformy pro spolupráci veřejného a soukromého sektoru, které navrhuje Komise a domnívá se, že je nezbytné vybavit se prostředky, aby bylo možno maximálně využít účinků spolupráce veřejného a soukromého sektoru mezi členskými státy a mezi Uníí a členskými státy. V tomto směru považuje za nezbytné vypracovat rozsáhlý program spolupráce, jenž by podpořil součinnost v boji proti organizované trestné činnosti a terorismu aniž by zasahoval do kompetence EHSV, který je příslušným konzultačním orgánem pro tuto problematiku. V odstavci 13.4.2 tohoto stanoviska jsou uvedeny cíle pro spolupráci veřejného a soukromého sektoru, které je dle názoru EHSV třeba upřednostnit.

### 3. Hodnoty a zásady Evropské unie

3.1 Návrh Ústavní smlouvy vymezuje hodnoty, zásady a cíle Evropské unie. Listina základních práv zabezpečuje rovnováhu mezi bezpečností, svobodou a právy všech osob, mimo jiné právo na ochranu soukromých údajů.

3.2 Největší nebezpečí pro demokratická zřízení, jejich stabilitu a jejich další vývoj nepředstavují útoky zvenčí, nýbrž ztráta vitality, dynamičnosti a společenské podpory ze strany vlastních institucí.

3.3 Největším výdobytkem Evropy je, že dokázala nastolit **právní stát** jakožto nejlepší způsob demokratického uspořádání moci.

3.4 Sociální stav práva znamená na jedné straně vykonávat moc a být podřízený právu, zákonu a rostoucím požadavkům na demokratickou legitimitu, na druhé straně přístup všech občanů ke statkům a službám za rovných podmínek, ať už jde o rovné příležitosti či o rovné zacházení.

### 4. Terorismus a organizovaná trestná činnost jsou útokem na právní stát

4.1 Terorismus je jedním z nejzásadnějších celosvětových problémů. V současnosti představuje pro Evropu zásadní problém. My, Evropané, trpíme terorismem. Terorismem, který má rozdílný ideologický původ. A v posledních letech je zvláště nebezpečný mezinárodní terorismus založený na radikálním islamismu. Definovat mezinárodní terorismus je velmi obtížné, a proto toto stanovisko vychází z definice Rady ze dne 13. června 2002 (\*).

(\* Viz poznámku pod čarou číslo 1 v dokumentu KOM(2005) 313 v konečném znění, kde se praví, že „každý členský stát přijme nezbytná opatření, aby bylo za teroristické trestné činy považováno úmyslné jednání, které odpovídá ve vnitrostátních právních předpisech vymezeným trestným činům a současně na něj výslovně odkazuje devět skutkových podstat trestných činů, které mohou vzhledem ke své povaze nebo souvislostem závažně poškodit zemi nebo mezinárodní organizaci, byly-li spáchány s cílem závažným způsobem zastrašit obyvatelstvo nebo protiprávně přinutit vládu nebo mezinárodní organizaci, aby jednala určitým způsobem nebo aby se jednání zdržela, nebo závažným způsobem destabilizovat či zničit základní politické, ústavní, hospodářské nebo sociální struktury země nebo mezinárodní organizace“.

4.2 V Evropě taktéž působí mnoho zločineckých sítí<sup>(5)</sup>, které jsou velmi mocné. Některé z nich existují pouze v národním měřítku, avšak ty nejnebezpečnější dosahují evropských a mezinárodních rozměrů. OSN přijala k této otázce v Palermu v roce 2002 mezinárodní úmluvu<sup>(6)</sup>.

4.3 Terorismus a organizovaný zločin oslabují samu povahu státu: zákonný monopol na používání síly. My, Evropané, víme, že terorismus je skutečná hrozba, proti níž musíme bojovat, přesto však občané slaběji vnímají nebezpečí organizované trestné činnosti, která proniká do institucí a do společnosti a má velkou korupční sílu a vliv, což přináší drtivé následky z hospodářského i sociálního hlediska.

4.4 Jak teroristické organizace, tak organizovaný zločin používají podobné postupy pro praní peněz, mimo jiné prostřednictvím finančního systému a odvětví nemovitostí. Organizovaný zločin má velkou korupční sílu a pokouší se ji použít vůči politickým i správním orgánům, při některých příležitostech i vůči organizacím občanské společnosti.

4.5 Existují mezinárodní oblasti, které jsou terorismu a organizovanému zločinu společné: pašování zbraní a drog. Příkladem, kdy se terorismus a organizovaný zločin protínají, je vydírání. Při mnoha příležitostech jednají teroristické skupiny jako mafiánské organizace, které financují své barbarské činy z trestné činnosti, jako je: obchod s omamnými látkami, zbraněmi a lidmi; podvody s kreditními kartami; přepadávání, okrádání a vydírání podnikatelů a živnostníků, nelegální hazardní hry a další trestná činnost.

4.6 Terorismus a organizovaný zločin představují problémy odlišné povahy; terorismus má politické cíle a v určitých historických obdobích evropské společnosti netrápil, zatímco organizovaný zločin je problém veřejného pořádku, který se společnosti dotýká trvale.

4.7 I když jsou rozdílného původu, terorismus a organizovaný zločin mají jeden společný zájem: poškodit či oslabit právní stát za účelem dosažení svých cílů.

4.7.1 Teroristické organizace, které působí v některých evropských zemích, usilují o dosažení svých politických cílů prostřednictvím zastrahování, zločinu, výhrůžek a vydírání. Avšak vědí, že svého cíle naplno dosáhnou, jen pokud rozbijí či oslabí právní stát a vládu zákona.

<sup>(5)</sup> Zabývají se pašováním drog a zbraní a obchodováním s nimi, dále obchodováním s lidmi, závažnými krádežemi, prostitucí, nelegálními hazardními hrami, piráctvím atp.

<sup>(6)</sup> Úmluva Organizace spojených národů proti mezinárodnímu organizovanému zločinu. Viz internetovou stránku [http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final\\_documents\\_2/convention\\_eng.pdf](http://www.uncjin.org/Documents/Conventions/dcatoc/final_documents_2/convention_eng.pdf) [v angličtině; české znění k dispozici není].

4.7.2 Organizovaný zločin usiluje o snížení a omezení prostoru pro právní stát a o rozšíření prostoru beztrestnosti, kam zákon nemůže. Snaží se vybudovat souběžnou společnost, která stojí mimo zákon a právo a podléhá mafiím a zločineckým sítím.

4.7.3 Někdy jsou hranice mezi právním státem a beztrestností nejasné. Na některých místech Evropy se podařilo jednak teroristům a jejich společenským sítím, jednak organizovanému zločinu oslabit stát šířením hrůzy a korupcí části politického systému.

4.7.4 Právní stát je odpovědí na potíže způsobené terorismem a organizovaným zločinem, znamená: rovnováhu svobody a bezpečnosti, společné působení policie a soudců, evropskou a mezinárodní spolupráci, aktivní zapojení občanů a občanské společnosti.

4.7.5 Je důležité, aby se společnost a úřady nepodvolily a nevzdaly v boji proti teroristům a organizovanému zločinu. Možnost teroristických sítí, že dosáhnou svých cílů, napomáhá jejich přetrvávání, proto by měla společnost a úřady soustředěně pracovat na tom, aby teroristy zničily.

## 5. Občanská společnost v konfrontaci s terorismem a organizovaným zločinem

5.1 Terorismus představuje velmi vážné porušení lidských práv, neboť přímo ohrožuje život a svobodu.

5.2 Boj proti terorismu a organizovanému zločinu přináležejí státu, který musí zabezpečit svobodu a bezpečnost svých občanů. Tato zodpovědnost připadá obzvláště policii a soudcům. Zásahy státu musí dbát na to, aby svoboda a bezpečnost byly v rovnováze, aby se respektovaly základní hodnoty (lidská práva a veřejné svobody) a demokratické hodnoty (právní stát), protože jak uvedl EHSV v jiném ze svých stanovisek<sup>(7)</sup>: „V minulosti bylo dokázáno, že otevřené a svobodné společnosti jsou při ochraně bezpečnosti účinnější.“

5.3 Občanská společnost neustále posiluje demokracii a hodnoty právního státu a tak bojuje proti terorismu a organizovanému zločinu ve společnosti, aby zabránila a předcházela jejich vzniku a rozvoji a omezila jejich účinky. Organizace občanské společnosti nemohou ani nesmí v oblasti zásahové politiky nahradit státní a evropské orgány.

<sup>(7)</sup> Stanovisko EHSV ze dne 15.12.2005 k tématu „sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Haagský program: deset priorit pro nadcházejících pět let – Partnerství pro evropskou obnovu týkající se svobody, bezpečnosti a práva“, Úř. věst. C 65, 17.3.2006, zpravodaj: pan Pariza (Úř.věst. C 65, 17.3.2006).

5.4 Žádná ideologie ani motiv neospravedlňuje zločin, hrůzu a vydírání. Zneužívat strach pro dosažení politických cílů je nezákonné. Terorismus nemůže hájit žádnou myšlenku, terorismus nic neospravedlňuje. Je důležité vytrvat v neúnavném boji proti politickému a sociálnímu přiznání zákonnosti terorismu, proti radikalizovaným politickým úvahám, které předpokládají, že terorismus je dalším prostředkem politické činnosti.

5.5 Mnoho evropských občanů si neuvědomuje závažnost teroristické hrozby, některé skupiny dokonce zachovávají pochybovačný postoj. Občané mají právo dostat odpovídající informace o hrozcích nebezpečích a právo vyvíjet tlak na veřejné činitele, aby byli v boji proti terorismu a organizovanému zločinu účinnější.

5.6 Organizace občanské společnosti v Evropě vykonávají velmi pozitivní sociální práci a podporují aktivní evropské občanství a ještě více participativní demokracii.

5.7 Politické systémy závisejí na své vnitřní vitalitě. Vitalita Evropy znamená demokratickou kulturu společnosti. Instrukce a politické systémy potřebují neustálý proud vitality ze strany společnosti; občané a občanská společnost podporují sociální právní stát a staví se za něj, neboť má zaručit a chránit jejich svobodu a sociální blaho.

5.8 Avšak evropské dějiny 20. století nám ukazují, že politické hodnoty demokracie jsou velmi zranitelné. Občané i organizace občanské společnosti musí hájit hodnoty a zásady, na nichž stojí demokratická Evropa.

5.9 Participativní demokracii a právní stát nelze udržet a změnit bez podnětu občanů a jejich organizací. Občanská společnost nepřetržitě napájí životní energií prostřednictvím aktivit svých organizací sociální a demokratický právní stát, aby mohl čelit relativismu a radikálnosti.

5.10 Některé skupiny obyvatel se nezapojují v dostatečné míře: existuje jistý nedostatek společenského svědomí v souvislosti s prostitucí, pašováním drog, praním peněz, s pirátským spotřebním zbožím apod.

5.11 Občané a organizace občanské společnosti mohou být v boji proti organizovanému zločinu aktivnější, protože má silný korupční potenciál vůči politickým systémům.

## 6. Evropa, prostor svobody, bezpečnosti a práva

6.1 Haagský program stanovuje takové cíle Evropské unie, které z ní vytvoří společný prostor svobody, bezpečnosti a práva, ale zatím máme k dosažení tohoto cíle ještě daleko.

6.2 Zločinci a teroristé mezitím využívají této slabosti Evropy k tomu, aby unikli výkonu spravedlnosti. Volný pohyb osob, kapitálu a zboží umožňuje zločincům těžit z propustnosti hranic, přitom však hranice pro činnost policie a soudů existují nadále.

6.3 EHSV nemůže připustit, aby teroristé a zločinci unikali spravedlnosti z toho důvodu, že dřívější vnitřní hranice Evropské unie brání činnosti policejních a soudních orgánů.

6.4 EU musí vypracovat společnou strategii pro boj proti terorismu. Komise a Rada musí udržet stálý politický tlak a překonat současnou situaci, kdy se rozhodnutí přijímají „za chodu“. Policejní a soudní spolupráce v Evropě je velmi slabá, neboť nemáme k dispozici právní a operační nástroje, které jsou nedostačující v boji proti terorismu a organizovanému zločinu účinné. Většina nástrojů spadá do pravomoci států a v rámci Smlouvy nadále tvoří součást třetího pilíře EU, tedy mezivládní oblasti.

6.5 Evropskou bezpečnostní strategii je třeba vypracovat v rámci Společenství a překonat současný stav, kdy spolupráce probíhá pouze na mezivládní úrovni. Přetrvávání těchto témat ve třetím pilíři EU snižuje jejich účinnost a celkový dosah. EHSV žádá Radu, aby vytvořila v oblasti bezpečnostní politiky právní rámec, který by byl společný, globální a koherentní. Lze k tomu použít ustanovení článku 42 Smlouvy o EU, jak navrhol Evropský parlament<sup>(8)</sup>, a nahradit pravidlo o jednomyslnosti při hlasování hlasováním kvalifikovanou většinou.

6.6 Zločinecké organizace neustále využívají vnější hranice pro svou trestnou činnost. Kontrolní služby, a především samy celnice a jejich oddělení vzájemné mezinárodní správní pomoci musí účinněji používat celní kodex EU. Měl by obsahovat harmonizaci trestů a obvinění pro jednotný celní prostor Společenství, zobecnění práva stíhat (extraterritoriální kontinuita stíhání uvnitř EU) a vzájemné uznávání vynesených rozsudků. EHSV navrhl v jiných stanoviscích vytvořit Evropskou hraniční stráž<sup>(9)</sup>.

6.7 Členské státy musí posílit výměnu informací mezi zpravodajskými a bezpečnostními službami o hrozbách pro vnitřní a vnější bezpečnost EU. Musí sdílet strategické rozbor teroristických hrozeb a vypracovávat společné plány na ochranu základní infrastruktury.

<sup>(8)</sup> Usnesení Evropského parlamentu ze dne 8. června 2005 o pokroku v roce 2004 při vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva, P6\_TA(2005)0227.

<sup>(9)</sup> Viz zvláště stanovisko EHSV ze dne 27.10.2004 k návrhu rozhodnutí Rady, kterým se mění Rozhodnutí č. 2002/463/ES, kterým se přijímá akční program administrativní spolupráce v oblasti vnějších hranic, víz, azylu a imigrace (Program ARGO), Úř. věst. C 120, 20.5.2005, zpravodaj: pan Pariza.

6.8 Pro zlepšení účinnosti policie je velmi důležitá zásada dostupnosti informací. Tato zásada spočívá v novém přístupu směřujícím k posílení nadnárodních výměn policejních informací v rámci EU, založeném na možnosti policejního úředníka jednoho členského státu získat od jiného členského státu veškeré informace nutné k dokončení vyšetřování<sup>(10)</sup>. Pro její zavedení do praxe bude třeba vysoký stupeň důvěry mezi policejními úřady dotyčných států. Nedostatek důvěry, jehož příčiny by bylo vhodné analyzovat a vysvětlit občanské společnosti, byl jedním z rozhodujících prvků, který do dnešního dne brzdil spolupráci na evropské úrovni.

6.9 Je důležité posílit úlohu EU a připravit evropskou bezpečnostní strategii v rámci Společenství s cílem zlepšit její účinnost a transparentnost. Pro otázky bezpečnosti je potřeba „více Evropy“. EHSV navrhl<sup>(11)</sup>, aby se v otázkách bezpečnosti přijímala rozhodnutí podle metody Společenství; Komise by měla právo iniciativy a Parlament by s ní rozhodoval spolurozhodovacím postupem. Rovněž je důležité, aby se Rada vzdala pravidla o jednomyslnosti a přijímala svá rozhodnutí většinou hlasů a Soudní dvůr měl v této oblasti patřičnou pravomoc.

6.10 Aby Europol dokázal zvýšit svou operativní kapacitu, musí získat výraznější než jen koordinační úlohu. EHSV navrhuje, aby se proměnil na agenturu s vlastní operativní kapacitou, která by mohla vyšetřovat na celém území EU. Haagský program nabádá ke spolupráci a v praxi zesílené koordinaci mezi policejními, soudními a celními úřady na národní úrovni a zároveň k jejich spolupráci s Europolem. Členské státy musí podporovat Europol jakožto evropskou agenturu a umožnit mu, aby spolu s Eurojustem hrál rozhodující roli v boji proti organizované trestné činnosti a terorismu. Je nepřijatelné, že protokoly, jimiž se upravuje Úmluva o Europolu, dosud nebyly ratifikovány a uplatněny všemi členskými státy<sup>(12)</sup>. Tuto otázku je obzvláště naléhavé vyřešit, pokud existuje vůle poskytnout Europolu nezbytnou podporu a prostředky k tomu, aby účinně pracoval jakožto úhelný kámen evropské policejní spolupráce. Počínaje 1. lednem 2006 Europol nahradí své výroční zprávy o stavu trestné činnosti v Evropské unii „vyhodnocením hrozeb“ souvisejících s vážnými formami trestné činnosti.

6.11 Cílem Eurojustu je koordinovat spolupráci národních soudních úřadů v boji proti organizovanému zločinu a terorismu, avšak navzdory pokrokům, kterých dosáhl od okamžiku svého vzniku, do naplnění zamýšlených cílů je stále ještě daleko. Právní a finanční prostředky, které má Eurojust k dispozici, jsou skromné; liší se rovněž závazky členských států,

<sup>(10)</sup> Evropská komise předložila dne 12. října 2005 návrh rámcového rozhodnutí o výměně informací podle zásady dostupnosti, KOM (2005) 490 v konečném znění.

<sup>(11)</sup> Stanovisko EHSV ze dne 14.12.2005 k návrhu rozhodnutí Rady, kterým se v rámci obecného programu „Bezpečnost a ochrana svobod“ stanoví specifický program „Prevence, připravenost a zvládnání následků teroristických útoků“ na roky 2007-2013, Úř. věst. C 65, 17.3.2006, zpravodaj: pan Cabra de Luna (Úř. věst. C 65, 17.3.2006).

<sup>(12)</sup> Irsko a Nizozemsko jsou jediné státy, které je dosud neratifikovaly.

takže zákony v některých zemích soudní spolupráci dostatečně nepodporují.

6.12 EHSV navrhuje, aby se prostřednictvím Eurojustu vedla účinná společná vyšetřovatelská činnost soudců a prokurátorů v EU při boji proti organizovanému zločinu a proti terorismu. Informace získané při vnitrostátním vyšetřování by se měly předávat Eurojustu, jenž by měl vytvořit kvalitní evropskou databázi.

6.13 Soudní spolupráce v trestních věcech je nezbytná, avšak v současnosti vládne vztahům mezi soudními úřady nedůvěra. V trestních věcech neexistuje „evropská soudní kultura“ ani minimální společné normy. My, občané, musíme být na instituce Unie a na členské státy náročnější, když se dožadujeme nejvyšší možné soudní spolupráce mezi všemi státy. My, občané, vyžadujeme, aby se žádný terorista či zločinec nevyhnul zásluhou spravedlnosti z důvodů, které jsou důsledkem nedostatku porozumění, nebo protože chybějí postupy pro spolupráci.

6.14 EHSV podporuje iniciativu Evropského parlamentu, jež členskými státem doporučuje změnit trestněprávní předpisy tak, aby trestné činy terorismu popsané v rámcovém rozhodnutí byly považovány za nepromlčitelné. V tomto smyslu EHSV<sup>(13)</sup> rozhodně podporuje, aby byl Mezinárodní trestní soud příslušný ve věcech trestných činů terorismu.

6.15 Současná situace je pro občany nesrozumitelná a nepřijatelná. Nelze pochopit, že se vyvinuté aktivity mohou zablokovat, protože členské státy upřednostní své státní výsady před prioritami vyplývajícími ze společného boje proti terorismu a organizovanému zločinu. Evropští občané nechápou rozptýlenost nástrojů pro boj proti terorismu a organizovanému zločinu v Evropské unii. Koordinátor Rady pro boj proti terorismu, komisař pro spravedlnost, svobodu a bezpečnost, Europol, Eurojust atd. představují příliš mnoho prvků se společným cílem, které nejsou koordinovány.

6.16 Rozptýlení zdrojů není právě nejlepší vzorec pro účinnost. Eurojust a Europol musí překonat současné potíže díky vzájemné spolupráci a posílit společné vyšetřovací skupiny. Zpravodajské služby musí zlepšit své postupy pro předávání informací v rámci Europolu. OLAF musí spolupracovat s Europolem a Eurojustem při vyšetřování trestné činnosti. Je důležité, aby různé agentury a služby vzájemně sdílely údaje a vyšetřování, aby byla jejich činnost v boji proti zločincům účinnější.

<sup>(13)</sup> Stanovisko EHSV ze dne 15.12.2005 k Sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu. Haagský program: deset priorit pro nadcházejících pět let. Partnerství pro evropskou obnovu týkající se svobody, bezpečnosti a práva. zpravodaj: pan Pariza (Úř. věst. C 65, 17.3.2006).

6.17 Protože terorismus představuje celosvětovou hrozbu, boj proti terorismu se týká rovněž vnější a bezpečnostní politiky EU. Zásadními otázkami jsou tedy mezinárodní spolupráce a účinná spolupráce všech zúčastněných stran. EHSV je toho názoru, že je nezbytné, aby se úsilí EU v boji proti terorismu a organizovanému zločinu vzájemně doplňovalo úsilím, jež vyvíjejí regionální organizace, které sdílejí hodnoty a zájmy EU. Proto je důležité připomenout, že se musí hledat součinnost a způsoby, jak podpořit spolupráci s mezinárodními organizacemi, jako jsou OSN, OBSEa Rada Evropy, v oblastech, kde každá z těchto organizací dodává přidanou hodnotu cílům stanoveným v politice EU proti terorismu a organizovanému zločinu.

6.18 K tomu, aby došlo ke snížení některých rizik radikalizace, musí Evropa vést takovou vnější politiku, která bude podporovat hodnoty, jako demokracie, mír, dialog mezi různými kulturami, boj proti chudobě a korupci, rozšíření lidských práv ve světě a mezinárodní spolupráce v rámci Organizace spojených národů.

## 7. Úloha občanské společnosti při prevenci násilné radikalizace

7.1 Organizace občanské společnosti jsou výrazem demokratických práv občanů sdružovat se a angažovat se např. sociálně, politicky a kulturně. Na základě svých aktivit jsou organizace občanské společnosti důležitými činiteli při prevenci terorismu, neboť podporují sociální soudržnost a působí proti faktorům, které přispívají k násilné radikalizaci. Musí získat prostředky z jejich akcí, aby mohlo být rozšiřováno vyučování evropských hodnot.

7.2 Teroristi nepocházejí z předem vymezených věkových či sociálních skupin, některé společenské skupiny se tedy mohou stát zranitelnými. Chudoba, neúspěch ve škole, nedostatek pracovních příležitostí, diskriminace, nedostatek občanských hodnot, střety na základě odlišné identity, sociální vyloučení atp. jsou podhoubím pro zrod frustrací. Sekty, náboženský fundamentalismus, teroristické skupiny a zločinecké organizace loví právě v těchto vodách.

7.3 EHSV obecně souhlasí se „sdělením Komise<sup>(14)</sup> týkajícím se náboru teroristů: faktory přispívající k násilné radikalizaci“. Je to oblast, v níž působí a pracují organizace občanské společnosti.

(14) KOM(2005) 313 v konečném znění.

7.4 EHSV by rád vyzdvihl nejdůležitější otázky.

7.4.1 Nejdůležitější jsou programy zaměřené na školní mládež, které se snaží zabránit, aby se tato skupina dostala do sítí těch, kdo podporují radikální a násilnické myšlenky. Je důležité spustit školní programy na evropské úrovni a vzdělávací činnosti určené mladým, aby tak získali občanské vzdělání, které posiluje demokratické hodnoty, rovnost, toleranci a pochopení pro kulturní rozmanitost.

7.4.2 Evropská strategie pro zaměstnanost i lisabonské cíle musí posílit politiku, která podporuje integraci osob z citlivých skupin a nejzranitelnějších menšin do světa práce.

7.4.3 Občanská společnost a veřejné orgány musí působit velmi výchovně, tak aby všichni, bez ohledu na svůj původ, měli k dispozici informace a přiměřené poznatky, pokud jde o hodnoty, jako pluralita, svoboda názoru a náboženského vyznání, rovnost žen a mužů, tolerance a laičnost státu atd., které jsou základnou demokracie a právního státu v Evropě.

7.4.4 EHSV vypracoval mnoho návrhů usilujících o to, aby se integrace stala prioritním cílem imigrační politiky Společenství<sup>(15)</sup>.

7.4.5 Názoroví lídři a sdělovací prostředky musí pozitivně přispívat k integraci prostřednictvím vyváženého způsobu poskytování informací.

7.4.6 Současné evropské společnosti jsou multikulturní a pluralitní. Přesto se často vyskytují potíže s rasismem, xenofobií a diskriminací, jimiž trpí národnostní, etnické či náboženské menšiny.

7.4.7 V Evropě pracují velmi činné sociální organizace, které podporují dialog mezi náboženstvími a kulturami a bojují proti netoleranci, rasismu, xenofobii a prudkému násilí.

7.4.8 Úřady by měly tyto organizace konzultovat a vytvořit takové způsoby spolupráce, které by vedly ke zmírnění napětí, jež podporuje radikálnost a násilí. Podniky, odbory a všechny organizace občanské společnosti mají zásadní úlohu pro vzdělávání, integraci a boj proti diskriminaci.

7.5 EHSV kladně hodnotí vznik programů pro výzkum a analýzu společenských procesů násilné radikalizace, terorismu a organizovaného zločinu a navrhuje Komisi, aby ze svých fondů podpořila skupiny expertů („think tanks“), vysoké školy a výzkumná střediska.

(15) Viz stanovisko EHSV ze dne 21.3.2002 „Imigrace, integrace a úloha organizované občanské společnosti“, Úř. věst. C 125, 27.05.2002, zpravodaj: pan Pariza Castaños, stanovisko ze dne 10.12.2003 na téma „sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů o imigraci, integraci a zaměstnanosti“, Úř. věst. C 80, 30.03.2004, zpravodaj: pan Pariza Castaños, a stanovisko ze dne 13.9.2006 k tématu „Imigrace v rámci EU a integrační politika – spolupráce místních a regionálních zastupitelstev s organizacemi občanské společnosti“, zpravodaj: pan Pariza Castaños.



## 8. Úcta k obětem

8.1 Oběti terorismu pocítují na vlastní kůži násilí, jež je zaměřeno na společnost jako celek i proti hodnotám, které představuje. Oběti odrážejí skutečnou tvář terorismu, jsou prvním hlasem společnosti a nacházejí se v první linii vůči terorismu. Oběti jsou zásadní činitelé pro podporu nezbytného závazku společnosti vzhledem k terorismu a zásadní osoby pro vyjádření občanské odpovědi. Představují nejpevnější prvek pro diskreditaci a politickou a morální izolaci terorismu.

8.2 Největší úctou obětem in memoriam je obrana demokracie a právního státu; Evropa musí být svobodnou a otevřenou společností.

8.3 Oběti představují tak jako tak to, co teroristi a organizovaný zločin nemohou připustit: zákonnou a demokratickou moc pod vládou zákona. Občanská společnost musí tlumočit tuto společenskou a politickou výchovu, aby občané přiznali obětem nezbytné společenské a politické uznání – a neustále oživovali demokracii a právní stát.

8.4 Ochrana obětí je účinným preventivním opatřením. Oběti terorismu si zaslouží veškerou úctu, podporu a pomoc občanů a institucí. Nespravedlnost prožité situace a otřesy způsobené prožitým útokem je třeba léčit rozhodným jednáním občanské společnosti, státních orgánů a orgánů Unie, jež by měly dbát na jejich potřeby a na to, aby bylo jejich utrpení co možná nejmenší.

8.5 EHSV navrhuje EU následující opatření na ochranu obětí terorismu a jejich rodin a k tomu, aby se jim dostalo náležité úcty.

8.5.1 Vypracovat legislativní rámec minimálních norem, který by zaručil právo na důstojnost, respektování soukromí, právo na finanční odškodné, právo na lékařskou, psychologickou a sociální pomoc, právo získat soudní rozhodnutí a ochranu spravedlnosti, právo na nové zapojení do pracovního a sociálního života a právo na odborné a akademické vzdělání, které umožní rovnost na trhu pracovních příležitostí.

8.5.2 Vypracovat standardy, doporučení, osvědčené postupy a směrnice na ochranu obětí terorismu, které by v této oblasti mohly směřovat a vést činnost států. Komise by měla mít k dispozici finanční zdroje na pomoc sdružením obětí terorismu a vytváření evropských sítí.

8.6 Rovněž nelze zapomínat na další oběti, které jsou méně známé, protože jejich situace má menší mediální ohlas. Máme tím na mysli oběti sítí zločinných organizací, které útočí na lidská práva stejnou měrou jako teroristické organizace. Oběti vydírání, závažných krádeží, drog; oběti obchodování s lidmi, prostituce a obchodování s ženami; oběti nezákonného pracovního vykořisťování.

8.7 Všem obětem zločinu musí být věnována zvláštní pozornost úřadů a občanské společnosti. EHSV podpořil ve dvou stanoviscích<sup>(16)</sup>, aby EU měla k dispozici společnou legislativu pro odškodňování obětí trestné činnosti. Pojišťovací společnosti a vzájemné pojišťovny by měly přijmout nové závazky a zahrnout do svých nabídek náležitě možnosti pro lepší krytí obětí.

## 9. Financování terorismu a organizovaného zločinu

9.1 Výbor vydal několik stanovisek<sup>(17)</sup>, která obsahují návrhy EHSV na vylepšení spolupráce soukromého a veřejného sektoru v boji proti financování terorismu a zločineckých organizací. Právě finanční instituce musí přijmout náročnější závazky.

9.2 EHSV nedávno vydal dvě stanoviska<sup>(18)</sup> týkající se povinností finančních institucí, jež by měly zabezpečit větší transparentnost finančních transakcí s cílem ztížit protiprávní činnost. EHSV naléhá na členské státy, aby prostřednictvím vhodných zákonných opatření zajistily, aby soukromé společnosti a neziskové organizace, které by mohly tvořit součást okruhu, jímž proudí finanční prostředky na financování teroristických činů, dodržovaly doporučení Jednotky pro zvláštní úlohy v oblasti finančních opatření (FATF – Financial Action Task Force)<sup>(19)</sup> ohledně financování terorismu a praní peněz. Nesmí to ale vést k tomu, že všichni občané v organizacích občanské společnosti budou vystaveni obecně podezření.

<sup>(16)</sup> Stanovisko EHSV ze dne 20.3.2002 na téma „Zelená kniha – Odškodňování obětí trestných činů“, Úř. věst. C 125, 27.5.2002 [není k dispozici české znění], zpravodaj: pan Melicias.

Stanovisko EHSV ze dne 26.2.2003 na téma „návrh směrnice Rady ohledně odškodňování obětí trestných činů“, Úř. věst. C 95, 23.4.2003 [není k dispozici české znění], zpravodaj: pan Koryfidis.

<sup>(17)</sup> Viz zejména stanovisko EHSV ze dne 11. května 2005 k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz, včetně financování terorismu, Úř. věst. C 267, 27.10.2005, zpravodaj: pan Simpson.

<sup>(18)</sup> Stanovisko EHSV ze dne 21. dubna 2006 k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o informacích o plátcích podávaných v souvislosti s převodem finančních prostředků, zpravodaj: pan Burani, Úř. věst. C 185, 8.8.2006.

Stanovisko EHSV ze dne 11. května 2005 k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o předcházení zneužití finančního systému k praní peněz, včetně financování terorismu, Úř. věst. C 267, 27.10.2005, zpravodaj: pan Simpson.

<sup>(19)</sup> Jednotka vytvořená členskými státy skupiny G-8.

9.3 Odvětví nemovitostí se stává čím dál více oblastí s velkým objemem prostředků pocházejících z terorismu a sítí organizovaného zločinu. Někdy jsou těmito skupinami zkorumpovány i místní úřady. Podniky z oblasti nemovitostí, velké stavební podniky a provozovatelé v tomto sektoru musí spolupracovat s národními úřady s cílem zabránit, aby se z něj nestalo úložiště nezákonných prostředků, a zabránit praní kapitálu získaného teroristy a organizovaným zločinem.

9.4 Mezinárodní trh s uměleckými předměty, filatelistický trh i trh starožitností se stále častěji stává úložištěm peněz pocházejících z trestné činnosti. Podniky, které pracují s tímto zbožím, by měly aktivněji spolupracovat s úřady, aby byl tento trh průhlednější.

9.5 Evropská unie musí mít společné právní a administrativní nástroje k tomu, aby mohla spolupracovat s jednotlivými státy v boji proti těmto nezákonným činnostem. Rada Evropské unie by měla dbát na to, aby v každém členském státu existovaly náležité právní předpisy v trestních věcech v rámci minimálních společných norem Společenství pro stíhání financování terorismu a organizovaného zločinu.

9.6 Akční plán EU pro boj proti terorismu <sup>(20)</sup> obsahuje opatření pro koordinaci oddělení daňových a finančních informačních služeb, jež je třeba rozšířit. Všechny členské státy mají povinnost jednat účinně a v Radě dosáhnout náležité koordinace.

## 10. Internet a sítě mobilních telefonů

10.1 Provozovatelé internetu a sítí mobilních telefonů by měli spolupracovat s úřady a dodržovat zákony, jež stanovují povinnost zálohovat údaje o provozu internetové komunikace (ne obsah zpráv).

10.2 Totéž platí pro získávání osobních údajů při prodeji karet do mobilních telefonů, neboť teroristické skupiny a zločinecké sítě se anonymně dostávají k některým službám elektronické pošty či předplaceným kartám do mobilních telefonů a následně komunikují bez toho, aby je bylo možné odhalit, nebo tak dokonce na dálku odpalují výbušniny. EHSV k tomu vydalo několik stanovisek <sup>(21)</sup>. Taktéž parlament vydal zprávu <sup>(22)</sup>, s níž EHSV vyjadřuje souhlas.

10.3 Evropská společnost je velmi citlivá na počítačovou trestnou činnost; internet se používá zločineckými organizacemi pro trestnou činnost čím dál častěji.

<sup>(20)</sup> Viz plán přijatý Radou dne 13. února 2006.

<sup>(21)</sup> Viz zejména stanovisko EHSV ze dne 19. ledna 2006 k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o uchování údajů zpracovávaných v souvislosti s poskytováním veřejných služeb v odvětví elektronických komunikací, kterou se mění směrnice 2002/58/ES, Úř. věst. C 69, 21.3.2006, zpravodaj: pan Hernández Bataller.

<sup>(22)</sup> Viz parlamentní zprávu A6(2005)365 ze dne 28.11.2005.

10.4 Internet je každým dnem nepostradatelnější pro náležité fungování evropských společností, pro podniky i soukromé osoby, pro poskytovatele nezbytně důležitých služeb a pro veřejné správy, taktéž pro policii a soudce. Evropě hrozí nové nebezpečí: počítačový terorismus, který může způsobit kolaps fungování společnosti.

10.5 Provozovatelé internetu musí zlepšit zabezpečovací systémy a spolupracovat s policejními a soudními orgány v boji proti těmto novým trestním činům.

## 11. Sdělovací prostředky

11.1 Sdělovací prostředky mají právo a povinnost věrohodně informovat, a musí se vyhnout způsobu zpravodajství, které nahrává teroristickým organizacím. Taktéž by neměly šířit obraz a informace, které mohou narušit soukromí obětí a poškodit jejich důstojnost. Před těmito nebezpečími musí chránit zejména mládež. V tomto smyslu musí jít veřejnoprávní média příkladem.

11.2 Média mohou vypracovat kodexy vhodného chování a spolupracovat s úřady, aby obětem zaručila důstojnost a soukromí a vyhnula se takovému způsobu zpravodajství, které by prospívalo propagandistickým zájmům teroristických skupin.

11.3 Komise připravuje evropskou konferenci za účasti hlavních médií. EHSV je toho názoru, že se jedná o dobrou příležitost k výměně osvědčených postupů, nastavení autoregulačních systémů, příležitost k přispění k názoru evropské veřejnosti a poskytnutí konstruktivního obrazu o Evropské unii.

## 12. Rozhodující infrastruktury

12.1 Teroristi se rovněž snaží dosáhnout svých zločinných cílů pomocí útoků na rozhodující infrastruktury a zásadní veřejné služby. Cíli teroristů jsou dopravní prostředky a sítě, energetické sítě a poskytovatelé energie, zásobovatelé pitnou vodou, telefonní sítě a jejich provozovatelé, místa, kde se shromažďuje velký počet lidí apod.

12.2 A nad evropskými společnostmi visí nové teroristické hrozby: radiologická a nukleární, chemická, biologická a bakteriologická nebezpečí představují podle názoru většiny odborníků aktuální nebezpečí. Odvětví, která s těmito produkty pracují, musí zlepšit své zabezpečovací systémy a účinně spolupracovat s policejními orgány.

12.3 EHSV blahopřeje Komisi k vynikající iniciativě v podobě Programu na výzkum evropské bezpečnosti programu (SRC '06) a vybízí k tomu, aby se pokračovalo v tomto směru formou financování výzkumných projektů v této oblasti za spolupráce soukromého a veřejného sektoru s cílem zvýšit bezpečnost ve společném prostoru Unie.

12.4 Bylo by však vhodné, aby se tento program vztahoval také na naše partnery v rámci politiky sousedství EU na východní a jižní hranici (Středozeří).

12.5 Soukromý sektor by měl být připraven, aby v kritických situacích nabídl své prostředky úřadům s cílem pomoci zvládat možné katastrofické následky po teroristických útocích. Za tímto účelem by bylo třeba určit oblasti, v nichž by mohla organizovaná občanská společnost přinést doplňkovou přidanou hodnotu v kritické situaci, a sestavit smlouvy a dohody, které by umožnily spustit účinný mechanismus pro společně zvládnutí krize.

12.6 Schopnost prevence a rychlé reakce závisí na informaci, účinném řízení poznatků a schopnosti předvídat budoucí situace. Všichni se musí zapojit, abychom mohli odpovědět na výzvy terorismu a organizovaného zločinu, avšak je nezbytné, aby mezi zapojenými stranami odpovídajícím způsobem proudily informace.

12.7 Ke kvalifikovaným zodpovědným pracovníkům v podnicích a k organizacím občanské společnosti (zejména ve strategických oblastech) se musí dostat dostupné informace o záležitostech spojených s terorismem a organizovaným zločinem, jež se dotýkají oblastí, za něž zodpovídají, aby se mohli na hrozby připravit a předcházet jim.

### 13. Evropská platforma pro spolupráci veřejného a soukromého sektoru

13.1 Komise připravuje sdělení o spolupráci veřejného a soukromého sektoru namířené proti organizovanému zločinu a terorismu, jež obsahuje Akční plán o partnerství veřejného a soukromého sektoru. Klíčovým prvkem spolupráce podle Komise je uvedená platforma pro spolupráci veřejného a soukromého sektoru namířená proti organizovanému zločinu a terorismu. Tato platforma, jejíž ustavení se plánuje na konec roku, by měla být definována co se týká jejího obsahu, postupů a pravidel pro fungování. Tato platforma by se pravidelně scházela k jednání o záležitostech společného zájmu, ke stanovení směrů politické a legislativní činnosti, k nasměrování preventivních strategií, ke vzájemné výměně osvědčených postupů a informací atd.

13.2 Platforma složená ze zástupců členských států, a dobrovolně z reprezentativních evropských podnikatelských

sdržení, z odborů, z nevládních organizací zapojených do boje proti organizovanému zločinu a terorismu apod. Platforma by měla umocnit výhody a synergii, kterou může poskytnout tento druh spolupráce. Konečným cílem iniciativy je snížit vliv organizovaného zločinu a terorismu v Evropě a zajistit, aby Evropa byla stále bezpečnějším místem pro veřejnou činnost, občany i hospodářskou aktivitu.

#### 13.3 Podmínky pro účast občanské společnosti

13.3.1 Občanská společnost si přeje, aby instituce Společenství a členských států vzaly dostatečně na vědomí obavy, které jim komunikují občané. Občané požadují v boji proti terorismu a organizovanému zločinu účinnost. Občané nestojí o výmluvy národní, politické či právní povahy, jež vedou k neřešení potíží, které vyplývají na povrch při boji proti zločinu a terorismu. Občané chtějí řešení a toto fórum by mělo přinést odpovědi na jejich návrhy.

13.3.2 EHSV se domnívá, že návrh Komise na vytvoření platformy veřejného a soukromého sektoru je pozitivní, avšak nedostatečný.

13.3.3 EHSV se musí podílet na zavedení a vyhodnocení zmíněné platformy.

13.3.4 Zastupování organizované občanské společnosti v Evropské unii náleží podle ustanovení Smlouvy Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru. Samozřejmě bude třeba účast i dalších činitelů, kteří zastupují specifické zájmy, ale EHSV jako zástupce všeobecných zájmů musí být v platformě zastoupen třemi poradci (jedním za každou skupinu).

13.3.5 EHSV vyzývá členské státy, aby podpořily vytvoření platformy veřejného a soukromého sektoru na místní úrovni a na úrovni měst se stejnými cíli, pokud jde o účast a spolupráci, jako má platforma na úrovni Společenství.

#### 13.4 Spolupráce veřejného a soukromého sektoru v boji proti terorismu a organizovanému zločinu

13.4.1 EHSV považuje za nezbytné vypracovat rozsáhlý program spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem, který by podpořil součinnost, jíž je možné dosáhnout v boji proti trestné činnosti a terorismu.

##### 13.4.2 Hlavní cíle spolupráce:

a) Prvním z cílů občanské společnosti je předcházet nejen trestným činům terorismu a organizovaného zločinu, ale také předcházet a zabránit tomu, aby osoby z citlivých skupin upadly do sítí teroristických a zločineckých organizací.

- b) Vymezit oblasti, které jsou působením zločineckých gangů nejvíce zranitelné, a posílit v těchto oblastech sebeochranná opatření a vazby na složky potlačující organizovaný zločin a terorismus.
- c) Usnadnit výměnu informací a vzájemně si vyměňovat zkušenosti, aby se snížil počet příležitostí ke spáchání zločinu.
- d) Tlumočit národním institucím a institucím Společenství obavy jednotlivých skupin občanské společnosti, aby instituce pracovaly přednostně na prevenci a boji proti terorismu a zločinu, které jsou pro občany nejdůležitější.
- e) Sdělit institucím Společenství a národním institucím, jaké hlavní potřeby v oblasti ochrany před organizovaným zločinem mají podniky a organizace Evropské unie. Diskutovat s uvedenými institucemi o nejlepších způsobech ochrany před zločinnými napadeními a stíhání za spáchaný zločin.
- f) Vytvořit okruhy vzájemné výměny zkušeností v konkrétních oblastech, ve specifických, vysoce citlivých tématech, jichž se týká pronikání organizovaného zločinu. Prioritními oblastmi jsou finanční sektor, doprava, telekomunikace a energetika.
- g) Podpořit evropské platformy pro prevenci.
- h) Sloužit jako diskusní fórum určené k analýze míry spokojenosti a zohlednění potřeb obětí terorismu a organizovaného zločinu.
- i) Směřovat strategie a politiky Společenství v oblasti terorismu a organizovaného zločinu z pohledu organizované občanské společnosti.

- j) Posílit styky mezi nejkvalitivnějšími experty obou sektorů, aby se tak maximálně využilo poznatků a zkušeností v oblasti ochrany před organizovaným zločinem a terorismem a bojem proti nim.
- k) Podílet se na zavedení platformy a jejím vyhodnocení.

### 13.5 Způsoby spolupráce

13.5.1 Způsob spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem, který se zakládá na nástroji podobném návrhu Komise, může představovat ideální prostředek pro první sblížení obou sektorů. Pokud bude zastoupení v platformě na vysoké úrovni, spojení veřejného a soukromého sektoru bude mít výraznější dopad a opatření pro boj proti terorismu a organizovanému zločinu, která zde vzniknou, budou účinnější.

13.5.2 Tento způsob spolupráce musí umožnit vytvoření pracovních skupin podle oblastí či zvláštních pracovních skupin ke stanovenému tématu, jež budou zvláštním způsobem napojeny na strukturu vytvořenou pro spolupráci mezi veřejným a soukromým sektorem.

13.5.3 Tato platforma pro spolupráci by mohla zvát na svá zasedání organizace, podniky, experty, národní orgány a orgány Společenství a všechny, o kom se lze domnívat, že mohou přinést informace a zkušenosti či dodat přidanou hodnotu boji proti terorismu a organizovanému zločinu.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně  
Evropského hospodářského a sociálního výboru  
Anne-Marie SIGMUND

## Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu *Kvalita profesního života, produktivita a zaměstnanost v kontextu globalizace a demografických výzev*

(2006/C 318/27)

Dne 17. listopadu 2005 se finské předsednictví, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodlo požádat Evropský hospodářský a sociální výbor o stanovisko k *Kvalita profesního života, produktivita a zaměstnanost v kontextu globalizace a demografických výzev*

Specializovaná sekce, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 13. července 2006. Zpravodajkou byla paní ENGELEN-KEFER.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 116 hlasy pro, 3 hlasy proti a 8 členů se zdrželo hlasování.

### 1. Závěry a doporučení

1.1 Lisabonská agenda je evropskou odpovědí na výzvy globalizace. Díky produktivní součinnosti hospodářské a sociální politiky, politiky zaměstnanosti a environmentální politiky by se mělo zlepšit mezinárodní konkurenční postavení Evropy. Pro evropské hospodářství je tedy důležité využít příležitostí globalizace prostřednictvím objevování nových oblastí zaměstnanosti v hospodářských odvětvích s dobrými výhledy do budoucna a generováním většího růstu v důsledku inovací. Evropa by se proto měla soustředit na své silné stránky, které spočívají ve vysoké kvalitě jejích produktů a služeb, vzdělaných pracujících a jejím sociálním modelu, a se svými globálními konkurenty vstoupit do hospodářské soutěže zaměřené na kvalitu místo do závodění o nejnižší mzdy a sociální standardy, ve kterém Evropa může jen prohrát. Tato hospodářská soutěž orientovaná na kvalitu vyžaduje rozsáhlý přístup k politice inovací, jenž zahrnuje i mikroekonomickou úroveň, tj. podnikové struktury a kvalitu profesního života.

1.2 Programovým cílem lisabonské agendy je vytvořit nejen větší počet pracovních příležitostí, ale i jejich vyšší kvalitu. Právě tento aspekt kvality byl však v dosavadní diskusi o provádění lisabonských cílů přehlížen. Vedle nárůstu investic do výzkumu a vývoje, jakož i investic obecně a investic do vzdělání a odborné přípravy s ohledem na požadavky znalostní a informační společnosti je zlepšení kvality profesního života klíčem ke zvýšení růstu produktivity a inovační schopnosti podniků. Dokládají to vědecké studie o souvislosti kvality práce a produktivity a o významu „dobré práce“ z pohledu zaměstnanců pro motivaci k práci a ochotu podávat pracovní výkony.

1.3 Kvalita práce zahrnuje různé aspekty, jako je předcházení zdravotním rizikům a jejich snižování, organizace práce na pracovišti, sociální zajištění včetně přiměřeného příjmu, možnost dalšího rozvoje schopností a znalostí, jakož i lepší slučitelnost zaměstnání a rodiny. V souladu s výsledkem studií, které Evropská nadace pro zlepšování životních a pracovních podmínek (Dublinská nadace) předložila EHSV, má zlepšení ve všech těchto aspektech pozitivní dopad na produktivitu práce. Podporování dobrovolné podnikové podpory zdraví má přitom

zvláštní význam. Jistá pracovní místa a zdraví prospěšné pracovní podmínky a formy organizace práce, které pracovníkům při práci poskytují větší prostor k jednání, jsou důležitým faktorem pro zvýšení produktivity, a tím i schopnosti inovací, která je rovněž ovlivněna sociálními podmínkami. EHSV proto zastává názor, že by se mělo přihlížet k podnikovým strukturám a podnikové kultuře. Lisabonská strategie tedy vyžaduje provádění rovněž na úrovni podniků, přičemž dojde k propojení hospodářských a sociálních cílů. Přitom hraje důležitou roli sociální dialog.

1.4 Pro zlepšení kvality práce je nezbytná rozsáhlá koncepce, která zohledňuje změny ve světě práce a je přizpůsobena zvláštním potřebám starších osob. Ve smyslu koncepce „cítit se při práci dobře“, kterou Evropská komise sleduje ve své Strategii Společenství pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci, je přitom důležitá zejména prevence zdravotních rizik a trvalé snižování počtu pracovních úrazů a nemocí z povolání. Zvláštní pozornost je přitom zapotřebí věnovat neodpovídajícím pracovním poměrům s nízkou sociální ochranou. Stejně důležitá je však i podpora uspokojení z práce a ochoty podávat pracovní výkony prostřednictvím nových forem organizace práce. Kooperativní formy práce s plošnými hierarchiemi a větší samostatností při práci, jako je skupinová a týmová práce, umožňují rozsáhle využít znalostí a zkušeností lidí a zároveň zohledňují zvýšené požadavky na flexibilitu v hospodářství. Dobré pracovní podmínky a formy organizace práce, které poskytují větší prostor k jednání a otevírají možnosti zapojit se, jsou také zásadním předpokladem pro zvýšení produktivity práce a posílení inovační schopnosti podniků. EHSV proto podporuje koncept „flexicurity“, tj. vyváženého poměru flexibility a sociální jistoty, jak bylo přijato Radou pro zaměstnanost a sociální politiku 1. a 2. června 2006.

1.5 EHSV nabádá k zadávání zakázek na vypracování dalších studií o souvislosti kvality práce a produktivity. Dublinská nadace by byla k tomu vhodnou institucí. Kromě toho EHSV navrhuje vytvoření evropského indexu kvality práce, který by se skládal z různých kritérií „dobré práce“ stanovených na základě

příslušných studií a byl by pravidelně zkoumán a zveřejňován. Tento index by mohl přispět ke zviditelnění změn a pokroku a zároveň by mohl být základem pro nové iniciativy usilující o zlepšení kvality profesního života. Sociální partneři by měli být zapojeni do hodnocení a měli by mít možnost pravidelně k této problematice zaujmout postoj.

## 2. Argumenty a poznámky

### 2.1 Pozadí stanoviska

2.1.1 Již v předstihu, před finským předsednictvím Rady v druhé polovině roku 2006, finská vláda požádala EHSV o vypracování průzkumného stanoviska týkajícího se souvislosti kvality profesního života, produktivity a zaměstnanosti, neboť toto téma se má stát významným předmětem politické diskuse.

2.1.2 Toto průzkumné stanovisko tedy bude zkoumat, do jaké míry je kvalita práce faktorem pro zvýšení produktivity a hospodářského růstu a jak může zlepšení kvality práce přispět k vytváření informační a znalostní společnosti, a tím k dosažení lisabonských cílů. Globalizace i demokratický vývoj tu budou představovat rámcové podmínky.

### 2.2 Úvod

2.2.1 Globalizace s sebou nese rizika, přináší však i nové příležitosti. Rizika spočívají v tom, že evropské hospodářství na základě zostřené mezinárodní konkurence a nového strukturování mezinárodní dělby práce ztratí v důsledku restrukturalizace podniků a jejich relokace pracovní místa, pokud se nepodaří objevit nové oblasti zaměstnanosti. Zároveň roste tlak na sociální standardy v Evropě a na evropský sociální model celkově, poněvadž v jednotném měnovém prostoru jsou náklady na mzdy a sociální náklady rozhodujícím konkurenčním faktorem. Ze studie Eurostatu (březen 2006) však vyplývá, že pracovní náklady ve 25 členských státech EU v roce 2005 rostly pomaleji než v USA. Lisabonská strategie je evropskou odpovědí na výzvy globalizace. Díky produktivní součinnosti hospodářské a sociální politiky, politiky zaměstnanosti a environmentální politiky by se mělo zlepšit mezinárodní konkurenční postavení Evropy.

2.2.2 K dosažení tohoto cíle však není vhodná strategie úprav, která sází jednostranně na zpružnění trhu práce, odbourání sociálních standardů a snížení sociálních dávek. Jde spíše o to, využít příležitosti globalizace pro evropské hospodářství zvláště proto, že Evropa je atraktivní oblast vyznačující se následujícími faktory:

- atraktivita eurozóny,
- stabilní demokracie a sociální mír,
- důvěryhodnost,
- účinné veřejné služby,
- rozvinuté infrastruktury.

Podle názoru EHSV je důležité, aby flexibilita a sociální jistota byly vzájemně vyvážené ve smyslu přístupu „flexicurity“. Přitom jsou na pracovním trhu pro tento vyvážený vztah flexibility a sociální jistoty důležité čtyři předpoklady: „vhodná smluvní ujednání, aktivní politika pracovního trhu, přesvědčivé koncepty pro celoživotní vzdělávání a moderní systémy sociálního zabezpečení.“<sup>(1)</sup> V přijatém rozhodnutí Rady ministrů pro práci a sociální záležitosti z 1. a 2. června 2006 je koncept flexicurity blíže popsán. Smluvní ujednání mají podle něj „dosáhnout vyvážené kombinace jistoty a aktivačních opatření.“ Zdůrazněno je „zachování práv zaměstnanců ve smlouvách jakéhokoliv druhu“. Při modernizaci systémů sociálního zabezpečení by se mělo pracovat na tom, aby byly „nové formy zaměstnanosti lépe zohledněny“ a „ženy si mohly vybudovat vlastní způsobilost k pobírání důchodu“. Systém pojištění v nezaměstnanosti má zaručit všem dotčeným osobám „příjem zajišťující pokrytí životních nákladů. Zároveň musí být poskytnuty pracovní podněty a podpora.“ Níže se uvádí: „Aktivní politika trhu práce, celoživotní vzdělávání a podnikové školení jsou důležité pro zvládnutí přechodu od zabezpečení pracovního místa k zabezpečení zaměstnání.“<sup>(2)</sup> EHSV vítá v této souvislosti, že do dalšího rozvoje politiky na téma flexicurity mají být zapojeni sociální partneři a další zainteresované strany.

2.2.3 Příležitosti globalizace tkví v orientaci na hospodářská odvětví a inovace s dobrým výhledem do budoucna, ve vstupu do hospodářské soutěže s celosvětovými konkurenty zaměřené na kvalitu místo na sociální dumping a ve vytváření nových, kvalitativně hodnotných pracovních míst. Vysoké sociální standardy je třeba považovat sice za nákladový faktor, nabízejí ale zároveň výhodu plynoucí z polohy, protože jsou důležitým předpokladem pro soudržnost společností a podporují inovační schopnost a produktivitu zaměstnanců. Tato produktivní role sociální politiky je charakteristická pro evropský sociální model, který se opírá o hodnoty, „jako jsou solidarita a soudržnost, rovné příležitosti a boj proti všem formám diskriminace, adekvátní bezpečnost a ochrana zdraví při práci, všeobecná dostupnost vzdělání a zdravotní péče, kvalita života a pracovních podmínek, udržitelný rozvoj a zapojení občanské společnosti.“ Dále je třeba uvést sociální dialog a roli veřejných služeb pro sociální soudržnost. „Tyto hodnoty představují evropskou volbu ve prospěch sociálního tržního hospodářství“<sup>(3)</sup>. Aby Evropa mohla obstát v mezinárodní konkurenci, musí vsadit na tyto silné stránky svého sociálního modelu<sup>(4)</sup>.

<sup>(1)</sup> Závěry Rady z 1. a 2. 6. 2006, str. 17 anglické verze (není přeloženo do češtiny). URL: [http://www.consilium.europa.eu/cms3\\_applications/Applications/newsRoom/LoadDocument.asp?directory=en/lsa/&filename=89830.pdf](http://www.consilium.europa.eu/cms3_applications/Applications/newsRoom/LoadDocument.asp?directory=en/lsa/&filename=89830.pdf).

<sup>(2)</sup> Flexicurity: společný příspěvek výboru pro zaměstnanost a výboru pro sociální ochranu, přijatý na zasedání Rady pro politiku zaměstnanosti a sociální politiku, 1. a 2. 6. 2006. URL: <http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st09/st09633.en06.pdf>.

<sup>(3)</sup> Sdělení komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Evropské hodnoty v globalizovaném světě – Příspěvek Komise k říjnovému setkání hlav států a vlád, KOM(2005) 525 v konečném znění ze dne 20.10.2005, s. 4.

<sup>(4)</sup> Viz stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Sociální soudržnost – naplnit evropský sociální model, zpravodaj pan Ehnmark, které bylo přijato dne 6. července 2006. URL: [http://escopinions.eesc.europa.eu/viewdoc.aspx?doc=//esppub1/esp\\_public/ces/soc/soc237/en/ces973-2006\\_ac\\_en.doc](http://escopinions.eesc.europa.eu/viewdoc.aspx?doc=//esppub1/esp_public/ces/soc/soc237/en/ces973-2006_ac_en.doc).

2.2.4 Cílů, které si Unie v rámci Lisabonské strategie vytyčila, nebude možné dosáhnout, aniž by se posílila sociální soudržnost prostřednictvím aktivních sociálních politik, zvýšil se růst produktivity pomocí intenzivnějšího využívání informačních a komunikačních technologií a v souvislosti s tím se zlepšila kvalita práce, motivace a uspokojení zaměstnanců z práce jako nezbytný předpoklad inovací. Inovace nejsou jen technickým fenoménem, jenž se odráží v nových produktech a výrobních postupech. Inovace jsou spíše sociálním procesem, který závisí na lidech, jejich znalostech, kvalifikaci a schopnostech. Dosažení těchto cílů proto vyžaduje nové formy organizace práce, při nichž lidé využívají svých znalostí a schopností a mohou spolurozhodovat, např. zavedení skupinové a týmové práce a lepší spolupráce vedoucích pracovníků a zaměstnanců. Zvláštní výzvu představuje demografický vývoj, který povede ke změně věkové struktury zaměstnanců. Přitom se jedná na jedné straně o to, vytvářet prostřednictvím cílených kvalifikačních nabídek pro starší zaměstnance předpoklady k tomu, aby se přizpůsobili novým pracovním požadavkům v důsledku technicko-organizačních změn. Na druhé straně je nutné prostřednictvím forem práce odpovídajících věku starších zaměstnanců přihlídnout k jejich jinému výkonnostnímu profilu. Obojí předpokládá změnu způsobu myšlení v personální politice podniků, která starším zaměstnancům poskytne více pracovních příležitostí <sup>(5)</sup>.

2.2.5 Podpora inovací jako významný prvek pro dosažení lisabonských cílů vyžaduje kromě investic do výzkumu a vývoje další opatření jak na úrovni státu, tak na úrovni podniků. Sem patří zlepšení schopností využívat nové technologie, ale i změna struktur práce v podnicích prostřednictvím nových forem organizace práce, které jednotlivým pracovníkům poskytují větší prostor k jednání a zlepšují spolupráci s vedoucími pracovníky. Zvýšení míry zaměstnaných žen na úrovni vedoucích a lepší možnosti pro sloučení zaměstnání a rodiny k tomu také přispívají. Konec konců se jedná o zlepšení pracovních podmínek zejména s cílem předcházení stresu a nemocem z povolání, to vše pro zachování možnosti zaměstnávat zejména starší pracovníky a pro zajištění pracovních podmínek odpovídajících věku. V této souvislosti poukazuje Výbor na podnikovou podporu zdraví, kterou podniky nabízejí svým zaměstnancům dobrovolně. Další podpora prostřednictvím veřejné správy by mohla přispět k tomu, že tento nástroj bude více využíván především v MSP. Velký význam má také integrace mladých lidí, neboť ve věkově smíšených týmech se spojí schopnosti mladých se zkušenostmi starších pracovníků, a tak mohou vzniknout nejlepší, inovační myšlenky.

<sup>(5)</sup> Viz následující stanoviska Evropského hospodářského a sociálního výboru: ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů s názvem Zvýšit zaměstnanost starších pracovníků a oddálit odchod z trhu práce (Úř. věst. C 157, 28.6.2005, s.120-129, zpravodaj: pan Dantin).

URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:157:0120:0129:EN:PDF>.

ke sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu Productivity: the key to the competitiveness of European economies and enterprises (Produktivita: klíč ke konkurenceschopnosti evropských ekonomik a podniků), zpravodaj: pan Morgan/paní Sirkeinen, spoluzpravodaj: pan Ehnmark (Úř. věst. C 85, 8.4.2006, s. 95-100, angl. verze)  
URL: [http://europa.eu/eur-lex/pri/en/oj/dat/2003/c\\_085/c\\_08520030408en00950100.pdf](http://europa.eu/eur-lex/pri/en/oj/dat/2003/c_085/c_08520030408en00950100.pdf).

2.2.6 Hlavním úkolem sociálních partnerů je upravit pracovní podmínky prostřednictvím tarifních smluv. Sociální dialog na všech úrovních má pro zlepšení kvality profesního života mimořádný význam. Vytvoření zdraví prospěšných pracovních podmínek a atmosféry v podniku, která je otevřená inovacím, prostřednictvím forem organizace práce, jež jednotlivým pracovníkům poskytují větší prostor k jednání a možnosti rozhodovat, vyžaduje partnerskou součinnost mezi zaměstnanci a lidmi zastupujícími jejich zájmy v podniku. Lisabonského cíle vytvořit lepší pracovní místa lze dosáhnout jedině tehdy, pokud se zapojí ti, jichž se to týká, a osoby zastupující jejich zájmy. Takto chápané partnerství pro změnu a lepší kvalitu práce musí začít na úrovni podniku a pokračovat v sociálním dialogu na úrovni odvětví a napříč obory. EHSV vítá skutečnost, že večer před neformálním zasedáním Rady pro zaměstnanost a sociální otázky, které se konalo dne 6. července 2006, došlo k první výměně názorů mezi sociálními partnery, které se zúčastnil i jeden zástupce občanské společnosti. EHSV doufá, že se sociální partneři budou moci dohodnout na společném příspěvku k diskusi v souvislosti s konceptem flexicurity a týkající se kvality práce, produktivity a zaměstnanosti.

### 2.3 Růst, produktivita a zaměstnanost

2.3.1 Není žádným tajemstvím, že ještě zdaleka nebylo dosaženo ambiciózních cílů pro růst a zaměstnanost, které byly stanoveny za srovnatelných příznivých ekonomických podmínek na zasedání Evropské rady v Lisabonu v březnu 2000. V hlavních směrech hospodářských politik z 12. července 2005 se uvádí: „Hospodářství EU je svému cíli stát se nejkonzistentnějším světovou ekonomikou v několika ohledech více vzdáleno, než tomu bylo v březnu roku 2000“ <sup>(6)</sup>. Vedle trvale vysoké nezaměstnanosti, jež se odráží jen v nepatrném zlepšení míry zaměstnanosti na 63 % v roce 2003 – daleko pod cílovou hodnotou 70 % do roku 2010 – je za příčinu pokládán nízký nárůst produktivity. Na tento jev upozornila již zpráva skupiny odborníků na Lisabonskou strategii pod vedením pana Wima Koka v listopadu 2004. Pokles růstu produktivity (na odpracovanou hodinu) v EU od poloviny 90. let minulého století „lze připisovat více méně do stejné míry nižším investicím na zaměstnance a zpomalení tempa technologického pokroku“ <sup>(7)</sup>. Rovněž podle zprávy skupiny odborníků: Toto zpomalení „souvisí se stejnými důvody, proč Evropa nespĺňuje lisabonské cíle: nedostatečné investice do výzkumu, vývoje a vzdělávání,

<sup>(6)</sup> Doporučení Rady ze dne 12. července 2005, týkající se hlavních směrů hospodářských politik členských států a Společenství (2005–2008), (Úř. věst. L 205, 6.8.2005, s. 28-37).

URL: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2005/l\\_205/l\\_20520050806cs00280037.pdf](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2005/l_205/l_20520050806cs00280037.pdf).

<sup>(7)</sup> Tvářív tvář výzvám – Lisabonská strategie pro růst a zaměstnanost. Zpráva skupiny odborníků na vysoké úrovni vedené panem Wimem Kokem, listopad 2004, s. 16.  
URL: [http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/kok\\_report\\_cs.pdf](http://ec.europa.eu/growthandjobs/pdf/kok_report_cs.pdf).

nízká schopnost převádět výsledky výzkumu do obchodovatelných výrobků a procesů a nižší produktivita v evropských průmyslových odvětvích vyrábějících informační a komunikační technologie ... a v evropských službách používajících tyto technologie ... kvůli pomalejšímu šíření těchto technologií“<sup>(8)</sup>. Evropskému hospodářství se tedy zjevně nedostává investic do perspektivních výrobků a technologií, a schopnosti inovací, což rovněž předpokládá investice do kvalifikačního potenciálu lidí. Minimální výdaje za výzkum a vývoj měřené na základě cílové hodnoty 3 % hrubého domácího produktu (HDP) do roku 2010 jsou toho známkou. Navíc jen 55 % výdajů za výzkum v Unii je financováno soukromým sektorem, což je považováno za významnou příčinu rozdílu v inovacích mezi USA a EU<sup>(9)</sup>.

2.3.2 Ve své zprávě pro jarní zasedání Evropské rady v březnu 2006 Komise dospěla k závěru, že EU přes veškeré úsilí „pravděpodobně nesplní svůj cíl týkající se nárůstu výdajů na vědu na 3 % HDP do roku 2010“<sup>(10)</sup>. V této souvislosti zdůrazňuje nutnost posílit soukromé investice, pro které musí politika jednotného trhu zároveň vytvořit lepší rámcové podmínky. Kromě makroekonomické politiky zaměřené na růst a zaměstnanost povede k většim množstvím kvalitativně hodnotnějších pracovních míst jen strategie orientovaná na podporu inovací. To je zdůrazňováno i v závěrech jarního summitu Evropské rady, který požaduje „obsáhlý přístup k inovační politice“, jenž zahrnuje zejména také investice do všeobecného vzdělávání a odborné přípravy<sup>(11)</sup>. Potřebu investic do znalostí a inovace a s tím související vnitrostátní i evropská opatření Evropská rada znovu zdůraznila na svém zasedání ve dnech 15. a 16. června 2006.<sup>(12)</sup>

#### 2.4 Investice do lidí jako předpoklad inovačního hospodářství založeného na znalostech

2.4.1 Ve znalostním hospodářství a společnosti jsou struktury výroby a služeb neustále modernizovány za použití informačních a komunikačních technologií a inovačních výrobků a výrobních postupů. Tím dochází ke změně organizace práce ve výrobě i správě. Tato technicko-organizační změna struktury výroby a správy s sebou přináší změny požadavků na práci, jež

<sup>(8)</sup> Tamtéž.

<sup>(9)</sup> Viz stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu K 7. rámcovému programu výzkumu: potřeba výzkumu v rámci demografické změny – kvalita života ve stáří a potřeba technologie, ze dne 15.9.2004, zpravodajka: paní Heinisch, (Úř. věst. C 74, 2.3.2005, s. 44-54).  
URL: [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2005/c\\_074/c\\_07420050323cs00440054.pdf](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/cs/oj/2005/c_074/c_07420050323cs00440054.pdf).

<sup>(10)</sup> Sdělení Komise jarnímu zasedání Evropské rady Čas zařadit vyšší rychlost – Nové partnerství pro růst a zaměstnanost, (KOM(2006) 30 v konečném znění – část I ze dne 25.1.2006), s. 15.

<sup>(11)</sup> Zasedání Evropské rady v Bruselu ve dnech 23. a 24. března 2006 – závěry předsednictví, odst. 18 a následující.  
URL: <http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/newsWord/CS/ec/89029.doc>.

<sup>(12)</sup> Závěry předsednictva, odst. 20 a 21.  
URL: [http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms\\_Data/docs/presData/en/ec/90111.pdf](http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/presData/en/ec/90111.pdf).

je třeba zohlednit jak v základním, tak v doplňkovém vzdělávání. Znalosti informačních technologií a schopnost zacházení s informačními a komunikačními technologiemi (mediální gramotnost), ale i sociální schopnosti jako schopnost komunikace a práce v týmu a rovněž znalosti cizích jazyků se stávají klíčovými faktory, díky nimž bude možné dostat novým požadavkům na práci. Je třeba zohlednit zprostředkování těchto klíčových kompetencí ve všech odvětvích vzdělávacího systému, a i touto cestou posílit schopnost inovace v podnicích prostřednictvím zvýšení kvalifikace zaměstnanců.

2.4.2 Již ve zprávě pracovní skupiny pro zaměstnanost z listopadu 2003 se poukazuje na to, že zvýšení úrovně vzdělání a neustálé přizpůsobování kvalifikací potřebám hospodářství založeného na znalostech má pro dosažení vyšší zaměstnanosti zásadní význam. Přitom záleží jak na zvyšování všeobecné úrovně vzdělání, tak na usnadnění přístupu k trvalému doplňkovému vzdělávání pro různé profesní profily veřejného i soukromého sektoru. Ti, kteří to nejvíce potřebují, tedy lidé s nejnižší kvalifikací, starší zaměstnanci a pracovníci v malých a středních podnicích, by měli dostat přednost. Pracovní skupina pro zaměstnanost v této souvislosti zdůrazňuje zejména odpovědnost hospodářství a vyzývá zaměstnavatele, aby převzali větší „odpovědnost za neustálé odborné vzdělávání svých zaměstnanců“<sup>(13)</sup>. Kombinací zákonných předpisů a dobrovolných úprav by se mělo zajistit poskytování dostatečných investic zaměstnavatelů do doplňkového vzdělávání i spravedlivé rozdělení nákladů (například na základě odvětvových nebo regionálních fondů doplňkového vzdělávání, daňových úlev nebo dávek na doplňkové vzdělávání jako třeba ve Francii)<sup>(14)</sup>. EHSV zastává názor, že každý zaměstnanec by měl mít příležitost k doplňkovému vzdělávání.

2.4.3 Skupina odborníků zabývající se tématem Budoucnost sociální politiky EU také doporučuje, aby se Unie v rámci evropské strategie zaměstnanosti zaměřila na vytvoření podmínek pro hospodářství založené na znalostech v systému vzdělávání obecně a na zlepšení tohoto systému<sup>(15)</sup>. Skupina odborníků k tomu předložila řadu návrhů, jež se týkají všech úrovní školního a odborného vzdělávání. Zvláštní význam je přikládán dalšímu profesnímu vzdělávání. Skupina odborníků navrhuje sjednat obecný požadavek na doplňkové vzdělávání v tarifní nebo pracovní smlouvě. Podniky by mimo jiné pro každého zaměstnance měly sestavovat plány osobního rozvoje a vytvořit systém vnitropodnikového řízení doplňkového vzdělávání a znalostí. Dobré nápady tedy nechybí, nedostatky jsou však v jejich realizaci.

<sup>(13)</sup> Jobs, jobs, jobs – Creating more employment in Europe (Práce, práce, práce – vytváření více pracovních míst v Evropě). Zpráva pracovní skupiny pro zaměstnanost pod vedením pana Wima Koka z listopadu 2003, s. 47 (angl. verze).  
URL: [http://europa.eu/comm/employment\\_social/employment\\_strategy/pdf/etf\\_en.pdf](http://europa.eu/comm/employment_social/employment_strategy/pdf/etf_en.pdf).

<sup>(14)</sup> Tamtéž, s. 49.

<sup>(15)</sup> Report of the high-level group on the future of social policy in an enlarged European Union (Zpráva skupiny na vysoké úrovni o budoucnosti sociální politiky v rozšířené Evropské Unii) z května 2004 (angl. verze).  
URL: [http://ec.europa.eu/employment\\_social/publications/2005/ke6104202\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/employment_social/publications/2005/ke6104202_en.pdf).



## 2.5 Zlepšení kvality práce pro posílení inovační schopnosti a zlepšení integrace starších zaměstnanců

— k vyšší produktivitě přispívá kooperativní chování vedoucích pracovníků,

### 2.5.1 Kvalita profesního života a produktivita

— pozitivní dopad mají ty formy organizace práce, které pracovníkům poskytují větší samostatnost a odpovědnost při práci,

2.5.1.1 Přechod ke znalostní společnosti, která je schopna inovací, vyžaduje nové iniciativy zaměřené na zlepšení kvality práce. Přiměřené pracovní podmínky z hlediska zdraví a organizace práce umožňující lepší spolupráci vedoucích a řídicích pracovníků a pracovníků s jinými kvalifikacemi, rovnoprávnou spolupráci a spolurozhodování podporují uspokojení z práce a přispívají k ekonomickému úspěchu podniku. Zatěžující pracovní podmínky a pracovní podmínky vedoucí k nemocem mají za následek naopak snížení kvality života a způsobují následné náklady pro společnost, ale i ztrátu produktivity, což má negativní dopad na inovační schopnost hospodářství. Dokládají to příslušné vědecké studie, jichž je však k dispozici příliš málo.

— zlepšení pracovních metod a vybavení na pracovišti u fyzicky náročných činností přispívá ke snížení námahy a umožňuje vyšší produktivitu. Tyto investice se tedy vyplatí,

— v případě specifické zátěže jsou nezbytná kreativní řešení, která by zabránila pracovním úrazům. Snížení absencí z důvodu nemoci má přímý pozitivní vliv na produktivitu.

2.5.1.2 V jedné studii Evropské agentury pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci (2004) je podrobněji zkoumána souvislost mezi kvalitou práce a produktivitou<sup>(16)</sup>. Hlavním výsledkem tohoto zkoumání je to, že úspěch podniku v dnešních podmínkách zostřené konkurence nelze měřit pouze na základě ukazatelů o hospodaření podniku. Stále významnější roli hrají faktory jako spokojenost zákazníků, optimalizace interních obchodních vztahů, inovační schopnost a pružné organizační struktury. Výsledky výzkumu na bázi vyhodnocení literatury potvrzují, že dobré pracovní podmínky a ekonomický úspěch podniku jsou úzce spjaty. Kvalita práce silně ovlivňuje produktivitu a rentabilitu. Studie definuje následující konkrétní faktory úspěchu podniku:

2.5.1.4 Spektrum zátěže v podnicích se v neposlední řadě také vlivem použití informačních a komunikačních technologií změnilo. I nadále sice existují oblasti, zejména v průmyslové výrobě, kde převládá fyzická zátěž, celkově však lze konstatovat nárůst psychosociální zátěže v důsledku zvyšující se intenzity práce a časového tlaku a práce s informačními a komunikačními technologiemi. Stres z práce je převládající faktor zátěže ve všech oblastech činnosti a hospodářství a oblast prevence představuje hlavní výzvu. Studie evropské agentury dospěla k závěru, že předcházení stresu nejen snižuje náklady, ale vede také ke zlepšení produktivity vlivem vyšší pracovní motivace a lepšího podnikového klimatu.

— spojení podnikových cílů s koncepcemi personálního rozvoje pro lepší dosažení cílů,

— rozsáhlý přístup k podpoře zdraví, jenž se nevztahuje pouze na bezprostřední pracovní podmínky, ale zahrnuje rovněž motivaci k práci a chování vedoucích pracovníků,

— koncepce podpory zdraví, které se zaměřují na předcházení zdravotním rizikům,

— zlepšení pracovních postupů a organizace práce ve spojení s technickými inovacemi.

2.5.1.5 Podíl kvalifikované činnosti s větší samostatností a minimální hierarchií vzrostl zejména v „nové ekonomice“. Zároveň se však zvýšil pracovní tlak. Hranice pracovního dne jsou stále nevýraznější, což jde ruku v ruce s novými formami psychického a fyzického vyčerpání, jako je např. syndrom vyhoření („Burn Out Syndrom“), a celkově snižuje kvalitu života. Zároveň lze v některých oblastech sledovat také protichůdnou tendenci. Z důvodu zvýšeného nákladového a konkurenčního tlaku se opět ruší lidské formy uspořádání práce, jako je například skupinová práce v automobilovém průmyslu, a znovu se zavádějí pracovní struktury založené na přísné dělbě práce, které vedou k jednostranné zátěži s příslušnými zdravotními riziky.

2.5.1.3 Na základě případových studií v různých členských státech a různých odvětvích byly v téže studii určeny následující faktory zlepšení produktivity:

— důležitou roli hraje vysoká kvalita práce včetně příznivých podmínek pro slučitelnost rodinného a profesního života,

2.5.1.6 Podíl neodpovídajícího zaměstnávání ve formě nežádoucí práce na částečný úvazek, práce na dobu určitou a poskytování smluvní pracovní síly roste, přičemž tyto skupiny pracujících bývají většinou vystaveni zvláště zatěžujícím pracovním podmínkám ve formě jednoduchých, monotónních činností, těžké fyzické zátěže nebo vlivů prostředí ohrožujících zdraví. Neodpovídající pracovní poměry jsou často ty, jež vykazují nízkou kvalitu práce, což zvláště nutně vyžaduje opatření týkající se bezpečnosti práce a ochrany zdraví a opatření zaměřená na uspořádání práce.

<sup>(16)</sup> Evropská agentura pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci: Quality of the Working Environment and Productivity – Working Paper (Kvalita pracovního prostředí a produktivita – pracovní dokument), 2004 (angl. verze).  
URL: [http://osha.eu.int/publications/reports/211/quality\\_productivity\\_en.pdf](http://osha.eu.int/publications/reports/211/quality_productivity_en.pdf).

2.5.1.7 Jaké požadavky mají samotní pracující na „dobrou práci“, ukazuje reprezentativní průzkum Mezinárodního institutu empirické sociální ekonomie (INIFES) provedený mezi výdělečně činnými lidmi v Německu <sup>(17)</sup>. Z vyhodnocení pro zaměstnance vyplývá, že první místo zaujímají aspekty jistoty příjmu a zaměstnání, po nichž následují kvalitativní aspekty, jako je smysluplná a pestrá práce. Na třetím místě jsou sociální aspekty jako kooperativní chování řídicích pracovníků a vzájemná podpora. Z pohledu dotyčných osob jsou pro jejich uspokojení z práce a ochotu podávat pracovní výkony důležité konkrétně následující aspekty v uvedeném pořadí:

1. pevný, spolehlivý příjem,
2. jistota pracovního místa,
3. práce má člověka bavit,
4. nadřízení mají s podřízenými jednat jako s lidmi,
5. pracovní poměr na dobu neurčitou,
6. podpora kolegiality,
7. ochrana zdraví na pracovišti,
8. práce má být smysluplná,
9. mnohostranná a pestrá práce,
10. pracovník má mít vliv na způsob práce.

Všechny tyto aspekty získaly souhlas v rozsahu od 70 do více než 90 %. Další kritéria dobré práce, s nimiž dotázaní souhlasili rovněž ve vysoké míře (přes 60 %), se týkala možnosti dále rozvíjet vlastní schopnosti, jakož i požadavku na nadřízené podporovat odborný a profesní rozvoj. Z průzkumu rovněž vyplynulo, že vysoká kvalita práce, která z větší části odpovídá subjektivním kritériím dobré práce, vede k většímu uspokojení z práce, radosti z práce a k velké ochotě podávat pracovní výkony. Je tedy nasnadě, že se to pozitivně odráží v produktivitě práce, byť tato souvislost nebyla přímo zkoumána.

## 2.5.2 Věkově odpovídající uspořádání práce

2.5.2.1 Míra zaměstnanosti je u starších pracovníků (55 až 65 let) v Unii i nadále nedostatečná a lisabonský cíl zvýšení ukazatele zaměstnanosti v této oblasti na 50 % do roku 2010

není dosažen. Závažnou příčinou předčasného odchodu starších zaměstnanců z pracovního života je psychická a fyzická únava způsobená zatěžujícími pracovními podmínkami a vysokou intenzitou práce, ale i vysoká míra nezaměstnanosti. V uplynulých letech podniková personální politika sázela na to, že starší zaměstnanci přiměje k dřívějšímu odchodu do důchodu. To vedlo k procesu vypuzování starších osob z práce, který také velmi zatěžuje systémy sociálního zabezpečení.

2.5.2.2 Podle EHSV nestačí pouze formulovat ctizádostivé cíle, zároveň je nutné vytvořit podmínky, které jsou pro dosažení tohoto cíle nezbytné. Vzhledem ke značnému nedostatku pracovních míst je v prvé řadě důležité snížit tlak na výkonnost v podnicích a správě a pracovní podmínky a požadavky na výkon upravit tak, aby byly po celou dobu (delšího) profesního života přiměřené. To vyžaduje, aby mnohé podniky navýšily počet zaměstnanců, a snížily tak tlak na výkonnost a předcházely předčasné psychické a fyzické únavě svých zaměstnanců. Zlepšení kvality práce prostřednictvím vhodných opatření uspořádání a organizace práce a dostatečný počet zaměstnanců jsou rozhodujícími nástroji pro dosažení tohoto cíle. Pozornost by se tedy neměla věnovat zvyšování zákonné hranice věku pro odchod do důchodu, ale přiblížení skutečného věku zákonné hranici. K tomu jsou nezbytná především opatření týkající se uspořádání práce a změna podnikové personální politiky spojená se staršími zaměstnanci.

2.5.2.3 Skupina expertů zabývající se tématem Budoucnost sociální politiky EU v této souvislosti doporučuje opatření na třech úrovních. Vedle reformy systémů sociálního zabezpečení s cílem omezit podněty k předčasnému odchodu do důchodu vidí hlavní nezbytná opatření na úrovni podniků. Je nezbytná větší účast starších zaměstnanců na akcích odborného vzdělávání, dále zlepšení pracovních podmínek a modernizace organizace práce. Nové formy organizace práce by měly lépe vyhovovat schopnostem a znalostem starších zaměstnanců, zejména prostřednictvím vytvoření pracovních míst odpovídajících věku a usnadnění změny pracovní náplně v rámci podniku <sup>(18)</sup>. Kromě toho je zapotřebí změna způsobu myšlení společnosti, která se naučí oceňovat hodnotu zkušeností a znalostí získaných v průběhu pracovního života.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(17)</sup> Was ist gute Arbeit? Anforderungen aus Sicht von Erwerbstätigen (Co je dobrá práce? Požadavky z pohledu zaměstnanců) – zkrácená verze. INIFES, listopad 2005 (jen německá verze). URL: <http://www.inqa.de/Inqa/Redaktion/Projekte/Was-ist-gute-Arbeit/gute-arbeit-endfassung.property=pdf,bereich=inqa,sprache=de,rwb=truepdf> (jen německá verze).

<sup>(18)</sup> Report of the high-level group on the future of social policy in an enlarged European Union (Zpráva skupiny na vysoké úrovni o budoucnosti sociální politiky v rozšířené Evropské Unii), květen 2004, s. 35 (angl. verze). [http://ec.europa.eu/employment\\_social/publications/2005/ke6104202\\_en.pdf](http://ec.europa.eu/employment_social/publications/2005/ke6104202_en.pdf).

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Evropské občanství a prostředky ke zvýšení jeho viditelnosti a účinnosti**

(2006/C 318/28)

Dne 19. ledna 2006 se, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl Evropský hospodářský a sociální výbor vypracovat stanovisko k tématu *Evropské občanství a prostředky ke zvýšení jeho viditelnosti a účinnosti*.

Specializovaná sekce „Zaměstnanost, sociální věci, občanství“, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 13. července 2006. Zpravodajem byl pan Véver.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 14. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 111 hlasy pro, 22 hlasy proti a 13 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Shrnutí

1.1 Oficiální zařazení práv evropského občanství do nejnovějších smluv nedokázalo zarazit vzestup euroskepticismu mezi veřejností. Evropa se potýká s problémem vršících se nedostatků spojených s tím, jak Evropu vnímají sami Evropané – nedostatek viditelnosti, ztotožnění, informovanosti, dialogu a účinnosti jsou jen některými položkami až příliš dlouhého výčtu. Souhrnně lze hovořit o nedostatku důvěry. Ten byl hlavním tématem při procesu ratifikace ústavní smlouvy, a zablokování tohoto procesu samo o sobě by mohlo euroskepticismus podpořit ještě více.

1.2 Je tedy nutno reagovat. V současnosti by však hlavní důraz neměl být kladen na přípravu nových deklarácí práv, avšak na překročení ke konkrétním opatřením směřujícím k tomu, aby se evropské občanství mohlo zcela naplnit. To bude vyžadovat aktivní a „neohrožené“ nasazení Komise, kodex chování pro lepší správu institucí, zastavení rostoucího nepoměru mezi ambicemi, které jsou do Evropy vkládány, a nízkými prostředky na jejich uskutečnění, posílení spolupráce mezi státy, jež jsou připraveny postupovat kupředu společně, a více tlaku a iniciativ ze strany představitelů občanské společnosti.

1.3 EHSV předně navrhuje napravení těch nedostatků Evropy, které jsou obzvláště závažné, tedy konkrétně:

- znovu zahájit přípravu statutu evropského sdružení a rychle jej schválit,
- totéž platí pro statut evropské vzájemné společnosti,
- vytvořit zjednodušený evropský statut, který by byl otevřen malým a středním podnikům,
- uvést do praxe patent Společenství v těch členských státech, které ho ratifikovaly,
- odstranit veškeré dvojí zdanění, a to alespoň v rámci eurozóny,
- zajistit přenositelnost sociálních dávek bez jakékoli diskriminace.

1.4 Za druhé EHSV navrhuje koncipovat správu Unie, která bude bližší občanům, tedy konkrétně:

- napravit to, že média poskytují nedostatek informací o Evropské unii, podporou osvědčených postupů, a to za pomoci Evropské audiovizuální observatoře,
- zvýšit význam konzultační fáze přípravy návrhů a věnovat během ní větší pozornost tomu, zda návrhy přinášejí občanům přidanou hodnotu,
- zjišťovat a veřejně dokládat důvody případů, kdy Rada zablokuje nebo Komise stáhne návrhy týkající se evropských práv občanů,
- ve všech oblastech, na kterých má občanská společnost přímý zájem, podporovat přístup socioprofesionální samoregulace a spoluregulace,
- ve spolupráci s jednotlivými agenturami pro podporu jednotného trhu upřesnit koncepci evropské veřejné služby a později sem začlenit i vnější celní kontrolu spadající pod Společenství,
- vytvořit interaktivnější prostředky informování o Evropské unii,
- zapojit socioprofesionální subjekty do činností v terénu hrazených ze strukturálních fondů.

1.5 EHSV konečně navrhuje podporovat společné iniciativy, které jsou výraznými nositeli identity, například:

- klást zvýšený důraz na financování obzvláště významných velkých evropských projektů (transevropské sítě, výzkum, špičkové technologie) z rozpočtu Společenství,
- investovat do ambiciózních evropských programů pro vzdělávání a odbornou přípravu, včetně jazyků, a také do dobrovolné evropské občanské služby, která by byla zajímavá pro mladé,
- přimět známé osobnosti, aby hovořily o tom, jak je pro ně „evropanství“ důležité,

- investovat do stejně ambiciózních evropských programů v oblasti kultury a médií, a to na pozadí společného statutu nadací a sponzorství,
- zahájit konkrétní pokrok hospodářské a sociální integrace v rámci eurozóny,
- přijmout rozhodnutí značného politického významu, jako je stejný den voleb do Evropského parlamentu, zavedení dne 9. května jako státního svátku v celé Evropě nebo uplatňování evropského práva občanské iniciativy již nyní.

1.6 EHSV je celkově přesvědčen, že by tyto iniciativy pomohly k tomu, aby si Evropané hlouběji uvědomovali evropské občanství, účinněji využívali svobod, jež jim Evropa nabízí, a znovu tak Evropě dodali identitu, dynamiku, konkurenceschopnost a soudržnost, které jí státy v současné době zaručují jen stěží.

1.7 Za účelem přispění k plnění tohoto cíle se EHSV usnesl o vytvoření stálé pracovní skupiny s názvem „Aktivní evropské občanství“ a o brzkém uspořádání sympozia na toto téma.

## 2. Úvod

2.1 Odhlédneme-li od tlaků působících v atmosféře euroskepticismu, Evropané hluboce lpí na základních vymoženostech budování Evropy, které považují za přirozené i za nezvratné:

- na míru a spolupráci mezi členskými státy,
- na plném využívání svých demokratických práv,
- na volném pohybu a obchodu,
- na vůli jednotně čelit celosvětovým výzvám.

2.2 Na budování Evropy kladou ovšem Evropané rovněž nároky. Očekávají od něj účinnou přidanou hodnotu, zejména pak:

- posílení významu jejich politických, občanských, participativních, hospodářských a sociálních práv,
- lepší podporu jejich identity a kvality života prostřednictvím velkých změn,
- více růstu, pracovních míst a hospodářského a sociálního rozvoje,
- účinnější propagaci jejich společných zájmů ve světě.

2.3 Tato očekávání však pro mnoho Evropanů v porovnání s jejich každodenními starostmi a s ohledem na budoucnost zdaleka nejsou uspokojivá. Obzvláště dvojí odmítnutí projektu ústavní smlouvy ze strany francouzských a nizozemských voličů poukázalo na tuto nespokojenost a pochyby veřejného mínění, ačkoli svůj vliv měly bezpochyby i jiné důvody než ty, jež souvisejí s Evropskou unií.

2.4 Do nejnovějších smluv (Amsterdam, Nice), Listiny základních práv a do ústavní smlouvy vložené do rukou voličů (která

především dávala právní účinek Listině, protože ji v sobě obsahovala), byla nicméně zařazena opatření představující skutečný pokrok v oblasti práv evropského občanství, jež se poprvé objevila v Maastrichtské smlouvě. Konvent pověřený přípravou ústavní smlouvy, jež představoval skutečnou novinku, protože zahrnoval poslance a otevřel se občanské společnosti, usiloval zejména o utvrzení těchto práv, a to na politické, občanské, hospodářské i sociální úrovni. Sám Evropský hospodářský a sociální výbor se kromě své účasti na tomto Konventu v průběhu posledních let bez ustání zasazoval o plné uznání práv evropských občanů a zohlednění jejich obav. Je však potřeba přiznat, že oficiální zařazení práv evropského občanství do smluv nedokázalo zarazit vzestup euroskepticismu mezi veřejností. Citát Jeana Monneta „Nevytváříme koalici států, sjednocujeme lidi“ lze dnes sotva vnímat jako větu skutečně popisující převážný způsob fungování Unie.

2.5 V současné době existuje riziko, že se tyto pochybnosti veřejného mínění ještě zvýrazní, a to z celé řady důvodů:

2.5.1 nebude-li ratifikována ústavní smlouva, bude fungování rozšířené Unie vystaveno těžké zkoušce – těžkopádnost a složitost Niceské smlouvy, kterou měla nová smlouva napravit, rychle prokáže svůj negativní dopad;

2.5.2 vzrůstá nepochopitelný rozdíl mezi avizovanými ambicemi Evropy a nedostatečnými prostředky pro řízení, a to jak politickými (problémy s rozhodováním v počtu 27 členů), tak i rozpočtovými (plánované nízké finanční zdroje na období 2007–2013);

2.5.3 novým právům evropských občanů zařazeným do ústavní smlouvy, jejíž součástí je Listina základních práv, se nedostane oficiálního vyhlášení;

2.5.4 je dosti pravděpodobné, že za těchto nepříliš příznivých okolností se situace nebude moci zlepšit a Evropa ještě více uvízne ve velice nedobré postavení obětinného beránka, kterým již pro příliš velké množství občanů je.

2.6 Jak již EHSV zdůraznil ve svém příspěvku k zasedání Evropské rady ve dnech 15. a 16. června 2006<sup>(1)</sup>, období pro úvahu dojednané v důsledku současného zablokování ústavní smlouvy by nemělo být záminkou k vyčkávání, jestli si občané k Evropě vybudují pevnější vazbu. Naopak se jeví jako nezbytné smýšlení veřejnosti o Evropě posílit, aby Evropa neuvízla ve spirále nedůvěry, odmítání a blokad, jejíž dopady by byly nevyčíslitelné. Bylo by ostatně naprosto osídlné snažit se jakkoli napravit současný neúspěch ratifikace ústavní smlouvy bez toho, aniž by nejprve byla vyvinuta snaha vyvolat u Evropanů pocit větší sounáležitosti s Evropou. A v tomto rámci se nabízí provést rozbor toho, v čem a proč je dnes Evropa pro až příliš mnoho Evropanů málo viditelná a nezajímavá.

<sup>(1)</sup> Stanovisko EHSV Příspěvek k zasedání Evropské rady ve dnech 15. a 16. června 2006 – období pro úvahu (zpravodaj: pan MALOSSE).

### 3. Evropské občanství je vnímáno špatně

(napětí bylo navíc posíleno nevidaným nárůstem rozdílů mezi výrobními náklady uvnitř rozšířené Evropské unie).

3.1 „Občanství“ člověk cítí především intuitivně i emocionálně, až poté přicházejí na řadu práva a povinnosti. „Evropské“ občanství by mělo být rovněž vnímáno jako přidaná hodnota, která obohacuje a neruší občanství členského státu, a jako „nový obzor“, který nabízí více práv, svobod i zodpovědnosti. Na žádné z těchto úrovní, a to i navzdory skutečnému pokroku v oblasti obchodu, se evropské občanství zatím zdaleka neprosadilo. Občas lze nabýt dojmu, že bylo učiněno téměř vše, aby mu v tom bylo zabráněno. Posuďme jen několik jednoduchých zjištění. Z pohledu všech Evropanů, zejména pak „prostého Evropana“, jsou v souvislosti s Evropou jasně patrné čtyři nedostatky:

3.2 Evropané, kteří jsou s chodem Evropy více obeznáni díky svým kontaktům, profesím nebo cestám nejen vnímají čtyři výše uvedené nedostatky zcela stejně, ale navíc mají zkušenosti s dalšími, neméně znatelnými:

3.1.1 nedostatek viditelnosti a uvědomění: cíle a obrysy budování Evropy, a to i v geopolitickém smyslu (kde jsou hranice?), jsou dnes rozostřeny, a to jednak z důvodu politických rozporů v otázce samotného cíle integrace, jednak z důvodu chybějících jasných kritérií pro zjevně neustávající pokračování v procesu rozšiřování;

3.2.1 nedostatek soudržnosti, který se po rozšíření nevyhnutelně prohloubil: značně narostly správní, kulturní i sociální rozdíly a nerovnost v rozvoji se v některých případech i ztrojnásobila; navíc existují rozdíly v oblasti hospodářské a měnové integrace, protože eurozóna je nyní omezena na 12 členů;

3.1.2 nedostatek sounáležitosti a blízkosti: i přes získané svobody a práva působí Evropa jako záležitost, která se dotýká zejména politických, diplomatických a odborných kruhů a jejíž dopad na občany je až druhotný a velmi omezený – tento pocit vzdálenosti Evropy, která je ještě často vnímána jako něco cizího, se nevyhýbá ani vnitrostátním a místním samosprávám;

3.2.2 nedokončenost zatěžuje chod jednotného trhu, na němž přetrvávají silné překážky v oblasti služeb (2/3 HDP), veřejných zakázek (16 % HDP) a daňové soustavy, jakož i v oblasti volného pohybu státních příslušníků nových členských států, který stále podléhá přechodným omezením – jednotný trh tak funguje v nejlepším případě z poloviny;

3.1.3 nedostatek informovanosti a dialogu: Evropané téměř neznají svá práva, svobody a podmínky fungování jejich společného trhu. Jejich otázky spojené s Evropou se často setkávají s neuspokojivým pochopením, neuspokojivým přístupem a neuspokojivým řešením. Vlády mají tendenci sdělovat jim o Evropě to, co se jim hodí, a odsouvat nebo skrývat to, co je svazuje, čímž vystavují Evropu riziku ohrožení její důvěryhodnosti. Významné sdělovací prostředky (rozhlas, televize), které jsou z velké části vnitrostátní, zcela působí dojemem, že jsou s těmito otázkami, jež novináři sami považují za složité, protože nejsou v této oblasti dostatečně erudováni, velice málo obeznáni. Informace o těchto tématech téměř nevysílají, kromě těch dílčích, často souhrnných a neřídko nepřesných – nepřítomnost jakéhokoli „evropského“ úhlu pohledu, který by nebyl pouhým lopotným doplňkem k vnitrostátním názorům, nijak neusnadňuje rozvoj evropských médií, a naopak;

3.2.3 nedostatek jednoduchosti je jasně patrný všem evropským občanům jakožto uživatelům právních předpisů: směrnice a jiná ustanovení Společenství, které jim mají usnadnit život, se až příliš často překrývají se stále košatějšími vnitrostátními předpisy;

3.2.4 všem pozorovatelům je rovněž jasný nedostatek prostředků, který jde ruku v ruce s nedostatkem obecného zájmu a evropské veřejné moci: pokud jde o finanční plán, rozpočet Evropské unie, snížený na zhruba 1 % HDP (oproti 20 % ve Spojených státech, kde je však situace skutečně naprosto odlišná), který byl při posledním plánování na období 2007–2013 předmětem úporných i konfliktních vyjednávání, nevypadá, že by byl dostačující na všechny úkoly, které jsou Evropě svěřovány; pokud jde o chod institucí, rozhodování je většinou obtížné, a to z důvodu velkého počtu zapojených stran a v mnoha případech i z důvodu přetrvávajících požadavků nebo postupů, jež vyžadují jednohlasnost všech členských států;

3.1.4 nedostatek hospodářské a sociální účinnosti: v globalizovaném světě vnímají mnozí Evropu tak, že není ani výkonnou hybnou silou, protože má nedostatečné výsledky v oblasti růstu a zaměstnání, včetně těch kvalitativních, ani účinnou ochranou vůči vzrůstající konkurenci zvenčí, která je často považována za nadměrnou i za nekalou, a delokalizaci

3.2.5 nedostatečná nadnárodní infrastruktura (doprava, energetika, telekomunikace) je průvodním jevem nedostatečných rozpočtových prostředků – v prosinci 2005 se Evropská rada dokonce dohodla na snížení balíčku navrhovaného Komisí na období 2007–2013 o polovinu (na sotva 2 % rozpočtu namísto původních téměř 4 %), ačkoli následná vyjednávání s Evropským parlamentem umožnila určité zmírnění těchto škrtů;

3.2.6 ve zprávách Komise je taktéž zřejmý nedostatek disciplíny spojené s Evropskou unií u mnoha členských států (transpozice směrnic, řízení při porušení práva Společenství);

3.2.7 výčet uzavírá nedostatečná komunikace Lisabonské strategie a její nedostatečné uvádění do praxe – tato strategie rozhodně nepřinesla nárůst evropských investic do výzkumu, inovací, společných sítí infrastruktury a vzdělávání, ve skutečnosti totiž zdaleka nesplnila plány na mobilizaci ani vytyčené cíle (příznačný byl v tomto ohledu rozpočtový plán na období 2007–2013, který všechny tyto oblasti omezuje).

3.3 Pro mnoho evropských občanů vyplývá z této zcela ohromující řady vnímaných nedostatků v chodu Evropské unie celkem logicky jediný pocit – nedostatek důvěry. K jeho nápravě bude potřeba začít veškeré zjištěné problémy s nasazením řešit. K tomu již dnes nestačí pokračovat v doplňování výčtu evropských práv, jejichž znění je sice znamenité, avšak málo známé a neuspokojivě prováděné v praxi. V současné době je potřeba vyjasnit a zjednodušit přístup Evropanů k Evropě, a to tak, že jim bude poskytnut klíč k viditelnějšímu a účinnějšímu společnému občanství.

3.4 První významný pokrok nebude možno zahájit bez výraznější podpory tohoto přístupu ze strany hlavních aktérů Evropské unie. K tomu bude potřeba:

3.4.1 aktivní a „neohrožené“, tedy odvážné i do větší míry nekompromisní nasazení Komise v plnění těchto požadavků, a to zejména prostřednictvím její pravomoci předkládat návrhy a jejich konzultačních postupů;

3.4.2 lepší fungování evropských orgánů díky skutečnému závazku sloužit občanům, který by byl vyjádřen například kodexem chování pro lepší správu, a ustanovení toho, aby byla Evropanům přiznána větší zodpovědnost ve věcech, jež se jich přímo dotýkají;

3.4.3 rétorika politických představitelů více zaměřená na přínos Evropy, která přestane šířit představu zbytečných obětí nebo přemrštěné technokracie a nebude jednostranně stavět politika do lepší pozice – k tomu by byl nutný i pedagogičtější postoj médií;

3.4.4 rovněž zodpovědný přístup těchto představitelů, aby svolili k tomu, že Evropě, kterou společně budují, poskytnou veškeré minimální prostředky (pokud jde o rozhodování, rozpočty i disciplínu) odpovídající ambicím, jež se Evropě oficiálně ukládají;

3.4.5 „posílená spolupráce“ států ochotných ke společnému postupu kupředu – a to za podmínek, které nezpochybní nadřazenost metody Společenství –, pokud se požadavek jednomyslnosti stane nadměrnou překážkou v pokroku, který Evropané považují za zásadní;

3.4.6 větší tlak a více iniciativ ze strany sociálních partnerů a ostatních představitelů občanské společnosti – bez jejich aktivního a trvalého přispění by byly plány na rozvoj viditelného a účinného evropského občanství zbytečné.

3.5 Jak již EHSV zdůraznil ve svém stanovisku k *Akčnímu programu – aktivní občanství* (<sup>2</sup>), je nedostatkem programu „Občané pro Evropu“ (2007–2013), který předložila Komise, příliš malý záběr i příliš nízký rozpočet (částka 235 milionů eur, která byla mezitím snížena na 190, tedy na celé období méně než půl eura na osobu). I přes chvályhodné záměry nedisponuje žádným prostředkem k dosažení cíle zajistit občanům v budování Evropy „ústřední postavení“. V nejlepším případě bude moci plnit jen doprovodnou úlohu.

3.6 V současnosti by hlavní důraz neměl být kladen na přípravu nových deklarací práv nebo na přidělování některých dílčích dotací, zato však na přikročení k rozhodným opatřením směřujícím k tomu, aby se evropské občanství mohlo zcela naplnit. Aby bylo možné v tomto směru pokračovat, navrhuje Evropský hospodářský a sociální výbor vyvinout nové iniciativy ve třech oblastech:

- napravení obzvláště závažných nedostatků Evropy;
- koncepce správy Unie bližší občanům;
- podpora společných iniciativ, které jsou výraznými nositeli identity.

#### 4. Napravení obzvláště závažných nedostatků Evropy

4.1 Evropští občané mohou být po právu překvapeni, že v klíčových oblastech, které by měly vyjadřovat jejich sounáležitost k Unii, chybí společné nástroje a celoevropské svobody. Týká se to zejména obzvláště závažných nedostatků, pokud jde o statut evropského sdružení, stejně jako vzájemné společnosti a malých podniků, jednotný patent Společenství nebo evropskou daňovou ochranu před veškerým dvojitým zdaněním, včetně sociálních dávek a důchodových systémů. Tyto jednotlivé nedostatky jsou blíže popsány níže.

4.2 Je paradoxem, že půl století po vzniku společného trhu nemohou tisíce sdružení, která vznikla na ochranu evropských zájmů jejich členů, mít právní statut vyplývající z evropského práva, a jsou tedy nuceni zvolit si vnitrostátní právo jejich sídla, nejčastěji právo Belgie.

<sup>(2)</sup> Stanovisko EHSV ze dne 26.10.2005 k *návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady, kterým se pro období 2007–2013 stanoví program „Občané pro Evropu na podporu aktivního evropského občanství“*, zpravodaj: pan LE SCORNÉT (Úř. věst. C 28, 3.2.2006).

4.2.1 Návrh takového evropského statutu byl Komisí stažen v říjnu 2005 a současně bylo upuštěno od dalších zhruba šedesáti, a to na základě důvodů zjednodušení právních předpisů nebo nepravděpodobnosti schválení. Tím, že Komise návrh na tento statut bez konzultace s dotčenými kruhy stáhla, bohužel „zahodila jejich zájmy do popelnice“.

4.2.2 Prvním gestem k utvrzení evropského občanství bylo, kdyby se Komise omluvila tím, že by návrh předložila znovu. Parlament a Rada by se samozřejmě musely zavázat k jeho rychlému přijetí, a to poté, co by podaly vysvětlení nebo podložily důvody zablokování, k němuž došlo.

4.3 Stejný přístup by měl být použit u statutu evropského vzájemné společnosti, jehož návrh byl Evropskou komisí rovněž bezdůvodně stažen. Tento statut by přitom rovněž přispěl k podpoře nových evropských iniciativ, a navíc by stvrdil uznání pluralismu podnikatelské obce v Evropě.

4.4 Dalším paradoxem je skutečnost, že chybí jednotný a zjednodušený evropský právní statut, jenž by usnadnil život malým a středním podnikům – nahromadila se sice celá řada víceletých programů, prohlášení a dokonce i Charta MSP, avšak pro podnikatele to neznamenalo znatelnější změny.

4.4.1 V roce 2002 Výbor po jednomyslném schválení předložil pro tento statut přesná doporučení<sup>(3)</sup>. Dosud na ně nenavázal žádný návrh Komise. Přestože je vydáváno jedno oficiální sdělení za druhým, která volají po podnikavější a konkurenceschopnější Evropě, situace se stává den ode dne neomluvitelnější.

4.4.2 Výbor tedy opakuje svou žádost, aby Komise co nejdříve předložila návrh nařízení o tomto statutu.

4.5 Obzvláště symbolický je neúspěch patentu Společenství, který od podpisu v roce 1975 dosud všechny státy neratifikovaly.

4.5.1 Opakované výzvy Evropské rady adresované členskými státy, tedy jí samotné, ke konečnému řešení byly zatím marné. Evropští vynálezci nadále podléhají složitému a nákladnému systému, aby svá práva ochránili v účinném rozsahu. Pro Evropskou unii, která si stanovila cíl stát se do roku 2010 nejdynamičtější a nejkonkurenceschopnější znalostní ekonomikou na světě, je toto zablokování příkladem politováníhodné bezmoci.

4.5.2 Pokud se bude jednomyslná shoda nadále jevit jako nedosažitelná, Výbor navrhuje, aby byl tento patent Společenství

již zaveden za účinných, jednoduchých a konkurenceschopných podmínek v těch členských státech, které jej ratifikovaly.

4.6 Odstranění dvojího zdanění mezi členskými státy se nadále řídí složitou a neúplnou změtí stovek bilaterálních úmluv mezi státy, která ponechává občany na milost a nemilost finančním úřadům, které jsou často samy velmi málo obeznámeny s platnými předpisy.

4.6.1 Návrh jednotného a zjednodušeného nařízení, který Komise předložila za účelem vyřešení tohoto problému, neuspěl, protože nedošlo k jednomyslnému schválení státy.

4.6.2 Užitečným krokem kupředu by bylo, kdyby byly předpisy již nyní schváleny a provedeny členskými státy, které jsou k tomu ochotny. Zejména by bylo logické, aby se na jejich přijetí shodly všechny členské státy eurozóny.

4.6.3 EHSV dále zdůrazňuje, že je v rámci mobility uvnitř Společenství nezbytné zajistit účinnou přenositelnost sociálních dávek s vyloučením daňové diskriminace. EHSV připomíná zejména své nedávné stanovisko k *Přenositelnosti nároků na penzijní připojištění*<sup>(4)</sup>, kde požaduje harmonizaci zdanění systémů penzijního připojištění, která v návrhu směrnice chybí – rozdílné daňové ošetření v členských státech totiž představuje závažnou překážku mobility, jelikož zaměstnanci mohou být zdaněni dvakrát, z příspěvků a z dávek.

## 5. Koncepce správy Unie bližší občanům

5.1 Budování Evropy je nadále příliš často vnímáno jako záležitost států, ve které jsou občané odsunuti až na druhé místo. K napravení této situace by bylo třeba koncipovat správu Unie, která bude bližší občanům, tedy rozvíjet jasnější fungování Unie vycházející ze služeb občanů – podporovat evropštější přístup médií, lépe analyzovat dopad návrhů na občany, lépe využívat postupy dialogu a konzultace, podložit důvody zablokování nebo stažení návrhů, více propagovat přístup samoregulace a spoluregulace, podporovat rozvoj přeshraničního kolektivního vyjednávání sociálních partnerů, zavést do praxe koncepci veřejné služby podporující jednotný trh včetně vnější celní kontroly spadající pod Společenství, vytvořit interaktivnější prostředky informování o Evropské unii a zapojit sociální partnery a ostatní představitele občanské společnosti do činnosti v terénu při provádění programů čerpajících z podpory Společenství. Jednotlivé požadavky jsou podrobněji popsány níže.

<sup>(3)</sup> Stanovisko EHSV ze dne 26.4.2002 k *Evropskému statutu společnosti pro MSP*, zpravodaj: pan MALOSSE (Úř. věst. C 125, 27.5.2002, s. 100).

<sup>(4)</sup> Stanovisko EHSV ze dne 20.4.2006 k *návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o zlepšení přenositelnosti nároků na penzijní připojištění*, zpravodajka: paní ENGELEN-KEFER.

5.2 Ačkoli jsou dnes média označována za „čtvrtou velmoc“ vedle moci zákonodárné, výkonné a soudní, je zarážející, že je evropský rozměr na rozdíl od třech ostatních mocí téměř nepoznám, přestože jsou nejviditelnější a všem nejbližší. Neexistují významné rozhlasové a televizní stanice evropského dosahu a charakteru a mnohojazyčnost je nadále chudým příbuzným médií. V médiích je poměrně velmi málo diskusí a evropských politických pořadů. Život evropských institucí, kromě občasných událostí, jako jsou summity, krize a přistoupení nových států, není téměř vůbec komentován a zůstává utajen. Například podle nedávného průzkumu Eurobarometr by sotva 30 % osob, které uvádějí, že se zajímají o evropské záležitosti (v celkové populaci je tedy tento údaj o mnoho nižší), bylo schopno zodpovědět tři základní otázky (počet členských států, zda jsou europoslanci voleni nebo jmenováni, zda jsou v Komisi zastoupeny všechny státy či nikoli). Bylo by tedy vhodné přikročit k opatřením, která by tuto přetrvávající neinformovanost napravila, jako jsou tato:

5.2.1 soustředění vnitrostátních médií na evropské otázky s pobídkami k tomu, aby věnovala větší prostor informacím o politickém životě Unie,

5.2.2 propagace a koordinace těchto iniciativ v médiích, kterou by mohla podpořit evropská audiovizuální observatoř ve spolupráci s podobnými orgány, jež by případně existovaly ve členských státech.

5.3 Pokud jde o chod evropských institucí, zabývaly se poslední smlouvy spíše postupy spolurozhodování, přičemž oprávněně světily Evropskému parlamentu více pravomocí, avšak nesoustředily se na podmínky konzultací, kde by bylo vhodné přistoupit k četným vylepšením.

5.3.1 V praxi již došlo k prvnímu skutečnému pokroku, zejména po Bílé knize Komise o zlepšení evropské správy předložené v roce 2002 – rozšířilo se použití zelených knih, veřejných konzultací na internetu (i když je jejich operativní dopad nerovnoměrný) a žádostí o průzkumná stanoviska adresovaných přímo EHSV.

5.3.2 Mezi výsledky, jichž je stále potřeba dosáhnout, lze uvést systematictější používání předběžných analýz dopadů návrhů Komise, které by se měly zabývat zejména tím, zda návrh přináší občanům a uživatelům přidanou hodnotu a skutečné zjednodušení, ale i proveditelností postupů představujících alternativu ke klasické právní úpravě, které by měly návrh vždy doprovázet. Účinné zjednodušení právních předpisů především nebude možné zajistit bez sdružení na straně zástupců uživatelů a bez souběžných zjednodušovacích programů na vnitrostátních úrovních.

5.3.3 Rovněž by bylo vhodné dbát na zlepšení kvality konzultací – Komise by měla zejména dokládat, jakým způsobem bylo k diskusím přihlíženo a z jakých důvodů byla určitým možnostem a argumentům dána přednost před jinými. Konzultační fáze by měla v každém případě zůstat jasně oddělena od fáze rozhodování nebo spolurozhodování, což dnes často zdaleka neplatí. I účinnost konzultací s Evropským hospodářským a sociálním výborem je kromě již uvedeného případu průzkumných stanovisek až příliš často oslabena tím, že jsou zároveň a souběžně o vypracování stanoviska žádány rozhodující orgány.

5.3.4 Na zasedání Evropské rady v březnu 2006 zazněl správný požadavek, aby sociální partneři a ostatní představitelé občanské společnosti, jichž se přímo dotýká Lisabonská strategie, měli proces pod větší kontrolou. Evropský hospodářský a sociální výbor rovněž vítá, že mu Evropská rada obnovila mandát na to, aby společně s Výborem regionů vyhodnocoval a podporoval provádění této strategie. Síť výměny informací, které si EHSV za tímto účelem vybuďoval s hospodářskými a sociálními radami nebo s obdobnými zastupitelskými orgány v členských státech, užitečně přispějí ke správě Unie, která bude bližší občanům.

5.3.5 Na vnitrostátní úrovni by bylo vhodné, aby vlády a parlamenty před podzimním a jarním zasedáním Evropské rady systematicky konzultovali sociální partnery a zapojili tak jejich hlas do obecných směrů hospodářské politiky, hlavních směrů zaměstnanosti a provádění Lisabonské strategie. Zprávy jednotlivých členských států by se měly o tyto konzultace výslovně opírat.

5.4 Evropské instituce by neměly cítit zodpovědnost pouze za přiměřenou konzultaci občanů a jejich zastupitelských organizací před přijetím návrhů nebo pokynů, které se jich týkají. Stejný postup by měly použít v případě trvalého zablokování nebo stažení návrhů, aby bylo možné:

- znát důvody, argumenty a přesnou zodpovědnost za zablokování návrhu v Radě nebo jeho stažení Komisí;
- získat názor zástupců občanské společnosti na možnosti alternativního přístupu, aby byly zmírněny nejhorší dopady tohoto zablokování nebo stažení.

5.5 Významným krokem směrem k viditelnějšímu a účinnějšímu evropskému občanství by dále byla větší podpora přístupů spoluregulace a samoregulace, kde jsou socioprofesionální zainteresované strany samy zapojeny do vymezování hospodářských nebo sociálních pravidel, které se jich přímo dotýkají, nejde tedy o pouhou konzultaci.



5.5.1 Teprve Maastrichtská smlouva z roku 1992 oficiálně uznala způsobilost evropských sociálních partnerů k uzavírání smluv v rámci nezávislého dialogu na meziprofesionální i odvětvové úrovni. A muselo uplynout další desetiletí, než byla v prosinci 2003 Parlamentem, Radou a Komisí uzavřena evropská interinstitucionální dohoda, která plně uznala přístupy samoregulace a spoluregulace zainteresovaných subjektů občanské společnosti v jiných oblastech a upřesnily jejich vymezení a podmínky.

5.5.2 Tato praxe se již značně rozvinula a kromě sociálního dialogu se týká technických norem, profesních pravidel, služeb, spotřebitelů, úspor energie nebo životního prostředí<sup>(5)</sup>. Zdaleka však ještě není natolik rozvinutá, jak by zasloužila, přestože se již nyní tak či onak dotýká všech evropských občanů.

5.5.3 K podpoře lepšího využívání evropského občanství v sousedních regionech by bylo zejména užitečné podporovat rozvoj přeshraničního kolektivního vyjednávání, jak Komise zasloužila ve svém sdělení o sociální agendě z roku 2005.

5.5.4 Rozvoj samoregulace a spoluregulace, které doplňují kroky zákonodárce a případně mohou být pod jeho kontrolou, by měl umožnit pokrok Evropy a občanských práv Evropanů v mnoha směrech, může to být například:

- mnoho aspektů pracovních vztahů, které se mohou týkat zaměstnání, pracovních podmínek, počátečního a trvalého odborného vzdělávání, účasti, sociální ochrany;
- realizace skutečného evropského trhu služeb;
- posílení práv spotřebitele na jednotném trhu;
- zlepšení životního prostředí.

5.5.5 EHSV zahájil systematický přístup k evidenci a podpoře alternativních postupů regulace i urovnávání sporů, a to zejména prostřednictvím svých slyšení a nyní zmodernizované databáze PRISM 2, která je hlavním referenčním zdrojem, pokud jde o stav samoregulace v Evropě.

5.6 Jak klasické evropské právní předpisy (směrnice, nařízení), tak i spoluregulace a samoregulace by měly přispět k prohloubení společného trhu a vylepšení jeho chodu. Evropané by měli mít možnost přijmout tento jednotný trh za vlastní jakožto přirozený rozměr jejich iniciativ a činností.

5.6.1 I když jednotný trh představuje přirozený rámec soupeření a soutěže hospodářských subjektů, neměl by být stavěn do přímého a systematického protikladu s pojmy veřejná služba a obecný zájem, jejichž význam by měl být na evropské úrovni rovněž zdůrazněn. Jednotlivé evropské agentury, které byly založeny v členských státech, aby přispěly k některým aspektům

chodu jednotného trhu, by si tedy měly při výkonu svých funkcí vytyčit skutečná „evropská poslání veřejné služby“. Tyto zásady by mohly sehrát užitečnou úlohu v debatě o otevření veřejných služeb na evropské úrovni. Přispěly by k překonání zamítavých hlasů, rozdělených mezi ty, v jejichž očích může být veřejná služba pouze vnitrostátní, a ty, pro něž otevření veřejných služeb na evropské úrovni nutně znamená rozmach privatizace.

5.6.2 Stejně tak by bylo vhodné, kdyby vnější hranice za určitou dobu řídila celní správa Společenství označená jednotným symbolem, nikoli vnitrostátní orgány. Prvním krokem by bylo vytvořit ve spolupráci s Evropskou agenturou pro ochranu hranic útvar evropské kontroly a pohraniční strážce a přitom zajistit všem celníkům stejný přísun informací i více rozvinout vzájemnou komunikaci, která je nyní jen sporadická. Nezbytností by pak byla také harmonizace obvinění a postihů spolu se vzájemným uznáváním rozhodnutí a výkonem soudních a správních rozhodnutí mezi členskými státy.

5.6.3 Evropa by si rovněž měla vytvořit společný, mobilní a výkonný mechanismus civilní obrany, který by dokázal rychle a účinně pomoci státům i jejich obyvatelstvu v případech přírodních katastrof nebo teroristických útoků.

5.6.4 Pokud jde o informovanost občanů o jejich právech a možnostech na jednotném trhu, bylo by vhodné ve všech členských státech rozvinout zatím většinou neexistující komunikaci o centrech Solvit a ostatních kontaktních místech pro Evropu, jež byla zavedena ve všech členských státech, aby občanům pomohla řešit problémy, se kterými se dosud v obchodním styku setkávají. Ani výše zmíněné evropské agentury od svého založení veřejnost se svou existencí téměř neseznámily. Napravit by to měly informační kampaně.

5.6.5 Informace o fungování Evropské unie a jednotného trhu i o právech a svobodách občanů v tomto rámci by také měly být přizpůsobeny očekáváním a myšlením těch, kteří tyto informace dostávají. Často je nutné vyjít z jejich dotazů a přání, zejména u mladých, spíše než jim nabízet již hotové odpovědi „ex cathedra“. Zavádění kontaktních a informačních míst pro Evropu by mělo být rovněž doprovázeno skutečnou schopností plně zohlednit jazyk, přístup a hledisko informovaných osob, a to díky interaktivnímu dialogu, který umožní lepší přijetí informací o Evropě v závislosti na vlastnostech každého jednotlivce. Používání internetu zcela odpovídá potřebám spojeným s tímto úkolem a mělo by tak být plně využito, a to jak evropskými institucemi, tak i sdruženími občanské společnosti, aby se evropské občanství stalo účinnějším.

<sup>(5)</sup> Viz informační zpráva přijatá Specializovanou sekcí „Jednotný trh, výroba a spotřeba“ dne 11. ledna 2005 o *současném stavu koregulace a autoregulace na jednotném trhu*, zpravodaj: pan VEVER.

5.7 Kromě toho zbývá vykonat velké množství práce k tomu, aby se občané Evropy zapojili do činností hrazených ze strukturálních fondů. Zatímco ustanovení o pomoci Společenství zemím AKT, tedy africkým, karibským a tichomořským zemím, výslovně předepisují úzkou spolupráci s občanskou společností (viz dohoda z Cotonou), je velkým paradoxem, že nic takového není ustanoveno, pokud jde o účast sociálních partnerů a ostatních představitelů organizované evropské občanské společnosti na politice soudržnosti uplatňované Uníí.

5.7.1 Strategické pokyny navrhované Komisí na období 2007–2013 odkazují na tuto konzultaci a zapojení pouze nekonkrétně a v navrhovaných dokumentech neupravují výslovná ustanovení, ať už jde o pokyny nebo o nařízení týkající se strukturálních fondů.

5.7.2 Tuto situaci by bylo vhodné napravit a dosáhnout toho, aby zmíněné dokumenty takové zapojení předepisovaly a obsahovaly ustanovení přímo použitelná orgány Společenství i členskými státy.

## 6. Podpora společných iniciativ, které jsou výraznými nositeli identity

6.1 Evropští občané, kteří od Evropy očekávají přidanou hodnotu navíc k jejich státní, regionální a místní identitě, často činí závěr, že je tato hodnota nevýznamná, ne-li povrchní. Vůdci Evropy samozřejmě postupně rozhodli o význačných a čím dále důležitějších krocích kupředu – o evropské hymně a vlajce, evropském cestovním pasu, vzájemné pomoci velvyslanectví a konzulátů a samozřejmě jednotné měně, euru, která již je společná dvanácti členskými státy.

6.1.1 Tyto výdobytky však byly získávány velmi postupně a dnes existují současně se značně zaostávající společnou identitou v ostatních oblastech, často velmi podobných. K napravení této situace by bylo třeba zacházet s pojmem subsidiarita ne v systematicky sestupném slova smyslu, ale ve smyslu přizpůsobeném konkrétnímu případu, což nezřídka může obnášet nutnost zásahu z evropské úrovně.

6.1.2 V tomto smyslu by bylo vhodné propagovat iniciativy, které jsou výraznými nositeli identity, jako jsou tyto: priorita financování velkých evropských projektů, investice do ambiciózních evropských programů pro vzdělávání a odbornou přípravu, včetně dobrovolné evropské občanské služby pro mladé, povzbuzení známých osobností, aby hovořily o tom, jak je pro ně evropská identita důležitá, investice do stejně ambiciózních evropských programů v oblasti kultury a médií, a to na pozadí společného statutu nadací a sponzorství, nebo zahájení konkrétního pokroku hospodářské a sociální integrace v rámci eurozóny. Dále by bylo třeba přijmout rozhodnutí vysokého politického významu, jako je stejný den voleb do Evropského parlamentu, slavné zavedení Dne Evropy nebo okamžité uplatňování evropského práva občanské iniciativy. Jednotlivá doporučení jsou podrobněji popsána níže.

6.2 Skutečnost, že je evropský rozpočet tak nízký, by měla představovat o důvod navíc, proč by z něj měl být na skutečně evropské projekty věnován významnější podíl.

6.2.1 Z těchto prostředků by měly těžit především hraniční regiony, které tvoří „svary Evropy“ a jejichž soudržnost je více než u jiných regionů ovlivněna nedostatečnou harmonizací mezi členskými státy. Socioprofesionálním zainteresovaným subjektům z těchto přeshraničních regionů by měla být při vytváření a vedení těchto přeshraničních programů přiznána ústřední úloha. V jejich prospěch by měl být naplánován značný procentní podíl z rozpočtu Společenství a dalších obdobích navyšován. Především by bylo vhodné zvýšit rozpočtové financování programu EURES a informovat o jeho činnostech v regionálním tisku, rozhlasu i televizi.

6.2.2 Toto financování Společenství by mělo ve spolupráci s účinnými partnerstvími veřejného a soukromého sektoru rovněž podpořit rozvoj transevropských sítí (dopravy, energetiky a telekomunikací) v zájmu výkonnější a propojenější Evropy. Trend je však nyní opačný, jak dokazuje rozhodnutí Evropské rady z prosince 2005 o snížení objemu financí původně navrhovaného Komisí pro tyto sítě na období 2007–2013 o polovinu – toto snížení bylo mírně omezeno pozdější dohodou s Evropským parlamentem.

6.2.3 Dále by bylo vhodné více rozvinout velké evropské průmyslové a technologické projekty, a to buď za pomoci rozpočtu Společenství, nebo prostřednictvím zvláštních příspěvků členských států, které se jich chtějí účastnit. Správný směr vytyčují již dosažené úspěchy v oblasti kosmonautiky a výzkumu vesmíru. Podobné úspěchy v očích veřejnosti velmi upevňují prestiž Evropy a společný pocit soudržnosti, a navíc Evropě posilují konkurenceschopnost. Rozsáhlou oblastí průmyslové a technologické integrace, ke které je teprve potřeba prokázat cestu, je zejména odvětví obrany a bezpečnosti.

6.3 Měly by také být zahájeny ambiciózní iniciativy k tomu, aby se evropské občanství utvrdilo prostřednictvím vzdělávání a školení, a to i v evropských záležitostech.

6.3.1 Na všech úrovních vzdělávání, tedy na základních, středních i vysokých školách, by měl být zajištěn společný obsah vyučování o Evropě. Je potřeba výrazně podpořit výuku jazyků, jehož základem by měl být společný referenční systém dosažených úrovní (tj. všeobecně rozšířit iniciativu Rady Evropy, která vytvořila evropské „portfolio“ jazyků). Otevřenost Evropě by neměla být zajišťována výhradně čistě akademickou výukou, ale spíše výměnami, stážemi a pobyty přinášejícími skutečné prožitky. Důraz by měl být kladen zejména na družbu škol a na evropské školní a vysokoškolské programy. Žurnalistické školy by měly jako významnou část svých programů nabízet evropskou specializaci.

6.3.2 Mladí by měli mít možnost vykonávat dobrovolnou evropskou občanskou službu, která je zajímavá a poučná, a to v daleko širším měřítku, než byly první uskutečněné zkušenosti, jež se týkaly jen několika tisíců mladých lidí. Tato možnost by byla užitečným doplněním studentských výměn Erasmus a Leonardo, které se již u několika milionů příjemců setkaly se skutečným úspěchem.

6.3.3 V zájmu propagace pocitu ztotožnění s Evropou by se do komunikačních kampaní mohly zapojit celebrity a představit se zde jako skuteční „Evropané“, kteří svou osobností pozvednou hodnotu tohoto pocitu a vyjádření identity.

6.4 V témže smyslu by bylo rovněž potřeba propagovat ambiciózní iniciativy ke zdůraznění hodnoty evropské kultury a podpořit jejich šíření v médiích.

6.4.1 Bylo by vhodné lépe využít bohatství kultury v Evropě a zdůraznit hodnotu jak jejího společného základu, tak i velké rozmanitosti jejího vyjádření. Rovněž je potřeba podporovat promítání a vysílání filmů, děl a pořadů ostatních členských států v původním znění s titulky, což by Evropanům usnadnilo zvládnutí a udržení znalosti jiných jazyků, než je jejich vlastní.

6.4.2 Evropská unie by měla podporovat vytvoření evropské filmové školy a po vzoru Oscarů by měla propagovat udělování vlastních ocenění, třeba „Hvězda“ nebo „Světlo“, svým nejlepším tvůrcům a umělcům.

6.4.3 Úspěch ambiciózního evropského kulturního programu s četnými hospodářskými a sociálními dopady by velice usnadnila společná podpora nadací a sponzorství. K posílení této spolupráce by přímo přispělo vypracování zajímavého evropského statutu v těchto oblastech.

6.5 Zvláštní úvaha by měla být konečně věnována euru. V současné době vše nasvědčuje tomu, jako by členské státy, které euro přijaly, tento krok považovaly za cíl, nikoli za výchozí bod. Nebylo by divu, kdyby si občané eurozóny kladli otázku, proč tomu tak je.

6.5.1 Pokud jde o hospodářskou úroveň, na co vlastně tyto státy čekají, chtějí-li prohloubit integraci, posílit finanční výměny a zahájit lepší daňovou harmonizaci? Proč je Euroskupina, v níž zasedá dvanáct zúčastněných ministrů financí, dosud tak vzdálena tomu, aby se stala zárodkem hospodářské vlády eurozóny, existuje-li Evropská centrální banka, která je již nyní federální? Proč se nepočítá s jednotným hospodářským a finančním zastoupením států, jež používají euro (na půdě MMF, G7 apod.),

aby měly větší váhu zejména vůči dolaru? Proč státy eurozóny dosud nezhájily vzájemnou úzkou spolupráci při vytváření jednotlivých státních rozpočtů?

6.5.2 Proč se v době, kdy jsou čím dál vyšší požadavky na účinnější a soustředěnější uplatňování Lisabonské strategie, Euroskupina nadále omezuje na ministry hospodářství a financí a nevytvořila svůj protějšek složený z ministrů sociálních věcí? Nemohla by Euroskupina ve dvojím zastoupení oblasti hospodářství a financí i oblasti sociální, k níž by se mohli přidružit i ministři průmyslu, vyvinout účinnější přístupy k hospodářským i sociálním reformám, jít příkladem v propagaci podpory a provádění patentu Společenství a navíc ke zprávám států předkládat společnou zprávu o uplatňování Lisabonské strategie?

6.5.3 Občané států eurozóny by bylo vhodné konzultovat a do těchto rozhodnutí zapojit, zejména prostřednictvím jejich zastupitelských sdružení. Měli by být motivováni k tomu, aby vyvíjeli vlastní iniciativy v rámci celé eurozóny. Eurozóna, experimentální prostor hospodářské a sociální integrace na vyšší úrovni, by se tím totiž stala také experimentálním prostorem důraznějšího evropského občanství.

6.5.4 Samozřejmě by zároveň bylo třeba dbát na to, aby se při tom neškodilo soudržnosti Unie jako celku – státy mimo eurozónu by tedy měly být řádně informovány, konzultovány a v rámci možností zapojeny do této užší spolupráce, kterou budou muset v každém případě začít plně uplatňovat, jakmile přijmou euro.

6.6 Pokud jde o čistě politické záležitosti, některá opatření by přispěla k výraznému posílení viditelnějšího a účinnějšího evropského občanství, jako například:

6.6.1 výběr stejného dne všeobecných voleb do Evropského parlamentu – po něm následující, opravdu evropský povolební večer by dodal debatám i předneseným příspěvkům a komentářům zcela jiný rozměr a zasadil by politické otázky do jejich skutečného evropského rámce, neomezoval by je tedy naprosto nemístným a chybným způsobem pouze na rozměr vnitrostátní, jak tomu v současné době většinou bývá;

6.6.2 slavné oficiální zavedení Dne Evropy 9. května, který by si zasluhoval postavení celoevropského státního svátku – členské státy by se případně mohly rozhodnout nahradit jím jiný stávající státní svátek – doprovázeného akcemi a programy, zejména kulturními, které by měly přímou souvislost s Evropou;

6.6.3 praktické uplatnění evropského práva občanské iniciativy, které by předjímal ustanovení zařazená do ústavní smlouvy (milion podpisů z několika členských států). Evropská komise by se tak již nyní mohla zavázat, že posoudí a případně dále zpracuje veškeré návrhy z občanské iniciativy, jež této hranice dosáhly. Stejně tak by se zavázala k tomu, že zveřejní přesné důvody, pro které se rozhodla, že se takové iniciativě dále věnovat nebude.

## 7. Závěry

7.1 Z podrobných úvah vyplývá, že navzdory prohlášením a chartám nelze viditelnější a účinnější evropské občanství nařídit. Je věcí zásluhy a praktického uplatnění. Vytvoří se a je hybnou silou. Upevní se pouze tehdy, bude-li se prosazovat. A pouze rozvojem tohoto „horizontálního“ participativního rozměru budování Evropy zaručí evropské občanství plné přijetí a trvalost „vertikální“ stránky jejího budování.

7.2 Toto aktivní evropské občanství nyní potřebuje mít k dispozici nástroje, a to ne formální, ale zejména praktické, kterých se dosud výrazně nedostává. V současné době je nutno

Evropanům tyto nástroje, které očekávají a jichž budou schopni dobře využít, poskytnout. Není pochyb o tom, že díky nim znovu dodají Evropě identitu, dynamiku, konkurenceschopnost a soudržnost, kterou jí státy v současné době zaručují jen stěží.

7.3 Evropský hospodářský a sociální výbor, který chce sledovat, jak jsou zohledňována tato doporučení a přispět k podpoře skutečných zlepšení pro evropské občany, se usnesl na vytvoření stálé pracovní skupiny „Aktivní evropské občanství“. Posláním této skupiny bude zejména:

- sledování vývoje pokroku a zpoždění v této oblasti,
- propagace veřejného dialogu s představiteli občanské společnosti,
- podpora iniciativ a osvědčených postupů a lepší informovanosti o nich.

7.4 Aby Evropský hospodářský a sociální výbor vytyčil a nasměroval zahájení procesu tohoto sledování, uspořádá symposium na téma aktivního evropského občanství, které již bylo EHSV avizováno v předchozím stanovisku k *Aktivnímu programu – aktivní občanství* <sup>(6)</sup>.

V Bruselu dne 14. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

---

<sup>(6)</sup> Stanovisko EHSV ze dne 26.10.2005 k návrhu rozhodnutí Evropského parlamentu a Rady, kterým se pro období 2007–2013 stanoví program *Občané pro Evropu na podporu aktivního evropského občanství*, zpravodaj: pan LE SCORNET (Úř. věst. C 28, 3.2.2006).

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Plán pro dosažení rovného postavení žen a mužů 2006-2010**

KOM(2006) 92 v konečném znění

(2006/C 318/29)

Dne 1. března 2006 se Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ohledně věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Zaměstnanost, sociální věci, občanství“, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 13. července 2006. Zpravodajkou byla paní **Grace Attard**.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 175 hlasy pro, 11 hlasy proti a 9 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Závěry a doporučení

1.1 ESHS vítá politickou vůli Komise ponechat otázku rovného postavení žen a mužů mezi hlavními prioritami programu na období 2006–2010. Oceňuje osobní odhodlání předsedy Barrosa k přijetí tohoto programu a souhlasí, že do provádění jeho priorit je důležité zapojit všechny zainteresované strany.

### 1.2 EHSV

- si je vědom toho, že ke zvýšení účasti žen je při koordinaci politik zaměstnanosti nutno sledovat společné priority;
- shledává, že národní vlády, národní orgány zabývající se rovností a sociální partneři všech členských států mají zřejmou povinnost zajistit, aby mzdové systémy, které jsou zaváděny, nevedly ke mzdové diskriminaci mezi ženami a muži;
- co se týče žen podnikatelek, doporučuje, aby strategie usilovaly o zlepšení přístupu k bankovním úvěrům a bankovním službám;
- doporučuje, aby byla v jednotlivých státech do studijních osnov středních a vysokých škol zařazena podnikatelská výchova se zvláštním zaměřením na studentky, a aby byla přijata opatření, která umožní více ženám dosáhnout vzdělání ve vědeckých a technických disciplínách a zareagovat na nerovnost v zaměstnanosti, která existuje v technických oblastech jako např. strojírenství a služby spojené s IKT;
- navrhuje, aby byly zintenzivněny strategie, zaměřené na rovné postavení žen a mužů v sociální ochraně a boji proti chudobě, čímž bude zajištěno, že zdanění a systémy sociálního zabezpečení reagují na potřeby žen ohrožených chudobou, zejména svobodných matek; měly by rovněž být předloženy konkrétní návrhy politik povzbuzujících otce či

matky samoživitelky v rozvíjení jejich tržně využitelných dovedností a v usnadnění jejich přístupu k zaměstnání;

- je přesvědčen, že součástí národních strategií pro zdravotní a dlouhodobou péči by měly být integrované politiky zabývající se zdravotními podmínkami žen v pracovním prostředí;
- vyzývá k intenzivnějšímu zvážení, prošetření a rozboru dopadu požadavků na péči o jiné osoby a z nich vyplývajících neblahého vlivu na tělesné i duševní zdraví žen;
- navrhuje, aby otevřená metoda koordinace byla prováděna v oblasti zdravotní péče a zahrnovala cíle pro rovné postavení mužů a žen;
- uvědomuje si jev feminizace migrace a doporučuje, aby EU ve svých politikách a krocích v každé fázi migrace systematicky přihlížela k rovnosti pohlaví;
- uznává, jak je důležité vyvinout opatření, včetně stanovení přesných cílů a ukazatelů, pro zajištění poskytování péče o děti a rovněž pro závislé starší a zdravotně postižené osoby;
- doporučuje stanovit cíle a časové termíny pro zvýšení zapojení žen ve všech formách rozhodovacího procesu;
- doporučuje vypracovat evropský akční plán pro boj proti násilí na ženách;
- vyzývá členské státy, aby zajistily implementaci opatření zaručující ženám, jež se staly oběťmi obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování, širší práva a výraznější podporu;
- doporučuje organizovat celoevropské informační akce prosazující nulovou toleranci sexistických urážek a ponižujících vyobrazení žen v médiích;

- je toho názoru, že členské státy by měly zajistit, že audiovizuální komerční sdělení nebudou obsahovat žádné diskriminační prvky založené na rase, pohlaví nebo národnosti, jak doporučuje navrhovaná směrnice Komise o koordinaci určitých opatření pro provozování televizního vysílání <sup>(1)</sup>;
- doporučuje zavést ve vzdělávacích zařízeních připravujících na práci v médiích genderové studijní programy a zároveň vyvinout silné mechanismy směřující k dosažení vyrovnaného zastoupení pohlaví na všech úrovních rozhodování v odvětví médií;
- doporučuje, aby v rámci rozvojové politiky EU měly ženy odpovídající přístup k finanční pomoci EU, poskytované zejména prostřednictvím národních projektů, vedených ženskými organizacemi;
- žádá, aby politika Evropské komise v oblasti humanitární politiky (ECHO) upřednostňovala pomoc a finanční podporu ženám, které jsou během konfliktů obětmi násilí založeného na pohlaví;
- je přesvědčen, že zlepšení řízení v oblasti rovného postavení žen a mužů má zásadní význam pro úspěch předloženého plánu. doporučuje posílit mechanismy dialogu a konzultací s organizovanou občanskou společností, zejména s ženskými nevládními organizacemi na národní úrovni;
- se vyslovuje pro vytvoření pracovní skupiny pro rozpočtování s ohledem na pohlaví v rámci generálního ředitelství pro rozpočet a pro každoroční vypracování zvláštního posouzení dopadu rozpočtu EU na obě pohlaví.

## 2. Odůvodnění

### 2.1 Podstata sdělení Komise

2.1.1 EU učinila významný pokrok při dosahování rovného postavení žen a mužů díky právním předpisům o rovném zacházení, systematickému přihlížení k rovnosti pohlaví, zvláštním opatřením pro prosazování žen, akčním programům, sociálnímu dialogu a dialogu s občanskou společností. Nerovnosti však zůstávají a mohou se zvětšovat s tím, jak větší globální hospodářská soutěž vyžaduje pružnější a mobilnější pracovní sílu. To by mohlo mít větší dopad na ženy, které jsou často nuceny volit mezi mateřstvím a kariérou kvůli neexistenci pružných pracovních ujednání a pečovatelských služeb, přetrvávání stereotypů o pohlaví a nerovnoměrnému podílu mužů na domácích povinnostech.

<sup>(1)</sup> Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Rady 89/552/EHS o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících provozování televizního vysílání (KOM(2005) 646 v konečném znění).  
URL: [http://ec.europa.eu/comm/avpolicy/docs/reg/modernisation/proposal\\_2005/com2005-646-final-en.pdf](http://ec.europa.eu/comm/avpolicy/docs/reg/modernisation/proposal_2005/com2005-646-final-en.pdf) (angl. verze).

2.1.2 Plán Komise nastiňuje šest prioritních oblastí činnosti EU v oblasti rovného postavení žen a mužů na období 2006–2010:

- stejná ekonomická nezávislost pro ženy a muže;
- sladění soukromého a profesního života;
- stejné zastoupení v rozhodovacích procesech;
- odstraňování všech forem násilí založeného na pohlaví;
- odstraňování stereotypů v oblasti pohlaví;
- podpora rovného postavení žen a mužů v zahraniční a rozvojové politice.

Pro každou tuto oblast jsou stanoveny prioritní cíle a činnosti. Komise nemůže těchto cílů dosáhnout sama, neboť v mnoha oblastech se těžiště činnosti nachází na úrovni členských států. Tento plán tedy představuje závazek Komise pokročit s programem rovného postavení mužů a žen a zároveň posílit partnerství s členskými státy a jinými zúčastněnými subjekty.

2.1.3 Ke zlepšení řízení v oblasti rovného postavení mužů a žen Komise dále hodlá uskutečnit celou řadu klíčových akcí a zavazuje se k pečlivému monitorování pokroku.

### 2.2 Obecné poznámky

2.2.1 ESHS vítá politickou vůli Komise ponechat otázku rovného postavení žen a mužů mezi hlavními prioritami programu na období 2006–2010. Oceňuje osobní odhodlání předsedy Barrosa k přijetí tohoto programu a souhlasí, že do provádění jeho priorit je důležité zapojit všechny zainteresované strany.

2.2.2 Rovné postavení žen a mužů je základní právo, společná hodnota EU a jejích členských států a nezbytná podmínka pro dosažení cílů EU, kterými jsou růst, zaměstnanost a sociální soudržnost, jež jsou také základními kameny Lisabonské strategie. EHSV podporuje strategii plánu, která vychází z dvojího přístupu, založeného na přihlížení k rovnosti pohlaví a na zvláštních opatřeních.

2.2.3 Pokrok, který ženy učinily, včetně pokroku v klíčových oblastech, jako je vzdělání a výzkum, se plně neodráží v postavení žen na trhu práce. EU si jednoduše nemůže dovolit netěžit ze svého lidského kapitálu na maximum. Současně je politická a hospodářská úloha EU ohrožována demografickými změnami, vedoucími k nízké porodnosti a k poklesu pracovní síly.

2.2.4 EHSV rovněž vítá cíl Komise zabývat se násilím založeným na pohlaví a obchodováním s lidmi a tyto jevy odstranit. Jsou překážkami v dosažení rovného postavení žen a mužů a představují porušování lidských práv žen.

2.2.5 EHSV dále podporuje závazek Komise zabývat se globálními otázkami, chránit lidská práva žen a začlenit je do všech odpovídajících zahraničních politik, opatření a programů EU.

### 2.3 Zvláštní připomínky k části I: prioritní oblasti činnosti na podporu rovného postavení žen a mužů

2.3.1 Mají-li být kroky v prioritních oblastech, které plán vymezuje, úspěšné, je nutné vypracovat integrované strategie a je potřeba zajistit, aby veškeré politiky na příslušných úrovních EU i členských států výslovně obsahovaly otázku rovného postavení žen a mužů a touto otázkou se zabývaly. Je potřeba posílit mechanismy i zdroje EU, které zajistí účinné přihlížení k rovnosti pohlaví na národní úrovni, jak stanoví Evropský pakt pro rovné postavení žen a mužů dojednaný na zasedání Rady na jaře 2006.

2.3.2 Konkrétní monitorování plánu je potřeba uskutečnit ve spolupráci s členskými státy. Ačkoli již nyní existují ukazatele pro monitorování pokroku, je důležité mít k dispozici srovnatelné údaje na úrovni EU.

### 2.3.3 Dosažení stejné ekonomické nezávislosti pro ženy a muže

#### 2.3.3.1 Dosažení lisabonských cílů zaměstnanosti

2.3.3.1.1 Lisabonské cíle zaměstnanosti požadují 60 % míru zaměstnanosti u žen do roku 2010. I přes závazky členských států v souvislosti s Lisabonskou strategií a programem pro růst a zaměstnanost a navzdory závazným evropským předpisům o rovném postavení mužů a žen v zaměstnání nadále přetrvávají výrazné rozdíly existující z důvodu odlišného pohlaví. Ženy vykazují nižší míru zaměstnanosti než muži (55,7 % oproti 70 % u mužů), přičemž u starších žen ve věku mezi 55 a 64 lety je tento údaj ještě mnohem nižší (31,7 %). Ženy rovněž mají vyšší míru nezaměstnanosti než muži (9,7 % oproti 7,8 %). Je třeba posílit otázku rovného postavení žen a mužů v rámci Lisabonské strategie pro růst a zaměstnanost.

2.3.3.1.2 Komise se zaměřuje na dodržování právních předpisů v oblasti rovného zacházení, na účinné využívání nových strukturálních fondů a na to, aby se vyplatilo pracovat, a to zejména díky individualizaci práv spojených s daňovým

systemem a systemem dávek. EHSV vítá zřízení Evropského institutu pro rovné postavení žen a mužů, jehož účinný chod však vyžaduje odpovídající lidské i finanční zdroje (<sup>2</sup>).

2.3.3.1.3 Výbor si je vědom toho, že ke zvýšení účasti žen je při koordinaci politik zaměstnanosti nutno sledovat společné priority. Při posuzování národních programů reforem musí Komise zajistit, aby byla pozornost věnována zejména rozdílu existujícím mezi pohlavími a aby byly učiněny příslušné nezbytné kroky.

2.3.3.1.4 Výbor shledává, že národní vlády, národní orgány zabývající se rovností a sociální partneři všech členských států mají zřejmou povinnost zajistit, aby mzdové systémy, které jsou zaváděny, nevedly ke mzdové diskriminaci mezi ženami a muži;

2.3.3.1.5 Výbor je znepokojen tím, že některé nové formy organizace práce mohou mít za následek vykořisťování pracovníků a vznik nejistých zaměstnání, jež jsou často vykonávány ženami, a je hluboce přesvědčen, že by měla existovat rovnováha mezi flexibilitou a stálostí.

EHSV zastává názor, že zásadní podmínkou pro začlenění žen se zdravotním postižením na trhu práce jsou spolehlivé a srovnatelné údaje o obou pohlavích týkající se překážek v zaměstnávání těchto žen.

### 2.3.3.2 Odstranění mzdových rozdílů mezi ženami a muži

2.3.3.2.1 Přes existenci právních předpisů EU o rovných mzdách dostávají ženy v průměru EU o 15 % nižší mzdu než muži (<sup>3</sup>), a tento rozdíl se snižuje mnohem pomaleji než rozdíl v zaměstnanosti mužů a žen. Jeho přetrvávání vyplývá z přímé a nepřímé diskriminace žen a ze strukturálních nerovností, jako je zařazování pohlaví do určitých odvětví, povolání a systémů práce, přerušování kariéry kvůli péči o dítě a další péči o rodinu, přístup ke vzdělání a odborné přípravě, neobjektivní systémy hodnocení a mzdové systémy a stereotypy. Dostupnost technických, lidských a finančních zdrojů nemusí být v členských státech vždy pravidlem.

2.3.3.2.2 Komise by ve svém nadcházejícím sdělení o nerovnosti ve mzdách a v zapojení sociálních partnerů měla zajistit větší důslednost v národních právních předpisech pro rovnost pohlaví, společně s přístupem k možnému odškodnění.

(<sup>2</sup>) Stanovisko EHSV ke „zřízení Evropského institutu pro rovné postavení žen a mužů“, ze dne 28.9.2005, zpravodajka: paní Štečková (Úř. věst. C 24, 31.1.2006, s.29-33).  
URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOhtml.do?textfield2=24&year=2006&Submit=Search&serie=C>.

(<sup>3</sup>) Neupravený rozdíl.

### 2.3.3.3 Ženy podnikatelky

2.3.3.3.1 Ženy představují v průměru 30 % všech podnikatelů v EU. Často se při zakládání podniků a získávání přístupu k finančním prostředkům a odborné přípravě potýkají s většími problémy než muži. Je třeba dále provádět akční plán EU pro oblast podnikání a zajistit, aby byl více zaměřený na rovnost pohlaví. Je nutno klást důraz na podnikání, informovanost a počáteční podporu usnadňující vytváření a rozvoj nových firem, a to za pomoci celé řady postupů, včetně zajištění lepšího přístupu k finančním prostředkům pro začínající firmy. Strategie by měly zlepšit přístup žen k bankovním úvěrům a bankovním službám. Kromě toho by ženy podnikatelky měly udržovat kontakt s bankovními institucemi za účelem vytvoření podpůrných balíčků přizpůsobených jejich potřebám, zejména pro oblast mikrofinancování.

2.3.3.3.2 V jednotlivých členských státech by měla být do studijních osnov středních a vysokých škol zařazena podnikatelská výchova se zvláštním zaměřením na studentky, která podpoří kulturu zapojení žen při prosazování inovačních myšlenek v této oblasti. Nicméně ne všechny ženy si přejí být samostatně výdělečné. Studijní osnovy v jednotlivých členských státech by tedy také měly informovat studenty o jejich právech spojených se zaměstnáním a povzbudit je k hledání práce v „netradičních“ odvětvích.

2.3.3.3.3 Zejména pro řešení rozdílů mezi pohlavími v zaměstnání, které panují v technických odvětvích, jako jsou strojírenství, služby v oblasti informačních a komunikačních technologií a kvalifikovaná pracovní místa, by byla užitečná zvláštní, avšak integrovaná politika na podporu podnikání žen.

### 2.3.3.4 Rovné postavení žen a mužů v oblasti sociální ochrany a boj s chudobou

2.3.3.4.1 Systémy sociální ochrany by měly odstranit jakékoli překážky pro ženy a muže, bránící jim ve vstupu a v setrvání na trhu práce a umožnit jim akumulovat individuální nároky na důchod. Ženy by měly mít možnost těžit z nároků na důchod a měly by být zavedeny alternativní modely zajišťující nároky žen. U žen je nadále pravděpodobné, že jejich profesní dráha bude kratší nebo přerušovaná, a tudíž budou mít méně práv než muži. Tím se zvyšuje riziko chudoby, zvláště pro matky samoživitelky, starší ženy nebo ženy, které pracují v rodinných podnicích v oblasti zemědělství nebo rybolovu a maloobchodě a zpracovatelském odvětví. Členské státy by rovněž měly zajistit v těchto odvětvích ochranu přistěhovaných žen před vykořisťováním.

2.3.3.4.2 Měly by být posíleny strategie, díky kterým ženy ohrožené chudobou, ať už jsou aktivní na trhu práce nebo nikoli, získají prakticky využitelnou kvalifikaci, jež jim do budoucna zaručí finanční nezávislost <sup>(4)</sup>.

<sup>(4)</sup> Stanovisko EHSV k tématu „Chudoba žen v Evropě“ ze dne 29.9.2005, zpravodajka: paní King, (Úř. věst. C 24 z 31.1.2006, s. 95-101).  
URL: <http://eur-lex.europa.eu/OJHtml.do?textfield2=24&year=2006&Submit=Search&serie=C>.

2.3.3.4.3 EHSV navrhuje, aby byly zintenzivněny strategie, zaměřené na rovné postavení žen a mužů v sociální ochraně a boji proti chudobě, čímž bude zajištěno, že zdanění a systémy sociálního zabezpečení reagují na potřeby žen ohrožených chudobou, zejména svobodných matek. Měly by rovněž být předloženy konkrétní návrhy politik povzbuzujících otce či matky samoživitelky v rozvíjení jejich tržně využitelných dovedností a v usnadnění jejich přístupu k zaměstnání; V některých členských státech existuje výrazněji než jinde naléhavá potřeba revize současných nízkých rozdílů mezi podporou v nezaměstnanosti s doplňkovými dávkami pro závislé osoby a národní minimální mzdou.

2.3.3.4.4 V praxi by se zvyšování atraktivity práce nemělo omezovat výhradně na otázku odměňování, ale také na nefiskální stimuly, jako je flexibilita zaměstnání a u pracovníků s nízkou kvalifikací možnost odborného vzdělávání. Rodinám ohroženým chudobou, ať už s jedním nebo oběma rodiči, které mají dvě nebo více dětí, by měly být poskytovány přiměřeně dotované služby zařízení péče o děti.

2.3.3.4.5 Riziko chudoby je nejvyšší u domácností s jedním rodičem (3 % průměru EU), z nichž 85 % vedou ženy. Ženy starší 65 let jsou také vystaveny vysokému riziku chudoby. Ženy s nízkou kvalifikací jsou ohroženy tím, že budou přinuceny opustit zaměstnání ještě před věkem odchodu do důchodu.

### 2.3.3.5 Uznání rovnosti žen a mužů v oblasti zdraví

2.3.3.5.1 Ženy a muži čelí určitým zdravotním rizikům, chorobám, otázkám a postupům, které mají dopad na jejich zdraví. Patří sem záležitosti z oblasti životního prostředí, jako je používání chemických látek, jímž se zabývá návrh systému REACH, a pesticidů, které se často přenášejí kojením. Současný lékařský výzkum i bezpečnostní a zdravotní normy se více týkají oblastí pracovního života s převládajícím počtem mužů. Jak znalosti a výzkum v této oblasti, tak i statistiky a ukazatele je třeba dále rozvíjet také s ohledem na ženy.

2.3.3.5.2 V rámci úsilí o zlepšení ochrany zdraví a bezpečnosti žen při práci v oblastech, kde jsou ženy nejpočetnější, by měly národní strategie pro zdravotní a dlouhodobou péči začlenit integrované politiky, zaměřené na zdravotní normy při práci pro ženy v zemědělství a obecně na zdravotní podmínky žen v zemědělských rodinách, a také na opakovanou zátěž v průmyslu. Měly by zahrnovat rovněž informovanost a vzdělávání za účelem posílení jejich postavení.



2.3.3.5.3 EHSV dále vyzývá k intenzivnějšímu zvážení, prošetření a rozboru dopadů požadavků na péči o jiné osoby a z nich vyplývajících neblahého vlivu na tělesné i duševní zdraví žen.

2.3.3.5.4 EHSV souhlasí s cíli EU v oblasti rovného postavení žen a mužů a navrhuje, aby otevřena metoda koordinace byla prováděna v oblasti zdravotní péče a zahrnovala cíle pro rovné postavení žen a mužů, včetně posílení programů prevence. Kromě toho je potřeba zvýšit intenzitu iniciativ zaměřených na rovnost pohlaví, které se soustředí na pohlavně přenosné choroby (včetně HIV/AIDS) a na otázky pohlavního a reprodukčního zdraví.

2.3.3.6 Boj s mnohonásobnou diskriminací, zvláště vůči ženám z řad přistěhovalců a etnických menšin

2.3.3.6.1 Ženy, které jsou součástí znevýhodněných skupin, jsou na tom často hůře než jejich mužské protějšky. Často trpí mnohonásobnou diskriminací. K zajištění práv žen a jejich zapojení do občanského života, plnému využití jejich pracovního potenciálu a ke zlepšení jejich přístupu ke vzdělání a odbornému vzdělávání, je zapotřebí podpory rovného postavení žen a mužů v migračních a integračních politikách.

2.3.3.6.2 EHSV lituje, že haagské cíle přijaté Evropskou radou, jež mají být prováděny v období 2005–2010 v rámci prostoru svobody, bezpečnosti a práva, nezohledňují specifickou situaci migrujících žen. Uvědomuje si jev feminizace migrace a doporučuje, aby EU ve svých politikách a krocích v každé fázi procesu migrace, zejména ve fázi přijetí a začlenění do hostitelské společnosti, přihlížela k rovnosti pohlaví.

2.3.3.6.3 Transpozice a provádění stávajících nástrojů v oblasti azylové politiky, zejména dočasné ochrany a minimálních norem týkajících se podmínek přijetí, odpovídají závazkům vyplývajícím z mezinárodních úmluv o lidských právech a Ženevské úmluvy z roku 1951. Kromě toho by azylové politiky měly zohledňovat povahu pronásledování žen, které z vlastní přehájí práve z důvodu nerovnosti pohlaví.

2.3.3.7 Klíčové akce vytyčené Komisí pro tuto oblast

2.3.3.7.1 EHSV podporuje klíčové akce, které Komise pro tuto oblast vytyčila, zejména pokud jde o prioritu monitorování a posilování systematického přihlížení k rovnosti pohlaví. Souhlasí s iniciativami pro zavedení otevřené metody koordinace zahrnujícími mimo jiné důchody, začleňování do společnosti, zdravotní a dlouhodobou péči. Hlavní důraz musí být kladen na rovné postavení mužů a žen <sup>(5)</sup>.

<sup>(5)</sup> Viz odstavec 5.2.2. sdělení EHSV ze dne 20. dubna 2006 k tématu Strategie pro otevřenou koordinaci sociální ochrany; zpravodaj: pan Olsson (Úř. věst. C 185 z 8.8.2006, s. 87).  
URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do?year=2006&serie=C&textfield2=185&Submit=Search>.

2.3.4 Podpora sladění pracovního, soukromého a rodinného života

2.3.4.1 ESHV si je rovněž vědom toho, že je důležité připravit opatření, včetně stanovení přesných cílů a ukazatelů, kterými budou zajištěny služby v oblasti péče o děti od narození do dosažení věku povinné školní docházky a cenově přijatelná a dostupná péče o ostatní závislé osoby, protože toto se přímo dotýká zapojení žen na trhu práce. Měla by být zřízena také mimoškolní zařízení pro děti po celou dobu jejich školní docházky, která budou poskytovat služby v závislosti na pracovní době rodičů.

2.3.4.2 EHSV souhlasí s tím, že je důležité najít rovnováhu mezi soukromým a pracovním životem, a uvědomuje si, že výhody pružných pracovních opatření stále nejsou využívány tolik, jak by měly. Výbor je znepokojen tím, že některé nové formy organizace práce mohou mít za následek vykořisťování pracovníků a vznik nejistých zaměstnání, jež jsou často vykonávány ženami, a je hluboce přesvědčen, že by měla být nastolena rovnováha mezi flexibilitou a stálostí.

2.3.4.3 EU uznala důležitost dosažení rovnováhy mezi soukromým a profesionálním životem pro ženy a muže <sup>(6)</sup>. Rozdělení domácích a pečovatelských úkolů v domácnosti musí být změněno tak, aby bylo dosaženo rovného sdílení mezi muži a ženami. Úloha mužů v domácnosti musí být posílena. Kromě toho je třeba v rámci probíhajících diskusí o revizi směrnice o pracovní době vytvořit pracovní časové rozvrhy, které jsou sociálně slučitelné s rodinnými povinnostmi.

EHSV uznává, jak je důležité vyvinout opatření, včetně stanovení přesných cílů a ukazatelů, pro zajištění poskytování péče o děti a rovněž pro závislé starší a zdravotně postižené osoby.

2.3.5 Podpora rovné účasti žen a mužů na rozhodovacím procesu

2.3.5.1 Nedostatečné zastoupení žen v politice, v rozhodování v hospodářské oblasti, a ve vědě a technice stále není účinně řešeno. Klíčové akce navrhované Komisí se na tuto nedemokratickou situaci výrazně zaměřují. Vůle členských států přijmout nezbytná opatření je však nadále velice nízká. Ve veřejném i soukromém sektoru je patrná segregace. Jak ve veřejném, tak i v soukromém sektoru jsou ženy nedostatečně zastoupeny ve vrcholových funkcích a ve funkcích s rozhodovacími pravomocemi.

<sup>(6)</sup> Usnesení Rady a ministrů pro zaměstnanost a sociální politiku ze dne 29. června 2000 o vyrovnaném zapojení žen a mužů do rodinného a pracovního života (200/C 218/02).  
URL: [http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2000/c\\_218/c\\_21820000731en00050007.pdf](http://europa.eu.int/eur-lex/pri/en/oj/dat/2000/c_218/c_21820000731en00050007.pdf). (angl. verze).

2.3.5.2 Výbor tedy doporučuje stanovení cílů a lhůt, v nichž mají být tyto cíle dosaženy, aby se zvýšilo zapojení žen do všech forem rozhodovacího procesu, neboť zastává názor, že tyto cíle a lhůty by mohly účinně podpořit zastoupení žen v politice, rozhodování v hospodářské oblasti, vědě a technice.

2.3.5.3 Dále by všechny evropské instituce měly účinně provádět pozitivní opatření na všech úrovních, kde jsou ženy nedostatečně zastoupeny v rozhodovacím procesu, v souladu s článkem 1d (77) 96 služebního řádu úředníků Evropských společenství ze dne 1. května 2004 (7). Výsledky těchto kladných aktivních opatření by měly být pravidelně sledovány a zveřejňovány.

### 2.3.6 Odstraňování násilí založeného na pohlaví a obchodování s lidmi

2.3.6.1 Komise je odhodlána bojovat se všemi formami násilí. Hlavními oběťmi násilí založeného na pohlaví jsou ženy. EHSV se k této problematice nedávno vyjádřil prostřednictvím stanoviska z vlastní iniciativy k domácímu násilí na ženách (8). Domácí násilí na ženách brání jejich sociálnímu začlenění a zejména jejich začlenění do trhu práce, což vede k jejich odsunutí na okraj společnosti, k chudobě a finanční a materiální závislosti. Je třeba vypracovat evropský akční plán pro boj proti násilí na ženách.

2.3.6.2 Obchodování s lidmi je problém, který nelze řešit samostatně. Jedná se o nedílnou součást organizovaného zločinu, a proto je nutná spolupráce všech členských států, aby bylo díky důslednější bezpečnostní politice a společnému právnímu rámci možné v této oblasti účinně jednat. Cíle EU v této oblasti vymezuje Haagský program (9) a Úmluva OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (10). EHSV již přijal stanovisko zdůrazňující význam účinné bezpečnostní politiky, která ochraňuje občany svobodně a otevřeně společnosti, v níž vládne spravedlnost právního státu (11).

(7) Viz: [http://www.europa.eu.int/comm/dgs/personnel\\_administration/statut/tocen100.pdf](http://www.europa.eu.int/comm/dgs/personnel_administration/statut/tocen100.pdf) (angl. verze).

(8) Stanovisko EHSV z 16.3.2006 k tématu „Domácí násilí na ženách“, zpravodajka: paní Heinisch (dosud nezveřejněno v Úředním věstníku). (Úř. věst. C 110 z 9.5.2006, s. 89).  
URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do?year=2006&serie=C&text-field2=110&Submit=Search>.

(9) Viz [http://ec.europa.eu/justice\\_home/news/information\\_dossiers/the\\_hague\\_priorities/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/justice_home/news/information_dossiers/the_hague_priorities/index_en.htm) (angl. verze).

(10) Viz [http://www.unodc.org/unodc/crime\\_cicp\\_convention.html](http://www.unodc.org/unodc/crime_cicp_convention.html) (angl. verze).

(11) Stanovisko EHSV ze dne 15.12.2005 ke „sdělení Komise Radě a Evropskému parlamentu – Haagský program: deset priorit pro nadcházejících pět let – Partnerství pro evropskou obnovu týkající se svobody, bezpečnosti a práva“, zpravodaj: pan Pariza-Castaños (Úř. věst. C 65 z 17.3.2006, s. 120-130).  
URL: <http://eur-lex.europa.eu/JOIndex.do?year=2006&serie=C&text-field2=65&Submit=Search>.

2.3.6.3 Ženy, které byly předmětem obchodování s lidmi, by neměly být podrobeny nedobrovolné deportaci, neboť v případě nuceného návratu mohou být ve své domovské zemi vystaveny nebezpečí ze strany obchodníků s lidmi. Místo toho by jim mělo být uděleno povolení k pobytu v zemi, do které byly přivezeny, se souběžným zavedením kontrolních opatření proti možnému zneužívání tohoto práva.

2.3.6.4 Výbor vyzývá členské státy, aby zajistily provádění opatření, která by zaručila ženám, jež se staly oběťmi obchodu s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování, širší práva a výraznější podporu. Zvyšování poptávky po sexuálních službách je třeba řešit důraznější informační kampaní zacílenou zejména na zákazníky. To by mělo být součástí rozsáhlejší vzdělávací iniciativy zaměřené na rozšíření přístupu osob k alternativnímu zaměstnání a finančním prostředkům.

2.3.6.5 Členské státy by měly zvážit, zda by neměly považovat využívání placených sexuálních služeb za trestný čin, či přinejmenším zajistit větší ochranu osobám zapojeným do poskytování sexuálních služeb, které byly předmětem obchodování s lidmi či jiným způsobem proti své vůli zapojeni do poskytování těchto služeb.

### 2.3.7 Odstranění stereotypů ve společnosti týkajících se pohlaví

2.3.7.1 EHSV souhlasí s Komisí v tom, že klíčovou úlohu v utváření postojů a chování hrají média. Navrhovaná opatření zahrnující odstranění stereotypů týkajících se pohlaví ve vzdělání, na trhu práce a v médiích se na tuto problematiku zaměřují a poskytují vodítko členským státům.

2.3.7.2 EHSV si uvědomuje, že ženy mají stále nedostatečný přístup do médií a zejména k rozhodovacím pravomocím v nich, a souhlasí, že je potřeba navrhnout politiky týkající se rovného postavení žen a mužů v médiích. EHSV proto doporučuje:

- (a) Připravit celoevropské informační akce prosazující nulovou toleranci sexistických urážek a ponižujících vyobrazení žen v médiích.
- (b) Členské státy by měly zajistit, že audiovizuální komerční sdělení nebudou obsahovat žádné diskriminační prvky založené na rase, pohlaví nebo národnosti, jak doporučuje navrhovaná směrnice Komise o koordinaci určitých opatření pro provozování televizního vysílání (12).
- (c) Podpořit zavedení studijních programů zohledňujících pohlaví ve vzdělávacích zařízeních připravujících na práci v médiích a zároveň vyvinout silné mechanismy směřující k dosažení vyrovnaného zastoupení obou pohlaví na všech úrovních rozhodování v odvětví médií.

(12) KOM (2005) 646 v konečném znění Viz poznámka pod čarou č. 2.

(d) Vytvořit z veřejnoprávního vysílání nezávislé sdělovací prostředky s posláním služby veřejnosti v oblasti ochrany lidských práv a rovnosti pohlaví.

2.3.7.3 EHSV souhlasí s navrhovaným opatřením ke zvýšení informovanosti prostřednictvím plánu Komise pro „demokracii, dialog a diskusi“ („Plán D“) <sup>(13)</sup> i se související činností, kterou organizují příslušné kanceláře zastoupení Komise v členských státech.

2.3.8 Podpora rovného postavení žen a mužů mimo EU

2.3.8.1 EHSV podporuje úlohu Komise při prosazování práv žen na mezinárodní úrovni.

2.3.8.2 Zahraniční a rozvojové politiky EU musí zohledňovat skutečnost, že ženy hrají klíčovou úlohu v odstraňování chudoby a že posilování jejich ekonomického postavení, kvalifikace, politického i sexuálního postavení má vliv nejen na ně, ale také na jejich rodiny a společnost.

2.3.8.3 EU musí dále zaručit přihlížení k potřebám a perspektivám žen a jejich monitorování jak na úrovni jednotlivých států, tak i na úrovni EU, a zajistit ženám náležitý přístup k finanční podpoře EU v rámci politiky rozvojové pomoci EU.

2.3.8.4 Při zásazích v krizových situacích je potřeba systematicky přihlížet k perspektivě pohlaví v Evropské bezpečnosti a obranné politice (EBOP) v souladu s rezolucí OSN č. 1325 <sup>(14)</sup> a evropským usnesením o účasti žen na řešení konfliktů mírovými prostředky z listopadu 2000.

2.3.8.5 Prioritou politiky Evropské komise v oblasti humanitární pomoci (ECHO) by mělo být poskytování pomoci a finanční podpory ženám, které jsou během konfliktů obětmi násilí založeného na pohlaví, a po ukončení ozbrojeného konfliktu snaha o zjednání nápravy pomocí mechanismů mezinárodního práva.

2.4 Část II: Zlepšení řízení v oblasti rovného postavení žen a mužů

2.4.1 Rovného postavení žen a mužů lze dosáhnout pouze prostřednictvím jasného závazku na nejvyšší politické úrovni. Komise podporuje rovné postavení žen a mužů ve svých vlastních řadách <sup>(15)</sup> a podporuje množství struktur, které se zabývají otázkou rovného postavení žen a mužů, což vedlo k významnému pokroku. Je však třeba dosáhnout významného pokroku i v klíčových oblastech stanovených v plánu, a to vyžaduje lepší řízení na všech úrovních: v institucích EU, členských státech, parlamentech, u sociálních partnerů a v občanské společnosti. Na národní úrovni má podpora ministrů pro rovné postavení žen a mužů zásadní význam.

2.4.2 EHSV doporučuje posílit jak stávající struktury na úrovni Komise, což podpoří rovnost žen a mužů díky větší koherenci a lepším systémům vytváření sítí, tak i mechanismy dialogu a konzultací s organizovanou občanskou společností. Na národní úrovni by se mělo ženským organizacím dostat více podpory a uznání a lepšího zapojení do spolupráce založené na zásadě participativní demokracie.

2.4.3 EHSV se dále zasazuje o zavedení povinného přihlížení k rovnosti pohlaví a uskutečnění informačního školení o rovném postavení žen a mužů na půdě institucí EU.

2.4.4 EHSV doporučuje vytvoření pracovní skupiny pro rozpočtování s ohledem na pohlaví v rámci generálního ředitelství pro rozpočet a pro každoroční vypracování zvláštního posouzení dopadu rozpočtu EU na obě pohlaví.

2.4.5 EHSV se domnívá, že k dosažení cílů stanovených v plánu je nezbytné monitorování pokroku v provádění. Zhodnocení v polovině období, které má být provedeno v roce 2008, by mělo rovněž sloužit k dalšímu rozvoji přiměřených opatření, v nutném případě i v jiných než dosud identifikovaných oblastech, která budou uplatněna do roku 2010 a v návaznosti na tento plán.

V Bruselu dne 13. září 2006.

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(13)</sup> Sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Příspěvek Komise k období pro úvahu a poté: Plán D pro demokracii, dialog a diskusi (KOM(2005) 494 v konečném znění).  
[http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/en/com/2005/com\\_2005\\_0494en01.pdf](http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/site/en/com/2005/com_2005_0494en01.pdf) (angl. verze).

<sup>(14)</sup> Viz <http://www.peacewomen.org/un/sc/1325.html> (schváleno dne 31. října 2000, angl. verze).

<sup>(15)</sup> Příloha III sdělení.

## Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Transevropské dopravní koridory 2004 – 2006

(2006/C 318/30)

Dne 16. prosince 2004 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko *Transevropské dopravní koridory 2004 – 2006*.

Specializovaná sekce „Doprava, energetika, infrastruktura, informační společnost“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. září 2006. Zpravodajkou byla paní ALLEWELDT.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 192 hlasy pro, 4 hlasy proti a 10 členů se zdrželo hlasování.

### 1. Cíl stálé studijní skupiny

1.1 Od počátku celoevropské dopravní politiky v roce 1991, která položila základy plánování velkých dopravních koridorů, se EHSV aktivně a s velkým přesvědčením podílel na této politice soudržnosti přesahující hranice EU. V roce 2003 byly v samostatné publikaci uveřejněny výsledky práce za posledních 10 let. <sup>(1)</sup> Od té doby stálá studijní skupina nepřetržitě pokračuje v práci. Poslední stanovisko <sup>(2)</sup> pokrývá období 2002–2004. Zde předkládané stanovisko se zabývá vývojem do poloviny roku 2006.

1.2 Cílem stálé studijní skupiny je spojit vytváření společné celoevropské dopravní infrastruktury již od počátku a přes hranice EU s cíli dopravní politiky udržitelného a účinného dopravního systému a s cíli soudržnosti. Proto musejí být zohledněny sociální, ekonomické, operativní, environmentální, bezpečnostní a regionální otázky a zapojeny příslušné zainteresované strany. Stálá studijní skupina by k tomu ráda sama přispěla praktickou činností přímo na místě. Toto stanovisko je zprávou o činnosti a zkušenostech z let 2004–2006 a současně hodnotí také politické změny v této oblasti.

### 2. Závěry

2.1 Spojení mezi vývojem dopravní infrastruktury na jedné straně a uskutečněním hlavních cílů dopravní politiky a operačních otázek na straně druhé je ústředním bodem iniciativy EHSV. Do dnešního dne neztratila nic ze svého významu a aktuálnosti. Přesto, že se opakovaně a pravidelně na politické úrovni připouští nezbytnost vytvoření tohoto spojení, je dosažený pokrok velmi malý, neboť nebyl vyvinut žádný vlastní postup pro uskutečňování. Očekávání, že se cíle dopravní politiky vlastně samy od sebe spojí s dalším vývojem infrastruktury, se v minulých letech nespĺnilo. Hlavní úlohu by zde mohly převzít regiony, kde se sbíhají všechny otázky a kde se vyžaduje mimořádné porozumění pro celoevropské souvislosti. Stálá

studijní skupina na regionální konferenci v severovýchodním Polsku příkladně a jasně ukázala, jak je důležité zohledňovat regionální dopady plánovaných hlavních dopravních tras. Evropská politika na sebe v tomto ohledu musí vzít více odpovědnosti. Za evropský úkol nestačí považovat pouze uskutečnění hlavních dopravních tras.

2.2 V uplynulých dvou letech se učinilo hodně pro přizpůsobení evropského plánování infrastruktur novým politickým skutečnostem. V rámci EU vznikly nové prioritní projekty, společně se sousedními státy byly určeny nové hlavní dopravní trasy a rozvíjeny iniciativy pro západní Balkán. EHSV v zásadě považuje tyto přístupy za vydařené a zejména vítá, že se bere vážně spojení se sousedními státy. Zároveň zůstaly tyto nové přístupy zakotveny ve staré koncepci. Jde téměř výhradně o plánování dopravních cest. Otázky intermodality, dopadu na životní prostředí i ekonomické a sociální zájmy přímo na místě nebyly vůbec vzaty do úvahy nebo pouze okrajově. Z pohledu EHSV je toto výslovně politováníhodné.

2.3 Důvodem pro revizi evropského plánování infrastruktur byl pomalý pokrok při uskutečňování, který je často zapříčiněn nedostatečným množstvím finančních prostředků. Hlavním cílem proto bylo soustředit se pouze na několik málo projektů. Podle názoru EHSV musejí vzrůst i evropské dotace. K možnostem dodatečných finančních prostředků učinil EHSV své návrhy již jinde. Přinejmenším by se mělo lépe čerpat z možných 20 % spolufinancování z prostředků EU určených na projekty v rámci EU. Zároveň musejí být závazněji formulovány i úkoly v oblasti projektů infrastruktury – například pro ochranu životního prostředí, intermodalitu či bezpečnost – a mohou být podpořeny vyššími dotacemi.

2.4 EHSV obhájí větší součinnost přeshraničních grémií vytvořených ministerstvy dopravy členských států (například řídicí výbory pro koridory) a grémií, která v této oblasti zřídila Komise. Samotná koordinace nestačí resp. unikají jí důležité

<sup>(1)</sup> EWSA: Zehn Jahre gesamteuropäische Verkehrspolitik, 2003 [deset let celoevropské dopravní politiky].

<sup>(2)</sup> Stanovisko Výboru k Panevropským dopravním koridorům, Úř. věst. C 120, 20.5.2005, s. 17.

příležitosti k pokroku v praktické politice. Je stále obtížnější pochopit, kdo nese jakou odpovědnost za průřezové cíle dopravní politiky. První tři celoevropské konference o dopravě konané v letech 1991, 1994 a 1997 poskytly důležité obecné směry. Helsinské prohlášení z roku 1997 je díky své rozsáhlé povaze stále ještě výborným základem pro spolupráci. Svého času se plánovalo pravidelné hodnocení pokroku. Dnes se téměř výlučně hodnotí jen uskutečnění stavebních projektů.

2.5 Konference EHSV v Bialystoku byla velkým úspěchem<sup>(3)</sup>. Nejenže přiblížila Evropu občanům v regionu, ale umožnila jim i přednést své požadavky na úspěšnou celoevropskou dopravní politiku. EHSV se při svých budoucích aktivitách na tomto poli bude soustředit na svoji schopnost poskytovat takovéto podněty. Mimoto je i nadále účelné v rámci koordinačních prací neustále úzce spolupracovat s řídicími výbory pro koridory, s pracovními skupinami v jihovýchodní Evropě (dopravní observatoř SEETO) a přirozeně s Komisí. Kromě regionálních přístupů se v budoucnosti mají více sledovat a hodnotit též otázky související s dopravou podél hlavních tras a prioritní projekty v rámci sítě TEN-T.

### 3. Nové rámcové podmínky celoevropské dopravní politiky

3.1 V posledních dvou letech došlo v Evropě k mohutnému vývoji. V květnu 2004 přistoupilo k Evropské unii deset nových členských států. Evropa obnovila a zesílila svůj zájem o státy západního Balkánu a vypracovala novou politiku sousedství. Iniciativa Evropské komise směřující k novému zaměření transevropských sítí a další rozvoj koridorů se uskutečnily na jedné straně směrem dovnitř, a to zohledněním rozšíření z roku 2004 a začleněním zkušeností s koridory do politiky TEN-T v rámci EU<sup>(4)</sup>. Na druhé straně šlo o rozšíření hlavních dopravních spojení v souladu s novou evropskou politikou sousedství, ale i nad její rámec.

3.2 V roce 2002 Evropská komise přistoupila k rekapitulaci uskutečňování sítě TEN-T a transevropských dopravních koridorů. Přitom byly ve výstavbě hlavních dopravních tras vesměs zjištěny velmi dlouhá zpoždění. Nato byla zvolena koncepce s jednoznačněji vytyčenými prioritami a rozsáhlejším zapojením příslušných zemí. V jejím rámci lze rozlišovat tři různé zeměpisné oblasti: Evropská unie ve své budoucí podobě s 27 členskými státy, státy západního Balkánu<sup>(5)</sup> a ostatní státy a regiony sousedící s EU-27. Ve všech třech případech nasadila Evropská komise skupiny na vysoké úrovni, aby vypracovaly doporučení pro prioritní úkoly či akční směry.

<sup>(3)</sup> Zpráva o konferenci se nachází v Příloze I.

<sup>(4)</sup> Základem byla zpráva skupiny expertů pod vedením Karla van Mierta, která předložila svoji zprávu v roce 2003.

<sup>(5)</sup> Z důvodů politické soudržnosti se na západní Balkán pohlíží občas jako na součást jihovýchodní Evropy, pod čímž se v praxi – nehledě na státy bývalé Jugoslávie – rozumí Rumunsko, Bulharsko a řídicí i Turecko a Moldavsko.

3.3 První šetření tohoto druhu provedla pro EU-27 skupina na vysoké úrovni pod vedením Karla van Mierta (2002–2003). Kriticky přezkoumány přitom byly tři čtvrtiny transevropských dopravních koridorů. Skupina na vysoké úrovni předložila seznam 30 projektů v oblasti dopravní infrastruktury ve „starých“ i v „nových“ členských státech, které jsou pro transevropskou dopravní síť (TEN-T) EU-27 prioritní. Dále skupina mezi jiným doporučila nová finanční opatření a právní předpisy k podpoře uskutečnění TEN-T, jakož i nové mechanismy koordinace pro jednotlivé konkrétní projekty. Doporučení skupiny na nejvyšší úrovni nakonec vedly k revizi hlavních směrů TEN-T v dubnu 2004.

3.4 Území západního Balkánu jakožto základna pro utváření regionální politiky bylo méně homogenní než EU-27. Kvůli rozdílnému statusu jednotlivých států vzhledem k EU a kvůli vztahům uvnitř regionu a dynamice ve vztazích s EU neustále docházelo ke změnám v politice. Po válečném konfliktu z poslední doby Balkán nutně potřebuje hospodářskou, sociální a politickou stabilitu, a proto i nutnou pomoc zvenčí. Regionální přístup k zemím západního Balkánu proto přináší obzvláštní přidanou hodnotu. EU byla jasným zastáncem této koncepce, a to nejen v odvětví dopravy, nýbrž i při úsilí o vytvoření společné zóny volného obchodu a společného trhu s energií.

3.4.1 V roce 2000 Evropská komise zveřejnila strategii pro regionální systém dopravy v jihovýchodní Evropě ve formě multimodální sítě dopravní infrastruktury. Tuto strategii provázely dvě studie – TIRS a REBIS<sup>(6)</sup>, ve kterých byla určena ústřední síť a předložena doporučení ohledně investic a financování. Díky tomuto procesu byl položen základ pro zřízení vlastního sekretariátu se sídlem v Bělehradě – „South East Europe Transport Observatory (SEETO)“<sup>(6)</sup>. SEETO nemá jen podporovat a koordinovat rozvoj infrastruktury, nýbrž i sloužit jako kontaktní místo pro dotazy sociálních a hospodářských subjektů. To je stále více využíváno. V této souvislosti je rovněž výslovně zmiňována stálá studijní skupina EHSV.

3.4.2 První *pětiletý akční plán* pro období 2006–2010 byl podepsán v listopadu 2005 a je v něm stanoveno přibližně 150 úkolů. Kromě toho je v plánu zmíněno až 20 takzvaných „měkkých regionálních záměrů“ týkajících se opatření dopravní infrastruktury uskutečňování regionálních sítí. Kvůli velmi omezeným finančním prostředkům byl počet prioritních úkolů v oblasti infrastruktury nedávno drasticky snížen na 22 projektů. Proces, který je koordinován SEETO, je srovnatelný s dřívějším procesem TINA v EU, u kterého má být kromě hlavních tras/koridorů navíc dokončena regionální síť.

<sup>(6)</sup> (Regional Balkans Infrastructure Study – Transport/regionální studie o dopravní infrastruktuře pro státy Balkánu).

3.5 Práce skupiny na vysoké úrovni (High Level Groupe, HLG 2) pod vedením komisařky Loyoly de Palacio se soustředila na další rozvoj hlavních dopravních tras se sousedními státy EU i dále. Byla stanovena čtyři pozemní spojení a jedna trasa pro lodní dopravu (<sup>7</sup>). Mají představovat nejen nejdůležitější mezinárodní spojení, ale i posílit regionální soudržnost. Skupina HLG 2 navrhuje také řadu horizontálních opatření, m.j. urychlení formalit na hranicích, zvýšení bezpečnosti v dopravě, zlepšení interoperability v železniční dopravě. HLG 2 také doporučuje větší koordinaci a vynutitelnost prostřednictvím nahrazení doprovodných prohlášení o záměru závaznými smlouvami. Na základě doporučení vydá Komise v červenci/září sdělení o svých záměrech. Z pohledu stálé studijní skupiny je důležité, aby Komise odpovídajícím způsobem zohlednila horizontální aspekty.

3.6 Práce v koridorech a dopravních oblastech (podrobnosti viz Příloha II) pokračovaly různou intenzitou. Dopravní oblasti – s výjimkou oblasti Barentsova moře, severní Evropy a Arktidy – se neprojevily a na této skutečnosti se více méně od jejich vytvoření v roce 1997 (konference v Helsinkách) nic nezměnilo. Trend byl, že spolupráce v koridorech se stále více rozvíjela i v rámci regionálních sítí, což je podle názoru EHSV naprosto logický vývoj. U finanční a technicko-organizační podpory se v posledních dvou letech rovněž neukázalo žádné zlepšení. K často požadované větší podpoře ze strany Komise nedošlo. Rozhodující však je, že jak „model koridorů“ díky práci obou HLG, tak i závěry Komise zcela zastaraly. V EU jsou priority stanoveny podle třiceti projektů TEN. Mimo EU byly „nahrazeny“ pěti novými trasami resp. jsou vedeny pod novým názvem. Přesto očividně existuje dostatečné množství důvodů k pokračování v jejich práci. Řídící výbory jakožto důležitá kontaktní a kooperační fóra pro zúčastněná ministerstva dopravy se etablovaly a vytvořily si svoji vlastní identitu (ochranná známka). Na důležitých místech pokračují v práci, ke které jinak neexistuje žádná přeshraniční iniciativa, například v prioritních projektech TEN bez zvláštního koordinátora.

3.7 Komise zintenzívnila svoje nabídky na koordinaci – důležitým fórem pro výměnu jsou například koordinační schůzky se všemi předsedy koridorů a řadou dalších významných aktivistů jednou či dvakrát do roka. EHSV má vždy

(<sup>7</sup>) Jedná se o následující spojení:

- Jihozápadní trasa: spojení mezi jihovýchodem a středem EU včetně Švýcarska na jedné straně a trasa „Transmaghreb“ z Maroka do Egypta.
- Jihovýchodní trasa: spojení ze středu EU přes Balkán a Turecko na Kavkaz a ke Kaspickému moři a rovněž na Blízký východ až do Egypta.
- Středová trasa: spojuje střed EU s Ukrajinou, s Černým mořem a s Ruskem a Sibiří.
- Severovýchodní trasa: spojuje EU s Norskem a Ruskem až za Sibiř.
- Mořská dálnice: spojuje Baltské moře, Atlantik, Středozemní moře, Černé moře a pobřežní oblasti. Naplánováno je rovněž rozšíření Suezského průplavu.

možnost se účastnit a spolupracovat a zjistil, že je to i vysoce oceňováno. Nejde přitom pouze o výměnu nejnovějších pokroků ve stavebních projektech, nýbrž o zásadní a koncepční otázky politiky celoevropské dopravní infrastruktury. Význam zde mají některé strukturální inovace: v zájmu podpory uskutečnění důležitých úseků TEN ustavila Komise pro šest projektů zvláštní koordinátory (<sup>8</sup>). Rovněž je stanoveno zřízení agentury, která má zlepšit financování a provádění důležitých projektů i s ohledem na vyšší částku financování. Konečně se ještě vede diskuse o právně závazné formě přeshraniční spolupráce, která by přesahovala rámec stávajících doprovodných prohlášení o záměru.

#### 4. Zaměření práce stálé studijní skupiny – činnosti

4.1 Podle nového zaměření celoevropské dopravní politiky se stálá studijní skupina již nesoustředí pouze na práci v koridorech, nýbrž i na prioritní projekty uvnitř transevropské dopravní sítě (<sup>9</sup>) a také na nové plány skupiny expertů pod vedením komisařky Loyola de Palacio, například na myšlenku zvláštního spojení mezi Španělskem a Afrikou. Z rozhovorů s příslušnými útvary GR TREN jasně vyplynulo, že přínos EHSV k socio-ekonomickému hodnocení již uskutečněných nebo plánovaných projektů TEN by byl uvítán.

4.2 Na přelomu roku 2004/2005 začala Komise připravovat druhou zprávu skupiny expertů pod vedením komisařky Loyola de Palacio. Stálá studijní skupina měla během této rané fáze možnost zaujmout stanovisko k zásadním otázkám (<sup>10</sup>). Byly učiněny následující připomínky: ochrana životního prostředí musí hrát větší roli; v praxi se musí více projevit požadavek intermodality, což by se mohlo stát samostatným hodnotícím kritériem; napojení na regionální dopravní sítě musí být ve středu pozornosti. Stálá studijní skupina konečně vyzdvihla význam horizontálních aspektů – například sblížení právních předpisů, otázky bezpečnosti atd. – a zdůraznila, že tyto otázky je třeba více a podrobněji zpracovat, má-li být učiněn pokrok

- (<sup>8</sup>) I. Železniční spojení Berlín-Palermo (pan van Miert).
- II. Vysokorychlostní železniční spojení Lissabon-Madrid-Tours/Montpellier (pan Davignon).
- III. Železniční spojení Lyon-Turín-Budapešť-hranice s Ukrajinou (paní de Palacio).
- IV. Železniční spojení Paříž-Bratislava (pan Balzacs).
- V. Železniční spojení „Rail Baltica“ Varšava-Helsinky (pan Telička).
- VI. Železniční koridory a ETRMS (pan Vinck).

(<sup>9</sup>) Rozhodnutí Rady č. 884/2004/ES ze dne 29. dubna 2004, Úř. věst. 30.4.2004 a 7.7.2004.

(<sup>10</sup>) Dopis určený E. Thielmannovi, GR TREN, ze dne 15.12.2004.

v uskutečňování cílů dopravní politiky EU. Ve své odpovědi na dopis <sup>(1)</sup> Komise vyzdvihla, že by v budoucnosti ráda věnovala více pozornosti zejména otázce napojení na regionální dopravní sítě.

4.3 Souběžně s druhou zprávou expertů Komise rovněž bilancovala dosavadní práce v koridorech. I zde se stálá studijní skupina zapojila svým stručným hodnocením, ve kterém požadovala především více prostoru pro otázky hospodářské a sociální soudržnosti a myšlenky konzultací. Stálá studijní skupina rovněž považovala za účelné posílení a lepší propojení řídicích výborů, více závazků a kontrol úspěchu, přičemž do působnosti řídicích výborů spadá především kontrola úspěchu. Komise vyvozuje z vyhodnocení dotazníku tyto čtyři základní závěry <sup>(2)</sup>: koncepce koridorů se osvědčila a zůstane zachována; u operačních aspektů a u zohledňování socio-ekonomických faktorů existuje potřeba jednat; lepší přezkoumávání pokroku by bylo nutné, musí se však řídit konkrétní situací v každém koridoru; pozitivní dopady koridorů lze odhadnout pouze dlouhodobě, jsou však tím úspěšnější, čím závazněji byla spolupráce organizována.

4.4 Důležitost spolupráce s řídicími výbory deseti dopravních koridorů se ani v posledních dvou letech nezměnila. Z praktických a personálních důvodů nebylo možné udržet stejně aktivní účast na schůzích řídicích výborů jako v předchozích letech. Kontakty přesto nebyly nikdy přerušeny, v neposlední řadě z toho důvodu, že koordinační schůzky v Bruselu, které se konají přibližně dvakrát ročně, jsou zárukou pravidelných setkávání a výměny zkušeností. Stálá studijní skupina zavedla systém oddělených kompetencí pro jednotlivé koridory, který může do budoucnosti zmobilizovat více úsilí a vytvořit větší kontinuitu ve vlastních řadách.

4.5 Relativně hodně prostoru zabralo vypracování stanoviska Výboru k tématu Role nádraží v aglomeracích a městech v rozšířené Evropské unii <sup>(3)</sup>, které bylo součástí práce stálé studijní skupiny a bylo přijato v únoru 2006. Jako vizitka osobní železniční dopravy a centrum služeb v dopravní síti musí být do popředí evropské dopravní politiky postaveno zachování, využívání a utváření nádraží zejména z hlediska bezpečnosti.

4.6 V období, kterého se zpráva týkala, organizovala stálá studijní skupina dvě externí akce. V listopadu 2004 se EHSV podílel na vzorové cestě vlakem podél koridoru X, kterou orga-

nizoval železniční syndikát ARGE Corridor Xline a která vedla z Villachu (Rakousko) přes Záhřeb (Chorvatsko) do Sarajeva (Bosna-Hercegovina). Celá akce byla pojata jako obhajoba efektivnějšího spojení po železnici a přeshraniční spolupráce drah v regionu. V jednotlivých stanicích byly uspořádány mediální akce. Druhá externí akce se konala v Białystoku (Polsko) a byla zaměřena na regionální důsledky plánování koridoru I na ochranu životního prostředí, bezpečnost a kvalitu života v severovýchodním Polsku. Konference v Białystoku byla ve více ohledech vysloveným úspěchem a lze ji označit za vrchol práce stálé studijní skupiny. Její vyhodnocení proto bude následovat v části Nejvýznamnější výsledky.

## 5. Nejvýznamnější výsledky práce v období 2004 – 2006

5.1 Na pozvání maršálka Podleského vojvodství organizovala stálá studijní skupina v době od 15. do 17.11.2005 konferenci s veřejným slyšením v Białystoku, kterou provázely různé diskuse a návštěvy v bližším okolí transevropského dopravního koridoru 1 Via Baltica a Rail Baltica. Úkolem bylo diskutovat se zástupci samosprávy, různých socio-ekonomických zájmových skupin a s orgány na regionální a národní úrovni odpovědnými za dopravní politiku o tom, jak nejlépe sladit výstavbu koridoru I s regionálními zájmy a s ochranou životního prostředí. Delegaci EHSV doprovázel zástupce Evropské komise, který se zabývá zejména podporou Rail Baltica. Všechna setkání probíhala ve výjimečně pohostinné atmosféře. Cesta této delegace byla významná nejen z hlediska dopravní politiky, ale byla i vzájemným úspěchem z hlediska přiblížení Evropy občanům.

5.1.1 Tato konference svedla dohromady nejrozličnější účastníky: ochranáře přírody, obecní politiky, podnikatele z odvětví železniční dopravy, místní obyvatelstvo, podnikové rady a vytvořila téměř hmatatelné spojení mezi regionem a EU/Bruselem. Byly jasně vidět různé rozměry dopadů dopravního koridoru: zatížení lidí u transistních komunikací, očekávání hospodářského rozmachu díky dopravnímu propojení, slabiny veřejné dopravy a regionální železniční dopravy, uchování výjimečného přírodního bohatství regionu, strach ze ztráty pracovních míst, finanční těžkosti a byrokratické překážky, které lze rozpoznat a odstranit, teprve jsou-li takto vzájemně propojené. Poznatky z tohoto setkání byly pro všechny účastníky mnohostranné a velmi poučné a na konci vznikly i nové možnosti řešení problémů.

<sup>(1)</sup> Dopis E.Thielmanna ze dne 21.1.2005.

<sup>(2)</sup> Vyhodnocení bylo představeno na koordinační schůzce v Bruselu dne 21. dubna 2005.

<sup>(3)</sup> Stanovisko Výboru k tématu Role nádraží v aglomeracích a městech v rozšířené Evropské unii, Úř. věst. C 88, 11.4.2006, s. 9.

5.1.2 Via Baltica na severovýchodě Polska může být učební-  
covým příkladem integrované celoevropské dopravní politiky.  
Hlavním problémem je na jedné straně dopravní zatížení tran-  
zitivního regionu a na straně druhé nezbytně nutný hospodářský  
rozvoj, ke kterému sice dochází v důsledku dopravního propo-  
jení, ne však tranzitivní dopravy. Další významný problém  
a současně „jackpot“ regionu představuje jeho nedostupné  
přírodní bohatství, které je třeba chránit. Zde bylo zviditelněno  
mnoho dobrých způsobů řešení, které by ani nemusely být  
nákladné. Nakonec se ukázalo, že Rail Baltica nebyla dosta-  
tečným způsobem zohledněna v regionálním plánování, a toto  
byla příležitost zástupce koordinátora EU k propagování tohoto  
koridoru. Bylo jasné, že pouze integrovaná celková koncepce  
dopravy v regionu se může vyrovnat s problémy a teprve tak  
budou překonány překážky plánování a uskutečňování Via  
Baltica a Rail Baltica. EHSV bude tento nastoupený pozitivní  
směr dále podporovat.

5.2 Přeshraniční spolupráce ministerstev dopravy jednot-  
livých států podél „koridorů“ bude v budoucnosti vystřídána  
nebo překryta iniciativou Komise (viz část 3). Tím by měla být  
jednotně využita příležitost k užší spolupráci, namísto dosavadní  
koordinace dvou souběžných procesů. Zlepšila by se tak

i základna pro uskutečňování hlavních cílů dopravní politiky.  
Nadále nevyřešeným problémem však zůstává, jak lze účinně  
zvýšit závaznost přeshraniční spolupráce mezi členskými státy  
EU a třetími státy. EHSV je toho názoru, že to může kromě  
lepších smluvních vztahů spočívat především v soustředění  
dostupných finančních prostředků EU. Muselo by se přistoupit  
i k zaměření na přednostní projekty v rámci prioritních tras  
a u projektů v rámci EU by muselo být skutečně vyčerpáno  
možné spolufinancování ve výši 20 %. Současné dotace se  
využívají jen z téměř 2–5 %.

5.3 Na konec zůstává oblast spojení infrastrukturních  
a operativních otázek, která byla pro EHSV vždy velmi důležitá  
a do dnešního dne se rozvíjela nedostatečným způsobem.  
Přesto, že se to opakovaně a pravidelně připouští, je dosažený  
pokrok velmi malý, neboť nebyl vyvinut žádný vlastní postup  
pro uskutečnění. Očekávání, že se cíle dopravní politiky vlastně  
samy od sebe spojí s dalším vývojem infrastruktury, se  
v minulých letech nesplnilo. Soustředění se na velké konference  
o dopravě bohužel patří minulosti. Budoucností by proto měly  
být regiony, kde se sbíhají všechny otázky a kde je důležité  
mimofádné porozumění pro celoevropské souvislosti. To je  
v souladu se zkušenostmi z konference v Białymstoku.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND



## Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Zásobování EU energií: strategie pro optimální energetický mix

(2006/C 318/31)

Ve svém dopise ze dne 29. srpna 2005 požádala Evropská komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, Evropský hospodářský a sociální výbor, aby vypracoval stanovisko k *Zásobování EU energií: strategie pro optimální energetický mix*

Specializovaná sekce „Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost“, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 30. května 2006. Zpravodajkou byla paní SIRKEINEN.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 162 hlasy pro, 27 hlasy proti a 15 členů se zdrželo hlasování.

### 1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV shledává, že Evropa potřebuje stanovit strategický cíl diversifikovaného energetického mixu, který bude optimálně odpovídat hospodářským cílům, cílům zabezpečení zásobování a politiky ochrany klimatu. Všechny zdroje energie a technologie mají, pokud jde o tyto cíle, výhody a nevýhody, které je nutné otevřeně a objektivně zvážit.

#### 1.2 Diversifikovaný mix je potřeba:

- pro **přiměřené náklady na energii** vytvořením možnosti pro konkurenci mezi palivy a optimální celkovou účinnost v energetických systémech, zejména v oblasti elektrické energie. Zdroje pro zásobování je třeba navíc diversifikovat zajištěním konkurence mezi dodavateli,
- k lepšímu **zabezpečení zásobování** zajištěním náhrady při problémech s dodávkou a zvýšením tržní síly uživatelů,
- k evropské i **globální solidaritě** týkající se využívání zdrojů a účinků na životní prostředí.

1.3 **Závislosti EU na externí energii** se v současnosti nelze vyhnout. Z velké a stále rostoucí závislosti na jednom zdroji zásobování mohou vznikat politické, ekonomické a technické problémy, jejichž původ je zejména v oblastech, které nerespektují stejná pravidla hry nebo kde jsou politické nepokoje, jak je tomu v případě ropy a plynu.

1.4 Uhlí a uran jsou na světovém trhu dostupné z různých zdrojů, také uvnitř EU, a tak nevyvolávají obavy.

1.5 Zvýšené využívání **obnovitelných zdrojů** pro výrobu elektrické energie má potenciál, který je třeba využít. Ale dokonce i při eventuálním dosažení cíle 20 % obnovitelných

zdrojů v roce 2020, který navrhl Evropský parlament, **není pravděpodobné, že obnovitelné zdroje mohou** v dohledné budoucnosti zcela **nahradit tradiční zdroje energie**.

1.6 Používání **plynu** vzrůstalo a vzrůstá z tržních důvodů, je však také způsobeno politicky motivovanou volbou. Nyní je zřejmé, že pokračování tohoto trendu je problematické. Z důvodů zabezpečení zásobování a z důvodů nákladů může plyn s těžší dále nahrazovat uhlí, ani nemůže nahradit jadernou energii z důvodů emisí. Zvedly se také hlasy proti energetickému využívání omezených zásob plynu, který je, stejně jako ropa, cennou surovinou pro využití v průmyslu s vysokou přidanou hodnotou.

1.7 Obavy, které se týkají **jaderné** bezpečnosti, zastavení provozu a ve většině členských států dosud nedořešeného nakládání s vyhořelým palivem, zejména konečného uskladnění, musí být řešeny, aby se mohlo pokračovat v používání této technologie, a dokonce ji využívat stále více, vzhledem k jejímu přínosu tváří v tvář změnám klimatu, nízké externí hospodářské závislosti a stabilním nákladům. Na základě scénářů by eventuelní náhrada jaderné energie v dohledné budoucnosti byla bez zvýšeného používání fosilních paliv s těžší proveditelná.

1.8 EHSV podporuje **opatrný přístup k budoucím možnostem volby**. Nemí moudré předpokládat, že budoucí vývoj je zcela předvídatelný a že se vše bude odehrávat v naprostém souladu s politickými cíli nebo nejlepšími očekáváními. Je třeba, aby výběr politiky zajistil dostatečné zásobování energií za rozumné ceny i při méně příznivém vývoji. Cokoliv jiného by bylo závažným způsobem neodpovědné.

1.9 **Všechny možnosti musí zůstat otevřené**. Scénáře pro EU o dvaceti pěti členských státech předložené v Kapitole 4 tento závěr jasně podporují. Dokonce ani scénáře založené na předpokladech nejintenzivnějšího rozvoje energetické účinnosti a zvýšení obnovitelných zdrojů neprohlásují žádnou energetickou technologii za zastaralou, pokud nemá negativní dopady buď na životní prostředí nebo ekonomiku.

1.10 **Současný mix by se měl vyvíjet prostřednictvím politických strategií směrem k menší externí závislosti a většímu počtu v Evropě dostupných zdrojů, které nevyvolávají škodliviny**, přičemž je třeba mít na paměti, že subjekty trhu rozhodují o investicích do různých technologií.

1.11 **EHSV doporučuje vytvořit strategii pro optimální energetický mix**. V této souvislosti je důležité vyjasnit role EU, členských států, nezávislých úřadů a subjektů trhu. Kvůli vysokému stupni vzájemné závislosti členských států v energetických záležitostech by lepší koordinace energetické politiky v EU zvýšila schopnost reagovat na vnitřní a vnější problémy.

Strategie pro optimální energetický mix by měla sestávat z následujících prvků:

1.12 **Energetická účinnost, včetně kombinované výroby tepla a elektřiny**, je první klíčovou odpovědí na výzvy energetické politiky. Lepší účinnost se nehodí přímo pro účely vyrovnaného energetického mixu, ale podporuje všechny cíle energetické politiky – konkurenceschopnost, bezpečnost zásobování a klimatické změny.

1.13 **Obnovitelné zdroje energie** mají v EU velký potenciál a potřebují podporu. Některé technologie jenom potřebují poněkud vyvinout účinnost, aby byly připravené pro uplatnění na trhu, jiné potřebují delší období výzkumu a vývoje. Politiky je nutné navrhovat opatrně, aby nepřispívaly k již tak silnému tlaku na zvyšování cen energií.

1.14 Opatrně zvyšovat, po důkladném vyhodnocení dopadu, využívání **biopaliv v dopravě**. Nejprve musí být uplatněna směrnice na podporu biopaliv, která je v platnosti <sup>(1)</sup>.

1.15 Posílit **energetickou účinnost v dopravě** prostřednictvím různých opatření (viz 6.3.1.5).

1.16 Naléhavým problémem je zlepšení **jaderné bezpečnosti** a řešení otázky **vyhořelého paliva**, která ve většině zemí ještě nebyla vyjasněna. Zodpovědnost ponese provozovatelé, bezpečnostní úřady a příslušné mezinárodní orgány musejí učinit odpovídající kroky. Co se týče přepravy vyhořelého paliva, musí být zachována jak pravidla EU, tak mezinárodní závazky.

1.17 Vložit vážné úsilí do **čistých uhelných technologií** – zlepšené účinnosti elektráren a komerčních aplikací zachycování a uchovávání uhlíku. To je obzvláště důležité vzhledem ke globálnímu vývoji.

1.18 Připravit se na zvýšené **využívání domácích rezerv uhlí v EU**, včetně využití jeho kapalných a plyných forem. V této a dalších souvislostech je třeba mít na paměti, že politická rozhodnutí týkající se energie obvykle mají výrazné ekonomické, sociální a environmentální důsledky a že rozměry a časové měřítko změn jsou obrovské.

1.19 Povzbudit investice do terminálů **kapalného zemního plynu** s ohledem na diversifikaci zdrojů pro zásobování plynem, aby se zmenšily problémy zachování a zvýšení podílu plynu v energetickém mixu, a vyvíjet zásobníky plynu a opatření týkající se uskladnění plynu.

1.20 Musí být zajištěny dostatečné **investice** do výroby a přenosu energie, a to jak správným uspořádáním právního rámce, tak odpovídajícími finančními opatřeními. Například dlouhodobé smlouvy mohou být užitečným nástrojem, v mezích možností daných potřebou dostatečné hospodářské soutěže.

1.21 EU by se měla vyjadřovat jednohlasně a měla by zaujmout postoj jednoho z nejsilnějších aktérů – na mezinárodní scéně při **vyjednávání** s dodavateli energie, zejména **Ruskem**. Při reagování na otázky zásobování energií a vyjednávání o nich je třeba vzít v úvahu různé charakteristické znaky vzájemných závislostí. Unie nemůže být aktérem na energetických trzích, ale protože energie je v mnoha dodavatelských zemích v rukou vlád, měla by silně podporovat zájmy aktérů z EU.

1.22 Při hodnocení výběru energií je třeba analyzovat vnější náklady i vliv dotací. **Dopady současných a budoucích opatření politik v oblasti životního prostředí a změny klimatu na jiné cíle energetické politiky** – konkurenceschopnost a bezpečnost zásobování – a také na diversifikované zásobování energií, musí být **rovněž** pečlivě vyhodnoceny.

1.23 Je nezbytné **najít globální řešení** politik týkajících se klimatu pro období **po Kjótu**, do kterých budou zapojeni přinejmenším všichni největší producenti emisí. Jinak nedojde k žádnému významnému vývoji ve zmírňování změny klimatu, ale mohlo by existovat riziko poškození ekonomického a sociálního vývoje EU.

1.24 Zvýšit **úsilí zaměřené na výzkum a vývoj** a podporu EU výzkumu a vývoji v oblasti energií v souladu se značným významem a závažnými výzvami energie pro společnost. V krátkodobější perspektivě zaměřit úsilí na lepší energetickou účinnost, obnovitelné technologie, které jsou stále ještě velmi vzdáleny trhu, čisté uhelné technologie a jadernou bezpečnost. Mnoho technologií zaměřených na obnovitelné zdroje a účinnost potřebuje především, aby postupy jejich navrhování a konstrukce byly promyšlené, aby se tak snížily jejich náklady. Je potřeba mnoho základní a dlouhodobější práce ve výzkumu a vývoji, aby se umožnilo uskutečnění vize energetické scény s obnovitelnými zdroji, jadernou fúzí a vodíkem. Mezitím je třeba také povzbuzovat a podporovat prvky dalších slibných budoucích vizí.

<sup>(1)</sup> Směrnice 2003/30/ES, Úř. věst. L 123, 17.5.2003.

## 2. Úvod

2.1 EHSV připravil od roku 2002 několik stanovisek z vlastní iniciativy a průzkumných stanovisek k různým energetickým zdrojům a technologiím – jaderným, obnovitelným, fosilním palivům a energetické účinnosti. Toto stanovisko na nich staví, aniž by uvádělo specifické odkazy na podrobnější informace a diskuse, které jsou v nich prezentované.

2.2 Je nemožné přesně předvídat pokrok na energetické scéně. Všechny prognózy a scénáře mají svá omezení. Překvapivé události nebo energetické politické kroky mohou posunout směry vývoje. Politické úvahy, natož rozhodnutí, nicméně musejí být založeny na důkladných informacích o současné situaci, co nejlepších prognózách a scénářích a také na pochopení, co žene dopředu nebo brzdí změnu. Toto stanovisko je v podstatě založeno na scénářích Mezinárodní agentury pro energii (IEA) a Evropské komise a zahrnuje časové období do roku 2030. Po tomto datu je obraz mnohem méně konkrétní.

2.3 Výběr zdrojů energie a technologií provádějí investoři a může být ovlivněn politickými rozhodnutími. EU nemá přímou moc nad výběrem zdrojů, který provádějí členské státy, ale má nepřímý vliv prostřednictvím svého mandátu v oblasti životního prostředí. Členské státy by měly co nejvíce napomoci využití svých domácích zdrojů. Volby učiněné jednotlivými členskými státy se navzájem ovlivňují. Také uživatelé energie v členských státech, které nevyrobějí např. jadernou energii nebo energii z uhlí jsou součástí trhu s elektrickou energií, při jejíž výrobě je využívána jaderná energie nebo energie z uhlí.

2.4 **Naše hlavní otázka zní: Můžeme již nyní vyloučit současné nebo potenciální budoucí systémy nebo eventuální možnosti?** Jinými slovy, víme toho dost a jsme si dostatečně jistí, abychom zúžili naše možnosti výběru, kterými máme dosáhnout cílů energetické politiky – dostatečné, bezpečné zásoby energie, přiměřené, konkurenční ceny a snížení zátěže na životní prostředí a klima? Snažíme se na tuto otázku odpovědět a zároveň prezentovat související závěry a doporučení.

## 3. Globální energetický trh a vývoj emisí oxidu uhličitého

3.1 **Světová energetická budoucnost** má vliv na evropskou energetickou budoucnost. Současná spotřeba energie a její růst jsou největší mimo Evropu. Rostoucí světová poptávka po fosilních palivech má dopad na ceny a dostupnost paliv v Evropě. Změny cen také vedou ke změnám ve výběru energií, chování spotřebitelů a podniků a směřování úsilí v oblasti výzkumu a vývoje. To vše ovlivňuje i situaci v EU. Proto je velmi důležité mít při zvažování evropských možností v patrnosti celkovou globální představu o energetické budoucnosti. Mezinárodní agentura pro energii představuje svůj pohled na světovou ener-

getickou budoucnost ve Světové energetické prognóze 2004, ve které nabízí dva scénáře pro období 2004-2030.

*Referenční scénář (WEO-R04)* bere v úvahu vládní politiky a opatření, které byly uzákoněny nebo přijaty do poloviny roku 2004. *Scénář alternativní světové politiky (WEO-A04)* analyzuje, jak by se mohl vyvinout globální energetický trh, přijmou-li země po celém světě řadu politik a opatření, které v současné době zvažují nebo jejichž provedení by v plánovaném období mohla být realisticky očekávána. *Některé části jak Referenčního, tak Alternativního scénáře* byly aktualizovány ve Světové energetické prognóze 2005 Mezinárodní agentury pro energii (WEO-R05, WEO-A05).

3.2 **Světová poptávka po primární energii** se podle scénáře WEO-R05 má zvýšit o 52 % mezi roky 2002 a 2030. Více než dvě třetiny tohoto růstu budou mít původ v rozvíjejících se zemích. Roční růst poptávky po energii (1,6 %) se zpomalí z úrovně 2,1 % posledních tří desetiletí. Sektory dopravy a výroby energie budou spotřebovávat narůstající podíl globální energie. Světová spotřeba elektrické energie se za tuto dobu zdvojnásobí.

3.3 Podle scénáře WEO-A05 má být globální poptávka po energii o 10 % nižší než podle scénáře WEO-R05.

3.4 **Užití energie v sektorech konečné spotřeby** poroste o 1,6 % ročně až do roku 2030 (WEO-R04). Nejrychleji poroste poptávka v oblasti dopravy, a to o 2,1 % ročně. Spotřeba v sektorech bydlení a služeb poroste průměrným ročním tempem 1,5 % stejně jako poptávka v průmyslu.

3.5 **Světová poptávka po elektřině** se podle scénáře WEO-R04 zdvojnásobí mezi roky 2002 a 2030. K největšímu sektorovému růstu dojde v oblasti spotřeby elektrické energie pro bydlení (119 %), dále pak v sektoru služeb (97 %) a průmyslu (86 %). K pokrytí předpokládaného zvýšení poptávky po elektrické energii a k výměně zastarávající infrastruktury je potřeba asi 4 800 GW nové kapacity nebo téměř 10 000 nových zařízení.

3.6 **Fosilní paliva** budou v globálním využívání energie podle scénáře WEO-R05 i nadále převládat. Budou tvořit asi 83 % nárůstu světové poptávky po primární energii. Podíl jaderné energie se sníží z 6,4 % na 4,7 %, zatímco podíl obnovitelných zdrojů energie se má zvýšit ze 13 % na 14 %.

Podle scénáře WEO-A04 klesne poptávka po fosilních palivech o 14 % v roce 2030 ve srovnání s WEO-R04, zatímco používání jaderné energie vzroste o 14 % a spotřeba energie z jiných než vodních obnovitelných zdrojů (kromě biomasy) se zvýší o 27 %.

3.7 **Ropa** zůstane jediným nejvíce používaným palivem. Poptávka po ropě ve světě poroste o 1,4 % ročně až do roku 2030 (WEO-R05). Podíl OPEC na světovém trhu vzroste z 39 % v roce 2004 na 50 % v roce 2030. Čistý meziregionální obchod s ropou se během tohoto období více než zdvojnásobí. Nejvíce poroste vývoz z Blízkého východu.

Primární poptávka po ropě je podle WEO-A04 o 11 % nižší než podle WEO-R04.

3.8 Poptávka po **zemním plynu** poroste stabilním tempem 2,1 % ročně (WEO-R05). Spotřeba zemního plynu se mezi roky 2003 a 2030 zvýší o tři čtvrtiny. Jako hlavní nový trh pro zemní plyn se objeví závody na zkapalňování plynu, které umožní využít zásoby nacházející se daleko od tradičních trhů. Výroba se zvýší nejvíce v Rusku a na Blízkém východě.

Poptávka po plynu má být podle WEO-A04 nižší o 10 %.

3.9 **Uhlí** bude i nadále hrát klíčovou roli ve světovém energetickém mixu s průměrnou roční mírou růstu ve výši 1,4 % (WEO-R05). Poptávka po uhlí poroste nejvíce v rozvíjejících se asijských zemích. Sektor elektrické energie bude odpovídat za více než 95 % tohoto růstu. Více než 40 % světových zásob uhlí, což se za současného tempa rovná téměř 200 letům výroby, se nachází v zemích OECD.

Poptávka po uhlí by měla být v roce 2030 podle Alternativního scénáře o téměř čtvrtinu nižší než podle Referenčního scénáře.

3.10 **Globální emise oxidu uhličitého** porostou v letech 2003–2030 podle scénáře WEO-R05 o 1,6 % ročně. Téměř 70 % tohoto růstu bude mít původ v rozvíjejících se zemích. Očekává se, že výroba energie se bude na růstu globálních emisí podílet přibližně z poloviny. Doprava zůstává druhým největším původcem emisí oxidu uhličitého ve světovém měřítku.

Ve scénáři WEO-A05 jsou emise oxidu uhličitého v roce 2030 o 16 % nižší než v Referenčním scénáři. Roční tempo růstu klesne za dobu, na kterou je prováděn odhad, na 1,1 %.

#### 4. Trh s energií a vývoj emisí oxidu uhličitého v EU

4.1 Evropská komise připravila četné **scénáře** energetické budoucnosti EU s různými předpoklady. V této kapitole jsou představeny dva odlišné scénáře. *Základní scénář 2005 (BL-05)* ukazuje budoucnost podle současných trendů a politik EU a členských států, o kterých se rozhodlo před koncem roku 2004. *Scénář vysoké úrovně energetické účinnosti a obnovitelných zdrojů (HLEER-04)* má za cíl simulovat energetické a environmentální účinky úspěšně uplatněných intenzivních politik jak v případě energetické účinnosti, tak v případě obnovi-

telných zdrojů, a to do té míry, do jaké lze tato opatření napodobit. Scénář HLEER-04 nebyl aktualizován, proto se srovnává se Základním scénářem 2004 (BL-04), čili tyto dva scénáře nelze přímo porovnávat. Komise nepředložila výpočty rozdílu v nákladech mezi scénáři BL a HLEER.

4.2 **V roce 2005 se využívání primární energie v dnešní EU-25** skládalo z 18 % pevných paliv (hlavně uhlí), 37 % kapalných paliv (ropa), 24 % zemního plynu, 14 % jaderné energie a 7 % obnovitelných zdrojů energie. Elektrická energie se vyráběla z 29 % uhlí a lignitu, 20 % plynu, 31 % jaderné energie, 15 % obnovitelných zdrojů (včetně velkých hydroelektráren) a 5 % ropných produktů.

4.3 **Poptávka po primární energii v EU** má být v roce 2030 podle scénáře BL-05 o 15 % vyšší, než byla v roce 2000 (+ 0,5 % ročně), při růstu HDP o 79 %. Scénář BL-05 ukazuje pokračující oddělování poptávky po energii od HDP. Energetická náročnost (poměr spotřeby energie k HDP) se zlepšuje o 1,5 % ročně.

Podle scénáře HLEER-04 se předpokládá, že potřeba primární energie bude v roce 2030 14,1 % pod úrovní podle scénáře BL-04, ale stále mírně nad úrovní v roce 2000.

4.4 **Spotřeba energie v sektorech konečné spotřeby** podle předpokladu poroste do roku 2030 o 25 % ročně (BL-05). Předpokládá se, že poptávka po energii ve službách bude v roce 2030 o 49 % vyšší než v roce 2000. Tento vývoj je poháněn zvyšující se poptávkou po elektrické energii. Očekává se, že poptávka po energii v domácnostech se mezi lety 2000 a 2030 zvýší o 29 %. Předpokládá se, že poptávka po energii v dopravě bude v roce 2030 o 21 % a v průmyslu o 19 % vyšší než v roce 2000.

Ve scénáři HLEER-04 je poptávka po energii v roce 2030 o 10,9 % pod úrovní scénáře BL-04.

4.5 **Poptávka po elektřině v EU** vzroste mezi lety 2005 a 2030 o 43 % (BL-05). Růst poptávky bude zvláště rychlý v sektoru domácností (62 %), za kterým následují terciární sektor (53 %) a průmysl (26 %).

4.6 Očekává se, že **výroba elektrické energie v EU** se mezi lety 2000 a 2030 zvýší o 51 % (BL-05). Zvyšující se podíl elektrické energie bude vyroben v podobě kombinace tepla a elektřiny (o téměř 10 % více na 24 % podíl CHP v roce 2030). Struktura výroby elektřiny se významně mění ve prospěch obnovitelných zdrojů a zemního plynu, zatímco jaderná energie a pevná paliva ztrácejí tržní podíl.

Podle scénáře HLEER-04 se má celková výroba elektřiny v roce 2030 snížit o 16 % ve srovnání s úrovní podle scénáře BL-04. Podíl pevných paliv a jaderné energie na výrobě elektřiny klesá v absolutních číslech stejně (o 9,3 % v roce 2030 ve srovnání se scénářem BL-04).

4.7 **Ropa** bude i nadále nejdůležitějším palivem, ačkoliv její spotřeba v roce 2030 by neměla překročit současnou úroveň (BL-05). Očekává se, že poptávka po **zemním plynu** značně vzroste (o 38 % do roku 2030) po již podstatném nárůstu z 90. let minulého století. **Pevná paliva** mají do roku 2020 poněkud klesnout, ale poté se do roku 2030 vrátí téměř na současnou úroveň v důsledku vysokých cen ropy a plynu a ukončení výroby jaderné energie v některých členských státech.

Podle scénáře HLEER-04 nižší energetické potřeby spolu s politikami podpory obnovitelných zdrojů energie podstatně sníží budoucí poptávku po fosilních palivech. Největší pokles nastane u pevných paliv (o 37,5 % ve srovnání s úrovněmi ve scénáři BL-04).

4.8 **Obnovitelné zdroje** podle scénáře BL-05 vzrostou v relativních číslech víc než ostatní paliva (do roku 2030 více než zdvojnásobí svůj podíl ve srovnání se současnými hodnotami). K růstu poptávky po energii přispívají téměř stejnou měrou jako zemní plyn.

Podle scénáře HLEER-04 se politiky podpory obnovitelných zdrojů energie zasadí o velké zvýšení ve využití obnovitelných zdrojů v energetickém systému EU-25. Tento nárůst je v roce 2030 43,3 % nad hodnotami podle scénáře BL-04.

4.9 **Jaderná energie** je v roce 2030 podle scénáře BL-05 o něco nižší než v roce 2000 (o 11 %) kvůli politickým rozhodnutím o ukončení výroby jaderné energie v některých starých členských státech a odstavení jaderných elektráren z důvodů bezpečnosti v některých nových členských státech.

Podle scénáře HLEER-04 bude podíl jaderné energie o 19,9 % nižší než podle scénáře BL-04.

4.10 **Závislost na dovozu** nadále roste a v roce 2030 dosáhne 65 %, což je o téměř 15 % nad dnešní úrovní (BL-05). Závislost na dovozu ropy bude stále nejvyšší a v roce 2030 dosáhne 94 %. Závislost na dovozu zemního plynu vzroste z dnešních přibližně 50 % na 84 % v roce 2030. Rovněž dodávky pevných paliv budou stále více závislé na dovozu a v roce 2030 dosáhnou 59 %.

Podle scénáře HLEER-04 bude závislost na dovozu o 4–6 % nižší než podle scénáře BL-04.

4.11 **Emise oxidu uhličitého** klesly v období let 1990–2000. Dnes jsou zpět na hodnotách roku 1990. Předpokládá se,

že emise oxidu uhličitého se během následujících let zvýší a překročí hodnoty roku 1990 o 3 % v roce 2010 a o 5 % v roce 2030. Dlouhodobě mírný další růst emisí oxidu uhličitého odráží nízký růst spotřeby energie a poměrně významnou roli obnovitelných zdrojů energie neobsahujících oxid uhličitý a jaderné energie.

Ve scénáři HLEER-04 jsou emise oxidu uhličitého značně nižší než ty, které jsou uvedeny jako předpokládaný vývoj ve scénáři BL-04 (11,9 % pod hodnotami BL-04 v roce 2010 a 22,5 % v roce 2030). Snížení oproti roku 2000 by se blížilo 10 %.

## 5. Výzvy v oblasti politik

### 5.1 Vývoj cen

5.1.1 Růst cen, který je poháněn poptávkou a je celosvětový, přestože ovlivňuje spotřebitele, nemá významný vliv na národní hospodářství, když tento růst vytváří poptávku v zemích výrobců. Růst cen v jedné oblasti ekonomiky, což se nyní částečně děje v případě elektrické energie, poškozuje jak spotřebitele, tak konkurenceschopnost. Vyšší ceny dlouhodobě mění konkurenční situaci různých zdrojů energie a technologií, prospěšnost opatření zaměřených na účinnost, i chování jako takového.

5.1.2 **Ceny ropy a ropných produktů** v posledních letech dramaticky vzrostly. V nadcházejících letech by se ceny ropy mohly udržet na vysoké úrovni nebo dokonce růst z několika důvodů, zejména kvůli:

- silným tlakům na straně poptávky vyplývajícím z rychlého ekonomického růstu v asijských zemích,
- nedostatečným investicím v zásobovací infrastruktuře, a
- geopolitickým faktorům a politické nestabilitě.

5.1.3 **Ceny plynu** silně vzrostly ve všech regionech, v závěsu za cenami ropy. V Evropě jsou ceny plynu běžně indexovány podle cen ropy. Protože evropské zásoby jsou koncentrovány na Rusko a Norsko a zkvalitněný zemní plyn se pravděpodobně nestane v blízké době konkurenceschopným, tato cenová vazba zůstane zachována. Konkurence mezi plyny by mohla na ceny plynu vyvíjet tlak směrem k jejich snížení, ale účinek by byl z velké části vyrovnán rostoucími náklady zásobování.

5.1.4 **Ceny uhlí** budou pravděpodobně v dlouhodobé perspektivě mírné, protože mnoho základních faktorů trhu zůstává nezměněno. Je mnoho stávajících a potenciálních dodavatelů, trh je stále vysoce konkurenční a očekává se, že ceny uhlí zůstanou nízké v poměru k cenám jiných komodit primární energie.

5.1.5 Předpokládá se, že kapitálové náklady **obnovitelné energie** budou v budoucnosti i nadále klesat. Nejrychlejší tempo poklesu přijde v nákladech na fotovoltaické transformace energie, což je v dnešní době kapitálově nejnáročnější energetický systém. Očekávají se také podstatná snížení kapitálových nákladů na technologie využívající pevninský vítr, příliv a vlny a solární a termální technologie. Náklady na vodní energii jsou všeobecně nízké a stále, potenciál pro nové vodní elektrárny je omezený a stále nákladnější.

5.1.6 Ceny **elektřiny** se v EU zvýšily z několika důvodů. Vyšší ceny plynu přispívají k cenám elektřiny ve většině částí EU, kde plyn je okrajovým palivem pro výrobu energie. Zvyšování ceny elektřiny z uhelných elektráren lze naproti tomu jen stěží odůvodnit rostoucími cenami surovin. Těsnější rovnováha mezi nabídkou a poptávkou se také začala odrážet na cenách. Výrobci energie zdůvodňují zvyšování cen částečně obchodováním s emisemi, a sice přidáním „hodnoty“ práv k emisím k maloobchodním cenám, přestože jim práva k emisím byla přidělena bezplatně. Opatření na podporu obnovitelných zdrojů energie, stejně jako daně a další poplatky, v některých případech zvýšily ceny elektřiny. Komise navíc v současné době zkoumá, jestli nedostatečná konkurence na trhu s elektřinou neměla nepříznivý vliv na ceny.

## 5.2 Zabezpečení zásobování

5.2.1 Komise ve své **Zelené knize** o zabezpečení zásobování zdůraznila svoje vážné znepokojení, pokud se týká této otázky. Bylo odhadováno, že závislost EU na energii zvenčí vzroste z 50 % na 70 % během tří desetiletí. EHSV ve svém stanovisku k Zelené knize <sup>(2)</sup> toto znepokojení silně sdílel. Dnes je otázka zabezpečení zásobování dokonce ještě naléhavější.

5.2.2 **Závislost na dovozu** ropy z externích zdrojů roste a stále více se soustředí na Blízký východ. Také rostoucí poptávka po plynu, která zvyšuje závislost na vnějších zdrojích, narůstá a koncentruje se na Rusko. Dalším předmětem znepokojení je doprava prostřednictvím dlouhých potrubí, která často procházejí politicky nestabilními regiony.

5.2.3 **Několik selhání sítí** zaměřilo pozornost, kromě manažerských a některých regulačních problémů, na nedostatečné investice ve vztahu ke zvýšeným nárokům na přenos a větším vzdálenostem. Propojení jak elektrických, tak plynových rozvodných sítí v celé Evropě pokročilo, ale mezi členskými státy stále existují významné strukturální potíže. Regulace sítí musí podpořit bezpečnost, kvalitu a dostatečné investice.

5.2.4 **Investice** do elektráren a ropných rafinerií byly za poslední dvě desetiletí nízké. Pokud jde o elektrickou energii, končí období nadměrného výkonu a do roku 2030 budou potřebné investice do 600-750 GW výrobní kapacity elektrické energie, aby se pokryly rostoucí požadavky na elektrickou energii a nahradily stárnoucí elektrárny. Potřeba investic do další

výrobní kapacity, zejména při špičkovém zatížení, by mohla být částečně neutralizována plně propojenými rozvodnými sítěmi.

5.2.5 Politiky EU zaměřené na zvýšení **užívání obnovitelných zdrojů** energie jsou rázným krokem směrem ke zmenšení vzrůstající vnější závislosti. Současně se budou zmírňovat také emise skleníkového plynu a, v některých případech, poklesne závislost na rozvodné síti. V případě biomasy a biopaliv se musí zachovat dlouhodobější optimální využití půdy.

5.2.6 **Uran** se z 95 % do EU dováží z různých zdrojů. Podle MAAE a Agentury pro jadernou energii OECD by současné emise uranu měly uspokojit světovou poptávku v současné úrovni na 50 let. Potenciální zásoby na základě geologických průzkumů posunují vyčerpání zdrojů na 280 let. Nové technologie mohou později poskytnout další možnosti zásob paliva.

## 5.3 Změna klimatu

5.3.1 **EU se postavila do čela globálního procesu** aktivního řešení změny klimatu. Politiky EU jsou jedinečné, velmi pokročilé a ambiciózní, zejména program obchodování s emisemi a posílení obnovitelných zdrojů. Mnoho jiných částí světa, včetně největších producentů emisí, tento příklad nenásledovala.

5.3.2 V kontextu trendů globálního oteplování jsou cíle z Kjóta skromné, ale i tak se zdá, že je pro většinu členských států EU těžké jim dostat.

5.3.3 Většina **dosavadních snížení** bylo dosaženo náhradou uhlí plynem při výrobě tepla a elektřiny (ve Spojeném království) a prostřednictvím uzavírání a obnovy starých výrobních jednotek ve východní části Německa. Mnohé současné a budoucí postupy snižování emisí jsou těžkopádnější a nákladné.

5.3.4 Je nezbytné **najít globální řešení** politik týkajících se klimatu pro období **po Kjótu**, do kterých budou zapojeni přinejmenším všichni největší producenti emisí. Jinak nedojde k žádnému významnému vývoji ve zmírňování změny klimatu, ale mohlo by existovat riziko poškození ekonomického a sociálního vývoje EU.

## 6. Budoucí možnosti

### 6.1 Dlouhodobá vize

6.1.1 V současné době se zdá, že **jedna ideální budoucí energetická vize** minimalizující dopady na životní prostředí a klima a také zabezpečující dostatečné globální zásobování, by sestávala z obnovitelných zdrojů energie pro vytápění a proměnlivé zatížení elektrické sítě, jaderné fúze pro základní zatížení a používání vodíku jako nosiče energie. Neočekává se,

<sup>(2)</sup> „K evropské strategii bezpečnosti dodávek energie“, Úř. věst. C 221, ze dne 7.8.2001.

že tento energetický mix bude do roku 2050 akceschopný, možná tomu tak bude mnohem později. Další vize předkládá vysokou energetickou účinnost, obnovitelné zdroje podpořené technologickým řešením uchovávání elektrické energie – například vodík – a uhlí spolu se zachytáváním a skladováním CO<sub>2</sub>.

6.1.2 Technologie **fúze** s sebou stále nese velké výzvy a nejistotu. K dosažení ekonomické životaschopnosti jsou potřeba určité základní technické průlomové a zejména je potřebná velká dávka rozvoje. Velmi rozšířené hospodářství **vodíku** opět vyžaduje vydatnou dostupnost elektrické energie. Vodík založený na obnovitelných zdrojích nebo na plynu nemůže, přinejmenším sám o sobě, zajistit plně rozvinuté vodíkové hospodářství.

6.1.3 Globální potenciál **obnovitelných zdrojů energie**, vezmou-li se v úvahu určitá přirozená omezení a hospodárnost, je těžké určit. Některé studie poukázaly na možnost, která se blíží 100 % podílu obnovitelných zdrojů v Evropě v roce 2050, ale tento názor není široce sdílen ani jej nepodporují scénáře Komise – dokonce i ten scénář, který nejvíce počítá s obnovitelnými zdroji, předpokládá 15 % podíl obnovitelných zdrojů v roce 2030. Doposud se užívání obnovitelných zdrojů energie v EU-25 rozvíjelo pomaleji, než jak stanovují cíle.

## 6.2 Energetická účinnost

6.2.1 Energetická účinnost a úspory energie jsou klíčovými prvky energetické politiky. EHSV nedávno ve svém stanovisku k Zelené knize o energetické účinnosti důrazně podpořil kroky v této oblasti politiky a komentoval značné množství potenciálních nástrojů a opatření.

6.2.2 Lepší účinnost má vliv na budoucí energetický mix. Relativní snížení poptávky by bylo prostřednictvím tržních sil usměrněno ke snížení spotřeby nejvíce nevhodných zdrojů zásobování energií nebo eventuálně politickými opatřeními u nejméně žádoucího zdroje.

6.2.3 Komise ve své nedávné Zelené knize o energetické účinnosti odhaduje potenciál zlepšení energetické účinnosti na 20 %, tedy 1,5 % ročně, a tím se pro EU-25 vrací k úrovni poptávky z roku 1990. Scénáře publikované Komisí neukazují takové snížení do roku 2030, a to ani ten, který předpokládá nejradikálnější politická opatření.

6.2.4 EHSV ve svém stanovisku pevně podporuje myšlenku lepší energetické účinnosti jako předpokladu udržitelného rozvoje, konkurenceschopnosti a ekonomické nezávislosti. Lepší energetická účinnost jednoduše dává dobrý ekonomický smysl, není-li dovedena příliš daleko. Zvyšování energetické účinnosti je každodenní praxí v podnicích a dobrovolná ujednání jsou funkčním nástrojem. V jiných sektorech se vyžaduje mnoho opatření, jako je šíření osvěty a vědomostí a také příslušná ekonomická opatření. EHSV však považuje cíle představené v Zelené knize za optimistické.

6.2.5 Navzdory opatřením týkajícím se účinnosti se na základě scénářů zdá nepravděpodobné, že by poptávka po energii v EU-25 začala klesat před rokem 2030, možná by se dokonce mohla zvýšit. Energetičtější rozvoj energetické účinnosti by přinesl značné výhody.

## 6.3 Možnosti v oblasti spotřeby

Aby bylo možné provést analýzu možností energetického mixu ve vztahu k výše uvedeným výzvám v oblasti politik, je užitečné se podívat zvlášť na různé sektory užívání primární energie: dopravu, vytápění a elektrickou energii. Jsou navzájem provázané pouze okrajově.

### 6.3.1 Doprava

6.3.1.1 Doprava je téměř plně **závislá na tekutých palivech**, konkrétně na ropných produktech. V současné době je jedinou náhradou, do určité míry, elektrifikovaná železniční doprava. Plyn se ve veřejné dopravě používá málo, ale jeho použití roste, což umožňuje diversifikaci, ale vyvolává otázky spojené s jeho zvýšeným užíváním.

6.3.1.2 EU má za cíl nahradit paliva založená na ropě **biopalivy** až do výše 5,75 % do roku 2010. Při současných vysokých cenách za ropu se velmi diskutuje o mnohem vyšší míře jejího nahrazení. Komise předložila sdělení o zvýšeném využívání biopaliv v únoru 2006 (akční plán pro biomasu). Při plánování politik v tomto směru se musí vzít v úvahu mnoho faktorů, jako čistá energetická bilance, obchod, finance, životní prostředí a zemědělské politiky a také náklady pro uživatele. Mezi další důležité otázky patří zabezpečení nepřetržitých dodávek a dopad na alternativní využití biomasy.

6.3.1.3 Automobily poháněné **palivovými články** jsou nyní ve fázi testování. Klíčová otázka je, co bude použito jako palivo. V budoucnu může dojít k výrobě vodíku z obnovitelných zdrojů nebo zemního plynu a také z vody prostřednictvím elektrické energie. Doposud jsou palivové články mnohem dražší než spalovací motory.

6.3.1.4 Elektrická energie může nabídnout realizovatelnou alternativu jako nositel energie pro dopravu, například hybridní vozy s možností napojení na elektrickou síť (plug-in).

6.3.1.5 V dohledu není žádný dopravní systém, který by se obešel bez ropy. Proto je třeba zaměřit energetické úsilí na **zvýšení energetické účinnosti** v dopravě prostřednictvím:

- lepších technologií motorů a paliva,
- lehčích automobilů, účinnějších vozidel pro silniční přepravu zboží,
- lepší veřejné dopravy, podporované silničními poplatky v centrech měst,

- co největšího přechodu na železniční a vodní cesty, za předpokladu že budou fungovat účinně,
- boje s dopravními zácpami, např. pružnou pracovní dobou.

Potřeby dopravy lze snižovat regionálním plánováním a distanční prací (prací na dálku).

Obecnější podrobná analýza evropské dopravní infrastruktury a jejích budoucích výzev je k dispozici ve stanovisku EHSV k tématu Příprava dopravní infrastruktury pro budoucnost: plánování a sousední země, udržitelná mobilita, financování.

### 6.3.2 Vytápění a chlazení

6.3.2.1 K vytápění se v Evropě používají **převážně fosilní paliva** – ropa, plyn a uhlí. Podíl plynu rychle roste. Do určité míry se používá elektřina, zatímco na severu vstoupila na scénu biomasa a na jihu solární energie. Převažujícím zdrojem používaným k chlazení je stále elektrická energie, ale pozici si upevňují jiné alternativy, zejména služby okrskového centralizovaného chlazení z kogeneračních elektráren.

6.3.2.2 40 % energie v Evropě se používá v budovách k vytápění a chlazení. Podle odborníků je potenciál lepší **energetické účinnosti** a úspor velký a EU k tomu již přijala opatření.

6.3.2.3 **Obnovitelné zdroje** mají v této oblasti velký potenciál. Biomasa by se mohla používat v mnohem širším měřítku v moderních oblastních nebo okrskových systémech centralizovaného vytápění a chlazení a v případech potřeby by mohla být kombinována s výrobou elektrické energie. Téměř nevyužitá možnost nabízí geotermální energie. Solární vytápění je v některých jižních zemích překvapivě málo rozvinuté. Kromě toho využívání tepla okolního prostředí pomocí tepelných čerpadel představuje bohatý a energeticky účinný zdroj obnovitelné energie.

6.3.2.4 Vytápění a chlazení představuje velmi lokální využití energie. Opatření na posílení účinného využití energie v budovách je třeba přijímat lokálně. Na úrovni EU by měly být přijaty akce na podporu rozvoje technologií, sdílení znalostí a osvědčených postupů a zajištění fungujícího vnitřního trhu pro související produkty a služby.

### 6.3.3 Elektrická energie

6.3.3.1 Zdroje výroby elektrické energie jsou **různorodé**: uhlí, plyn, ropa a vodní, jaderné a větrné zdroje a také nefosilní

paliva jako je biomasa. Fotovoltaické technologie a technologie využívající příliv jsou ve fázi vývoje.

6.3.3.2 V blízké budoucnosti se chystá **výměna** většiny **elektráren** v Evropě. To je případ převažujícího typu elektráren, který je založen na fosilních palivech, i elektráren jaderných. Dává to jedinečnou příležitost k zásadnímu posunu směrem k jiným zdrojům, než je uhlí, a zároveň ke snížení vnější závislosti a zlepšení účinnosti při výrobě elektrické energie.

6.3.3.3 Opatření zaměřená na **energetickou účinnost** mohou být přijata v celém řetězci elektrické energie – od technologie paliva a elektráren po ekologicky účinný design produktů využívajících elektrickou energii.

6.3.3.4 Obecným názorem však je, že **poptávka po elektrické energii** během několika desetiletí **stále poroste** a že v EU-25 musí být postaveno téměř 400 GW nových elektráren, respektive jich musí být postaveno 400–800, aby se pokryla zvýšená poptávka. Mimoto potřebujeme elektrárny o stovkách GW, které nahradí ty staré.

6.3.3.5 **Optimální mix zásobování energií** zahrnuje různé typy výrobní kapacity, které reagují na různé požadavky. Kapacita základní zátěže pro stabilní a průběžnou poptávku je optimálně zajištěna hydroenergií, jadernými nebo spalovacími elektrárnami využívajícími méně nákladné palivo, jako je například uhlí. Proměnlivé zátěže – což je případ většiny využívané energie – vyžadují snadno regulovatelné zásobování, jako je hydroenergie a termální energie. Špičková zatížení jsou ve vhodnějším případě kryta elektrárnami s nízkými kapitálovými náklady, obvykle ve spojení s vysokými provozními náklady, jako jsou plynové turbíny. Kapacitu základní zátěže lze také využít ke zvýšení vodní energie, která bude použita při špičkovém zatížení. Využívání přerušovaných zdrojů energie vyžaduje snadno regulovatelné záložní zásobování.

6.3.3.6 K dosažení větší účinnosti využívání elektráren a snížení potřeby nově budovaných elektráren jsou potřebné dostatečné a dobře pracující **přenosové rozvodné sítě**, včetně spojovacího vedení. Na druhou stranu systém vyžaduje optimalizaci, aby se nevyužívaly přenosy na velké vzdálenosti namísto budování elektráren tam, kde je vysoká poptávka. Distribuovaná výroba, pokud možno kogenerační elektrárny, je možností, kterou je potřeba rozvíjet. Dobře navržené řízení strany poptávky by mohlo na dobře fungujícím trhu snížit poptávku ve špičce.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND



## PŘÍLOHA

## ke stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru

Následující pozměňovací návrhy, které obdržely více než jednu čtvrtinu odevzdaných hlasů, byly zamítnuty:

**Nový odstavec 2.2.1**

„EHSV dává k úvaze, že na základě aktuálního vývoje na trzích s energií, a zejména vývoje cen ropy, by se tyto použité prognózy mohly ukázat jako chybné popř. překonané. Pro všechny prognózy jsou totiž rozhodující použité rámcové údaje a ty se během posledních měsíců výrazně změnily. Studie<sup>(1)</sup>, která byla z pověření spolkového ministerstva hospodářství v Německu vypracována, dospěla k závěru, že při pouze předpokládané budoucí ceně ropy ve výši 60 dolarů za barel klesne do roku 2030 spotřeba energie o 17 % a bude se více využívat uhlí a obnovitelné zdroje energie. Doposud se – při předpokládané ceně ropy ve výši 37 dolarů – počítalo se zvyšováním spotřeby.“

**Odůvodnění**

Naše tvrzení musí přirozeně stavět na určitých prognózách a zpravodajka učinila dobře, že citovala Mezinárodní agenturu pro energii a Komisi. EHSV by však měl do svých úvah alespoň zahrnout nejnovější poznatky, aniž by však ve svém stanovisku dospěl k jiným závěrům.

*Výsledek hlasování*

Hlasů pro: 69

Hlasů proti: 85

Zdrželo se hlasování: 19

**Odstavec 2.3**

Upravit následovně:

„Výběr zdrojů energie a technologií provádějí investoři a může být ovlivněn politickými rozhodnutími. EU nemá přímou moc nad výběrem zdrojů, který provádějí členské státy, ale má nepřímý vliv prostřednictvím svého mandátu v oblasti životního prostředí. Členské státy by měly co nejvíce napomoci využití svých domácích zdrojů. Volby učiněné jednotlivými členskými státy se navzájem ovlivňují. Také uživatelé energie v členských státech, které nevyrábějí např. jadernou energii nebo energii z uhlí jsou součástí trhu s elektrickou energií, při jejíž výrobě je využívána jaderná energie nebo energie z uhlí.“

**Odůvodnění**

Toto tvrzení je v této podobě nesprávné. Na jedné straně existují v zemích, které se např. vzdaly jaderné energie resp. se jí chtějí vzdát, často dostatečné alternativní kapacity elektráren. Skutečnost, že např. do Německa se dováží elektrina z jaderných elektráren ve Francii nebo v České republice, je dána existencí evropského vnitřního trhu a vědomě vybudovanými nadměrnými kapacitami v určitých zemích a nevyplývá z toho, že údajně vzniklou energetickou mezeru lze zaplnit např. pouze prostřednictvím zahraničních jaderných elektráren.

*Výsledek hlasování*

Hlasů pro: 60

Hlasů proti: 115

Zdrželo se hlasování: 13

**Odstavec 5.2.6**

Doplnit následovně:

„Uran se z 95 % do EU dováží z různých zdrojů. Podle MAAE a Agentury pro jadernou energii OECD by současné známé zdroje uranu měly uspokojit světovou poptávku v současné úrovni na 50 let. Potenciální zásoby na základě geologických průzkumů posunují vyčerpání zdrojů na 280 let. Toto období by se však mohlo radikálně zkrátit, pokud určité státy uskuteční své plány na rozšiřování jaderné energie. Indie například zamýšlí rozšířit svůj současný park jaderných elektráren z 3.000 MW na 300.000 MW, což by přirozeně mělo závažné důsledky pro globální dostupnost uranu. Nové technologie mohou později poskytnout další možnosti zásob paliva, avšak ty nebyly doposud ani testovány, ani nejsou ve skutečnosti dostupné.“

(1) Vypracovaná prognostickým ústavem v Basileji a ústavem pro energetiku při univerzitě v Kolíně nad Rýnem.

**Odůvodnění**

Objasnění.

*Výsledek hlasování*

Hlasů pro: 62

Hlasů proti: 124

Zdrželo se hlasování: 6

**Odstavec 6.3.3.2**

Upravit následujícím způsobem:

„V blízké budoucnosti se chystá **výměna** většiny **elektráren** v Evropě. To je případ převažujícího typu elektráren, který je založen na fosilních palivech, i elektráren jaderných. Dává to jedinečnou příležitost k zásadnímu posunu směrem k jiným zdrojům, než je uhlí, systemům výroby energie, které méně znečišťují životní prostředí (teplárny s výrobou tepla i elektřiny, clean coal technologie), a zároveň ke snížení vnější závislosti a zlepšení účinnosti při výrobě elektrické energie.“

**Odůvodnění**

Vyplývá z textu. Viz také odstavce 1.17 a 1.18, ve kterých se vyjadřujeme též k tzv. „clean coal technologii“.

*Výsledek hlasování*

Hlasů pro: 62

Hlasů proti: 121

Zdrželo se hlasování: 12

---

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k  
návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o souladu s požadavky na stát vlajky**

**KOM(2005) 586 v konečném znění – 2005/0236 (COD),**

**návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví společná pravidla a normy pro subjekty pověřené inspekcemi lodí a prohlídkami lodí a pro související činnosti námořní správy**

**KOM(2005) 587 v konečném znění – 2005/237 (COD),**

**návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o státní přístavní inspekci**

**(KOM(2005) 588 v konečném znění – 2005/0238 (COD),**

**návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2002/59/ES, kterou se stanoví kontrolní a informační systém Společenství pro provoz plavidel**

**(KOM(2005) 589 v konečném znění – 2005/0239 (COD),**

**návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví základní zásady pro vyšetřování nehod v odvětví námořní dopravy a kterou se mění směrnice 1999/35/ES a 2002/59/ES**

**KOM(2005) 590 v konečném znění – 2005/0240 (COD),**

**návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o odpovědnosti dopravců k cestujícím po moři a na vnitrozemských vodních cestách v případě nehod**

**KOM(2005) 592 v konečném znění – 2005/0241 (COD),**

**návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady o občanskoprávní odpovědnosti a finančních zárukách majitelů plavidel**

**KOM(2005) 593 v konečném znění – 2005/0242 (COD)**

(2006/C 318/32)

Dne 25. ledna (TEN/236), 8. února (TEN/235), 14. února (TEN/234 a 239), 28. února (TEN/237) a 15. března 2006 (TEN/233 a 238) se Rada, v souladu s články 71.1 a 80.2 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Doprava, energetika, infrastruktura, informační společnost“, kterou Výbor pověřil přípravou prací na toto téma, přijala stanovisko dne 18. července 2006. Zpravodajem byl pan RETUREAU, spoluzpravodajkou byla paní BREDIMA-SAVOPOULOU.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 198 hlasy pro, 2 hlasy proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV vítá celkově příznivě třetí balíček o námořní bezpečnosti, který je dalším konstruktivním a aktivním krokem k dalšímu zvýšení námořní bezpečnosti pomocí předcházení námořním nehodám a znečištění a pomocí lepší kontroly jejich následků. Jasně podporuje návrh ohledně státu vlajky, návrh na státní přístavní inspekci, dohled nad kontrolou klasifikačních společností, vyšetřování nehod a návrh na kontrolu provozu plavidel (VTM a pravidla v tísni a útočiště). Tyto návrhy jasně odrážejí jeho stanoviska vyjádřená v názorech na balíčky ERIKA I a II. Tyto návrhy na posouzení vylepšují různé aspekty dopravní sítě a prokazují, že EU je pevně odhodlána mít kvalitní námořní dopravu.

1.2 Výbor vyjadřuje jisté obavy, pokud jde o návrhy týkající se odpovědnosti majitelů plavidel za cestující, která je založena

na Athénské úmluvě Mezinárodní námořní organizace (IMO) a na občanskoprávní odpovědnosti. Zejména návrh týkající se občanskoprávní odpovědnosti by si zasloužil důkladnější prozkoumání.

1.3 Za pozitivní prvek balíčku pokládá Evropský hospodářský a sociální výbor uznání úlohy IMO. Je to v naprostém souladu s jeho dřívějšími stanovisky (od roku 1993) k námořní bezpečnosti a prevenci znečištění, v nichž uznával potřebu vytvoření mezinárodního rámce v oblasti námořní bezpečnosti a prevence znečištění.

1.4 EHSV doporučuje Komisi, aby vyvinula veškeré úsilí a zajistila, aby všechny členské státy EU rychle ratifikovaly stávající úmluvy IMO, a zejména pak Úmluvu o omezení

odpovědnosti za námořní nároky (Úmluva LLMC z roku 1996). Ratifikace těchto nástrojů bude mít přímý dopad pro námořní bezpečnost, celosvětové životní prostředí, odpovědnost a náhrady škod při znečištění na celém světě.

1.5 EHSV navrhuje Komisi, aby odstranila vnitrozemskou plavbu ze svého návrhu o odpovědnosti dopravců k cestujícím na vnitrozemských vodách a vydala zvláštní návrh v rámci programu Naiades.

1.6 EHSV znovu opakuje své požadavky vyslovené již v reakci na balíčky ERIKA I a II, aby se další balíček pro námořní bezpečnost konkrétněji zabýval lidským rozměrem, a lituje, že tento třetí balíček pro námořní bezpečnost nevěnuje dostatečnou pozornost lidskému faktoru na úrovni Společenství. Jako základ pro vypracování vhodných ustanovení EHSV navrhuje dohodu o zákoníku práce pro námořní dopravu přijatou na námořní konferenci ILO v roce 2006, který by měl být ratifikován členskými státy, s ohledem na harmonizaci evropských a mezinárodních předpisů. Část „doporučení“ (soft law) zákoníku by rovněž měla být patřičně brána v potaz, aby bylo možné vypracovat lepší evropské předpisy.

1.7 EHSV poukazuje na to, že zlepšení legislativního procesu souvisí s lepším uplatňováním právních norem. V tomto ohledu upozorňuje na nezbytnost lepšího uplatňování právních ustanovení. Naléhá rovněž na všechny příslušné zúčastněné strany, aby byly pozorné při uplatňování ustanovení nového balíčku pro námořní bezpečnost.

1.8 EHSV upozorňuje na potřebu navýšit prostředky vynaložené na státní přístavní inspekci členskými státy. Dále požaduje zvýšení počtu inspektorů v přístavech, aby bylo zajištěno efektivní provádění různých aspektů balíčků pro námořní bezpečnost. EHSV vyzývá Komisi, aby ve spolupráci s členskými státy zajistila prostředky nezbytné pro přilákání a nábor nově příchozích, kteří budou mít vhodnou kvalifikaci pro povolání inspektora.

## 2. Úvod

2.1 Následkem nehod tankerů Erika (1999) a Prestige (2002) při pobřeží Francie a Španělska, které upozornily na to, jak jsou evropská pobřeží zranitelná, přijala Evropská unie okamžitě opatření za účelem ustanovení obranného mechanismu na ochranu svých pobřeží před riziky námořních nehod a znečištění a za účelem zlepšení bezpečnostních podmínek plavidel vplouvajících do jejich přístavů. Byly přijaty dva

legislativní balíčky: ERIKA I <sup>(1)</sup> (2001) a ERIKA II <sup>(2)</sup> (2002), které se skládají z šesti právních nástrojů (tří směrnic a tří nařízení). Dne 23. listopadu 2005 Komise zveřejnila Třetí balíček pro námořní bezpečnost, jehož cílem je posílení předpisů Společenství v oblasti námořní bezpečnosti a zvýšení efektivity stávajících opatření.

## 3. Návrhy Komise

3.1 Od rozšíření EU představuje loďstvo Společenství 25 % světového loďstva. Cílem Evropské komise je učinit z něj vzorové loďstvo, které bude schopné zabezpečit bezpečné a konkurenceschopné námořní služby šetrné k životnímu prostředí.

3.2 Třetí balíček pro námořní bezpečnost posílí záruku bezpečnosti námořní dopravy Společenství. Navrhuje proaktivnější přístup zaměřený na obnovení podmínek pro zdravou a udržitelnou hospodářskou soutěž pro provozovatele, kteří vyhovují mezinárodním normám. Balíček obsahuje sedm návrhů, které zohledňují zkušenosti získané při provádění právních předpisů Společenství týkajících se námořní bezpečnosti a prevence znečištění a jsou strukturovány kolem dvou hlavních směrů činnosti:

— zlepšit prevenci nehod a znečištění a

— řešit následky nehod.

### 3.3 Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o souladu s požadavky na stát vlajky

3.3.1 Cílem tohoto návrhu je zajistit, aby členské státy účinně kontrolovaly, zda plavidla plující pod jejich vlajkou splňují mezinárodní normy, které přijala Mezinárodní námořní organizace (IMO). Za tímto účelem musí disponovat námořní správou v souladu s kritérii vysoké kvality. Cílem tohoto návrhu je zabezpečit, aby členské státy efektivně a koordinovaně splnily své mezinárodní závazky.

<sup>(1)</sup> Směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Rady 95/21/ES ze dne 19. června 1995 o uplatňování mezinárodních norem pro bezpečnost lodí, zabránění znečištění a životní a pracovní podmínky na lodích, které využívají přístavy Společenství a plují ve výsostných vodách členských států (státní přístavní inspekce).

Směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Rady 94/57/ES ze dne 22. listopadu 1994, kterou se stanoví společná pravidla a normy pro subjekty pověřené inspekcemi lodí a dohledem nad nimi a pro související činnosti námořní správy. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 417/2002 o urychleném zavádění požadavků dvojitého trupu nebo rovnocenné konstrukce u ropných tankerů s jednoduchým trupem (stanovisko CESE: Úř. věstník C 14 ze dne 16. ledna 2001).

<sup>(2)</sup> Směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví kontrolní a informační systém Společenství pro provoz plavidel. Nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení fondu pro náhrady škod znečištění evropských vod ropnými palivy a související opatření. Nařízení Evropského parlamentu a Rady o zřízení Evropské agentury pro námořní bezpečnost (stanovisko CESE: Úř. věstník C 221, ze dne 7. srpna 2001).

3.4 *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví společná pravidla a normy pro subjekty pověřené inspekcí lodí a prohlídkami lodí a pro související činnosti námořní správy*

3.4.1 Záměrem návrhu je zlepšení kvality práce uznávaných klasifikačních společností (které provádějí inspekci plavidel a vydávají jim oprávnění), změna systému sankcí proti společnostem nespĺňujícím podmínky zavedením pozvolnějších a úměrnějších pokut, a zvýšení pravomocí Komise na přístup na jakékoli plavidlo, ať již pluje pod jakoukoli vlajkou. Kvalita práce, kterou provádějí klasifikační společnosti, by se měla zlepšit zavedením systému kontroly kvality.

3.5 *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o státní přístavní inspekci*

3.5.1 Tento návrh zavádí zásadu hluboké reformy stávajícího systému (Memorandum o porozumění z Paříže) založeného na tom, že každý členský stát musí provádět inspekci nejméně 25 % plavidel, která vplouvají do jeho přístavů. Tento systém bude nahrazen cílem Společenství provádět systematickou inspekci u všech plavidel, s přihlédnutím k tomu, že na kvalitních lodích je třeba zmírnit zátěž provádění inspekci.

3.5.2 Budou přijata další opatření, jejichž cílem bude zlepšení efektivity a kvality kontrol plavidel v přístavech Společenství (včetně pracovních podmínek posádek). Nový inspekční systém se zaměří na riziková plavidla. Proti nevyhovujícím plavidlům se podniknou přísnější kroky a posílí se opatření k jejich zákazu ve vodách Společenství.

3.6 *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2002/59/ES, kterou se stanoví kontrolní a informační systém Společenství pro provoz plavidel*

3.6.1 Součástí navrhovaných cílů je zlepšení právního rámce pro útočiště pro lodě v nouzi. Určení všech potenciálních míst, která by mohla sloužit jako útočiště, by se mělo urychlit, čímž dojde k zefektivní rozhodování v případě námořních nehod. Komise rovněž navrhuje vybavit všechna rybářská plavidla systémy automatické identifikace (AIS), aby se snížilo riziko srážek s velkými plavidly.

3.6.2 Rozšíření sítě pro výměnu informací Společenství Safe-SeaNet na celé území Evropské unie usnadní monitorování pohybu plavidel a jejich nákladu. V určitých námořních oblastech budou plavidla upozorňována na nebezpečí ledových ker.

3.7 *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví základní zásady pro vyšetřování nehod v odvětví námořní dopravy a kterou se mění směrnice 1999/35/ES a 2002/59/ES*

3.7.1 Kvalita norem pro námořní bezpečnost závisí na schopnosti analyzovat příčiny nehod a vzít si z nich ponaučení. Záměrem tohoto návrhu je zřídit a sladit rámec Společenství pro provádění vyšetřování nehod. Vyšetřování budou provádět nezávislé specializované orgány, které budou mít pro tento úkol příslušné oprávnění. Návrh stanoví jasné pokyny Společenství a podporuje spolupráci při technickém vyšetřování námořních nehod.

3.8 *Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o odpovědnosti dopravců k cestujícím po moři a na vnitrozemských vodních cestách v případě nehod*

3.8.1 Cílem tohoto návrhu je začlenit do práva Společenství ustanovení Athénské úmluvy z roku 2002 (která se uplatňují pouze pro mezinárodní cesty a jež ještě nevstoupila v platnost) a rozšířit ochranu, kterou tato úmluva zavedla, aby zahrnovala všechny cestující na plavidlech v EU při vnitrostátní námořní dopravě a vnitrozemské plavbě po námořních cestách a ostatních vnitrozemských vodních cestách.

3.9 *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o občanskoprávní odpovědnosti a finančních zárukách majitelů plavidel*

3.9.1 Cílem je přimět majitele plavidel k odpovědnějšímu jednání a uložit jim povinnost, aby uzavřeli pojistku nebo měli jinou finanční záruku na škody způsobené vůči třetím stranám, která pokryje rovněž náklady na návrat námořníků do vlasti v případě opuštění lodi.

3.9.2 Jako první krok budou muset členské státy ratifikovat všechny příslušné úmluvy IMO včetně Úmluvy o omezení odpovědnosti za námořní nároky z roku 1996 (Úmluva LLMC). Znění této úmluvy z roku 1996 bude začleněno do práva Společenství a zajistí tak naprosté a jednotné uplatnění těchto úmluv v celé Evropské unii. Jako druhý krok se bude Komise snažit získat oprávnění k vyjednávání v IMO o revizi protokolu z roku 1996 s cílem znovu posoudit úroveň, na níž majitelé plavidel ztrácejí právo omezit svou odpovědnost. Plavidla plavící se pod vlajkou státu, který není stranou úmluvy z roku 1996, budou podléhat přísnějšímu režimu odpovědnosti v případě hrubé nedbalosti.

3.9.3 Členské státy musí zajistit, aby majitelé plavidel plavících se ve vodách Společenství, bez ohledu na stát vlajky, měli finanční záruku občanskoprávní odpovědnosti až do výše dvojnásobku horní hranice stanovené v úmluvě z roku 1996. Majitelé plavidel musí mít rovněž finanční záruku pro případ opuštění námořníků. Finanční záruka musí být doložena potvrzením. Tato potvrzení musí být uskladněna na palubě lodi.

#### 4. Obecné poznámky

##### 4.1 *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o souladu s požadavky na stát vlajky*

4.1.1 EHSV plně podporuje tento návrh, neboť na jeho základě členské státy budou muset dostát své odpovědnosti vhodným způsobem a zajistí, aby byly v souladu s nástroji IMO, zejména s ustanoveními pravidel pro uplatňování povinných nástrojů pro stát vlajky IMO a systému kontroly státu vlajky IMO.

4.1.2 EHSV uvažuje o tom, zda je článek 9 „Vyšetřování státem vlajky“ nezbytný, neboť se týká vyšetřování nehod, které je zcela zahrnuto v pátém navrhovaném nástroji třetího balíčku pro námořní bezpečnost. To však posiluje potřebu vyšetřování a skutečnost, že členské státy budou muset za tímto účelem obdržet a vynaložit dostatečné prostředky.

4.1.3 Výbor uznal, že cílem článku 10 „Bezpečné obsazení“ je zajistit, aby lodě plovoucí pod jejich vlajkou měly dostatečnou posádku z hlediska bezpečnosti života na moři, a dodržují zásady bezpečného obsazení stanovené v usnesení shromáždění IMO A 890 (21) o zásadách bezpečného obsazení v platném znění (Principles on Safe Manning). EHSV je však přesvědčen, že „level playing field“, čili rovné konkurenční podmínky mezi státy vlajky, jsou hlavní věcí, a návrh, aby Komise vypracovala zprávu, jak je zdůrazněno v článku 15 „Dohody o spolupráci“, by měl být realizován co nejdříve.

##### 4.2 *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví společná pravidla a normy pro subjekty pověřené inspekcemi lodí a prohlídkami lodí a pro související činnosti námořní správy*

4.2.1 Klasifikační společnosti mají čím dál více odpovědnosti a jsou v tomto ohledu zodpovědné správám států vlajky za vysoký stupeň bezpečnosti námořní dopravy a životního prostředí. Proto EHSV schvaluje navrhovaná opatření, která mají zlepšit kvalitu jejich práce pro členské státy a posilovat kontroly a také pokuty díky vytvoření odstupňovaného systému sankcí, efektivnějšího, než je systém stávající.

4.2.2 Vzhledem k současnému vzájemnému překrývání funkcí se však EHSV domnívá, že bude třeba lépe rozlišovat statutární funkce a klasifikaci např. tím, že bude různým inspektorům svěřen stejný orgán či dva různé orgány. Jeví se jako naprosto nezbytné prozatímní období, během kterého bude pokračovat podpora „osvědčených postupů“ prostřednictvím jednání členských států se zainteresovanými společnostmi a klasifikačními společnostmi, aby byl vypracován souhrn osvědčených postupů, jehož cílem bude vyhnout se střetu zájmů.

4.2.3 Článek 19 odstavec 3 požaduje, aby členské státy spolupracovaly s klasifikačními společnostmi při vypracovávání pravidel a/nebo nařízení těchto orgánů. Bez ohledu na ustanovení článků 16 a 17 EHSV věří, že by klasifikační společnosti měly mít vzájemnou povinnost.

4.2.4 EHSV příznivě hodnotí ustanovení článku 20, pokud jde o požadavky pro uznané subjekty, aby spolu komunikovaly a spolupracovaly za účelem zajištění rovnováhy a konzistence při uplatňování mezinárodních úmluv.

##### 4.3 *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o státní přístavní inspekci*

4.3.1 EHSV souhlasí s přepracováním směrnice, aby byla jasnější a posílila a zlepšila efektivitu státní přístavní inspekce. Upozorňuje na to, že za posledních šest let vzrostl počet plavidel podstupujících povinnou podrobnou prohlídku ze 700 na 4000.

4.3.2 EHSV podporuje záměr odměnit pravidla splňující normy méně častými inspekcemi, zaměřit úsilí inspekcí na vysoce riziková plavidla a zabránit v provozu nevyhovujícím plavidlům tím, že se jim zamezí přístup do přístavů EU. Vzhledem k tomu, že ustanovení nového systému budou založena na zásadách zapracovaných do přílohy II, nabízí přepracování směrnice jedinečnou příležitost zavést a používat nový systém bez prodlevy.

4.3.3 EHSV s potěšením konstatuje, že bude posílena úloha zkušebních plaveb při včasném odhalování možných závad, ale je znepokojen skutečností, že záměna obchodních funkcí s inspekcí nebude pro lodivody, jakožto lodivody pro širé moře, kteří jsou závislí na společnosti poskytující nepovinné lodivodské služby, příjemná.

4.3.4 Vítá rovněž, že směrnice zavádí inspekce pracovních podmínek na palubě, protože lidský faktor hraje při námořních nehodách často důležitou roli. Inspekce životních a pracovních podmínek námořníků na palubě a jejich kvalifikace si vyžaduje zvýšení počtu inspektorů, kteří mají v této oblasti specifické schopnosti; pro jediného inspektora by bylo obtížné vést v často krátkých termínech dvojitou hloubkovou inspekci, a to jak z technického, tak ze sociálního hlediska.

4.3.5 Výbor rovněž příznivě hodnotí ustanovení článku 20, které předpokládá, že Komise každý rok zveřejní „černou listinu“ ukazující výkony námořních dopravců a společností.

4.4 *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice 2002/59/ES, kterou se stanoví kontrolní a informační systém Společenství pro provoz plavidel*

4.4.1 Je potěšitelné, že dříve opakované výzvy EHSV, aby byl zřízen systém pro plavidla v nouzi, byly konečně vyslyšeny (článek 20). Z tohoto důvodu EHSV podporuje návrh zpřísnit směrnici zesílením a sladěním požadavků na „útočiště“<sup>(3)</sup>. Pro přijetí do útočiště by mohlo být dostatečnou finanční zárukou smlouva s pojišťovnou P & I Club (klub ochrana a náhrady). V této souvislosti by skutečnost, že plavidlo nemá tuto smlouvu, nemělo být omluvou pro neupuštění plavidla hledající útočiště.

4.4.2 Výbor se domnívá, že nezávislý kompetentní orgán musí v případě řešení nehod a nasměrování plavidel v tísni k útočišti shromáždit potřebné síly, nezávisle na povinných konzultacích zainteresovaných stran, a musí být schopen přijmout rozhodnutí a vzít na sebe všechny nezbytné odpovědnosti včetně možných finančních důsledků pro rozhodnutí přijatá v nouzi.

4.4.3 EHSV poznamenává, že rybářství je nadále jedním z nejzranitelnějších odvětví činnosti a vítá povinné vybavení systémem automatické identifikace (AIS) na palubách rybářských lodí. Malé a střední podniky, zejména ty zabývající se rybářstvím při pobřeží, by měly mít prospěch z pomoci nebo z prostředků na jejich vybavení<sup>(4)</sup>.

4.4.4 Rovněž podporuje ustanovení umožňující přímořským státům přijmout přiměřená opatření k omezení možných nebezpečí najetí plavidla do shluku ledových ker v určitých námořních oblastech na severu Evropské unie. To je velmi důležitá problematika, vzhledem ke zvýšenému riziku plynoucímu z toho, že po Baltském moři se převládá velké množství ropy. Abychom se však vyhnuli možným problémům s normami ohledně ledových ker, které stanovily některé klasifikační společnosti, bylo by

<sup>(3)</sup> Osvědčené postupy britského systému SOSREP představují hlavní zdroj inspirace v této oblasti.

<sup>(4)</sup> Evropský rybářský fond, který Rada schválila 16. června 2006, otevírá možnosti financování až do 40 % nákladů pro bezpečnostní vybavení, předpokládají se rovněž dodatečná opatření na úrovni členských států.

užitečné, kdyby státy svá pravidla ohledně ledových ker sjednotily.

4.4.5 EHSV souhlasí s tím, že používání systému na výměnu informací SafeSeaNet velmi pomůže zvýšit námořní bezpečnost ve vodách EU.

4.5 *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví základní zásady pro vyšetřování nehod v odvětví námořní dopravy a kterou se mění směrnice 1999/35/ES a 2002/59/ES*

4.5.1 EHSV podporuje tento návrh, protože pouze prostřednictvím nezávislého technického vyšetřování nehod je možné podniknout kroky k omezení rizika, že se budou opakovat. Výbor rovněž schvaluje zřízení nezávislých specializovaných orgánů provádějících taková šetření a jasné rozlišení od vyšetřování za účelem trestního řízení.

4.5.2 EHSV příznivě hodnotí ustanovení článku 7 pro provádění společných bezpečnostních vyšetřování.

4.5.3 EHSV se domnívá, že ustanovení článku 9 o tom, že záznamy nejsou zpřístupněny k jiným účelům, než je bezpečnostní vyšetřování, je důležité. Ustanovení umožňující soudnímu orgánu rozhodnout o odtajnění je znepokojivé. Z tohoto důvodu se EHSV domnívá, že by bylo prospěšné, kdyby osoby dodávající informace, které jsou důkazem při technickém vyšetřování nehod, byly osvobozeny od svědectví nebo byly anonymní. Jako v případě leteckého průmyslu by bylo cenné, kdyby se zástupci odvětví námořního průmyslu a představitelé organizované občanské společnosti mohli v dotčených oblastech účastnit vyšetřování, abychom z něj získali co největší poučení pro lepší prevenci v budoucnosti, a také v zájmu průhlednosti. Komise dále moudře předpokládá uspořádání získaných informací pro shromažďování zkušeností.

4.6 *Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o odpovědnosti dopravců k cestujícím po moři a na vnitrozemských vodních cestách v případě nehod*

4.6.1 EHSV podporuje základní cíl tohoto návrhu, kterým je na úrovni EU umožnit všem cestujícím využívat stejného režimu ochrany v případě nehody: modernizovaná pravidla odpovědnosti plavidel, povinný systém pojištění a dostatečná horní hranice pro náhrady. Tyto ochranné normy platí rovněž pro všechny cestující, kteří si jízdenku zakoupili v Evropě, i když cestují mimo vody Společenství a dokonce i když cestují na palubě lodi, která pluje pod vlajkou třetí země.

4.6.2 EHSV připomíná, že návrh rozhodnutí (2003) vyzýval členské státy k ratifikaci Athénskému protokolu do konce roku 2005. Ratifikační proces byl bohužel zablokovan. Současný návrh je prostředkem, jak uplatnit ustanovení Athénskému protokolu jednotně v celé Evropské unii. Začlenění Athénskému protokolu do práva ES nebude členskými státy bránit v tom, aby jej ratifikovaly, čímž se zajistí, že se nakonec bude uplatňovat na mezinárodní úrovni.

4.6.3 Výbor upozorňuje na existenci dvou významných problémů, které je zapotřebí vyřešit, pokud jde o navrhovanou ratifikaci členskými státy a vstoupení v platnost Athénskému protokolu z roku 2002. V první řadě se jedná o problém války/terorismu; EHSV upozorňuje na usnesení IMO umožňující státům vznést ve svých ratifikacích námitku, aby byl vydán požadovaný pojistný certifikát s vyloučením války/terorismu. Druhým problémem je omezení částky; mezinárodní skupina P & I Clubs prohlásila, že je schopná pokrýt nejvyšší hranice stanovené protokolem pod podmínkou, že bude nalezeno řešení pro problém terorismu. Byly předloženy ke zvážení praktické alternativní návrhy a na mezinárodní a/nebo evropské úrovni by mohla být dosažena funkční řešení. Probíhající revize Fondu solidarity Společenství (nařízení 2012/2002), který má vstoupit v platnost v roce 2007, může zabezpečit naléhavou pomoc v případě katastrof, včetně souvisejících teroristických činů, ale nebude moci nahradit dohodnuté řešení, které Výbor považuje za naléhavé, pojistného pokrytí škod způsobených případným teroristickým útokem.

4.6.4 EHSV uznává zájem uplatňovat stejné náhrady pro cestující na palubách plavidel figurujících v mezinárodním spojení a ve spojení mimo Společenství. Pro některé malé společnosti či v případě některých služeb však z tohoto opatření mohou plynout vážné potíže.

4.6.5 Co se týká vnitrostátních služeb pro cestující po moři, EHSV navrhuje zavést (přechodné) období pro použití tohoto návrhu, aby se minimalizoval veškerý negativní dopad na služby pro cestující na krátké vzdálenosti. Jinak by došlo ke snížení hospodářské proveditelnosti cest pro místní trajekty, což bude na škodu pravidelných služeb na ostrovech.

4.6.6 Co se týká předběžných plateb pro oběti nehod jejich právní nástupce, Výbor podporuje návrh týkající se incidentů při plavbě, pro které Athénský protokol předpokládá režim nutné odpovědnosti.

4.6.7 Ustanovení ohledně postižených osob a poskytování informací před cestou by měla být pokládána za doplňková, a nikoli za odchylku od Athénskému protokolu. Podobná usta-

novení byla začleněna do předpisů o právech cestujících leteckých společností s ohledem na Montrealskou úmluvu.

4.6.8 Co se týká vnitrozemské plavby, EHSV se domnívá, že třetí balíček pro námořní bezpečnost nebere v úvahu rozdíly mezi vnitrozemskými vodními cestami (řeky a delty, kanály, jezera) a námořní dopravou (vnitrozemská: k ostrovům s veřejnými službami zajišťujícími územní kontinuitu, a mezinárodní). Jak charakter, tak využití těchto cest, je odlišné, což ospravedlňuje použití různého právního režimu (pravidla pro plavbu/bezpečnost/odpovědnost).

#### 4.7 *Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o občanskoprávní odpovědnosti a finančních zárukách majitelů plavidel*

4.7.1 EHSV podporuje návrh, aby členské státy ratifikovaly protokol LLMC 1996, který zdvojnásobí úroveň občanskoprávní odpovědnosti majitelů plavidel ve srovnání s ustanoveními protokolu z roku 1976. Znění z roku 1976 je souhrnnou úmluvou zahrnující všechny námořní nároky. EHSV však bere v úvahu návrh, aby všechna plavidla (bez ohledu na stát vlajky) vplouvající do vod Společenství měla potvrzení finanční odpovědnosti ve výši dvojnásobku určeného protokolem LLMC 1996.

4.7.2 V rámci úmluvy Spojených národů o námořním právu (UNCLOS) mohou přímořské státy jít za její ustanovení, pouze pokud jde o povinnosti ohledně třetích plavidel vplouvajících do jejich přístavů. Pojišťovna P & I Clubs prohlásila, že není ochotna vydávat potvrzení na více než je úroveň stanovená protokolem z roku 1996.

4.7.3 Pojištění je lepší než platební neschopnost a závisí na jasných kritériích odpovědnosti. Zruší-li se omezení pro případy velkého zanedbání, následkem bude zúžení trhu s pojištěním a zvýší se počet společností, které vlastní jedno plavidlo a využívají společnosti s ručením omezeným.

4.7.4 EHSV však tvrdí, že vnímání a odhad rozsahu škod a odpovědnosti se v posledních letech značně vyvinuly; příspěvky vyplacené v případě nehod jsou nyní velmi často vnímány jako nižší než částky vzniklé přímou či zejména již zmíněnou nepřímou škodou. Zlepšení v této oblasti by bylo bezpochyby vítáno; Výbor navrhuje, aby Komise provedla ekonomickou analýzu svého návrhu. Taková analýza by měla zjistit, jaký hospodářský následek bude mít úplné zrušení omezení odpovědnosti a zda je důvod ke zvýšení úrovně omezení.



4.7.4.1 EHSV připomíná svá předchozí stanoviska k balíčkům ERIKA I a II a znovu zdůrazňuje, že základní normou by mělo být rychlé a zaručené odškodnění obětí, které utrpěly škodu, nikoliv pozvánka k dalšímu řešení sporů a odklady soudů. Ratifikace všech stávajících úmluv IMO by měla umožnit větší občanskoprávní odpovědnost, povinné pojištění a přímou činnost pro specificky definované požadavky, jak předpokládá navrhovaná směrnice.

4.7.4.2 EHSV se domnívá, že občanskoprávní odpovědnost by se měla řídit jasnými a transparentními pravidly. V námořním právu je „hrubá nedbalost“ (hrubá nedbalost) právním konceptem, který se běžně používá v právních sporech týkajících se škod způsobených na loďním nákladu. Na mezinárodní úrovni se namísto objektivní odpovědnosti používá konceptu „nedbalosti, kdy pachatel ví, že ke škodě může dojít“ (vědomá nedbalost), což je řešení, které Výbor podpořil ve svém stanovisku k tématu ERIKA II, avšak v oblasti ropného znečištění. Proto Výbor navrhuje, aby návrh směrnice obsahoval několik objektivních faktorů, s cílem pomoci členským státům a jejich soudům stanovit, kdy došlo k „hrubé nedbalosti“. Bez takového ustanovení může hrozit nebezpečí, že různé státy budou směrnicí provádět různě.

4.7.4.3 EHSV zastává názor, že osvědčení o finanční záruce by měla být úředně potvrzena raději osvědčením pro vstup do P&I než osvědčením, které by vydával členský stát EU. Osvědčení pro vstup do P&I Club splní účely navrhovaného nástroje a je snadno dostupné v P&I Clubs.

4.7.5 EHSV se domnívá, že v současné době je návrh v rozporu se směrnicí 2004/35/ES ze dne 21. dubna 2004 o odpovědnosti za životní prostředí v souvislosti s prevencí a náhradou škod na životním prostředí, která uznávala základní uplatnění úmluv IMO včetně LLMC. Tím by mohly vzniknout problémy v oblasti mezinárodního práva pro členské státy, které jsou stranami LLMC z roku 1976 a 1996.

4.7.5.1 EHSV podporuje návrh, aby plavidla měla potvrzení finanční záruky pro případ opuštění námořníků a poznamenává, že pracovní skupina IMO-MOP (Mezinárodní organizace práce) pracuje na tomto tématu, které vyplývá z její pravomoci na mezinárodní úrovni.

4.7.6 Odpovědnost a náhradu škody při únicích chemických látek a pohonných látek určují úmluvy o nebezpečných a škodlivých látkách a ropných palivech a odrážejí názorovou shodu mezinárodního společenství. EHSV Komisi důrazně doporučuje, aby vyvinula veškeré úsilí, aby úmluvy o nebezpečných a škodlivých látkách a o ropných palivech vstoupily v EU brzy v platnost prostřednictvím rychlé ratifikace členskými státy EU.

## 5. Konkrétní připomínky

5.1 Výbor bere se zájmem na vědomí nedávnou 94. Mezinárodní konferenci práce (námořní) pořádanou vrcholným orgánem Mezinárodní organizace práce, která přijala jednotnou námořní úmluvu skládající se z nařízení a částí věnované doporučení. Všechny námořní úmluvy přijaté v průběhu posledních 20 let minulého století, několikrát změněné, jsou dnes přeskupeny a modernizovány v jasných a univerzálních předpisech pro práci na moři. EHSV rovněž bere na vědomí záměr Komise začlenit úmluvu MOP (námořní kodex) do právních předpisů EU a podporuje úsilí pracovní skupiny pro sociální dialog vynaložené na provádění úmluvy a uvolnění většího množství prostředků na řešení otázky dopravy v právu Společenství.

5.2 Vzhledem k přetrvávající obavě, pokud jde o lidský faktor v námořní dopravě, EHSV především vyzývá Komisi, aby stanovila jako svou prioritu povzbudit všechny členské státy k co nejrychlejší ratifikaci této úmluvy, čímž vznikne harmonizovaný legislativní základ; je zapotřebí 30 ratifikací, což představuje třetinu světové hrubé tonáže, jestliže úmluva vstoupí v platnost; EU jí vyjádří významnou podporu také tím, že bude podporovat její ratifikaci zeměmi Evropského hospodářského prostoru a třetími zeměmi, se kterými existují dohody o hospodářské spolupráci.

5.3 Nahromaděný dopad navrhovaných opatření na správu přístavních států a států vlajky (vydávání osvědčení, sociální inspekce, posílená inspekce, cílená inspekce 100 % plavidel atd.) by měl být rychle dotyčnými úřady prozkoumán, aby bylo možné v dostatečném čase přijmout potřebná organizační, finanční a náborová opatření.

5.4 Vzhledem k významným závazkům, které má Evropská agentura pro námořní bezpečnost je důležité, aby disponovala dostatečnými prostředky pro co nejlepší splnění těchto závazků.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se mění směrnice Rady 89/552/EHS o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících provozování televizního vysílání**

KOM(2005) 646 v konečném znění – 2005/0260 (COD)

(2006/C 318/33)

Dne 7. února 2006 se Rada, v souladu s čl. 47 odst. 2 a čl. 55 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ohledně věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Doprava, energetika, infrastruktura, informační společnost“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 18. července 2006. Zpravodajem byl pan HERNÁNDEZ BATALLER.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 14. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 53 hlasy pro, 7 hlasy proti a 10 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Úvod

1.1 Dne 13. prosince 2005 předložila Evropská komise návrh, jehož cílem je aktualizace směrnice Společenství nazvané „směrnice o televizi bez hranic“, jejíž první znění pochází z roku 1989 <sup>(1)</sup> a jež byla pozměněna v roce 1997 <sup>(2)</sup>. Ustanovení této směrnice budou mít přednost v případě střetu s obecnými předpisy pro poskytování služeb, pokud jde o otázky spojené s přístupem k činnosti a výkonem činnosti <sup>(3)</sup>.

1.2 Uvedeným cílem této změny, plánované v rámci monitorování a vyhodnocování zavádění právních předpisů, je přizpůsobit směrnici novým souvislostem technologické konvergence, v jejichž rámci se obsah a audiovizuální služby vymykají tradiční představě o televizním vysílání a vytvářejí nové potřeby regulace za účelem zajištění jednak fungování jednotného trhu a existence evropského průmyslu silného a tvůrčího obsahu, jednak občanských práv. Modernizace regulativního rámce obsahu audiovizuálních médií je rovněž součástí strategie i2010 usilující o „evropskou informační společnost, jejímž cílem je podpořit růst a zaměstnanost“ <sup>(4)</sup>.

1.2.1 Návrh na změnu směrnice, jejíž působnost se původně vztahovala na všechny audiovizuální služby, konkretizuje nyní po konferenci v Liverpoolu <sup>(5)</sup> dosah této směrnice, která je od nynějška používána na takzvané „audiovizuální mediální služby“, přičemž však stanoví různé stupně právních úprav v závislosti na lineární nebo nelineární povaze těchto služeb. Směrnice se tedy od nynějška bude vztahovat na koordinaci některých práv-

ních a správních ustanovení členských států týkajících se poskytování audiovizuálních mediálních služeb a jejím novým názvem, který nahradí název „směrnice o televizi bez hranic“, bude „směrnice o audiovizuálních mediálních službách“.

1.2.2 Sdělení předávaná soukromě, elektronické verze novin či časopisů, internetové stránky, jež nejsou určeny především k přenosu audiovizuálního obsahu, nebo přenos rozhlasového vysílání jsou z působnosti směrnice vyloučeny.

1.3 Návrh na změnu je učiněn v rámci institucionální dohody nazvané „za lepší tvorbu právních předpisů“ přijaté v roce 2003 s dvojnásobným cílem: jednak zjednodušit, zpružnit a omezit počet regulačních povinností evropských dodavatelů audiovizuálních služeb, jednak posílit samoregulaci a společnou regulaci v tomto odvětví. Účelem je rovněž zavést jednodušší regulační rámec, jenž se omezí na podstatu věci, a zároveň posílit zásadu země původu, jakmile bude směrnice začleněna do právního řádu jednotlivých členských zemí.

## 2. Návrh Komise

2.1 Jak již bylo řečeno, Komise navrhuje rozšířit působnost směrnice na všechny audiovizuální mediální služby <sup>(6)</sup>, za něž jsou považovány pohyblivé obrazy se zvukem nebo bez něj určené k informování, zábavě nebo vzdělávání veřejnosti prostřednictvím vyjmenovaných elektronických sítí <sup>(7)</sup>.

<sup>(1)</sup> Směrnice 89/552/EHS, Úř. věst. L 298, 17.10.1989, s. 23.

<sup>(2)</sup> Směrnice 97/36/ES, Úř. věst. L 202, 30.7.1997, s. 60.

<sup>(3)</sup> KOM(2006) 160 v konečném znění.

<sup>(4)</sup> Viz IP/05/643.

<sup>(5)</sup> Audiovizuální konference v Liverpoolu o směrnici „Televize bez hranic“ uspořádaná Komisí.

<sup>(6)</sup> Viz definice těchto služeb v člancích 49 a 50 Smlouvy.

<sup>(7)</sup> Viz definice těchto sítí v článku rámcové směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/21/ES ze dne 7. března 2002 o společném regulačním rámci pro sítě a elektronické sdělovací služby, Úř. věst. L 108, 24.4.2002, s. 33.

## 2.2 Tyto audiovizuální mediální služby mohou být:

- lineární, kdy se uživatel musí přizpůsobit časovým podmínkám vysílání služeb nebo obsahu stanovenému poskytovatelem mediálních služeb, bez ohledu na vysílací kanál (pozemní televize, satelit nebo kabel, internet, mobilní telefon atd.);
- nelineární, kdy uživatel rozhoduje o čase využívání konkrétní služby nebo obsahu, jež nabízí poskytovatel.

2.2.1 V souladu s tímto rozlišením je televizní vysílání definováno jako lineární audiovizuální mediální služba, v jejímž rámci poskytovatel audiovizuálních mediálních služeb rozhoduje o čase, kdy bude daný program vysílán, a organizuje programovou skladbu. Subjekt nebo provozovatel televizního vysílání je definován jako poskytovatel, jenž nabízí mediální služby lineárním způsobem.

2.3 Vzhledem k rozšíření působnosti směrnice návrh na změnu zavádí komplexní pojem audiovizuální obchodní sdělení, jímž se rozumějí všechny typy pohyblivých obrazů se zvukem nebo bez něj, které doprovázejí audiovizuální služby za účelem přímé či nepřímé propagace zboží nebo služeb. Televizní reklama se tedy považuje za součást audiovizuálních obchodních sdělení, jestliže se jedná o oznámení vysílané televizí buď za účelem propagace tohoto nákupu zboží a služeb za úplatu nebo obdobnou protihodnotu, nebo jakožto vlastní reklama na subjekt vysílání. Stejně tak je tomu u teleshoppingu.

2.3.1 Zákaz, který se v současné době vztahuje na televizní reklamu na cigarety a jiné tabákové výrobky a jejich prodej prostřednictvím teleshoppingu, je uplatňován na všechny formy audiovizuálních obchodních sdělení. Zákaz reklamy a teleshoppingu týkající se léčiv dostupných na předpis je rovněž zachován stejně jako omezení reklamních šotů na alkoholické nápoje, jsou stanovena proto, aby nebyla podporována nestřídmá konzumace těchto nápojů a aby byla zajištěna ochrana dětí a mladistvých.

- nesmí se zvláště obracet na děti a mladistvé a zejména ani zobrazovat děti a mladistvé, jak konzumují tyto nápoje;
- nesmí spojovat konzumaci alkoholu se zlepšením fyzických výkonů nebo s řízením vozidla;
- nesmí navozovat dojem, že konzumace alkoholu přispívá k sociálnímu nebo sexuálnímu úspěchu;
- nesmí navozovat dojem, že alkoholické nápoje mají léčivé účinky nebo stimulující či zklidňující účinek nebo že představují prostředek sloužící k vyřešení konfliktů;

- nesmí podporovat nestřídmou konzumaci alkoholických nápojů nebo poskytovat negativní obraz abstinence nebo střízlivosti;

- nesmí zdůrazňovat jakožto pozitivní vlastnost alkoholických nápojů jejich vysoký obsah alkoholu.

2.3.2 Návrh na změnu zachovává zákaz skryté reklamy, jíž se rozumí ústní nebo obrazová prezentace zboží, služeb, jména, ochranné známky nebo činnosti prodávajícího v pořadech, jestliže subjekt televizního vysílání úmyslně uvede takovou prezentaci s reklamním cílem a mohl by uvést veřejnost v omyl, pokud jde o povahu této prezentace, obecně proto, že tato reklama nebyla označena nebo oznámena jako reklama. V tomto smyslu je znovu připomenuto, že televizní reklama musí být snadno rozeznatelná a zřetelně oddělená od ostatních pořadů obrazovými a/nebo zvukovými prostředky.

2.3.3 Je však zavedena nová definice týkající se umístění produktu, aby se umístění produktu odlišilo od skrytého komerčního sdělení, ačkoli obě definice jsou si velmi podobné: zařazení nebo odkaz na výrobek, službu nebo ochrannou známku, jež je součástí audiovizuálních mediálních služeb, zpravidla za úplaty nebo obdobnou protihodnotu. Aby bylo umístění produktu oprávněné, musí být učiněno s ohledem na řadu požadavků, mezi něž patří např. tyto požadavky:

- nesmí přímo propagovat nákup nebo pronájem výrobků nebo služeb, zejména tím, že by tyto výrobky nebo služby byly zvláště zmiňovány;
- řádně informovat uživatele o existenci dohody o umístění produktu, přičemž umístění musí být zřetelně označeno;
- nezahrnovat do audiovizuálních mediálních služeb tabákové výrobky či cigarety a neumísťovat produkty podniků, jejichž hlavní činností je výroba nebo prodej takových výrobků;
- zákaz umísťování produktů do vysílání informativního rázu či aktualit, do dokumentárních filmů a do služeb audiovizuálních médií určených dětem.

2.3.4 Zmínky o sponzorství a podmínkách, jež musí splňovat, aby bylo legální, jsou ve zkoumaném návrhu na změnu zachovány po provedení základních změn, které přizpůsobují tuto činnost jejímu poli působnosti. Je rovněž zachován zákaz používat podprahová sdělení v audiovizuálních obchodních sděleních.

2.4 Pokud jde o práva a povinnosti členských států, návrh na změnu zdůrazňuje stejně jako platná směrnice následující:

- povinnost zajistit svobodu příjmu audiovizuálních mediálních služeb pocházejících z jiných členských států;

- povinnost zajistit vhodnými prostředky v rámci svých právních předpisů, aby poskytovatelé audiovizuálních mediálních služeb, kteří spadají do jejich pravomoci, dodržovali tuto směrnici;
  - oprávnění uplatňovat vůči poskytovatelům audiovizuálních mediálních služeb, kteří spadají do jejich pravomoci, přísnější předpisy v oblastech, na které se vztahuje tato směrnice;
  - oprávnění zajistit volný přístup veřejnosti k důležitým informacím a zabránit výhradnímu přenosu subjekty televizního vysílání, kteří spadají do jejich pravomoci;
  - povinnost zajistit, aby subjekty televizního vysílání spadající do jejich pravomoci nevysílaly filmová díla mimo lhůty sjednané s oprávněnými osobami;
  - povinnost zajistit (vždy, když je to možné, a v některých případech postupně), aby subjekty televizního vysílání vyhradily většinu času svého vysílání pro vysílání evropských děl, přičemž 10 % tohoto času (nebo případně 10 % jejich rozpočtu vyhrazeného na programovou skladbu) mohou vyhradit pro evropská díla nezávislých producentů subjektů televizního vysílání, přičemž v posledním případě vyhradí přiměřený podíl novým dílům. Výpočet vysílacího času se nevztahuje na některý obsah, jako jsou informace, sportovní události, hry, reklama, teletextové a teleshoppingové služby.
- 2.4.1 Rovněž je nadále pro členský stát stanovena možnost přijmout opatření vůči poskytovatelům mediálních služeb usazeným v jiném členském státě, za účelem zabránění zjevnému závažnému porušování některých ustanovení směrnice, pokud vykonávají veškeré své činnosti nebo jejich většinu na území dotčeného členského státu, pokud členský stát, ve kterém je poskytovatel usazen, nepřijímá opatření, přestože byl vyzván, aby tak učinil, a pokud Komise vyjádřila svůj souhlas.
- 2.4.2 Rovněž jsou zachovány kvóty, které jsou stanoveny v platné směrnici o evropské a národní produkci a nezávislé audiovizuální produkci a které byly v posledních letech podle zpráv o posouzení dopadu uspokojivě dodržovány.
- 2.4.3 Novými prvky, jež zavádí pro členské státy návrh na změnu, jsou:
- povinnost zajistit subjektům televizního vysílání usazeným v jiných členských státech přístup k událostem vysoce zajímavým pro veřejnost, které vysílá subjekt televizního vysílání spadající do jejich pravomoci, pro účely krátkých zpravodajských příspěvků, přičemž je třeba označit zdroje těchto příspěvků;
  - povinnost zajistit, aby poskytovatelé audiovizuálních mediálních služeb spadající do jejich pravomoci umožnili příjemcům služby snadný, přímý a trvalý přístup k informacím ohledně jména poskytovatele audiovizuálních mediálních služeb, jeho poštovní a elektronické adresy a příslušného regulačního orgánu;
  - povinnost zajistit, aby poskytovatelé mediálních služeb spadající do jejich pravomoci vždy, když je to proveditelné, vhodnými prostředky podporovali tvorbu evropských děl a přístup k těmto dílům;
  - povinnost zajistit, aby poskytovatelé takových audiovizuálních mediálních služeb spadající do jejich pravomoci nevysílali filmová díla mimo lhůty sjednané s oprávněnými osobami;
  - výslovná výzva k podpoře společné regulace v oblastech, které upravuje tato směrnice, přípravou jejího účinného použití a přijetí hlavními zúčastněnými stranami.
- 2.5 Pokud jde o pravidla týkající se hodnot šířených audiovizuálními mediálními službami, obsah stávající směrnice je formulován nově.
- 2.5.1 Je stanoveno, že tyto služby nesmějí:
- vážně narušit tělesný, duševní a mravní vývoj dětí a mladistvých;
  - obsahovat podněcování k nenávisti na základě pohlaví, rasy nebo etnického původu, náboženského vyznání nebo světového názoru, zdravotního postižení, věku nebo sexuální orientace.
- Návrh na změnu směrnice zachovává výslovnou zmínku stávající směrnice o zákazu bezplatného vysílání pořadů, jež obsahují pornografické či násilné výjevy. Stejně tak v souvislosti s pořady, které mohou narušit tělesný, duševní a mravní vývoj dětí a mladistvých, připomíná nezbytnost přijmout kodifikační technická opatření nebo opatření pro vyhrazení časů či klasifikaci obsahu tak, aby bylo zajištěno, že děti a mladiství, kteří se nacházejí v pásmu jejich vysílání, taková vysílání neuvidí ani neuslyší.
- 2.5.2 Pokud jde o audiovizuální obchodní sdělení, nesmějí:
- obsahovat diskriminační prvky založené na příslušnosti k určité rase, pohlaví nebo národnosti;
  - urážet náboženské nebo politické přesvědčení;
  - podněcovat chování, jež škodí zdraví nebo bezpečnosti;
  - podněcovat chování, jež škodí ochraně životního prostředí;

— morálně nebo fyzicky škodit dětem a mladistvým; to znamená nenabídat přímo děti nebo mladistvé ke koupi výrobku nebo služby a využívat k tomu jejich nezkušenosti nebo důvěřivosti; nenabídat děti nebo mladistvé, aby přesvědčovali své rodiče nebo třetí osoby ke koupi dotčeného zboží nebo služeb, jež jsou předmětem reklamy, a nevyužívat zvláštní důvěru, kterou mají děti a mladiství k rodičům, svým učitelům nebo jiným osobám; či nezobrazovat bezdůvodně děti nebo mladistvé v nebezpečné situaci.

2.6 Pokud jde o přerušování pořadů za účelem zařazení reklam, návrh na změnu výrazně snižuje počet pravidel, aby se do značné míry zjednodušila a zpružnila použitelná kritéria.

2.6.1 Výjimečný charakter samostatných reklamních a teleshoppingových oznámení je upraven prakticky stejně, od nynějška s výjimkou sportovních pořadů. Upřednostňují se reklamní šoty mezi pořady, přičemž jejich zařazení do pořadu je povoleno pod podmínkou, že nenaruší celistvost pořadů a práva oprávněných osob.

2.6.2 Různé parametry povolených reklamních šotů, přestávky mezi těmito šoty a výjimky podle typu pořadu jsou nahrazeny obecným pravidlem, podle něhož vysílání filmů vytvořených pro televizi, filmových děl, pořadů pro děti a vysílání zpravodajství smí být přerušeno reklamními či teleshoppingovými oznámeními pouze jednou během každého dovršeného 35minutového úseku. Zákaz zařazení reklamy během bohoslužeb je zachován.

2.6.3 Pokud jde o vysílací čas určený pro různé formy reklamy, je zachováno pouze obecné kritérium omezení na 20 % reklamy v průběhu jedné hodiny pro reklamní oznámení, teleshopping a jiné krátké formy reklamních forem, stejně jako výjimka týkající se výpočtu doby trvání oznámení vysílaných subjektem televizního vysílání, pokud jde o jeho vlastní pořady, doprovodných produktů, které jsou od těchto pořadů přímo odvozeny, a sponzorování, přičemž tato výjimka se od nynějška vztahuje i na umístování produktů.

### 3. Obecné poznámky

3.1 Výbor připouští, že je nezbytné pozměnit stávající směrnici nazvanou „Televize bez hranic“ za účelem jejího přizpůsobení novému kontextu technologické konvergence a nové reklamní a propagační praxi. Uznává, že je nezbytné zavést snáze použitelné a účinnější právní předpisy tak, aby mohly přispět k rozsáhlejší výměně audiovizuálních mediálních služeb na jednotném evropském trhu a posílit a dynamizovat jeho rozvoj. Je však toho názoru, že změna musí splňovat jak požadavky technologického a hospodářského rozvoje, tak požadavky na ochranu lidské důstojnosti a bezúhonnosti.

3.2 Stejně tak lituje, že Komise nevyužila příležitosti, jež se naskytla v podobě návrhu na změnu, k odstranění nedostatků a některých nepřesností platné směrnice, které působily problémy při výkladu a použití a následně byly zdrojem právní nejistoty pro použití směrnice i vzhledem k zákonům, jež ji převádějí do právního řádu různých členských států.

3.2.1 Může k tomu například dojít, pokud chybí definice forem reklamy regulovaných směrnicí, ba i některých předpokládaných „protiprávních praktik“. Tato otázka bude podrobněji přezkoumána ve zvláštních poznámkách, ale již nyní je možné uvést příkladem výjimku stanovenou v bodě 44 odůvodnění, podle níž se výpočet pro délku trvání reklamy nepoužije na televizní propagace (telepromotion), pokud někde v textu nebudou definovány charakteristiky a vymezení této formy reklamy.

EHSV má za to, že neexistuje žádný důvod pro stanovení takové výjimky a že televizní propagace (telepromotion) by měly být v každém případě zahrnuty do sféry reklamy. Jinak budou neustále pokutováni zadavatelé reklamy a obchodní sdělení budou převáděna do jiných forem, aniž by se tím změnila míra nasycení reklamou, ba spíše dojde ke zdůraznění tohoto jevu.

3.2.2 Nelze ani opomenout, že kombinace právních předpisů, jež se soustředí čím dál více na podstatu věci, a zásady země původu, která zdaleka nepodporuje právní harmonizaci mezi různými členskými státy, může být zdrojem značných rozdílů mezi právními předpisy v této oblasti, zejména v oblasti reklamy a ochrany spotřebitelů, což by ztížilo rozvoj jednotného trhu nebo mělo za účinek snížení úrovně ochrany občanů.

3.3 Pokud jde o působnost, dá se předvídat, že bude stále obtížnější ji vymezit z důvodu rozvoje smíšených forem obsahujících stále obtížněji rozlišitelný textový, zvukový či obrazový obsah, a to přesto, že se jasně rozlišují audiovizuální mediální služby, na něž se bude vztahovat pozměněná směrnice, a zbývající audiovizuální služby, které budou každopádně upraveny v obecném rámci právních předpisů o elektronických sděleních.

3.4 Výbor má za to, že návrh na změnu směrnice musí přinejmenším zachovat a pokud možno rozšířit záruky pro ochranu uživatelů těchto audiovizuálních mediálních služeb, zejména dětí a mladistvých. Nelze opomenout, jak již bylo řečeno, že kromě cílů vztahujících se k jednotnému audiovizuálnímu trhu musí směrnice propagovat řadu hodnot sociální a kulturní povahy souvisejících s rozmanitostí, identitou, osobnostním rozvojem občanů a lidskou důstojností, jež jsou dokonce uvedeny v bodech odůvodnění návrhu na změnu, jakož i právo na informace a právo na svobodu vyjadřování, přičemž všechna tato hlediska jsou uvedena v Listině základních sociálních práv Evropské unie<sup>(8)</sup>. Navíc judikatura ESD<sup>(9)</sup> považuje fungování televize za službu veřejného zájmu.

<sup>(8)</sup> Úř. věst. C 364 z roku 2000.

<sup>(9)</sup> Rozsudek ze dne 30. dubna 1974, věc C-15/73, Sb. rozh. s. 203; rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 10. července 1991, věc T-69/89, Sb. rozh. s. II-525; rozsudek Soudu prvního stupně ze dne 18. září 2001, věc T-112/99, Sb. rozh. s. II-2549.

3.5 Podle Výboru by měl návrh na změnu směrnice rovněž jít dále a obsahovat konkrétní opatření v otázkách, jako jsou pluralita a slučování médií. Co se týče evropské produkce, očekávali jsme výraznější zaujetí stanoviska vůči členským státům bez odkazu na podmínku „vždy, když je to uskutečnitelné“, jakož i k postupnému používání kritérií evropské a nezávislé produkce, v rámci možností, na nelineární služby.

3.6 Pokud jde o právo na odpověď, s nímž počítá návrh na změnu, Komise nevzala v úvahu stanovisko EHSV<sup>(10)</sup> týkající se nezbytnosti počítat současně s právem na opravu, se stejným obecným dosahem a za stejných podmínek, aby bylo možné reagovat na mylný, nesprávný nebo nepřesný obsah, jež poškozují práva osob.

3.7 Podle Výboru je třeba stanovit v návrhu na změnu směrnice, že je nezbytná a povinná existence regulačních orgánů ve všech členských státech, jejichž rysy by byly nejen nestrannost a transparentnost, ale také nezávislost na vládě, co se týče jejich ustavení, složení a výkonu jejich funkcí. Máme za to, že v budoucnu bude nutné uvažovat o možnosti založit evropskou agenturu, ústav nebo podobný orgán nadnárodní povahy.

#### 4. Zvláštní poznámky

4.1 Výbor má za to, že definice „audiovizuálního obchodního sdělení“, jakou navrhla Komise, je příliš restriktivní a mechanicky kopíruje definici „audiovizuálních mediálních služeb“. Zdá se logické, že tyto služby jsou definovány jako „pohyblivé obrazy se zvukem nebo bez něj“, aby bylo možné mluvit o audiovizuálních mediálních službách, jelikož podmínkou sine qua non existence takových služeb je obraz v pohybu, a tisk či internet nebo rozhlasové vysílání zůstávají z působnosti směrnice vyloučeny. Nicméně po takovémto vymezení působnosti mohou audiovizuální obchodní sdělení spojená s audiovizuálními obchodními službami využívat statické obrazy (například logo nebo reklamní plakát) nebo pouze zvuky nedoprovázené obrazy (například ústní zmínku o značce nebo obchodní zvukovou znělku). V tomto smyslu by bylo vhodnější definovat audiovizuální obchodní sdělení jako „obrazy a/nebo zvuky, které doprovázejí audiovizuální mediální služby, jejichž cílem je přímo či nepřímo podporovat zboží, služby či obraz fyzické či právnické osoby provozující hospodářskou činnost“.

4.2 Návrh na změnu směrnice zachovává stávající kritérium, podle něž je televizní reklamou reklama vysílaná za úplatu. Máme za to, že by bylo namístě stanovit jako kritérium určující povahu tohoto typu reklamy záměr podporovat prodej výrobků a služeb, a ne skutečnost, že se uskutečnila platba či nikoli, což by bylo v souladu s ostatními definicemi Společenství, jako je například definice uvedená ve směrnici o klamavé reklamě. To by znemožnilo vysílat reklamní sdělení týkající se produktů, na něž je reklama v televizi zakázána, nebo protiprávní reklamní

sdělení, která se v současné době mohou objevit na televizní obrazovce, zatímco nelze předložit nezvratný důkaz o existenci vyrovnávací platby, a tudíž nelze prokázat, že jde z povahy věci o televizní reklamu. Totéž platí pro zmínku o kritériu platby, jež se používá pro definici teleshoppingu.

4.2.1 Nicméně pokud toto kritérium zůstane zachováno, směrnice by měla stanovit, že členské státy svěří soudům v případě občanského či právního sporu pravomoci, jež jim umožní vyžadovat od subjektů vysílání předložení důkazů o neexistenci odměny za audiovizuální sdělení, jak je stanoveno ve směrnici 84/850/EHS. V opačném případě bude platit předpoklad o obchodním charakteru tohoto sdělení.

4.3 Návrh na změnu směrnice v zásadě doslovně přejímá stávající definici skryté reklamy. Zdá se nám však, že výraz „skrytá“ by měl být použit na všechna audiovizuální obchodní sdělení, a ne pouze na televizní reklamu, jak je tomu vždy, když je v textu výslovně uveden zákaz skrytého audiovizuálního obchodního sdělení.

4.3.1 Máme rovněž za to, že pojem skryté audiovizuální obchodní sdělení by měl být širší, než jak je formulován v návrhu na změnu, a měl by zahrnovat:

- prezentaci zboží nebo služeb nebo odkaz na ně nejen prostřednictvím ústního oznámení nebo obrazů, ale také prostřednictvím zvuků (například obchodní zvuková znělka spojená s danou obchodní známkou nebo výrobkem);
- pokud jde o obsah této prezentace nebo odkazu, nejen jméno, ochrannou známku nebo činnost nabízejícího, ale rovněž ostatní rozlišovací znaky nabídky, jestliže jsou s ní jasně spojeny (například určitý typ balení nebo slogan, i v případě, kdy se nezmiňuje značka).

4.3.2 Rovněž by bylo třeba v textu směrnice jasně uvést, že umístění produktů nebude považováno za skryté audiovizuální obchodní sdělení, pokud dodrží kritéria pro oprávněnost definovaná v právní úpravě.

4.4 Výbor kladně hodnotí, že se v návrhu na změnu směrnice výslovně zmiňuje umístění produktu. V současné době je možné, ač jen teoreticky, považovat každé umístění produktu za skrytou reklamu, a tudíž za zakázanou činnost, avšak v praxi existuje tendence nepovažovat jej za televizní reklamu vůbec, což je důvodem, proč zůstává mimo jakoukoli právní úpravu. Máme však za to, že v definici umístění produktu by bylo třeba odlišit pomocí rozlišovacích prvků této praktiky propagační záměr subjektu vysílání a nedostatečné upozornění uživatelů vizuálními či zvukovými prostředky na propagační charakter během tohoto umístění (tj. současně s ním) a učinit srovnání s jinými formami reklamy, jako je televizní propagace (telepromotion).

<sup>(10)</sup> Úř. věst. C 221, 8.9.2005, s.17 (zpravodaj: pan Pegado Liz).

4.4.1 Krom toho by bylo třeba uvést, že umístění produktu nesmí mít na programovou skladbu takový vliv, aby ohrozilo její nezávislost a celistvost, v souladu s tím, co je stanoveno pro ostatní propagační formy. Navíc je namístě zpřísnit omezení, která se na ně vztahují, a zakázat je nejen pokud jde o zakázanou reklamu, obsah pořadů určený pro děti a mládež nebo o zpravodajské pořady, ale rovněž v případě reklamy na léky, a jak uvedeme dále, na alkoholické nápoje.

4.5 Návrh na změnu stávající směrnice obsahuje v souladu se stávajícím platným zněním zákaz používání podprahových sdělení v audiovizuálních obchodních sděleních. Avšak neobsahuje žádnou jejich definici. Jsme toho názoru, že by bylo třeba dát tomuto pojmu výrazný obsah za pomoci odkazu na použití vizuálních či zvukových podnětů, jež jsou vysílány s intenzitou, která se nachází za hranicí prahu smyslového vnímání, a jež jsou vnímány pod prahem vědomí.

4.6 Návrh na změnu směrnice stanoví, že propagace nabídky v audiovizuálním obchodním sdělení může být jak přímá, tak nepřímá. Rovněž v některých případech, jako u cigaret a dalších tabákových výrobků, je toto obchodní sdělení zakázáno, i když je nepřímé. Text však neobsahuje definici tohoto způsobu audiovizuálního obchodního sdělení. Máme za to, že by bylo třeba dát tomuto pojmu výrazný obsah s odkazem na to, že i v případě neexistence přímé prezentace výrobků nebo přímého odkazu na tyto výrobky jsou používány ochranné známky, symboly nebo jiné charakteristiky těchto produktů nebo podniků, jejichž hlavní nebo známá činnost zahrnuje výrobu těchto výrobků nebo obchodování s nimi.

4.7 Návrh na změnu stávající směrnice navrhuje pro čl. 3g písm. c) seznam požadavků, které musí splňovat audiovizuální obchodní sdělení. Tento seznam přejímá kritéria pro reklamu a teleshopping uvedená ve stávajícím znění, ale odkaz na lidskou důstojnost je zrušen. Máme za to, že tento odkaz by měl být zachován vzhledem ke svému významu a vazbě na Evropskou úmluvu o lidských právech a Listinu základních práv Evropské unie.

4.8 Návrh na změnu stávající směrnice zachovává pro členské státy povinnost zajistit, aby audiovizuální mediální služby spadající do jejich pravomoci nebyly používány způsobem, jenž by mohl vážně narušit tělesný, duševní a mravní vývoj dětí a mladistvých. Rovněž přejímá opatření, která se budou nadále používat na obsah, jenž může narušit (již ne „vážně“) tento vývoj, a opakuje naprostý zákaz bezplatného vysílání pornografie a násilí. Je namístě položit si otázku týkající se účinnosti tohoto zákazu ve světle hodnocení týkajícího se uplatňování směrnice od roku 1989 a položit si otázku, zda by nebylo lépe tento zákaz zrušit a zajistit ochranu dětí a mladistvých před pornografickým a násilným obsahem

pomocí těchto kodifikačních opatření nebo vyhrazených časů či upozornění, jež jsou již stanoveny v právní úpravě.

4.8.1 Výbor lituje, že Komise nevzala v úvahu ve svém návrhu na změnu stávající směrnice účinnější ochranné režimy, které uspokojivě fungují v některých členských státech, které zvyšují ochranu dětí a mladistvých před obsahem reklamy nebo omezují zneužití reklamy a klamavý teleshopping.

4.9 Návrh na změnu vykazuje některé nedostatečně odůvodněné rozdíly, pokud jde o zavedení omezení pro audiovizuální mediální služby a s nimi související audiovizuální obchodní sdělení. V případě mediálních služeb se jedná o otázku „podněcování k nenávisti na základě rasy, pohlaví, náboženského vyznání nebo národnosti“ a v případě obchodních sdělení o otázku „diskriminace založené na rase, pohlaví nebo národnosti“. Zmínka o lidské důstojnosti zmizela. Co se týče audiovizuálních mediálních služeb, je stanoveno, že nesmí „vážně narušit tělesný, duševní a mravní vývoj dětí a mladistvých“, přičemž v případě obchodních sdělení je toto narušení již jen „mravní a tělesné“. Pokud jde o tato sdělení, text neodkazuje na zákaz podněcování či povzbuzování násilného či protispolečenského chování nebo špatného zacházení se zvířaty. Výbor má za to, že tato omezení by měla být rozšířena, aby se vztahovala na audiovizuální mediální služby i na audiovizuální obchodní sdělení.

4.10 Pokud jde o základní informace, které musí poskytovat subjekty vysílání, zastáváme názor, že je třeba v případě, kdy existuje regulační orgán, jasně stanovit povinnost poskytnout přinejmenším poštovní a elektronickou adresu.

4.11 Audiovizuální obchodní sdělení týkající se alkoholických nápojů zůstává vymezeno z hlediska svého cíle (nesmí oslovovat mládež) a používaných argumentů, neboť nesmí podporovat nestřídmou konzumaci těchto nápojů. Máme však za to, že vzhledem k vážným problémům spojeným s konzumací alkoholu, se kterými se potýkají zejména mladí lidé, by byly žádoucí přísnější předpisy ze strany Komise. Tyto předpisy se mohou týkat:

- pořadů/obsahu pořadů (nejen těch, jež jsou určeny zejména dětem, ale rovněž například sportovcům);
- vysílacího času v případě lineárních služeb (například nevysílání audiovizuálního obchodního sdělení spojeného s těmito výrobky před desátou hodinou večer);
- obsahu alkoholu ve výrobcích (například zákaz audiovizuálního obchodního sdělení, jež se týká alkoholických nápojů s obsahem alkoholu vyšším než 18 stupňů);
- soustředování upoutávek v případě televizní reklamy (například ne více než jedna na televizní šot/zadavatele/pořad);

— zvolené reklamní a propagační formy (například zákaz umístování produktu a sponzorství výrobci alkoholických nápojů nebo přinejmenším jejich časové omezení, jak je uvedeno výše).

4.12 Uživatelé médií by tak jako spotřebitelé měli mít možnost najít ve směrnici prostředky, které mohou použít pro podání reklamace, přičemž tyto prostředky již v právu Společenství existují, jako např. možnost podání žaloby pro porušení těchto předpisů v souladu se směrnicí 98/27/ES. Tato možnost však není v bodech odůvodnění návrhu zmíněna, zatímco jiné doplňující předpisy, jako směrnice 2005/29/ES o nekalých obchodních praktikách, jsou zde uvedeny.

4.13 Návrh na změnu směrnice by měl stanovit rozšíření funkcí kontaktního výboru pro otázky jako:

- zavedení společných pravidel pro identifikaci regulačního orgánu zodpovědného za audiovizuální média;
- zavedení společných pravidel pro informování uživatelů o existenci sponzorství a umístění produktu;
- zavedení společných pravidel pro rozvoj režimu samoregulace a společné regulace;

— zavedení společných pravidel pro vysílání událostí veřejného zájmu nebo jejich shrnutí ostatními subjekty vysílání;

— zavedení společných pravidel, aby občané mohli vykonávat své právo na odpověď a opravu.

Rovněž by bylo třeba uznat úlohu spotřebitelských a uživatelských organizací jakožto účastníků jak samoregulace, tak společné regulace <sup>(1)</sup>.

4.14 Návrh na změnu směrnice by měl stanovit povinnost vytvořit ve všech členských státech příslušné regulační orgány pro oblasti, na něž se vztahuje přezkoumávaná směrnice, a že tyto regulační orgány musí být nezávislé, nestranné a transparentní z hlediska složení i výkonu funkce, v souladu s kritérii stanovenými v doporučení 23 Rady Evropy.

4.15 Bylo by též žádoucí, aby návrh na změnu stávající směrnice stanovil opatření na podporu přístupu postižených osob k digitální televizi, k jejímu interaktivnímu obsahu, za využití možností, jež nabízí technologická konvergence.

V Bruselu dne 14. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

<sup>(1)</sup> Informační zpráva *Stávající situace společné regulace a samoregulace na jednotném trhu* (zpravodaj: pan Vever).



## PŘÍLOHA

## ke stanovisku Evropského hospodářského a sociálního výboru

Následující pozměňovací návrhy, které obdržely více než jednu čtvrtinu odevzdaných hlasů, byly zamítnuty:

**Odstavec 4.1**

Upravit následovně:

„4.1 EHSV má za to, že definice ‚audiovizuálního obchodního sdělení‘, jakou navrhla Komise, je příliš restriktivní nejasná a mechanicky kopíruje definici ‚audiovizuálních mediálních služeb‘. Zdá se logické, že tyto služby jsou definovány jako služby v podstatě identické s pravidelným televizním vysíláním. pohyblivé obrazy se zvukem nebo bez něj, aby bylo možné mluvit o audiovizuálních mediálních službách, jelikož podmínkou sine qua non existence takových služeb je obraz v pohybu, a tisk či internet nebo rozhlasové vysílání zůstávají z působnosti směrnice vyloučeny. Nicméně po takovémto vymezení působnosti mohou audiovizuální obchodní sdělení spojená s audiovizuálními obchodními službami využívat statické obrazy (například logo nebo reklamní plakát) nebo pouze zvuky nedoprovázené obrazy (například ústní zmínku o značce nebo obchodní zvukovou znělku). V tomto smyslu by bylo vhodnější definovat audiovizuální obchodní sdělení jako ‚obrazy a/nebo zvuky, které doprovázejí audiovizuální mediální služby, jejichž cílem je přímo či nepřímo podporovat zboží, služby či obraz fyzické či právnické osoby provozující hospodářskou činnost.‘“

**Odůvodnění**

V této oblasti je těžké vymezit přesné hranice. Definice navržené v odstavci 4.1. jsou ještě širší než definice v návrhu směrnice, a proto přispívají k obtížím při jasném provádění směrnice. Aby se nebránilo vývoji zmíněných služeb, měly by být definice co nejjasnější, přičemž by měla být jejich cílem ochrana mladistvých a lidské důstojnosti, jasná definice pojmu obchodní sdělení, poskytnutí práva na odpověď a poskytnutí základních požadavků na identifikaci.

*Výsledek hlasování*

Hlasů pro: 32

Hlasů proti: 40

Zdrželo se hlasování: 3

**Odstavec 4.2.1**

Vyškrtnout:

„4.2.1 Nicméně pokud toto kritérium zůstane zachováno, směrnice by měla stanovit, že členské státy svěří soudům v případě občanského či právního sporu pravomoci, jež jim umožní vyžadovat od subjektů vysílání předložení důkazů o neexistenci odměny za audiovizuální sdělení, jak je stanoveno ve směrnici 84/850/EHS. V opačném případě bude platit předpoklad o obchodním charakteru tohoto sdělení.“

**Odůvodnění**

Návrh, který soudům umožní vyžadovat od subjektů vysílání předložení důkazů o neexistenci odměny za audiovizuální sdělení, by mohl vést ke snadnému zneužití. Kromě toho je pro provozovatele vysílání prakticky nemožné předložit důkaz o neexistenci odměny.

*Výsledek hlasování*

Hlasů pro: 35

Hlasů proti: 40

Zdrželo se hlasování: 1

## Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Program GALILEO – úspěšně realizovat Evropský úřad pro dohled

(2006/C 318/34)

Dne 19. ledna 2006 se Evropský hospodářský a sociální výbor v souladu s čl. 29 odst. 2 Jednacího řádu rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní k tématu: *Program GALILEO – úspěšně realizovat Evropský úřad pro dohled*.

Specializovaná sekce „Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 18. července 2006. Zpravodajem byl pan BUFFETAUT.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 200 hlasy pro, 4 členové byli proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

### 1. Závěry a doporučení

Evropský hospodářský a sociální výbor příkládá úspěchu programu Galileo zásadní důležitost. V této souvislosti zdůrazňuje, že je nezbytné, aby hladce proběhlo přechodné období mezi společným podnikem GALILEO (GJU) a Úřadem pro dohled GALILEO (GSA). Za tímto účelem doporučuje

- vytvořit plán pro převedení činnosti ze společného podniku na Úřad pro dohled, aby byla zajištěna právní jistota tohoto převodu,
- vyřešit po právní a praktické stránce otázku převedení činnosti prováděné orgány třetích zemí (Číny a Izraele), které byly zapojeny do společného podniku, na Úřad pro dohled,
- zajistit efektivní převedení zbylých finančních prostředků společného podniku na Úřad pro dohled,
- dbát na to, aby nedošlo k překrývání pravomocí mezi společným podnikem a Úřadem pro dohled do ukončení činnosti společného podniku,
- zajistit, aby nedošlo k přerušení jednání o licenční smlouvě,
- zaručit mezinárodní zodpovědnost států, které vypouštějí satelity konstelace Galileo.

### 2. Úvod

2.1 Převedení činnosti ze společného podniku GALILEO (GJU) na Úřad pro dohled GALILEO (GSA) musí být dokončeno koncem roku 2006. Aby byl v budoucnu program GALILEO úspěšný, je nezbytné, aby převedení činnosti proběhlo za optimálních podmínek jak po právní, tak po personální, finanční a rozpočtové stránce.

2.2 Taktéž je třeba, aby se pokračovalo v jednání o licenční smlouvě, která zahájil společný podnik a v nichž bude pokračovat Úřad pro dohled.

2.3 Dále je třeba se zabývat specifickou otázkou mezinárodní zodpovědnosti států v rámci programu GALILEO, protože tato otázka musí být vyřešena v tutéž dobu, kdy budou ukončeny diskuse o licenční smlouvě a následně se budou vypouštět satelity konstelace GALILEO.

### 3. Obecné připomínky

#### 3.1 Popis programu GALILEO

3.1.1 GALILEO je rozsáhlý vědecký a technický projekt, který je pro Evropskou unii symbolem. Systémy radionavigace prostřednictvím satelitů jsou strategickou otázkou, kterou Evropa nemohla zanedbat. Proto se rozhodla financovat a vytvořit vlastní globální infrastrukturu navigačních satelitů (GNSS) a po vzoru Spojených států a Ruska.

3.1.2 GALILEO bude celosvětově poskytovat služby vysoce přesné, jisté a zaručené lokalizace a podávat ucelené informace. Bude poskytovat nezávislé navigační a lokalizační služby pod civilní kontrolou, ale bude zároveň kompatibilní a interoperabilní s oběma stávajícími vojenskými systémy: s americkým systémem GPS (Global Positioning System) a ruským systémem GLONASS. GALILEO bude též poskytovat zabezpečené vládní služby, které budou za jakýchkoli podmínek dostupné oprávněným uživatelům.

3.1.3 Evropský systém bude sestávat z konstelace třiceti satelitů a pozemních stanic, které jsou nezbytné pro optimální provoz systému a měly by být funkční koncem roku 2010.

3.1.4 Tento program vedou a podporují dva hlavní subjekty: Evropská unie zastoupená Evropskou komisí a Evropská kosmická agentura (ESA). Evropská komise a ESA zřídily společný podnik GALILEO (GJU), který byl pověřen kontrolou programu a řízením financování Evropské unie pro GALILEO.

3.1.5 Po fázi validace na oběžné dráze (etapa IOV- In Orbit Validation) bude celý systém převeden z GJU na Úřad pro dohled GALILEO (GALILEO Supervisory Authority – GSA), regulační agenturu Společenství, jež podepíše licenční smlouvu se skupinou soukromých podniků.

3.1.6 Celkové náklady na vytvoření, rozvoj a validaci na oběžné dráze se pro program GALILEO odhadují na 1 500 milionů eur.

3.1.7 V současné době probíhají jednání o licenční smlouvě mezi GJU a konsorciem evropských podniků (AENA, ALCATEL, EADS, FINMECCANICA, HISPASAT, IMMARSAT, TELEOP, THALES).

3.1.8 Nyní se stanovuje způsob, jak převést činnost z GJU na GSA, a je třeba dbát na to, aby nezpůsobil zpoždění, problémy a zdvojení nákladů.

### 3.2 Společný podnik GALILEO (GALILEO Joint Undertaking – GJU)

3.2.1 Tento společný podnik byl zřízen rozhodnutím Rady Evropské unie prostřednictvím nařízení 876/2002 ze dne 21. května 2002 na základě článku 171 Smlouvy o Evropské unii, který stanoví, že „Společenství může zakládat společné podniky nebo jiné struktury potřebné k účinnému uskutečnění výzkumných programů, programů technologického rozvoje a demonstrace prováděných Společenstvím“. Nařízení dále v příloze uvádí stanov y GJU.

#### 3.2.2 Členové GJU jsou:

- Evropské společenství zastoupené Komisí
- Evropská kosmická agentura (ESA)

3.2.3 Článek 1 b) stanov stanoví, že podniky, včetně podniků třetích zemí, se mohou stát členy společného podniku. K tomuto podniku v současné době patří čínská organizace (National Remote Sensing Center of China – NRSCC) a izraelská obchodní společnost (MATIMOP). Tyto dva subjekty zasedají ve správní radě a mají hlasovací právo v poměru ke svým příspěvkům.

3.2.4 GJU má složitou právní povahu, která je daná složením jeho správní rady. Nařízení stanoví, že tento podnik musí být považován za mezinárodní orgán z hlediska evropské daňové legislativy, co se týče daně z obrátu a spotřební daně. Uvádí, že nemá ekonomický účel. Podle Komise je GJU právní povahou spíše podobný sdružení než obchodnímu podniku, jelikož GJU

získává příspěvky pouze od členů a nemá žádný příjem. Belgické daňové úřady (GJU podléhá belgickému právu ve všem, co nestanovuje výše uvedené nařízení) ostatně usoudily, že se nejedná o obchodní společnost, ale o právnickou osobu (která v belgickém právním systému odpovídá pojmu sdružení).

#### 3.2.5 Jeho kapitál je rozdělen takto:

— Evropská komise	520 milionů eur
— ESA	50 milionů eur
— NRSCC	5 milionů eur
— MATIMOP	5 milionů eur

3.2.6 Kvůli specifické právní povaze GJU a z toho důvodu, že GJU dostává pouze příspěvky, Komise navrhla, aby byl termín „kapitál“ nahrazen termínem „příspěvky“, kvůli čemuž je třeba změnit stanov y, což správní rada GJU schválila 2. června 2006. Evropský účetní dvůr ostatně již dříve uvedl, že použití termínu „kapitál“ nebylo vhodné, protože rozpočtová položka, která se týká GJU, neumožňuje kapitálový vklad.

3.2.7 Hlavním úkolem GJU je úspěšně dokončit vývojovou fázi programu GALILEO prostřednictvím jak veřejného, tak soukromého financování, a zajistit rozsáhlé demonstrační projekty. Úkolem GJU je též vyvíjet výzkumnou a vývojovou činnost, jež je nezbytná pro úspěšné dokončení vývojové fáze a pro koordinaci činnosti v této oblasti, a dále v této návaznosti zodpovídat za smlouvy v oblasti výzkumu uzavřené v souvislosti s rámcovým programem pro výzkum a vývoj Evropské komise (6. rámcový program pro výzkum a vývoj).

#### 3.2.8 GJU je řízen:

- správní radou,
- výkonným výborem,
- ředitelem.

3.2.9 Dále Rada Evropské unie vytvořila dozorčí a bezpečnostní radu pro kontrolu jeho činnosti.

3.2.10 GJU byl zřízen na dobu 4 let počínaje 28. květnem 2002 (zveřejnění v Úředním věstníku), což odpovídalo počáteční vývojové fázi programu GALILEO. Nařízení stanoví, že doba trvání GJU může být prodloužena až do konce vývojové fáze, avšak nestanovuje způsoby tohoto prodloužení. Vzhledem k vytvoření GSA Komise navrhla ukončit činnost GJU dne 31. prosince 2006, což vyžaduje změnu stanov, které jsou přílohou nařízení Rady 876/2002 ze dne 21. května 2002,

a stanovisko Evropského parlamentu a EHSV. Závěrem postupu konzultace dozorčí rady GJU a řídicího výboru ESA pro navigaci zahájeného dne 10. března 2006 bylo schválení úprav stanov správní radou dne 2. června 2006, což umožnilo Komisi dne 29. června 2006 přijmout návrh nařízení upravujícího stanov GJU. Nyní probíhá přijetí tohoto nařízení Radou Evropské unie.

3.2.11 S cílem podporovat široké využívání navigačních systémů prostřednictvím satelitů a umožnit orgánům třetích zemí, aby se účastnily GJU, bylo podepsáno několik mezinárodních dohod mezi Evropskou unií a třetími zeměmi (Čínou, Izraelem, Indií, Ukrajinou a dalšími) a jedná se o dalších dohodách (s Marokem, Koreou, Ruskem a Argentinou). Tyto dohody výslovně vylučují jakoukoli spolupráci týkající se služeb vyhrazených vládním účelům. GJU uzavřel dvě technické dohody o spolupráci s reprezentativními orgány dvou států (National Remote Sensing Center za Čínu a Matimop za Izrael), což v souladu se stanovami GJU umožňuje zástupcům těchto orgánů účastnit se správní rady GJU.

3.2.12 Článek 21 stanov stanoví zrušení GJU.

### 3.3 Úřad pro dohled GALILEO (GSA)

3.3.1 Tento úřad byl zřízen rozhodnutím Rady Evropské unie prostřednictvím nařízení 1321/2004 ze dne 12. července 2004. Jedná se o agenturu Společenství, jež je právní osobou.

3.3.2 Účelem úřadu je zajištění řízení evropských programů GNSS ve smyslu veřejných zájmů; je regulačním orgánem těchto programů.

3.3.3 Úkoly úřadu, jež stanovuje článek 2 nařízení, jsou tyto:

- řídit a kontrolovat využívání evropských finančních prostředků specificky úřadu přidělených v rámci programů GNSS (globální infrastruktura satelitní navigace),
- uzavřít licenční smlouvu s konsorciem vybraným pro rozvoj a využívání GALILEA,
- převzít smlouvu s hospodářským subjektem pověřeným provozovat EGNOS (evropskou navigační službu prostřednictvím využívání geostacionárních družic),

- řídit frekvence (koordinaci, užívací právo, vztahy s držitelem licence),
- modernizovat systém a rozvíjet jej,
- certifikovat složky systému,
- řídit bezpečnostní aspekty systému.

3.3.4 Je třeba zdůraznit, že GSA bude vlastníkem systému a zejména aktiv nabytých držitelem licence a bude pověřen ochranou a zhodnocením investic Společenství.

3.3.5 GSA je řízen správní radou (jediným zástupcem za každý stát a za Komisi), bezpečnostní radou a vědecko-technickým výborem. Výkonný ředitel zastupuje úřad a je pověřen jeho řízením.

### 3.4 Právní, technické a finanční otázky a riziko související s přechodem od GJU k GSA

#### 3.4.1 Provádění přechodu od GJU k GSA

Způsoby přechodu a převedení činnosti z GJU na GSA nebyly Komisí jasně stanoveny. V neoficiálním dokumentu GR pro energetiku a dopravu <sup>(1)</sup> Komise se nicméně uvádí, že by bylo možné se případně dohodnout na výměně korespondence či na memorandu o porozumění mezi oběma orgány, aby byly stanoveny způsoby jejich spolupráce, zajištěna komplementárnost jejich činnosti a předešlo se vzájemnému překrývání.

3.4.2 Pokud byly původně při zahájení programu GALILEO úkoly přidělené oběma orgánům odlišné a byl pro ně stanoven jiný časový harmonogram provádění, v současné době se zdá, že vzhledem ke zpoždění vývojové fáze (přibližně 2 roky) a ke skutečnému zřízení GSA (ředitel byl jmenován v květnu 2005) je nezbytné, aby z ekonomických, právních a technických důvodů bylo GSA povoleno již nyní vyvíjet činnost a co nejrychleji zrušit GJU <sup>(2)</sup>, a to ještě před koncem vývojové a validační fáze. Za tímto účelem je třeba zajistit postupné převedení činnosti z GJU na GSA, včetně činností související se smlouvami v oblasti výzkumu, jež GJU uzavřela, a zejména již nyní intenzivně zapojit pracovníky GSA do jednání o licenční smlouvě, která musí být podepsána a řízena regulačním orgánem.

<sup>(1)</sup> Setting-up of the Galileo Supervisory Authority, Document for discussion at the executive Committee of 24 June 2004, TREN E/4/OO/bp D 11090 (2004) ze dne 24. června 2004, str. 1.

<sup>(2)</sup> Připomínáme, že původní datum ukončení činnosti GJU bylo stanoveno na 28. května 2006 (viz výše – doba činnosti GJU).

3.4.3 Datum ukončení činnosti GJU se nyní plánuje k 31. prosinci 2006, pod podmínkou, že členové přijmou změny ve stanovách GJU. Obecný plán přechodu a převodu činností a know-how GJU byl dohodnut řediteli GJU s GSA a byl předán dozorcí radě a správní radě GJU v únoru 2006. Tento plán bude muset být upřesněn a uzpůsoben tak, aby tento přechod proběhl co nejrychleji a za optimálních podmínek.

3.4.4 V tomto přechodném období musí oba orgány úzce spolupracovat, aby umožnily bezproblémový a hladký přesun činnosti a znalostí. Toto období by mělo též GSA umožnit, aby byl plně funkční a předešel veškerým problémům s nedostatkem zaměstnanců v období, kdy se uskuteční hlavní činnosti, jež umožní úspěch programu.

3.4.5 Činnost musí být naplánována s ohledem na ukončení činnosti koncem prosince 2006, která umožní zahájení likvidační fáze začátkem r. 2007. Tento přechod by se měl též uskutečnit co nejdříve, aby regulační orgán mohl stanovit a provést bezpečnostní pravidla platná pro GALILEO, určit pravidla pro práva duševního vlastnictví a koordinovat činnost a postoje členských států v záležitosti frekvencí nezbytných pro využívání systému GALILEO.

3.4.6 Plán pro přechod bude muset stanovit opatření zajišťující sladění činnosti obou orgánů a podmínky pro řešení případných neshod mezi nimi. V současné době platí, že v případě problémů s prováděním přechodu zastává ředitel GR pro energetiku a dopravu funkci zprostředkovatele mezi GJU a GSA.

### 3.5 Zajištění právní jistoty převodu aktiv z GJU na GSA prostřednictvím konkrétního plánu pro převedení činnosti

3.5.1 V současném znění nařízení, jímž se zřizuje Úřad pro dohled, není uvedeno, že tento orgán bude aktivní při vývojové fázi, jíž je pověřena ESA. Bude tedy třeba toto nařízení změnit, aby byla tato pravomoc udělena Úřadu pro dohled, k čemuž bude nutné stanovisko Parlamentu (a nikoli nezbytně stanovisko EHSV). Dohoda mezi GJU a GSA by měla zajistit právní jistotu převádění aktiv z GJU na GSA stanovením konkrétního plánu pro převod činnosti s určením úlohy jednotlivých zainteresovaných orgánů a subjektů, s jasným stanovením aktiv a pasiv, s konkrétními způsoby převodu, s plánováním přechodné fáze, s úkoly, jež musí být nutně splněny, s finančními a daňovými dopady převodu atd. Rozhodnutí, jež budou muset být přijata v souvislosti s převedením aktiv z GJU na GSA, by měla vyžadovat aktivní zapojení několika orgánů, jako je dozorcí rada

GJU, správní rada GJU, rada ESA, správní rada Úřadu pro dohled GALILEO, Evropská komise, Rada a Evropský parlament.

3.5.2 Je třeba upozornit na to, že navzdory článku 6 stanov GJU, který stanoví, že společný podnik je vlastníkem veškerého vytvořeného hmotného a nehmotného majetku či majetku, který je mu postoupen ve vývojové fázi GALILEA, se zdá, že velká část složek vytvořených v rámci programu GALILEO, včetně satelitů, pravděpodobně nejsou vlastnictvím GJU, ale ESA, a to v rámci programu GalileoSat. Z článku IV Přílohy III Úmluvy ESA skutečně vyplývá, že ESA, která jedná jménem účastnických států, je vlastníkem satelitů, kosmických systémů a dalšího majetku vytvořeného v rámci programu ESA, jakož i zařízení a vybavení nabytého za účelem jeho plnění. Jakýkoli převod majetku musí být tedy rozhodnut radou ESA. Proto se zdá, že dokud rada ESA nerozhodla o převodu majetku či o postoupení uživatelských práv ve prospěch GJU, tento podnik na ně nemá žádné právo. Komise soudí, že právo Společenství je použitelné a že po změně stanov GSA a GJU a zrušení GJU bude veškerý majetek automaticky převeden na Úřad pro dohled. Proto by výklad ESA a Komise mohl být rozdílný.

3.5.3 Z toho důvodu se zdá, že by tato situace mohla vyvolat diskuse o výkladu článku 7 smlouvy mezi GJU a ESA, který stanoví, že vlastnictví satelitů a ostatního hmotného a nehmotného majetku vytvořeného v rámci programu nabývá ESA jménem GJU.

3.5.4 Je pravda, že pojem „jménem“ vykládá ESA na základě znění článku VI Přílohy III Úmluvy ESA. V tomto kontextu tento výraz znamená, že ESA získává výsledky vývoje uskutečněné jménem členských států v daném programu ESA a že tyto státy mohou požádat agenturu o uživatelské právo na výsledky, více či méně omezené podle potřeb, jež vyjádří (využívání k obchodním a vědeckým účelům atd.).

3.5.5 Tento postoj se zdá být potvrzený v textu Prohlášení programu GalileoSat (čl. 12), v němž se stanoví, že ESA je vlastníkem veškerého hmotného i nehmotného majetku programu GalileoSat.

3.5.6 Co se týče EGNOS, ESA je však pouze vlastníkem hmotného majetku jménem států účastnících se programu a právo duševního vlastnictví je nadále majetkem smluvních stran ESA v souladu s pravidly agentury.

3.5.7 Výraz „nabytý ESA jménem GJU“ tedy ESA interpretuje jako „nabytý ESA v zájmu GJU“.

3.5.8 Nicméně z jednání s ESA nevyplývá, že ESA si nepřeje provést převedení aktiv na GJU či na GSA. Avšak ESA oznámila, že tento převod vyžaduje povolení rady ESA (prostou většinou) a že je ještě třeba stanovit způsoby převodu. Z daňových důvodů a také proto, že by to bylo vhodnější, by ESA dávala přednost možnosti přímého převodu z ESA na GSA, jelikož soudí, že v tomto případě by subjekty třetích zemí, které se podílejí na kapitálu GJU, neměly nárok na majetek, jehož vlastnictví ESA převádí. Tento majetek by nespadal do vlastnictví GJU a nepodléhal by tedy způsobům zrušení GJU.

3.5.9 Otázka specifického případu majetku a práv duševního vlastnictví vytvořených subjekty třetích zemí je vyřešena mezinárodními dohodami uzavřenými na jedné straně mezi Unií a třetími zeměmi, jež nejsou členy EU, a na druhé straně mezi subjekty třetích zemí GJU<sup>(3)</sup>.

3.5.10 Nicméně se zdá, že v nařízení GSA je jasně stanoveno, že Úřad pro dohled je vlastníkem veškerého hmotného i nehmotného majetku, který je mu postoupen GJU po vývojové fázi či který byl vytvořen nebo rozšířen držitelem licence ve vývojové a provozní fázi. Nařízení GSA stanoví, že způsoby převodu vlastnictví budou v souvislosti s GJU stanoveny při zrušení, jež stanovuje článek 21 stanov GJU. Co se týče EGNOS, úřad je vlastníkem veškerého hmotného i nehmotného majetku náležejícího EGNOS pod podmínkou dohody s investory EGNOS o podmínkách a způsobech převodu vlastnictví ESA veškerého zařízení či vybavení EGNOS či jejich částí. Z této poznámky vyplývá, že z hlediska Komise by jakýkoli převod mezi GSA a ESA nebyl nutný, protože veškerý hmotný i nehmotný majetek náleží GJU (oproti současnému výkladu ESA, jež se zakládá na Úmluvě a Prohlášení o programu).

3.5.11 Mezi právní akty, jež je třeba provést, je třeba zmínit především:

— změnu stanov GJU, aby bylo stanoveno 31. prosince 2006 jako datum, ke kterému nastane zrušení GJU, dokončení

<sup>(3)</sup> Účast třetích zemí, jež nejsou členy EU, na programu Galileo byla předmětem mezinárodních dohod, jež EU vyjednala a uzavřela jménem členských států po jednání o ustanoveních dohody Evropské komise jednající z pověření Rady. První dohoda byla podepsána s Čínou v říjnu 2003 a v současné době ji ratifikují členské státy. V těchto dohodách se vyzývají členské státy, aby určily subjekt, jenž se bude podílet na kapitálu GJU (viz výše – Mezinárodní spolupráce).

převodu činnosti z GJU na GSA a naplánování likvidační fáze, jejíž délka bude určena,

- změnu nařízení GSA, aby bylo možné provádět úkoly převedené z GJU na GSA, jako je řízení vývojové a validační fáze za letu, řízení činnosti plynoucí z evropských rámcových programů pro výzkum a vývoj či též monitorování a řízení technického vývoje operačního systému<sup>(4)</sup>.

### 3.6 Plán převedení činnosti třetích zemí z GJU na GSA

Je třeba urychleně zahájit jednání o převodu činnosti subjektů třetích zemí uzavřením doložky o převedení mezi GSA, GJU a danými subjekty. Je třeba navázat kontakt s těmito subjekty s cílem anticipovat jejich postoj vzhledem ke zrušení GJU a k jejich budoucímu postavení a úloze v rámci GSA. Ustanovení nařízení, jímž se zřizuje GSA, stanoví, že třetí státy, zejména ty, které se podílely na předchozích fázích programu, by měly mít možnost podílet se na GSA pod podmínkou, že uzavřou se Společenstvím dohodu, v níž bude konkrétně uvedena povaha, rozsah a způsoby účasti těchto zemí na činnosti úřadu, včetně ustanovení týkajících se podílu na iniciativách úřadu, na finančních příspěvcích a na lidských zdrojích. Zdá se, že reakce subjektů třetích zemí na rozhodnutí o zrušení GJU před dokončením etapy validace na oběžné dráze (phase IOV – In Orbit Validation) by mohla záviset na postavení, jež jim bude vyhrazeno v rámci GSA. NRSCC a MATIMOP by tak mohly kvůli zrušení GJU požadovat proplacení části svých příspěvků. Během těchto jednání jistě vyvstane otázka účasti třetích zemí ve správní radě. První výměny názorů na toto téma před organizacemi Společenství svědčí o rozdílných postojích členských států, jelikož některé členské státy nechtějí poskytnout třetími zemím hlasovací právo a jiné členské státy poukazují na riziko ohrožení bezpečnosti systému v případě, že by byl příliš otevřený třetími zemím. Všichni nicméně souhlasí s tím, že zapojení třetích zemí v rámci správní rady GSA nesmí v žádném případě zpochybnit kontrolu systému Evropskou unií. Dále by bylo možné za určitých podmínek poskytnout přednostní postavení evropským zemím, které nejsou členy EU (Norsko a Švýcarsko). Řešením by mohlo být seskupení třetích zemí v rámci specifické organizace, která by jim umožnila prosazovat jejich postoje vůči rozhodnutím GSA.

<sup>(4)</sup> Komise vypracovala pro členy správní rady GJU dvě zprávy na toto téma: Changes to the GJU Statutes and GJU/GSA transfer TREN B5 D (2006) ze dne 18. ledna 2006. Envisaged changes to the GSA Regulation and GJU/GSA transfer, TREN B5 D(2006) ze dne 19. ledna 2006.

### 3.7 Omezit překrývání pravomocí

3.7.1 Je třeba vytvořit plán na snížení počtu zaměstnanců GJU, s přesně časově vymezenými etapami, které budou v souladu s plánováním převodu činnosti, aby nedošlo k tomu, že by počet zaměstnanců koncem prosince 2006 byl příliš vysoký, dále provést bilanci pracovních smluv a ověřit, že vyvážení z pracovního poměru nepovede ke sporům, které by mohly bránit převedení aktiv. Je třeba zaznamenat, že přibližně 24 zaměstnanců by mělo pokračovat v činnosti až do ukončení jednání o licenční smlouvě, a to nejpozději do 31. prosince 2006. Likvidační fázi GJU po 31. prosinci 2006 by mělo provést přibližně 6 zaměstnanců.

3.7.2 Dále je nezbytné mít jasnou představu o rozšiřování GSA, zejména o plánu na nábor zaměstnanců agentury, aby bylo možné ověřit soulad s plánem na převod činnosti GJU. Je třeba zaznamenat, že GSA musí dodržovat postupy Společenství a čelit obtížím týkajícím se náborem zaměstnanců (výše mezd, délka smluv omezená na 3 roky, dosud nestanovené stále sídlo agentury), které brzdí organizaci GSA.

### 3.8 Finanční a rozpočtové otázky

3.8.1 Při zrušení GJU je důležité, aby zbývající finanční prostředky (jež se přibližně odhadují na 46 miliónů eur) byly převedeny na GSA. Komise si přeje, aby převedení finančních prostředků GJU na GSA bylo provedeno, jakmile bude Úřad pro dohled oprávněn řídit ukončení vývojové fáze. Takto by při ukončení činnosti společného podniku byly jediné finanční prostředky, které bude mít k dispozici, ty prostředky, jež jsou nezbytné pro likvidaci.

3.8.2 Revidovaný rozpočet GJU na rok 2006, který potvrzuje zvýšení ze 7 miliónů eur oproti rozpočtu odhlasovanému v r. 2005, jenž počítal se zrušením v květnu 2006 (místo 14 miliónů eur, které GJU původně požadovala, aniž by brala v úvahu převedení činnosti na GSA), umožňuje maximálně flexibilně pokrýt převod činnosti na GSA nejpozději do konce roku 2006. Tento revidovaný rozpočet byl schválen správní radou a dozorčí radou GJU koncem února.

3.8.3 Rozpočet GSA na rok 2006 musí zohlednit dodatečný nábor zaměstnanců v průběhu roku 2006, a proto musí být navýšen. Poté, co správní rada GSA dne 23. ledna 2006 přijala nový návrh na rozpočet na rok 2006 v přibližné výši 8 miliónů eur (místo původního rozpočtu 5 miliónů eur, který byl odhlasován v r. 2005 na rok 2006), bude muset být ve druhém polo-

letí roku 2006 revidovaný návrh rozpočtu postupně projednán Radou ve složení hospodářství a finance a Evropským parlamentem. Navýšení rozpočtu GSA na navrhovanou částku představuje podmínku pro to, aby GSA mohla provést nezbytný nábor zaměstnanců a provádět převedené činnosti. Konečné úspory z rozpočtu GJU získané díky postupnému převedení činnosti na GSA by měly v podstatě pokrýt zvýšení rozpočtu GSA, což by mělo ujistit poslance o tom, že evropské fondy jsou v rámci tohoto převodu účelně využívány, ačkoli ve skutečnosti pocházejí finanční prostředky a dané rozpočty z rozdílných zdrojů.

3.8.4 Odhad nákladů na likvidaci GJU (zejména nákladů na zaměstnance pro likvidaci) a finanční důsledky ohledně daní a DPH (např. převodní poplatky) převodu aktiv musí být proveden co nejdříve. Belgické úřady, jež GJU zaslaly doporučující dopis, považují GJU za právnickou osobu ve smyslu belgického práva (jež je chápána jako sdružení) a nikoli za obchodní společnost, a proto by GJU neměl podléhat žádnému zdanění likvidačního zůstatku. Zdanění by tedy mělo být velmi nízké, tím spíše, že velká většina finančních prostředků byla převedena před likvidací. Je zřejmé, že tuto otázku je třeba řešit předem, abychom se vyvarovali nepříjemného překvapení.

### 3.9 Vyjednávání o licenční smlouvě a dokončení technické činnosti

3.9.1 Revidovaný rozpočet GJU na rok 2006 této organizaci umožní pokračovat ve vyjednávání o licenční smlouvě s cílem uzavřít jednání nejpozději do 31. prosince 2006, přičemž podpoří převod know-how do GSA a zapojení GSA do jednání podle toho, jak se bude postupně zvyšovat význam GSA.

3.9.2 Je třeba zdůraznit, že v zápisech různých kontrolních orgánů GJU a GSA bylo uvedeno, že za řízení vyjednávání, pokud jednání nebude ukončeno do 31. prosince 2006, převezme zodpovědnost GSA počínaje 1. lednem 2007.

3.9.3 GJU dále bude muset zavést postup či vytvořit akční plán, který by umožnil splnit technické úkoly a dokončit technickou dokumentaci před zrušením GJU.

3.9.4 Úloha a úkoly ESA ve fázi přebírání a validace systému a později pro technický vývoj systému a jeho udržování v provozním stavu po validaci bude třeba upřesnit v rámci rámcové smlouvy, kterou uzavře GSA a ESA. Účast ESA ve správní radě GSA v úloze pozorovatele a nikoli člena, jak je tomu v rámci GJU, totiž neumožňuje plnit tak aktivní úlohu

jako při rozhodování. Nařízení GSA stanoví, že spolupráce s ESA by měla v případě potřeby<sup>(5)</sup> maximálně využívat možností poskytovaných rámcovou dohodou mezi Evropským společenstvím a ESA ze dne 25. listopadu 2003, a že ESA by mohla být vyzvána, aby poskytla technickou a vědeckou podporu úřadu<sup>(6)</sup>. V každém případě bude muset být do konce roku 2006 uzavřena dohoda mezi Úřadem pro dohled a ESA, aby byla pokryta činnost týkající se konce vývojové fáze, a bude muset být uzavřena další dohoda kolem r. 2008, aby byly upraveny vztahy mezi Úřadem pro dohled a ESA po konci vývojové fáze, během fáze přebírání a validace systému a v případě potřeby pro provozní fázi.

#### 4. Další prvky k úvaze: mezinárodní zodpovědnost států, jež vypouštějí satelity konstelace Galileo

4.1 Satelity vypouštěné během fáze IOV jsou v současné době vlastnictvím ESA (vývoj satelitů v rámci programu ESA GalileoSat). Tyto satelity by měly být převedeny jako vlastnictví na GSA po fázi validace na oběžné dráze.

4.2 V souladu s dohodou mezi GJU a ESA je ESA zodpovědná za vypouštění prvních satelitů fáze IOV a za jejich registraci na úřadu Spojených národů. (*Office of Outer Space Affairs* ve Vídni). První satelit konstelace (GIOVE A) byl vypuštěn v prosinci 2005 provozovatelem Starsemem z Bajkonuru raketou Sojuz-ST.

4.3 V praxi by měla ESA postupovat stejným způsobem jako pro převedení vlastnictví satelitů, které vyvíjí pro třetí strany, jako tomu je např. v případě Météosat či Metop (převod ESA-Eumetsat). Příslušné orgány by následně měly být písemně upozorněny na převedení vlastnictví satelitů na oběžné dráze.

4.4 Vzhledem k ustanovení Kosmické smlouvy z r. 1967 a Úmluvy o mezinárodní zodpovědnosti z r. 1972 je třeba uvažovat o systému zodpovědnosti plynoucí z vypouštění a využívání satelitů GALILEO na oběžné dráze.

4.5 Vzhledem k různým kritériím, která byla zvolena pro označení státu jako „stát vypouštějícího satelity“, aby mohl nést mezinárodní zodpovědnost v případě škody způsobené kosmickými objekty na zemi či na oběžné dráze, by mohla být ESA považována za „stát vypouštějící satelity“, protože je chápána jako stát, který „umožňuje vypouštění“ satelitů ve fázi IOV a uzavírá smlouvu o vypouštění s příslušným provozovatelem.

4.6 Též by mohla vyvstat otázka, zda může být Belgie považována za stát, který vypouští satelity, vzhledem k tomu, že GJU, který je intenzivně zapojen do vývoje a vypouštění satelitů ve fázi IOV, podléhá její soudní pravomoci (sídlo GJU je v Bruselu). Vzhledem k národnímu belgickému právu se zdá, že

belgická federace může nést zodpovědnost pouze v případě, že se kosmická činnost provádí z jejího území či ze zařízení, jejichž vlastníkem je belgický stát, nebo která spadají pod jeho soudní pravomoc či kontrolu<sup>(7)</sup>, což není tento případ. Z hlediska mezinárodního práva však tato otázka není vyřešena.

4.7 Dále po zrušení GJU a převedení činnosti z GJU na GSA se GSA stane orgánem, jehož jménem budou satelity vypouštěny, a z toho důvodu mezinárodní právnická osoba, za niž je považována, by též mohla být chápána jako stát vypouštějící satelity. Proto by mělo být analyzováno označení státu EU vypouštějícího satelity nejen vzhledem k vypouštění satelitů ve fázi IOV, ale též k vypouštění dalších satelitů konstelace Galileo ve vývojové a provozní fázi.

4.8 Co se týče vývojové a provozní fáze, mohl by nést zodpovědnost stát, v němž sídlí provozovatel odpovídající za konstelaci (společnost, jež je držitelem licence) a umožňující vypouštění satelitů. Sídlo držitele licence bylo ustanoveno ve Francii (Toulouse) v souladu s dohodou ze dne 5. prosince 2005 mezi hlavními stranami licence, a proto by Francie mohla nést zodpovědnost.

4.9 Konečně stát, jehož soudní pravomoci podléhá provozovatel vypouštějící satelity, bude též považován za stát, který vypouští satelity, případně za stát, jehož území nebo zařízení jsou využívána. Pokud bude vybraným provozovatelem francouzská společnost Ariespace, Francie by mohla být pokládána za stát vypouštějící satelity.

4.10 Vzhledem k zapojení několika států vypouštějících satelity je třeba vyjasnit vztahy mezi jednotlivými subjekty ohledně zodpovědnosti a podílu na riziku mezi jednotlivými státy vypouštějícími satelity v případě škody při vypouštění a provozu satelitů.

4.11 Je třeba zaznamenat, že již existuje dohoda mezi ESA a Francií (dohody o kosmickém středisku na Guyaně). Tato dohoda obsahuje několik doložek týkajících se mezinárodní zodpovědnosti, zvláště v případě vypouštění, jež provozuje Ariespace, a zdá se být použitelná pro program Galileo. Nevyřešená zůstává otázka mezinárodní zodpovědnosti států, které vypouštějí satelity během provozní fáze satelitů na oběžné dráze, a bylo by pravděpodobně vhodné uvažovat o vytvoření dohody ad hoc mezi Francií a ostatními státy, které vypouštějí satelity (ESA, Belgie, EU).

<sup>(7)</sup> Belgický zákon o vypouštění, provozování letů či řízení vesmírných objektů ze dne 17. září 2005, zveřejněný v belgickém úředním věstníku *Moniteur* dne 16. listopadu 2005, č. 348. Článek 2 odstavce 1 tohoto zákona stanoví, že „Tento zákon se vztahuje na vypouštění, provozování letů či řízení vesmírných objektů, jež provádějí fyzické nebo právnické osoby v oblastech podléhajících soudní pravomoci či kontrole belgického státu, nebo prostřednictvím movitých či nemovitých zařízení, které jsou ve vlastnictví belgického státu či které podléhají jeho soudní pravomoci či kontrole“.

<sup>(5)</sup> 12. bod odůvodnění nařízení GSA.

<sup>(6)</sup> Čl. 2 odst. 2 nařízení GSA.



## Referenční dokumenty

- 1) Rozhodnutí Rady ze dne 19. července 1999 o účasti Evropy na nové generaci navigačních satelitních služeb – Galileo – fáze určení – (199/C 221/01)
- 2) Rozhodnutí Rady 98/434/CE ze dne 18.6.1998, Úř. věst. L 194, 10.7.1998, s.15
- 3) Nařízení Rady (ES) č. 876/2002 ze dne 21. května 2002 o zřízení společného podniku Galileo, se stanovami GJU v příloze
- 4) Bezpečnostní nařízení Rady – rozhodnutí 2001/264/ES ze dne 19. března 2001 – Úř. věst. L 101, 11.4.2001
- 5) Dohoda mezi společným podnikem Galileo (GJU) a ASE – ESA/C(2002)51, rev. 1 ze dne 23. dubna 2002
- 6) Společný podnik Galileo a proces rozhodování – ESA/PB-NAV(2003)20 ze dne 5. září 2003
- 7) Nařízení Rady (ES) č. 1321/2004 ze dne 12. července 2004 o zřízení řídicích struktur pro evropské družicové navigační programy
- 8) Sdělení Komise „rámec evropských regulačních agentur“ KOM(2002) 718 v konečném znění ze dne 11.12.2002
- 9) Dohoda mezi EU a Čínou ze dne 30. října 2003
- 10) Dohoda mezi EU a Izraelem ze dne 13. července 2004
- 11) Dohoda mezi GJU a NRSCC ze dne 9. října 2004
- 12) Dohoda mezi GJU a MATIMOP ze dne 6. září 2005
- 13) Dohoda mezi GJU a ESA pro NRSCC ze dne 9. října 2004
- 14) Dohoda mezi GJU a ESA pro MATIMOP ze dne 18. října 2005
- 15) Práva a povinnosti nových členských států společného podniku Galileo – ESA/PB-NAV(2004)18 rév.2 ze dne 23. června 2004
- 16) Galileo IPR – ochrana a vlastnictví – ESA/PB-NAV (2004) 26 ze dne 23.9.2004
- 17) Práva duševního vlastnictví programu Galileo – GJU-EXC-2004-50 ze dne 2.9.2004
- 18) Dohoda mezi partnery o budoucí licenci programu Galileo, 5. prosince 2005
- 19) Plán pro převod činnosti a znalostí GJU na GSA (GJU-ADB-2005-13 rév, 11. února 2006)
- 20) Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě o integraci programu EGNOS do programu Galileo, KOM(2003) 123 v konečném znění ze dne 19.3.2003
- 21) Rámcová dohoda mezi ESA a Evropským společenstvím, podepsaná dne 25. listopadu 2003 ESA/C-M(2004)4
- 22) Stanovisko EHSV k evropskému programu pro satelitní navigaci (GALILEO), TEN/077, 12. 9. 2001
- 23) Stanovisko EHSV k návrhu nařízení Rady o vytvoření společného podniku GALILEO (KOM(2001)336 v konečném znění – 2001/0136 CNS), TEN/089, 28. 11. 2001
- 24) Stanovisko EHSV ke sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě Průběžná zpráva o výzkumném programu GALILEO vydaná k počátku roku 2004 (KOM(2004)112 v konečném znění) – TEN/179, 20. 6. 2004
- 25) Stanovisko EHSV k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o provádění fáze zavádění a provozování evropského programu družicové navigace (KOM(2004)477 v konečném znění – 2004/0156 COD) – TEN/203, 9. 2. 2005

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise o podpoře vnitrozemské vodní dopravy „NAIADES“ – integrovaný evropský akční program pro vnitrozemskou vodní dopravu**

KOM(2006) 6 v konečném znění

(2006/C 318/35)

Dne 3. února 2006 se Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Doprava, energetika, infrastruktura, informační společnost“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. září 2006. Zpravodajem byl pan SIMONS.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 14. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 64 hlasy pro, 2 hlasy proti a 2 členové se zdrželi hlasování.

## 1. Závěry a doporučení

1.1 Je třeba posílit význam vnitrozemské vodní dopravy tím, že bude vytvořena evropská politika vnitrozemské plavby v rámci revidované Bílé knihy. Základní podmínky pro budoucí vývoj tohoto druhu dopravy spočívají ve vytvoření spravedlivých podmínek, odstranění stávajících infrastrukturních a institucionálních problematických oblastí, jakož i získání potřebné politické podpory.

1.2 Návrh, jehož cílem je zavést Integrovaný evropský akční program pro vnitrozemskou vodní dopravu, by mohl být považován za pevný základ pro rozvoj vnitrozemské vodní dopravy. Plánovaná opatření, která vezmou v úvahu připomínky Evropského hospodářského a sociálního výboru (EHSV) v této věci, by měla být zavedena co nejdříve, aby bylo možné plně využít potenciál tohoto odvětví.

1.3 EHSV vyzývá Komisi, že nedbala doporučení, která Výbor vyjádřil ve svém stanovisku o sociální politice<sup>(1)</sup>. Při uplatňování těchto doporučení je nutná užší spolupráce mezi různými generálními ředitelstvími, aby bylo možné zvážit a spravedlivě vyřešit všechny otázky.

1.4 Právní rámec vnitrozemské vodní dopravy v Evropě byl obecně formulován Ústřední komisí pro plavbu na Rýně (CCNR). Říční komise pro Rýn a Dunaj, a zejména CCNR, usilovaly o dosažení harmonizace právních předpisů o složení posádky, o plavidlech, o kapitánském osvědčení a o odpovědnosti. Z tohoto důvodu musí být říční komise rovněž uvedeny jako příslušné odpovědné subjekty v tabulkách nástrojů zveřejněných v příloze sdělení Komise.

1.5 Pokud jde o vnitrozemskou plavbu, EHSV vyzývá Komisi, aby odpovědnost za přepravu cestujících nebyla řízena novým režimem uvedeným v návrhu nařízení Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě (KOM(2005 592) o odpovědnosti dopravců k cestujícím po moři a na vnitrozemských vodních cestách v případě nehod. V této souvislosti

EHSV odkazuje na své stanovisko z vlastní iniciativy „Směřujeme k celoevropskému režimu říční plavby“ a doporučuje podpořit postoj, který přijaly říční komise a který spočívá v novém vyjednávání o mezinárodních smlouvách<sup>(2)</sup> již uzavřených v této oblasti.

1.6 Přejít na jiný druh dopravy ve prospěch vnitrozemské plavby nevede pouze ke zlepšení ekologické situace dopravního řetězce, ale obecně rovněž přispívá ke vzniku udržitelné dopravy. Z tohoto důvodu musí dojít k uvolnění dostatečných peněžních a finančních prostředků s cílem investovat v tomto odvětví a využívat všech jeho možností.

1.7 Konstruktivní sociální dialog na evropské úrovni musí vést ke strategii umožňující nalézt osoby, které chtějí pracovat v oblasti vnitrozemské plavby, a musí vytvořit sociální a pracovní podmínky srovnatelné ve všech členských státech. Současně je třeba investovat do školení a stáží v oblasti vnitrozemské plavby s cílem nabídnout budoucím pracovníkům kariérové možnosti a perspektivy.

1.8 Vnitrozemská vodní doprava je spolehlivý, bezpečný, ekologický a málo nákladný způsob dopravy. Aby se tradiční vzorce změnily, je nutné podporovat povědomí a znalosti veřejnosti o skutečném potenciálu odvětví, pokud jde o jeho kvalitu a spolehlivost.

1.9 Je třeba zabezpečit řádné udržování infrastruktury ze strany členských států, nezbytnou finanční pomoc, jakož i okamžité zavádění prioritních projektů v oblasti vnitrozemské vodní dopravy, které jsou uvedeny na seznamu priorit transevropské dopravní sítě (TEN-T), včetně finanční pomoci, a je třeba rovněž zabezpečit prospěch z maximálního spolufinancování, jak je uvedeno v revidovaných směrech TEN-T. Jmenování

<sup>(1)</sup> Úř. věst. C 24, 31.1.2006.

<sup>(2)</sup> Štrasburská úmluva o omezení odpovědnosti při vnitrozemské plavbě (CCNR).

evropského koordinátora pro projekty v oblasti vnitrozemské vodní dopravy, které jsou uvedeny na seznamu prioritních směrů a projektů TEN-T (prioritní projekty č. 18: Rýn/Meuse-Mohan-Dunaj a č. 30: Seina-Escout) musí přispět k odstranění problematických oblastí.

1.10 EHSV se domnívá, že vytvoření vhodného institucionálního rámce pro vnitrozemskou vodní plavbu představuje vyhovující nástroj pro zavádění Integrovaného evropského akčního programu pro vnitrozemskou vodní plavbu a zvyšuje význam tohoto druhu dopravy. Ve svém nedávném stanovisku z vlastní iniciativy EHSV v závěru doporučil založení *nezávislé organizace*, vytvořené na základě *smlouvy*, která by zahrnovala alespoň mezinárodní organizace, jako je EU, členské státy EU, které mají vnitrozemskou vodní dopravu, jakož i třetí státy, jako je Švýcarsko, a státy, které leží na Dunaji, avšak nejsou členy EU.

## 2. Úvod

2.1 Evropská unie usiluje o vypracování integrované dopravní politiky s cílem podporovat rychlý, účinný, udržitelný a levný pohyb osob a zboží. Jedná se o klíčový prvek pro realizaci cíle, který EU stanovila v rámci Lisabonské strategie, vytvořit dynamickou a konkurenceschopnou ekonomiku a strategii vypracované v Göteborgu v roce 2001, jejímž cílem je dosáhnout udržitelného rozvoje, který zohledňuje ekonomické, environmentální a sociální aspekty.

2.2 Vnitrozemská plavba má – tam, kde existuje – velký potenciál z hlediska inovace, růstu a kapacity, zachování životního prostředí, jistoty a bezpečnosti. Kromě toho má potřebnou schopnost absorbovat rostoucí příliv zboží v Evropě a zbavit Evropu nepřetržitého dopravního přetížení.

2.3 Ve svém stanovisku ze 16. ledna 2002 s názvem **Budoucnost transevropské vnitrozemské vodní sítě** a stanovisku z 24. září 2003 s názvem **Směřujeme k celoevropskému režimu říční plavby** Evropský hospodářský a sociální výbor provedl analýzu situace vnitrozemské vodní dopravy v Evropě<sup>(3)</sup>. Stanovisko z roku 2003 prozkoumává problematické oblasti vnitrozemské vodní dopravy a řeší otázku nutnosti harmonizovat nařízení, a to jak z veřejnoprávního, tak soukromoprávního hlediska. Zabývá se rovněž dalšími tématy, jako je životní prostředí a bezpečnost, trh práce a otázky sociálního charakteru. Sociální otázky byly také předmětem dalšího stanoviska z vlastní iniciativy ze září 2005 s názvem **Sociální politika v rámci celoevropského režimu vnitrozemské plavby**<sup>(4)</sup>.

V nedávné době přijal Výbor stanovisko z vlastní iniciativy s názvem **Institucionální rámec pro vnitrozemskou plavbu v Evropě**<sup>(5)</sup>, jež se zabývá právě problémem veřejné organizační struktury, který je předmětem zkoumaného sdělení a který ještě nebyl vyřešen.

2.4 Komise v tomto sdělení předkládá ambiciózní program, jehož cílem je podpora vnitrozemské vodní plavby. Na základě důkladných studií navrhuje pět opatření, která by měla, pokud budou přijata společně, vést ke zlepšení situace vnitrozemské vodní plavby jako takové a k jejímu začlenění do logistického řetězce.

2.5 Pět navrhovaných opatření se týká následujících oblastí:

- trhů;
- loďstva;
- pracovních míst a dovedností;
- obrazu v očích veřejnosti a
- infrastruktury.

Ve zvláštní kapitole se Komise v návrhu zabývá otázkou modernizace organizační struktury a navrhuje čtyři možnosti, aniž by jednu z nich upřednostnila.

V následujících kapitolách se budeme zabývat každým z pěti navrhovaných opatření samostatně, jakož i organizační strukturou.

2.6 Akční program zahrnuje celou škálu opatření, která vyžadují konkrétní a v případě nutnosti sladění iniciativy Evropské unie, členských států a průmyslu<sup>(6)</sup>. Cílem tohoto koherentního a otevřeného přístupu je přispět k rozvoji vnitrozemské vodní dopravy, který sám přispívá k udržitelnému rozvoji evropské dopravní politiky.

## 3. Obecné připomínky

3.1 Vytvoření a zachování stejných podmínek pro jednotlivé druhy dopravy a pro členské státy představuje základní podmínku pro dobré fungování trhu, tak aby vnitrozemská vodní doprava mohla fungovat na zcela liberalizovaném trhu a v konkurenčním prostředí.

3.2 Vnitrozemská vodní doprava je považována za prostředek, který přispívá k větší rovnováze na trhu dopravy. Aby bylo možné plně využít potenciálu vnitrozemské vodní dopravy, je třeba odstranit celou řadu překážek, které v současné době zabraňují, aby se toto odvětví plně rozvinulo. Tyto překážky se vyskytují především na úrovni infrastruktury a rozvoje transevropských sítí a ve svém důsledku souvisejí s nedostatečnou harmonizací a právním a institucionálním sjednocením v oblasti vnitrozemské vodní dopravy.

<sup>(3)</sup> Úř. věst. C 80, 3.4.2002, a Úř. věst. C 10, 14.1.2004.

<sup>(4)</sup> Úř. věst. C 24, 31.1.2006.

<sup>(5)</sup> Úř. věst. C 185, 8.8.2006.

<sup>(6)</sup> V tomto stanovisku termín „průmysl“ odkazuje především na zaměstnavatele, osoby samostatně výdělečně činné a pracovníky v odvětví.

3.3 Ve zkoumaném návrhu Evropská komise uznává, že je třeba podpořit vnitrozemskou vodní dopravu a vypracovat Integrovaný akční program, který klade důraz na provádění konkrétních opatření s cílem plně využít komerčního potenciálu tohoto druhu dopravy a učinit jej atraktivnějším pro uživatele. EHSV vítá návrh, který představuje pozitivní příspěvek k řešení problémů dopravy a k situaci vnitrozemské plavby.

3.4 EHSV s lítostí konstatuje, že nebylo navrženo žádné opatření týkající se sociální politiky. Ve svém stanovisku z vlastní iniciativy z roku 2005 Výbor uvedl na toto téma konkrétní doporučení. EHSV důrazně trvá na nutnosti vyplnit tuto mezeru způsobem uvedeným ve výše zmíněném stanovisku z vlastní iniciativy.

#### 4. Konkrétní připomínky

##### 4.1 Trhy

4.1.1 K podpoře podnikání v odvětví vnitrozemské vodní dopravy je důležité vytvořit nezbytné prostředí a příznivé podmínky pro řádné fungování průmyslu a zaručit stejná pravidla hry v oblasti ekonomické, ekologické a sociální pro ostatní druhy dopravy. V důsledku toho musí být prostřednictvím lepší koordinace všech příslušných veřejných orgánů a dotyčných politik racionalizovány nezbytné formality.

4.1.2 Aby mohl být trh přitažlivější pro nové provozovatele a současně umožňoval rozvoj existujících podniků, musí daňové výhody povzbuzovat (re)investice. Jedná se především o navrhovaná opatření a nástroje hlavně v oblasti pokynů týkajících se státních podpor a programů RDT věnovaných konkrétně vnitrozemské plavbě. Expanzi a obnovu odvětví brzdí vysoké investiční náklady.

4.1.3 Právní rámec vnitrozemské vodní dopravy byl v zásadě vypracován Ústřední komisí pro plavbu na Rýně (CCNR). Ke zkvalitnění správního a regulačního rámce již přijaly říční komise pro Rýn a Dunaj, a zejména CCNR, opatření pro harmonizaci právních předpisů o složení posádky, o plavidlech, o kapitánském osvědčení a o odpovědnosti. Z tohoto důvodu musí být říční komise uvedeny jako odpovědné subjekty v tabulkách nástrojů sdělení (7).

4.1.4 V této souvislosti také odkazujeme na návrh nařízení Evropské komise Evropskému parlamentu a Radě (KOM (2005 592) o odpovědnosti dopravců k cestujícím po moři a na vnitrozemských vodních cestách v případě nehod.

(7) Připomínáme zde, že EHSV ve svém stanovisku z vlastní iniciativy o sociální politice obhajoval konzultace s těmito říčními komisemi.

Tímto návrhem má Komise v úmyslu zavést jednotný systém odpovědnosti pro dopravce po moři a na vnitrozemských vodních cestách.

4.1.5 Existují však rozdíly jak mezi těmito dvěma druhy dopravy, tak mezi různými předpisy, proto je nutné zohlednit jejich vlastní charakteristiky. Aby bylo možné co nejvíce přizpůsobit omezení celkové odpovědnosti při vnitrozemské vodní dopravě, která je v současnosti upravena mezinárodní smlouvou (8), probíhají nyní jednání pod záštitou říčních komisí s cílem pozměnit tuto smlouvu. Cílem těchto změn není pouze aplikace smlouvy v pobřežních státech Rýna, ale rovněž v dalších evropských státech provozujících vnitrozemskou vodní dopravu.

4.1.6 Proto EHSV odkazuje na své stanovisko s názvem „Směřujeme k celoevropskému režimu říční plavby“ a doporučuje pokračovat v procesu jednání.

##### 4.2 Loďstvo

4.2.1 Plavidla pro vnitrozemskou plavbu mají dlouhou životnost. Proto musí programy, které jsou určeny k tomu, aby zjednodušily přizpůsobení se novým technickým normám, a které vychází z pokynů týkajících se státních podpor, podporovat modernizaci loďstva a inovaci. Bylo by vhodné zavádět programy RDT a programy podpory vytvořené specificky k tomu, aby odvětví vnitrozemské vodní dopravy bylo schopno čelit svým základním potřebám inovace a přizpůsobit existující loďstvo novým normám pro zachování životního prostředí, bezpečnosti a jistoty.

4.2.2 Vnitrozemská vodní doprava je druhem dopravy, který v kontextu růstu na trhu dopravy může pomoci ulevit ostatním sítím a který svou bezpečností a charakterem zachovávajícím životní prostředí může pomoci trvale vyřešit problémy dopravy. Normy týkající se emisí, kvality paliva, ochrany proti hluku a zpracování odpadů z provozu plavidel byly vždy středem zájmu tohoto odvětví. V současnosti provozovatelé plavidel, námořní konstruktéři a veřejné orgány uvažují o nových metodách, které by umožnily další snížení emisí během příštího desetiletí. Odvětví vnitrozemské plavby má v úmyslu zachovat pozitivní výsledky, kterých dosáhlo ve srovnání s ostatními druhy dopravy z hlediska zachování životního prostředí. Odvětví se zavázalo snižovat emise a bylo by vhodné je v této oblasti podporovat, aby si zachovalo obraz odvětví, které respektuje životní prostředí.

(8) Štrasburská úmluva o omezení odpovědnosti při vnitrozemské plavbě (CLNI).

4.2.3 Výhody vnitrozemské vodní dopravy jsou výsledkem celkové koncepce a výhod vnitrozemské plavby z hlediska zahlcení, údržby a využívání infrastruktury, nehod a dalších důležitých prvků. Přechod na jiný druh dopravy ve prospěch vnitrozemské plavby nevede pouze ke zlepšení ekologické situace dopravního řetězce, ale obecně rovněž přispívá k rozvoji systému udržitelné dopravy.

4.2.4 Vnitrozemská plavba hraje důležitou úlohu v intermodálním dopravním řetězci. Rozvoj intermodálních koncepcí si zaslouží bezvýhradnou podporu, protože představují alternativu k silniční dopravě. I když došlo k rozvoji této koncepce v oblasti vnitrozemské dopravy kontejnerů již před několika lety, měla by být přijata dodatečná opatření, aby bylo možné plně využít možností, které nabízí intermodální doprava, mimo jiné říční plavba.

4.2.5 Konkrétně se jedná o zakládání stanic pro nakládání a vykládání podél toků řek. Všechny přístavy, existující i budoucí, by měly být upraveny podle intermodálního schématu. Účinnost intermodalit je z velké části určena účinností přístavní infrastruktury a výborným stavem plavebních drah (např. dostatečná výška mostů na tocích a kanálech).

#### 4.3 Pracovní místa a dovednosti

4.3.1 Vnitrozemská plavba je vysoce profesionální odvětví. Je vyžadováno stále více odborných dovedností v plavební a technické oblasti, ale rovněž z hlediska bezpečnosti, informačních a komunikačních technologií (IKT) a logistiky. Vzdělávání by mělo být přizpůsobeno rostoucím požadavkům s cílem podpořit tuto profesi orientovanou na budoucnost a umožnit realizaci jejího potenciálu. Standardizace vzdělávacích programů a programů školení, která je podobná standardizaci v oblasti námořní dopravy, může přispět k větší profesionalizaci, zejména v oblasti dopravy nebezpečných látek. Je nutné rozvíjet nábořové, vzdělávací a školící programy tak, aby bylo možné přilákat do tohoto odvětví mládež a zachovat tak nezbytné dovednosti.

4.3.2 Je třeba zahájit konstruktivní dialog na úrovni Společenství s cílem vypracovat strategii, která by učinila povolání v oblasti vnitrozemské plavby atraktivnější, přilákala pracovní sílu do odvětví a vytvořila sociální a pracovní podmínky srovnatelné ve všech členských státech.

4.3.3 Jak je uvedeno výše, Ústřední komise pro plavbu na Rýně (CCNR) vypracovala z velké části právní rámec pro vnitrozemskou vodní dopravu v Evropě. Spolu s komisí pro Dunaj zajišťuje harmonizaci požadavků týkajících se složení posádky a kapitánského osvědčení. Říční komise musejí pokračovat ve svém úsilí spolu s Evropskou komisí, aby bylo dosaženo většího sjednocení v této oblasti.

4.3.4 Uplatňování vnitrostátních právních předpisů v sociální oblasti by mělo být kontrolováno přísněji. Komise by měla prosazovat koordinaci kontrolních úřadů členských států. V tomto směru by měla být věnována zvláštní pozornost lodním hotelům.

4.3.5 Ze stanoviska EHSV (viz k tomuto tématu stanovisko z vlastní iniciativy na téma „Sociální politika v rámci celoevropského režimu vnitrozemské plavby“) vyplývá, že Komise jako instituce je obzvláště vhodná pro aktivní podporu sociální politiky, přičemž u toho může těžit z dlouhodobé tradice, zkušeností a odbornosti CCNR a komise pro Dunaj v této oblasti, která vždy připisovala určitý význam sociální politice.

#### 4.4 Obraz v očích veřejnosti

4.4.1 Vnitrozemská vodní doprava je spolehlivý, bezpečný, ekologický a málo nákladný způsob dopravy. Ke změně tradičních vzorců, které jdou opačným směrem, je nutné podporovat povědomí a znalosti veřejnosti o skutečném potenciálu odvětví, pokud jde o kvalitu a spolehlivost.

4.4.2 Sledováním tendencí a vývoje, který zaznamenává vnitrozemská plavba, a rozšiřováním informací mezi hlavními zainteresovanými stranami v odvětví, může již zavedený systém pozorování trhu přinést cenný příspěvek. Za pomoci říčních komisí a podniků musí Evropská komise průmyslu poskytovat nezbytné informace.

4.4.3 Na druhé straně se lze domnívat, že vytvoření a podporování center podpory představuje způsob šíření důležitých informací o odvětví všem podnikům, které aby byly úspěšné, musí využívat možností odvětví v rámci působnosti a pod dohledem profesních organizací.

#### 4.5 Infrastruktura

4.5.1 Nedávné záplavy v určitých zemích podél Dunaje znovu podnítily diskusi o potřebě zohlednit ekologický rozměr při úpravě infrastruktury. Zpráva, kterou zadaly německé úřady po záplavách na Labi v roce 2003, ukázala, že vnitrozemská plavba k nastalé situaci v žádném ohledu nepřispěla, a že v této věci nehrála roli, která by způsobila záplavy nebo jejich následky.

4.5.2 Řádné fungování přepravy zboží a cestujících závisí na kvalitě infrastruktury. Náležitá údržba stávající vnitrozemské vodní infrastruktury, odstranění hlavních problematických oblastí a zavedení chybějících spojení je absolutně nutné. V této souvislosti by měla být plánována revitalizace staré infrastruktury.

4.5.3 Transevropská dopravní síť byla označena za klíčový prvek v nové Lisabonské strategii pro konkurenceschopnost a zaměstnanost v Evropě. Ze 30 prioritních projektů se pouze dva týkají prioritních os vnitrozemské plavby. Jedná se o projekty č. 18 (říční osa Rýn/Meuse-Mohan-Dunaj) a 30 (říční osa Seina-Escaut).

4.5.4 Komise při sestavování rozpočtu na období 2007/2013 navrhla významně snížit rozpočet pro TEN-T. EHSV vyzývá zainteresované členské státy, aby bezodkladně zahájily opatření plánovaná v rámci TEN-T, aby nebylo ohroženo spolufinancování projektů uvedených v oblasti vnitrozemské plavby.

4.5.5 Dále vyzývá Komisi, aby jmenovala koordinátora, stejně jako byl jmenován pro železniční projekty, který bude schopen hrát koordináční úlohu a podporovat realizaci projektů.

4.5.6 Výbor očekává Komisi ohlášený postup týkající se zpoplatnění využívání infrastruktury.

#### 4.6 Modernizace organizační struktury

4.6.1 Hlavní výsledek výzkumů vedených v nedávné době v oblasti vnitrozemské plavby, tj. závěrů zprávy vypracovaných skupinou EFIN (evropský rámec pro vnitrozemskou plavbu) s názvem „Nový institucionální rámec pro vnitrozemskou plavbu v Evropě“ a zprávy PINE (Perspektivy vnitrozemské plavby v rozšířené Evropě), Evropské komisi ukázal, že politický dopad vnitrozemské vodní dopravy je relativně slabý a že strategické řízení politiky se jeví jako nedostatečné. Z těchto důvodů se EHSV nedávno rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy o institucionálním rámci vnitrozemské plavby v Evropě. Z důvodu stručnosti předloženého dokumentu odkazujeme na výše uvedené stanovisko.

V Bruselu dne 4. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND

### **Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru ke sdělení Komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů – Překlenutí propasti v širokopásmovém připojení**

*KOM(2006) 129 v konečném znění*

(2006/C 318/36)

Dne 5. dubna 2006 se Komise, v souladu s článkem 262 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. září 2006. Zpravodajem byl pan MCDONOGH.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září 2006 (jednání ze dne 13. září 2006), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 193 hlasy pro, 1 člen byl proti a 4 členové se zdrželi hlasování.

#### 1. Úvod

1.1 Výbor je potěšen, že komisaři pro informační společnost a sdělovací prostředky, pro hospodářskou soutěž, pro regionální politiku, pro zemědělství a rozvoj venkova řeší koordinovaným přístupem kritický problém, kterým je rozšiřování digitální propasti mezi rozvinutými a méně rozvinutými oblastmi Evropské unie.

1.2 Sdělení Komise KOM(2006) 129 v konečném znění – *Překlenutí propasti v širokopásmovém připojení* však postrádá

přiměřené ambice a neobsahuje dostatečně konkrétní doporučení, která by prokázala skutečné odhodlání propast v širokopásmovém připojení odstranit.

1.3 Zpráva z fóra o digitální propasti <sup>(1)</sup> představila analýzu územních rozdílů v širokopásmovém připojení v Evropě a určila

<sup>(1)</sup> Zpráva z fóra o digitální propasti – přístup k širokopásmovému připojení a veřejná podpora v oblastech s nedostatečnými službami, v Bruselu dne 15. července 2005 (Digital Divide Forum Report: Broadband Access and Public Support in Under-served areas).

možné iniciativy ze strany EU, jež by vedly k překlenutí této propasti. S ohledem na závažnost tohoto problému, na nějž poukázalo toto fórum, a na zpomalení, které způsobuje propast v širokopásmovém připojení v hospodářském a sociálním rozvoji, by Komise měla podniknout rozhodnější kroky k vyřešení problému stále se rozšiřující digitální propasti.

1.4 Výbor vítá prohlášení ministrů z 11. června 2006 z Rigy <sup>(2)</sup> o začleňování občanů do informační společnosti (e-Inclusion), které zavazuje členské státy k podstatnému snížení rozdílů v přístupu k internetu v jednotlivých regionech po celé EU tím, že zvýší pokrytí širokopásmovým připojením v oblastech s nedostatečnými službami, a k odstranění nerovností při používání internetu do roku 2010 pro skupiny, jimž hrozí vyčlenění ze společnosti. Komise by nyní měla podpořit toto prohlášení politickými iniciativami a doporučeními, jež povedou k rychlému odstranění digitální propasti.

Výbor chce v tomto stanovisku zdůraznit oblasti zvláštního zájmu a navrhnout další opatření.

## 2. Doporučení

2.1 Výbor věří, že následkem vzrůstajícího významu širokopásmových služeb v rámci hospodářského a sociálního rozvoje by se širokopásmové připojení mělo stát součástí definice univerzální služby <sup>(3)</sup> jako služba, která má velký veřejný význam.

2.2 Komise by měla přijmout jakákoli opatření, která zajistí, že členské státy budou pečlivě uplatňovat předpisový rámec pro elektronické komunikace <sup>(4)</sup>.

2.3 Komise by měla zvážit zvláštní opatření a sankce vedoucí k urychlení procesu efektivního „zprístupnění účastnického vedení“ (ZÚV) v členských státech. Zpoždění a technické problémy při zavádění efektivního zprístupnění účastnického vedení představují zásadní překážku pro dosažení vysoce potřebné konkurence při poskytování služeb, zejména širokopásmového připojení.

2.4 Komise by měla povzbuzovat členské státy k prosazování národních zájmů na zachování nebo obnovení vlivu na jádro telekomunikační infrastruktury – kmenové přenosové sítě a ústředny. Tento vliv vlády je nezbytný pro zajištění rozvoje a užívání tohoto strategického národního vlastnictví k dosažení cílů vnitrostátní politiky, například překlenutí propasti v širokopásmovém připojení.

<sup>(2)</sup> Prohlášení ministrů, v Rize dne 11. června 2006, IP/06/769 [není k dispozici v češtině].

<sup>(3)</sup> KOM(2005) 203 a Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2002/22/ES o univerzální službě a právech uživatelů týkajících se sítí a služeb elektronických komunikací.

<sup>(4)</sup> Směrnice 2002/21/ES o společném předpisovém rámci, směrnice 2002/19/ES o přístupu a propojení a směrnice 2002/77/ES o hospodářské soutěži na trzích s elektronickými komunikačními službami.

2.5 Národní strategie členských států pro vysokorychlostní přístup by měly nabízet konkrétní kroky k odstranění propasti v širokopásmovém připojení do roku 2010. Tyto strategie by měly být porovnány s osvědčenými postupy.

2.6 Komise by měla zavést proces účinného plánování a řízení v oblasti širokopásmového připojení po celé EU a do budoucna tak zajistit poskytování této nezbytné infrastruktury na místní úrovni. Tento proces povede k zahrnutí všech národních strategií pro vysokorychlostní přístup a místních plánů do celoevropského provozního plánu pro poskytování širokopásmového připojení v celé Unii. Tento proces se rovněž zaměří na poskytování širokopásmového připojení v zemědělských a znevýhodněných oblastech s cílem odstranit digitální propast.

2.7 Komise by měla zvážit, jakým způsobem by členské státy mohly poskytovat finanční pobídky pro telekomunikační společnosti <sup>(5)</sup>, aby tyto společnosti investovaly do infrastruktury v málo rozvinutých regionech; zejména za pomoci vysokých finančních pobídek pro partnerství veřejného a soukromého sektoru.

2.8 Komise by měla prozkoumat jakým způsobem by orgány obecních a místních samospráv mohly sehrát aktivnější úlohu při poskytování širokopásmových služeb a stimulovat poptávku po širokopásmovém připojení v jednotlivých regionech. Tyto orgány by měly být plně zapojeny do rozvoje a provádění národních strategií pro vysokorychlostní přístup, jak je uvedeno v odstavci 2.6. Dále by měly být prozkoumány i jiné možnosti; tyto orgány by se například mohly stát obchodními účastníky v rámci iniciativ pro partnerství veřejného a soukromého sektoru; členské státy by případně mohly vyžadovat povinné zavádění kabelů pro širokopásmové připojení nebo zavést nařízení o poskytování služeb pro novou bytovou výstavbu.

2.9 Komise by měla spustit internetové stránky s informacemi o celosvětovém rozvoji v oblasti širokopásmových technologií a zajistit tak snadnější výměnu technických a obchodních znalostí mezi malými a středními podniky v celé EU. Existuje přesvědčení, že taková výměna znalostí by mohla stimulovat podnikatelskou činnost související s poskytováním širokopásmového připojení a služeb.

2.10 Pokud má být situace ohledně širokopásmového připojení srozumitelnější, Komise by měla stanovit minimální přijatelnou skutečnou rychlost stahování umožňující nazývat připojení k internetu širokopásmovým. To by usnadnilo řádné srovnávání územních rozdílů v širokopásmovém připojení v Unii.

<sup>(5)</sup> Telekomunikační společnosti jsou všechny společnosti, jež poskytují telekomunikační služby, včetně provozovatelů pevných telefonních linek a mobilních telefonů a provozovatelů kabelové televize.

2.11 Strukturální fondy a fondy pro rozvoj venkova by měly být použity pro cílené veřejné informační kampaně a podnítit tržní poptávku po širokopásmovém připojení, zejména ve venkovských oblastech a mezi specifickými spotřebitelskými skupinami, kde činí zavádění technologie problémy. To bude mít dvojitý účinek – vzdělávání potenciálních spotřebitelů o této technologii a zároveň zvyšování tržního tlaku na poskytovatele, aby dodávali potřebné širokopásmové služby.

2.12 Komise by měla zdůraznit podporu výzkumu a vývoje směřujícího k nalezení nákladově efektivních širokopásmových technologií, které by se staly skutečným řešením problému poskytování vysokorychlostního širokopásmového připojení v oblastech, jež nejsou pokryty vhodnou telekomunikační infrastrukturou.

2.13 V zájmu ochrany spotřebitele v oblasti širokopásmových služeb by měli tvůrci politik vydávat pokyny ujasňující terminologii a osvětlující jednoduchým jazykem nabídky služeb a s nimi spojené výhody. To by spotřebitelům usnadnilo přijímání dobrých nákupních rozhodnutí.

2.14 Každý středoškolský student by měl mít širokopásmové připojení ve škole, aby byl začleněn do informačního věku.

2.15 Komise by měla podporovat iniciativy v celé EU zaměřené na seznamování školních dětí, starších občanů a sociálně znevýhodněných osob s použitím širokopásmové technologie (např. učení s využitím internetu, videokonference, veřejné služby on-line apod.).

2.16 Komise by měla zajistit, aby byly všechny statistiky ohledně poskytování širokopásmových služeb a rozměru digitální propasti a propasti v širokopásmovém připojení shromážděny a posuzovány v souladu s nedávným nařízením Komise o statistice Společenství o informační společnosti <sup>(6)</sup>.

### 3. Situace

3.1 Dne 20. března 2006 přijala Komise sdělení *Překlenutí propasti v širokopásmovém připojení*. Toto sdělení se zaměřuje na územní rozdíly v přístupu k širokopásmovému připojení. Jeho cílem je zajistit, aby si orgány státní správy a instituce na všech úrovních uvědomily význam této propasti a obavy související s nedostatkem přiměřených širokopásmových služeb v méně rozvinutých oblastech Unie. Sdělení provádí jednu z priorit iniciativy i2010 – evropské iniciativy pro růst a zaměstnanost <sup>(7)</sup>.

<sup>(6)</sup> Nařízení Komise (ES) č. 1031/2006 ze dne 4. července 2006, kterým se provádí nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 808/2004 o statistice Společenství o informační společnosti.

<sup>(7)</sup> KOM(2005) 229, „i2010 – evropská informační společnost pro růst a zaměstnanost“.

3.2 Širokopásmové připojení umožňuje vytvářet nové aplikace v oboru informačních a komunikačních technologií a rozšiřuje možnosti těch stávajících. Vytvářením nových služeb a nových příležitostí pro investice a zaměstnanost stimuluje hospodářský růst. Širokopásmové připojení ale také zvyšuje produktivitu mnoha existujících procesů, což vede ke zvyšování mezd a lepší návratnosti investic. Orgány státní správy na všech úrovních uznávají dopad, jaký může mít širokopásmové připojení na každodenní život, a usilují o to, aby zajistily dostupnost jeho přínosů pro všechny <sup>(8)</sup>.

3.3 Zajištění dlouhodobé udržitelnosti odlehklých a venkovských oblastí vyžaduje strategický přístup k rozvoji informační společnosti. Dostupnost širokopásmových služeb je prvkem, který výrazně napomáhá místním společenstvím přitahovat podniky, umožňovat práci na dálku, zajišťovat zdravotní péči a zlepšovat vzdělávání a služby orgánů státní správy. Širokopásmové služby zajišťují nezbytný přístup k informacím.

3.4 Poptávka po službách širokopásmového připojení pro domácnosti v EU rychle roste. Počet linek pro přístup k širokopásmovému připojení se v posledních dvou letech téměř zdvojnásobil. V říjnu 2005 bylo v pětadvaceti zemích EU 53 milionů připojení, což odpovídá míře rozšíření, která činí 11,5 % počtu obyvatel a přibližně 20 % domácností. Tento vývoj způsobuje především trh a dále jej posiluje zvyšování hospodářské soutěže.

3.5 Navzdory obecnému rozšíření širokopásmového připojení je přístup ve vzdálenějších a venkovských regionech omezený v důsledku vysokých nákladů způsobených nízkou hustotou osídlení a odlehlostí.

3.6 Sdělení zdůraznilo, že Evropská unie musí zvýšit své úsilí při podpoře využívání širokopásmových služeb a stimulovat další rozvoj, zejména v méně rozvinutých oblastech Unie. Rozsah veřejných zásahů v oblastech s nedostatečnými službami byl zdůrazněn v akčním plánu eEurope 2005 <sup>(9)</sup>, který vyzdvihl roli, již mohou v zavádění širokopásmového připojení do znevýhodněných regionů sehrávat strukturální fondy.

3.7 Sdělení klade důraz na klíčovou úlohu místních nebo regionálních orgánů v rozvoji širokopásmového připojení v jejich oblastech. Tyto orgány mají nejlepší postavení k tomu, aby mohly vypracovat projekt širokopásmového připojení, který zohledňuje místní potřeby a technologické požadavky. Národní strategie pro vysokorychlostní přístup je nutno posílit, aby zahrnovaly a odrážely místní potřeby.

<sup>(8)</sup> KOM(2004) 369, „Vysokorychlostní připojení Evropy: Národní strategie pro vysokorychlostní přístup“, KOM(2004) 369.

<sup>(9)</sup> KOM(2002) 263, „eEurope 2005: informační společnost pro všechny“.



3.8 Ve sdělení je označena řada politických nástrojů, které mají vlády na úrovni EU k dispozici pro odstranění propasti v širokopásmovém připojení:

- i) provedení předpisového rámce pro elektronické komunikace,
- ii) veřejné financování,
- iii) financování z EU: strukturální fondy a fond pro rozvoj venkova,
- iv) sdružování poptávky a veřejné zakázky,
- v) podpora vytváření moderních veřejných služeb.

3.9 Lze shrnout, že sdělením se vyzývají všechny úrovně orgánů státní správy v Evropské unii, aby při překlenování rostoucí digitální propasti aktivněji využívaly nástroje a technologie, které jsou k dispozici. Členské státy se vyzývají, aby aktualizovaly stávající národní strategie pro vysokorychlostní přístup, které budou dalším vodítkem pro všechny zúčastněné strany. Jejich dokumenty mohou stanovovat cíle týkající se pokrytí i využívání na základě aktivního partnerství s regionálními orgány a s využitím součinností mezi alternativními zdroji financování (vnitrostátní zdroje, strukturální fondy, fond pro rozvoj venkova). Národní strategie pro vysokorychlostní přístup by rovněž měly stanovit jasné cíle ohledně možnosti připojení škol, orgánů veřejné správy a zdravotních středisek.

## 4. Připomínky

### 4.1 Zvláštní připomínky

4.1.1 Všeobecná dostupnost vysokorychlostního širokopásmového připojení je nezbytná pro hospodářský i sociální rozvoj každého regionu v EU – městského i venkovského. To platí zejména v globalizovaném hospodářství založeném na znalostech, které v současnosti přispívá k rozvoji. Podniků založených na znalostech bude přibývat, budou-li mít k dispozici potřebné schopnosti a infrastrukturu. Levná širokopásmová infrastruktura na světové úrovni je nezbytnou součástí dynamického hospodářství 21. století. A na této dostupnosti širokopásmového připojení bude záviset růst vyspělých služeb v oblasti zdravotnictví, školství a sociálních služeb. Bez této dostupnosti budou dále diskriminováni občané znevýhodněných skupin.

4.1.2 Na rozdíl od Spojených států amerických a některých asijských zemí je proces zavádění širokopásmového připojení pro občany ve většině zemí Evropy příliš pomalý. Dokonce i dosti mírný údaj o míře rozšíření širokopásmového připojení, který je uveden ve sdělení Komise (20 % domácností v pětadvacítce členských států v říjnu 2005) zakrývá skutečnost, že kvalita připojení (rychlost přístupu) je v mnoha případech

velmi nízká, rychlost stahování je hluboko pod 512 kbps, a to v městských i venkovských regionech, a že většina širokopásmových přípojek je soustředěna v městských oblastech, zatímco v oblastech venkovských je připojeno jen 8 % domácností.

4.1.3 Venkovská společenství jsou obzvláště citlivá na makroekonomické změny, ke kterým dochází skutečně rychle, a pokud nemají stejný přístup k širokopásmovému připojení, potýkají se s nevyhnutelným úpadkem. V zemích s hospodářstvím založeném na znalostech dochází k soutěži mezi regiony a městy, jež se snaží nalákat a rozvíjet podniky s obsáhlou informační kapacitou, které přispějí ke zvýšení jejich prosperity, přičemž širokopásmová infrastruktura hraje v této soutěži klíčovou úlohu.

4.1.4 Přiměřený přístup k vysokorychlostnímu širokopásmovému internetu doma i v práci by měl být „právem“ každého občana EU a odmítáme tvrzení Komise, že „...Širokopásmové připojení se dosud nestalo tak nezbytným pro normální účast ve společnosti, aby absence přístupu vedla k sociálnímu vyloučení“. Komise by měla při nejbližší příležitosti znovu zvážit zahrnutí širokopásmového připojení do definice univerzální služby.

4.1.5 Komise by měla rovněž stanovit minimální přijatelnou skutečnou rychlost stahování umožňující nazývat připojení k internetu širokopásmovým. To je nezbytné k tomu, aby bylo zajištěno, že normy v oblasti infrastruktury a služeb budou dostatečně vysoké a podpoří tak poskytování vznikajících internetových služeb. Takovýto pokyn Komise by pomohl ujasnit skutečnou situaci ohledně poskytování širokopásmového připojení v Evropě (statistiky týkající se připojení jsou v současné době nadsazené, jelikož kvalita širokopásmové služby poskytované koncovým zákazníkům je příliš nízká na to, aby odpovídala definici širokopásmového připojení) a rovněž by pomohl vyvíjet odpovídající nátlak na poskytovatele, aby svým zákazníkům nabízeli skutečně širokopásmové připojení.

### 4.2 Technologické překážky širokopásmového připojení

4.2.1 I když lze širokopásmové připojení poskytovat prostřednictvím různých platform, je poskytování přístupu v mnoha venkovských oblastech omežováno některými stávajícími technologiemi.

4.2.2 Kabelové televizní systémy poskytují vysokorychlostní přenos, který může být výborně využit pro širokopásmové služby. Mnoho venkovských oblastí však bohužel není vybaveno těmito kabelovými systémy, a i když je kabelová televize k dispozici, pro poskytování širokopásmových služeb je většinou třeba přejít na vyšší verzi, což je velice nákladné.

4.2.3 Ve většině Evropy je převládající technologií širokopásmového účastnického připojení digitální účastnická linka (DSL) a různé varianty DSL mohou zajišťovat velmi vysokou rychlost připojení při nízkých nákladech. Existuje však řada omezení:

- Zavádění DSL vyžaduje modernizaci místních ústředí, k nimž jsou zákazníci připojeni. Poskytovatelé často váhají s potřebnými investicemi, protože mají jinde ve svém podnikání příležitosti k investicím s vyššími výnosy. Zákazníci proto širokopásmové připojení nemají k dispozici.
- Většina aplikací DSL může sloužit pouze zákazníkům v okruhu do 3 – 5 km od ústředny vybavené pro DSL. Vzdálenější zákazníci nemohou širokopásmové připojení s využitím DSL získat.
- U DSL se k poskytování širokopásmové služby využívá stávající infrastruktura měděných linek v místní síti; tyto linky jsou však často staré a pro řádnou funkčnost DSL potřebují modernizaci. Poskytovatelé mohou váhat s investicemi do této modernizace. A tak i když je místní ústředna vybavena pro širokopásmové připojení a zákazník se nachází v okruhu do 5 km od ústředny, k poskytování širokopásmového internetu se nemusí hodit měděná linka účastnického vedení.

4.2.4 Stará páteřní infrastruktura se může stát překážkou pro zavedení vysokorychlostních širokopásmových služeb, zejména v oblastech s nízkou hustotou obyvatelstva. Například v 80. a 90. letech využívala řada zemí pro své páteřní telekomunikační sítě digitální mikrovlnné technologie. Tato bezdrátová technologie byla účinná pro poskytování vysoce kvalitní digitální telefonie a nízkorychlostních datových služeb v mnohých venkovských oblastech. Časté zavádění digitální mikrovlnné technologie však za sebou zanechalo páteřní síť nevhodnou pro poskytování služeb vysokorychlostního internetu, které dnes definují širokopásmové připojení, tedy služby videa po internetu. V případě Irska se odhaduje, že v celostátním měřítku závisí na této digitální rádiové páteřní síti až 50 % jeho ústředí (ty, které se nacházejí na venkově), které obsluhují cca 15 % zákazníků telekomunikací, a při použití stávající vnitrostátní telekomunikační infrastruktury nebudou tyto ústředny nikdy schopny přejít na vysokorychlostní širokopásmové připojení. Vyřešit tento problém tím, že ve venkovských oblastech budou poskytovat připojení optické kabely by bylo velice nákladné a nemohlo by být odůvodněno čistě komerčními argumenty; tuto modernizaci sítě by tak musela dotovat vláda.

4.2.5 Komise by měla zvláště uvážít, jak by ze strany EU a národních vlád mohlo být podpořeno řešení problému vysoce nákladné modernizace stávající infrastruktury (páteřních kmenových obvodů, ústředí a účastnického vedení) k poskytnutí vysokorychlostních širokopásmových služeb – možná za pomoci finančních pobídek a/nebo partnerství veřejného a soukromého sektoru.

4.2.6 V oblastech, kde veřejná telekomunikační infrastruktura není schopna podpořit zavedení širokopásmového připojení, jsou k poskytování širokopásmových služeb využívány družicové a nestandardizované bezdrátové technologie. Využitelnost těchto technologií k překlenutí propasti v širokopásmovém připojení je však omezena náklady a technologickými problémy. V řadě oblastí výzkumu a vývoje dochází k pokrokům směřujícím k nalezení levných a vysokorychlostních bezdrátových technologií, které budou zajišťovat účinné širokopásmové připojení. Tvůrci politik by měli tento vývoj proaktivně podporovat a měli by řešit problémy dostupnosti radiového spektra pro uskutečnění těchto řešení.

4.2.7 Zlepšování v poskytování širokopásmových služeb pro všechny by mohlo být podpořeno rozvojem při výměně znalostí mezi malými a středními podniky v celé Evropě o nejmodernějších technologiích v oblasti širokopásmového připojení. Zahájení této výměny znalostí by mohlo být usnadněno vytvořením internetových stránek, na nichž by se porovnávaly a rozšiřovaly informace.

### 4.3 Problémy nabídky širokopásmového připojení

4.3.1 Se vzestupem sítí s vysokorychlostním připojením a síťové technologie využívající internetový protokol (IP) rychle klesají náklady na síť a vznikají takřka neomezené možnosti pružně nabízet služby sítě na míru. V zemích jako Itálie, Francie, Španělsko a Spojené království uvádějí telekomunikační společnosti do provozu sítě spočívající plně na technologii IP, což přináší obrovské úspory nákladů na provozování sítí. Nižší náklady na budování nových sítí IP spolu s deregulací vedou k oslabování dominantních poskytovatelů a dochází k obrovskému růstu počtu telekomunikačních společností nabízejících služby koncovým zákazníkům.

4.3.2 Tato technologická změna má vliv na obchodní model v telekomunikačním odvětví; v novém modelu je vlastnictví sítě odděleno od poskytování služeb koncovým zákazníkům. Na účinných, rozvinutých trzích rozděljuje tento vznikající model telekomunikační společnosti na společnosti velkoobchodní a maloobchodní, přičemž řada velkoobchodních poskytovatelů soutěží o prodej širokopásmových služeb nesčetnému množství poskytovatelů pro koncové zákazníky. To je důsledkem nových technologií, dynamiky nákladů a předpisových rámců, které přesouvají těžiště telekomunikačního odvětví ze sítě na službu. Na méně rozvinutých a méně efektivních trzích však nabídku telekomunikačních služeb stále kontrolují dominantní poskytovatelé, kteří nemají žádnou motivaci oddělit své velkoobchodní a maloobchodní provozy a umožnit vznik skutečné konkurence. K takovému oddělení dojde pouze tehdy, budou-li tvůrci politik prosazovat oddělení vhodnými opatřeními politiky hospodářské soutěže.

4.3.3 Ještě před 25 lety byla telekomunikační infrastruktura v Evropě takřka bez výjimky vlastněna národními vládami a tento majetek byl rozvíjen k obecnému prospěchu. Od té doby dochází v EU k postupné privatizaci telekomunikačního odvětví, s níž jsou pro toto odvětví, zákazníci i společnost spojeny většinou kladné zkušenosti. Komerčně zaměřené telekomunikační společnosti však nemají cíle v oblasti sociální, zdravotní, vzdělávací nebo dokonce v oblasti hospodářského rozvoje a v centru jejich pozornosti stojí maximalizace zisku, efektivní řízení aktiv a jejich růst. Nyní, když čelíme nedostatku síťových kapacit potřebných k poskytování širokopásmových služeb v málo rozvinutých regionech, nemají komerčně zaměřené telekomunikační poskytovatelé žádnou motivaci investovat do této sociálně nezbytné infrastruktury své prostředky. Vlády by si pokud možno měly ponechat silný vliv na poskytování a údržbu národní telekomunikační infrastruktury tak, aby byly vyváženy vysoké výnosy z investic do infrastruktury v oblastech s vysokou hustotou zalidnění na jedné straně a mnohem méně finančně atraktivní investice potřebné v nedostatečně rozvinutých regionech na straně druhé.

4.3.4 Rozšiřování širokopásmového připojení v Evropě, a zejména v málo rozvinutých oblastech, brání rozsáhlé selhání trhu. Na mnoha trzích stále panují podmínky bránící v soutěži případným novým poskytovatelům služeb; poskytovatelé vlastní klíčové součásti infrastruktury co nejvíce zpožďují zpřístupnění účastnického vedení (ZÚV) a omezující praktiky brání v přístupu k celostátním páteřním sítím. Tam, kde je poskytováno jen málo kvalitní nebo vůbec žádné širokopásmové připojení, panují často také nedostatečné investiční pobídky pro stávající poskytovatele vlastní infrastrukturu.

#### 4.4 Problémy poptávky po širokopásmovém připojení

4.4.1 Na problému latentní poptávky po širokopásmových službách, a zejména rozdílu mezi zaváděním dostupných služeb v rozvinutých oblastech a mnohem pomalejším tempem zavádění v oblastech méně rozvinutých, se podílí řada příčin: socioekonomické faktory, nízká kvalita dostupného připojení, malá konkurence, vysoké náklady a nedostatek znalostí o přínosech této technologie nebo způsobech jejího využití.

4.4.2 Tvůrci politik a vlády mohou stranu poptávky po širokopásmovém připojení silně ovlivňovat a Výbor vítá doporučení Komise, aby členské státy prozkoumaly možnosti finančních pobídek pro účastníky za účelem snížení skutečných nákladů za širokopásmové připojení a aby vlády položily přednostní důraz na rozvoj veřejných služeb on-line a zajištění připojení pro orgány veřejné správy, školy a zdravotnická zařízení, za účelem zvýšení informovanosti uživatelů o přínosech širokopásmového připojení a vytvoření poptávky.

4.4.3 Poptávka spotřebitelů po širokopásmovém připojení je nepříznivě ovlivněna nejasnostmi v terminologii a mezi balíčky služeb, které poskytovatelé nabízí. Je třeba vyvinout úsilí vedoucí

ke zjednodušení terminologie a k vysvětlení nabídky služeb a s nimi spojených výhod jednoduchým jazykem.

4.4.4 K povzbuzení tržní poptávky po širokopásmovém připojení by mohly být prováděny veřejné informační kampaně v oblastech, kde činí zavádění technologie problémy. To bude mít dvojitý účinek – vzdělávání potenciálních spotřebitelů o této technologii a zároveň zvyšování tržního tlaku na poskytovatele, aby dodávali potřebné širokopásmové služby.

#### 4.5 Víze širokopásmového připojení pro celou Evropu

4.5.1 Širokopásmové připojení představuje v našem informačním věku základní potřebu. S tím, jak se rozvíjí hospodářství založené na znalostech a narůstají zkušenosti s internetem, exponenciálně roste potřeba rychlejších, levnějších a všeobecně dostupných širokopásmových služeb.

4.5.2 Do roku 2010 budeme v Evropě potřebovat univerzální širokopásmovou službu s takovou šířkou pásma, která bude pro všechny uživatele dostačující pro skutečně multimedialní použití. Pak budou podniky i celá společnost moci učinit výrazný pokrok k informační společnosti.

4.5.3 Komise by mohla tuto představu realizovat tím, že ji vymezí ve smysluplných technických a obchodních podmínkách, a že bude podporovat politiku, která zdolá nastavené překážky.

#### 4.6 Potřeba plánování a opatření ze strany vlád

4.6.1 Konkurenceschopní poskytovatelé širokopásmového připojení usilují o vytvoření organizované tržní poptávky, tedy trhu, na kterém zákazníci vědí, o jaké služby mají zájem a kolik jsou za ně ochotni zaplatit, a trhu, na kterém je poptávka sdružena tak, aby byl návrh služby pro nového dodavatele atraktivní. Organizování poptávky by napomohlo růstu skutečné konkurence. A pomohlo by, aby dodavatelé objevili přínosy poskytování služeb i v méně rozvinutých regionech Unie. Výbor vítá iniciativu Komise vytvořit internetové stránky, které budou usnadňovat sdružování poptávky a předkládání nabídek.

4.6.2 EU potřebuje mít pro každý region ucelený plán rozvoje infrastruktury pro širokopásmové připojení a širokopásmových služeb. Národní strategie pro vysokorychlostní přístup musí být ve všech oblastech doplněny podrobnými plány na poskytování širokopásmových služeb na místní úrovni. Výbor rovněž souhlasí s Komisí, že tyto podrobné plány musí být vytvářeny a prosazovány místními orgány. Tyto plány by měly obsahovat podrobnou mapu celé širokopásmové infrastruktury v regionu a podrobný (až na úroveň ulic) pohled na to, jak by měla být žádoucí infrastruktura utvářena – co, kdy a jak. Plány by měly rovněž upřesňovat minimální rozsah širokopásmových služeb, které mají být poskytovány různým skupinám uživatelů a v různých lokalitách.

4.6.3 Zrychlování tempa inovací telekomunikačních technologií a čím dál dynamičtější povaha telekomunikačního odvětví znamená, že Komise a vlády členských států budou muset řídit neustálý proces zajišťování nejlepší a nákladově nejefektivnější dostupné širokopásmové infrastruktury pro každou oblast EU.

4.6.4 Místní samosprávy a obecní orgány mohou sehrát důležitou úlohu při podpoře poskytování širokopásmového připojení ve svých regionech tím, že povedou iniciativy pro partnerství veřejného a soukromého sektoru a budou provádět nařízení, jež vyžadují, aby byla telekomunikační infrastruktura pro širokopásmové připojení zahrnuta v projektech nových staveb.

4.6.5 Stojí za zmínku, že některé členské státy již pro problematiku digitální propasti učinily více než jiné členské státy a do svých národních strategií pro vysokorychlostní přístup zahrnuly specifická opatření pro odstranění územních rozdílů v širokopásmovém připojení <sup>(10)</sup>.

4.6.6 Komise může koordinovat a povzbuzovat souvislou činnost pro rozvoj širokopásmového připojení ze strany národních vlád po celé Unii za pomoci politiky národních strategií pro vysokorychlostní přístup. Tato politika by měla být dále rozvíjena, aby zajistila, že vlády se budou při rozvoji svých plánů řídit osvědčenými postupy, tak aby byl pro EU nalezen komplexní plán vedoucí k odstranění digitální propasti v širokopásmovém připojení do roku 2010.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie Sigmund

---

<sup>(10)</sup> Dobrým příkladem komplexní strategie je nový projekt pro širokopásmové připojení (září 2004), Comité Interministériel pour l'Aménagement Du Territoire (CIADT), Francie.

**Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady, kterým se mění nařízení (ES) č. 417/2002 o urychleném zavádění požadavků dvojitého trupu nebo rovnocenné konstrukce u ropných tankerů s jednoduchým trupem, a kterým se ruší nařízení Rady (ES) č. 2978/94**

KOM(2006) 111 v konečném znění – 2006/0046 (COD)

(2006/C 318/37)

Dne 25. dubna 2006 se Rada Evropské unie, v souladu s čl. 80 odst. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství, rozhodla konzultovat Evropský hospodářský a sociální výbor ve věci ve věci výše uvedené.

Specializovaná sekce „Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost“, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. září 2006. Zpravodajem byl pan SIMONS.

Na 429. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 13. a 14. září (jednání ze dne 13. září), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 187 hlasy pro, 4 členové byli proti a 8 členů se zdrželo hlasování.

## 1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV souhlasí, že členské státy EU musejí dodržovat své politické dohody. Jak podpora udělená prostřednictvím tohoto návrhu nařízení těm členským státům EU, které splňují tento požadavek, tak demonstrace vážnosti, s jakou EU přistupuje také k realizaci svých závazků přijatých společně s Mezinárodní námořní organizací (IMO), před celým světem, jsou mnohem významnější než jakékoli – čistě spekulativní a velmi omezené – negativní důsledky, jež se mohou, avšak nemusejí objevit.

## 2. Úvod

2.1 Nařízení (ES) č. 417/2002, pozměněné nařízením (ES) č. 1726/2003, zavedlo opatření zakazující dopravu těžkých ropných produktů v ropných tankerech s jednoduchým trupem opouštějících přístavy Evropské unie a do nich směřujících s cílem snížit riziko náhodného znečištění uhlovodíky v evropských vodách.

2.2 Podobný zákaz, založený na opatřeních přijatých EU, byl Mezinárodní námořní organizací (IMO) zaveden v celosvětovém měřítku prostřednictvím nových pravidel 13G a 13H Přílohy I Mezinárodní úmluvy o zabránění znečišťování z lodí 73/78 (MARPOL). Podle odstavce 7 pravidla 13G a odstavců 5, 6 a 7 pravidla 13H uvedené přílohy MARPOL však mohou úřady za určitých podmínek udělit tankerům výjimku z tohoto zákazu. Tento kompromis byl daní za přijetí celosvětového ustanovení. Ihned po vypracování tehdy obvyklé a vzájemně závazné předběžné dohody o koordinaci učinilo italské předsednictví EU jménem všech členských států EU a Evropské komise prohlášení, že členské státy nepovolí žádnou z těchto výjimek využít. Po vstupu změn pravidel IMO dne 5. dubna 2005 informoval jeden členský stát IMO, a to již 18. dubna 2005, o svém úmyslu

povolit výjimku, jež je předmětem projednávaného návrhu Komise. V následujících měsících informovala řada členských států IMO v souladu s dohodou o koordinaci, že výjimky nepovolí. Podobné oficiální oznámení dosud neučinily čtyři členské státy, svůj záměr brzy následovat příkladu ostatních 19 členských států však oznámily v rámci COREPER, a tím informovaly i Evropskou komisi a ostatní členské státy.

2.3 Evropská komise připomíná politické dohody uzavřené před přijetím zákazu IMO a brzy po něm a prohlášení italského předsednictví EU v IMO v prosinci 2003 o závazku tehdejších 15, dnešních 25 členských států nepovolovat výjimky dle ustanovení úmluvy MARPOL.

2.4 Evropská komise navrhuje změnu nařízení (ES) č. 417/2002 s cílem uzákonit politický závazek rozšířením působnosti nařízení a zakázat přepravu těžkých ropných produktů na všech ropných tankerech s jednoduchým trupem plujících pod vlajkou členského státu nezávisle na pravomoci vztahující se na přístavy, příbřežní terminály nebo mořské oblasti, kde provozují činnost.

## 3. Obecné poznámky

3.1 EHSV připomíná, že ve svém stanovisku k tématu Erika II<sup>(1)</sup> podpořil zákaz přepravy nejméně znečišťujících těžkých ropných produktů na tankerech s jednoduchým trupem.

3.2 Členské státy by ze zásady měly dodržovat své politické závazky na mezinárodní úrovni a zajišťovat soudržnost politiky Společenství. Návrhu však předchází krátká důvodová zpráva, jež se zaměřuje pouze na politické závazky, a zejména na prohlášení EU v době přijetí nového pravidla 13H MARPOL.

(<sup>1</sup>) Úř. věst. C 221, 7.8.2001, s. 54. (není k dispozici v češtině).

3.3 EHSV ve svém stanovisku k tématu Erika II vydal doporučení, aby EU navrhla IMO určení environmentálně vysoce citlivých oblastí podle úmluvy MARPOL, jimž by se tankery převážející těžké ropné produkty „měly vyhýbat“, a zřízení povinných systémů směřování podle úmluvy SOLAS<sup>(?)</sup>. Následně IMO reagovala na návrhy zainteresovaných států a určila několik zvláště citlivých mořských oblastí (Západoevropské vody, Baltské moře, Kanárské ostrovy, Galapágy) a rozšířila oblast Velkého bariérového útesu o Torresovu úžinu (mezi Austrálií a Papuou Novou Guineou). Tyto oblasti, a dále oblasti souostroví Sabana-Camagüey (Kuba), ostrov Malpelo (Kolumbie), moře kolem Florida Keys (USA) and národní rezervace Paracas (Peru), zařazené v letech 1997 až 2003, jsou chráněny sdruženými opatřeními jako oblasti, jimž se mají vyhýbat tankery a jiné lodi, oblasti, kde se uplatňují opatření pro směřování a používají systémy podávání hlášení a lodivodské služby. Zřízení těchto a podobných oblastí je třeba chápat jako reakci na politiky pobřežních států, jejímž cílem je minimalizovat riziko znečištění ropnými tankery s jednoduchým trupem.

3.4 Podle statistik dodaných IMO členskými státy a Evropskou komisí v dubnu 2003<sup>(?)</sup> bylo v listopadu 2002 v provozu zhruba 660 ropných tankerů s jednoduchým trupem spadajících do kategorie 2 (nosnost od 20 000 t), z nichž bylo 160 supertankerů (typu VLCC a ULCC, tj. tankery od 200 000 t) převážně dopravujících ropu z oblasti Perského zálivu do USA a Japonska. Ropné tankery bývají vyřazovány z mnoha různých důvodů, nebo mohou být na libovolnou dobu odstaveny. Do konce roku 2006 bude maximální počet těchto supertankerů v provozu menší než 50 a každý rok bude klesat

dle harmonogramu až do roku 2010. Tato čísla neříkají nic k případným ekonomickým a sociálním faktorům, jež mohou hrát roli pro členský stát, který požádal o možnost povolit výjimku. Z rejstříku lodí tohoto státu dosud není možné přesně zjistit, kterých lodí by se to mohlo týkat, a EHSV proto jakékoli informace tohoto typu považuje za nevěrohodné spekulace. I kdyby se celkově jednalo o 23 lodí a 300–400 námořníků členského státu, není nebezpečí rušení registrace pod vlajkou EU („flagging-out“) první možností; inteligentní podnikatelé/majitelé lodí si jednoduše najdou jiné ropné produkty k přepravě a trh s těmito produkty je stejně tak živý.

3.5 Oblast působnosti tohoto návrhu je založena na stávajících předpisech pro tankery nad 5 000 t. Je však třeba znovu zvážit, nebylo-li by vhodné přijmout zvláštní předpis pro tankery do 5 000 t.

#### 4. Zvláštní poznámky

4.1 EHSV se domnívá, že je zapotřebí vyjasnit nebo definovat, co se skrývá pod pojmem „těžké ropné produkty“ v navrhovaném novém odstavci 3a článku 1.

4.2 Odst. 4 čl. 4 a článek 5 (pozměněného) nařízení (ES) č. 417/2002 odkazují na odst. 3 čl. 4 tohoto nařízení. Podle projednávaného návrhu nařízení Komise navrhuje vložení odstavce 3a do článku 4, následkem čehož by výše uvedené odkazy přestaly platit; to v žádném případě není jedním z cílů návrhu nařízení.

V Bruselu dne 13. září 2006

předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie Sigmund

<sup>(?)</sup> SOLAS: Safety of Life at Sea Convention (Mezinárodní úmluva o bezpečnosti lidského života na moři).

<sup>(?)</sup> Dokument IMO MEPC 49/16/1.